

108501

PRELIMINARY REMARKS 7.

For this volume I have had the same three MSS. (C^k C^s B^d) as before, but I have not taken full notice of B^d as the text, in this part of the book, has been very much enlarged throughout, so as to make it in many places quite different from C. The aim of the Burmese redactor seems to have been, to make the text more lucid and intelligible, but as the difference in many particulars consequently is so great I should advise some scholar to give a separate edition of the Mahānīpāta according to the Burmese redaction that we may judge of its exact relation to C.

It is sometimes not easy to see, what belongs to the Commentary and what to the Text. I therefore must be excused for any mistakes I may have made in that respect.

On the whole I look upon my edition as a provisional one, but I trust that a coming editor will willingly acknowledge that I have cleared the way for him and freed him from much rough work. It is at all events my hope that this book, containing a large material for future researches, will give the impulse to greater works on Pāli and Buddhism.

From sheet 10 of this volume Professor Otto Franke has been kind enough to read a proof, through which I have been able to correct and improve the text in not a few places, and I therefore now return him my best thanks for his zeal and accuracy.

I cannot conclude these remarks without especially thanking Professor Albrecht Weber for the support he has given me from the very beginning of my literary career to the conclusion of this

long and arduous task. Prof. Weber has not only always shown himself to be a zealous and industrious labourer in the pursuit of knowledge, but has also constantly espoused the serious work of others.

With gratitude and sorrow I dwell on the memory of my lamented friend Dr. R. Rost who always with the greatest readiness helped all scholars from his own rich fund of knowledge.

The 7th and last volume of this book will follow shortly, and contain a Postscriptum by myself and a complete Index of Names by my friend, Dr. Dines Andersen.

Kopenhagen, 22 Juli 1896.

V. Fausbøll.

XXII. MAHĀNIPĀTA*).

1. Mūgapakkhajātaka**).

Mā paṇḍicciyaṇ¹ ti. Idaṃ S. J. v. mahānekkhammaṃ ā. k. Ekadivasaṃ hi bhikkhū dhammasabhāyaṃ sannisinā Bhaṇḍavato mahābhinikkhamanassa vaṇṇaṃ kathayaṃsu. S. āgantvā „k. n. bh. e. k. s.“⁵ ti p. „i. n.“⁶ 'ti v. „na bhi. i. mama pūritapāramissa r. chaḍḍetvā abhinikkhamanaṃ nāma anacchariyaṃ, ahaṃ hi aparipakke nāṇe pāramiyo pūrento pi r. chaḍḍetvā nikkhanto yevā“ 'ti vatvā tehi yācito a. ā.:

A. B. Kāsirājā nāma dhammena r. kāresi. Tassa soḷasa-¹⁰ sahaṣṣā² itthiyo ahesuṃ, tāsu ekāpi puttaṃ vā dhītaraṃ vā na labhi³.⁷ Nāgarā „amhākaṃ rañño vaṃsānurakkhako putto n' atthīti“ Kusajātake āgatanayena sannipatitvā rājānaṃ „puttaṃ patthehīti“ āhaṃsu. Rājā soḷasasahaṣṣā⁴ itthiyo „putte patthe-¹⁵ thā“ 'ti ānāpesi. Tā Candādīnaṃ upatṭhānāni katvā patthentiyo¹⁵ pi na labhiṃsu. Aggamaheṣi pan' assa Maddarājadhītā Candādevī nāma sīlasampannā ahosi, nam pi „puttaṃ patthehīti“ ā. Sā puṇṇamadivase uposathaṃ samādiyitvā cullasayanake nipannā attano sīlaṃ āvajjitvā „sac' āhaṃ akhaṇḍasīlā iminā me sac-

* This Nipāta has no name in C, but see Feer in Journal Asiatique 1871. T. 18. p. 269. ** B Temiyajātaka, cfr. Morris; B. & C. p. 96; Feer in Journal Asiatique 1871 T. 18 p. 320. J. Am. Or. Soc. p. XXXI. J. R. A. S. 1893 p. 357. ¹ C^o pañcicciyan, B^{deh} paṇḍiccayan. ² B^{deh} -a, B^d -aṃ corr. to -a. ³ C^o labhinasu, C^o labhiṃsu. ⁴ B^{deh} -a.

cena putto uppajjatū“ 'ti saccakiriyam akāsi. Tassā silatejena
 Sakkabhavanam unhākāram dassesi. Sakko āvajjitvā tam
 kāraṇam ñatvā „C-devī puttam paṭtheti, dassāmi 'ssā puttān“
 ti tassā anucchavikam puttam upadhārento Bodhisattam ad-
 5 dasa. Bo. hi tadā vīsativassāni Bārāṇasīyam r. kāretvā tato
 cuto Ussadaniraye nibbatto asītivassasahassāni tattha pacitvā
 Tāvatiṃsabhavane nibbatti, tattha pi yāvatāyukam tathā tato
 cavitvā Uparidevalokam gantukāmo ahosi. Sakko tassa santi-
 kam gantvā „samma tayi Manussaloke uppanne pāramiyo ca te
 10 pūriṣṣanti mahājanassa ca vaḍḍhi bhavissati, ayaṃ Kāsiraṇṇo
 Candā nāma aggamaheṣi puttam paṭtheti, tassā kucchiyam up-
 pajjā“ 'ti ā. So „sādhū“ 'ti paṭisunitvā pañcahi deva-
 satehi saddhim cavitvā sayam tassā kucchiyam paṭisaṇṇam
 gaṇhi, itare devaputtā amaccabhariyānam kucchisu p. gaṇ-
 15 himsu. Deviyā kucchi vajirapunnā¹ viya ahosi, sā gabbhassa
 patiṭṭhitabhāvam ñatvā raṇṇo ārocesi, rājā gabbhaparihāram
 dāpesi, sā paripunnagabbhā puññalakkaṇasampannaputtam
 vijāyi. Tam divasam eva amaccagehesu pañcakumārasatāni
 vijāyimsu. Tasmim khaṇe rājā amaccagaṇaparivuto mahātale
 20 nisinnu hoti, ath' assa „putto te deva jāto“ ti ārocayimsu, tassa
 tam vacanam sutvā va puttapemam uppajjitvā² chāviādini
 chinditvā atṭhimiṇjam āhacca atṭhāsi, abhantare pīti uppajji,
 hadayam³ sīlalam jātam. So amacce pucchi: „tutṭhā nu kho
 tumhe mama putte jāte“ ti. „Kim kathetha, deva mayam
 25 pubbe anāthā idāni sanāthā jātā, sāmiko no laddho“ ti. Rājā
 mahāsenaguttaṃ āpāpesi: „mama puttassa parivāro⁴ laddhum
 vaṭṭati⁵, amaccakulesu ajja jātadārakā ettakā nāmā 'ti oloke-
 hīti“. So⁶ pañcadārakasatāni disvā āgantvā raṇṇo ārocesi.
 Rājā pañcannam dārakasatānam kumārapasādhanaṃ pesetvā
 30 pañca dhātisatāni pesesi⁷, Mahāsattassa pana atidighādidosā-

¹ Cks -am. ² Bdh uppajji. ³ Cks -ya. ⁴ Bdh -am. ⁵ Ck vaṭṭatīti, Bdh
 add gaccha-tvam. ⁶ Bdh so sādhu ti sampatīcehitvā amaccagehāni gantvā olo-
 kento ⁷ Bdh dāpesi.

vajjitā alambatthaniyo madhurakathaññā catusatṭhidhātiyo ca
 adāsi, atidīghāya passe nisīditvā thaññam pivato dārakassa
 gīvā dīghā hoti, atirassāya² passe nisīditvā pivanto nippīlita-
 khandhatṭhiko hoti, atikisāya³ passe nisīditvā pivantānam ūrū
 rujanti, atithulāya passe nisīditvā pivantānam khalaṃkapādā⁴ 5
 honti, atikāliya⁵ sarīraṃ⁶ atisītaṃ hoti accodātāya atiuṇhaṃ,
 lambatthanāya khīraṃ pivantānam uppīlitanāsaggā honti, kāsāñci
 pana khīraṃ ambilaṃ hoti kāsāñci kaṭukādibhedan ti, tasmā
 sabbe p' ete dose vajjetvā atidīghādidosarahitā alambatthaniyo
 madhurathaññā catusatṭhidhātiyo datvā mahantaṃ sakkāraṃ 10
 katvā C-deviyāpi varaṃ adāsi. Sā gahitakaṃ katvā ṭhapesi.
 Nāmagahaṇadivase pi 'ssa lakkhaṇapāṭhakānaṃ brāhmaṇānaṃ
 mahāsakkāraṃ katvā antarāyabhāvaṃ⁷ pucchi. Te tassa lak-
 khaṇasampattiṃ disvā „mahārāja dhaññapuññalakkhaṇo kumāro,
 tiṭṭhat' eko⁸ dīpo catunnam pi mahādīpānaṃ r. kāretuṃ sa- 15
 mattho, nāssa koci antarāyo paññāyatīti“ vadimsu. Rājā tesam
 tussitvā kumārassa nāmaṃ⁹ karonto yasmā kumārassa jāta-
 divase sakala-Kāsiratṭhe devo vassi yasmā ca so¹⁰ temiyamāno
 jāto tasmā Temiyakumāro t' eva nāmaṃ akāsi. Atha naṃ
 ekamāsikaṃ alaṃkaritvā rañño santikāṃ nayimsu, rājā piya- 20
 puttaṃ oloketvā āliṅgitvā amke nisīdāpetvā ramayamāno nisīdi.
 Tasmim khane cattāro corā ānītā, tesu ekassa sakaṇṭakāhi
 kasāhi pahārasahassaṃ āṇāpesi ekassa saṃkhalikabandhanā-
 gārassa pavesanaṃ ekassa sarīre sattipahāradānaṃ ekassa sūlā-
 ropanaṃ. M. pitu kathaṃ sutvā bhītatasito hutvā „aho mama 25
 pitā r. nissāya bhāriyaṃ nirayagāmikammaṃ karotīti“ cintesi.
 Punadivase pana naṃ setacchattassa heṭṭhā alaṃkatasirisayane
 nippajjāpesuṃ, so thokaṃ niddāyitvā pabuddho akkhīni ummī-
 jetvā setacchattaṃ olovento mahantaṃ siribhavaṃ passi, ath'
 assa pakatiyāpi bhītassa atirekataraṃ bhayaṃ uppajji, so „kuto 30

¹ Bā pakkhapādo. ² so Cks; Bdeh atikālikāya khīraṃ. ³ Bā -yā-. ⁴ Bā
 -tiṭṭhatu eko. ⁵ Cks nāma. ⁶ Cks add raññoceva amaccādīnaṃca hadayaṃ.

THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY
BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
BODHI SATTA

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PĀLI

BY
V. FAUSBØLL

VOL. VI.

LONDON
KEGAN PAUL TRENCH TRÜBNER & CO., Ltd.

1896

[All Rights Reserved.]

nu kho ahaṃ imaṃ rājagehaṃ¹ āgato² ti upadhārento jātissaraṇāṇena devalokato āgatabhāvaṃ³ ñatvā tatoparaṃ olokento niraye pakkabhāvaṃ passi, tatoparaṃ o. tasmim̐ yeva nāgare rājabhāvaṃ aññāsi, ath' assa ,ahaṃ visativassāni r. kāretvā
 5 asitvassasahassāni Ussadaniraye paccim̐, idāni puna pi imasmim̐ coragehe nibbatto 'smi, pitāpi me hiyyo catūsu coresu ānitesu tathārūpaṃ⁴ pharusam̐ nirayasamvattanikaṃ katham̐ kathesi, sac' ahaṃ r. kāressāmi puna niraye nibbattitvā mahā-
 10 dukkham̐ anubhavissāmīti⁵ āvajjantassa mahantaṃ bhayaṃ, uppajji, tassa⁶ kañcanavaṇṇasarīraṃ⁷ hatthaparimadditaṃ viya padumaṃ milātaṃ dubbaṇṇam̐ ahosi, so „kathan nu kho imambhā coragehā muñceyyan⁸“ ti cincento nipajji. Atha naṃ ekasmim̐, attabhāve mātubhūtapubbā chatte adhivatthā devatā assāsetvā
 „tāta Temiya, mā bhāyi, sace pi ito muñcitāmo apīṭhasam̐
 15 yeva pīṭhasappi viya hohi, abadhiro badhiro viya hohi, amūgo va mūgo viya hoti, imāni tīpi aṅgāni adhiṭṭhāya paṇḍitaṃ bhāvaṃ mā pakāsayīti⁹“ vatvā paṭhamaṃ g. ā.

1. Mā paṇḍicciyaṃ⁶ vibhāvaya, bālamato bhava saṃpāninam̐, sabbo taṃ jano ocināyatu⁷, evaṃ tava attho bhavissati⁸. 1.

20 Ta. paṇḍicciyaṃ⁶ ti paṇḍiccaṃ⁸, ayam eva vā pāṭho, bālamato ti bālasammato, sabbo ti sakalo antojano c' eva bahijano ca, ocināyatu⁷ 'ti niharath' etaṃ, Kālakaṇṇīti avajānātu⁹.

So tassā¹⁰ vacanena assāsaṃ paṭilabhitvā

2. Karomi te taṃ vacanaṃ yaṃ maṃ bhaṇasi devate,

25 atthakāmāsi me¹¹ amma hitakāmāsi devate ti imaṃ g. vatvā 2. tāni tīpi aṅgāni adhiṭṭhahi. Rājā puttassa anukkaṇṭhanatthāya¹² tāni pañca kumārasatāni tassa santike yeva kāresi, te dārakā thaññatthāya rodanti, M. Nirayabhayatajjito „rajato¹³ me sus-sitvā maraṇam eva seyyo“ ti na rodati. Dhātiyo taṃ pavattim̐

¹ Bā corageham̐. ² Cks -pīm. ³ Bā bodhisattassa. ⁴ Ck -nnā-, Bā -ppam̐-

⁵ Bā muce-. ⁶ Bā -ccayaṃ. ⁷ Bā oji-. ⁸ Cks -cci. ⁹ Bā ti avamaññātu avajānātū ji attho. ¹⁰ Ck tassā. ¹¹ Ck taṃ, Cc maṃ. ¹² Bā anurakkhana-

¹³ so Cks; Bā idha.

• Candādevim ārocesum, sā rañño ārocesi. Rājā nemittika-
brāhmaṇe pakkosāpetvā pucchi. Brāhmaṇā „deva kumā-
rassa pakativelaṃ atikkamāpetvā¹ thaññaṃ dātum vaṭṭati,
evaṃ so rodamāno thanaṃ dāhaṃ gahetvā sayam eva pivissa-
tīti“ vadiṃsu. Te tato paṭṭhāy² assa³ pakativelaṃ atikka- 5
mitvā thaññaṃ denti dadamānā ca kadāci ekavāraṃ atikka-
mitvā kadāci sakalam pi divasaṃ na denti. So Nirayabha-
yena tajjito sussanto pi thaññatthāya na rodati. „Atha taṃ
arodantam⁴ pi „putto me chāto“ ti mātā vā thaññaṃ pāyeti
• dhātiyo vā, sesadārakā thaññaṃ aladdhavelāyam eva⁵ rodanti, 10
so an rodati na niddāyati, na hatthapāde sammiñjati⁶, na sad-
daṃ suṇāti⁷. Ath' assa dhātiyo „piṭhasappinaṃ hatthapādā
nāma evarūpā na honti, mūgānaṃ hanupariyosānaṃ nāma na
evarūpaṃ⁸ hoti, badhirānaṃ kaṇṇasotaṃ⁹ nāma na evarūpaṃ⁸
hoti, bhavitabbaṃ ettha kāraṇena, vīmaṃsissāma nan“ ti cin- 15
tettvā „khīrena naṃ vīmaṃsissāmā“ 'ti sakaladivasaṃ khīraṃ
na denti. So sussanto pi khīratthāya saddaṃ na karoti.
Ath' assa mātā „putto me chāto, khīraṃ assa dethā“ 'ti dā-
pesi. Evaṃ antaranāraṇā khīraṃ datvā ekaṃ saṃvaccharam
vīmaṃsantā antaraṃ na passiṃsu. Tato „kumārakā nāma 20
pūvakhajjakaṃ piyāyanti, tena naṃ vīmaṃsissāmā“ 'ti pañca-
kumārakasatāni tassa santike nisīdāpetvā nānākhajjakāni upa-
nāmetvā¹⁰ avidūre ṭhapetvā „yathārucci tāni khajjakāni gaṇhathā“
'ti vatvā paṭicchannā tiṭṭhanti, sesadārakā kalahaṃ katva añña-
maññaṃ paharantā taṃ gahetvā khādanti, M.¹¹ „Temiya Nirayaṃ 25
icchanto pūvakhajjakaṃ icchā“ 'ti¹² Nirayabhayaabhito khajjakaṃ
na oloketi¹³, evaṃ pūvakhajjakenāpi saṃvaccharam vīmaṃsitvā
n' eva antaraṃ passiṃsu. Tato „dārakānaṃ¹⁴ nāma phalā-
phalaṃ¹⁵ piyaṃ hotīti¹⁵“ nānāphalāni āharitvā vīmaṃsimsu, tato

¹ B^d atikkamitvā. ² B^d adds kumārassa. ³ B^d adds diṣvā. ⁴ B^d samajjati.
⁵ B^d karoti. ⁶ C^s -pā. ⁷ B^d -tāni. ⁸ B^d -pāni. ⁹ B^d adds bodhisattassa. ¹⁰
B^d adds jaṇa attānaṃ ovāditvā tāta. ¹¹ C^s icchāhi, B^d icchātīti. ¹² C^s -enti,
B^d -esi. ¹³ B^d dvivassikadārakā. ¹⁴ C^s -lāti, -lāni. ¹⁵ B^d piyāyantīti.

TO
THE DANISH GOVERNMENT

WHICH HAS NOT FAILED ME DURING THE SPACE OF TWENTY YEARS

TO
THE BERLIN ACADEMY OF SCIENCES

WHICH LIBERALLY AIDED THE COMPLETION OF THE JATAKA BOOK
BY REPEATEDLY STEPPING IN WHEN THE EDITION WAS IN DANGER
OF BEING DISCONTINUED .

TO
THE INDIAN GOVERNMENT
AND
THE DANISH ACADEMY OF SCIENCES

THIS VOLUME IS MOST GRATEFULLY AND MOST DEVOTEDLY DEDICATED.

sesadārakā yujjhantā khādīmsu, so na olokesi, evaṃ phalā-
 phalena pi samvaccharaṃ vīmaṃsimsu. Atha „dārakānaṃ
 nāma kilābhaṇḍakaṃ piyaṃ hotīti“¹ suvaṇṇādimaṃyāni haṭṭhīrū-
 pakādini avidūre ṭhapesuṃ, sesadārakā vilumpantā viya gaṇ-
 5 hanti, M. na olokesi, evaṃ kilābhaṇḍakenāpi samvaccharaṃ
 vīmaṃsimsu. Tato „catuvassadārakānaṃ nāma bhojanaṃ hoti,
 tena vīmaṃsissāmā“² 'ti nānābhोजनाṃ' upatthāpesuṃ, sesa-
 dārakā piṇḍe piṇḍe katvā bhuñjanti, M. pana „Temiya aladdha-
 bhojanānaṃ' te attabhāvānaṃ gaṇanā n' atthīti“³ Nirayabhaya-
 10 bhīto na olokesi, sayam eva pana naṃ hadayena avahantena
 na bhojesuṃ⁴. Tato „pañcavassikā dārakā nāma aggino bhā-
 yanti, tena naṃ vīmaṃsissāmā“⁵ 'ti anekadvāraṃ mahantaṃ
 gehaṃ kāretvā tālapaṇṇehi chādetvā taṃ sesadārakaparivutaṃ
 tassa majjhe nisīdāpetvā aggim denti, sesadārakā
 15 vantā palāyanti, M. „Niraye paccanato idam eva vara-
 taran“⁶ ti nirodhasamāpanno⁷ viya niccalo hoti, atha naṃ
 aggimhi āgacchante gahetvā aparāpenti. Tato „chabba dārakā
 nāma madahatthino bhāyantīti“⁸ haṭṭhiṃ susikkhitaṃ⁹ sikkhā-
 petvā Bodhisattaṃ¹⁰ sesadārakaparivāraṃ¹¹ rājānaṃ¹² nisīdā-
 20 petvā haṭṭhiṃ muñcanti, so koṇcanādaṃ nadanto soṇḍāya bhū-
 miyaṃ potthento bhayaṃ dassento āgacchati, sesadārakā ma-
 raṇabhayaabhītā disāvidisāsu palāyanti, M. Nirayabhayaatajjito
 tatth' eva nisīdati, susikkhito haṭṭhi taṃ gahetvā aparāparaṃ
 katvā akilametvā va gacchati. Sattavassikakāle pan' assa
 25 dārakehi parivāretvā nisinnakāle uddhaṭṭadāṭhe katamukhabandhe
 sappe vissajjesuṃ, sesadārakā viravantā palāyimsu, M. Niraya-
 bhayaṃ āvajjitvā „caṇḍasappamukhe vināsappatti yeva“¹³ vara-
 taran“¹⁴ ti niccalo va ahosi, ath' assa sappā sakalasārīraṃ
 veṭhetvā matthake phaṇaṃ katvā acchiṃsu, tadāpi so niccalo
 30 va ahosi, evaṃ antarantare vīmaṃsantāpi 'ssa antaraṃ na

¹ Bā - nāni. ² Ck^{sk} bhojanaṃ. ³ so Ck^{sk}; Bā - kesi athassa mātā sayameva hada-
 yena bhujjamānā viya avahantena sahātthena bhojanaṃ bhojesi. ⁴ Ck^{sk} omīti
 nirodha. ⁵ Ck^{sk} -tte. ⁶ Ck^{sk} add te, Bā vināsaṃ eva, omitting te.

e passimsu. Tato „dārakā¹ nāma samajjatthikā hontīti“ taṃ pañcahi
dāraśatehi saddhiṃ rājaṅgaṇe nisīdāpetvā naṭasamajjaṃ kā-
resuṃ, seṣadārakā samajjaṃ² disvā sādhu³ 'ti² vadanti³ mahāha-
sitam hasanti, M. „Niraye libbattakāle tava⁴ khaṇamattam pi
hāso vā somanassaṃ vā⁵ n⁶“ atthīti⁶ Nirayabhayaṃ āvajjitvā⁵
niccalo va hoti⁶ na oloketi, evaṃ antarantare vīmaṃsantāpi 'ssa
antaraṃ na passimsu. Atha naṃ „khaggena vīmaṃsissāmā“⁷ 'ti
dārakehi saddhiṃ rājaṅgaṇe nisīdāpesuṃ⁷, dārakāṇaṃ kiḷana-
kāle eko puriso phalikavaṇṇaṃ asinṃ paribbhamanto nadanto
vagganto „Kāsirājassa kira kālakaṇṇiekaputto atthi khaṇaṃ so,¹⁰
sīsaṃ assa chindissāmīti“⁸ abhidhāvi, taṃ disvā sesā bhītata-
sitā viravantā palāyimsu, B. Nirayabhayaṃ āvajjitvā ajānanto
viya nisīdi, atha naṃ so puriso khaggaṃ sīse parāmasitvā
„sīsaṃ te chindissāmīti“⁹ tāsento pi tāsetuṃ asaḅkonto apa-
gañchi⁹, evaṃ⁹ antarantarā vīmaṃsantāpi 'ssa antaraṃ na¹⁵
passimsu. Dasavassakāle pan' assa badhirabhāvaṃ vīmaṃsa-
natthaṃ sayanaṃ sāṇiyā parikkhipitvā catūsu passesu chiddāni
katvā tassa adassetvā va heṭṭhā sayane saṃkhadhamake nisīdā-
petvā ekappakāren' eva saṃkhe dhamāpentī, ekaninādaṃ hoti,
amaccā catūsu passesu thatvā sāṇicchiddena hi olokentā M-assa²⁰
ekadivasam pi satisammohaṃ vā hatthapādavikāraṃ vā phan-
danamattam vā na passimsu, evaṃ saṃvacchare atīte punā-
paraṃ saṃvaccharaṃ tath' eva bherisaddena vīmaṃsantā an-
taraṃ na passimsu. Tato „dīpena vīmaṃsissāmā“¹¹ 'ti rattibhāge
„andhakāre¹⁰ hatthaṃ vā pādaṃ vā phandāpeti nu kho no“¹⁰ ti²⁵
ghaṭesu dīpe jāletvā sesadīpe nibbāpetvā thokaṃ andhakāre
nisīdāpetvā ghaṭehi dīpe ukkhipitvā ekappahāren' eva ālokaṃ
katvā iriyāpathaṃ upadhārentī, evaṃ saṃvaccharaṃ vīmaṃ-
santāpi 'ssa kiñci phanditamattaṃ¹¹ na passimsu. Tato „naṃ

¹ Bā aṭṭhavasikkāda-. ² Ck sādhu, omitting ti, Bā sādhu sādhu ti. ³ Bā -tā.
⁴ Bā -kālato paṭṭhāya. ⁵ Ck omit vā. ⁶ Bā add taṃ. ⁷ Bā -petvā. ⁸ Bā
-gacchi. ⁹ Bā add khajjenāpi ekasamvaccharaṃ. ¹⁰ Bā taṃ. ¹¹ Bā phandana-.

phāṇitena vīmaṁsissāmā¹ "ti sakalasarīraṁ phāṇitena makkhe-
 tvā bahumakkhike thāne nipajjāpetvā makkhikā utthāpenti²,
 tā tassa sakalasarīraṁ parivāretvā sūcihi vijjhamānā viya khā-
 danti, so nirodhasamāpanno viya niccalo va hoti, evaṁ sam-
 5 vaccharaṁ vīmaṁsantāpi 'ssa antaraṁ na passimsu. Ath'
 assa cuddasavassakāle „idān' esa mahallako sucikāmo asuciji-
 gucchako, asucinā vīmaṁsissāmā³ "ti tato paṭṭhāya taṁ n'
 eva nahāpenti na ācamāpenti, so uccāraṁ passāvaṁ katvā
 tatth' eva palipanno seti, duggandhagandhen' assa antaruddhī-
 10 naṁ⁴ nikkhamanakālo viya hoti, makkhikā khādanti, atha naṁ
 parivāretvā „Temiya, idāni si mahallako, ~~ko~~ taṁ sabbada
 paṭijaggissati, kiṁ na lajjasi, kasmā nipanno si, utthāya sa-
 raṁ paṭijaggāhīti⁵ akkōsanti paribhāsanti, so tathā⁶ paṭikkūle
 gūtharāsīmhi nimuggo pi duggandhagandhena yojanasatamat-
 15 thake thitānaṁ hadayaṁ ubbattanasamatthassa Gūthanirayassa
 duggandhaṁ āvajjitvā majjhatto ahosi, evaṁ ekaṁ samvaccha-
 raṁ antaranantā vīmaṁsantāpi 'ssa antaraṁ na passimsu. Ath'
 assa hetthā mañce aggikapallāni⁷ karimsu, „app-eva pāma
 uṇhapilīto vedanaṁ asahamāno vipphanditaṁ⁸ dasseyyā⁹ "ti,
 20 sarīre phoṭṭā¹⁰ viya utthahanti, M. „Avicinirayasantāpo¹¹ yojana-
 sataṁ pharati, tamhā dukkhā idaṁ dukkhaṁ sataguṇeṇa sa-
 hassaguṇeṇa varataran¹² "ti adhivāsetvā niccalo ahosi, ath' assa
 mātāpitaro bhijjamānena viya hadayena manusse paṭikkamāpetvā
 taṁ tato aggisantāpato apanetvā „tāta Temiya kumāra mayam
 25 tava apīṭhasappiādibhāvaṁ jānāma, na hi tesaṁ evarūpāni
 pādamukkhakaṇṇasotāni¹³ honti, tvaṁ amhehi patthetvā laddha-
 puttako, mā no nāsehi, sakala-Jambudīpe rājūnaṁ santikā
 garahato no mocehīti¹⁴ yācimsu, so tehi evaṁ yācito asuṇanto
 viya hutvā niccalo nipajji, ath' assa mātāpitaro rodamānā

¹ Bds utthahanti. ² so C²; Ck -ināṁ, B² antaruthīnaṁ, B³ antarucināṁ. ³
 Bds tathārūpe. ⁴ Ck -kapalāni, B² -kaphalāni. ⁵ B² vipphandanākāraṁ. ⁶ Ck
 pōthā, B² pgtāni, omitting viya. ⁷ Cks -yesantāpe. ⁸ B² hatthapāda-.

paṭikkamitvā¹ ekadā pitā vā ekako upasaṃkamitvā yācati ekadā
 mātā vā, evaṃ saṃvaccharaṃ antarantarā vīmaṃsantāpi 'ssa
 antaraṃ na passaṃsu. Atha soḷasavassakāle cintayim̐su: „piṭha-
 sappi² vā hotu mūgabadhiro³ vā hotu vaye pariṇate rajaniye
 arajjantā⁴ dussaniye adussantā nāma n' atthi, samaye puppha- 5
 vikasaṇaṃ viya dhammatā esā⁵, nātakāni 'ssa⁶ paccupatṭhā-
 petvā vīmaṃsissāmā⁷ 'ti tato uttamarūpadharā devakaññā viya
 vilāsa-sampannā itthiyo pakkosāpetvā „yā kumāraṃ hasāpetum
 vā kilesena vā bandhitum sakkoti sā v' assa⁸ aggamaheṣi
 bhavissatīti“ vatvā kumāraṃ gandhodake⁹ nahāpetvā deva- 10
 puttaṃ viya alaṃkaritvā devavimānakappesu¹⁰ sirigabbhesu pañ-
 ñatte sirisayane āropetvā gandhadāmapupphadāmadhūpavāsama-
 dirāsavādīhi¹¹ antogabbhaṃ ekagandhasammodaṃ katvā paṭikka-
 miṃsu, atha naṃ tā itthiyo parivāretvā naccagāhehi c' eva
 madhuravacanādīhi ca nānākārehi¹² abhiramāpetum vāyamim̐su, 15
 so buddhisampannatāya tā itthiyo oloketvā¹³ „imā me sarīra-
 samphassaṃ mā vindim̐sū“ 'ti assāsapassāse sannirumbhi¹⁴,
 ath' assa sarīraṃ thaddham ahosi, tā taṃ sarīrasamphassaṃ
 avindantiyo „thaddhasarīro esa, nāyaṃ¹⁵ manusso yakkho bha-
 vissatīti“ mātāpitunnaṃ ārocayim̐su, evaṃ antarantarā vīmaṃ- 20
 samānā mātāpitaro tassa antaraṃ na passaṃsu. Evaṃ soḷasa-
 saṃvaccharāni soḷasaḥ mahāvīmaṃsāhi¹⁶ anekāhi ca khudda-
 kavīmaṃsāhi¹⁷ vīmaṃsamānāpi taṃ¹⁸ parigaṇhitum nāsakkhim̐-
 su¹⁹. Tato rājā vippaṭisārī hutvā lakkhaṇapāṭhake pakkosāpetvā
 „tumhe kūmarassa jātakāle 'dhaññapuññalakkhaṇo esa, n' atth' 25
 assa antarāyo' ti kathayittha, ayaṃ so piṭhasappi mūgabadhiro
 jāto, kathā vo na sametīti“. „Mahārāja, ācariyehi adiṭṭhakan
 nāma n' atthi, api ca kho rājakulehi patthetvā laddhaputto

¹ Cks -etvā. ² Bā -ppi, Cks -ino. ³ Bā mūgo vā badhiro. ⁴ Bā -rajjaniye
 arajjantā nāma natthi. ⁵ Bā adds ti. ⁶ Bā -naṃ pissa. ⁷ Ck sārassa, Bā
 sātassa. ⁸ Bā -ena. ⁹ Cks -ppe, Bā -vimānamviya. ¹⁰ so Ck; Ck -rāsavādīhi,
 Bā -dhūmavāsāpūñnādīhi. ¹¹ Bā nānappakārehi. ¹² Bā anolo-. ¹³ Ck -rubbhi,
 Bā -rubbhi. ¹⁴ Cks e tāyaṃ. ¹⁵ Bā -sehi. ¹⁶ Bā tassa cittam. ¹⁷ Bā adds
 vīmaṃsanakhaṇaṃ niṭṭitam.

- kālakannīti vutte tumhākaṃ domanassaṃ siyā ti na katha-
 yimhā“ ti. „Idāni kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“. „Mahārāja imasmiṃ
 kumāre imasmiṃ gehe vasante tayo antarāyā paññāyanti, jīvi-
 tassa vā chattassa vā mahesiyā vā, tasmā avamaṅgale rathe
 5 avamaṅgale asse ca yojetvā tattha naṃ nipajjāpetvā pacchima-
 dvārena niharāpetvā āmakasusāne taṃ nikhanitūṃ vaṭṭatīti“.
 Rājā antarāyasavane¹ bhīto „sādhū“² ti sampatīcchi. Canda-
 devī taṃ pavattim sūtvā rājānaṃ upasāṃkamtvā „deva tum-
 hehi mayhaṃ varo dinno, mayā ca gahitakaṃ³ katvā t̐hapito,
 10 taṃ me dāni dethā“⁴ ti. „Gaṇha devīti“. „Puttassa me
 rajjam dethā“⁵ ti. „Na sakkā devī, putto te kālakannīti“.
 „Tena hi deva yāvajīvaṃ adento sattavassāni dethā“⁶ ti.
 „Na sakkā devīti“. „Tena hi chabbasāni pañca cattāri tīni dve
 ekaṃ vassam, sattamāse cha pañca cattāro tayo dve māse
 15 ekaṃ māsaṃ addhamāsaṃ dethā“⁷ ti. „Na sakkā devīti“.
 „Tena hi satta divasāni dethā“⁸ ti. „Sādhū gaṇhāhi“⁹ vutte
 sā puttāṃ alaṃkārapetvā „Temiya kumārassa rajjan“¹⁰ ti nagare
 bherim carāpetvā nagaraṃ alaṃkārapetvā puttāṃ matthikkhan-
 dhaṃ āropetvā setacchattaṃ matthake kāretvā nagaraṃ pa-
 20 dakkhiṇaṃ katvā āgataṃ sirisayane nipajjāpetvā sabbarattim
 yāci: „tāta Temiya kumāra, taṃ nissāya soḷasavassāni nid-
 daṃ alabhitvā rodamanāya me akkhīni uppakkāni¹¹ sokena
 hadayaṃ bhijjamānaṃ¹² viya¹³, tava apīṭhasappiādibhāvaṃ
 jānāmi¹⁴, mā maṃ anāthaṃ karīti“¹⁵ iminā niyāmena punadvase
 25 pi punadvase pīti pañca divasāni yāci. Chatṭhe divase rājā
 Sunandaṃ nāma sārathim pakkosāpetvā „tāta suve pāto va
 avamaṅgalarathe avamaṅgalasse yojetvā kumāraṃ ta. nipajjā-
 petvā pacchimadvārena niharitvā āmakasusāne catubhittikaṃ
 āvātaṃ khaṇitvā ta. naṃ khipitvā kuḍḍālapitṭhena matthakaṃ
 30 bhinditvā¹⁶ jivitakkhayaṃ pāpetvā upari paṃsum datvā paṭhavi-

¹ so Cks for -ena? Bd -yathāyena. ² Cks -ke. ³ so Cks; Bd upakkāni. ⁴
 Cks bhijjanti. Cks bhijjanti. ⁵ Bd adds ahoṣi. ⁶ Cks jānāmi.

vaddhanakakammaṃ katvā nahāpetvā ehīti¹. Chattham pi
 rattim devī kumāraṃ yācitvā „tāta Kāsirājā taṃ sve ānaka-
 susāṇe nikhanitum ānāpesi², sve maraṇaṃ pāpuṇissasi puttā“
 'ti ā. Taṃ sutvā Mahāsattassa „Temiya soḷasavassāni kata-
 vāyāmo te matthakaṃ patto“³ ti cintentassa abbhantare pīti 5
 uppajji, mātu paṇ' assa hadayaṃ bhijjanappamāṇaṃ ahosi.
 Evaṃ sante pi „mā me⁴ manoratho⁵ matthakaṃ na pāpuṇīti“ taṃ
 nālapi. Ath' assā rattiyā accayena pāto va Sunando sārathi
 rathaṃ yojetvā dvāre ṭhapetvā sirigabbhaṃ pavisitvā „devi,
 mā mayhaṃ kujjhi, rañño ānā“ ti vatvā puttaṃ ālīngitvā ni- 10
 pannadeviṃ piṭṭhihatthena apanetvā pupphakalāpaṃ viya ku-
 māraṃ ukkhipitvā pāsādā otari. Candādevī uraṃ paharitvā
 mahāsaddena paridevitvā mahātale ohīyi. Atha nam M. olo-
 ketvā „mayi akathente hadayena phalitena marissaṭīti“ kathe-
 tukāmo hutvāpi „sace kathessāmi soḷasavassāni kato vāyāmo 15
 mama mogho bhavissati, akathento paṇāhaṃ attano ca mātā-
 pitunnaṃ ca paccayo bhavissāmīti“ adhivāsesi. Atha nam
 sārathi rathaṃ āropetvā „pacchimadvārābhimukhaṃ rathaṃ
 pesessāmīti“ pācīnadvārābhimukhaṃ pesesi, rathacakkaṃ um-
 māre paṭihaññi. M. tassa saddaṃ sutvā „manoratho⁶ me mat- 20
 thakaṃ patto“ ti suṭṭhutarāṃ tuṭṭhacitto ahosi. Ratho nagarā
 nikkhamitvā devatānubhāvena tiyojanatṭhānaṃ gato, ta. vana-
 ghaṭo⁷ sārathissa āmakasusānaṃ viya upatṭhahi, so „idaṃ
 ṭhānaṃ phāsukaṃ“ ti rathaṃ ukkāmetvā⁸ maggapasse ṭhapetvā
 rathā oruyha M-ssa ābharaṇabhāṇḍaṃ omuñcitvā bhāṇḍikaṃ 25
 katvā ṭhapetvā⁹ kuddālaṃ ādāya avidūre āvāṭaṃ khanitum
 ārabhi. Tato B. „ayaṃ me vāyāmakālo⁶, ahaṃ hi soḷasavas-
 sāni hatthapādena cālesim, kin nu kho me vase vattanti udāhu
 no“ ti utṭhāya vāmahatthena dakkhiṇahatthaṃ d-hatthena

¹ Bā omits mā. & Ck's mano. ² so Ck; C' vanasatho, Bā pana ghaṭaṃ, B's
 bhāṭaṃ. ³ Bā rathaṃ maggā okkāmetvā. ⁴ Bā ekamantaṃ dhāpetvā. ⁵
 Ck's add ti.

v-hatthaṃ ubho hi hatthehi pāde sambāhetvā rathā otarituṃ cittaṃ
 uppādesi, tāvad ev' assa pādapatitattḥāne' vātapunṇabhasta-
 cammaṃ² viya mahāpathavi³ uggaṇṇvā rathassa pacchimaṇṭaṃ
 āhacca atṭhāsi, so otarivā katipaye vāre aparāparaṃ caṃkamitvā
 5 „iminā nihārena ekadivasam yojanasatam pi me gantubalaṃ at-
 thīti“⁴ nātvā „sace sārathi mayā saddhiṃ virujjheyya atthi nu
 kho me tena saha paṭivirujjhituṃ balan“⁵ ti upadhāretuṃ⁶ rathaṃ
 pacchimaṇṭaṃ⁷ gahetvā kumārānaṃ kilanayānakaṃ viya ukkhi-
 pitvā atṭhāsi, ath' assa „atthi me paṭivirujjhituṃ balan“ ti
 10 sallakkhetvā pasādhanatthāya cittaṃ uppajji. Taṃ khaṇaṃ yeva
 Sakkabhavanaṃ unḥākāraṃ dasseti, Sakko taṃ kāraṇaṃ katvā
 „Temiyakumārassa manoratho matthakaṃ patto, pasādhanatthāya
 cittaṃ uppannaṃ, kim etassa mānusakena pasādhanena“⁸ ti
 dibbapasādhanāṃ gāhāpetvā Vissakammaṃ pesesi⁹ „gaccha,
 15 Kāsirājaputtaṃ alaṃkarohīti“, so sādhu¹⁰ ti gantvā dasahi dus-
 sasahashehi veṭhanaṃ katvā dibbehi ca mānusahehi ca alaṃ-
 kārehi Sakkaṃ viya alaṃkari. So devarājajilhāya sārathissa
 khanato kāsuraṃ¹¹ gantvā āvāṭatire thatvā tatiyaṃ g. ā.:

3. Kin nu santaramāno va kāsuraṃ khaṇasi sārathi,
 20 puṭṭho me samma akkhāhi, kim kāsuyā karissasīti. 3.

Ta. kāsuraṃ ti āvāṭaṃ.

Taṃ sutvā sārathi āvāṭaṃ khaṇanto uddhaṃ anoloketvā
 va catutthaṃ g. ā.:

4. Raṇṇo mūgo ca pakkho ca putto jāto acetaso,
 25 so 'mhi raṇṇā samijjhiṭṭho puttaṃ me nikhaṇaṃ¹² vane ti. 4.

Ta. pakkho ti pīṭhasappi, mūgo ti vaṇanaṃ¹³ eva paṇ'assa badhīrabhāvo
 siddho¹⁴, acetano ti acittako soḷasavassāni akathitattā evaṃ ā, samijjhiṭṭho
 ti āṇatto, nikhaṇaṃ vane nikhaṇanto.

Atha naṃ Mahāsatto āha:

30 5. Na badhiro na mūgo 'smi na pakkho na pi paṇḍulo¹⁵,
 adhammaṃ sārathi kayirā maṃ ce tvaṃ nikhaṇaṃ vane. 5.

¹ C¹ pādapatitṭṭhānāṭṭhānaṃ. ² C² vātapunṇo-, B² -phassacāmaṇṭaṃ. ³ C³ omiṭ
 mahāpathavi. ⁴ B⁴ -ento. ⁵ B⁵ rathassa pacchimaṇṭa. ⁶ C⁶ khaṇano kāsuraṃ,
 C⁷ khanato kāsuraṃ, B⁷ khaṇokāsuraṃ, E⁷ khaṇokāsu. ⁷ all four MSS.
 throughout. ⁸ B⁸ samijjhati. ⁹ B⁹ piṇḍulo.

6. Ūrum bāhuñ ca me passa, bhāsitañ ca suñohi me,
adhammañ sārathi kayirā mañ ce tvañ nikkhaṇaṃ vane ti. 6.

Ta. na badhīro ti samma sārathi sace te¹ rājā evarūpañ puttañ māre-
tuñ āṇāpeṣi ahañ evarūpo na bhavāmīti dīpetuñ eva ā., mañce -- vane
ti sace badhirabhāvādirahitañ evarūpañ mañ vane nikkhaneyyāsi adhammañ 5
kareyyāsīti, ūrun ti idaṃ so purimagāthañ sutvāpi² anolokenta eva disvā
alamkatasarīram assa dassessāmīti cintetvā ā., t. a : ime me kañcanakadalik-
khaṇḍhasadise ūrū ca kanakacchavibāhuñ ca passa madhuravacanañ ca suñohiti.

Tato sārathi „ko nu kho esa, āgatakālate patthāya attā-
nam eva vanñetiti“ āvāṭakhaṇanañ pahāya uddharī olokento 10
tassa rūpasampattiñ disvā „manusso vā devo vā“ ti ajānanto
imañ g. ā.:

7. Devatā nu si gandhabbo adu Sakko purindado,
ko vā tvañ kassa vā putto, kathañ jānemu tañ mayan ti. 7.
Atha nañ M. attānañ āvikatvā dhammañ desento āha: 15
8. N' amhi devo na gandhabbo
na pi Sakko purindado, (Petavatthu p. 24.)
Kāsirañño ahañ putto yañ kāsuyā nighaṇṇasi³. 8.
9. Tassa rañño ahañ putto yañ tvañ samupajīvasi,
adhammañ sārathi kayirā mañ ce tvañ nikkhaṇaṃ vane. 9. 20
10. Yassa rukkhassa chāyāya
nisīdeyya sayeyya vā (— J. vol. V. ³⁴⁰/₂₁, Petavatthu p. 25.)
na tassa sākhañ bhañjeyya, mittadūbho hi pāpako. 10.
11. Yathā rukkho tathā rājā, yathā sākha tathā ahañ,
yathā chāyūpago poso evañ tvañ asi sārathi, 25
adhammañ sārathi kayirā mañ ce tvañ nikkhaṇaṃ vane ti. 11.

Ta. nighaṇṇasīti⁴ nikkhaṇissasi⁵, yañ mañ⁶ ettha nihanissāmīti saññāya
kāsuñ nikkhaṇasi⁷ so ahañ ti⁸ dīpeti, so rājaputto ahañ ti vutte pi na sadda-
hati, madhurekathāya pañ assa bajjhītvā dhammañ suñanto atthāsi, mitta-
dūbho ti⁹ paribhuttachāyassa rukkhassāpi¹⁰ sākhañ bhañjanto mittaghātako 30
hoti lāmakapuriso, kīmañga pana sāmiputtassa ghātako, chāyūpago ti pari-
bhogattāya chāyañ upagatapuriso vīya rājānañ nissāya jīvamāno tvañ ti vadati.

¹ B^o tañ. ² C^o adds tvañ. ³ B^o nikkhaṇṇasi, B^o nikkhaṇṇasi. ⁴ B^o nik-
khaṇṇa, B^o nikha-. ⁵ B^o nikkhaṇissasi, C^o nihanissasi. ⁶ so C^o B^o;
B^o adds tvañ. ⁷ B^o khañ. ⁸ B^o adds attānañ. ⁹ B^o adds mittaparādhiko. 10
B^o -ssati, C^o adds tāca, C^o tā.

Evam kathente¹ pi Bodhisatte² na saddahat' eva. Atha M. „saddahāpessāmi nan“ ti devatānaṃ sādhu-kārena c' eva attano ca ghosena vanaghaṭaṃ u³/nā⁴ento dasa mittapūjaka-gāthā nāma ārabhi:

- 5 12. Pabūtabhakkho⁵ bhavati vippavuttho sakā gharā, (Cfr. Feer in Journal Asiatique 1871 Tome 18 p. 248.)
bahū naṃ upajīvanti yo mittānaṃ na dūbhati. 12.
13. Yam⁶ yaṃ janapadaṃ yāti nigame rājadhāniyo
sabbattha pūjito hoti yo mittānaṃ na dūbhati. 13.
- 10 14. Nāssa corā pasahanti nātimaññeti khattiyo
sabbe amitte tarati yo mittānaṃ na dūbhati. 14.
- 15 15. Akuddho sagharaṃ eti sabhāya patinandito
nātinaṃ uttamo hoti yo mittānaṃ na dūbhati. 15.
16. Sakka⁷ sakkato hoti garu hoti sagāravo
vaṇṇakittibhato⁸ hoti yo mittānaṃ na dūbhati. 16.
17. Pūjako labhate pūjaṃ vandako paṭivandanaṃ
yaso kittiṇ ca pappoti yo mittānaṃ na dūbhati. 17.
18. Aggi yathā pajjalati devatā va virocati
siriya⁹ ajahito hoti yo mittānaṃ na dūbhati. 18.
- 20 19. Gāvo tassa pajāyanti khetto vuttaṃ virūhati
vuttaṃ¹⁰ phalam asanāti¹¹ yo mittānaṃ na dūbhati. 19.
20. Darito¹² pabbatāto¹³ vā rukkhato¹⁴ patito naro
cuto paṭiṭṭhaṃ labhati yo mittānaṃ na dūbhati. 20.
21. Virūḷhamūlasantānaṃ nigrodham iva māḷuto
amittā na-ppasahanti yo mittānaṃ na dūbhati. 21.

Ta sakā gharā ti sakagharā, ayam eva vā pāṭho, na dūbhatitī na dussati, sabbattha pūjito hotīti idaṃ Sivalivatthunā vaṇṇetabbam, nappa-sahantīti pasayhakāraṃ kātuṃ na sakkonti, idaṃ Saṃkiccasāmaṇeravatthunā dīpetabbam, nātimaññetikhattiyo ti idaṃ Jotipālavatthunā¹⁵ dīpetabbam,
30 taratīti atikkamati, sagharaṃ ti mittadūbhi¹⁶ hī attano gharaṃ āgacchanto pi ghaṭṭitacitto kuddho vā āgacchati, yaṃ akuddho sakaṃ gharaṃ eti, paṭi-

¹ Bā -o. ² Bā -ttaṃ. ³ Ck -pakkho. ⁴ Bā -to. ⁵ Ck puttānaṃ. ⁶ read asanāti, Bā asanāti. ⁷ Bā du-. ⁸ Bā -ato. ⁹ Ck -āto. ¹⁰ Ck jā-, Bā jotikagethi-.

nandito ti bahuṇṇaṃ sannipātāṭṭhāne amittadūbhīno guṇakathaṃ¹ kathenti,
 tāya so nandito hoti pamudito, sakkatvā ti so hi paraṃ sakkatvā sayam pi
 parehi sakkato hoti, paresu ca saṅgāro sayam pi tesaṃ garuko hoti, vaṇṇa-
 kittibhato ti bhatavaṇṇakitti, guṇavaṇṇaṃ c' eva² kittisaddaṃ ca ukkhipitvā
 caranto nāma³ hoti ti a., pūjako ti mittānaṃ pūjako hutvā sayam pi pūjaṃ 5
 labhati, vandako ti Buddhādīnaṃ kalyāṇamittānaṃ vandako punabbhave paṭi-
 vandanaṃ labhati, yasokittin ti issariyaparivāraṃ ca guṇakittiṃ ca, imāya
 gāthāya Cittassa gahapatino vatthuṃ kathetabbam, pajjalatīti issariyapari-
 vārena pajjalati, siriya ajahito ti etha Anāthapiṇḍikassa vatthuṃ katha-
 tabbam, asanātīti⁴ paribhuṇjati, patitṭhaṃ labhatīti Cullapaṇumajātakena 10
 dīpetabbam, virūḷhamūlasantānaṃ ti vaddhitamūlapārohaṃ, amittā nap-
 pasahantīti ettha Kuraraghariya⁵ - Soṇattherassa mātu gehaṃ pavitṭhacora-
 vatthuṃ kathetabbam.

Sunando ettikāhi gāthāhi dh. desentam pi taṃ asaṇḍjanitvā
 „kin nu kho“ ti rathasamīpaṃ gantvā ta. rathaṃ⁷ ca paṣā- 15
 dhanabhaṇḍaṃ ca ubhayam pi adisvā punāgantvā⁸ olovento saṇ-
 janitvā pādesu patitvā aṇjalim paggayha yācanto i. g. ā.:

22. Ehi taṃ paṭinessāmi rājaputta sakaṃ gharaṃ,
 rajjaṃ kārehi, bhaddan te, kiṃ araṇṇe karissasīti. 22.

M. āha:

23. Alam me tena rajjena nātakehi dhanena vā
 yam me adhammacariyāya rajjaṃ labbhettha sārathīti. 23.

Ta. alaṃ ti paṭikkhepavacanam.

Sārathi āha:

24. Puṇṇapattam palabbhehi rājaputta ito gato,
 pitā mātā ca me dajjuṃ rājaputta tayi gate. 24. 25

25. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
 te pi attamanā dajjuṃ rājaputta tayi gate. 25.

26. Hatthārūhā anikāṭṭhā rathikā pattikārikā
 te pi dajjuṃ patitā me rājaputta tayi gate. 26. 30

27. Bahū janapadā c' aṇṇe negamā ca samāgatā
 upāyanāni⁹ me dajjuṃ rājaputta tayi gate. 27.

Ta. puṇṇapattan ti tūṭṭhidāyam, dajjun ti saṭṭaratanavassam vas-
 santā viga mama ajjhāsaya-pūraṇaṃ¹⁰ tūṭṭhidānaṃ dadeyyun ti, idaṃ so¹¹

¹ Bā adds parehi. ² Bā - bhaṭo ti guṇasaddaṇṇa. ³ Ck^o add na. ⁴ Bā anasā-.
⁵ so Ck^o; Bā kulaghare-. ⁶ Bā ko nu kho ayan. ⁷ C^o Bā taṇ. ⁸ Ck^o disvā
 puna gantvā. ⁹ Bā upāyā-. ¹⁰ C^o -puṇṇam, Bā -yam pūrento. ¹¹ Ck^o kho.

app-eva nāma mayi anukampāya gaccheyyā 'ti cintetvā ā, vesiyānā ti vessā,¹
upāyanānīti paṇṇākāre.

Mahāsatto āha:

28. Pitu mātuc c' ahaṃ catto rathassa nigamassa ca
5 attho sabbakumārānaṃ, n' atthi mayhaṃ sakaṃ gharaṃ. 28.
29. Anuññāto ahaṃ matyā, saṃcatto pitarā ahaṃ,
eko araṇṇe pabbajito, na kāme abhipatthaye ti. 29.

Ta. pitumātuccā 'ti pitarā ca mātārā ca, itaresu pi es' eva nayo,
matyā ti, samma sārathi ahaṃ sattāhaṃ paricchinditvā varaṃ gaṇhantiyā
10 mātārā anuññāto nāma, saṃcatto ti suttu catto, pabbajito ti araṇṇe
vasanathāya nikkhanto ti a.

Evam M-ssa attano guṇe anussarantassa pīti uppajji, tato
pītivegena udānaṃ udānento ā.:

30. Api ataramānānaṃ phalāsā¹ va samijjhati, (J. vol. I p. 136)
15 vipakkabrahmacariyo 'smi' evaṃ jānāhi sārathi. 30.
31. Api ataramānānaṃ sammadattho vipaccati,
vipakkabrahmacariyo 'smi nikkhanto akutobhayo ti. 31.

Ta. phalāsā ti ataramānassa soḷasavassehi samiddham ajjhāsayaphalaṃ
dassetuṃ evam ā, vipakkabrahmacariyo ti nīttapattamanoratho², sam-
20 madattho vipaccatīti upāyena kāraṇena kattabbaṃ klecaṃ sampajjati.

Sārathi āha:

32. Evam vaggukatho santo³ vissatthavacano c' asi⁴,
kasmā pituc ca mātuc ca santike na bhaṇī tadā ti. 32.

Ta. vaggukatho ti salīhakatho⁵ ti.

25 Tato M. āha:

33. Nāham asandhitā⁶ pakkho na badhiro asotatā,
nāhaṃ ajivhatā mūgo, mā maṃ mūgam' adhārayi. 33.
34. Purimaṃ sarāmaṃ ahaṃ jātiṃ yattha rajjam akārayiṃ,
kārayitvā tahiṃ rajjam pāpatthaṃ⁷ nirayaṃ bhusaṃ. 34.
30 35. Visatiṃ c' eva vassāni tahiṃ rajjam akārayiṃ,
asitvassahassāni⁸ nirayaṃhi apaccayiṃ. 35.

¹ Ck. palāsa. ² Ck. nīttarā-, Bā nītha-. ³ Ck. satto. ⁴ Bā caso. ⁵ Bā sakkhā-
⁶ Ck. asatthitā, Bā asandhikā. ⁷ Ck. mūgo. ⁸ so Ck.; Ck. -ttha, Bā -ttha.

36. Tassa rajjass' aham bhīto¹ mā mañ rajj' abhisecayun²,
tasmā pituc ca mātuc ca santike na bhañim tadā. 36.
37. Ucchañge³ mañ nisīdetvā⁴ pitā atth' ānusāsati:
ekam hanatha, bandhatha, ekam khārāpataccchikam⁵
ekam sūlasmiñ accetha⁶, icc-assa-m-anusāsati. 37. 5
38. Tassāham⁷ pharusam sutvā vācāyo⁸ samudīritā
amūgo mūgavañṇena apakkho pakkhasammato
sake muttakarīsasmīñ acch' āham samparipluto. 38.
39. Kasirañ ca parittañ ca tañ ca dukkhena sañyutañ
ko tañ jīvitam āgamma veram kayirātha kenaci. 39. 10
40. Paññāya ca alābhena dhammassa ca adassanā⁹
ko tañ jīvitam āgamma veram kayirātha kenaci. 40.
41. Api ataramānānam phalāsā va samijjhati,
vipakkabrahmacariyo 'smi, evam jānāhi sārathi. 41.
42. Api ataramānānam sammadattho vipaccati, 15
vipakkabrahmacariyo 'smi nikkhanto akutobhayo ti. 42.

Ta. asandhitā⁹ ti sandhinam¹⁰ abhāvena, asotatā ti sotābhāvena,
ajivhatā ti samparivattanajivhāya abhāvena mūgo p' aham na bhavāmi,
yatthā 'ti yāya jātiyā Bārāṇasīnagare r. karesiñ, pāpatthan ti pāpatañ
patito smīti¹¹ dipeti, rajjābhiseccayun ti rajje abhisecayun, nisīdetvā 20
nisīdāpetvā, atthānusāsati ti attham anu-, khārāpataccchikan¹² ti sattīhi
paharivā kharāñ āpataccchikan¹³ karoṭṭha, accethā¹⁴ 'ti āvūṇetha, iccassa-
manusāsati ti evam anusāsati, tassāham¹⁵ ti tassa aham¹⁶, pakkhasam-
mato ti pakkho iti sammato ahoṣiñ, accchāhan ti accchiñ aham, avasiñ ti a.,
samparipluto ti samparikkho, nimuggo hutvā ti a., kasirañ ti dukkham, 25
i. v. h.: samma sārathi sace hi¹⁷ sattānam jīvitam dukkham pi samānam bahuñ
ciraṭṭhitikam bhavēyya vaṭṭēyya parittam vā samānam sace¹⁸ sukham eva bhavēyya
vaṭṭēyya idaṃ pana kasirañ ca parittañ ca sakalena vaṭṭadukkhena sampayuttam
sannihitam¹⁹ omadditam, veram ti pāṇātipātādipaṇcavidham, kenacīti kenaci

¹ Ck hito, Cs hīto, Bā bhīto. ² Bā rajje bhi-. ³ Bā -tīccha-. ⁴ Ck abba-
cetha, Cs accatha, Bā upetha. ⁵ Bā tayāham Ck tassā māham, Cs tasmāham.
⁶ Ck add na. ⁷ Bā mañ. ⁸ Ck -nam. ⁹ Ck asāthitā. ¹⁰ Ck satthīnam.
¹¹ Ck parito-, Bā pāpattan ti -. ¹² Bā kharāpācchikan. ¹³ Bā kharāhi
paṭicchakam. ¹⁴ Cs abbethā, Ck abbetā, Bā upethā. ¹⁵ Bā tayāham. ¹⁶ Bā
tāyo aham. ¹⁷ Bā pi. ¹⁸ Ck add mu. ¹⁹ Ck santitam, Cs sannitam.

pi kāraṇena, paññāya cā 'ti vipassanāpaññāya. dhammassā 'ti sotāpatti.
maggassa, puna udānagāthāyo²⁰ āgantukāmatāya thirabhāvadīpanattham katheṭi.

Taṃ sutvā Sunando „ayaṃ kumāro evarūpaṃ rajjasirīm
kuṇapaṃ viya chaddetvā attano adhiṭṭhānaṃ abhinditvā 'pab-
5 bajissāmīti' araṇṇe pavitṭho, mama iminā dujjīvitena ko attho,
aham pi tena saddhiṃ pabbajissāmīti“ cintetvā g. ā.:

43. Aham pi pabbajissāmi rājaputta tav' antike,
avhayassu maṃ, bhaddan te, pabbajjā mama ruccatīti. 43.

Ta. tavantike ti tava santike, avhayassu ti ehi pabbajā¹ ti pakkosassu.

10 Evaṃ tena yācito M. „sac' āhaṃ idān' ev' etaṃ pabbā-
jessāmi mātāpitaro me idha nāgacchissanti, atha nesam pari-
hāni bhavissati ime assā ca ratho ca pasādhanabhaṇḍaṃ ca
nassissantī, 'yakkho' so, khādito nu kho tena sārathīti' gara-
hāpi me uppajjissatīti“ cintetvā attano ca garahāmocanattam
15 mātāpitunnaṃ ca vadḍhiṃ sampassanto asse ca rathāṃ ca pasā-
dhanabhaṇḍakaṃ ca tassa iṇaṃ katvā dassento g. ā.:

44. Ratham niyyādayitvāna anaṇo ehi sārathi,
anaṇassa hi pabbajjā, etaṃ isihi vaṇṇitan ti. 44.

Ta. etaṃ ti etaṃ kāraṇaṃ Buddhādīhi isihi supasattham.

20 Taṃ sutvā sārathi: „sace mayi nagaraṃ gate esa aññattha
gaccheyya pitā c' assa imaṃ pavattiṃ sutvā 'puttaṃ me
dassehīti' āgato imaṃ na passeyya rājānaṃ³ pi me kareyya,
tasmā ahaṃ' attano guṇaṃ kathetvā agamanattāya⁵ paṭiññaṃ
gaṇhāmīti“ cintetvā gāthadvayam ā.:

25 45. Yad eva ty-āhaṃ vacanaṃ akaraṃ, bhaddam atthu te,
tad eva me tvaṃ vacanaṃ yācito kattum ārahasi. 45.

46. Idh' eva tāva acchassu yāva rājānaṃ ānaye,
app-eva te pitā disvā patīto sumano siyā ti. 46.

¹ Ck^o pabbajjā, B^o pabbajjāhi. ² B^o tena yakkhena khādito nu kho so sārathi
taṃ. ³ Ck^o rājānaṃ, B^o rājadaṇḍam. ⁴ Ck^o tasmāssa. ⁵ Ck^o āgamanattāya,
C^o agamanattāya, B^o aññatthāgamaṇa-.

• Tato M. āha:

47. Karomi te tañ vacanañ yañ mañ bhaṇasi sārathi,
ratham pi daṭṭhukāmo 'sā' pitarañ me idhāgatañ. 47.

48. Ehi samma nivattassu, kuḷalañ vajjāsī ñātināñ,
mātarañ pitarañ mayhañ vutto vajjāsī vandanañ ti. 48. 5

Ta. karomi te ti karomi te etañ vacanañ¹, ehi s. nivattassū 'ti
samma ta. gantvā ehi etto ca khippam eva nivattassu, vutto vajjāsīti mayā
vutto hutvā putto vo Temiyo vandatīti vandanañ vadeyyāsīti suvaṇṇakadalī
viya onamitvā pañcapatītihitena Bārāpasinagarābhīmukho mātāpitara vanditvā
sārathissa sāsaṇaṇi adāsī.

10

So sāsaṇaṇi gahetvā

49. Tassa pāde gahetvāna katvā ca nañ padakkhiṇaṇ
sārathi ratham āruya rājadvārañ upāgaṇitī. 49.

Tass' attho²: bhi. evaṇ vutte so sārathi tassa kumārassa pāde gahetvā
tañ p. katvā r. āruya rāja- upāgaṇi.

15

Tasmiñ khaṇe Candādevī sīhapañjarañ vivaritvā „ko nu
kho me puttassa pavattīti“ sārathissa āgamanamaggañ olokentī
tañ ekakañ āgacchantañ disvā paridevi.

Taṃ atthañ pakāseto Satthā āha:

50. Suññañ mātā rathañ disvā ekañ sārathim āgatañ
assupunṇehi nettehi rodantī nañ udikkhati. 50. 20

51. Ayañ so sārathi eti nihantvāna mam' atrajañ,
nihaṇṇa nūna me putto pathavyā bhūmivaddhana. 51.

52. Amittā nūna nandanti patītā nūna verino
āgatañ sārathim disvā nihantvāna mam' atrajañ. 52. 25

53. Suññañ mātā rathañ disvā ekañ sārathim āgatañ
assupunṇehi nettehi rodantī paripucchati: 53.

54. Kin nu mūgo kin nu pakkho kin nu so vilapi tadā
nihañṇamāno bhūmiyā, tañ me akkhāhi sārathi. 54.

55. Kathaṇ hatthehi pādehi mūgapakkho vivajjayi
nihañṇamāno bhūmiyā, tañ me akkhāhi pucchito ti. 55. 30

Ta. mātā ti Temiyassa mātā, pathavyā - no te so mama putto bhū - no
pathavyā nūna nihaṇṇo, rodantī paripucchati rathañ ekamante thapetvā

¹ Cks omit etañ v-. ² Cks tassāti.

maḥātalaṃ āruyha vanditvā ekamantaṃ t̥hitaṃ paṇipucchati, kin nū 'ti kin nū
so mama putto mūgo ti yeva pakkho yeva ca, tadā ti yadā naṃ tvaṃ kāsuyam
khipitvā kuddālena matthake pahari tadā, ¹nihaññamāno bhūmiyā ti bh. ni.
kin nū vilapi, taṃ me ti taṃ me sabbavā aparihāpetvā akkhāhi, vivajjayīti
5 apehi mā maṃ mārehīti kathaṃ hatthehi¹ pādehi¹ phandanto taṃ apaneti².

Sārathi āha:

56. Akkhissan te ahaṃ ayye dajjāsī abhayaṃ manā
yam me sutam vā diṭṭham vā rājaputtassa santike ti. 56.

Ta. dajjāsīti sace dadeyyāsī, idaṃ so³ sac' āhaṃ tava putto n' eva
10 mūgo na pakkho madhurakatho dhammakathiko ti vakkhāmi atha kasmā naṃ
gaṇhitvā nāgato sīti me rājā kuddho rājānam⁴ pi kareyya abhayaṃ tava yācā-
mīti⁵ cintetvā āha.

Atha naṃ Candādevī āha:

57. Abhayaṃ samma te daṃmi abhīto bhaṇa sārathi
15 yan te sutam vā diṭṭham vā rājaputtassa santike ti. 57.
Tato sārathi ā.:

58. Na so mūgo na so pakkho vissatthavacano ca so,
rajjassa kira so bhīto akarī ālaye bahū. 58.

59. Purimaṃ so sarati jātiṃ yattha rajjam akārayi
20 kārayitvā tahiṃ rajjam pāpattha⁶ nirayaṃ bhusaṃ. 59.

60. Visatiṃ c' eva vassāni tahiṃ rajjam akārayi,
asitvassasahassāni nirayamhi apacci so. 60.

61. Tassa rajjassa so bhīto mā maṃ rajj' abhisecayum⁷,
tasmā pituc ca mātuc ca santike na bhaṇi tadā. 61.

25 62. Aṅgapaccaṅgasampanno ārohaparīnāhavā
vissatthavacano pañño magge saggassa tiṭṭhati. 62.

63. Sace tvaṃ datṭhukāmāsi rājaputtam⁸ tav' atrajam
ehi taṃ pāsspayīmi yattha sammati Temiyo ti. 63.

Ta. viss--no ti apalibuddhakatho, ālayebahū ti tumhākaṃ vacanāni
30 bahūni akāsi, pañño ti paññāva, sace tvaṃ ti rājānaṃ dhuraṃ katvā ubho
pi te evam ā, yattha sammatīti yattha vo putto mayā gahitapaṭiñño hutvā
acchati ta. pāpayissāmi, paṇācaṇa akatvā lahuṃ gantuṃ vaṭṭatti ā.

¹ Cks pade. ² Cks apānupedati. ³ Bā so idaṃ. ⁴ Cks -nam, Bā rājadaṇḍam.

⁵ Bā yācissāmīti. ⁶ so Ck; Bā pāpattam, Cā pāpa. ⁷ Bā rajje bhi-. ⁸ Cks -tti

Kumāro pana sārathim pesetvā pabbajitukāmo jāto. Tassa manam nātvā Sakko Vissakammaṃ pesesi: „tāta T-kumāro pabbajitukāmo, tassa paṇṇasālaṃ ca pabbajitaparikkhāre ca māpetvā ehīti“. So „sādhū“¹ ti sampaticchitvā vegena² gantvā tiyojanike vanasaṇḍe assamaṃ māpetvā rattitṭhānadivatṭhāna-⁵ pokkharaniāvāṭaphalarukkhasampannaṃ katvā sabbe pabbajita-parikkhāre māpetvā sakaṭṭhānam eva gato. M. taṃ disvā Sakkadattiyabhāvaṃ nātvā paṇṇasālaṃ pavisitvā vatṭhāni apānetvā rattavākacīraṃ nivāsetvā ca pārupitvā ca ajinaṃ ekaṃ-¹⁰ saṃ katvā jaṭāmaṇḍalaṃ bandhitvā kācaṃ aṃse katvā kattara-¹⁰ daṇḍaṃ ādāya paṇṇasālato nikkhamitvā pabbajitasiriṃ samubba-¹⁰ hanto³ aparāparaṃ caṃkamitvā „aho sukhaṃ aho sukhaṃ“ ti udānaṃ udānento paṇṇasālaṃ pavisitvā kaṭṭhattharake⁴ ni-¹⁰ sinno pañcābhiññā nibbattetvā sāyaṇhasamaye nikkhamitvā⁵ tṭhi-¹⁰ takārarukkhato paṇṇāni gaheṭvā Sakkadattiye bhājane aloṇake¹⁵ atakkake niddhūpane uḍake sedetvā amataṃ⁶ viya pari-¹⁵ bhuñjitvā cattāro Brahmavihāre bhāvento tattha vāsaṃ kappesi. Kāsirājāpi Sunandassa vacanaṃ sutvā mahāsenaguttaṃ pak-¹⁵ ko sāpetva gamanaparivacchaṃ kātuṃ āha:

64. Yojayantu rathe asse, kacchaṃ nāgāna bandhatha,²⁰
udirayantu⁶ saṃkhapaṇavā vadataṃ⁷ ekapokkharā. 64.
65. Nadantu bheri sannaddhā yaggū⁸ vadatu⁹ dundubhi,
negamā ca maṃ anventu, gacchaṃ puttānivedako¹⁰. 65.
66. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako. 66. ²⁵
67. Hatthāroha anīkaṭṭhā rathikā pattikārikā
khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako. 67.
68. Samāgatā janapadā negamā ca samāgatā,
khippaṃ yānāni yojentu, gacchaṃ puttānivedako ti. 68.

¹ Cks -nā. ² so Cks; C^s -ento, B^d samuṭṭhahanto. ³ B^d -pe. ⁴ Cks add ekaṃ.
⁵ Cks add paribhuñjanto ⁶ C^k udirayantu, C^s udiyantu, B^d udiriyanu. ⁷ so
Cks; B^d nadantu. ⁸ C^k B^d vaggū, C^s vaggum. ⁹ B^d nadantu. ¹⁰ B^d -nivā-.

108501

Ta. udīrayantū¹ 'ti nādaṃ muñcantu, vadatan² ti vajjantu, ekapokkharā ti ekakkhībheriyo³, sannaddhā ti suṭṭhu sannaddhā, vaggū ti madhurassarā, gacchan ti gamissāmi, p-ko ti puttassa nivedako⁴ ovādāko hutvā gacchāmi, taṃ ovaḍitvā mama vacaṃ⁵ gāhāpetvā tatth' eva taṃ rātanarāsimhi ṭhapetvā abhisīñcitvā ānetuṃ gacchāmi⁶ adhippāyen' evaṃ ā, samāgatā ti sannipatitā hutvā.

Evam raññā ānattā⁵ sārathino asse yojetvā ratham⁶ rājadvāre ṭhapetvā rañño ārocesuṃ.

T. s. p. S. ā.:

- 10 69. Asse ca sārathī yutte sindhave sīghavāhane
rājadvāraṃ upagañchuṃ: yuttā deva ime hayā ti. 69.

Ta. asse ti sindhavajātike asse sīgha- asse ādāya, sārathīti sārathino, yutte ti rathesu yojite, upagañchun ti te rathesu yutte asse ādāya āgaminu āgantvā ca pana yuttā deva ime hayā ti ārocesuṃ.

- 15 Tato rājā āha:

70^a. Thulā javena hāyanti kisā hāyanti thāmunā ti
„Evarūpe asse mā gañhathā“ 'ti sārathim vadiṃsu.

70^b. Kise thūle vivajjetvā saṃsatthā yojitā hayā ti. 70.

Deva javena vaṇṇena balena ca sādīsā hayā yojitā ti ā.

- 20 Rājā puttassa santikaṃ gacchanto cattāro vaṇṇe atthārassa
seniyo sabbam⁷ ca balakāyaṃ sannipātesi, sabbam⁷ ca balakāyaṃ
sannipātentassa tassa tayo divasā atikkantā, atha catutthe
divase nikkhamitvā gahetabbayuttakaṃ gahetvā taṃ assa-
mam gantvā puttana paṭinandito paṭisanthāram akāsi.

- 25 Tam attham pakāsento Satthā āha:

71. Tato⁸ rājā taramāno yuttam āruya sandanaṃ.
itthāgāraṃ ajjhabhāsi⁹: sabbā va anuyātha maṃ. 71.

72. Vālavijaniṃ uñhisam khaggaṃ chattaṃ ca paṇḍaram
upādhiratham āruya suvaṇṇena¹⁰ alaṃkato 72.

- 30 73. Tato ca¹¹ rājā pāyāsi purakkhatvāna sārathim,
khippam eva upāgacchi yattha sammati Temiyo. 73.

¹ B^d udiri-. ² B^d nadantū. ³ B^d ekamukha-. ⁴ B^d nivā-. ⁵ so B^d; C^k rañña ānattā, C^k raññā attā. ⁶ C^k -e. ⁷ C^k sabbe. ⁸ C^k add ca. ⁹ C^k -ittā. ¹⁰ C^k -ehi. ¹¹ B^d sa.

74. Tañ ca disvāna āyantañ jalantañ iva tejasā
khattasaṃghaparibbūhañ¹ Temiyo etad abravi: 74.
75. Kaccin nu tāta kusalañ, kacci tāta anāmayañ,
kaccin nu rājakaññāyo āroga² mayha mātaro. 75.
76. Kusalañ c' eva me putta, atho putta³ anāmayañ,
sabbā va rājakaññāyo āroga⁴ tuyha mātaro. 76. 5
77. Kacci-ss-amajjapo⁵ tāta, kacci te suraṃ appiyañ,
kacci sacce ca dhamme ca dāne te ramatī mano. 77.
78. Amajjapo ahañ putta, atho me suraṃ appiyañ,
atho sacce ca dhamme ca dāne me ramatī mano. 78. 10
79. Kacci ārogañ⁶ yoggañ te, kacci vahatī vāhanañ,
kacci te vyādhiyo n' atthi, sarīrass' upatāpanā⁷. 79.
80. Atho ārogañ yoggañ me, atho vahatī vāhanañ,
atho vyādhiyo n' atthi, sarīrass' upatāpanā⁸. 80.
81. Kaḍci antā ca te phitā majjhe va⁹ bahalā tava,
koṭṭhāgārañ ca kosañ ca kacci te paṭisanthatañ. 81. 15
82. Svāgatan te mahārāja, atho te adurāgatañ,
paṭiṭṭhāpentu pallaṃkañ yattha rājā nisakkatīti. 82.

Ta. upādhi - - ti suvaṇṇapādūkāratham⁶ āruyhanu, ime tayo pāde put-
tassa tatth' eva abhisekakarapaṭṭhāya pañca rājakakudhabbaññāni gaṇhathā⁷ ti 20
āṇāpento rājā ā., suvaṇṇena - - ti padañ S. ā., upāgacchīti upāgato, kāya
velāyā⁸ ti Mahāsattassa kārapaṇṇāni pacitvā nibbāpentaṃ nisinnavelāyā, ja-
lantañ mivā⁹ ti rājatejasa jalantañ viya, khatta - - han¹⁰ ti kathāphāsukena
amaccasaṃghena parivutañ, etadabravīti bhi khandhāvārañ nivesetvā padaṣā
va āgāyā vanditvā nisinnañ paṭisanthārañ karonto etañ vacanañ abravi, 25
kusalañ anāmayan ti ubhayena pi ārogyam eva pucchati, kaccissamaj-
japo⁸ ti kacci si amajjapo, majjañ na pivasīti pucchati, amajjapo ti pi pāṭho,
kusalakammesu⁹ na-ppamajjasi¹⁰, na-ppamajjasīti a., suraṃ appiyañ
ti surāpānañ appiyañ, suramappiyā ti pi pāṭho surā appiyā ti pi attho, dhamme
ti dasavidharājadhamme, yoggañ ti yuge yuñjitabbakañ assagaṇādim¹¹, kacci-
vaha¹²ti kacci ārogañ hutvā vattati, vāhanañ ti hatthiādisabbavāhanañ, sa- 30
-tāpanā¹³ ti sarīrassa upatāpanā¹⁴, antā ti paccantañ janapadā, phitā ti iddhā
subhikkhā gāhavaṣā, majjhe vā¹⁵ ti ratṭhassa majjhe, bahalā ti gāmañiga-
maghanāvāṣā, paṭisanthatañ ti paṭicchāditañ guttañ paripuṇṇaṃ vā, ni-
sakkatīti yasmiñ pallaṃke rājā nisidissati tañ paññāpetun ti vadati, rājā
Mahāsatte¹⁶ gāravena pallaṃkena nisīdi. 35

¹ Bā khagga-. ² Bā kacciam-. ³ Bā ārogyaṃ, Ck ārogañ. ⁴ Bā -tāpiyā. ⁵
Bā ca. ⁶ C -daka ca-, Bā -dukañca-. ⁷ Bā khagga-. ⁸ Bā kicci am-. ⁹
Bā -dhammesu. ¹⁰ Bā omits nappamajjasi. ¹¹ Ck -ṇāti, C -ṇādi, Bā -ṇādi-
kañ. ¹² Bā -piyā. ¹³ Bā upatāpakarā. ¹⁴ Bā cā. ¹⁵ Bā -ttassa.

Atha M. „sace pallaṃkena nisīdati paṇṇasanthāraṃ paññāpetha“¹ 'ti vatvā tasmīṃ paññatte g. ā.:

83. Idh' eva te nisinnassa niyaṭṭe paṇṇasanthate
etto udakam ādāya pāde pakkhālayanti² te ti. 83.

5 Ta. niyate ti susanthate, etto ti³ paribhogaudakam dassento ā.

Rājā gāravena paṇṇasanthare pi anisīditvā bhūmiyaṃ nisīdi.
M. pi paṇṇasālaṃ pavisitvā taṃ kārappaṇṇakam nīharitvā rājā-
naṃ tenā nimantento g. ā.:

84. Idam pi paṇṇakam mayhaṃ randham rājā aloṇikam
10 paribhuñja mahārāja, pāhuno me si āgato⁴ ti. 84.

Atha naṃ rājā āha:

85. Na cāhaṃ paṇṇakam bhuñje⁵, na h' etaṃ mayha bhojanaṃ,
sālīnaṃ odanaṃ bhuñje sucīm maṃsūpasecanan ti. 85.

15 Ta. na cāhan ti paṭikkhipitvā attano bhojanaṃ vaṇṇetvā tasmīṃ gāra-
vena thokaṃ paṇṇakam hatthatalena gaheṭvā, tāta tvaṃ evarūpaṃ bhojanaṃ
bhuñjasīti puttena saddhiṃ piyakathaṃ kathento nisīdi.

Tasmīṃ khaṇe C-devī orodhaparivutā āgantvā piyaputtaṃ
pādesu gaheṭvā va vanditvā assupunṇehi akkhihi ekamantaṃ
nisīdi. Atha naṃ rājā „bhaddhe puttassa bhojanaṃ passā“⁶ 'ti
20 vatvā thokaṃ paṇṇaṃ tassā hatthe ṭhapesi, sesitthīnaṃ pi
thokaṃ thokaṃ adāsi, tā sabbāpi „sāmi evarūpaṃ nāṃ bho-
janaṃ bhuñjasīti“ vatvā gaheṭvā „atidukkaraṃ karosi sāmīti“
vatvā nisīdiṃsu. Rājā⁴ puna „tāta idaṃ mayhaṃ acchariyaṃ
hutvā upaṭṭhātīti“ g. ā.:

25 86. Accherakammaṃ paṭibhāti ekakam pi rahogataṃ,
edisam bhuñjamānānaṃ kena vaṇṇo⁵ pasīdatīti. 86.

30 Ta. ekakan ti tāta taṃ ekakaṃ rahogataṃ iminā bhojanena yāpentaṃ
disvā mama acchariyaṃ upaṭṭhātī⁶, edisaṃ ti evarūpaṃ aloṇambilaṃ adbhū-
panaṃ randhaṃ pattaṃ bhuñjantānaṃ kena kārāṇa vaṇṇo⁵ pasīdatīti
taṃ pucchi.

¹ Bā -kkhalayassu. ² Bā me idhāgato. ³ Cks -āmi. ⁴ Ck Bā rāja. ⁵ Cks -e.
⁶ Bā -āsi.

Ath' assa so ācikkhanto āha:

87. Eko rāja nipajjāmi niyate paññasanthate¹,
tāya me ekaseyyāya rāja vaṇṇo² pasīdati. 87.
88. Na ve³ nettiṃsabaddhā me rājarakkhā upatṭhitā,
tāya me sukhasēyyāya rāja vaṇṇo² pasīdati. 88.
89. Atītaṃ nānusoṇāmi, na-ppajappāṃ' anāgataṃ,
paccuppannena yāpemi, tena vaṇṇo² pasīdati. 89.
90. Anāgatappajappāya atītaśānusoṇā
etena bālā sussanti nalo va harito luto ti. 90.

5

Ta. nettiṃsabaddhā ti khaggabaddhā rājarakkhā ti rājarakkhikā, 10
nappajappāmiti na patthemī, harito ti haritavaṇṇo, luṇcitvā ātape khitta-
nalo viya.

Rājā „idh' eva naṃ abhisīñcitvā ādāya gamissāmīti“ cin-
tetvā rajjena nimantento ā:

91. Hatthānikāṃ rathānikāṃ asse pattī ca vammīno
nivesanāni rammāni ahaṃ putta dadāmi te. 91.
92. Itthāgāraṃ pi te dammi sabbālaṃkārabhūsitāṃ,
tā putta paṭipajjassu, tvaṃ no rājā bhavissasi. 92.
93. Kusalā naccagittassa sikkhitā caturitthiyo
kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi. 93.
94. Paṭirājūhi te kaṇṇā ānayissaṃ alaṃkatā,
tāsu putte janetvāna atha pacchā pabbajissasi. 94.
95. Yuvā ca daharo cāsi paṭhamuppattito susu,
rajjaṃ kārehi, bhaddan te, kiṃ araṇṇe karissasīti. 95.

15

20

30

Ta. hatthānikāṃ ti dasahatthito paṭṭhāya hatthānikāṃ nāma tathā rathā- 25
nikāṃ, vammīno⁴ vammabaddhasūrayodhe, kusalā ti chekā, sikkhitā ti
aṇṇesu pi itthikicesu sikkhitā, caturitthiyo ti caturā nāgarakittthiyo, paṭi-
-kaṇṇā¹ ti puna aṇṇāpi tava rājakaṇṇā ānayissaṃ, yuvā ti yobbanppatto, da-
haro ti taruṇo, pa - - - to ti paṭhamavayena uppattito samuggato, susu 'ti ati-
taruṇo; ito paṭṭhāya Bodhisattassa dhammakathā:

96. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā,
daharassa hi pabbajjā, etaṃ isāhi vaṇṇitaṃ. 96.

¹ Bā sandhāre. ² Cks -e. ³ Bā ca. ⁴ Cks -ne.

97. Yuvā care brahmacariyaṃ, brahmacārī yuvā siyā,
brahmacariyaṃ carissāmi, nāhaṃ rajjena-m-atthiko. 97.
98. Passāmi vo 'haṃ daharaṃ {apma tāta' vadantaraṃ¹
kicchā laddhaṃ piyaṃ puttaṃ appatvā va jaraṃ mataṃ. 98.
- 5 99. Passāmi vo 'haṃ dahariṃ 'kumāriṃ cārudassaniṃ
naḷavaṃsakalīraṃ² va paluggaṃ jīvitakkhaye³. 99.
100. Daharāpi hi⁴ miyanti narā⁵ ca atha nāriyo,
tattā ko vissase poso daharo 'mhīti jīvite. 100.
101. Yassa ratyā vivasane āyuṃ appataraṃ siyā
appōdake va⁶ macchānaṃ kin nu komāraṃ tahiṃ. 101.
102. Niccam abbhāhato loko niccaṇ ca parivārito,
amoghāsu vajantīsu kiṃ maṃ rajjena siñcasi⁷. 102.
103. Kena-m-abbhāgato loko kena ca⁸ parivārito,
kāyo amoghā gacchanti⁹, tam me akkhāhi pucchito. 103.
- 15 104. Maccun' abbhāhato¹⁰ loko jarāya parivārito,
ratyā amoghā gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya. 104.
105. Yathāpi tante vitate yaṃ yaṃ dev' upariyati
appakaṃ hoti vetabbaṃ evaṃ maccāna jivitaṃ. 105.
106. Yathā vārivaho pūro gacchan n' upanivattati¹¹
evaṃ āyu manussānaṃ gacchan n' upanivattati. 106.
- 20 107. Yathā vārivaho pūro vahe rukkh' upakūlaḥ
evaṃ jarāya¹² maraṇena vuyhante vata paṇino ti. 107.

Ta. brahma--siyā ti brahmacārī bhonto yuvā siyā, isīhīti Buddhā-
dihī, rajjenamatthiko ti rajjena atthiko, amma--vadantaraṃ¹³ ti
25 amma tāta' ti vadantaṃ, paluggaṃ ti maccunā luñcitvā gahitaṃ, yassa--ne
ti mahārāja yassa mātukucchiṃhi paṭisandhigahaṇato¹⁴ paṭṭhāya rattindivātikka-
maṇe appataraṃ āyu hoti, komāraṇa ti tasmiṃ nagare tarupabhāve¹⁵ kiṃ
karissati, kenamabbhāhato ti kena abbhāhato, idaṃ rājā saṃkhittena bhāsi-
tassa atthaṃ ajānanto pucchi, ratyā ti rattiyo, tā hi imesaṃ sattānaṃ āyuṃ
30 ca vappaṇa ca balaṇ ca khepentiyo va¹⁶, gacchantīti amoghā gacchanti nāma,

¹ so all three MSS. ² Bg nava-. ³ Bg -yaṃ. ⁴ Bg va. ⁵ Cks carā. ⁶ Cks
na. ⁷ Bg rajjetisecasi. ⁸ Cks ci. ⁹ Bg -to. ¹⁰ Bg maccumabbhā-. ¹¹
Bg nupariv-. ¹² so all three MSS. for jarā? ¹³ Cks vadan. ¹⁴ Ck -gahana-
tato, Cg gahato, Bg -nakālato. ¹⁵ Ck tarunābhavo. ¹⁶ Cks ca, Bg eva.

vetabban ti¹ yañ yañ devūpaviyattī² tasmiñ vīyate³ sesaṃ vetabbañi yathā appakaṃ hoti evaṃ jīvitaṃ, nūpanivattatī⁴ tasmiñ tasmiñ khane gataṃ gatam⁵ eva hoti na upari vattatī⁶, vahe rukkūpakūlajē⁷ ti upakūlajē rukkū vaheyya.

Rājā M-ttassa dhammakatthaṃ sutvā gharāvāse ukkhañhito pabbajitukāmo hutvā „aham tava puna nagaraṃ na gamissāmi, idh' eva pabbajissāmi, sace pana me putto nagaraṃ gaccheyya setacchattam assa dadeyyan“ ti taṃ vīmaṃsitum puna rajjena nimantento ā:

108. Hatthānikāṃ rathānikāṃ asse pattī ca vammīno, nivesanāni rammāni ahaṃ putta dadāmi te. 108.

109. Itthāgāraṃ pi te dammi sabbālaṃkārabhūsitāṃ, tā putta⁸ paṭipajjassu, tvaṃ no rājā bhavissasi. 109.

110. Kusulā naccagītassa sikkhitā caturitthiyo kāme taṃ ramayissanti, kiṃ araṇṇe karissasi.⁹ 110.

111. Paṭirājūhi te kaṇṇā ānayissaṃ alaṃkatā, tāsu putte janetvāna atha pacchā pabbajissasi. 111.

112. Koṭṭhāgārāṇ ca kosaṇ ca vāhanāni balāni ca nivesanāni rammāni ahaṃ putta dadāmi te. 112.

113. Gomaṇḍalapariubbūho dāsasaṃghapurakkhato rajjaṃ kārehi, bhaddan te, kiṃ araṇṇe karissasīti. 113.

Ta. go - - ho ti subhāsitarājakaṇṇānaṃ maṇḍalena parikkhitto

Atha M. rajjena anattikabhāvaṃ pakāsento āha:

114. Kiṃ dhanena yaṃ jiyetha¹⁰, kiṃ bhariyāya marissati, kiṃ yobbanena cinṇena¹¹ yaṃ jarā abhihessati¹². 114.

115. Tattha kā nandi kā khiḍḍā kā rati kā dhanesanā, kim me puttehi dārehi, rāja mutto 'smi bandhanā. 115.

116. So 'haṃ evaṃ pajānāmi: maccu me na-ppamajjati, antakenāhipannassa kā rati kā dhanesanā. 116.

¹ Bds nāmā ti veditabbaṃ ² Bds adds yañ yañ taṃtaṃ upaviyyati vetabbanti tan. ³ Bds vitate. ⁴ Bds nūparivattatīti. ⁵ Cs gatagatam. ⁶ Cs uparittati. ⁷ Bds rukkhe pa-. ⁸ Bds tāsu putte. ⁹ Bds khiyetha. ¹⁰ Bds vaṇṇena. ¹¹ Bds jarāya abhibhuyyati.

gantū“ 'ti sabbesañ ca suvaṇṇakoṭṭhāgārādīnaṃ dvārāni vivarā-
 petvā „asukatṭhāne ca asukatṭhāne ca mahānidhikumūhiyo'
 atthi tā gaṇhantū“ ti suvaṇṇapātṭe likhāpetvā mahānale² tham-
 bhe bandhāpesi. Nāgarāpi yathā pasārite va āpaṇe vivaṭa-
 dvārān' eva gehāni pahāya rañño santikaṃ agamaṃsu. Rājā⁵
 mahājanena saddhim M-assa santike pabbaji. Sakkadattiyaṃ
 tiyojanikaṃ assamapadaṃ ahosi. M. paṇṇasālāyo vicāresi,
 majjhātṭhāne paṇṇasālāyo itthīnaṃ dāpesi bhīrujātikā etā ti³,
 purisānaṃ bahipaṇṇasālāyo adāsi⁴, sabbe pi Vissakammena māpi-
 tesu phaladhararukkhesu uposathikakāle bhūmiyaṃ tṭhitā va phalāni¹⁰
 gahetvā paribhuñjitvā samaṇadhammaṃ karonti, yo kāmavitakkaṃ
 vā vyāpādavi- vā vihiṃsāvi- vā vitakkeṭi tassa manāṃ jānitvā
 M. ākāse nisīditvā dh. desesīti, taṃ sutvā khippam eva abhiññā
 ca samāpattiyo ca nibbattenti, eko sāmantarājā „Kāsīrājā pab-
 bajito“ ti sutvā „Bārāṇasiyaṃ r. gahessāmīti“ nagaraṃ pavi-¹⁵
 sitvā alamkatanagaraṃ disvā rājanivesanaṃ āruyha sattavidhaṃ
 vararatanāṃ oloketvā⁵, „imaṃ dhaṇaṃ nissāya ekena bhayena
 bhavitabban“ ti cintetvā surāsoṇḍe pakkosāpetvā „rājā katara-
 dvārena nikkhanto“ ti pucchitvā „pācīnadvārena“ 'ti vutte ten'
 eva dvārena nikkhamitvā naditīrena pāyāsi. Tassāgamaṇaṃ²⁰
 ñatvā M. ca tattha⁶ āgantvā ākāse nisīditvā dh. d., so saddhim
 parisāya tassa santike pabbaji, evaṃ aparo pīti tīṇi rajjāni
 chaḍḍitāni, hatthī araññaḥatthī jātā assāpi araññaassā jātā,
 rathā araññasmiṃ yeva vinatṭhā, bhaṇḍāgāresu kahāpaṇe assa-
 mapade vālukā katvā vikirīṃsu, sabbe va atṭha samāpattiyo²⁵
 nibbattetvā jīvitapariyosāne Brahmaloḥa-parāyaṇā ahesuṃ, ti-
 racchānagatā hatthiassāpi isigaṇe cittaṃ pasādetvā chasu
 kāmasaggesu nibbattiṃsu.

S. i. d. ā. „na hi bhi. idān' eva pubbe p' āhaṃ r. pahāya nik-
 khanto yevā“ 'ti vatvā j. s.: „Tadā chatte adhivatṭhā devatā Uppala-³⁰

¹ Cks -nidhānāni. ² Ck -tale, Bā omits nale. ³ Cks add avijjhāpita. ⁴ Cks
 omit bahi - - adāsi. ⁵ Bā adds Kāsikarañño. ⁶ Ck catatthāni, C^s vanantaṃ,
 Bā vanantaraṃ.

vannā ahoṣi, sārathī Sāriputto, mātāpitāro mahārājakulāni, paṛisā-
Buddhapariṣā, Mūgapakkhapandito pana aham evā 'ti'. 108501

Sīhaladīpaṃ² patvā Maṅgaṇavāsī Khuddakatissatthero
Mahāvamsakatthero Kaṭakandhakāravāsī Phussadevatthero Upari-
5 maṇḍakamālavāsī Mahārakkhitatthero Bhaggarivāsī Mahātis-
satthero Vāmatpabbhāravāsī Mahāsivatthero Kāḷavelavāsī
Mahāmaliyadevatthero ti ime therā Kuddālakasamāgame Mūga-
pakkhasamāgame Ayogharasamāgame Hatthipālasamāgame ca³ pacchā-
gatakā⁴ ti, vadanti, Maddhavāsī⁵ Mahānāgatthero pana Maliya-
10 mahādevatthero ca parinibbānadivase „āvuso Mūgapakkhajātako
paṛisā ajja pacchinnā“ ti vadimsu, „kīmkāraṇā bhante“ ti, „āvuso aham
tadā eko surāsoṇḍako aññe mayā saddhim suram pivante alabbhivā
sabbapacchā nikkhamivā pabbajito“ ti. Mūgapakkhajātakaṃ⁶.

2. Mahājanakajātaka.

15 Koyaṃ majjhe samuddasmin ti. Idāṃ S. J. v. mahānek-
khammaṃ ārabbhū kathesi. Ekadivasam hi bhikkhū dhammasabhā-
yam Tathāgatassa mahānekkhammaṃ vannayantā nisīdīmsu, S. āgantvā
„k. n. bh. e. k. s.“ ti p. „i. n.“ ti v. „na. bh. i. p.“ ti. Mahānek-
khammaṃ nikkhanto yevā⁷ ti vatvā a. ā. 108501

20 A. Videharatṭhe Mithilāyam Mahājanako nāma rājā
r. kāresi, Tassa dve puttā Ariṭṭhajanako ca Polajanako ca,
tesaṃ rājā jetṭhassa uparajjam adāsi kaniṭṭhassa senāpatitṭhānam.
Aparibhāge Mahājanake kālakate A-janako rājā hutvā itarassa
uparajjam adāsi, tass' eko pādamūliko rañño santikaṃ gantvā
25 „deva uparājā tumhe ghātetukāmo“ ti ā. Rājā tassa punappuna
katham sutvā⁸ bhijjitvā⁹ P-janakaṃ saṃkhalikāhi bandhāpetvā
rājanīvesanato avidūre ekasmiṃ gehe vasāpetvā¹⁰ ārakkham-
dāpesi. Kumāro „sac' āham bhātu veriko saṃkhalikāpi me
mā muccantu dvāram pi mā vivariyatu, noce saṃkhalikāpi
30 muccantu dvāram pi vivariyatū“¹¹ ti saccakiriyaṃ akāsi, tāvad

¹ Bā ahaṇeva sammāsambuddho loke udapādi temiyaajātakam nīṭhitam. ² cfr. vol. IV. 490/20. ³ C^o su. ⁴ C^o -gatakā. ⁵ Bā omits sīhaladīpaṃ - jātakam.

⁶ Bā adds kaniṭṭhassa bhinne haṃ. ⁷ Bā bhinditvā. ⁸ C^o gahe tvā, C^o gahe-
katvā. ⁹ C^o -iyatu, Bā vivaratu.

eva saṁkhalikāpi khaṇḍākhaṇḍaṁ chindimsu¹ dvāraṁ pi viva-
 taṁ. So nikkhamitvā ekaṁ paccantagāmaṁ gantvā vāsaṁ
 kappesi, paccantavāsino taṁ sañjānitvā upatṭhahimsu. Rājā
 gāhāpetuṁ nāsakkhi. So anupubbena paccantajanapadaṁ
 hatthagataṁ katvā mahāparivāro hutvā „ahaṁ pubbe bhātu na 5
 verī idāni pana veri-mhīti“ mahājanaparivuto Mithilam patvā
 bahinagare senaṁ nivāsesi. Nagaravāsino „P-janakakumāro
 āgato“ ti sutvā yebhuyyena hatthivāhanādīni gahetvā tass’ eva
 santikaṁ āgamiṁsu², aññe pi nāgarā āgamiṁsu³. So bhātu
 sāsanaṁ pesesi: „nāhaṁ pubbe tumhākaṁ verī idāni pan’ 10
 amhi verīti chattaṁ vā me detha yuddhaṁ vā“ ti. Rājā
 yuddhaṁ dātuṁ gacchanto aggamaheśiṁ āmantetvā „bhadde
 yuddhe jayaparājayo nāma, na sakkā nātum sace mama an-
 tarāyo hoti, tvaṁ gabbhaṁ rakkheyyāsīti“ vatvā nikkhami.
 Atha naṁ yuddhe P-janakassa yodhā jīvitakkhayaṁ pāpesuṁ. 15
 „Rājā mato“ ti sakalanagare⁴ ekakoḷāhalaṁ jātāṁ. Devī
 tassa matabhāvaṁ nātvā sīghasīghaṁ suvaṇṇasārādīni pacchi-
 yaṁ pakkhipitvā matthake pilotikaṁ attharitvā upari taṇḍule
 okiritvā kilīṭṭhapilotikaṁ nivāsetvā sarīraṁ virūpaṁ katvā pac-
 chin sīse ṭhapetvā divādivass’ eva nikkhami, koci naṁ na 20
 sañjāni. Sā uttaradvārena nikkhamitvā katthaci āgatapubba-
 tāya⁵ maggaṁ ajānantī disā vavatthapetuṁ asakkonti keva-
 laṁ Kālacampānagaraṁ nāma atthīti sutattā „Kālacam-
 pānagaraṁgamikā nāma atthīti“ pucchamānā nisīdi. Kuc-
 chiyaṁ pan’ assā na yo vā so vā satto, pūritapāramī pana 25
 M. nibbatto, tassa tejena Sakkabhavanaṁ kampi. Sakko
 āvajjanto taṁ kāraṇaṁ nātvā „tassā kucchiyaṁ nibbattasatto
 mahapuñño, mayā gantum vattatīti“ cintetvā paṭicchannaṁ
 yoggaṁ māpetvā tattha mañcaṁ paññāpetvā mahallakapuriso
 viya yoggaṁ pājento tāya nisinnasāladvāre ṭhatvā „Kālacam- 30
 pānagaragāmikā atthīti“ pucchi. „Ahaṁ tāta gamissāmīti“.

¹ Bā bhijjimsu. ² Cs ag-. ³ Ck ag-. ⁴ Bā -raṁ. ⁵ Ck āgatapubbatāya. Bā
 āgatapubbatā.

„Tena hi 'yoggaṃ āruya nisīda amma' ti. „Tāta ahaṃ
 paripunnagabbhā, na sakkā mayā yoggaṃ abhirūhituṃ, pāc-
 chato āgamissāmi, imissā pana 'ne' pacchiyā okāsaṃ d-hīti".
 „Amma kiṃ vadesi, yoggaṃ pājetuṃ jānanasamattho nāma
 5 mayā sadiso n' atthi, mā bhāyi, āruya nisīdā" 'ti. So tassā
 ārohanakāle attano ānubhāvena paṭhavini utthāpetvā yoggassa
 pacchimante pahārāpesi'. Sā abhiruya sayane nipajjitvā va
 „devatā bhavissatiti" aññāsi. Sā dibbasayane nipannamattā
 va niddaṃ okkami. Atha naṃ Sakko tiṃsajojanamattake
 10 ekaṃ naḍiṃ patvā pabodhetvā „amma otarivā nadiyā nahāhi,
 ussīsake sātako atthi, taṃ nivāsehi, antoyogge pūvabhattaṃ'
 atthi, taṃ bhuñjā" 'ti. Sā tathā katvā puna nipajjitvā sāya-
 hasamaye Campaṃ patvā dvāraṭṭālakapākāre disvā „tāta kiṃ
 nagaraṃ nēṃ' etan" ti pucchi. „C-nagaraṃ amma" ti. „Kiṃ
 15 vadesi tāta, nanu amhākaṃ nagaraṃ C-nagaraṃ satthiyojana-
 matthake hotīti". „Evaṃ amma, ahaṃ pana ujum maggaṃ
 jānāmīti". Atha naṃ dakkhiṇādyārasamāpe otāretvā „amma
 amhākaṃ gāmo purato va', tvaṃ nagaraṃ pavisā" 'ti vatvā
 purato gantvā Sakko antaradhāya sakatthānam eva gato. Devī
 20 pi ekissā sālāya nisīdi. Tasmim khane eko C-vāsī mantajjhā-
 yako brāhmaṇo pañcahi mānavakasatehi parivato nahānatthāya
 gacchanto dūrato oloketvā taṃ abhirūpaṃ sobhaggapattaṃ
 tattha nisinnaṃ disvā kucchigatassānubhāvena saha dassanen'
 eva kanitthabhaḡinisinehaṃ uppādetvā mānave ṭhapetvā ekako
 25 va sālāṃ pavisitvā „bhagini kataragāmaṃ vāsikā" ti pucchi.
 „Mithilāyaṃ Aritthajanakarañño aggamaheṣi-mhīti". „Idha
 kasmā āgatāsi". „Polajanakeṇa rājā mārito, athāhaṃ bhītā
 'gabbhaṃ anurakkhissāmīti' āgatā" ti. „Imasmim pana te na-
 gare koci nātako atthīti". „N' atthi tātā" 'ti. „Tena hi mā
 30 cintayi, ahaṃ udiccabrāhmaṇo mahāsālo disāpāṃmokkho ācariyo,
 ahaṃ taṃ bhaginiṭṭhāne ṭhapetvā paṭijaggissāmi, bhātikā' ti
 maṃ vatvā pādesu gaḡetvā paridevā" 'ti. Sā mahāsaddaṃ

¹ Bā āhejjāpesi. ² Cko puva-, Bā puṭaka-. ³ Cko'ca, Bā atthi.

katvā tassa pādesu pati, te pi aññamaññaṃ paridevimsu.
 Artevāsikā upadhāvitvā „ācariya kiṃ vo hotīti“ pucchimsu.
 „Kaniṭṭhabhaginī me asukakāle nāma mayā vinā jātā“ ti.
 „Diṭṭhakālato¹ paṭṭhāya mā cintāyittha ācariyā“² ti³. So chan-
 naṃ mahāyoggaṃ āharāpetvā taṃ tattha nisīdāpetvā „tāta⁴ 5
 brāhmaṇiyā mama bhaginibhāvaṃ kathetvā sabbakiccāni kātuṃ
 vadathā“⁵ ti vatvā gehaṃ pesesi. Atha naṃ brāhmaṇi uṇho-
 dakena nahāpetvā sayanaṃ paññāpetvā nipajjāpesi. Atha
 brāhmaṇo nahātvā āgato bhojanakāle „bhaginim me pakko-
 sāthā“ ti tāya saddhiṃ ekato bhuñjitvā antonivesane yeva naṃ 10
 paṭijaggi. Sā nacirass’ eva puttaṃ vijāji, Mahājanakakumāro
 ti ssa ayyakasantakanāmaṃ akaṃsu. So vaḍḍhamāno dāra-
 kehi saddhiṃ kiṃanto ye naṃ rosentī tesāṃ asambhinnakhattiye
 kule jātattā mahābalatāya c’ eva mānathaddhatāya ca dālhaṃ
 paharati. Te mahāsaddena rodantā „kena pana pahaṭṭā“ ti 15
 vutte „vidhavāya puttenā“⁶ ti vadanti. Kumāro cintesi: „ime
 maṃ ‘vidhavāputto’ ti abhiṇhaṃ vadanti, mama mātaraṃ puc-
 chissāmīti“ so ekadivasaṃ pucchi: „amma ko mayhaṃ pitā“
 ti. Atha naṃ „tāta brāhmaṇo te pitā“ ti vañcesi⁷. So puna-
 divase paharanto „vidhavāputto“ ti vutte „nanu me brāhmaṇo 20
 pitā“ ti vatvā „brāhmaṇo tava kiṃ hotīti“ vutte cintesi: „ime
 ‘brāhmaṇo tava kiṃ hotīti’ vadanti, mātā me idaṃ kāraṇaṃ
 na katheti, na sā attano mānena⁸ kathessati, hotu kathāpessāmi
 naṃ“ ti so thaññaṃ pivanto thāne naṃ ḍasitvā „pitaram me
 kathehi, noce kathessasi thanan te chindissāmīti“ ā. Sā vañ- 25
 cetuṃ asakkontī „tāta tvaṃ Mithilāya A-janakarañño putto,
 pitā te P-janakena mārito, ahaṃ taṃ anurakkhantī imaṃ na-
 garaṃ āgatā, brāhmaṇo maṃ bhaginiṭṭhāne ṭhapetvā paṭijagga-
 tīti“ katheṣi. So tato paṭṭhāya vidhavāputto ti vutte na kujjhi,
 so soḷasavassabbhantare yeva tayo ca vede sabbasippāni ca 30

¹ Bđ atha māṇavā taṃ bhaginīdiṭṭha-. ² Bđ addh’ āhaṃsu. ³ so all three MSS

⁴ Ck vācesi. ⁵ Ck manena, C’ mane, Bđ mātā me idaṃ kāraṇaṃ yathābhūtaṃ
na kathessati.

- uggaṇhi, soḷasavassakāle pana uttamarūpadharo ahosi. Atha,¹
 so „pitu santakaṃ r. gaṇhissāmīti“ cintetvā mātaraṃ pucchi:
 „amma kiñci te hatthe atthi, nece vohāraṃ katvā ghaṇaṃ
 uppādetvā pitu santakaṃ r. gaṇhāmīti“². „Tāta nāhaṃ tuccha-
 5 hatthā āgatā, ekeko muttasāro maṇisāro vajirasāro ca rajjagga-
 haṇappamānaṃ³ atthi, taṃ gaḥetvā r. gaṇha, mā vohāraṃ
 karīti“⁴. „Amma taṃ pi dhaṇaṃ mayh’ eva dehi⁵, upaḍḍhaṃ⁶
 pana gaḥetvā Suvannaḥbhūmiṃ gantvā bahuṃ dhaṇaṃ āharitvā
 r. gaṇhissāmīti“ so upaḍḍhaṃ āharāpetvā bhaṇḍaṃ gaḥetvā
 10 Suvannaḥbhūmi-gamikehi vāṇijehi saddhiṃ nāvāya bhaṇḍaṃ
 āropetvā gantvā mātaraṃ vanditvā „amma ahaṃ Suvanna-
 bhūmiṃ gamissāmīti“ ā. „Tāta samuddo nāma appasiddhiko
 bahuntarāyiko, mā gaccha, rajjaggahaṇāya te dhaṇaṃ bahuṃ“
 ti. So „gacchissāmi” eva amma“ ti mātaraṃ vanditvā nik-
 15 khamma nāvaṃ abhirūhi. Taṃ divasaṃ eva P-janakassa sarīre
 rogo uppajji, anuttānaseyyaṃ sayi. Sattajaṃghasatāni abhi-
 rūḥāni, nāvā sattahi divasehi sattayojanasatāni gatā, sā ati-
 caṇḍaṃ gantvā vahitum⁷ nāsakhi, phalakāni bhinnāni, tato
 tato udakaṃ uggataṃ, nāvā majjhe sāmudde piṇḍuggā, mahā-
 20 jano rodati paridevati nānādevatā namassati, M. pana n’ eva
 rodi na paridevi na devatā namassi, nāvāya pana piṇḍujjana-
 bhāvaṃ ṇatvā sappinā sakkharaṃ madditvā kucchipūraṃ khā-
 ditvā dve maṭṭasātake telenā makkhetvā dāḥaṃ nivāsetvā
 kūpakaṃ nissāya ṭhito, nāvānimujjanasamaye kūpakaṃ utṭhahi,
 25 mahājano macchakacchapabhattaṃ jāto, samantā udakaṃ lo-
 hitavannaṃ ahosi, M. kūpakamatthake ṭhito „imāya nāma
 disāya Mithilā“ ti disaṃ vavatthapetvā kūpakamatthakā uppa-
 titvā macchakacchape atikkamma mahāthāmatāya usabhamat-
 thake pati. Taṃ divasaṃ P-janako kālam akāsi. Tato paṭ-
 30 ṭhāya M. maṇivannaṃsu ūmisu pavatṭento suvaṇṇakkhandho viya

¹ Cks omit atha. ² Bā -issāmīti. ³ Bā -po. ⁴ Cks omit dehi, Bā idam pi dhaṇaṃ mayhameva upaḍḍhaṃ katvā dehi. ⁵ Bā tam. ⁶ Bā attānaṃ vāhitum.

Samuddaṃ tarati, so yathā ekadivasaṃ evaṃ sattāhaṃ tari,
 velaṃ pana oloketvā leṇodakeṇa mukhaṃ vikkhāletvā uposa-
 thiko hoti. Tada ca mātupaṭṭhānādiguṇayuttā samudde patitum¹
 ananucchavikā sattā, te upadhāretīti catūhi lokapālehi Maṇi-
 mekhalā nāma devadhītā samuddarakkhikā² ṭhapitā hoti, sā te
 sattadivase samuddaṃ na olokesi, sampattim³ anubhontiyā kir'
 assā sati pamuṭṭhā, devasamāgamaṃ gatā ti pi vadanti, sā
 „ajja me sattamo divaso samuddaṃ na olokontiyā, ko 'nu kho
 pavattīti“ olokonti M-aṃ disvā „sace Mahājanakakumāro sa-
 mudde nassissa devasamāgame pavesanaṃ alabhissan“⁴ ti cin-
 tetvā M-assa avidūre alaṃkatena saṇṇirena ākāse ṭhatvā Mahā-
 sattaṃ vīmaṃsamānā paṭhamāṃ g. ā.:

1. Ko 'yaṃ majjhe samuddasmiṃ apassan tīraṃ āyuhe,
 kaṃ⁵ tvaṃ atthavaśaṃ ṇatvā evaṃ vāyāmase⁶ bhusān ti. 121.

Ta. ap -- he ti tīraṃ apassanto tīraṃ āyūhati viriyaṃ karoti.

15

Atha M. āha: „ajja me sattamo divaso samuddaṃ taran-
 tassa, na me dutiyo satto diṭṭhapubbo, ko nu kho maṃ vada-
 tīti“ ākāsaṃ olokonto taṃ disvā dutiyaṃ g. ā.:

2. Nisamma vattaṃ lokassa vāyāmassa ca devate
 tasmā majjhe samuddasmiṃ apassan tīraṃ āyuhe ti. 122. ²⁰

Ta. nis --- lokassā 'ti ahaṃ lokassa vattakiriyaṃ disvā upadhāretvā vi-
 harāmi⁷ a, vāyāmassa cā 'ti⁸ vāyāmassa ca ānisaṃsaṃ⁹ nisāmetvā ca viharā-
 mīti dipeti, tasmā ti yasmā nisamma viharāmi purisa-kāro nāma na nassati
 sukhe patiṭṭhāpetīti jānāmi tasmā tīraṃ apassanto pi āyūhāmi na ukkaṇṭhāmi¹⁰.

Sā tassa dhammakathaṃ sotukāmā puna g. ā.:

25

3. Gambhīre appameyyasmiṃ tīraṃ yassa na dissati.
 mogho te purisavāyāmo appatvā va marissasīti. 123.

Ta. appatvā ti tīraṃ appatvā yeva.

Atha naṃ M. „kin nāma¹¹ etaṃ kathesi, vāyāmaṃ katvā
 maranto pi garahato muccissāmi¹²“ yāvā g. ā.:

30

¹ Bā maritum. ² Bā dibbasamp --. ³ Bā na labhissāmi. ⁴ Ck^o -kā. ⁵ so all.
 three MSS. for vāya-. ⁶ Ck^o omit vāyāmassacāti. ⁷ Ck^o -sā. ⁸ Bā mōci.

4. Anaṇo nātinam hoti devānam pituno¹ ca so
karam purisakiccāni na ca pacchānutappatīti. 124.

Ta. anaṇo -- hotīti vāyamaṃ karonto hi nātinā ca devātānaṃ ca
Brahmuno ca antare anaṇo hoti agārayho² ti a.

5. Atha devatā gātham āha:

6. Apāraṇeyyam yaṃ kammaṃ aphaḷam kilamathuddayaṃ
tattha ko vāyāmen' attho³ maccu yassābhiniṇṇipattan⁴ ti 125.

Ta. apāraṇeyyam ti vāyāmena matthakam apāpetabham, maccu yassā-
bhiniṇṇipattan⁴ ti yassa atthāne vāyamakaraṇakassa maraṇam eva nipphatti⁴

- 10 ta. ko vāyāmen' attho.

Evam vutte nam appaṭṭibhānam karonto M. uparigāthā⁵
abhāsi:

6. Apāraṇeyyam accantaṃ yo viditvāna devate
na rakkhe attano paṇam jaṇṇā so yadi hāpaye. 126.

- 15 7. Adhippāyaphalaṃ eke asmiṃ lokasmi⁶ devate
payojayanti kammāni, tāni ijjhanti⁷ vā na vā. 127.

8. Sandiṭṭhikam kammaphalaṃ nanu passasi devate
sannā aññe tarāṃ' ahaṃ taṃ ca passāmi santike. 128.

9. So ahaṃ vāyamiṃsāmi yathāsattiṃ yathābalaṃ
20 gacchaṃ pāraṃ samuddassa kāsaṃ⁸ purisakāriyaṃ ti. 129.

Ta. accantaṃ ti yo idaṃ kammaṃ viriyaṃ katvāpi nipphādetuṃ na
rakkā accantaṃ eva apāraṇeyyam ti viditvā caṇḍahattiādayo apariharanto attano
paṇam na rakkhati, jaṇṇā -- hāpaye ti so yadi tādisesu thānesu viriyaṃ
hāpeyya jāneyya tassa kusitabhāvassa phalaṃ, iti tvam yaṃ vā taṃ vā ni-
25 rattakam vadasīti dīpeti, Pāliyaṃ (add: yaṃ?) pana jaṇṇā so yadi hāpaye ti
likhitam taṃ Atthakathāsu n' atthi, adhippāyaphalaṃ ti attano adhippā-
yassa phalaṃ sampassamānā ekacce purisā kasivaṇṇijjādini kammāni payojenti,
tāni ijjhanti vā na vā ijjhanti, ettha gamissāmi idaṃ uggahessāmiṃti pana kāyi-
kacetasikaviriyaṃ karontassa taṃ ijjhat' eva⁹, tasmā taṃ kātuṃ vaṭṭati yevā
30 'ti dasseti, sannā -- han ti aññe janā mahāsamudde sannā nimuggā viriyaṃ
akarontā macchakacchapabhattā¹⁰ jātā, ahaṃ pana ekako va tarāmi, taṃ ca
passāmiṃti idaṃ pi me viriyaphalaṃ¹¹ passa, mayā iminā attabhāvena devatā

¹ Bā - nañ. ² Cks vāya-. ³ so Cks; Bā - nippattam. ⁴ Bā nippanam. ⁵ Bā
uttari. ⁶ all three MSS. - miṃ. ⁷ Bā icchanti. ⁸ Bā kassam. ⁹ Cks ijjhanteva,
Bā icchateva. ¹⁰ Bā - bhakkhā. ¹¹ Cks - yaṃpha-

nāma na dīṭṭhapubbā, so 'haṃ taṃ ca¹ iminā dibbena rūpena mama² santike
thitaṃ passāmi, yaṭṭhāsattiṃ -- laṇ ti attano sattiya ca balassa ca anurū-
paṃ, kāsān ti³ karissāmi.

Devatā tassa taṃ daḷhaṃ⁴ vacanaṃ sutvā thutim ka-
rontī g. ā.: 5

10. Yo tvaṃ evaṃgate oghe appameyye mahañṇave
dhammavāyāmasampanno kammanā nāvasīdasi
so tvaṃ tatth' eva gacchāhi yattha te nīrato mano 4i. 130.

Ta. evaṃgate ti evarūpe gambhīre⁵ vitthate, dhamma-⁶ nūo ti
dhammavāyāmena samannāgato, kammanā ti attano purisakārakammena na⁶ 10
sīdasi, yattha te ti yasmiṃ thāne tava mano nīrato tatth' eva gacchā 'ti.

Evaṃ ca pana vatvā „paṇḍita mahāparakkama kuhiṃ taṃ
nemīti“ pucchi, Mithilanagaran ti vutte⁷ sā M-aṃ mālākalāpaṃ
viya ukkhipitvā ubhoḥi bāhāhi pariggaḥya ure nipajjāpetvā piya-
puttakāṃ ādāya gacchantī viya ākāse pakkhandi. M. sattāhaṃ 15
loṇodakena upakkasarīro dibbaphassena phutṭho niddaṃ okkami.
Atha naṃ sā Mithilaṃ netvā ambavane maṅgalasilāpaṭṭe dak-
khiṇapassena nipajjāpetvā uyyānadevatāhi 'ssa ārakkhaṃ gāhā-
petvā sakatṭhānam eva gatā. Polajanakassa putto n' atthi,
ekā pan' assa dhītā ahosi, sā Sīvalidevī nāma paṇḍitā vyattā. 20
Taṃ enaṃ maraṇamañce nipannaṃ pucchiṃsu: „mahārāja
tumhesu devattaṃ⁸ gatesu r. kassa demā⁹ 'ti. „Mama dhī-
taram S-deviṃ ārādhetuṃ samatthassa¹⁰ yo vā pana caturassa-
pallāṃkassa ussīsakaṃ jānāti yo vā saḥassatthāmaṃ dhanuṃ
āropetuṃ sakkoti yo vā soḷasamahānidhiṃ nīharituṃ sakkoti 25
tassa dehīti“. „Deva tesaṃ no nidhīnaṃ udānaṃ¹¹ kathethā“ 'ti.

Rājā:

11. Suriyuggamane nidhi, atho okkamane¹² nidhi,
anto nidhi bahi nidhi, na anto na bahi nidhi. 131.

¹ Cks tava. ² Cks omit mama. ³ Ck kāyasantiṃ, C^s kāyasatti, Bā kassanti. ⁴
C^s Bā daḷha. ⁵ Cks -ra. ⁶ Bā nāva. ⁷ Cks omit vutte. ⁸ Bā devaṃ. ⁹ Bā
dassamā. ¹⁰ Bā adda rajjaṃ detha. ¹¹ Cks uddānaṃ. ¹² Cks oggamane.

harāpesi, „ārohaṇe“ ti maṅgalaḥatthiārohaṇakāle suvaṇṇanisseṇi-
 attharaṇaṭṭhānato¹ nīharāpesi, „atho orohaṇe“ ti hatthikkham-
 dhato orohaṇaṭṭhānā² nīharāpesi, „cattāro ca mahāsālā“ ti
 bhūmiyaṃ kataupaṭṭhānaṭṭhāne³ sīrisayanassa cattāro pādā⁴ sāla-
 5 mayā, tesam heṭṭhā ca catasso nidhikumbhiyo nīharāpesi, „sa-
 mantā yojane“ ti yojanaṃ nāma rathayugam⁵, sīrisayanassa
 samantā yugappamānato nidhikumbhiyo nīharāpesi, „dantaggesu
 mahānidhīti“ maṅgalaḥatthiṭṭhāne, tassa diṇṇam⁶ dantānaṃ
 abhimukhaṭṭhānato dve nidhī⁷ nīharāpesi, „vālaggesū“ ti
 10 maṅgalaassatṭhāne⁸, tassa vāladhisammukhaṭṭhānato⁹ nīharā-
 pesi, „kebuke“ ti kebukaṃ vuccati udakaṃ, maṅgalapokkharā-
 ñito udakaṃ nīharāpetvā nidhiṃ dassesi, „rukkhaggesu mahā-
 nidhīti“ tassa uyyāne va mahāsālarukkkhamūle tītamajjhan-
 tikasamaye¹⁰ parimaṇḍalāya rukkhacchāyāya anto nidhikumbhiyo
 15 nīharāpesi. Evaṃ solasa nidhī¹¹ nīharāpetvā „dānaṃ kiñci
 atthīti“ ā. „N“ atthi devā“ ti. Mahājano hatthātuttho ahoṣi.
 Rājā „idaṃ dhanam dānamukhe vikirissāmīti“ nagaramaṃ
 c' eva catūsu dvāresu cā 'ti pañca dānasālā kāretvā mahādānaṃ
 paṭṭhapesi. Kālacampānagarato mātaraṇ ca brāhmaṇaṇ ca
 20 pakkosāpetvā mahantaṃ sakkāram akāsi. Tassa tarūnarajje
 yeva sakalaṃ Videharaṭṭham¹², Aritṭhajanakaraṇṇo kira putto
 Mahājanakarājā nāma r. kāreti. „Paṇḍito kira rājā, passis-
 sāma naṃ“ ti dassanattāya sakalanagaraṃ¹³ saṃkhubhitam
 ahoṣi, tato tato bahum paṇṇākāram gahetvā āgamiṃsu¹⁴, na-
 25 gare mahāchaṇam sajjayimṃsu, rājanivesanaṃ hatthattharā-
 dīhi santharivā gandhadāmamālādāmāni osāretvā vippakiṇṇa-
 lājakusumavāsadhūpandhakāram kāretvā nānappakārakaṃ pāna-
 bhojanaṃ upaṭṭhapesum, raṇṇo paṇṇākārattāya rajatasuvaṇṇa-
 bhājanādīsu nānappakārāni khādaniyabhojaniyapānaphalaādīni

¹ Bā adds nidhi. ² Bā -rato nidhiṃ. ³ Cks omit tṭhāna. ⁴ Bā mañcapādā.
⁵ Bā rathayugappamānaṃ. ⁶ Bā dvīṇam. ⁷ Ck nidhi, Cs nidhiṃ, Bā nidhiṃ,
 omitting dve. ⁸ Ck maṅgalabhaṇṇa-, Bā maṅgalahatthi-. ⁹ Cks nidhiṃ, Bā mahā-
 nidhiyo. ¹⁰ so Cks; Bā sakalavideharaṇṇe. ¹¹ so Bā; Cks omit sa-. ¹² Cks ag-

gahetvā tattha tattha samparivāretvā atthamsu, ekato amacca-
maṇḍalam nisīdi ekato brāhmaṇaṇo ekato setthiādayo ekato
uttamarūpadharā nātakittḥīyo¹, brāhmaṇasotthikārā mukhamāṇ-
galikā maṇḍalagītādisu kusalā² gītādīni pavattayimsu, anekasa-
tāni turiyāni vajjimsu³, rājarīvesanaṃ Yugandharasāgarakuc-
chiyaṃ viya ekaninnādaṃ, olokitolokitattḥānaṃ kampaṭi. M.
setacchattassa heṭṭhā rājāsane nisinno Sakkasirisadisam ma-
hantaṃ sirivilāsaṃ oloketvā attano mahāsamudde katāvāyāmaṃ
anussari, ath' assa „viriyaṃ nāma kattabbayuttakaṃ, sac'
āhaṃ mahāsamudde viriyaṃ na karissaṃ imaṃ⁴ saṃpattim⁵ 10
alabhissan“ ti taṃ vāyāmaṃ anussarantassa pīti uppajji, so
pītivegena udānaṃ udānento āha:

14. Āsimseth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, (IV ²⁶⁰/₂₁)
passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīm tathā ahu. 134.
15. Āsimseth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito, 15
passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 135.
16. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
passāmi vo 'haṃ attānaṃ, yathā icchīm tathā ahu. 136.
17. Vāyameth' eva puriso, na nibbindeyya paṇḍito,
passāmi vo 'haṃ attānaṃ udakā thalam ubbhataṃ. 137. 20
18. Dukkḥupanīto⁶ pi naro sapaṇṇo
āsaṃ na chindeyya sukhāgamāya,
bahū hi phassā ahitā hitā ca,
avitakkitā maccum upabbajanti. 138.
19. Acintitam pi bhavati, cintitam pi vinassati, 25
na hi cintāmayā bhogā itthiyā purisassa vā ti. 139.

Ta, na nibbindeyyā 'ti viriyaṃ karonto na nibbindeyya, yathā icchīm
ti rājabhāvaṃ icchīm, tath' eva jāto 'mhi, ubbhataṃ ti nīhaṃ, dukkhū-
panīto⁶ ti kāyikacetasikena dukkhena puṭṭho⁷ smīti a., ahitā cā 'ti duk-
khaphassā ahitā sukhaphassā hitā, avitakkitā ti avitakkitāro acintetāro, i. v. h.: 30
tesu phasseu ahitaphassena puṭṭhā⁸ sattāhitaphassāpi⁹ atthi¹⁰, viriyaṃ karontā¹¹

¹ C* vajjayimsu, B* pavajjimsu. ² C* imā, B* na imā. ³ C* -tti. ⁴ B*
dukkhopaṇḍito. ⁵ so all three MSS. ⁶ C* puṭṭha. ⁷ all three MSS. -ssu. ⁸
C* attha, B* adds ti. ⁹ B* -tānaṃ.

tam pi (add: na?) pāpuṇantīti¹ acintetvā viriyam na karonti, te imassā² atthassa avitakkitā³ acintitāro hitaphassaṃ alabbhitvā va maccuṃ upabbajanti maraṇaṃ pāpuṇanti, tasmā viriyam kattabham eva⁴ 'ti, acintitam pīti imesaṃ sattānaṃ acintitam pi hoti cintitaṃ pi nassati, mañāpī⁵ hi ayujjhivā va r. labhissāmīti
 5 idam acintitaṃ Suvannabhūmito dhanam āharitvā yujjhivā⁶ ganhissāmīti pana cintitaṃ, idāni pana me cintitaṃ nattham⁷ acintitaṃ jātam, na hi cintāmayā ti sattānaṃ hi bhogā cintāya anippajjanato cintāmayā nāma na honti, tasmā viriyam eva kattabham viriyavato hi acintitaṃ hotīti.

So tato dasa rājadhamme akopetvā dhammena⁸ r. kāresi
 10 paccekabuddhe ca upatthāsi. Aparabhāge Sīvalidevī dhañña-puññalakkhaṇaṃ puttaṃ vijāyi, Dighāvukumāro ti⁹ ssa nāmaṃ, kariṃsu. Tassa vayappattassa rājā uparajjam datvā¹⁰ ekadiva-
 sam uyyānapālena phalāphalesu c' eva nānāpupphesu cābha-
 tesu¹¹ tāni disvā tuṭṭho tassa sammānaṃ karetvā „samma uy-
 15 yānapāla uyyānaṃ passissāmi, alaṃkārāpehi tan“ ti ā. So „sādhū“ 'ti tathā katvā rañño nivedesi. So hatthikkhandha-
 varagato mahantena parivārena uyyānadvāraṃ papūni, tattha
 ca dve ambā nilobhāsā¹², eko āphalo, eko phaladhāro so pana
 atimadhuro, rañña¹³ ambaphalassa¹⁴ na¹⁵ paribhuttattā tato koci
 20 phalaṃ gahetuṃ na ussahati, rājā hatthikkhandhagato va tato
 ekaṃ phalaṃ gahetvā paribhuñji, tassa tam jivhagge thapita-
 mattam eva dibbojā¹⁶ viya upatthāsi, so „nivattanakā¹⁷ bahum
 khādissāmīti“ cintesi, „rañña aggaphalaṃ paribhuttaṃ¹⁸ ti natvā
 uparajam ādikatvā antamaso hatthimendāpi gahetvā paribhuñ-
 25 jiṃsu, phalaṃ alabhantā danḍehi sākha bhinditvā nippattaṃ
 akaṃsu, rukkho obhaggavibhaggo atthāsi, itaro pana maṇi-
 pabbato viya vilāsamāno¹⁹ thito. Rājā uyyānā nikkhamanto
 tam disvā „idaṃ kin“ ti amacce pucchi. „Devena aggaphalaṃ
 paribhuttan ti mahājanena vilutto devā“ 'ti. „Imassa pana n'
 30 eva pattaṃ na vaṇṇo khīno“ ti. „Nipphalatāya na khīno
 devā“ 'ti. Rājā samvegaṃ paṭilabbhitvā „ayam rukkho nip-

¹ B^d -tāro. ² B^d adds pitu santakam rajjam. ³ B^d adds samena. ⁴ B^d adds
 sattavassasabassani rajjam kasesi so. ⁵ C^k mahātesu. ⁶ all three MSS. ni-
⁷ C^k -o. ⁸ C^k -lam. ⁹ B^d a ¹⁰ C^k -jo. ¹¹ so all three MSS.

phalatāya nilobbhāso¹ t̥hito, ayaṃ phalatāya obhaggavibhaggo
 t̥hito, idam pi r. phalitarukkhasadisāṃ, pabbajjā nipphalaruk-
 khasadisā, sakiñcanass² eva bhayaṃ nākiñcanassa, ahaṃ
 phalarukkho viya ahutvā nipphalarukkhasadiso bhavissāmi,
 sampattim chaddetvā nikkhamma pabbajissāmīti³ dāḥaṃ katvā⁴
 manam adhiṭṭhahitvā nagaram pavisitvā pāsādadvāre t̥hito va
 senāpatim pakkosāpetvā „mahāsenāpati ajjato⁵ patṭhāya bhatta-
 hārakaṃ c' eva mukhodakadantakatṭhadāyakaṃ c' ekaṃ upatṭhā-
 kaṃ t̥hapetvā aññe maṃ datṭhum mā labhantu, porāṇakavi-
 nicchayāmacce gahetvā r. anusāsatha, ahaṃ ito patṭhāya ma-
 hātale⁶ samaṇadhammaṃ karissāmīti⁷ vatvā pāsādaṃ āruyha
 ekako va samaṇadhammaṃ akāsi. Evaṃ kāle gate mahājano
 rājāṅgaṇe sannipatitvā M-aṃ adisvā „na no rājā porāṇako
 viyā“⁸ 'ti vatvā gāthādvayam āha:

20. Apurāṇaṃ vata bho rājā sabbabhummo disampati 15
 nājja nacce nisāmeti na gīte kurute mano. 140.
 21. Na mige na⁴ pi uyyāne na⁴ pi haṃse udikkhati,
 mūgo va tuṇhīm āsīno⁵ na attham anusāsātīti. 141.

Ta. mige ti sabbasaṅgāhikavacanāṃ, pubbe hatthim yujjhāpeti meṇḍe
 yujjhāpeti ajja te pi na oloketīti a., uyyāne ti uyyāne pi⁶ uyyānakīlaṃ⁷ nā- 20
 nubhoti, haṃse ti padumasañchannāsu uyyānapokkharāṇisu haṃsagaṇaṃ na
 oloketi mūgo vā 'ti.

Bhattahārakaṃ kira upatṭhākaṃ ca pucchimsu: „rājā
 tumhehi saddhim kiñci mantetīti“. Te „na mantetīti“ vadimsu.
 Tasmā evaṃ āhaṃsu: „rājā kāmesu analliyantena vivekanin- 25
 nena cittaṇa kulūpakapaccekabuddhe anussaritvā 'ko nu kho
 me tesam silādiguṇayuttānaṃ akiñcanānaṃ vasanaṭṭhānaṃ
 ācikkhissatīti' tihi gāthāhi udānaṃ udānesi“:

22. Sukhakāmā rahosilā vadhabandhā uparataḥ
 kesan nu ajja ārāme daharā vuddhā ca acchare. 142. 30

¹ all three MSS. ni-. ² Cks ajjame. ³ Bā upari pāsādatale. ⁴ Bā nā. ⁵ Bā
 tuṇbibhūto-sl. ⁶ Bā omits u-pl. ⁷ Cks -naṃkī-.

23. Atikkantavanathā¹ dhīrā² namo tesam mahesinam
ye ussukkamhi lokamhi viharanti anussukā. 143.
24. Te chetvā maccuno jālam taptam māyāvino dāham
chinnālayattā³ gacchanti, ko tesam gatim āpaye⁴ ti. 144.

5 Ta. sukhakāmā ti nibbānasukhakāmā, rahosilā ti paṭichannasilā na
attano gunapakāsanā, daharā vuddhā cā 'ti daharā c' eva mahallakā ca,
acchare ti vāsanti, tass' eva tesam guṇe anussarantassa mahāpīti uppajji, aha
pallamkato utthāya uttarasīhapañjaram vivaritvā uttaradisābhimukho sirasi añ-
jalim patitthāpetvā evarūpehi guṇehi samannāgatā paccakabuddhā ti namassa-
10 māno⁵ atikkantavanathā⁶ ti ādim ā.; ta. atī - - thā 'ti pahīnatapā, mahe-
sinan ti mahante silakkhandhādayo esitvā thitānam, ussukamhīti rāgādīhi
ussukkam āpanne, maccuno jālan ti Kilesamārena pasāritam tanhājālam,
tantam māyāvino ti atimāyāvīno, ko tesam gatimāpaye⁷ ti ko mah
tesam paccakabuddhānam nivāsanaṭṭhānam pāpeyya, gahetvā gaccheyyā 'ti a.

15 Tassa pāsāde yeva samānadhhammā karontassa cattāro
māsā atitā, ath' assa ativiya pabbajjāya cittaṃ nami, agāram
Lokantarikanirayo viya khāyi, tayo bhāvā⁸ ādittā viya upattha-
himsu. So pabbajjābhimukhena cittena „kadā nu kho imā
Sakkabhavanam viya alamkatapaṭiyattam Mithilam pahāya
20 Himavantam pavisitvā pabbajitavesagahanakālo mayham bha-
vissatīti“ cintetvā Mithilavannanam nāma ārabhi⁹:

25. Kadāham Mithilam phītam viśalam sabbatopabham⁹
pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 145.
26. Kadāham Mithilam phītam vibhattam bhāgaso mitam
25 pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 146.
27. Kadāham Mithilam phītam bahupākāratoranam¹⁰ etc. 147.
28. Kadāham Mithilam phītam dāhamattālakotthakam etc. 148.
29. Kadāham Mithilam phītam suvibhattam mahāpatham etc. 149.
30. Kadāham Mithilam phītam suvibattantarāpanam etc. 150.
- 30 31. Kadāham Mithilam phītam gavāssarathapīlitam etc. 151.

¹ Ck -tavattā, Bā -tavadhā. ² Ck Bā dhīrā. ³ Cks ji-, Bā santālayantā. ⁴ Bā
pāpaye. All three MSS. divide these 6 half-stanzas into 3 verses, they
ought perhaps to be divided into 2 verses. ⁵ Cks -nā. ⁶ Bā -tavadhā. ⁷ Bā
pāpaye. ⁸ Cks -īti. ⁹ Cks -paham. ¹⁰ Cks bahalapā-

92. Kadāham Mithilam phītam āramavanamālinim etc. 152.
 93. Kadāham Mithilam phītam uyyānavanamālinim etc. 153.
 94. Kadāham Mithilam phītam pāsādavanamālinim etc. 154.
 95. Kadāham Mithilam phītam tipuram¹ rājabandhunim
 māpitam Somanassena Vedehena yasassinā 5
 pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 155.
 96. Kadāham Vedehe phīte nicite dhammarakkhite
 pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 156.
 97. Kadāham Vedehe phīte ajeyye dhammarakkhite etc. 157.
 98. Kadā antepuram rammam vibhattam bhāgasam mitam etc. 158. 10
 99. Kadā antepuram rammam sudhāmattikalepanam etc. 159.
 100. Kadā antepuram rammam sucigandham manoramam etc. 160.
 101. Kadāham² kuṭāgāre³ vibhatte bhāgasam mite etc. 161.
 102. Kadāham kuṭāgāre³ sudhāmattikalepane etc. 162.
 103. Kadāham kuṭāgāre³ sucigandhe manorame etc. 163. 15
 104. Kadāham kuṭāgāre litte candanaphosite⁴ etc. 164.
 105. Kadāham suvaṇṇapallamke⁵ gonake⁶ cittasanthate etc. 165.
 106. Kadāham kappāsakoseyyam⁷ khomakoṭumbarāni ca etc. 166.
 107. Kadāham pokkharani⁸ rammā cakkavākūpakūjitā (IV. ³⁵⁰/₁)
 mandālakehi sañchannā padumuppalakehi ca etc. 167. 20
 108. Kadāham⁹ hatthigumbe³ sabbālamkārahūsīte
 suvaṇṇakacche mātāṅge
 hemakappanavāsase¹⁰ (Cfr. V. ²⁵⁸/₂₇). 168.
 109. Ārūḷhe gāmaṇīyehi tomaramkusapāṇiḥi
 pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 169. 25
 110. Kadāham³ assagumbe³ sabbālamkārahūsīte
 ajāṇīyē¹¹ va jātiyā sindhave sīghavāhane (Cfr. V. ²⁵⁹/₃). 170.
 111. Ārūḷhe gāmaṇīyehi illiyācāpadhārīhi¹¹
 pahāya pabbajissāmi, tam kadāssu bhavissati. 171.

¹ Ck ratipuram, Bđ tipuram. ² read: kadā aham. ³ Bđ adds ca. ⁴ Bđ -pusite.
⁵ so Bđ for sonṇa? Cks omit suvaṇṇa. ⁶ Bđ gon-. ⁷ Ck -ā, C^s -a, Bđ -samko-
 seyyam. ⁸ Bđ -ni, Cks -niyo. ⁹ Bđ -kappanivāsase, Ck -kappamāsaye, C^s -kappana-
 vāsaye. ¹⁰ all three MSS. -yyā. ¹¹ Bđ indiyācāpadhārībhi, Ck illiyo-, C^s illiso-.

53. Kadāhaṃ rathaseṇiyo sannaddhe ussitaddhaje (Cfr. V. ²⁵⁹/₇)
dīpe atho pi veyyagge sabbālaṃkārabhūsite 172. /
54. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi
pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 173.
- 5 54. Kadāhaṃ sovaṇṇe¹ rathe sannaddhe ussitaddhaje
dīpe atho pi veyyagge sabbālaṃkārabhūsite 174.
55. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi
pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 175.
56. Kadāhaṃ sajjhurathe² sannaddhe ussitaddhaje
dīpe³ atho pi veyyagge sabbālaṃkārabhūsite 176.
- 10 57. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi
pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 177.
58. Kadāhaṃ assarathe² sannaddhe ussitaddhaje
dīpe atho pi veyyagge sabbālaṃkārabhūsite 178.
- 15 59. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 179.
60. Kadāhaṃ oṭṭharathe² sannaddhe ussitaddhaje etc. 180.
61. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 181.
62. Kadāhaṃ goṇarathe³ sannaddhe ussitaddhaje etc. 182.
63. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 183.
- 20 64. Kadāhaṃ ajarathe sannaddhe ussitaddhaje etc. 184.
65. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 185.
66. Kadāhaṃ meṇḍarathe sannaddhe ussitaddhaje etc. 186.
67. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 187.
68. Kadāhaṃ migarathe sannaddhe ussitaddhaje etc. 188.
- 25 69. Ārūlhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi etc. 189.
70. Kadāhaṃ hatthārūhe⁴ sabbālaṃkārabhūsite
nīlavammadhare sūre tomaraṃkusapāṇine⁵
pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 190.
71. Kadāhaṃ assārūhe⁶ sabbālaṃkārabhūsite
nīlavammadhare sūre illiyācāpadhārine⁷
30 pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 191.

¹ Bā suvaṇṇa. ² Bā adda ṣa. ³ Ck^s gorathe, Bā adda ca. ⁴ Bā -rūlhe. ⁵ Bā
-no. ⁶ Bā -rūlhe. ⁷ Ck^s illiyo-, Bā luddiyā - - no.

73. Kadāhaṃ dhanuggahe sabbālaṃkārabhūsite
 * nīlavammadhare sūre cāpahatthe kalāpine¹
 pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 192.
74. Kadāhaṃ rājaputte sabbālaṃkārabhūsite
 cittavammadhare sūre kañcanāveladharine² etc. 193. 5
75. Kadāhaṃ ariyagaṇe vatthavante³ alaṃkate
 haricandalalittāṅge Kāsi-kuttamadhārīne⁴ etc. 194.
76. Kadā sattasatā bhariyā sabbālaṃkārabhūsitā
 pahāya pabbajissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 195.
77. Kadā sattasatā bhariyā susaṇṇā tanumajjhimā etc. 196. 10
78. Kadā sattasatā bhariyā assavā piyabhāṇinī⁵ etc. 197.
79. Kadā sataphalaṃ⁶ kaṃsaṃ sovaṇṇaṃ satarājikaṃ⁷ etc. 198.
80. Kadāssu maṃ hatthigumbā sabbālaṃkārabhūsitā
 suvaṇṇakacchā mātāṅgā hemakappanavāsasā⁸ 199.
81. Ārūlhā gāmaṇīyehi tomaraṃkusapāṇihi
 yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 200. 15
82. Kadāssu maṃ assagumbā sabbālaṃkārabhūsitā
 ajāṇiyyā va⁹ jātiyā sindhavā sīghavāhanā¹⁰. 201.
83. Ārūlhā gāmaṇīyehi illiyācāpadhārihi¹¹
 yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 202. 20
84. Kadāssu maṃ rathasenī¹² sannaddhā ussitaddhajā
 dipā atho pi veyyagghā sabbālaṃkārabhūsitā 203.
85. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi
 yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 204.
86. Kadāssu maṃ sovaṇṇarathā¹³ sannaddhā ussitaddhajā
 dipā atho pi veyyagghā sabbālaṃkārabhūsitā 205. 25
87. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi
 yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 206.

¹ B^d - ne. ² C^k - meḷa-. B^d - velladharīno. ³ B^d vatthabandhe. ⁴ so C^s; C^k - tutthama-. B^d - vatthapadharīno. ⁵ B^d - ni, C^k - ne. ⁶ B^d - satabalaṃ, C^k - sana-
 phalaṃ. ⁷ C^k - kṛta-. ⁸ C^k - vāsavā, B^d - nīvāsasā. ⁹ C^k - ca. ¹⁰ C^k - hinā.

¹¹ C^k - illiyā, B^d - indiyā. ¹² B^d - senīyo. ¹³ B^d - sovaṇṇa-.

87. Kadāssu maṃ sajjhurathā sannaddhā ussitaddhajā
dīpā atho pi veyyagghā sabbālaṃkārabhūsitā 207.
88. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi
yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 208.
89. Kadāssu maṃ assarathā sannaddhā ussitaddhajā etc. 209.
90. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 210.
91. Kadāssu maṃ oṭṭharathā sannaddhā ussitaddhajā etc. 211.
92. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 212.
93. Kadāssu maṃ goṇarathā¹ sannaddhā ussitaddhajā etc. 213.
94. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 214.
95. Kadāssu maṃ ajarathā sannaddhā ussitaddhajā etc. 215.
96. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 216.
97. Kadāssu maṃ meṇḍarathā sannaddhā ussitaddhajā etc. 217.
98. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 218.
99. Kadāssu maṃ migarathā sannaddhā ussitaddhajā etc. 219.
100. Ārūlhā gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammahi etc. 220.
101. Kadāssu maṃ hattharūhā sabbālaṃkārabhūsitā
nīlavammadharā sūrā tomaraṃkusapāṇino
yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 221.
102. Kadāssu maṃ assarūhā sabbālaṃkārabhūsitā
nīlavammadharā sūrā illiyācāpadhārino²
yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 222.
103. Kadāssu maṃ dhanuggahā sabbālaṃkārabhūsitā
nīlavammadharā sūrā cāpahatthā kalāpino etc. 223.
104. Kadāssu maṃ rājaputtā sabbālaṃkārabhūsitā
cittavammadharā sūrā kañcanāveḷadhārino³ etc. 224.
105. Kadāssu maṃ ariyagaṇā vatthavanta⁴ alaṃkatā
haricandanalittaṅgā Kāsi-kuttamadhārino⁵ etc. 225.
106. Kadāssu maṃ sattasatā bhariyā⁶ sabbālaṃkārabhūsitā
yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 226.

¹ C² gorathā. ² C² illiyo-, B² indiyā-. ³ B² -veḷā-. ⁴ B² vattabandhā.
B² kāsivattapa-. ⁵ so all three MSS. for kadā sattasatā bhariyā.

12. Ārohaṇe mahānidhi, atho orohaṇe nidhi,
caturo ca mahāsālā' samantā yojane nidhi. 132.

13. Dantaggesu mahānidhi vālaḅḅesu ca kebuke
rukkhaggesu mahānidhi, soḷās' ete mahānidhi,
5 saḥassatthāmo pallaṃko Sivalārādhanaena cā 'ti 133.

Nidhihi saddhiṃ itaresam pi udānaṃ kathesi. Amaccā
rañño accayena tassa matakiccaṃ katvā sattame divase sanni-
patitvā 'nantayimsu: „rañño attano dhītaṃ ārādetuṃ samat-
thassa r. dātabban ti vuttaṃ, ko taṃ ārādetuṃ sakkhissatīti“.
10 Te „senāpati vallabho“ ti tassa sāsanaṃ pesesuṃ. So sādhu
'ti rajjathāya rājadvāraṃ gantvā attano 'hitabhāvaṃ' rājadhi-
tāya ārocāpesi. Sā tassa āgatakāraṇaṃ nātvā „atthi nu khv-
āssa chattasiriṃ dhāretuṃ dhitīti“ vīmaṃsanatthāya „āgacchatū“
'ti ā. So taṃ sāsanaṃ sutvā taṃ ārādetukāmo sopānapāda-
15 mūlato paṭṭhāya javena gantvā tassā santike aṭṭhāsi. Atha
naṃ vīmaṃsamānā „mahātale javena dhāvā“ 'ti ā. So
„rājadhītaṃ tosemi“ vegena pakkhandi. Atha naṃ puna
„ehīti“ ā. So puna javenāgato. Sā tassa dhiṭṭiyā abhā-
vaṃ nātvā „ehi pāde me sambhāhā“ 'ti ā. So tassa ā-
20 dhanatthaṃ nisīditvā pāde sambāhi. Atha naṃ ure pādena
pahāritvā uttānakam pādetvā „imaṃ andhabālapurisaṃ dhitira-
hitam pothetvā gīvāya gahetvā niharathā“ 'ti dāsīnaṃ saññaṃ
adāsi. Tā tathā karimsu. So¹ „kiṃ senāpatīti“ puṭṭho „mā
kathetha, sā' no manussitthīti“² ā. Tato bhaṇḍāgāriko gato, tam
25 pi tath' eva lajjāpesi. Tathā seṭṭhiṃ chattaḅḅaṃ asigḅāhan
ti sabbe lajjāpesi yeva. Atha mahājano mantetvā „rājadhi-
taraṃ tāva ārādetuṃ samattho n' atthi, . saḥassatthāmaṃ
dhanuṃ āropetuṃ samatthassa dethā“ 'ti ā. Tam pi koci
āropetuṃ nāsakki. Tato „caturassapallaṃkassa ussīsakam
30 jānantassa dethā“ 'ti ā. Tam pi na koci jāni. Tato „soḷasa
mahānidhi' niharituṃ samatthassa dethā“ 'ti. Api' koci nī-

¹ Ck^o -lo. ² B^d āgata-. ³ B^d adds tehi. ⁴ Ck^o omitt sa. ⁵ B^d -sittī yakkhinīti.

⁶ Ck^o -dhiṃ, B^d dhi. ⁷ so Ck; C^o topi, B^d topl.

107. Kadā¹ sattasatā bhariyā susaṇṇā tanumajjhimā
• yantaṃ maṃ nānuyissanti, taṃ kadāssu bhavissati. 227.
108. Kadā sattasatā bhariyā² assavā piyabhāṇinī³ etc. 228.
109. Kadā pattaṃ gahetvāna mūḍo saṃghātipāruto
piṇḍikāya carissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 229. 5
110. Kadāhaṃ paṃsukūlānaṃ ujjhitānaṃ mahāpathe
saṃghātiṃ dhārayissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 230.
111. Kadā sattahasammeghe ovaṭṭe⁴ allacīvaro
piṇḍikāya carissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 231. •
112. Kadāhaṃ sabbāhaṃ⁵ thānaṃ⁶ rukkhārukkhaṃ vanāvanaṃ 10
anapekho viharissāmi⁷, taṃ kadāssu bhavissati. 232.
113. Kadāhaṃ giriduggesu pahīnabhayabheravo
adutiyo⁸ viharissāmi⁹, taṃ kadāssu bhavissati. 233.
114. Kadā viṇaṃ virujako¹⁰ sattatantimanoramaṃ
cittaṃ ujum karissāmi, taṃ kadāssu bhavissati. 234. 15
115. Kadāhaṃ rathakāro va parikantaṃ¹¹ upāhanaṃ
kāmasaṃyojane checchaṃ¹² ye dibbe ye ca mānuse ti. 235.

Ta. kadā ti kālapaṭivakko, phītan ti vatthūlāmaṅkāraḍihi pupphitaṃ, sabbatopabhaṇaṃ ti samantato alaṃkārobhāsayuttaṃ, taṃ kadāssu bhavis- 20
satīti taṃ evarūpaṃ nagaraṃ pahāya pabbajanaṃ kadā nāma bhavissati, vi-
bhattaṃ - - mitaṃ ti chehehi nagaramāpakehi rājanivesanādīnaṃ vasena vi-
bhattaṃ dvāravithinaṃ vasena koṭṭhāsato mitaṃ, bahalapākāratorapaṇaṃ ti
bahaleṇa puthulena pakārena c¹ eva dvāratorapehi ca samannāgataṃ, dālha-
maṭṭālakaṇa ti dālhehi aṭṭālakehi ca dvārakoṭṭhakehi ca samannāgataṃ, pīli-
tan ti samākiṇṇaṃ, tipuraṇa ti tīhi purehi samannāgataṃ, tipākāraṇa ti a. 25
tipūraṇa vā tikkhattuṃ puṇṇaṃ ti a., rājabandhuniṇa ti rājānātakehi² eva
tikkhattuṃ puṇṇaṃ, Somaṇassenā³ ti evaṃnāmakena Videharājena, nicite
ti dhaṇḍanaleyyādisampanne, ajeyye ti paccāmittehi ajetaḍḍe, candanaphosite
ti lohitaṇḍanena pariḍḍosite, koṭṭumbarāṇīti⁴ Koṭṭumbararattihe utthita-
vatthāni, haṭṭhigumbā ti haṭṭhigatāyo, hemakappanavāsase⁵ ti hema- 30
mayena sīśalaṃkārasaṃkhātena kappanena hemajālana ca samannāgate, gāmaṇi-

¹ Bā kadāssumam. ² Ck² -no, Bā -ni. ³ Ck³ ovaṭṭo, Bā ovaṭṭo ⁴ Bā -tta. ⁵ C⁵
sabbahaṃ thānaṃ, Bā gantvāna. ⁶ Bā gamissāmi. ⁷ Ck⁷ du-. ⁸ Ck⁸ vināvaru-
jako, C⁹ vipāvarujako, Bā viṇaṃ virujako. ⁹ Ck⁹ pariyanakaṃ, C¹⁰ pariyaṇanti.
¹⁰ C¹⁰ sheḷḷaṃ, Ck¹⁰ sheḷḷā, Bā cheṭvā. ¹¹ Bā kodu-. ¹² Ck¹² -vāsaye, Bā
-kappavāsase.

haritum nāsakkhi. Tato „arājakaṃ nāma raṭṭhaṃ pāletum na
 sakkā, kiṃ nu kho kattaḃban“ ti mantayim̐su. Atha ne puro-
 hito ā: „mā cintayissatha, phussarathaṃ¹ nāma vissajjetum
 vaṭṭati, phussarathena² hi vaddharājā sakala-Jambudīpe r.
 kāretum samattho hotīti“. Te „sādhū“³ ti sampaticchitvā na
 5 garam alaṃkārapetvā maṅgalarathe cattāro kumudavaṇṇe asse
 yojetvā uttarattharaṇaṃ attharitvā pañca rājakakudhabhaṇḍāni
 āropetvā caturaṅginīyā senāya parivārāpesum, sassāmikara-
 thassa turīyāni purato vajjanti assāmikassa pacchato, tasmā
 purohito „turīyāni pacchato vādethā“⁴ ti. vatvā „suvaṇṇabhim-
 10 kārena rathanandiṃ ca⁵ patodaṃ ca abhisiñcitvā yassa r. kāre-
 tum puññaṃ atthi tassa santikaṃ gacchā“⁶ ti ā. Ratho rāja-
 gehaṃ padakkhiṇaṃ katvā bherivīthiṃ abhirūhi. Senāpatiādayo
 „phussaratho⁷ mama santikaṃ etīti“⁸ cintayim̐su. So sabbesaṃ
 gehāni atikkamitvā nagaṃ padakkhiṇaṃ katvā pācīnadvārena
 15 nikkhamitvā uyyānābhimukho pāyāsi. Atha naṃ vegena gac-
 chantaṃ disvā „nivattethā“⁹ ti āhaṃsu. Purohito „mā ni-
 vattayittha, icchanto yojanasatam pi gacchatū“¹⁰ ti vāresi. Ratho
 uyyānaṃ pavisitvā maṅgalasilāpaṭṭaṃ padakkhiṇaṃ katvā āro-
 haṇasajjo hutvā aṭṭhāsi. Purohito M-aṃ nipannaṃ disvā
 20 amacce āmantetvā „ambho eko silāpaṭṭe nipannako dissati,
 setacchattānucchavikā pan' assa dhiti atthi vā n' atthi vā na
 jānāma, sace puññaṃ bhavissati na olokessati, kālakaṇṇisatto
 ce bhittatasito utṭhāya kampamāno olokessati, khippaṃ sabba-
 turīyāni paggaṇhathā“¹¹ ti ā. Tāvad eva anekasatāni turīyāni
 25 paggaṇhim̐su, sāgaraghoso viya ahosi. M. tena saddena pa-
 bujjhitvā sīsaṃ vivaritvā olokeno mahājanaṃ disvā „setacchat-
 tena me āgatenā bhavitabban“¹² ti sutvā puna sīsaṃ pārupitvā
 parivattitvā¹³ vāmapassena nipajji. Purohito pāde vivaritvā
 lakkhaṇāni oloketvā „tiṭṭhatu, ayaṃ ekadīpo catunnam pi di-
 30 pānaṃ r. kāretum samattho“¹⁴ ti puna turīyāni paggaṇhāpesi.

¹ all three MSS. pu-. ² Ck² pu-. ³ B² rathadhūrañca. ⁴ B² āgacchatūti.

⁵ B² -etvā.

yehīti hatthācariyehi, ajāniyyā va jatīyā ti jātiyā kārāṇākārāpajānanatīyā
 ajāniyyā va¹ tādīsānam assānam gumbe, gamāṇīyehitī assācariyehi, illīyā-
 cāpadhārīhīti² illi ca ācāpaṇ ca³ dhārentehi, rathasenīyo ti rathaghatāyo,
 sannaddhe ti suṭṭhusannaddhe, dīpe atho pi veyyagge ti dīpīvyagga-
 5 cammaparikkhitte, gāmaṇīyehitī ratthācariyehi, sajjhurathe ti rajatarathe
 ajarathamendāratham'garathe sobhanatthāya yojenti, ariyagaṇe ti brāhmaṇa-
 gane, te kira tadā ariyācārā ahesum, tena te evam āha, haricandanalit-
 taṅge ti kaṭṭicanavappena candanena littaṣarīre, sattasatā bhariyā ti piya-
 bhariyā yeva sandhāyāha, susaṇṇā ti susaṇṇātā, assavā ti vacanakārikā,
 10 sataphalaṇ ti phalaṣatena suvaṇṇassa⁴ kārītaṃ, kamsan ti pātīm, satarā-
 jikan⁵ ti piṭṭhipasse rājisatena samannūgataṃ, yantaṃ man ti antthigandhe
 vanasandā ekakam eva gacchantāṃ maṃ kadā nu te nānugamiṣanti, sattāha-
 sammeghe ti sattāhaṃ samutthiṣe meghe, sattāhavaddalike⁶ ti s., sabbāhaṇ
 ti sabbāṃ divasaṃ⁷, rujaḷo⁸ ti vināvādako, kāmasaṃyojanē ti kāmasaṃ-
 15 yojanaṃ, dibbe ti dibbaṃ, mānuse ti manussaṃ.

So kira dasavassasahassāyukakāle nibbatto sattavassa-
 saḥassāni r. karetvā tivassasahassāvasitthe āyukamhi pabbajito,
 pabbajanto pan' esa uyyānadvāre ambarukkhassa ditthakālato
 patthāya cattāro māse agāre vasitvā „imamha vesā pabbajita-
 20 veso ca varataro, pabbajissāmiti“ cintetvā upatthākaṃ raha-
 sena ānāpesi: „tāta kañci ajānāpetvā antarāpanato kāsāya-
 vatthāni c' eva mattikāpattaṇ ca āharā“ ti. So tatā akāsi.
 Rājā kappakaṃ pakkosāpetvā kesamassuṃ oharāpetvā kappā-
 kaṃ uyyojetvā ekaṃ kāsavaṃ nivāsesi ekaṃ pārupi ekaṃ
 25 amse akāsi; mattikāpattam pi thavikāya osāretvā⁹ amse laggesi,
 tato kattaradaṇḍaṃ gahetvā mahātale katipayavāre pacceka-
 buddhalīhāya aparāparaṃ caṃkami, so taṃ divasaṃ tatth' eva
 vasitvā punādivase suriyuggamanavelāya pāsādā otarituṃ
 ārabhi. Tadā Sīvalidevī tā sattasatā vallabhitthiyo pakkosā-
 30 petvā „ciradittho no rājā, cattāro māsā atitā, ajja naṃ pas-
 sissāma, sabbā alaṃkaritvā yathābalaṃ itthikuttabhāvavilāse¹⁰
 dassetvā kilesabandhanena bandhituṃ vāyameyyātha“ ti vatvā
 alaṃkatapaṭiyattāhi tāhi saddhiṃ „rājānaṃ passissāmiti“ pa-

¹ Ck. ca; Bā nāma. ² Bā indiyā. ³ so Ck.; Bā indiyā ca cāpeṭṭa. ⁴ Bā
 -uṇṇā. ⁵ Ck. satarāṇīyaṇ. ⁶ Ck. -vajjalike, Bā -vadāle. ⁷ Ck. sabbāhaṇ-
 Bā sabbatā ti sabbadi-. ⁸ so Ck.; Ck. rajako, Bā virujako. ⁹ Ck. osāpetvā. ¹⁰
 Bā -kuttahāsi-. ¹¹ Bā -māti.

M. mukhaṃ vivaritvā parivattetvā dakkhiṇapassena nipajjitvā mahājanaṃ olokesi. Purohito pariśaṃ assāsetvā añjaliṃ peggayha avakujjo hutvā „utthehi deva r. te pāpuṇātīti“ ā. „Rājā te kuhin“ ti. „Kālakato“ ti. • „Putto vāssa bhātā vā n’
 5 atthīti“. „N’ atthi devā“ ti. • „Sādhu r. kāressāmīti“ utthāya silāpaṭṭe pallamaṃ kenā nisīdi. Atha naṃ tatth’ eva abhisin-cimsu. Mahājanakarājā nāma ahoṣi. So rathavaraṃ abhiruyha mahantena sirivibhavana nagaraṃ pavisitvā nivesanaṃ¹ abhirūhanto „senāpatiādīnaṃ tath’ eva² ṭhānāni hontū“ ti vicā-
 10 retvā mahātalaṃ abhirūhi. Rājadhītā purimasāññāya eva tassa vīmaṃsanatthaṃ ekaṃ purisaṃ ānāpesi: „gaccha rājānaṃ upasaṃkamitvā vadehi: Sīvalidevī taṃ pakkosati, khippaṃ kirā-gacchathā“ ti. Rājā paṇḍito tassa vacanaṃ asuṇanto viya „aho sobhano“ ti pāsādassa vaṇṇaṃ kathesi. So taṃ sāvetuṃ³ asak-
 15 konto gantvā rājadhītāya ārocesi: „ayye so rājā tumhākaṃ vacanaṃ suṇāti pāsādaṃ eva vaṇṇeti tumhe tiṇāya pi na gaṇhātī“⁴. Sā „mahajjhāsaya purisa bhavissatīti“ dutiyam pi tatiyam pi pesesi. Rājāpi attano ruciya pakatigamaṃhena siho viya jambhamāno pāsādaṃ abhirūhi. Tasmim upasaṃkamante rājadhītā
 20 tassa tejena sakabhāvena saṇṭhātum asakkonti āgantvā hattholambakaṃ⁵ ādāsi. So taṃ hatthe olubbha mahātalaṃ abhirūhitvā samussitasetacchatte rājapallamaṃ nisīditvā amacce āmantetvā „ambho atthi pana vo raññā kālaṃ karontena koci ovādo dinno“ ti pucchi. „Āma devā“ ti. „Vadethā“ ti.
 25 „Sīvalideviṃ ārādhetuṃ samatthassa r. dātābbaṃ ti tena vuttan“ ti. „Sīvalideviyā āgantvā hattholambako dinno, ayaṃ tāva ārādhitā nāma, aññaṃ vadethā“ ti. „Deva caturassapallama-kassa ussisakaṃ jānituṃ samatthassa r. dethā ti tena vuttan“ ti. Rājā „imaṃ⁶ dujjānaṃ, upāyena pana sakkā jānituṃ“ ti⁷
 30 sisato suvaṇṇsūciṃ nibaritvā Sīvalideviyā hatthe ādāsi, imaṃ

¹ B⁴ rājani-. ² C². B⁴ tāneva. ³ C² usā-. ⁴ B⁴ tumhākaṃ vacanaṃ tiṇaṃ, viya na gaṇetīti. ⁵ B⁴ hattholampakaṃ. ⁶ B⁴ idaṃ. ⁷ B⁴ adde cintetvā.

sādam abhirūhantī tam otarantaṃ disvāpi na sañjāni, „rañño ovādam dātum āgato paccekabuddho bhavissatīti“ saññāya vāditvā ekamantaṃ atthāsi. M. pi pāsādā otari. Itarā pāsadaṃ abhirūhitvā sirisayanapitthe rañño bhamaravaññe¹ kese ca pasā-dhanabhaṇḍakaṃ ca disvā „na so paccekabuddho, amhākaṃ² piyasāmiko bhavissati, etha, naṃ yācitvā nivattessāmīti“ mahātālā otaritvā rājaṅgaṇe sampāpunitvā ca pana sabbāhi pi tāhi sādhiṃ kese mocetvā piṭṭhiyaṃ vikiritvā hatthehi hadāyaṃ saṃsumbhivā³, „kasmā evarūpaṃ kammaṃ karotha mahārājā“⁴ ti atikaruṇaṃ paridevamānā rājānaṃ anubandhi⁵. Sa-
kalanagaraṃ saṃkhubhitaṃ, te pi „rājā kira no pabbajito, kuto⁶ puna evarūpaṃ dhammikaṃ rājānaṃ⁷ labhissāmā“⁸ ti rodamānā rājānaṃ anubandhiṃsu.

Tatra tesam itthīnaṃ paridevitaṃ c' eva⁹ paridevantiyo pi tā pahāya rañño ca gamanam āvikaronto Satthā āha:

116. Tā ca sattasatā bhariyā sabbālaṃkārahūsitā
bāhā paggāyha pakkandū: kasmā no vijahissasi. 236. 15
117. Tā ca sattasatā bhariyā susaṇṇā tanumajjhimā
bāhā paggāyha pakkandū: kasmā no vijahissasi. 237.
118. Tā ca sattasatā bhariyā assavā piyabhāṇinī⁷ etc. 238. 20
119. Tā ca sattasatā bhariyā sabbālaṃkārahūsitā
hitvā⁸ sampaddavī⁹ rājā pabbajjāya purakkhato. 239.
120. Tā ca sattasatā bhariyā susaṇṇā tanumajjhimā
hitvā sampaddavī⁹ rājā pabbajjāya purakkhato. 240.
121. Tā ca sattasatā bhariyā assavā piyabhāṇinī⁷
hitvā sampaddavī⁹ rājā pabbajjāya purakkhato ti. 241. 25

Ta. paggāyha ti ukkhāpitvā, sampaddavīti¹⁰ bhikkhave Mahājanakarājā¹¹ ca sattasatā bhariyā kiṃ no deva pahāya gaccesi ko amhākaṃ doso ti vippaṭapantiyo chaḍḍetvā sampadduto¹¹ pabbajjāya yāhiti codiyamāno viya purakkhato hutvā gato ti a.

¹ Bd - nā. ² Ck sasumhivā, Bd uraṃ sammāhitvā. ³ Bd - iṃsu. ⁴ Cks omit kuto. ⁵ Ck rājama. ⁶ C - tameva, Bd - vanañceva. ⁷ Cks - no, Bd - ni. ⁸ Ck - yī, C - yī, Bd sappadapi. ⁹ Bd sappadavi, Cks - yī. ¹⁰ Bd sampadavīti, Cks - yī. ¹¹ Bd sampadavigato.

thapehīti¹. Sā taṃ gaheṭvā pallamkassa ussīsake thapesi,
 khaggaṃ adāsīti pi vadanti yeva, so tāya saññāya „idaṃ
 ussīsakan“ ti ñatvā kathaṃ asuṇanto viya „kiṃ kathethā“ 'ti
 vatvā puna tehi tathā vutte „na idaṃ jānitum acchariyaṃ,
 etaṃ ussīsakan“ ti vatvā „aññaṃ kin“ ti pucchi. „Deva sa- 5
 hassatthāmaṃ dhanam āropetum samatthassa r. dātum āpa-
 pesi“. „Tena hi āharathā“ 'ti āharāpetvā dhanum āropento
 pallamke yathā nisinno va itthiṇaṃ kappāsapothana² dhanukaṃ
 viya taṃ āropesi. „Aññaṃ vadethā“ 'ti pucchi. „Soḷasa-
 mahānidhī³ niharitum samatthassa r. dethā 'ti tena vuttan“ ti. 10
 Tesam „kiñci udānam⁴ atthīti“ „āma atthīti“ suriyuggamane
 nidhīti udānam⁵ kathayimṣu. Tassa taṃ suṇantass' eva gaga-
 natale cando viya so attho pākaṭo ahosi. Atha ne āha: „ajja
 bhaṇe velā n' atthi, sve nidhiṃ gaṇhissāmā“ 'ti. So punadvase
 amacce sannipātetvā pucchi: „tumhākaṃ rājā paccekabuddhe 15
 bhojesīti“. „Āma devā“ 'ti. So cintesi: „suriyo ti nāyaṃ
 suriyo, suriyasadisattā pana paccekabuddhā suriyā nāma, tesam
 paccuggamanatthāne nidhinā bhavitabban“ ti. Tato rājā
 „paccekabuddhesu āgacchantesu paccuggamanam karonto kata-
 ratthānam gacchatīti“ pucchitvā „asukatthānam nāmā“ 'ti vutte 20
 „taṃ thānam khanitvā⁶ nidhiṃ niharathā“ 'ti niharāpesi, „ga-
 manakāle anugacchanto kattha thatvā uyyojesi“ pucchitvā
 „asukatthāne nāmā“ 'ti vutte „tato dhanam niharathā“ 'ti nī-
 harāpesi. Mahājano ukkuṭṭhisahassāni pavattento „suriyugga-
 mane“ ti vuttatā suriyuṭṭhānadisāya khanantā⁷ vicariṃsu, 25
 „okkamane“ ti vuttatā suriyatthagamanadisam⁸ khanantā⁹ vi-
 carimṣu. „Idam pana dhanam, idh' eva aho acchariyaṃ“ ti pīti-
 somanassaṃ pavedesi¹⁰, „anto nidhīti“ rājagehe mahādvārassa
 anto ummāranidhiṃ niharāpesi, „bahi nidhīti“ bahi ummāra-
 nidhiṃ¹¹ niharāpesi, „na anto na bahīti“ heṭṭhāummārato¹² nī- 30

¹ Ck^s -dhiṃ, Bd^s -dhi. ² Ck^s uddānam. ³ C^s Bd^s khañi-. ⁴ Bd^s khañ-. ⁵
 Ck^s ogga-. ⁶ Bd^s -tthaṅga-. ⁷ Bd^s pavattayimṣu. ⁸ Ck^s ummārā, Bd^s ummā-
 rānidhi. ⁹ Bd^s adda nidhi.

133. Hitvā sataphalam kamsam sovannam satarājikam
aggahi mattikāpattam tam dutiyābhisecanam. 242.

Bhikkhave tam mattikāpattagahanān dutiyam abhisecanam katvā so rāja
nikkhanto ti.

5 Sivalidevī paridevamānā rājānam nivattetuṃ asakkonti
„atthi eso upāyo“ ti mahāsenaguttaṃ pakkosāpetvā „tāta
rañño purato gamanadisābhāge¹ jinṇagharajinṇasālāsu aggim²
dehi³, tiṇapannāni samharitvā tasmim tasmim thāne dhūmaṃ
kārehīti“ ānāpesi. So tathā kāresi. Sā rañño santikaṃ gantvā
10 pādesu patitvā Mithilāya ādittabhāvaṃ ārocentī gātha-
dvayaṃ āha:

133. Bhimsā⁴ aggisamājālā, kosā dayhanti bhāgaso
rajatam jātarūpaṃ ca muttā veluriyā bahū. 243.

134. Maṇayo samkhamuttā ca vatthikaṃ⁴ haricandanam
15 ajinam dantabhaṇḍaṃ ca loham⁵ āyasaṃ bahum,
ehi rāja nivattassu, mā te tassa⁶ dhanam ti. 244.

Ta. bhimsā⁶ ti bhayānakā, aggisamājālā ti⁷ tesam⁸ tesam⁹ mūssa-
nam gehāni aggi⁸ ganhi, so esa mahājālo⁹ ti a., kosā ti rajataṃ jātaraḍḍhi,
bhāgaso ti kotthāsato suvibhattā te¹⁰ pi. no ete devā¹¹ ti vadati,
20 lohan ti tambalohādikaṃ, mā te tam vinasā¹¹ ti anāhe ti mā te etam
dhanam nassatu¹², ehi tam nibbāpehi paccāpi¹³ ti, Maṇajana¹³ ti
garam dayhamānam anoloketvā va nikkhanto ti, āyasaṃ garabā bhavissati,
tāya vo lajjāya vippatissāro pi bhavissati, ehi amāsa¹⁴ ti, āyasaṃ
pehi devā¹⁵ ti.

25 Atha M. „devi kiṃ kathesi, yesam kiñci atthi tesam tam
dayhati, mayam pana akiñcanam¹⁴“ ti dipento g. ā.

25. Susukham vata jīvāma (Dhp. v. 200. Mahābh. 12, 9917

yesam no n⁷ atthi kiñcanam, 529. 6641. Bibl. Indica vol. 2.

Mithilāya dayhamānāya P. 3, P. 138)

30 na me kiñci adayhathā¹⁵ ti. 245.

¹ Cks - nasabhāge. ² Cks dehīti. ³ so C; Ck vesma. ⁴ so Cks; Bā vatta. ⁵ Bā
mātesam vinasā. ⁶ Cks vesinā. ⁷ Cks omīti tibhayānakā - - ti. ⁸ Ck agnim. C
aggim. ⁹ so Bā; Cks - - esa vesmā jālājalito. ¹⁰ Cks ro. ¹¹ Bā vinasā. ¹²
Bā vāq. ¹³ Cks omīti mahā-. ¹⁴ Cks akiñcanā, Bā akiñcano.

Ta. kiñceanan ti yesaṃ ambhakaṃ palibuddhanakilesasamkhātaṃ kiñceanan
n' atthi te mayāṃ teṇa akiñceanabhāvena susukhaṃ vata jīvāma, ten' eva kāra-
neṇa Mithilāya dayhamānāya na me kiñci aḍaybatha, appamattakam pi attano
bhaṇḍakaṃ dayhamānaṃ na passāmi¹ vadati.

Evaṃ ca pana vatvā M.² uttaradvārena nikkhami³, tāpi 5
'ssa bhariyāyo nikkhamimsu. Puna Sivalidevī ekaṃ upāyaṃ
cintetvā „gāmaghātaratṭhaviḷopakaraṇaṃ⁴ viya dassethā“ 'ti
ānāpesi, taṃ khaṇaṃ yeva āvudhahatthe⁵ purise⁶ tato tato
ādhāvante⁷ vilumpante⁸ sarīre lākhārasaṃ siñcitvā laddhapahāre
viya phalake nippajjāpetvā vuyhante mate viya ca raṇṇo das- 10
sesuṃ. Mahājano upakkosi: „mahārāja tumhesu dharantesu
yeva ratṭhaṃ vilumpanti janaṃ ghātenti⁹“. Atha devī pi
rājānaṃ vanditvā nivattanatthāya g. ā.:

126. Aṭaviyo samuppannā, ratṭhaṃ viddhamsayanti naṃ,
ehi rāja nivattassu, mā ratṭhaṃ vinasā⁷ idan ti.² 246. 15

Ta. aṭaviyo ti mahārāja tumhesu dharantesu yeva aṭavicorā samup-
pannā, taṃ ti tathā dhammarakkhiyaṃ⁸ tava ratṭhaṃ viddhamsentī.

Rājā „mayi dharante yeva corā utṭhāya ratṭhavidham-
sentā nāma n' atthi, Sivalideviyā kiriya esā bhavissatīti“ cin-
tetvā taṃ appaṭibhānaṃ karonto ā.:

20

127. Susukhaṃ vata jīvāma yesaṃ no n' atthi kiñceanāṃ,
ratṭhe vilumpamānaṃhi na me kiñci ajīratha⁹. 247.

128. Susukhaṃ vata jīvāma yesaṃ no n' atthi kiñceanāṃ,
pītibhakkhā bhavissāma devā Abhassarā yathā ti. 248.

Ta. vilumpamānaṃhi ti vilumpamāne, Abhassarā ti yathā te Brah- 25
māno pītibhakkhā hutvā samāpattisukheṇa vītināmenti tathā vītināmessāma⁸ ti.

Evaṃ vutte pi mahājano rājānaṃ anubandhat' eva. Ath'
agga etad ahoṣi: „ayaṃ jano nivattitum na icchatī, nivattes-
sāmi naṃ“ ti addhagāvutamattaṃ gatakāle nivattitvā mahā-
magge thito amacce pucchi: „kass' etaṃ rajjan“ ti. „Tum- 30

¹ Ck^o omīti mahāgatto. ² Ck^o -mītvā. ³ B^d -ghātakaraṭṭhaviḷuppamānākāraṇaṃ.

⁴ B^d ā. ⁵ Ck^o -o. B^d -ā. ⁶ Ck^o -o. ⁷ Ck^o vināsa, B^d vinassa. ⁸ B^d taṃ
trāya dhammarakkhitaṃ. ⁹ Ck^o ajīratha, C^o abhī-, B^d ahāratha.

hākaṃ devā¹ "ti. „Tena hi imaṃ lekhaṃ antarakarontassa²
 rājānaṃ³ karoṭhā⁴ "ti kattaradaṇḍena⁵ tiriyaṃ lekhaṃ kaḍḍhi⁶.
 Tejavatā rañña kataṃ lekhaṃ koci antaraṃ⁷ kātuṃ nāsakkhi.
 Mahājano lekhaṃ ussisaḥ kaḍḍhā balavaparidevaṃ paridevi.
 5 Devī pi taṃ lekhaṃ antaraṃ⁸ kātuṃ avisahantī rājānaṃ piṭṭhi-
 datvā gacchantāṃ disvā sokaṃ dhāretuṃ asakkontī uraṃ pa-
 haritvā mahāmagge tiriyaṃ patitvā pavattamānā⁹ agamāsi.
 Mahājano „lekhāsāṃkhehi lekhaṃ bhinnā¹⁰ "ti deviyā gatamaggen¹¹
 eva gato. M. uttara-Himavantābhimukho agamāsi. Devī pi
 10 sabbāṃ "senāvāhanaṃ ādāya tena saddhiṃ yeva gatā. Rājā
 mahājanaṃ nivattetuṃ asakkonto yeva saṭṭhiyojanamaggaṃ
 gato. Tadā Nārado nāma tāpaso Himavati Suvannaguhāyaṃ
 vasati pañcābhinnā¹², jhānasukhena vītināmento saṭṭhāṃ
 atikkamitvā jhānā utthāya „aho sukhaṃ aho sukhaṃ¹³ "ti nā-
 15 naṃ udānesi, so „atthi nu kho koci Jambudīpataṃ mama
 sukhaṃ pariyesanto¹⁴ "ti¹⁵ dibbacakkhunā olokeno Mahājanaṃ
 buddhaṃkurāṃ disvā „rājā mahānekkhammaṃ nikkhanto Siva
 devīpamukhaṃ mahājanaṃ nivattetuṃ na saḥ soti, antaraṃ
 pi 'ssa kareyyuṃ, bhiyyosomattāya dāhasamādanatthaṃ ovaṇṇaṃ
 20 dassāmīti¹⁶ "cintetvā iddhibalena gantvā rañña purato nāse
 tṭhito va tassa ussāhaṃ janetuṃ ā.:

129. Kimh' eso mahato ghoso, kā nu gāme va kilīyā¹⁷,

samaṇaṃ nēva¹⁸ pucchāma: kathaṃ eso abhisato jano ti. 249.

Rājā ā.:

25 180. Mamaṃ ohāya gacchantāṃ etth' eso abisato jano

sīmātikkaṃamaṃ yantaṃ munimonassa pattiyaṃ

missaṃ nandīhi gacchantāṃ kiṃ jānaṃ anupucchasi ti. 250.

Ta. kimbeso ti kimhi kena¹⁹ kāraṇena esa hatthikāyādivasena mahato
 samūhassa ghoso, kānugāmeva kilīyā²⁰ ti kā nu esa taya²¹ saddhiṃ āgac-

¹ C* antaraṃ-, B* antarāyaṃkarontassa, ² C* rājānaṃ, B* rājādaṇḍaṃ, ³
 B* kataṃ-, ⁴ B* kaḍḍhiṃ gena, C* kaḍḍhite, ⁵ B* antarāyaṃ, ⁶ B* pavattitaṃ-,
⁷ B* pañca abhinnaṃ, ⁸ C* -yesamīti, C* -yesatīti, ⁹ so B*, C* gāme kilīyā,
 C* gāme kilīyā, ¹⁰ B* -panteva, ¹¹ C* omīti kena, ¹² C* -gāme kilīyā,
 C* -gāme kilīyā.

138. Bahū hatthi ca asse ca nagare¹ janapadāni² ca
 • hitvā Janaka pabbajito³ kapalle ratim ajjhagā. 258.
 139. Kacci nu te janapadā⁴ mttāmacca⁵ ca nātaka⁶
 dūbhiṃ akaṃsu Janaka, kasmā c' etaṃ⁷ aruccathā⁸ 'ti. 259.

Ta. kapalle ti mattikāpattam sandhāyāha, i. v. h : mahārāja tvaṃ eva- 5
 rūpaṃ issariyaṃ chaddetvā pabbajito inasmim kapallake ratim ajjhagā adhi-
 gato ti⁵ pabbajjākāraṇaṃ pucchanto evam ā, dūbhiṃ ti kin nu ete tava
 antare kañci aparādhaṃ karimsu, kasmā tava evarūpaṃ issariyasukhaṃ pahāya
 etaṃ kapallam eva aruccithā 'ti.

- Tato Mahāsatto āha: 10
 140. Na Migājina jātuca⁶ ahaṃ kañci⁷ kudācanaṃ
 adhammena jine nātīm⁸ na cāpi nātayo maman ti. 260.

Ta. na Migājina 'ti ambho Migājina jātuca⁵ ekaṃsen⁶ eva ahaṃ kañci⁷
 nātīm⁸ kudācanaṃ kiṃsiñci kāle na adhammena jīnāmi, te pi ce, nātayo mām
 adhammena na¹⁰ jinant⁹ eva, iti na koci mama¹¹ dūbhiṃ nāma akāsīti a. 15

Evam assa pañhaṃ paṭikkhipitvā idāni yena kāraṇena
 pabbajito taṃ dassento āha:

141. Disvāna lokavattantaṃ khajjantaṃ kaddamikataṃ
 haññare bajjhare c' ettha yattha sanno¹² puthujjano
 et' āhaṃ upamaṃ katvā bhikkhako¹³ 'smi Migājina¹⁴ 'ti 261. 20

Ta. Lokavattan¹⁴ ti vattānugatassa¹⁵ bālalokassa vattantaṃ¹⁶ ti pave-
 ṇim ahaṃ addasaṃ, taṃ disvā pabbajito 'smi ti dīpeti, khajjantaṃ - ti kile-
 sehi khajjantaṃ tehi ca kaddamikataṃ lokaṃ disvā, yattha sanno¹² ti yamhi
 kilesavatthumhi sanno¹⁷ laggo puthujjano tattha lagga bahusattā haññanti c' eva
 andubandhanādihi¹⁸ ca bajjhanti¹⁹, etāhaṃ ti ahaṃ sace ettha bajjhissāmi 25
 ime sattā viya haññissāmi c' eva bajjhissāmi cā 'ti²⁰, evam etad eva kāraṇaṃ
 attano upamaṃ katvā bhikkhako¹³ jāto 'smi ti a., Migājina¹⁴ 'ti taṃ ālapati
 kathaṃ pana tena tassa nāmaṃ nātaṃ ti paṭisanthāraṃ kāle paṭhamam eva
 pucchitattā.

¹ so all three MSS. for nā-? ² so all three MSS. for jā-? ³ so all three MSS.
 for -jī? ⁴ Bā tetam. ⁵ Ck omīti adhiगतो ti. ⁶ Bā jātuचे. ⁷ Bā ki-. ⁸
 all three MSS. -i. ⁹ Ck -i, Cc -i. ¹⁰ Ck omīti na. ¹¹ Bā mayi. ¹² Ck santo,
 Cc satto. ¹³ Bā auko. ¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ Bā vattā-. ¹⁶ Ck vattan,
 Cc Bā vattantaṃ. ¹⁷ Ck satto. ¹⁸ Cc anub-, Bā aṭṭanab-. ¹⁹ Bā byajhanti.
²⁰ Ck -ssāmi ti.

Tāpaso tam kāraṇaṃ vitthārato sotukāmo hutvā g. ā.:

142. Ko nu te Bhagavā Satthā, kass' etaṃ vaṇaṇaṃ sucim,
na hi kappam vā vijjam' vā paccakkhāya rathesabha
samaṇaṃ āhu vattantaṃ yatvā dukkhass' atikkamo ti. 262.

- 5 Ta. kassetan ti etaṃ tayā vuttaṃ suejvacanaṃ kassa vacanaṃ nāma,
kappan ti kappetvā pavattitaṇaṃ abhiññāsamāpattiṇaṃ lābhino¹ kamma-
vādim tāpaṇaṃ², vijjanti āsavakkhayaññavijjāya samannāgataṃ paccaka-
buddhaṃ, i. v. h.: rathesabha mahārāja na hi kappasamaṇaṃ³ vā vijjasamaṇaṃ
vā paccakkhāya tass' ovādaṃ vinā⁴ yathā dukkhassa atikkamo hoti evaṃ vattan-
10 taṃ samaṇaṃ āhu, tesaṃ pana vacanaṃ sutvā sakkā evaṃ paṭipajjitum, tasmā
vadehi ko nu te Bhagavā Satthā ti.

Atha Mahāsatto āha:

143. Na Migājina jātucca⁵ ahaṃ kañci kudācanaṃ
samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vāpi sakkatvā anupāvisin ti. 263.

- 15 Ta. sakkatvā ti pabbajjāya guṇaṃ pucchatiṭṭhāya pūjyā, anupā-
visin ti na kñci⁶ anupavittṭhapuṭṭho⁷ 'smi, na mayā koci samaṇo pucchita-
pubbo ti vadati, iminā hi paccakabuddhānaṃ santike dhammaṃ suṇantaṃ pi
kadāci odissakavasena pabbajjādiguṇo na puṭṭhapubbo, tasmā evaṃ āha.

Evaṃ ca pana vatvā yena kāraṇena pabbajito tam ādīto
20 paṭṭhāya dassetum ā.:

144. Mahatā cānubhāvena⁸ gacchanto siriyā jalaṃ
giyamānesu gītesu vajjamānesu vaggusu
turiyatāḷitasamghuṭṭhe sammatālasamāhite 264.

145. Sa Migājina-m-addakkhiṃ phalaṃ amban tirochadaṃ
taddamānaṃ⁹ maṇussehi phalakāmehi jantuhi. 265.

- 25 146. So kho 'haṃ tam sirim hitvā orohitvā Migājina
mūlaṃ ambass' upagañchim phalino nipphalassa¹⁰ ca. 266.

147. Phalaṃ ambaṃ hataṃ dievā viddhastāṃ vinaḷḷkatam
ath' etaṃ¹¹ itaraṃ ambaṃ nīlobbhāsaṃ manoramaṃ. 267.

¹ Ck vijja, Bc vijja. ² so Cks; Bc lābhi. ³ Cks - ditṭhasānaṇaṃ. ⁴ Ck kappas-
sāna. ⁵ Bc adda evaṃ paṭipajjitum sakkā. ⁶ Bc jātucca. ⁷ so all three
MSS. for kañci? ⁸ Bc - puppo. ⁹ Cks ca ānu -- ¹⁰ Bc hatamānaṃ. ¹¹
Cks nipphalassa. ¹² Bc - kaṃ.

148. Evam eva nūna amhe issare bahukaṇṭake
 • amittā no vadhissanti yathā¹ ambo phalī² hato. 268.
 149. Ajinamhi haññate dīpi, dāgo dantehi haññati³,
 dhanamhi dhanino⁴ hanti⁵ aniketam asanthavaṃ,
 phalī ambo aphalo ca te satthāro ubho maman ti. 269. 5

Ta vaggusū 'ti madhurassaresu turiyesu vajjamānesu, turīyatālita-saṃghuṭṭhe ti turīyānaṃ tālītehi saṃghuṭṭhe uyyāne, sammatāḷasamāhite ti sammehi ca tālehi ca samannāgate, sa Migājīnā 'ti Migājīna so ahaṃ, addakkhiṃ phalaṃ amban ti phalitāṃ ambarukkhaṃ ti a., tirochadan ti tiropākāraṃ uyyānassa anto thitaṃ⁶ ca bahipākāraṃ nissāya jītaṃ amba- 10
 rukkhāṃ addasaṃ, taddamānaṃ⁷ ti poṭhiyamānaṃ, orohitvā ti hatthik-
 khandhā otaritvā, vinalikatan nippattanaṃ⁸ kataṃ, evamevā 'ti evam
 eva, phalīti⁹ phalasampanno, ajinamhīti sammattāyā sammakūraṇā,
 dantehīti attano dantehi haññati, dantanimittāṃ haññati ti a., hantīti
 haññati, aniketamasanthavaṃ ti yo pana¹⁰ nīketāṃ pahāya pabbajitattā ani- 15
 keto sattasaṃkhāravattukassa taṇhāsanthavassa¹¹ abbhāvā asanthavaṃ, taṃ anike-
 tam asanthavaṃ ko hanissatīti adhippāyo, te satthāro ti te dve rukkhā
 mama satthāro ahesun ti vadati.

Taṃ sutvā Migājīno „appamatto hohīti¹²“ rañño ovādaṃ
 datva sakatthānaṃ eva gato. Tasmīṃ gate Sivalidevī rañño 20
 pādesu patitvā ā.:

150. Sabbo jano pavyadhito¹³: rājā pabbajito iti,
 hatthārūhā anīkatthā rathikā pattikārikā. 270.
 151. Assāsayingtvā janataṃ ṭhapayingtvā paṭicchadaṃ
 puttāṃ rajje ṭhapetvāna atha pacchā pabbajissasīti. 271. 25

Ta. pavyadhito¹³ ti bhīto utrasto, paṭicchadan ti amhe dayhamāne
 pi vilumpamāne pi rājā na oloketīti pavyadhitassa janassa āvaraṇaṃ rakkhaṃ
 ṭhapetvā puttāṃ te Dīghāvukumāraṃ rajje¹⁴ ṭhapetvā abhisīcītvā pacchā pabba-
 jissasīti a. 12

Tato Bodhisatto āha:

152. Cattā mayā janapadā mittāmaccā ca nātakā,

30

¹ C^{ks} yathāyā. ² B^d phalo. ³ so all three MSS. ⁴ so all three MSS. for
 dhanī ko? ⁵ C^{ks} thito. ⁶ B^d batamānaṃ or phāta-? ⁷ B^d -nālī. ⁸ B^d phalo.
⁹ C^{ks} taṇhāya. ¹⁰ all three MSS. hotīti. ¹¹ so C^{ks}; read pavyadhito? B^d
 pavyadhito. ¹² C^{ks} rajjā. ¹³ C^{ks} omīti pacchā pabbajissasīti attho.

santi puttā¹ Videhānaṃ, Dighāvu raṭṭhavaddhana²,
te rajjaṃ kārayissanti Mithilāya pajāpatīti. 272.

Te, santiputtā ti Sivali, samaṇānaṃ puttā nāma n' atthi Videharatṭha-
vāsīnaṃ puna puttā, Dighāvu atthi, te rajjaṃ kārayissanti, pajāpatīti
5 devīm ālapati.

Devī āhā: „Deva tumhe³ tāva pabbajitā⁴, ahaṃ kiṃ
karomīti⁵. Atha so āhā: „ahaṃ anussāsāmi⁶, vacanaṃ me
karohīti⁷“ vatvā āhā:

153^a. Ehi⁸ taṃ anusikkhāmi yaṃ vākyam mama ruccati
10 rajjaṃ tuvaṃ⁹ kārayanti¹⁰ pāpaduccaritaṃ bahum
kāyena vācā manasā yena gañchisi duggatim.

153^b. Paradinnakena paraniṭṭhitena

piṇḍena yāpehi, sa dhīradhammo ti. 273.

Te, tvān ti tvam puttassa chattaṃ usāpetvā mama puttassa¹¹ rājāti-
15 rajjaṃ¹² anusāsamānā bahum pāpaṃ karissasi, gañchisīti yena paṇḍitā
katena bahunā pāpena duggatim gamissasi, sa dhīradhammo ti piṇḍiyālopena
yāpetabban ti esa dhīrānaṃ dhammo.

Evam M. tassā ovādam adāsi. Tesaṃ aññamaññaṃ sallā-
pena gacchantānaṃ suriyo atthanāgato. Devī patir atthāne
20 khandhāvāraṃ nivāsāpesi. M. pi ekaṃ rukkhamūlaṃ upagato
so tattha vasitvā punadivase sarīrapatijaggaṇaṃ¹³ mag-
gaṃ paṭipajji. Devī pi „senā pacchato āgacchatū¹⁴“ ti vatvā
tassa pacchato va ahosi. Te bhikkhācāravelāya Thūnaṃ¹⁵ nāma
nagaraṃ pāpuniṃsu. Tasmim khaṇe āntonagare eko puriso
25 sūnato mahantaṃ maṃsakhaṇḍaṃ kiṇitvā sūlena¹⁶ añgāresu
pacāpetvā nibbāpanatthāya phalakakoṭiyaṃ ṭhapetvā atṭhāsi,
tassa aññavihitassa¹⁷ eko sunakho taṃ ādāya palāyi, so natvā
taṃ anubandhanto yāva bahidakkhinadvāraṃ gantvā nibbhinno
nivatti. Rājā ca devī ca sunakhasa purato āgacchantā dvidhā

¹ Ch satti putto, C² santiputto. ² Ch -vaddhana, C² -naṃ, B² -vaddhana. ³
B² -esu. ⁴ B² -tesu. ⁵ So C²; B² ahaṃ taṃ anusikkhāmi. ⁶ Ch adda ca.
C² va. ⁷ Ch tvam. ⁸ B² kārayasi. ⁹ Ch² putto. ¹⁰ Ch rājati. B² rajjanti
taṃ rajjaṃ. ¹¹ Ch² thūpaṃ, B² dhūnaṃ. ¹² Ch² supikena. ¹³ Ch aññānaṃ,
B² aññānaṃ.

ahesum, so bhayena maṁsaṁ chaḍḍetvā palāyi, M. taṁ disvā
 cintesi: „ayaṁ chaḍḍetvā anapekho palāto, añño pi 'ssa sā-
 miko na paññāyati, evarūpo aṇavajjo paṁsukūlapinḍapāto nāma
 n' atthi, paribhuñjissāma nan', ti so mattikāpattam nīharitvā
 taṁ maṁsakhaṇḍam ādāya puñchitvā patte katvā udakaphā- 5
 sukattāhānam gantvā paribhuñji'. Tato devī „sace esa rajjen'
 atthiko bhaveyya evarūpaṁ jegucchaṁ paṁsumakkhitam suna-
 khucchiṭṭhakam na khādeyya, na dān' esa amhākan" 2 ti 2 cin-
 tetvā „mahārāja evarūpaṁ jegucchaṁ khādasīti" ā. „Devi
 tvaṁ andhabālātāya imassa pinḍapātassa visesanam' na jānā- 10
 sīti" tass' eva' patitattāhānam 5 paccavekkhitvā amataṁ viya taṁ
 paribhuñjitvā mukhaṁ vikkhāletvā hatthapāde dhovi. Tasmiṁ
 khane devī nindamānā 6 ā.:

154. Yo pi catutthe bhattakāle na bhuñje
 ajaddhumāriva 7 khudāya mīye,
 na tv-eva 8 pinḍam luḷitam anariyaṁ
 kulaputtarūpo sappuriso na seve,
 ta-y-idaṁ na sādhu, ta-y-idaṁ na suṭṭhu,
 sunakhucchiṭṭhakam 9 bhuñjase tvaṁ ti. 274.

Ta. ajaddhumāriva 10 'ti anāsakamarāṇam eva, luḷitan ti paṁsu- 20
 makkhitam, anariyaṁ ti asundaram, na seve ti nakāro paṭipucchanattho 11,
 i. v. h.: sace catutthe bhattakāle pi na bhuñjeyya khudāya 12 mareyya, nanu
 evaṁ sante pi kulaputtarūpo sappuriso evarūpaṁ pinḍam na tv-eva seveyyā 'ti,
 na tayidaṁ ti taṁ idaṁ 13.

Mahāsatto āha:

155. Na cāpi me Sivali 14 so 15 abhakkho
 yaṁ hoti cattam gihino sunakhassa 16 vā,

1 Bā - jittum ārabbhī. 2 Bā na khādeyya sace khādeyya sace khādeyya idānesa
 amhākam sāmiko na bhavissatīti. 3 Bā visesaṁ. 4 so Bā; Ck. tassā. 5 so
 Bā; Ck. patitattāhānam. 6 Bā nindhiyamānā. 7 so Ck.; Bā anajūtha-
 māriya; read: ajūthamāri-va? 8 so all three MSS. 9 Bā adda janaka; read:
 ucchiṭṭhakam janaka, omitting sunakh. 10 Bā ajūtha. 11 Bā - natte nipāto.
 12 Ck. add vā. 13 Bā adda tayā kataṁ. 14 Bā sivali. 15 Ck. yo. 16 so all
 three MSS. for sunassa.

ye keci bhogā idha dhammaladdhā

sābbo [so] bhakkho anavajjo¹ ti vutto ti. 275.

5 Ta. abhakkho ti so piṇḍapāto mama abhakkho nāma na hoti, yaṃ hoti ti yaṃ gihino ca sunakhassa ca caḥam hoti taṃ paṇsukūlan nāma āsā-
mikattā anavajjam, ye keciti tasmā aññe pi ye keci dhammaladdhā bhogā
sābbo so bhakkho anavajjo¹ ti anu avayo² punappuna olokiyamāno pi ana-
vayo³ paripunnaguno anavajjo, adhammaladdham pana sahasasagghanakam pi
jigucchaniyam eva.

10 Evān te aññamaññaṃ kathentā va nagaradvāraṃ pā-
punimsu. Tatra dārakesu kilantesu⁴ ekā kumārikā khuddaka-
kullakena⁵ vālikam poṭheti⁶, tassā ekasmiṃ hatthe ekam vala-
yam ekasmiṃ dve, tāni aññamaññaṃ ghaṭṭenti, itaraṃ nissad-
dam. Rājā taṃ kāraṇaṃ ñatvā⁷, Sivali mama pacchato carati,
15 yaṃ jahitum na sakkotīti garahanti pi maṃ⁸ ac⁹ yaṃ ku-
mārikā paṇḍitā bhavissati S-deviyā nivatta¹⁰ kāraṇaṃ katha-
sati, imissā katham sutvā Sivaliṃ uyyojessāmi¹¹ cintetvā āha:
150. Kumāriye⁸ upaseniye niccam⁹ nigalamandike¹⁰

[kasmā] te eko bhujō janati eko¹¹ na janati bhujō ti. 276.

20 Ta. upaseniye ti mātarāṃ upagantvā sayanike¹², nigalamandike¹³
ti agalitamandana¹⁴ mandanasilike ti vadati, ja natīti saṇati¹⁵ saddam karoti.

Kumārikā āha:

157. Imasmiṃ [me] samaṇa hatthe paṭimukkā duniḍhura¹⁶,
saṃghātā¹⁷ jāyate saddo; dutiyass¹⁸ eva sā gati. 277.

25 158. Imasmiṃ [me] samaṇa hatthe paṭimukko ekanidhuro¹⁹,
so adutiyo na janati²⁰, muniḍhūto va²¹ tiṭṭhati. 278.

159. Vivādamanto²¹ dutiyo, ken' eko vivadissati,
tassa te saggakāmassa ekattam uparocatan²² ti. 279.

¹ Bā anavayo. ² Bā adds anu. ³ Cks anavayo. ⁴ Bā dārakesu kilantesu.
Bā khuddakapālana. ⁵ Cks poṭheti, Bā pappoteti. ⁶ Bā adds ca. ⁷ Cks kāya.
Bā -ka. ⁸ Cks omīti niccam. ⁹ Cks nihala. Bā niggalamandite. ¹⁰ Bā adds
15. ¹¹ Bā sayanatile. ¹² Bā niggalamandite. ¹³ Cks āha. ¹⁴ Cks janati.
Bā omīti sa-. ¹⁵ Bā duniḍhura. ¹⁶ Bā -ghātā. ¹⁷ Bā -niḍhuro. ¹⁸ Cks -gi.
20 Bā ca. ²¹ so. Cks for -matto? Bā -ppatto. ²² Bā -citu.

Ta. duniḍhurā¹ ti dve² valayā³, saṃghātā⁴ ti saṃhananato saṃ-
ghattanato ti a., gatīti nipphatti, dutiyassa evarūpā nipphatti hoīti, so ti so
ekanidhuro⁵, muni bhūto vā⁶ 'ti pahīnasabbakilesso ariyapuggalo viya tiṭṭhati,
'vivādamatto⁷ ti samanadutiyako nāma vivādasamano⁸ hoti kalaham karoti⁹
nānāgāham gaphāti, keneko ti ekako pana kena saddhim vivādisati, ekatta-
muparocatan¹⁰ ti ekibhāvo te rucatu, samanā nāma bhaginim pi ādāya na
caranti kim¹¹ pana evam uttamarūpadharam bhariyam¹², ayan te antarāyam
karissati, imam niharitvā ekako va samanadhammam karohīti nam ovadī.

So tassā daharakumārikāya vacanam sutvā paṇḍarāya
labhitvā deviyā kathento āha:

159. Supasī Sīvali gāthā kumāriyā paveditā,
pessikā mañ garahitto, dutiyass' eva sā.gati. 280.

161. Ayañ dvedhāpatho bhadde anuciñño pathāvihi,
tesaṃ tvaṃ ekaṃ gañhāhi, aham ekaṃ punāparam,
n' eva¹³ mañ tvaṃ pati me ti
māham bhariyā ti vā punā 'ti. 281.

Ta. kumāriyā ti kumārikāya kathitā, pessiyā ti sac' āham r. kāreyyam
esā me pessiyā vacanakārikā bhavēyya oloketum pi mañ na viśaheyya, idāni
pana attano pessaṃ¹⁴ viya dāsaṃ viya ca maññati¹⁵, dutiyasseva sā gatīti
mañ ovadati¹⁶, anuciñño ti anusamcarito, pathāvihiṭi pathikehi, ekañ ti 20
tāva rucanakaṃ¹⁷ gaṇha aham pana tayā gahitāvesaṃ aparaṃ gaṇhissāmi,
meva¹⁸ mañ tvañ ti Sīvali ito paṭṭhāya tvaṃ puna mañ pati me ti mā
vada āham vā bhariyā me ti mā avacaṃ¹⁹.

Sā tassā vacanam sutvā „deva tumhe uttamañ²⁰ dak-
khiṇaṃ²¹ maggaṃ gaṇhatha aham vāmañ“ ti vanditvā thokaṃ 25
gantvā sokaṃ sandhāretum asakkonti punāgantvā raññā saddhim
ekato va nagaraṃ pāvisi.

Tam attham pakāśento Satthā upadḍham g. ā.:

163. Imam eva katham kathentā²²

Thūnañ²³ nagaraṃ upāgamun²⁴ ti. 282.

30

¹ Bā duniḍhurā. ² Cks omit dve. ³ Bā -ghattā. ⁴ Cks add ti. ⁵ Bā so nivarō.
⁶ Cks ca. ⁷ Bā -ppatto, Cks -manto, Bā -matto. ⁸ Bā vivādamāpanno. ⁹ Cks karoti.
¹⁰ Ck -itan, Bā itun. ¹¹ Bā kimmaṇḍam. ¹² Bā add ādāya gacchanto. ¹³ so
Cks for m' eva? Bā mā vaca. ¹⁴ Bā pessiyam. ¹⁵ Cks ma mañ, Cks ca mañ.
¹⁶ Cks ti ovadati. ¹⁷ Bā add maggaṃ. ¹⁸ Bā mā ca. ¹⁹ Bā nāvacaṃ. ²⁰
all three MSS. -mā. ²¹ Bā -pa. ²² Cks kathayanti. ²³ Bā dhuna, Cks
add nāma. ²⁴ all three MSS. nagarūpa.

Ta nagarūpāgamun ti nagaram pavittā.

Pavisitvā ca pana M. piṇḍāya caranto usukārassa geha-
dvāraṃ patto, Sīvali pi ekamaṇṭe atthāsi, tasmīṃ samaye
usukāro aṅṅarakapalle usum tāpetvā kaṇḍhikena temetvā ekam
akkhiṃ nimiletvā¹ eken² olokeno ujum karoti. Tam diṣvā
M. cintesi: „sac' āyam paṇḍito bhavissati mayhaṃ etaṃ kāra-
naṃ kathessati, pucchissāmi naṃ“ ti upasāmkami.

Tam atthaṃ pakāseto S. ā:

162. Koṭṭhake usukārassa bhattakāle upatthite³
10 tatra ca so usukāro ekaṃ ca cakkhu niggayha
jimham ekena pekkhatīti. 283.

Ta koṭṭhake ti bhikkhave so rājā attano bhattakāle upatthite⁴ usukā-
rassa koṭṭhake atthāsi, tatra cā 'ti tasmīṃ ca koṭṭhake, niggayhā 'ti ni-
miletvā, jimham ekena 'ti eken' akkhinā vaṇikam pekkhati.

15 Atha naṃ Mahāsatto āha:

164. Evan no sādhu passasi⁵, usukāra sunohi me,
yad ekam cakkhum niggayha jimham ekena pekkhasi. 284.

T. a.: samma usukāra evaṃ so tvaṃ sādhu passasi, ekaṃ nimiletvā
eken' akkhinā vaṇikam pekkhati.

20 Ath' assa so kathento āha:

165. Dvīhi samaṇa cakkhūhi visālaṃ viyā khāyati,
asampatvā paraṃ liṅgaṃ n' ujjubhāvāya kappati. 285.

166. Ekaṃ ca cakkhum niggayha jimham ekena pekkhati
sampatvā paramaṃ liṅgaṃ ujjubhāvāya kappati. 286.

- 25 167. Vivādamatto⁶ dutiyo, ken' eko vivadissati,
tassa te saggakāmassa ekattam uparocatan⁷ ti. 287.

Ta visālaṃ viyā 'ti vitthiṇaṃ viya hutvā khāyati, a -- liṅgaṃ ti
parato vaṇikatthānaṃ appatvā, ujjubhāvāya 'ti na ujjubhāvāya, i. v. h.: visāle
khāyamāne parato ujjutthānaṃ¹⁰ na pāpuṇeyyā 'ti, tasmīṃ asampatte adisaṃmaṇe
30 ujjubhāvāya kiccaṃ na kappati na sampajjatīti, sampatvā ti cakkhum

¹ Bā nimiletvā. ² Cā ummi. ³ Bā ekena akkhinā. ⁴ so all three MSS.
⁵ Cā -tthake, Cā -tthate. ⁶ Cā Bā -ti, Cā passa. ⁷ Bā -ko. ⁸ Cā parama.
Bā -ppatto. ⁹ Bā -rocitu. ¹⁰ Bā adda vā vaṇikatthāna vā.

patvā diavā ti s., vivādamatto¹ ti yathā duttiye akkhimhi ummālite liṅgam
nisapaññāyati vaṅkaṭṭhānam ujum ujukaṭṭhānam pi vaṅkam paññāyattī vivādo
hoti evam samāssa pi duttiyo vivādamatto².

Evam assa so ovādam datvā tuṇhi ahosi. M. pi piṇḍāya
caritvā missakabhaddam saṃkaddhitvā nagarā pikkhamma uda-
kaphāsukaṭṭhāne nisīditvā kattabbakicco pattam thavikāya
osāretvā³ Sivalim āmantetvā āha:

100. Sunasī Sivali gāthā usakārena paveditā,
pessiyā⁴ maṃ garahittho, duttiyass⁵ eva sā gati. 288.

101. Ayaṃ dvedhāpatho bhadde anuciṇṇo pathāvihi,
tesaṃ tvaṃ ekaṃ gaṇhāhi, ahaṃ ekaṃ punāparam,
n⁶ eva⁷ maṃ tvaṃ pati me ti
māhaṃ bhariyā ti vā punā⁸ ti. 289.

Ta, sunasīti sutā te tā gāthā, pessiyā man ti idaṃ paṇ⁹ kumārīkāya
ovādam eva sandhāyāha.

Sā kira „neva¹⁰ maṃ tvaṃ“ ti vuttāpi¹¹ Mahāsattam anu-
bandhi yeva, rājānaṃ nivattetum na sakkoti, mahājano anu-
bandhati. Tato pana aṭavi na dūre hoti, M. nilavanarājim
disvā taṃ nivattetukāmo hutvā gacchanto yeva maggasaṃipe
muñjatinam addasa, tato isikaṃ¹² luñcivā „passa Sivali, ayaṃ¹³
idha puna ghaṭetum na sakkā, evam eva¹⁴ puna mayhaṃ tayā
saddhim saṃvāso nāma ghaṭetum na sakko“ ti vatvā imaṃ
upaddhagātham āha:

102. Muñjā v¹⁵ isikā pavalhā¹⁶ ekā vihara Sivalīti. 290.

Ta, ekā -- Sivalīti ahaṃ ekibhāvena viharissāmi, tvaṃ pi ekā va viharā¹⁷
ti tassā ovādam adāsi.

Sā taṃ sutvā „ito dāni paṭṭhāya n¹⁸ atthi mayhaṃ Mahā-
janakanarindena saddhim saṃvāso“ ti sokaṃ dhāretum asak-
konti ubbohi hatthehi uraṃ paharitvā asaṇṇi hutvā mahā-

¹ B⁴ - ppatto. ² B⁴ - ppatto vivādapahū etc. vide supra p. 65,4. ³ C^{ks}
osāpetvā. ⁴ C^{ks} - ye. ⁵ B⁴ mā vaca. ⁶ B⁴ vutte. ⁷ C^{ks} - kā. ⁸ B⁴ kuaṃ.
⁹ C^{ks} - samāssa. ¹⁰ so C^{ks}; B⁴ pabyulha?

magge pati. M. tassā asaṇṇibhāvaṃ ñatvā padaṃ vikopetvā
 araṇṇaṃ pāvisi. Amaccā āgantvā tassā sarīraṃ¹ udakēna
 siñcitvā hatthapāde parimajjitvā² saṇṇaṃ labhāpesuṃ. Sā
 „tātā kuhiṃ rājā“ ti pucchi. „Nanu tumhe va jānāthā“³ 'ti'.
 „Upadhāretha tātā“⁴ ti. Ito c' ito ca dhāvitvā na passiṃsu.
 Sā mahāparidevaṃ paridevitvā raṇṇo tthitatthāne cetiyaṃ kā-
 retvā gandhamālādīhi pūjetvā nivatti. M. pi Himavantaṃ
 pavisitvā sattāhabbhantare yeva abhiññā ca samāpattiyo ca
 nibbattetvā puna manussapathaṃ nāgami. Devī pi usukārena
 10 saddhiṃ kathitatthāne kumārikāya saddhiṃ k-tthāne maṇsa-
 paribhojanatthāne Migājinena saddhiṃ k-tthāne Nāradena sad-
 dhiṃ k-tthāne ti sabbatthānesu cetiyāni kāretvā gandhamālā-
 dīhi pūjetvā senaṅgaparivutā Mithilaṃ patvā ambuyyāne
 puttassa⁵ abhisekaṃ kāretvā taṃ senaṅgaparivutaṃ nagaraṃ
 15 pesetvā⁶ sayāṃ isipabbajjaṃ pabbajitvā tatth' eva uyyāne
 vasantī kasiṇaparikaṃmaṃ katvā jhānaṃ nibbattetvā Brahma-
 loka-parāyaṇā ahoṣi.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idāṃ' eva pubbe pi T. mahābhinnikkha-
 manaṃ nikkhanto yevā“⁷ 'ti vatvā j. s.: „Tadā samuddadevatā Uppala-
 20 vaṇṇā ahoṣi, Nārado Sāriputto, Migājino Moggallāno, kumārikā Khemā
 bhikkhunī, usukāro Ānando, Sīvalī Rāhulamātā, Dīghāvukumāro Rāhulo,
 mātāpitāro mahārājakulāni, Mahājanakanarindo paṇā aham evā“⁸ 'ti.
 Mahājanakajātakaṃ.

3. Sāmajātaka.

25 Ko nu maṃ usunā vijjhīti. Idam S. j. v. ekaṃ mātīposā-
 kaṃ bhikkhuṃ ā. k. Sāvattiyaṃ kira aṭṭhārasakotivibhavass' ekassa
 setthikulassa ekaputtako ahoṣi mātāpitunnaṃ piyo manāpo. So eka-
 divasaṃ pāsādatālaṃ gato sihapāñjaraṃ ugghāṭetvā viṭhiṃ olokeno
 gandhamālādihatthaṃ⁹ mahājanaṃ dhammasavanatthāya Jetavanaṃ

¹ Ed. re. ² Cks. -maddetvā. ³ Bd adds ahaṃsu sā. ⁴ Bd adds te. ⁵ Bd
 pavisitvā. 3. Cfr. Carīyā-P. p. 101. Alwis, Attanag. 187. Indian Antiq. March 1875
 p. 91. J. R. A. Soc. 1871. p. 173. Rāmāyaṇa ed. Schlegel II, 68. ⁶ Cks. -ā.
⁷ Cks. -ā.

gacchantam disvā „aham pi gamissāmīti“¹ gandhamālādīni gāhāpetvā
 viharāṃ gantvā vatthabhesajjapānakāni saṃghassa dāpetvā gandha-
 mālādīhi ca² Bhagavantam pūjetyā ekamantaṃ nisinno. Dhammam
 sutvā kāmesu ādīnavam³ pabbajjāya ca ānisaṃsam sallakkhetvā parisāya
 uṭṭhitāya Bh-tam pabbajjam yācitvā „mātāpitūhi ananuñātāṃ Tathā-
 gātā na pabbajjenti“⁴ sutva gantvā sattāham nirāhāro mātāpitaro
 anujānāpetvā āgantvā pabbajjam yāci. So ekam bhikkhum ānāpesi⁵,
 so tam pabbājesi, tassa pabbajitassa mahālābhasakkāro nibbatti, so
 ācariyupajjhāye ārādhelvā laddhupasampado pañca vassāni dhammam
 pariyāpunitvā „aham idhākiṇṇo viharāmi, na me tam patirūpan“⁶ ti
 araṇṇāvāse vipassanadhuraṃ pūretukāmo upajjhāyassa santāke kam-
 matthānam gahetvā ekam paccantagāmaṃ gantvā araṇṇe vihasi, so
 tattha vipassanam paṭṭhapetvā dvādasa vassāni ghaṭento vāyamanto
 visesaṃ nibbattetum na sakkhi. Mātāpitaro pi 'ssa gacchante gac-
 chante kāle duggatā ahesum; ye pi nesaṃ khettaṃ vā vaṇijjam vā
 payojesum te „imasmiṃ kule putto vā bhātā vā iṇam codetvā gaṇhanto
 nāma n' atthīti“⁷ attano attano hatthagataṃ gahetvā yathārucim palā-
 yimsu, gehe dāsakammakarādayo pi hiraṇṇasuvaṇṇādīni gahetvā palā-
 yimsu, aparabhāge dve janā kapaṇā⁸ hutvā hatthe udakasecanakam pi
 alabbhivā gehaṃ vikkinitvā agharā hutvā kārūṇābhāvappattā pilotika-
 nivāsanaṃ kapālabatthā bhikkhāya carimsu. Tasmim kāle eko bhikkhu
 Jetavanā nikkhamitvā tassa vasanattthānam āgamasi⁹, so tam āgantū-
 kavattaṃ katvā sukhaṃ nisinno „kuto āgat' atthā“¹⁰ 'ti pucchitvā
 „J-vaṇā“¹¹ ti vutte Satthu c' eva mahāsāvakaḍḍhinaṃ ca ārogyaṃ puc-
 chitvā mātāpitunnaṃ pavattiṃ pucchi: „bhante Sāvatthiyaṃ asu-
 kassa nāma seṭṭhikulassa ārogyaṃ“¹² ti, „āvuso mā tassa kulassa pa-
 vattiṃ pucchēti“, „kiṃ bhante“¹³ ti, „āvuso tassa kira kulassa eko va
 putto, so sāsane¹⁴ pabbajito, tassa pabbajitakālato paṭṭhāya etaṃ¹⁵
 kulam parikkhīnam, idāni dve janā paramakārūṇataṃ pattā bhikkhāya
 caranti“¹⁶. So tassa vacanam suṇanto sabhāvena saṇṭhātum nāsakkhi,
 assupunnehi akkhihi roditum ārabhi, „āvuso kiṃ rodasīti“¹⁷ ca vutte
 „bhante te mayham mātāpitaro, aham tesam putto“¹⁸ ti, „āvuso tava
 m-ro tam nissāya vināsaṃ pattā“, gaccha te paṭijaggāhīti“¹⁹. So „aham
 dvādasa vassāni ghaṭento vāyamanto maggaṃ vā phalaṃ vā nibbattetum“

¹ Bā dhammam suṇissāmīti mahāpitro vauditvā. ² Ck² -lādini. ³ all three
 MSS, add. ⁴ Ck² anā, Ck³ ānā. ⁵ Ck² omīti kē. ⁶ Ck² Bā. ⁷ Bā buddha-
 sāsane. ⁸ Ck² evaṇṇavaṇṇaṃ ⁹ Ck² add ti.

nāsakkhiṃ, abhabbo bhavissāmi, kim me pabbajjāya, gihī hutvā m-ro
 posetvā dānaṃ datvā saggaparāyano bhavissāmi¹ cintetvā araṇṇa-
 vasaṃ tassa therassa niyyādetvā punadīyase² nikkhamitvā anupubbena³
 Sāvattitho avidūre Jetāvanapitthivihāraṃ pāpuṇi. Tattha dve maggā⁴:
 5 eko J-vanaṃ gacchati eko Sāvattthā⁵. So tattha thatvā „kin nu
 kho paṭhamam mātāpitāro passāmi⁶ udāhu Dasabalan⁷“ ti cintetvā „mayā
 m-ro ciraditthapubbā, ito paṭṭhāya pana me Buddhadassanaṃ ñulla-
 bham bhavissati, ajja Sammāsambuddham disvā dh. sutvā sve pāto va
 m-ro passissāmi⁸“ Sāvattthimaggaṃ pahāya sāyaṇhasamaye⁹ J-vanaṃ
 10 pāvisi. Taṃ divasaṃ pana S. paccūsakāle lokam volokento imassa
 kulaputtassa upanissayaṃ¹⁰ addasa, so tassa āgamanakāle Mātiposaka-
 suttena¹¹ mātāpitunnaṃ guṇaṃ vāṇesi. So bhikkhuparisante thatvā
 dhammakathaṃ suṇanto cintesi: „ahaṃ ‘gihī hutvā m-ro paṭijag-
 gitum sakkomī¹²“, S. pana ‘pabbajitaputto va upakārako nāma’ ti
 15 vadati, sv-āhaṃ¹³ S-raṃ adisvā gato¹⁴, evarūpāya pabbajjāya pari-
 hīno assaṃ¹⁵, idāni pana gihī ahutvā pabbajito va sāmāno m-ro
 posessāmi¹⁶ so salākaṃ gahe tvā salākabhattaṃ c’ eva salākayāguṇ-
 ca gaṇhitvā dvādasā vassāni araṇṇe vuttaṃ¹⁷ bhikkhupārājikaṃ patto-
 viya ahoṣi. So pāto va Sāvattthim pāpetvā¹⁸ „kin nu kho paṭhamam
 20 yāguṃ gaṇhāmi udāhu¹⁹ m-ro passissāmi²⁰“ cintetvā „kapanānaṃ²¹
 santikaṃ tucchahatthena gantum ayuttan²²“ ti yāguṃ gahe tvā va etesaṃ
 purāṇagehadvāraṃ gato, m-ro yāgubhikkhaṃ caritvā parabhiṭṭim²³ ūpa-
 gantvā nisinnake disvā uppannasoko assupunnehi nettehi tesam avidūre
 atthāsi. Te taṃ disvāpi na sañjānimsu, ath’ assa mātā „bhikkha-
 25 thāya thito bhavissatī²⁴“ saṇṇāya „bhaṇe tumhākaṃ dātabbāyuttakaṃ
 n’ atthi, aticchathā²⁵“ ti āha, so tassa kathaṃ sutvā hadayapūraṃ
 sokaṃ gahe tvā assupunnehi nettehi tatth’ eva atthāsi, dutiyaṃ p.
 tatiyaṃ pi vuccamāno pi atthāsi yeva, ath’ assa pitā mātaraṃ ā.
 „gaccha jātaputto²⁶“ nu ko te eso²⁷ ti, sā utthāya gantvā sañjāntvā
 30 pādāmūle patitvā paridevi, pitāpi ‘ssa tath’ eva akāsi, mahantaṃ ka-
 ruṇānaṃ ahoṣi. So pi m-ro disvā sakabhāvena saṇthātum asakkonto
 assūni pavattesi, so sokaṃ adhivāsetvā „mā cintayittha, ahaṃ va

¹ B² adds araṇṇā. ² B² adds gacchanto. ³ B² adds ahesum tesā. ⁴ C²
 -iyam. ⁵ B² passissāmi. ⁶ B² adds sallakkhetvā. ⁷ C² sāyaṇha. ⁸ B² -yasaṃ-
 pattiṃ. ⁹ C² -puttena. ¹⁰ C² add cintesi. ¹¹ B² saccāhaṃ. ¹² C² add
 assaṃ. ¹³ B² bhavessāmi. ¹⁴ so C²; B² vutta. ¹⁵ so C²; C² pāpetvā, B²
 pāpetvā. ¹⁶ C² omit udāhu. ¹⁷ B² adds mātāpitunnaṃ. ¹⁸ C² pari-
 C² jantvā. B² gaccha bhadda jānāhi putto.

pposessāmīti¹ m-ro assāsetvā yāgum pāyevā ekamante nisidā-
 petvā puna bhikkham āharitvā te bhojetvā attano bhikkham pariye-
 sitvā tesam santikam gantvā puṇa bhattenā pucchitvā bhattakiccam
 katvā te² ekamante nivāsam akāsi. So tato paṭṭhāya iminā niyāmena
 m-ro paṭijaggati, attanā laddhāni³ pakkhikabhaddādiṇi pi tesam datvā⁴
 sayam piṇḍāya caritvā⁵ labhamāno bhuñjati, vassāvāsikam pi annam⁶
 yam kiñci labhitvā tesam yeva deti, tehi paribhuttajinnapilotikam⁷
 aggalam datvā⁸ rañjitvā⁹ sayam paribhuñjati, bhikkham labhana-
 divasam¹⁰ pan' assa appam¹¹ alabhanadivasāni¹² bahūni¹³ ahesum, nivā-
 sanapārupanam atilukham hoti. So m-ro paṭijagganto va aparabhāge
 kiṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto ahoṣi, atha nam sandiṭṭhasambhattā¹⁴ puc-
 chimṣu: „āvuso pubbe tava sariravaṇṇo sobhati idāni pana uppaṇ-
 ḍuppaṇḍukajāto si, vyādhi nu kho te uppanno“ ti, so „n' atthi me
 āvuso vyādhi palibodho pana me atthīti“ tam pavattim ārocesi.
 „āvuso S. saddhādeyyam vinipātetum na deti, tvam saddhādeyyam
 gahetvā gihinam dadamāno ayuttam karosīti“. So tesam katham
 sutvā lajjito oliyyi¹⁵. Te tattakenāpi atutṭhā gantvā „asuko nāma
 bhante bhikkhu saddhādeyyam vinipātetvā gihī¹⁶ posetiti“ Satthu
 ārocesum. S. tam kulaputtam pakkosāpetvā „saccam kira tvam
 bhikkhu saddhādeyyam gahetvā gihī¹⁷ posesīti“ pucchitvā „saccam
 bhante“ ti vutte S. tassa tam sukiriyaṃ vaṇṇetukāmo attano ca
 pubbacariyaṃ pakāsetukāmo hutvā „gihī¹⁸ bhikkhu posento ke¹⁹
 posesīti“²⁰ pucchi, „m-ro bhante“ ti, tato S. tassa ussāham jane-
 tukāmo hutvā „sādhū sādhū“ ti tikkhattum sādhukāram datvā „tvam
 mayā gatāmagge thito, aham pubbe²¹ cariyam caranto m-ro posesin“
 ti ā. So bhikkhu ussāham paṭilabhi. S. tāya pubbacariyāya āvi-
 karanattham bhikkhūhi yācito a. ā.:

Atti Bārāṇasito avidūre nadiyā orimatīre eko nesādagāmo
 ahoṣi paratīre eko, ekekasmim pañca pañca kulasatāni vasanti,
 dvīsu pi gāmesu dve nesādayetṭhakā sahāyā, te daharakāle yeva
 katikam karimān: „sace amhesu ekassa dhītā hoti ekassa
 putto“ tesam āyāvavāham hotū²² ti. Atha orimatīragāma-

¹ Ck: add ya. ² Ck: add pi. ³ Bā adds gahetvā. ⁴ so Ck: Bā katvā, C^o
 anvā. ⁵ Bā raj-. ⁶ Bā labhamānadivasam, Ck: labhanadivasehi. ⁷ Ck: omit
 appam. ⁸ Ck: alabhanadivasa. Bā appam alabhamāna divasāni. ⁹ Ck: bahū.
¹⁰ Bā adds bhikkhu. ¹¹ Bā ohly. ¹² Ck: gihī, Bā gihinam. ¹³ Ck: -i, Bā -ino.
¹⁴ Ck: ko. ¹⁵ Ck: posesīti. ¹⁶ Bā pubba. ¹⁷ Ck: -ā.

chanāsam gāme viya kiñ¹, kattheso ti kimatthattham esa jano abhisāṇo
 sannipatto tam parivāretvā āgacchatī pucchati, maman ti aham² etaṃ janani
 onāya gacchāmi tam maṃ ohāya gacchantam, etthā 'ti etasmiṃ thūne esa jano
 abhisāṇo anubandhanto āgato, sīmāti³ Rkamanam yantan ti tvaṃ pana maṃ
 kilesa⁴ imam atikkamma anāgariyamunī⁵ āpasamkhāssa monassa sampattiyā yan- 5
 tam pabbajito va' amhiti nandim avijāhitvā khane khane uppajjamānāhi nan-
 dihi mīssam evo gacchantam kiṃ jānanto pucchāsi udāhu ajānanto Mahājanako
 kira Videharattham chaddetvā pabbajito ti kiṃ na sutam tayā ti.

Ath' assa so dāhasamādānatthāya puna gātham āha:

151. Māssu⁶ tiṇṇo amaññittho⁷ sariram dhārayam imam⁸, 10
 atiraṇeyyam⁹ idam kammaṃ, bahū hi paripanthayo, ti. 251.

Ta. māssu⁶ tiṇṇo amaññittho⁷ ti imam bhaṇḍukāsāvavattam⁸ sariram
 dhārento iminā 'pabbajitaliṅgagahamatten' eva kilesa⁴ imam tiṇṇo atikkanto
 'amhiti mā maññittho, atiraṇeyyam idam ti idam kilesa⁴ jātam nāma na etta-
 kena tīretabbam, bahū -- thayo ti saggaṃ⁹ āvaritvā thitā hi tava bahū kilesa- 15
 paripanthā.

Tato Mahāsatto āha:

152. Ko nu me paripanth' assa mama evaṃvihāriyo,
 so⁶ n' eva diṭṭhe nādiṭṭhe kāmānam abhipatthaye ti. 252.

Ta. so⁶ n' eva diṭṭhe ti so aham n' eva diṭṭhe manussaloke na adīṭṭhe 20
 devaloke kāmānam abhipatthemī, tassa mama evaṃ ekavihāriṇo ko nu pari-
 pantho' assā 'ti vadati.

Ath' assa so paripantho dassento gātham āha:

153. Niddā tandī vijambhikā⁹
 aratī bhattasammado (Saṃyutta by Feer I p. 7) 25
 āvasanti sariratthā, bahū hi paripanthayo ti. 253.

Ta. tandīti ālasiyam, aratīti ukkanthitā¹⁰, bhatta -- do ti chattapari-
 jāho, i. v. h.: samāpa tvaṃ pāsādiko suvaṇṇavaṇṇo r. pahāya pabbajito ti vutte¹¹
 tuyham paṇḍitam ojavantaṃ piṇḍapātāṃ dassanti, so tvaṃ pattapūram¹² ādāya
 yāsattham bhujjītvā paṇḍasālam pavisitvā kaṭṭhattharikāya¹³ nipajjitvā kā- 30
 kucchamāno niddāṃ okkamitvā antarā¹⁴ pabuddho . aparāparaṃ parivattotvā
 hatthapāde pasārento uttāya cīvaravaṃsaṃ gahe tvā ālasiyo hutvā n' eva sam-
 muḍḍanam¹⁵ ādāya sammajjissasi¹⁶ na pānīyam āharissasi puna nipajjitvā niddā-

¹ so B. Ck kilikilī. ² Bd yo aham. ³ Ck massu. ⁴ Bd -itta. ⁵ Bd abhi-
 raṇeyyam. Ck atī-o. ⁶ Bd paṇḍu. - nivattam. ⁷ Bd saggaṃaggam. ⁸ Bd yo.
⁹ Bd -itā. ¹⁰ so all three MSS. for -kā? ¹¹ Ck -o. ¹² Ck pattam. ¹³ Bd kattaraṇe.
¹⁴ Bd -am. ¹⁵ Ck sammudhanam, Bd sammajjanīh. ¹⁶ Bd sammajjissasi.

- vāsinesādajetthakassa gehe putto jāyi, jātakkhane c' assa dukūlena paṭiggahitattā Dukūlako t' eva nāmaṃ karimsu, itarāssa gehe dhītā jāyi, tassā paratīre jātattā Pārikā ti nāmaṃ karimsu, te ubho pi abhirūpā ahesuṃ suvaṇṇavannā, nesādakule
- 5 jātāpi pāṇātipātan nāma na karimsu. Aparabhāge solasavassakam Dukūlakumāraṃ mātāpitāro āhaṃsu: „putta kumārikan te ānessāmā“ 'ti, so pana' Brahmalokā āgato suddhasatto ubho kaṇṇe pidhāya „na me gharāvāsen' attho, mā evarūpaṃ avacutthā“ 'ti vatvā yāvatatiyaṃ yuccamāno pi na icchi yeva.
- 10 Pārikakumārikāpi „amma amlhākaṃ sahāyassa putto atthi abhirūpo suvaṇṇavanno, tassa taṃ dassāmā“ 'ti mātāpitūhi vuttā tath' eva vatvā kaṇṇe pidahi, sāpi Brahmalokato āgatā. Dukūlakumāro tassā rahassena sāsaṇaṃ pahini „sace kira methunadhammāna atthikā aññassa gehaṃ gaccha“, mama methune
- 15 chando n' atthīti“, sāpi tassa tath' eva sāsaṇaṃ pesesi. Tesāṃ aniccamānānaṃ yeva āvāhavivāhaṃ karimsu. Te ubho pi kilesasamuddaṃ anotaritvā dve Mahābrahmāṇo viya vasiṃsu. D-kumāro macchaṃ vā migāṃ vā na smāreti, tasmā maso āhaṭaṃ maṃsaṃ pi na vikkīṇāti. Atha naṃ m-ro vadīṃsu:
- 20 „tāta tvaṃ nesādakule nibbattitvā n' eva gharāvāsaṃ icchasi na paṇavadhaṃ karosi, kin nāma karissasīti“. „Amma tāta tumhesu anujānantesu ajj' eva pabbajissāmā“ 'ti. „Tena hi gacchathā“ 'ti dve pi jane uyyojesuṃ. Te m-ro vanditvā nikkhamma Gaṅgātīre Himavantaṃ pavisitvā yasmaṃ thāne
- 25 Migasammatā nāma nadī Himavantaṃ otaritvā Gaṅgaṃ pattaṃ taṃ thānaṃ gantvā Gaṅgaṃ pahāya Migasammatābhimukhā abhirūhiṃsu. Tasmaṃ khane Sakkabhavaṇaṃ uphākāraṃ dassesi, Sakko taṃ kāraṇaṃ natvā Vissakammaṃ āmantetvā „tāta Vissakamma dve mahāpurisā nikkhanitvā Himavantaṃ
- 30 pavitthā, nivāsanatthānaṃ tesāṃ laddhuṃ vaṭṭati, Mī-nadiyā

* C^o omīti so pana.   * C^o gacchatu, B^o gaccheyyāhi.   * C^o mīti.   * C^o gacchāmā, B^o pabbajethā.

yissasī kāmavitakkamā vā vitakkeṣasī, tadā pabbajjāya ukkaṇṭhissasī bhutta-
parijāho te bhavissasī, āvasanti sariraṭṭhā ti ime ettakā paripanthā tāva
sariraṭṭhaki hutvā hutvā nivasanti, sarire yeva nibbantanti dasseti.

Ath' assa M. thutim karontō gātham āha:

- 5 184. Kalyāṇam vata maṃ bhavāṃ brāhmaṇa-m-anusāsati¹,
brāhmaṇam eva pucchāmi: ko nu tvam asi mārisā² 'ti. 254.

Ta. br. -- sāsati³ brāhmaṇa kalyāṇam vata maṃ anusāsati.

Tato, naṃ Nārado āha:

185. Nārado iti me nāmaṃ, Kassapo iti maṃ vidū,
10 bhoto sakāse āgañchim, sādhu sabbhi samāgamo. 255.
186. Tassa te sabbo ānando vihāro upavattatu,
yad⁴ ūnaṃ taṃ paripūrehi khantiyā upasamena ca. 256.
187. Pasāraya sannataṃ ca unnataṃ ca pasāraya⁵,
kammaṃ vijjaṃ ca dhammaṃ ca sakkatvāna paribbajā⁶ 'ti. 257.

- 15 Ta. vidū ti gottena maṃ Kassapo ti jānanti, sabbhiti paṇḍitehi sad-
dhiṃ samāgamo nāma sādhu hoti āgato 'mhi, ānando ti tassa tava imesā
pabbajjāya ānando tuṭṭhi somanassam eva hotu mā ukkaṇṭhi, vihāro ti ca-
tubbidho pi bhaṃavihāro, upavattatū 'ti pavattatu, yadūna⁷ ti yan te
sīlena kaṣṇaparikkammaṃ jhānena ca ūnaṃ taṃ etehi sīlādhi⁸ paripūraya,
20 khantiyā -- cā 'ti ahaṃ rājapabbajito ti mānaṃ akatvā adbh⁹akhantiyā
kilesūpasamena¹⁰ ca samannāgato hohi, pasāraya¹¹ 'ti mā ukkhipa mā patthara¹²,
pajahā¹³ 'ti s., sannataṃ ca unnataṃ ca¹⁴ ti kimjātiko nāma ahaṃ ti ādinā na-
yena pavattaṃ omānaṃ ca ahaṃ asmi jātisampanno ti ādinayappavattaṃ ati-
mānaṃ ca, kammaṃ ti dasakusalapathakammaṃ, vijjaṃ ti pañcābhīññāṭṭha-
25 sanāpattiñāṇaṃ, dhammaṃ ti kaṣṇaparikkammasaṃkhātāṃ samāpadhammaṃ,
sakkatvāna -- jā¹⁵ 'ti ete guṇe sakkatvā vattassu, ime vā guṇe sakkatvā dajhaṃ
samādaya paribbajja, pabbajjaṃ pālehi, mā ukkaṇṭhi.

Evaṃ so M-aṃ ovaditvā ākāseṇa sakatṭhānaṃ eva gato.

- Tasmim gate aparo pi Migājino nāma tāpaso tath' eva samā-
30 pattito utṭhāya olokeno M-aṃ disvā „mahājānaṃ nivattanā-
tthāy' assa ovādaṃ dassāmīti“ tath' eva gantvā ākāse attānaṃ
dassetvā āha:

¹ C¹ - jasi. ² C² - gāstī. ³ B³ yaṇ. ⁴ C⁴ omī pa. ⁵ B⁵ yaṇ. ⁶ C⁶ -
samayenā. ⁷ C⁷ panthara? B⁷ patta.

addhakosantare¹ etesaṃ paññasālaṃ ca] pabbajitaparikkhāre ca māpetvā ehi²ti“ ā. So „sādhū“³ ti sampaticchitvā Mūgapakkhajātake āgatanāyena⁴ eva sabbāṃ saṃvidahitvā amanāpasadde mige palāpetvā ekapadikajamgghamaggaṃ māpetvā sakatṭhānam eva gato. Te pi taṃ maggaṃ⁵ disvā tena assamapadaṃ pāpu-
 nimsu. Dukūlapaṇḍito pañnasālaṃ pavisitvā pabbajitapakkhāre disvā „Sakkena mayāṃ dinnā“⁶ ti Sakkadattiyabhāvaṃ nātvā sātakāṃ omuñcitvā rattavākacivaraṃ nivāsetvā pārupitvā ajinaṃ amse katvā jaṭamaṇḍalaṃ bandhitvā isivesaṃ gahetvā Pāri-
 yāpi⁷ pabbajjaṃ datvā ubho kāmāvacaramettaṃ bhāventā⁸ tattha⁹ 10
 paṭivasimsu. Tesāṃ mettānubhāvena sabbe migapakkhino añña-
 maññaṃ mettacittam eva paṭilabhimsu, na koci kassaci¹⁰ vi-
 heṭṭeti. Pāri¹¹ pāriyaṃ paribhojaniyaṃ āharati assamapadaṃ sammajjati sabbakiccāni karoti, ubho pi phalāphalaṃ āharitvā paribhuñjitvā attano attano pañnasālaṃ pavisitvā samaṇa- 15
 dhammaṃ karontā¹² vāsaṃ kappayimsu. Sakko tesāṃ upatṭhā-
 naṃ āgacchati. So ekadivesaṃ olokento „imesaṃ cakkhūni parihāyissanti“¹³ antarāyaṃ disvā D-paṇḍitaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisiditvā evam ā.: „bhante tumhākaṃ antarāyaṃ paññāyati, paṭijaggaṇakaṃ puttaṃ laddhuṃ vaṭṭati, 20
 lokadhammaṃ patisevathā“¹⁴ ti ā. „Sakka kin nāṃ“ etaṃ kathesi, mayāṃ agāramajjhe pi etaṃ lokadhammaṃ pahāya puḷavagūtharāsīm viya jigucchimha, idāni araññaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā¹⁵ kathaṃ evarūpaṃ karissāmā“¹⁶ ti.
 „Bhante sace na evaṃ karotha Pāritāpasīyā“¹⁷ utunikāle nā- 25
 bhīm hatthena parāmaseyyāthā“¹⁸ ti. M. „idaṃ sakkā kātun“¹⁹ ti sampaticchi. Sakko taṃ vanditvā sakatṭhānam eva gato. M. pi taṃ kāraṇaṃ Pāriyā ācikkhitvā tassā utunikāle nābhīm parāmasi. Tada B. devalokā cavitvā tassā kucchimhi paṭi-

¹ Cks. gkosa. ² Cks. diṭṭhā. ³ Bā. pārikāyāpi. ⁴ Cks. -to, Bā. -etvā. ⁵ Bā. kiñci.

⁶ Cks. pāri, Bā. pārikā. ⁷ Cks. karento, Cks. Bā. karonto. ⁸ Bā. paṭisevethā.

⁹ Cks. -itā. ¹⁰ Bā. pārikāya tā.

sandhiṃ gacchi. Sā dasamāsaccayena suvaṇṇaṃ puttāṃ vijāyi,
 ten' ev' assa Suvannaśāmo ti nāmaṃ karimṣu. Pāriyāpi
 pabbatantare kinnariyo dhātikiccaṃ karimṣu. Te ubbo pi
 B-aṃ nahāpetvā paṇṇasālāya nipajjāpetvā phalāphalatthāya
 5 gacchanti. Tasmiṃ khaṇe kinnarā kumāraṃ gahe tvā kanda-
 disu nahāpetvā pabbatamatthakaṃ āruya nānāpupphehi alaṃ-
 karitvā haritālamano silādihi¹ tilake katvā ānetvā paṇṇasālāya
 nipajjāpeṇti. Pāri² āgantvā puttāṃ thaṇṇaṃ pāyeti. Taṃ
 .aparabhāge vadḍhitvā solasavassuddesikaṃ pi³ anurakkhantā
 10 mātāpitāro paṇṇasālāya nisīdāpetvā sayam eva vanamūlaphalā-
 phalatthāya gacchanti. M. „kadāci kocid eva antarāyo bha-
 veyyā“⁴ 'ti tesāṃ gatamaggaṃ saṅkakkheti. Ath' ekadivasaṃ
 tesāṃ vanamūlaphalāphalaṃ ādāya „ānhasamaye“⁵ nivattān-
 tānaṃ aṣṣamapadato avidūre mahāmegho utthahi, te ekāṃ
 15 rukkhāmūlaṃ pavisitvā vammikamatthake atthasūsaṃ tassa
 abbhantare āsiviso atthi, tesāṃ sarīrato sedagataṃ piṇṇasakaṃ
 udakaṃ otaritvā tassa nāsāpuṭaṃ pāvisi, so kujjhivā nā-
 vātena pahari, dve pi andhā hutvā aññamaṇaṃ na passim.
 D-paṇḍito Pāriṃ āmantetvā „Pāri“⁶ mama cakkhūni parihī-
 20 na taṃ passāmīti“⁷ ā., sāpi tath' evāha, „n' atthi no mān-
 jīvitāna“⁸ ti maggaṃ apassantā paridevamānā vicarimṣu. „Kim
 pana tesāṃ pubbakammaṃ“⁹ 'ti. Taṃ kira pubbe vejjakulaṃ
 ahosi¹⁰, atha so vejjo ekassa mahaddhanassa purisassa akkhi-
 rogaṃ paṭijaggi, so tassa kiñci na dāpesi, vejjo kujjhivā bhari-
 25 yāya ārocetvā „kim karomā“¹¹ 'ti ā., sāpi kujjhivā „na no tassa
 santike dhanen' attho“¹², bhesajjaṃ tassa vatvā ekāṃ yogāṃ
 datvā akkhīni kāṇāni karohīti“¹³ ā., so „sādhū“¹⁴ 'ti tassa va-
 canaṃ sampaticchitvā tathā akāsi, tesāṃ ubhinnaṃ pi imina
 kammena cakkhūni andhāni jāyimṣu¹⁵. Atha M. cintesi „mama

¹ Oḥ -lāhi. ² Bā parikā. ³ Oḥ add taṃ. ⁴ Oḥ sayanba. ⁵ Bā parikā. ⁶ Bā te kira pubbe vejjakūle ahesuṃ. ⁷ Bā santakenattho. ⁸ so Bā. ⁹ Oḥ te ubbo pi imina kammena cakkhūni jīyimṣu.

m-ro aññesu divasesu imāya velāya āgacchanti, idāni tesam pavattim na jānāmi, paṭimaggam gamissāmīti“ paṭimaggam gantvā saddam akāsi, te tassa saddam sanjānitvā paṭisaddam katvā puttasiṇehena „tāta Sāma¹ idha paripantho atthi, mā āgamīti“ vadimsu, atha nesaṃ „tena hi imam gahetvā ethā“⁵ 'ti dīghalatthim adāsi, te latthikoṭiyam gahetvā tassa santikam āgamsu, atha ne „kena vo kāraṇena cakkhūni vinatṭhānīti“ pucchi, „tāta mayam deve vassante rukkhamūle vammika-matthake thitā, tena kāraṇenā“ 'ti, so sutvā va aññāsi: „tattha āsivisena bhavitabham, tena kuddhena nāsāvato vis-¹⁰ sattho bhavissatīti“ so m-ro disvā rodi c' eva hasi ca, atha nan te pucchimsu: „kasmā tāta rodi kasmā hasīti“, „amma tāta tumhākam daharakāle yeva cakkhūni vinatṭhānīti rodim, idāni paṭijaggissāmīti hasim, mā cintayittha, aham, vo paṭijaggissāmīti“ so m-ro assamapadam ānetvā tesam ratti-¹⁵ thānadivatthānesu camkame pannasālāya vaccatthāne passāvatthāne ti sabbatthānesu rajjuke bandhi, tato patthāya te assame thapetvā vanamūlaphalāni āharati, pāto va nesaṃ va-sanatthānam samujjati, Mi-nadim gantvā pānīyam āharati, paribhojanīyam upatthapeti, dantakatthamukhodakādīm katvā²⁰ madhuraphalāphalam deti, tehi mukhe vikkhālite sayam paribhuñjati, paribhuñjitvā m-ro vanditvā migaganaparivuto phalāphalatthāya araṇṇam pavisitvā pabbatantare kinnaraparivāro phalāphalam gahetvā sayanhavelāyam² āgantvā ghaṭe³ udakam āharitvā tpetvā uphodakena nesaṃ yathārucim nahāpanam vā²⁵ pādadhovanam vā katvā aṅgārakapallam upanetvā gatte sedetvā nisinnānam phalāphalam datvā pariyosāne sayam pi khādītva⁴ sesakam thapeti⁵, iminā niyāmena m-ro paṭijaggati. Tasmiṃ samaye Bārānasiyam Piliyakkho nāma rājā r. kareti, so migamamsalobhena mātaram r. paṭicchāpetvā sannaddha-³⁰ pañcāvudho Himavantam pavisitvā mige⁶ vadhitvā mamsam

¹ O² yama. ² O² sayanha-. ³ C² B² -ena. ⁴ C² -siti? B² dhapesi?

khādanto Migasammataṃ nadiṃ patvā anupubbena Sāmassa
 pāṇiyagahaṇatitthaṃ patto migavalaṇṇaṃ disvā maṇivannaṃhi
 sākhaṃhi koṭṭhakaṃ katvā dhanuṃ ādāya visapitaṃ saraṃ
 sannahitvā tattha nilīno acchi. M. pi sāyanhasamaye' phala-
 5 phalaṃ āharitvā assamapade ṭhapetvā m-ro vanditvā „nahātva
 pāṇiyaṃ ādāya āgamissāmīti“ ghaṭaṃ gahetvā migaganaparivuto
 dve mige ekato katvā tesāṃ piṭṭhe pāṇiyaghaṭaṃ ṭhapetvā
 hatthena gahetvā nadititthaṃ agamāsi. Rājā koṭṭhake ṭhito
 tathā āgacchantāṃ disvā „mayā ettakaṃ kālaṃ vicarantena
 10 manusso nāma na diṭṭhapubbo, devo nu kho esa, nāgo nu kho
 ti, sace kho panāhaṃ etaṃ upasāmkamitvā pucchissāmi devo
 ce ākāse uppatissati nāgo ce bhūmiyaṃ pavekkhati, na kho
 panāhaṃ sabbakālaṃ Himavante yeva vasissāmi, Bārāṇasim
 pi gamissāmi, tatra maṃ amaccā pucchissanti: 'api nu kho te
 15 mahārāja Himavante vasantena na kiñci acchariyaṃ diṭṭhapubban'
 ti, 'tatrāhaṃ' evarūpo me satto diṭṭho' ti vatvā 'ko nāma' eso
 ti vutte sace 'na jānāmīti' vakkhāmi garahissanti maṃ, tasma
 etaṃ vijjhितvā dubbalaṃ katvā pucchissāmīti“ cintesi, atha
 tesu migesu paṭhamam eva otaritvā pāṇiyaṃ piṇṭvā uttinnesu
 20 Bo. uggahitavatto viya mahāthero saṇikaṃ udakaṃ otaritvā
 paṭippassaddharato¹ paccuttaritvā vākacivaraṃ² nivāsetvā ajina-
 cammaṃ ekamsaṃ katvā pāṇiyaghaṭaṃ ukkhipitvā udakaṃ puñ-
 jitvā vāmaṃsakūte ṭhapesi, tasmim kāle³ „idāni vijjhituṃ samayo“
 ti rājā visapitasaraṃ khipitvā M-aṃ dakkhiṇapasse vijjhi, saro
 25 vāmapassena nikkhami, tassa viddhabbhāvaṃ ṇātvā migagapo
 bhito palāyi, Suvannasāmapaṇḍito pana viddho pi pāṇiyaghaṭaṃ
 yathā vā tathā vā anusumbhitvā⁴ satim paccupatṭhāpetvā saṇi-
 kaṃ otāretvā vālukaṃ viyūhitvā ṭhapetvā dīsa vavatṭhapetvā
 mātāpitunnaṃ vasanaṭṭhānadisābhāgena⁵ aṭsaṃ katvā rajata-

¹ C^o sāyanha-. ² C^o tatrāhaṃ. ³ C^o -rathe, B^o -rathe, ⁴ B^o rattavā-
 cīraṃ. ⁵ C^o ṭhapanakāle. ⁶ so C^o; C^o anusumbhitvā, B^o anavasumbhitvā.

C^o -ṭṭhānabhāge, C^o -ṭṭhānabhāge.

pattavannavālūkāya suvaṇṇapaṭimā viya nipajjitvā satim upa-
thāpetvā „imasmiṃ Himavaṇṭapadesa mama verino nāma n'
atthi, mama pi aññasmiṃ veraṇṇa nāma n' atthīti“ vatvā mu-
khena lohitaṃ chaddetvā rājānaṃ adisvā va g. ā.:

1. Ko nu maṃ usunā vijjhi pamattaṃ udahāraṃ,
khattiyo brāhmaṇo vesso ko maṃ viddhā nilīyasīti. 291.

Ta. pamattan ti mettābhāvanāya anupaṭṭhitasatim, idaṃ hi so sandhāya
tasmiṃ khaṇe attānaṃ pamattaṃ nāma akāsi, viddhā ti vijjhivā.

Evaṇ ca pana vatvā puna attano sarīramamsassa abhakkha-
sammatabhāvaṃ dassetuṃ g. ā.:

2. Na me mamsāni khajjāni, cammen' attho na vijjati,
atha kena nu vaṇṇena viddheyyaṃ maṃ amaññathā 'ti 292.
dutiyaṃ g. vatvā tam eva nāmādivasena pucchanto:

3. Ko vā tvaṃ kassa vā putto, kathaṃ jānemu taṃ mayā,
puṭṭho me samma akkhāhi,
kiṃ maṃ viddhā nilīyasīti āha. 293.

Ta. amaññathā 'ti ayaṃ puriso kena kāraṇena maṃ vijjhitaḥ
amaññitthā 'ti a.

Taṃ sutvā rājā „ayaṃ mayā visapīṭena kaṇḍena' vijjhivā
pātito pi n' eva maṃ akkosati na paribhāsati, hadayaṃ sam-
bāhanto viya piyavacanena samudācarati, gacchissāmi 'ssa
santikaṃ“ ti cintetvā gantvā santike ṭhito ā.:

4. Rājāhaṃ asmi Kāsīnaṃ, Piliyakkho ti maṃ vidū,
lobhā ratṭhaṃ pahatvāna migam esaṇ carāṃ' ahaṃ. 294.
5. Issatthe c' asmi kusalo dāḥadhammo ti vissuto,
nāgo pi me na muñceyya āgato usupātanan ti. 295.

Ta. rājāhamasmīti evaṃ kir' assa¹ ahoṣi, devāpi nāgāpi manuṣsa-
bhāsaṃ eva kathaṃti yeva, ahaṃ etaṃ devo vā nāgo vā manusso vā ti na
jānāmi, sace kujjheyya nāseyya cāpi maṃ rājā ti vutte kho pana abhāyanto
nāma n' atthīti, tasmiṃ attano tejaṃ² jānāpetuṃ paṭhamāṃ rājāhaṃ asmīti ādim
ā., lobhā ti mamsalobheyya, migameṣaṇ ti mig³ esanto, dutiyagāthāya pi

¹ C^o khaṇṇa, B^o sallena. ² C^o tassa. ³ B^o adda vitakko. ⁴ B^o rājābhāvaṃ.

attano balaṃ dīpetukamo evaṃ ā, ta. issatthe ti¹ dhaussippe, dāḷh-
dhammo ti dāḷhadhanuṃ saḥassatthāmaṃ dhanuṃ oropetuṃ ca āropetuṃ
ca samattho.

Iti attano balaṃ vaṇṇetvā tassa nāmagottaṃ pucchanto ā.

- 5 6. Tvaṇ ca kassa vā putto si, kathaṃ jānemu taṃ mayā,
pituno attano cāpi nāmagottaṃ pavedayā 'ti. 296.

Ta. pavedayā 'ti kathaya.

Taṃ sutvā M. „sac' ahaṃ 'devanāgakinnarādisu khattiyā-
disu vā, aññataro 'haṃ asmīti' katheyyaṃ saddaheyy' eva' esa,

- 10 saccam eva kathetuṃ vaṭṭatīti² cintetvā ā:

7. Nesādaputto, bhaddan te, Sāmo iti maṃ nātayo
āmantayimsu jīvantaṃ, sv-ājj' ev' ahaṃ' gato saye. 297.

8. Viddho 'smi puthusallena savisena yathā migo,
sakaṃhi lohite rāja passa semi pariṇato. 298.

- 15 9. Paṭicamma gataṃ³ sallaṃ passa vihaṃ⁴ lohitaṃ,
āturo ty-ānupucchāmi: kiṃ maṃ viddhā niliyasi. 299.

10. Ajinamhi haññate dīpi, nāgo dantēhi haññati,
atha kena nu vaṇṇena viddheyyaṃ⁵ maṃ amaññathā 'ti. 300

Ta. jivantan ti maṃ ito pubbe jivamānaṃ ehi Sāma yāhi Sāmā 'ti
20 voharanti nātayo Sāmā 'ti āmantayimsu, svājjevahaṃ⁶ gato ti so ahaṃ ajja
evaṃ gato maraṇamukhe appito, saye ti sayāmi, pariṇato ti nimuggo,
paṭicammā⁷ ti paṭicamitvā⁸ vāmapassena pavisetvā dakkhiṇapassena vinigga-
tan ti a., passā 'ti olokayassu maṃ, vihaṃ⁹ ti¹⁰ niṭṭhuhāmi, idam so satim
paccupaṭṭhapetvā avikampamāno va lohitaṃ mukhena chaddetvā ā, āturo ti
25 gillāno hutvā ahaṃ taṃ anupucchāmi, niliyasīti etasmim gumbhe nilino acchasi,
viddheyyan ti vijjhitabbaṃ, amaññathā 'ti amaññattha.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā yathābhūtaṃ anācikkhitvā
musāvādaṃ karonto ā:

11. Migo upatṭhito āsi āgato usupātanaṃ,
80 taṃ disvā ubbijji Sāma, na te¹¹ kodho maṃ āvisīti. 301.

Ta. āvisīti ajjhotthari, tena me kāraṇaṃ kodho uppanno ti dīpeti.

¹ Cks sādahatva. ² Cks svājjevam, B4 svājjevahā. ³ B4 -vamma. ⁴ Cks
vi. B4 dāḷhāmi. ⁵ Cks -yya. ⁶ B4 -vammā. ⁷ B4 -vami. ⁸ Cks B4 te na.

„ Atha naṃ M. „kiṃ vadeṣi mahārāja, imasmiṃ Himavante
maṃ disvā palāyanamigo nāma n' atthīti“ vatvā ā.:

11. Yato sarāmi attānaṃ yato patto 'smi viññutaṃ
na maṃ migā uttasanti araṇṇe sāpadāni pi. 302.

12. Yato nidhiṃ pariharim yato patto 'smi yobbanam
na maṃ migā uttasanti' araṇṇe sāpadāni pi. 303.

14. Bhīrū kimpurisā rāja pabbate Gandhamādane
sammodamānā gacchāma pabbatāni vanāni ca,
atha kena nu vaṇṇena utrase so migo maman ti. 304.

Ta. na maṃ migā ti maṃ disvā migā nāma na uttasanti, sāpadānīti 10
vālamigādayo, yato nidhiṃ ti yato paṭṭhāya ahaṃ vākaciranivāsanaṃ pari-
harim, bhīrū kimpurisā ti mahārāja migā tāva tiṭṭhantu kimpurisā nāma
atibhīrukā nāma honti, G-ne ti te imasmiṃ gandhena madakare pabbate
Gandhamādane viharanti, te pi maṃ disvā na uttasanti, aha kho mayam aṇṇa-
maṇṇam sammodamānā gacchāma, utrase ti mama migo utraseyyā 'ti kena 15
nu kāraṇena tvaṃ 'maṃ saddahāpessasīti dīpeti.

Taṃ sutvā rājā „mayā imaṃ niraparādham vijjhitvā mu-
sāvādo kato, saccam eva kathessāmīti“ cintetvā ā.:

15. Na t' addasā migo Sāma kin t' āham alikaṃ bhane,
kodhalobhābhībhūto 'haṃ, usuṃ te taṃ avissajjīti. 305. 20

Ta. na taddasā ti na taṃ addasā', kintāhan ti kin te evaṃ kalyāṇa-
dassanassa, santi ke ahaṃ alikaṃ bhaṇissāmi, k-bhūto han ti kodhena ca
lobhena ca abhibhūto hutvā ahaṃ, so hi paṭhamam eva migesu kodhena mige
vijjhissāmīti dhanuṃ āropetvā tṭhito pacchā B-aṃ disvā tassa devatādisu aṇṇa-
tarabbhāvaṃ ajānanto pucchissāmi nan ti lobhaṃ uppādesi, tasmā evam āha. 25

Evaṃ ca pana vatvā „uāyaṃ Suvannasāmo imasmiṃ araṇṇe
ekako va vaṣissati, nātakehi pi 'ssa bhavitabbaṃ, pucchissāmi
naṃ“ ti cintetvā itaraṃ g. ā.:

16. Kuto nu samma āgama kassā vā pahito tuvaṃ
udahāro nadiṃ gaccha āgato Migasammatan ti. 306. 30

Ta. sammā 'ti M-aṃ ālapati, āgammā 'ti kuto deṣā imaṃ vaṇam
āgama ambakaṃ udakaṃ āharitvā udahāro nadiṃ gacchā 'ti, kassa vā pa-
hito ti kena pahito hutvā tvaṃ imaṃ Migasammataṃ āgato ti a.

1 O' utti. B' utti. 2 B' na taṃ disvā migo ahasa na bhito ti a.

So tassa katham sutvā mahantaṃ vedanaṃ addivāsetvā mukhena lohitaṃ chaddetvā g. ā.:

17. Andhā mātāpitā mayhaṃ, te bhārāmi brahāvane,
tes' āham udahārako āgato Migasammattan ti. 307.

5 Ta. bhārāmiti mūlaphalādini āharitvā posemi.

Evañ ca pana vatvā m-ro ca ārabha vilapanto āha:

18. Atthi nesaṃ usāmatthaṃ atha sāhassa jīvitaṃ,
udakassa cālābhena maññe andhā marissare. 308.
19. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā pi pumunā idaṃ,
10 yañ ca ammaṃ na passāmi, tam me dukkhataṃ ito. 309.
20. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ, labbhā hi pumunā idaṃ,
yañ ca tātaṃ na passāmi, tam me dukkhataṃ ito. 310.
21. Sā nūna kapaṇā ammaṃ cirarattāya rucchitī¹
addharatte va ratte vā nadiva avasucchati². 311.
15 22. So nūna kapaṇo tāto cirarattāya rucchitī¹
addharatte³ va ratte vā nadiva avasucchati⁴. 312.
23. Uṭṭhānapāricariyāya pādasambāhanassa ca
Sāma tāta⁵ vilapantā hiṇḍissanti brahāvane. 313.
24. Idaṃ dutiyakaṃ sallāṃ kampeti hadayaṃ mama
20 yañ ca andhe na passāmi yañ ca hessāmi jīvitaṃ ti. 314.

Ta. usāmatthan ti bhojanamattan, usā ti kira bhojanassa nāmaṃ, tassa
ca atthitāya atha sāhassa jīvitaṃ ti chadivasamattan jīvitaṃ ti a., idaṃ
āharitvā ṭhapitaṃ phalāphalaṃ sandhāyāha, athavā usā ti usmā⁶, ten' etaṃ
dasseti: tesāṃ sarīre usmāmatthan atthi, atha mayā ābhatena phalāphalena sā-
25 hassa jīvitaṃ atthitī, marissare ti marissanti, pumuna ti purisena, evarū-
paṃ hi dukkhaṃ purisena laddhabbam evā⁷ 'ti a., cirarattāya rucchitī⁸
cirarattaṃ⁹ rodissati, addharatte vā¹⁰ 'ti majjhimaratte vā ratte vā¹¹ 'ti¹² pac-
chimaratte vā, avasucchati¹³ kunnadī viya sussesati¹⁴ a., uṭṭhāna--yā
'ti mahārāja yaṃ ahaṃ rattim pi divāpi dve tayo vāre uṭṭhāya attano uṭṭhāna-
30 viriyena tesāṃ pāricariyāṃ karomi batthapāde sambāhāmi maṃ adivā tegāṃ
attāya te parihīnacekkhukā Sāma tāta¹⁵ 'ti vilapaṇā kaṇṭhakehi vijjhīyamāṇā

¹ Bā rujjati. ² Ck^o -siccchati. ³ Ck^o -ratto. ⁴ Bā -sujjati. ⁵ Ck^o tāta ti. ⁶ Ck^o usamā.
⁷ Bā rujjati. ⁸ Ck^o -ā, Ck^o -o. ⁹ Ck^o omīti majjhima. ¹⁰ vāti
¹¹ Ck^o -siccchati, Bā -sujjati, Ck^o add avasiccchati. ¹² Ck^o sukkhissati.

inasmīm mahante vane hiṇḍissantīti¹ a., dutiyan ti paṭhamam pavittḥavisa-
pīta²allato pi satagunena, daḥhata³raṇam idaṁ dutiyaṁ nesaṁ adassanasokasallam.

Rāja tassa vilāpaṁ sutvā „ayaṁ accantabrahmacāri
dhamme tḥito m-ro bharati, idāṁ evaṁ dukkhappatto pi tesam
yeva vilapati, evaṁ guṇasampanno nāma mayā aparādhho kato, 5
katham nu kho imaṁ samassāseyyan“ ti cintetvā „mama
nirayapavittḥakāle r. kiṁ karissati, iminā paṭijaggitanīyāmen’
ev’ assa m-ro paṭijaggissāmi, icc-assa maraṇam amaraṇam bha-
vissatīti“ sannittḥānaṁ katvā ā.:

25. Mā bālham paridevesi Sāma kalyāṇadassana, 10
ahaṁ kammakaro hutvā bhariyassan te brahāvane. 315.
26. Issatthe c’ asmi kusalo daḥhadhammo ti vissuto
ahaṁ kammakaro hutvā bhariyassan te brahāvane. 316.
27. Migānaṁ vighāsam² anvesaṁ vanamūlaphalāni ca
ahaṁ kammakaro hutvā bhariyassan te brahāvane. 317. 15
28. Katanan taṁ vanaṁ Sāma yattha mātāpitā tava,
ahan te tathā bharissaṁ yathā te abhari tuvan ti. 318.

Ta. bhavissante ti te tava mātāpitāro bharissāmi, migānaṁ ti thūlā-
dinaṁ migānaṁ vighāsaṁ anvesanto idaṁ so issatthe casmi kusalo ti
thūlathūlamige vadhitvā madhuramaṁsena tava m-ro bharissāmiti vatvā mahā- 20
rāja amhe nissāya mā pājavadham karīti vutte evam ā., yathā te ti yathā
tuvaṁ te abhari tath’ eva ne aham pi bharissāmi.

Atha M. „sādhu mahārāja, tena hi m-ro bharassū“ ti
vatvā maggaṁ ācikkhanto ā.:

29. Ayaṁ ekapadī rāja yo ’yaṁ ussīsake mama, 25
ito gantvā aḍḍhakosaṁ³ tattha tesam agārakaṁ,
tattha mātāpitā mayham, te bharassu ito gato ti. 319.

Ta. ekapadīti ekapadamaggo, ussīsake ti yo⁴ esa mama mattha-
katḥhāne, aḍḍhakosaṁ⁵ ti aḍḍhakosantaraṁ⁶.

Evaṁ so tassa maggaṁ ācikkḥitvā mātāpitusu balava- 30

¹ Bā hindissanti vcarissantīti. ² read: ghāsam? ³ Cks -ghosaṁ. ⁴ Cks so.

⁵ Cks -ghosan. ⁶ Cks -ghosan-.

sinehena tathārūpaṃ vedanaṃ adhiṇvāsetvā tesāṃ bharaṇatthāya
añjalim paggayha yācanto puna ā.:

30. Namo te Kāsirāj' atthu', namo te Kāsivaddhana,
andhā mātāpitā mayhaṃ, fe bharassu brahāvane. 320.

5 31. Añjalim te pagaṇhāmi², Kāsirāja nam' atthu te,
mātaraṃ pitaraṃ mayhaṃ vutto vajjāsi vandanaṃ ti. 321.

Ta. vutto vajjāsīti putto vo Sāmo naditīre visapītasallena viddho
rajatapaṇṇasadiṣe vālukapuline passena nīpanno añjalim paggayha tumhākaṃ
pāde vandatīti evaṃ mahārāja mayā vutto hutvā mātāpitunnaṃ me vandanaṃ
10 vandeyyāsīti ā.

Rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi. M. mātāpitunnaṃ vanda-
naṃ pesetvā visaññutaṃ pāpuṇi.

T. a. p. S. āha:

32. Idam vatvāna so Sāmo yuvā kālyāṇaḍassano
15 mucchito³ visavegena visaññi samapajjathā 'ti. 322.

Ta. samapajjathā 'ti jāto.

So hi heṭṭhā ettakaṃ kathento nirussāso viya kathesi,
idāni pan' assa visavegena upatṭitā⁴ bhavaṅgacittasantatihada-
yarūpan⁵ nissāya pavattikathā⁶ pacchijji mukhaṃ pidahi ak-
20 khīni nimmilitāni hatthapādā thaddhabhāvappattā, sakalasarīraṃ
lohitaṃ tintam⁷. Rājā „ayaṃ idān' eva mayā sādhiṃ ka-
thesi, kin nu kho ti 'ssa assāsapassāse upadhāresi, te pana
niruddhā, sarīraṃ thaddham jātaṃ, so niruddho dāni Sāmo“ ti
sokaṃ sandhāretum asakkonto ubho hatthe matthake ṭhapetvā
25 mahāsaddena paridevi.

T. a. p. S. āha:

33. Sa⁸ rājā paridevesi bahuṃ kāruṇṇasamhitam:
ajarāmaro 'haṃ⁹ āsiṃ, ajj' etaṃ¹⁰ nāmi¹¹ no pure. 323.

34. Sāmaṃ kālakataṃ disvā n' atthi maccussa nāgamo,
y' assu¹² maṃ patimanteti sa visena samappito 324.

¹ Cks - rāja, omitting atthu. ² Bā paggayhāmi. ³ Bā pūñjito. ⁴ so Bā; Ck
pattame, C^s patthave. ⁵ Cks omitt bhavaṅga. ⁶ Bā pavattā. ⁷ Ck tinnam, Bā mah-
khitaṃ. ⁸ Bā so. ⁹ Cks ahaṃ. ¹⁰ Cks ajjevataṃ. ¹¹ Cks nāsi. ¹² Cks yassa.

5. Sv-ājji' evaṃ¹ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsati,
 • nirayaṃ nūna gacchāmi, ettha me n' atthi samsayo. 325.
30. Tada² hi pakataṃ pāpaṃ cīra³attāya kibbisam
 bhavanti tassa vattāro, gāme kibbisakārakaṃ⁴
 araṇṇe nimmanussamhi ko⁵ maṃ vattum arahati. 326. 5
37. Sārayanti hi kammāni gāme saṃgaccha⁶ māṇavā,
 araṇṇe nimmanussamhi ko⁷ maṃ sārayissatīti. 327.

Ta. āsīn ti ahaṃ ettakaṃ ajārāmaro 'mhīti saṇṇi ahoṣiṃ, ajj' etan ti
 ahaṃ ajja imaṃ Sāmaṃ kālakataṃ disvā mamaṃ c' eva anñhesaṃ cā n' atthi
 maccussa nāgamo taṃ maccuno āgamanāṃ ajja jānāmi⁵ ito pure na jānāmi¹⁰
 vilapati, svājjevaṃ⁶ ti yo⁷ savisena sallena samappito idān' eva maṃ pati-
 manteti so ajja⁸ evaṃ gate kāle ti evaṃ maraṇakāle pavatte kiñci appa-
 mattakam pi na bhāsati, tadāhīti tasmim khaṇe Sāmaṃ vijjhantena mayā
 pāpaṃ kataṃ, cīra³attāya kibbisam ti taṃ pana cīra³attam vipaccanasamattam
 dāruṇaṃ pharusam, tassā⁹ ti tassa evarūpaṃ pāpaṃ vicarantassa, vattāro ti 15
 ninditāro bhavanti, kubbhā gāme kinti kibbisakārako ti imasmim pana araṇṇe
 nimmanussamhi ko maṃ vattum arahati, sace hi⁹ bhaveyya vadeyyā¹⁰ ti vilapati,
 sārayanti¹¹ hi game vā nigamādisu, saṃgaccha māṇavā ti tattha tattha
 purisā saṃnipatitvā ambho purisaghātaka dāruṇaṃ te kammaṃ kataṃ asuka-
 daṇḍappatto nāma tvaṃ ti evaṃ kammāni sārenti codenti, imasmim pana nim- 20
 manusse araṇṇe imaṃ rājānaṃ ko sārayissatīti attānaṃ codento vilapati.

Tada¹⁰ Bahusodari¹⁰ nāma devadhītā Gandhamādana-vāsini
 Mahāsattassa sattame attabhāve mātubhūtapubbā¹¹ puttasiṇehena
 B-aṃ niccaṃ āvajjati, taṃ divasaṃ pana sā dibbasampattiṃ
 anubhavamānā na taṃ āvajji¹², devasamāgamaṃ gatā ti pi va- 25
 dant' eva¹², sā tassa visaṇṇībhūtakāle „kin nu kho me put-
 tassā¹⁴“ ti āvajjamānā addasa: „Piliyakkho rājā mama puttaṃ
 savisena sallena vijjhivā Migasammatātire vālukupuline pātetvā
 mahantenā saddena paridevati, sac' āhaṃ na gamissāmi mama
 putto Suvannasāmo etth' eva nassissati raṇṇo pi hadayaṃ 30
 phalissati Sāmassa m-ro pi nirāhārā pāṇiyam pi alabhitvā sus-
 sitva mariṣṣanti, mayi pana gatāya rājā pāṇiyaghaṭaṃ ādāya
 tassa mātāpitunnaṃ santikaṃ gamissati vacanaṃ ca nesaṃ

¹ Bā svājjevaṃ. ² Bā -ko. ³ add nu? ⁴ so all three MSS. ⁵ Ck jānitiṃ,
 Cs jāniti. ⁶ Bā svājjevaṃgate kāle. ⁷ Ck so. ⁸ Ck ahaṃ. ⁹ Bā pi. ¹⁰ Bā
 -sundari. ¹¹ Bā mātā-. ¹² Cs -jja, Bā -jjati. ¹³ Bā -tiyeva. ¹⁴ Bā -ssapavatti.

sutvā te puttassa santikaṃ ānessati, atha te ca ahañ ca sacci-kiriyaṃ karissāma, Sāmassa viṣaṃ nimmadissati¹, evaṃ me putto jīviṭaṃ labhissati, m-ro 'cakkhūni labhissanti, rājā Sāmassa dhammadesanaṃ sutvā gantvā mahādānaṃ datvā sagga-
 5 parāyano bhaviṣṣati, tasmā gacchāmi² ahaṃ tatthā³ 'ti sā gantvā Migasaṃmatānaditīre adissamānā ākāse thatvā rañña⁴ saddhiṃ kathesi.

T. a. p. S. āha:

38. Sā devatā antarahitā pabbate Gandhamādana
 10 rañño va anukampāya imā gāthā abhāsatha: 328.
 39. Āgum kari⁵ mahārāja akari⁶ kamma dukkaṭaṃ⁷,
 adūsakā pitāputtā tayo ekūsunā hatā. 329.
 40. Ehi⁸ taṃ anusikkhāmi yathā te sugati siyā:
 dhamṇen⁹ andhe vane posa¹⁰ maññe¹¹ haṃ sugatiṃ tayā ti. 330.
 15 Ta. rañño vā 'ti rañño yeva, āgum karīti mahārāja tvaṃ mahāpara-
 dhaṃ mahāpāpaṃ kari, dukkaṭaṃ¹² ti yaṃ kataṃ dukkaṭaṃ¹³ hontāṃ lāma-
 kammaṃ akari¹⁴, adūsakā ti niddosā, pitāputtā ti mātā ca pitā ca putto ca
 ime tayo ekūsunā¹⁵ hatā tasmiṃ gate¹⁶ tappaṭibaddhā tassa mātāpitāro pi
 pi hatā va honti, anusikkhāmi¹⁷ ti sikkhāpemi anusāsāmi, posa¹⁸ 'ti¹⁹ Sāmassa
 20 thāne thatvā²⁰ sinehaṃ paccupatthāpetvā Sāmo viya te ubbo andhe posehi,
 maññe -- tayā ti evaṃ tayā sugati yeva²¹ gantabbā²² bhaviṣṣati²³ maññāmi.

So devatāya vacanaṃ sutvā „ahaṃ kir' etassa m-ro po-
 setvā saggaṃ gamissāmīti“ saddahitvā „kim me rājena²⁴ te
 yeva posessāmīti“ daḥhaṃ adhiṭṭhāya balavaparidevaṃ pari-
 25 devanto sokāṃ tanuṃ katvā „Suvannasāmo mato bhaviṣṣati“
 nānāpupphehi tassa sarīraṃ pūjetvā udakena siñcitvā tikkhattum
 padakkhiṇaṃ katvā catusu thānesu vanditvā teṇa pūjitaṃ udaka-
 ghaṭaṃ ādāya domanassappatto dakkhiṇadisābhimukho pāyāsi.

T. a. p. S. āha:

- 30 41. Sa rājā paridevitvā bahuṃ kāruṇṇāsambhitaṃ
 udakakumbhaṃ ādāya pakkāmi dakkhiṇāmukho ti. 331.

¹ 60 Cks for -ddissati? Bđ vinassati. ² Cks -o. ³ Bđ kira. ⁴ Ck akārā, C^s akārā.
⁵ Cks -rañ. ⁶ Cks add va. ⁷ Bđ pose. ⁸ Cks dukkat-. ⁹ Cks akiri. ¹⁰ Bđ
 ekus-. ¹¹ Bđ hate. ¹² Bđ pose ti. ¹³ Ck thatpetvā. ¹⁴ Cks -tīm űeva. ¹⁵
 Ck -bba, C^s -bbāhi.

Pakatiyāpi ca mahāthāmo rājā pāṇiyaghaṭaṃ ādāya assa-
mapadaṃ koṭṭento viya pavisitvā Dukūlapaṇḍitaṃ sāladvāraṃ
pāpuni. Paṇḍito antonisinno tassa padasaddaṃ sutvā „nāyaṃ
Sāmassa padasaddo, kassa nu kho“ ti pucchanto gāthadvayam ā.:

42. Kassa' [nu] eso padasaddo manussass' eva āgato, 5
n' eso Sāmassa nigghoso, ko nu tvam asi mārisa. 332.
43. Santaṃ hi Sāmo vajati, santaṃ pādāni neyati',
n' eso Sāmassa nigghoso, ko nu tvam asi mārisā 'ti. 333.

Ta. mañussasasevā 'ti nāyaṃ siḥavyagghānaṃ na yakkhakinnarānaṃ
āgato¹ pana manussass' evāyaṃ padanigghoso na Sāmassā 'ti, santaṃ hīti 10
upasamayuttam hi vajati caṃkamati, neyatīti² patiṭṭhapeti.

Taṃ sutvā rājā „sac' āhaṃ attano rājabhāvaṃ akathetvā
'mayā tumhākaṃ putto mārito' ti vakkhāmi ime kujjhivā' mayā
saddhiṃ pharusāṃ kathessanti, evaṃ mama etesu kodho up-
pajjissati, atha te viheṭhessaṃ', taṃ mam' assa' akusālam, rājā 15
ti pana vutte abhāyanto³ nāma n' atthi, tasmā rājabhāvaṃ
tāva kathessāmiti⁴ cintetvā pāṇiyamālake pāṇiyaghaṭaṃ tha-
petvā paṇṇasāladvāre thatvā ā.:

44. Rājāham asmi Kāsīnaṃ Piliyakkho ti maṃ vidū,
lobhā raṭṭhaṃ pahatvāna migam esaṃ carāṃ' ahaṃ. 334. 20
45. Issatthe c' asmi kusalo dāhadhammo ti vissuto,
nāgo pi me na muñceyya āgato usupātanan ti. 335.

Paṇḍito pi tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto āha:

46. Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ, (V ³²³/₂₉)
issaro pi⁵ anuppatto yam idh' atthi pavedaya. 336. 25
47. Tiṇḍukāni¹⁰ piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni bhuñja rāja varaṃ¹¹ varaṃ. 337.
48. Idam pi pāṇiyaṃ sītaṃ ābhaṭaṃ girigabbharā,
tato piva mahārāja sace tvam abhikaṃkhasīti. 338.

¹ Ck kasan, Cs kassan. ² so Bā; Ck nāttati. ³ Ck āgacanto, Cs āgacchanto,
for -tassa? ⁴ Ck nāttatīti. ⁵ santaṃ hīti - - - kujjhivā wanting in Cs. ⁶ Bā
vihedhessāmi. ⁷ Ck assatu, Bā mama, omitting assa. ⁸ Ck -tā. ⁹ Bā Cs si.
¹⁰ Ck tindu-. ¹¹ Bā varā.

T. a. Sattigumbajātake kathito, idha pana girigabbharā ti Migasammatañ sandhāya vuttañ, sā hi girigabbharato nikkhantattā girigabbharā t' eva jātā.

Evam tena paṭisanthāre kete¹ rājā „putto vo mayā mā-
rito² ti paṭhamam eva vuttum³ ayuttañ, ajānanto viya katham
5 samutthāpetvā kathessāmīti“ cintetvā āha:

40. Nālam andhā vane datthum, ko nu vo¹ phalam āhari,
anandhass' evāyañ sammā nivāpo² mayhañ khāyatīti. 339.

Ta. nālan ti tumbe andhā imasmiñ vane kiñci datthum na samatthā, ko
nu vo¹ -- āharīti ko nu tumhakañ ime phale āhari, nivāpo² ti ayañ
10 sammā nāyena upāyena kato³ khāditabbayuttokānañ supārisuddhānañ phalā-
phalānañ nivāpo² sammācayo anandhassa viya na andhassā 'ti mayhañ khāyati
upaṭṭhāti.

Taṃ sutvā paṇḍito „mahārāja, na mayam phalāphalāni
āharāma, putto pana no āharatīti“ dassetuñ gāthadvayam ā:

15 60. Dahāro yuvā nātibrahā Sāmo kalyāṇadassano,
digh' assa kesā asitā atho sunaggavellitā⁴, 340.

61. So have phalam āhatvā⁵ ito ādā⁶ kamaṇḍalum
nadiñ gato udahāro, maññe na dūram āgato ti. 341.

Ta. nātibrahā ti nātīdigho nātīrasso, sunaggavellitā⁴ ti suna-
20 samkhātāya maṃsakotṭhanapottṭhanīyā aggañ viya vinatā⁷, kamaṇḍalum ti
ghaṭaṇ, na dūram āgato ti na dūram āgato idāni na dūram ito āsannaṭṭhānañ
āgato bhavissatīti maññamīti a.

Taṃ sutvā rājā āha:

25 62. Ahañ tañ avadhiñ Sāmañ yo tuyhañ paricārako
yañ kumārañ pavedetha Sāmañ kalyāṇadassanañ. 342.

63. Digh' assa kesā asitā atho sunaggavellitā⁴,
tesu lohitalittesu seti Sāmo mayā hato ti. 343.

Ta. avadhiñ ti migassa khittena⁸ sarena vijjhātvā māresmiñ, pavedethā
'ti kathetha, setīti Mī-nadītiरे वलिकपुलने सेति.

30 Paṇḍitassa pana avidūre yeva Pārikāya paññasālo hoti,
sā tattha nisinnā rañño vacanañ sutvā tañ pavattim nātu-

¹ Ck^s me. ² Bā nivāto. ³ Ck^s kate, C^s kathe, Bā ayañ sammā upāyena tato.

⁴ Bā so-. ⁵ Bā āharitvā, Ck^s āhanatvā. ⁶ Bā ādāya. ⁷ Bā kiñci natā. ⁸ Bā
'tisapitena' instead of m. kh.

kāmā hutvā nikkhamitvā rajjusaññāya D-paṇḍitassa santikaṃ
gantvā āha:

54. Kena Dukūla mantesi hato Sāmo ti vādinā,
hato Sāmo ti sutvāna hadayaṃ me pavedhati. 344.
55. Assatthassēva taruṇaṃ pavālaṃ māluteritaṃ
hato Sāmo ti sutvāna hadayaṃ me pavedhatīti. 345.

Ta. vādinā ti mayā Sāmo hato ti vadantena, pavālan ti pallavaṃ,
māluteritan ti vātena pahaṭaṃ.

Atha naṃ paṇḍito ovādaṃ dento āha:

57. Pārike Kāsirājāyaṃ so Sāmaṃ Migasammate
kodhasā usunā vijjhi, tassa mā pāpam icchimhā 'ti. 346.

Ta. Migasammate ti M-tanadīṭṭe, kodhasā. ti mige uppannena kodhena,
mā - - mhā 'ti tassa mayaṃ ubho pi pāpaṃ mā icchimhā.

Pārī āha:

57. Kicchā laddho piyo putto yo andhe abharī vane
taṃ ekaputtaṃ ghātimhi kathaṃ cittaṃ na kopaye ti. 347.
- Ta. ghātimhīti ghātake.

D-paṇḍito āha:

58. Kicchā laddho piyo putto yo andhe abharī vane
taṃ ekaputtaṃ ghātimhi akkodhaṃ¹ āhu paṇḍitā ti. 348. 20

Ta. akkodhan ti kodho nāma nirayasamvattaniko, tasmā taṃ akatvā
puttaghātīkamhi pi akkodho yeva kattabbo² ti paṇḍitā āhu.

Evam vatvā ubho pi te hatthehi ure patipimāsantā M-assa
guṇe vaṇṇetvā bhusaṃ paridevimsu. Atha ne rājā samassāsento ā.:

59. Mā bālhaṃ paridevetha hato Sāmo ti vādinā,
ahaṃ kammakaro hutvā bharissāmi brahāvane. 349. 25
60. Issatthe c' asmi kusalo dāhadhammo ti vissuto,
ahaṃ kammakaro hutvā bharissāmi brahāvane. 350.
61. Migānaṃ vighāsam anvesaṃ vanamūlaphalāni ca
ahaṃ kammakaro hutvā bharissāmi brahāvane ti. 351. 30

¹ so all three MSS. ² B^d ako-. ³ C^k akkodhe yeva kattabban, C^s akkode yeva kattabbo, B^d kodho eva na kattabbo.

Ta. vādinā ti tumhe hato Sāmo ti vadantena mayā saddhim, tayā no¹ evaṃ guṇasampanno putto mārito² idāni ko amhe bharissatīti ādini vatvā mā bālhaṃ paridevetha ahaṃ tumhākaṃ kammakaro hutvā Sāmo viya tumhe bharissāmiti evaṃ rājā tumhe mā cintayetha³ na mayāṃ rajjena attho ahaṃ vo 5 yāvajjivāṃ bharissāmiti te assasesi.

Te tena saddhim sallapantā⁴ āhaṃsu:

62. N' eso dhammo mahārāja, n' etaṃ amhesu kappati, rājā tvam asi amhākaṃ, pāde vandāma te mayan ti. 352.

Tā. dhammo ti sabhāvo kāraṇaṃ vā, kappatīti evaṃ tava kamma- 10 karaṇaṃ⁴ amhesu na kappati na sobhati, pāde -- mayan ti idāni pana te pabbajjalīge⁵ thitāpi puttasokassa mahantattāya⁶ c' eva nibatamānatāya ca⁷ vadiṃsu, rañño⁸ vissāsaṃ uppādetum pi evaṃ āhaṃsū 'ti vadanti.

Taṃ sutvā rājā ativiya tussitvā „aho acchariyaṃ, evaṃ dosakārake nāma mayi pharusuvacanamattam pi n' atthi⁹, 15 paggaṇḥanti yeva man“ ti⁹ cintetvā g. ā.:

63. Dhammaṃ nesādā¹⁰ bhaṇatha, kato apacitī tayā, pitā tvam asi asmākaṃ, mātā tvam asi Pārike ti. 353.

Ta. tayā ti ekekaṃ vadanto evaṃ ā, pitā ti D-pañḍita ajja paṭṭhāya 20 tvam mayhaṃ pitutṭhāne tittṭha, amma Pārike tvam pi mātittṭhāne tittṭha, ahaṃ pana vo puttassa Sāmassa thāne pādadhovanādīni sabbakiccāni karissāmi, maṃ rājā ti asallakkhetvā Sāmo ti¹¹ sallakkhetṭhā 'ti.

Te añjalim paggayha „mahārāja tayā amhākaṃ kamma-kāraṇakiccāṃ n' atthi, yaṭṭhikotiyaṃ pana no gaheṭvā tattha netvā Sāmaṃ dassēhīti“ yācantā gāthadvayam āhaṃsu:

25 64. Namō te Kāsirāj' atthu¹², namō te Kāsivaddhana, añjalin te paggaṇhāma yāva Sām' ānupāpaya. 354.

65. Tassa pāde pavatṭantā¹³ mukhaṃ ca bhujadassanaṃ saṃsumbhamānā attānaṃ kalam āgamayāmase¹⁴ ti. 355.

Ta. Sāmānupāpaya 'ti yāva Sāmo yattha tattha¹⁵ amhe anupāpaya.

¹ Bā omits no. ² Ck adds ti. ³ Ck Bā to. ⁴ Cks kammaṃ karontāṃ. ⁵ Bā pabbajjalīge. ⁶ Bā -sokena samabbhahatāya. ⁷ Cks omit ca. ⁸ Ck natti, Cc tattha. ⁹ Cks matti, Bā mamanti. ¹⁰ Cks nesāda. ¹¹ Cc yeva, Ck te. ¹² Cks -ja, omitting atthu. ¹³ so Cks; Bā sapajantā. ¹⁴ Ck -yemase, Cc āgamase. ¹⁵ Bā sāmā, omitting yattha tattha.

bhujadassanan ti kalyāṇadassanaṃ abhirūpaṃ, saṃsumbhamānā ti vaṭ-
ṭentā¹, kalamāgamayāmasa² ti kālakiriyaṃ āgamaśśama³.

Tesaṃ evaṃ kathentāvaṃ, yeva Suriyo atthaṃ gato. Atha
rājā „sac' āhaṃ idān' eva ime tattha nesaṃ tam disvā va
nesaṃ hadayaṃ phalissati, iti tiṇṇaṃ pi etesaṃ matakāle 5
ahaṃ niraye nipanno yeva nāma, tasmā ne tattha gantuṃ na
dassāmīti“ cintetvā catasso gāthā abhāsi:

66. Brahāvālamigākiṇṇaṃ ākāsaṇtaṃ padissati
yattha Sāmo hato seti Cando va patito chamā. 356.
67. Brahāvālamigākiṇṇaṃ ākāsaṇtaṃ padissati
yattha Sāmo hato seti Suriyo va patito chamā. 357. 10
68. Brahāvālamigākiṇṇaṃ ākāsaṇtaṃ padissati
yattha Sāmo hato seti paṃsunā patikuṇṭhito. 358.
69. Brahāvālamigākiṇṇaṃ ākāsaṇtaṃ padissati
yattha Sāmo hato seti idh' eva vasath' assame ti. 359. 15

Ta. brahā⁴ ti accuggataṃ⁵, ākāsaṇtaṃ ti evaṃ⁶ taṃ vanaṃ ākāsaṇ-
taṃ viya hutvā padissati, athavā ākāsaṇtaṃ⁷ ti ākāsaṇamānaṃ⁸ pakāsaṇaṃ⁹
ti a., chamā ti chamāya paṭhaviyaṃ ti a., chaman ti pi pātho, paṭhaviṃ pati-
taṃ viyā 'ti a., paṃsunā - - to ti parikiṇṇo paliveṭhito.

Atha ne attano vāḷādīnaṃ nissāya bhayaṃabhāvaṃ¹⁰ das- 20
setuṃ g. āhaṃsu:

70. Yaḍi tattha sahaṃsāni satāni nahutāni ca
n' ev' amhākaṃ bhayaṃ koci vane vālesu vijjatīti. 360.

Ta. kociti imasmiṃ vane katthaci ekapadesa pi amhākaṃ vālesu bhayaṃ
nāma n' atthi. 25

Rājā te paṭibāhituṃ asakkonto hatthesu gahetvā tattha nesi.

Taṃ atthaṃ pakāsaṇto Satthā āha:

71. Tato andhānaṃ ādāya KāsiraJā brahāvane
hatthe gahetvā pakkāmi yattha Sāmo hato ahū 'ti. 361.

¹ Bā pothentā parivattamānā. ² Ck - yemase. ³ Bā - missāma. ⁴ Bā brahmā
⁵ Bā - tā, Ck accaggatā. ⁶ Bā e. ⁷ Ck ākāsaṇta. ⁸ Ck ākāsaṇā, Bā ākāsaṇa
pamāṇaṃ. ⁹ Bā pakāsaṇta. ¹⁰ Bā vālamigabhayaṃabhāvaṃ.

Ta. tato ti tadā, andhānaṃ ti mātāpitunnaṃ, ahū 'ti ahoṣi, yasmim
thāne so pi nipanno tattha nesīti a.

Netvā ca pana tassa santike tṭhapetvā „ayaṃ vo putto“
ti ācikkhi. Ath' assa pitā sīsaṃ mātā pāde ūrūsu katvā nisi-
5 ditvā vilapimsu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha :

72. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ puttakaṃ paṃsukunḍitaṃ¹
apaviddhaṃ² brahāraṇṇe Candam va patitaṃ chamā 362.
73. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ puttakaṃ paṃsukunḍitaṃ¹
10 apaviddhaṃ² brahāraṇṇe Suriyaṃ va patitaṃ chamā 363.
74. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ puttakaṃ paṃsukunḍitaṃ¹
apaviddhaṃ² brahāraṇṇe karuṇaṃ³ paridevayum. 364.
75. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ puttakaṃ paṃsukunḍitaṃ¹
bālā paggayha pakkandun: adhammo kira bho iti. 365.
- 15 76. Bālhaṃ kho⁴ si sutto⁵ Sāma kalyāṇadassana
yo ajj' evaṃ⁶ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi. 366.
77. Bālhaṃ kho⁴ si matto⁷ Sāma kalyāṇadassana
yo ajj' evaṃ⁶ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi. 367.
78. Bālhaṃ kho⁴ si pamatto⁸ Sāma kalyāṇadassana
20 yo ajj' evaṃ⁶ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi. 368.
79. Bālhaṃ kho⁴ si kuddho¹⁰ Sāma kalyāṇadassana
yo ajj' evaṃ⁶ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi. 369.
80. Bālhaṃ kho⁴ si ditto Sāma kalyāṇadassana
yo ajj' evaṃ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi¹¹. 370.
- 25 81. Bālhaṃ kho⁴ si vimano Sāma kalyāṇadassana
yo ajj' evaṃ⁶ gate kāle na kiñci-m-abhibhāsasi. 371.
82. Jaṭaṃ vaḷḷaṃ paṃkagataṃ¹² ko dāni saṇṭhapessati¹³,
Sāmo ayaṃ kālakato andhānaṃ paricārako. 372.
83. Ko ve¹⁴ sammajjan' ādāya¹⁵ sammajjissati assamaṃ¹⁶,
30 Sāmo ayaṃ kālakato andhānaṃ paricārako. 373.
84. Ko dāni nahāpayissati sīten' uṇhodakena ca,
Sāmo ayaṃ kālakato andhānaṃ paricārako. 374.

¹ so all three MSS. ² Bđ -vithaṃ. ³ Bđ kalunaṃ. ⁴ add tuvaṃ? ⁵ C^s yutto,
Bđ kho tvaṃ pamatto si. ⁶ Bđ gvaḷḷevaṃ, C^s yojjevaṃ. ⁷ Bđ kho tvaṃ pa-
ditto si. ⁸ add tvaṃ? ⁹ Bđ kho tvaṃ pasutto si, comp. v. 76. ¹⁰ Bđ kho tvaṃ
pakuddho si. ¹¹ Bđ omits this verse, but compare v. 77. ¹² Bđ paṃsugataṃ,
read: malhaṃ paṃkagaṃ? ¹³ Bđ -si. ¹⁴ Bđ me. ¹⁵ Bđ -jjamādāya. ¹⁶ Bđ -me.

95. Ko dāni bhuñjayissati¹ vanamūlaphalāni ca,
 Sāmo ayaṃ kālakato andhānaṃ paricārako ti. 375.

Ta. apaviddhan ti nīratthakaṃ² chaḍḍitaṃ, adhammo kira bho ititi
 ayuttaṃ kira bho ajja imasmiṃ loke vaṭṭati, matto³ ti khīṇasuraṃ pivitvā
 matto sammatto⁴, ditto⁵ ti dappito⁶ dhuttako si jāto ti⁷ sabbāṃ vilāpavasena
 bhaṇanti, jaṭaṇ ti tāta ambhakaṃ jaṭamaṇḍalaṃ, valinaṃ paṇkagatan ti
 yadā ākulāṃ malaggahitaṃ bhaviṣṣati tadā naṃ idāni ko saṇṭhapessati, sodhetvā
 ujuṃ karissati.

Ath' assa mātā bahuṃ vilapitvā ure hatthaṃ ṭhapetvā
 santāpaṃ upadhārentī „puttassa me santāpo pavattat' eva,
 visavegena visaññitaṃ⁷ āpanno bhaviṣṣati, nibbisabhāvatthāya
 c' assa saccakiriyaṃ karissāmīti“ cintetvā saccakiriyaṃ akāsi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

96. Disvāna patitaṃ Sāmaṃ puttakaṃ paṃsukunṭhitaṃ⁸
 aṭṭitā puttasokena mātā saccam abhāsatha: 376. 15
 97. Yena saccen' ayaṃ Sāmo dhammacārī pure ahu
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 377.
 98. Yena saccen' ayaṃ Sāmo brahmacārī pure ahu
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 378.
 99. Yena saccen' ayaṃ Sāmo saccavādī pure ahu
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 379. 20
 100. Yena saccen' ayaṃ Sāmo mātāpettibharo⁹ ahu
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 380.
 101. Yena saccen' ayaṃ Sāmo kule jettḥāpacāyiko
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 381. 25
 102. Yena saccen' ayaṃ Sāmo pāṇā piyataro mama
 etena saccavajjena visaṃ Sāmassa haññatu. 382.
 103. Yaṃ kiñc' atthi kataṃ puññaṃ mayhañ c' eva pitu-cca¹⁰ te
 sabbena¹¹ tena kusalena visaṃ Sāmassa haññatū 'ti. 383.

Ta. yena saccenā 'ti yena bhūtena sabhāvena, dhammacārīti kusala- 30
 pathadhammacārī¹², saccavādīti hassakena pi musā avutto¹³, mātāpetti-

¹ Ck -ssanti, C^o B^d bhojayissati. ² B^d pamatto. ³ B^d -tvā viya matto pa-
 matto pamādaṃ āpanno. ⁴ B^d paditto. ⁵ B^d tabbita. ⁶ B^d pakuddho si vi-
 mano si ti. ⁷ B^d visaññitaṃ, Ck^o visañña-. ⁸ B^d -kunḍi-. ⁹ B^d -pitti-.
¹⁰ B^d ca. ¹¹ Ck^o saccena? ¹² B^d kusalakammapatha-. ¹³ so C^o; Ck^o attano,
 B^d hasitavasena pi musāvādaṃ na vadati.

bhāro¹ ti analaso hutvā rattindivam m-ro bhari, jeṭṭhā--ti jeṭṭhānam
mātāpitunnam sakkārakāra.

Evam mātārā sattahi gāthāhi 'saccakiriyāya'² katāya Sāmo
parivattitvā nipajji. Ath' assa³ pitā „jīvati me putto, aham
5 pi 'ssa saccakiriyam karissāmīti" tath' eva s-yaṁ kari.

Tam atthaṁ pakāsento Satthā āha:

94. Disvāna patitaṁ Sāmaṁ puttakaṁ paṁsukunṭhitam⁴
atṭṭo puttasokena pitā saccam abhāsatha: 384.
95. Yena saccen' ayaṁ Sāmo dhammacārī pure ahu
10 etesā saccavajjena visam Sāmassa haññatu. 385.
96. 97. 98. 99. 100 = 88. 89. 90. 91. 92.
101. Yaṁ kiñc' atthi kataṁ puññaṁ mayhañ ca mātuyā ca⁵ te
sabbena⁶ tena kusalena visam Sāmassa haññatū 'ti. 386.

Tasmiṁ s-yaṁ karonte M. parivattitvā itarena passena
15 nipajji. Ath' assa s-yaṁ sā devatā akāsi.

Tam atthaṁ pakāsento Satthā āha:

102. Sā devatā antarahitā pabbate Gandhamādane
Sāmassa anukampāya imam saccam abhāsatha: 387.
103. Pabbaty-āhaṁ⁶ Gandhamādane cirarattanivāsini,
20 na me piyataro koci añño Sāmā na vijjati,
etena saccavajjena visam Sāmassa haññatu. 388.
104. Sabbe vanā gandhamayā pabbate Gandhamādane,
etena saccavajjena visam Sāmassa haññatu. 389.
105. Tesam lālappamānānaṁ bahum kārūññasamhitam
25 khippaṁ Sāmo samuṭṭhāsi yuvā kalyāṇadassano ti. 390.

Ta. pabbatyāhan ti pabbate aham, vanā gandhamayā ti rukkhā
gandhamayā, na hi tattha agandho nāma koci rukkho atthi, tesam ti bhī.
tesam ubhinnaṁ lālappamānānaṁ yeva devatāya saccakiriyāya pariyoṣāne khippaṁ
Sāmo uṭṭhahi, padumapattato udakaṁ viy' assa⁷ vinivattetvā ābaddho vigato,
30 idha nu ko viddho ettha nu kho⁸ ti viddhaṭṭhānaṁ na paññāyi.

Iti Mahāsattassa nirogatā mātāpitunnam cakkhupaṭilābho
aruṇuggamanā devatānubhāvena tesam catunnam pi assame

¹ Bā - pitti-. ² Cks - kiriyā. ³ Bā - kuṇḍi-. ⁴ Bā mayhañceva mātucca. ⁵ Cks
saccena. ⁶ read: pabbate? ⁷ Bā viya visam. ⁸ Bā adds viddho.

pākatabhāvo cā 'ti sabbam ekakkhaṇe ahosi. M-ro „cakkhuñ
ca no laddham, Sāmo ca arogo jāto“ ti atirekataram tussimsu.
Atha na Sāmo paṇḍito gāthā ājjhabhāsi:

106. Sāmo 'ham asmi, bhaddam vo, sotthin' amhi' samuṭṭhito,
mā bālham paridevetha, mañjunābhivadetha man ti'. 391. 5
Atha³ rājānam disvā paṭisanthāram karonto āha:
107. Svāgatan te mahārāja atho te aduragataṃ, (V $\frac{329}{29}$)
issaro si anuppatto, yaṃ idh' atthi pavedaya: 392.
108. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo (= $\frac{85}{20}$)
phalāni khuddakappāni bhuñja rāja varāṃ varāṃ. 393. 10
109. Atthi me pāṇīyaṃ sītaṃ ābhataṃ girigabbharā
tato piva mahārāja sace tvaṃ abhihamkhasīti. 394.
Rājā tam pi acchariyaṃ disvā āha:
110. Sammuyhāmi pamuyhāmi, sabbā⁴ muyhanti medisā,
petāṃ taṃ Sāma addakkhiṃ, ko nu tvaṃ Sāma jīvasīti. 395. 15

Ta. petan ti Sāma⁵, ahaṃ taṃ matakāṃ addasaṃ, ko nu tvaṃ ti
kathan nu tvaṃ jīvitaṃ paṭilabhīti pucchati.

Sāmo „ayaṃ rājā maṃ mato ti sallakkhesi, amatabhāvaṃ
assa pakāsessāmīti“ ā.:

111. Api jīvaṃ mahārāja purisaṃ gālhavedanaṃ
upaṇītamanaśakappaṃ⁶ jīvaṃtaṃ maññate mataṃ. 396. 20
112. Api jīvaṃ mahārāja purisaṃ gālhavedanaṃ
taṃ nirodhagataṃ santaṃ jīvaṃtaṃ maññate matan ti. 397.

Ta. api jīvaṃ ti jīvaṃānampi, upaṇītamanaśakappaṃ⁶ ti bhavaṅgaṃ
otiṇṇacittācāraṃ⁷, jīvaṃ ti jīvaṃānam eva mato ti maññati, nirodhagataṃ 25
ti assāsapassāsānīrodhaṃ pattāṃ⁸.

Evam „loko maṃ jīvaṃtaṃ eva mataṃ maññatīti“ vatvā
rājānaṃ atthe yojetukāmo dh. desento puna dve gāthā abhāsi:

¹ Cks -nampi, Bā sotthināmbhi. ² Bā adds: tattha sotthināmbhi samuṭṭhito ti
sotthinā sukhena uṭṭhito amhi bhavāmi, mañcunā ti madhurasarena maṃ abhi-
vadetha. ³ Bā adds so. ⁴ so all three MSS. ⁵ Cks -am. ⁶ Cks -sāṃkappaṃ.
⁷ Cks otiṇṇam-. ⁸ Bā adds santaṃ saṃvijjamānaṃ.

113. Yo mātaraṃ¹ pitaraṃ vā macco dhammena posati
devāpi naṃ tikicchanti mātāpettibharaṃ janāṃ. 398.
114. Yo mātaraṃ¹ pitaraṃ vā maccō dhammena posati
idh' eva naṃ paśāmsanti, pecca sagge ca modatīti. 399.
- 5 Taṃ sutvā rājā „acchariyaṃ vata bho, mātāpettibharassa
kira uppannarogaṃ devatāpi tikicchanti, ativiya ayaṃ Sāmo
sobhatīti“ añjalim paggayha ā:
115. Esā bhiyyo pamuyhāmi, sabbā muyhanti medisā,
saraṇaṃ taṃ Sāma gacchāmi,
10 tvaṇ ca me saraṇaṃ bhavā⁶ 'ti. 400.

Ta. bhiyyo ti yasmā tādise parisuddhasīlaguṇasampanne aparajjhīṃ
tasmā atirekataraṃ muyhāmi, tvaṇ ca -- bhavā⁶ 'ti saraṇaṃ gacchantassa me
tvaṃ s. bhava patiṭṭhā hohi deva lokagāmināṃ maṃ karohīti.

- Atha naṃ M. „sace mahārāja deva lokāṃ gantukāmo ma-
15 hantaṃ dibbasampattiṃ paribhuñjitukāmo imāsu dasasu dham-
macariyāsu² vattassū“ 'ti dasadkammacariyagāthā kathesi:
116. Dhammaṃ cara mahārāja mātāpitusu khattiya³, (V. p. 123.)
idha dhammaṃ caritvāna rāja⁴ saggāṃ gamissasi. 401.
117. Dhammaṃ cara mahārāja
20 puttadāresu khattiya³, (Sen. Mahāv. I p. 281)
idha dhammaṃ caritvāna rāja⁴ saggāṃ gamissasi, 402.
118. Dhammaṃ cara mahārāja mittāmaccesu khattiya etc. 403.
119. Dhammaṃ cara mahārāja vāhanesu balesu ca etc. 404.
120. Dhammaṃ cara mahārāja gāmesu nigamesu ca etc. 405.
- 25 121. Dhammaṃ cara mahārāja ratṭhe janapadesu ca etc. 406.
122. Dhammaṃ cara mahārāja samaṇabrāhmaṇesu ca etc. 407.
123. Dhammaṃ cara mahārāja migapakkhisu khattiya etc. 408.
124. Dhammaṃ cara mahārāja dhammo, ciṇṇo⁵ sukhāvaho etc. 409.
125. Dhammaṃ cara mahārāja saindadevā⁶ sabrahmakā
30 suciṇṇena divaṃ pattā, mā dhammaṃ rāja pamādo⁷ 'ti. 410.

Tasmaṃ attho Tesakūṇajātake vitthārito va.

¹ Cks add vā. ² Bā dasarājadhamma-. ³ Ck khantiyā. ⁴ Ck Bā rājā. ⁵ Ck -o.

⁶ Bā indādevā. ⁷ so all three MSS. for pamādo.

• Evaṃ M. tassa dasarājadhamme desetvā uttarim pi ova-
ditvā pañcasilāni adāsi. So tassa ovādaṃ sirasā sampaticchitvā
vanditvā Bārāṇasim gantvā dānādīni puññāni katvā sapariso
saggaparāyano ahoṣi. B. pi saddhim mātāpitūhi abhiññā ca
samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmaloṇḍakapaṇḍita ahoṣi.

5

S. imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „bhikkhave mātāpitunnaṃ po-
sanaṃ nāma paṇḍitānaṃ esa vaṃso“¹ ti vatvā saccāni pakāsetvā j. s.
(Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpattiphalaṃ pāpuṇi): „Tādā rājā
Ānando ahoṣi, devadhītā Uppalavaṇṇā, Sakko Anuruddho, pitā² Kas-
sapa, mātā³ Bhaddakāpilāni⁴, Suvannaśāmapaṇḍito aham evā“⁵ ti.⁶ 10
Sāmajātakaṃ⁶.

4. Nimijātaka.

Accheraṃ vata⁷ lokasmin ti. Idaṃ S. Mithilāṃ upanissāya
Makhādevambavane⁸ v. sitapātukanmaṃ ārabha kathesi. Ekadivasam
hi S. sāyaṇhasamaye⁹ sambahulehi bhikkhūhi saddhim tasmiṃ am- 15
bavane cārikaṃ caramāno ekaṃ ramaṇiyaṃ bhūmippadesaṃ disvā
attano pubbacariyaṃ kathetukāmo sitaṃ pātukatvā āyasmatā Ānan-
dattherena sitakaraṇaṃ puṭṭho „Ananda ayaṃ bhūmippadeso pubbe
mayā Makhādevarājakāle¹⁰ jhānakilaṃ kilantena ajjhāvutthapubbo“¹¹
ti vatvā tena yācito paññattāsane nisīditvā a. ā.: 20

A. Videharaṭṭhe Mithilanagare Makhādevo¹² nāma rājā
• ahoṣi, so cāturasītivassasahassāni kumārakilāṃ kilī, caturā-
sītivassasahassāni uparajjaṃ kāresi, cāturasītivassasahassāni
r. kārento „yadā me samma kappaka sirasmiṃ phalitāni pas-
seyyāsi tadā me āroceyyāsi“¹³ vatvā aparabhāge kappakena 25
phalitāni disvā ārocite saṇḍāsena uddharāpetvā hatthe patitṭhā-
petvā phalitaṃ oloketvā¹⁴ āgantvā nalāṭe laggam viya maraṇaṃ

¹ Bā omits esa. ² Bā dukūlapaṇḍito. ³ Bā pārīkā. ⁴ Bā adds bhikkhuni. ⁵
Bā aham eva sammāsambuddho loka udapāditi. ⁶ Bā suvaṇṇasāmapālito. ⁷ 4.
Cfr. Morris, B. & C. p. 76. Mā. = Mātall. ⁸ Ck adds bho. ⁹ Bā maggha-,
Bā majjha-. ¹⁰ Ck sāyaṇha-. ¹¹ Bā magghā, Bā majjha-. ¹² Ck Bā -vutta-.
¹³ Bā magghā. Cfr. Morris in J. P. T. S. 1855 p. 62. Hultzsch in Z. d. d.
m. Ges. 40 p. 60. ¹⁴ Bā adds maccurājanam.

passamāno „idāni me pabbajitum kālo“ ti kappakassa gāma-
varam datvā jeṭṭhaputtaṃ pakkosāpetvā „tāta r. paṭiccha,
aham pabbajissāmīti“ vatvā „kiṃkāraṇā devā“ ti vutt

„uttamaṅgarūhā mayhaṃ ime jātā vayo harā

5 pātubhūtā devadūtā, pabbajjāsamayo maman¹“ ti

vatvā taṃ rajje abhisīcivā „tvam pi evam evaṃ paṭipajjey-
yāsīti“ vatvā ovaḍḍivā nagarā nikkhamma² bhikkhupabbajjāya
pabbajivā caturāsītivassasahassāni cattāro Brahmavihāre bhā-
vetvā Brahmaloce nibbatto³. Putto pi 'ssa eten' upāyena

10 pabbajivā Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi, tathā tassa putto⁴ ti,
evaṃ dvīhi ūnāni caturāsītikhattiyasahassāni sīse phalitaṃ
disvā va imasmiṃ ambavane pabbajivā cattāro Brahmavihāre
bhāvetvā Brahmaloce nibbatto⁵. Tesāṃ sabbapaṭhamāṃ nib-
batto Maḥādevarājā Brahmaloce tṭhito attano vaṃsaṃ oloken

15 dvīhi ūnāna caturāsītikhattiyasahassāni pabbajitāni disvā tuṭṭha-
mānaso hutvā „ito nu kho param pavattissati na-ppavattissa-
tīti“ oloken

20 appavattanabhāvaṃ ūtvā „mama vaṃsaṃ aham
eva ghaṭṭessāmīti“ tato cavitvā Mithilānagare raṇṇo aggamahe-
siyā kucchimhi paṭisandhim gaṇhi. Tassa nāmagahaṇadivase
nemittakā lakkhaṇāni oloketvā „mahārāja ayaṃ kumāro tum-
hākaṃ vaṃsaṃ ghaṭṭento uppanno, tumhākaṃ vaṃso hi pabbaj-
janavaṃso⁶ imassa parato na gamissatīti⁷“ vadimsu. Taṃ
sutvā rājā „ayaṃ rathacakkanemi viya mama vaṃsaṃ ghaṭṭento
jāto“ ti Nemikumāro⁸ ti 'ssa nāmaṃ akāsi. So daharakālat

25 paṭṭhāya dāne sīle uposathakamme ca abhirato ahoṣi. Ath'
assa pitā purimanayen' eva phalitaṃ disvā kappakassa gāma-
varam datvā puttassa r. niyyādetvā ambavane pabbajivā
Brahmaloka-parāyano ahoṣi. Nimirājā⁹ dānājḥāsayatāya catūsu
nagaradvāresu nagaramajjhe cā 'ti pañcadānasālāyo karetvā

¹ = vol. I p. 137. ² C^k nikkhami, B^d nikkhamivā. ³ B^d -i. ⁴ C^s repeats tathā
tassa putt. ⁵ B^d nibbatimsu. ⁶ B^d pabbajita-. ⁷ B^d purato añño nāga-
missatīti. ⁸ C^k nemiyaka-. ⁹ B^d nemi-.

mahādānaṃ pavattesi, ekekāya dānasālāya satasahassaṃ katvā devasikāṃ pañca pañca kahāpanasatasahassāni pariccaji, niccam pañcasīlāni ca rakkhi, 'pākkhadivasesu uposatham samādayi, mahājanam pi dānādīsu puññesu samādapesi', sagga-maggaṃ ācikkhitvā nirayabhayena tajjetvā dh. d. Tassa ovāde 5
 5 uthitā dānādīni puññāni katvā cutā cutā devaloke nibbattanti, devaloko paripūri, nirayo tuccho viya ahoṣi. Tadā Tāvatiṃsabhavane devasaṃghā Sudhammāya devasabbhāya sannipatitā „aho amhākaṃ ācariyo Nimirājā², naṃ nissāya mayam imaṃ Buddhañāṇenāpi aparicchindiyam dibbasampattiṃ anubhomā“ 10
 'ti vatvā M-assa guṇe vaṇṇayimsu. Manussaloke pi 'ssa mahāsamuddapitthe āsittatelaṃ viya guṇakathā³ patthari.

S. tam atthaṃ āvibhūtaṃ katvā bhikkhusaṃghassa kathento āha:

1. Acheram vata lokasmiṃ uppajjanti vicakkaṇā yadā ahū Nimirājā paṇḍito kusalatthiko. 411. 15
2. Rājā sabba-Videhānaṃ adā dānaṃ arindamo, tassa taṃ dadato dānaṃ saṃkappo udapajjatha: dānaṃ vā brahmacariyaṃ vā katamaṃ su mahapphalan ti. 412.

Ta. yadā ahū ti bhi. paṇḍito attano ca paresaṃ ca kusalatthiko Nimirājā² ahoṣi tadā devamanussānaṃ accheram vata no evarūpāpi⁴ nāma anup- 20
 panne Buddhañāṇe mahājanassa Buddhakiccaṃ sādhayamānā lokasmiṃ vicak-
 khaṇā uppajjantīti evaṃ tassa guṇakathaṃ kathesun ti a., yathā ahū ti pi
 pāṭho, tassa⁵ attho: yathā ahu Nimirājā paṇḍito kusalatthiko yeva⁵ tathārūpā
 mahājanassa Buddhakiccaṃ sādhayamānā uppajjanti vicakkaṇā ti⁶ yaṃ tesam
 'uppannaṃ' taṃ accheram vata lokasmiṃ ti, iti S. sayam eva acchariyaṇto evam 25
 āha, sabba-Videhānaṃ ti sabbesam Videhavāsīnaṃ, katamaṃ sū 'ti etesu
 dvīsu kataman nu, so kira pannarasuposathko omuttasabbābharane sirisayana-
 pitthe nīpanuo dve yāme niddam okkamitvā pacchimayāme pabuddho pallamaṃ
 ābhujitvā aham pi mahājanassa aparimāṇaṃ dānaṃ pi demi silam pi rakkhāmi
 dānaṃ nu kho phalaṃ mahantaṃ udāhu brahmacariyavāsassa⁷ ti cintetvā 30
 attano kammhaṃ chinditvaṃ nāsakki.

Tasmiṃ khane Sakkabhavanaṃ uphākāraṃ dassesi, Sakko
 tassa kāraṇaṃ āvajjanto taṃ tathā vitakkeptaṃ disvā „kaṃ,

¹ Ck. -dā. ² Bā nemi. ³ Ck. -tham. ⁴ Bā -pāni. ⁵ Ck. ye. ⁶ Bā gmits ti.
⁷ Ck. upajjan. C. uppajjana.

kham assa chindissāmīti¹ ekako va sīgham āgantvā sakala-
nivesanaṃ ekobhāsaṃ katvā sirigabbhaṃ pavisitvā obhāsaṃ
pharitvā ākāse thatvā tena puṭṭhō² vyākāsi.

Tam atthaṃ pakāsento S. āka:

- 5 3. Tassa saṃkappam aññāya Maghavā devakuñjaro
sahassanetto pātūr ahu vaṇṇena nihanam tamam. 413.
4. Salomahaṭṭho manujindo Vāsavaṃ avacā Nimi:
devatā nu si gandhabbo ādu Sakko purindado,
na ca me tādiso vaṇṇo diṭṭho vā yadivā suto³. 414.
- 10 5. Salomahaṭṭhaṃ nātvaṇa Vāsavo avacā Nimi:⁴
Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,
alomahaṭṭho manujinda puccha paṇhaṃ yad⁵ icchasi. 415.
6. So ca tena katokāso Vāsavaṃ avacā Nimi:
pucchāmi taṃ mahābāhu sabbabhūtānaṃ issara:
15 dāṇaṃ vā brahmacariyaṃ vā katamaṃ su mahapphalaṃ. 416.
7. So puṭṭho naradevena Vāsavo avacā Nimi:⁶
vipākaṃ⁷ brahmacariyassa jānaṃ akkhāsa⁸ ajānato: 417.
8. Hīnena brahmacariyena khattiye upapajjati
majjhimaṃ ca devattaṃ uttamaṃ visujjhati. 418.
- 20 9. Na h' ete sulabhā kāyā yācayogena kenaci
ye kāye upapajjanti anāgārā tapassino ti. 419.

Ta. salomahaṭṭho ti bhi. so Nimirājā obhāsaṃ diṭṭvā ākāsaṃ olokento
taṃ dibbābharaṇapatimāṇḍitaṃ⁹ diṭṭvā bhayena haṭṭhalomaṇḍaso hutvā devatā
nu sīti pucchi, alomahaṭṭho ti nibbhayo ahaṭṭhalomo hutvā puccha mahārājā
25 'ti (add: vutte?), Vāsavaṃ⁵ avacā ti tuṭṭhamānaso hutvā avoca, jānaṃ - - ti,
bhi. so Sakko atītabhave attanā paccakkhaṃ diṭṭhapubbaṃ brahmacariyassa
vipākaṃ jānanto tassa ajānato akkhāsi, hīnena⁷ 'ti ādisu puthutttbhāyatane⁸
methunaviratimattaṃ⁷ silaṃ hīnaṃ nāma, tena khattiyakule upapajjati⁸, jhā-
nassa upacāramattaṃ majjhimaṃ nāma, tena devattaṃ upapajjati⁹, atthasamā-
30 pattinibbattaṃ pana uttamaṃ nāma, tena Brahmaloce upapajjati⁹, taṃ bāhi-
rakā nibbānaṃ ti kathenti, tenāha visujjhatīti, imasmīṃ pana sāsane parisuddha-
silassa bhikkhuno aññataraṃ devanikāyaṃ patthetassa brahmacariyacetaṇā
hīnatāya hīnaṃ nāma, tena yathāpatthite¹⁰ devaloce nibbattati, parisuddha-
silassa pana atthasamāpattinibbattaṃ majjhimaṃ nāma, tena Brahmaloce

¹ Bā addo ācikkha me² tvam bhaddante kathaṃ jānemu taṃ mayam. ³ Oks
nimi, Bā nemi. ⁴ Bā yam. ⁵ Oks -ka. ⁶ Oks -vo. ⁷ so Bā; Oks -na.
Oks -mattā, Bā -virahitamattaṃ. ⁸ Oks uppajjanti. ⁹ Bā nibbatti, Oks uppaj-
jantīti. ¹⁰ Oks pattate, Oks pattite.

nibbattati, parisuddhasiḥassa vipassanaṃ vaddhetvā arahattapatti¹ uttamaṃ nāma, teṃ viññatti, iti Sakko mahārāja dānato sataguṇena saḥassaguṇena brahmacariyavāso va mahapphalo ti vaṇṇesi, ekāyā ti brahmaghaṭṭā, yācayogena² 'ti yācāyuttakena yācayogena vā yaññayuttakena vā ti ubhayathāpi dāyakass³ ev' etaṃ nāma, tapassino ti tapanissitak⁴.

5

Imāya pi gāthāya brahmacariyavāsass⁵ eva mahapphala-bhāvaṃ dīpetvā idāni ye atīte mahādānaṃ datvā kāmāvacaram pi atikkamituṃ nāsakkhiṃsu te rājāno dassento ā.:

10. Dudīpo⁶ Sāgaro Selo Mucalindo Bhagīraso

Usīnaro Aṭṭhako ca Assako ca Puthujjano 420.⁷

10

11. Ete c' aññe ca rājāno khattiyā brāhmaṇā bahū

puthuyaññaṃ yajitvāna Petan te⁸ nātivattisun⁹ ti. 421.

T. a.: mahārāja pubbe Bārāṇasīyaṃ Dudīpo² nāma rājā mahādānaṃ datvā maraṇacakkheṇa chinno kāmāvacarake yeva nibbatti tathā Sāgarādāgo aṭṭhā³ 'ti ete ca pana aññe ca bahurājāno c' eva khattiyabrāhmaṇā ca puthuyaññaṃ ya- 15 jitvāna anekappakāraṃ dānaṃ datvā kāmāvacarabhūmisaṃkhātāṃ Petan te nāti-vattisun, kāmāvacaradevatā hi rūpādino kilesavattihussa kāraṇā paraṃ paccāsiṃsanato kapaṇatāya petā ti vuccanti, vuttam pi c' etaṃ:

ye adutiya⁵ na ramanti ekikā

vivekajaṃ ye na labhanti pītiṃ

kiñcāpi te indasamānabhogā

te ve parādhiṇasukkhāvarākā ti.

20

Evare pi dānaphalaṭo brahmacariyaphalass⁵ eva mahanta-bhāvaṃ dassetvā idāni brahmacariyavāsena Petabhavanaṃ atikkamitvā Brahmaloce nibbattatāpase dassento ā.:

25

12. Addhā⁶ ime⁷ avattisun anāgārā tapassino

satt⁸ isayo Yāmanu Somayāgo Manojavo 422.

13. Samuddo Māgho Bhārato [ca⁹] isi Kālikarakkhiyo¹⁰

Aṅgīraso Kassapo ca Kisavaccho Akitti¹⁰ cā¹¹ ti. 423.

Ta. avattisun ti kāmāvacaraṃ atikkamisun, tapassino ti sīlatapaṇ c' 30 eva samāpattitapaṇ ca nissitā, sattisayo ti Yāmanuādayo satta bhātaro va¹¹ sandhāyāha Aṅgīrasādīhi pana catūhi saddhiṃ ekādas¹² etc.

¹ Bā - truppatti. ² Bā dudīpo, C* dudīpo. ³ Bā petattham. ⁴ C* iyun, Bā - ttisun. ⁵ C* yeñña adutiya, ye ve adutiya, Bā ye adutiya. ⁶ C* aṭṭhā, Bā ati. ⁷ Bā yima. ⁸ Bā cāpi. ⁹ Bā kālāpurakkhito. ¹⁰ Bā akinti. ¹¹ C* ca.

Evaṃ tāva sutivasen' eva' brahmacariyavāsassa mahappha-
lataṃ vaṇṇetvā idāni attanā dīṭṭhapūbbaṃ āharanto ā.:

14. Uttarena nadi Sīdā gambhīrā duratikkamā,
nalaggivaṇṇā jotanti sadā kañcanapabbatā 424.
- 5 15. Parūlhakacchā tagarā rūlhakacchā vanā nagā,
tatrāsuṃ dasasahassā porāṇaisayo pure. 425.
16. Ahaṃ seṭṭho 'smi dānena saṃyamena damena ca
anūttaraṃ vataṃ katvā pakiracārī samāhite. 426.
17. Jāṭiyantaṃ ajaccaṇi ca ahaṃ ujjugataṃ naraṃ
ativilaṃ namassissaṃ kammabandhū hi mātiyā'. 427.
- 10 18. Sabbe vaṇṇā adhammatṭhā patanti nirayaṃ adho,
sabbe vaṇṇā visujjhanti² caritvā dhammaṃ uttamaṃ ti. 428.

Ta, uttarena 'ti mahārāja atīte Uttarahimavante dvīnuṃ suvaṇṇapabba-
tānaṃ antareṇa pavattā Sīdā nāma nadi gambhīrā nāvā³ pi duratikkamā
15 ahoṣi, kīṃkāraṇā: sā hi atisukhumodakā, sukhumattā udakassa antamaso mora-
piṇḍam pi tattha patitaṃ na saṇṭhāti sīditvā heṭṭhātalaṃ⁴ eva gacchati, ten
ev' assā Sīdā ti nāmaṃ ahoṣi, te pana tassā tīresu Kañcanapabbatā sadā nalagga-
vaṇṇā hutvā jotanti, parūlhakacchā tagarā ti tassā pana nadi rūlhakacchā
parūlhatagarā ahesuṃ tagaragandhasugandhino, rūlhakacchā vanā nagā
20 ye tattha aññe pi pabbatā tesam pi kacchā rūlhavanā abesuṃ, mahappha-
dhararukkhasaṇṇhannā ti a., tatrāsuṃ ti tasmiṃ evaṃ ramanīyā bhūmibhoge
dasasahassā isayo ahesuṃ sabbe pi pañcābhinnā⁵ tṭhasamāpattibhīno⁶ va, asu
bhikkhācāraṇelāya keci Uttarakuruṃ gacchanti keci mahājambūdesiṃ āharanti
keci Himavante yeva madhuraphalāphalāni āharitvā khādanti keci Jambudīpatale
25 taṃ taṃ nagaraṃ gacchanti, eko pi rasataphābhībhūto n' aṭṭhi, jhānasukhen'
eva vītināmenti, tadā eko tāpaso ākāseṇa Bārāṇasīṃ gantvā supāruto sunīlatho
piṇḍāya caranto purohitassa gehadvāraṃ pāpuni, so tassa upasame pariditvā
antonivesanaṃ ānetvā bhojetvā katipāhaṃ patijagganto vissāse uppanne bhante
tumhe kulhiṃ vasathā 'ti pucchī, asukaṭṭhāṇe nāma āvuso ti, kiṃ pana
30 tumhe ekako va tattha viharatha udāhu aññe pi atthīti, āvuso kiṃ vadasi
tasmiṃ padese dasasahassā isayo vasanti sabbe va abhinnā⁷ samāpattilābhino⁸ ti,
so⁹ tesam guṇaṃ sutvā pabbajjāya cintam nāmi, aha naṃ bhante maṃ pi
tattha netvā pabbajethā 'ti ā., āvuso tvaṃ rājapuriso na sakkā taṃ pabbajetuṃ
ti, tena hi bhante ajjāhaṃ rājānaṃ apucchissāmi tumhe sva¹⁰ pi idhāgacchethā¹¹
35 'ti, so adhvāsesi, itaro pi bhuttapātarāso rājānaṃ upasaṃkamtvā icchāṃ ahaṃ

¹ Bā mānava. ² Ck nirujjhanti. ³ Ck nacāpihi. ⁴ Ck ūmit heṭṭhā, Bā oṣi-
ditvā heṭṭhātalaṃ. ⁵ Bā gacchā. ⁶ Ck abhinna ca samā-. ⁷ Ck tassa. ⁸ Ck
yeva. ⁹ Ck gacchethā, Bā āgaccheyyāthā.

deva pabbajitun ti ā, kimkāraṇā ācariya pabbajasīti, kāmesu dosaṃ nekkham-
 mesu ānisaṃsaṃ diṣvā ti, tena hi pabbajāhi¹ pabbajito pi maṃ dasseyyāse²ti,
 so sādhu³ ti sampaticchitvā gehaṃ āgantvā puttadāraṃ anusāsētvā sabbaṃ sāpa-
 teyyaṃ dassetvā attano pabbajitaparikkhāraṃ gahe⁴tvā tāpasassa āgamanam olo-
 kento nisīdi, tāpaso pi tath' evākāśānāgantvā antonagaram pavisitvā tassa 5
 gehaṃ pāvisi, so taṃ sakkaccaṃ parivisitvā bhante kataṃ mayā kātabbān ti ā,
 so taṃ bahinagaram netvā hatthe ādāya attano ānubhāvena tattha netvā pabbā-
 jetvā punadvase⁵ taṃ tath' eva katvā⁶ bhataṃ āheritvā datvā kaṣinapari-
 kammaṃ ācikkhi, so katipāhassa⁷ eva abhiññāsamāpattiyo nibbattetvā sayam eva
 piṇḍāya carā, so āparabhāge ahaṃ rañño attānaṃ dassetum patiññāmi adāsiṃ das- 10
 sessāmi⁸ assa attānaṃ ti cintētvā tāpase vanditvā ākāseṇa Bārāṇasīṃ gantvā bhikkhaṃ
 caranto rājadvāraṃ pāpuṇi, rājā taṃ diṣvā sañjānitvā antonivesanaṃ pavesētvā
 sakkāraṃ katvā bhante kuhiṃ vasathā⁹ ti pucchi, Uttarahimavantapasse Kaṇ-
 caṇapabbatantarena⁴ pavattāya Sīdānadiyā tīre mahārājā⁵ ti, kim ekako va udāhu
 aññe pi tattha atthi⁶ti, kim vadesi mahārāja dasasahasā isayo sabbe abhiññā- 15
 samāpattilābhino⁶ tattha vasantīti, rājā tesam guṇaṃ sutvā sabbesaṃ bhikkhaṃ
 dātukāmo aho⁷si, atha na āha: bhante ahaṃ tesam isīnaṃ dānaṃ dātukāmo
 aho⁸siṃ kim karomīti, mahārāja te isayo jivhāviññeyyase agiddhi⁹ na sakkā
 idhānetun ti, bhante tumhe nissāya te bhojessāmi upāyam me ācikkhathā¹⁰ ti,
 tena hi mahārāja sace pi nesaṃ dānaṃ dātukāmo ito nikkhamitvā Sīdānadi¹¹ 20
 vasanto tesam dānaṃ dehīti, so sādhu¹² ti sampaticchitvā sabbupakaraṇāni gāhā-
 petvā caturaṅginīyā senāya saddhiṃ nikkhamitvā attano rajasīmam sampāpuṇi,
 atha naṃ tāpaso attano ānubhāvena saddhiṃ senāya Sīdānadi¹³tiṃ netvā
 naditīre khandhāvāraṃ kārapētvā⁶ ākāseṇa attano vasaṇā¹⁴thanaṃ gantvā puna-
 dvase paccāgami, atha naṃ rājā sakkaccaṃ bhojetvā¹⁵ sve bhante dasasahasā 25
 isayo ādāya idh' eva āgacchathā¹⁶ ti ā, so sādhu¹⁷ ti sampaticchitvā gantvā puna-
 dvase bhikkhācāravelāya isīnaṃ ārocesi: mārisā Bārāṇasirājā tumhākaṃ bkik-
 khaṃ dassāmi¹⁸ti āgantvā Sīdānadi¹⁹tiṃ nisīno, so vo nimanteti, tassa kirānu-
 kampāya khandhāvāraṃ gantvā bhikkhaṃ gaṇhathā²⁰ ti, te²¹ sādhu²² ti sampa-
 ticchitvā ākāśānāgantvā khandhāvārasāvidūre otarīsu, rājā paccuggamaṃ 30
 katvā kh-vāraṃ pavesētvā paññattāsane nisīdāpetvā isigaṇaṃ paṇītenāhārena
 santappētvā tesam iriyāpathe pasanno svātanāya pi nimantesi, ten' upāyena
 dasannaṃ tāpasasahasānaṃ dasavaasasahasāni dānaṃ adāsi, dadanto ca tasmiṃ
 yevā padese nagaram māpetvā satsakammaṃ kāresi, na kho pana mahārāja tadā
 so rājā añño aho²³si, atha kho ahaṃ seṭṭho²⁴ 'smi dānenā²⁵ ti, ahaṃ eva²⁶ hi tadā 35
 dānenā seṭṭho²⁷ butvā etaṃ mahādānaṃ datvā imaṃ petalokaṃ atikkamitvā
 Brahmaloke nibbattitum nāsakkhiṃ, mayā dinnam pana dānaṃ bhuñjitvā sabbe
 va ne kāmāvacaraṃ atikkamitvā Brahmaloke nibbattā²⁸, imināp' etaṃ veditabbam
 yathā brahmacariyavāso va mahapphalo ti, evaṃ dānenā attano seṭṭhabhāvaṃ

¹ Bā pabbajāhi, Ck^o omīti pa-. ² Ck^o add brāhmaṇaṃ pabbaji. ³ Bā dhapētvā.

⁴ Bā -re. ⁵ Ck^o abhiññāsamā-. ⁶ Ck^o katvā. ⁷ Bā gaṇha- corr. to gaṇhā-.

⁸ Ck^o so. ⁹ C^o āhameva, Bā ayameva.

pakāsetvā itarehi tīhi padehi tesam isīnam guṇam pakāsesi: ta. saṃyamenā
 'ti sīlena, damenā 'ti indriyadamenā, anuttaran ti etehi guṇehi niruttaram
 uttamavatasamādānam caritvā, pakiracārīti gaṇam¹ pakiritvā khīpītvā pahāya
 ekacārike ekibhāvaṃ gate² ti a., samūhite ti upacārappanayasamādhīti samā-
 5 hitacitte evarūpe aham tapassino upatṭhahīti ti dasseti, ahamujjugatan ti
 aham mahārāja tesam dasasahassānam isīnam antare kāyavamkādīnam abhāvena
 ujjugatan ekam pi naram hīnājacco vā hotu jātisampanno vā jātīm avicāretvā
 tesam guṇesu pasannamānaso hutvā sabbe va te ativelam namassissam ucca-
 kūlam eva namassissan ti vadati, kimkāraṇā: kammabandhū hi mātiyā³ ti⁴
 10 maccā⁵ hī nām' ete kammabandhū kammapaṭisaraṇā⁶ ten' eva kāraṇena sabbe
 vaṇṇā ti veditabbam.

Evañ ca pana vatvā „kiñcāpi mahārāja dānato brahma-
 cariyam eva mahapphalam dve pi pan' ete mahāpurisavitakkā
 va, tasmā dvīsu pi appamatto hutvā dānam dehi sīlam rakkhā"
 15 'ti tam ovaditvā sakatṭhānam eva gato.

T. a. p. S. āha:

19. Idam vatvāna Maghavā devarājā Sujampati
 Vedeham anusāsetvā sagga kāyāṃ apakkamīti. 429.

Ta. apakkamīti pakkāmi, Sudhammādevasabbaṃ nisīnam eva attānam
 20 dassesīti a.

Atha nam devagaṇo āha: „mahārāja na nūnā⁷ paññāyittha,
 kuhiṃ gat' atthā“ 'ti. „Mārisā Mithilāya Nimirāṇṇo ekā kam-
 khā uppajji, pañham kathetvā tam rājānam nikkamkham
 kātum gato⁸ 'mhīti“ evaṃ ca pana vatvā puna tam kāraṇam
 25 gāthāya kathetum āha:

20. Imaṃ bhonto nisāmetha yāvant' ettha samāgatā
 dhammikānam manussānam vaṇṇam uccāvacaṃ bahum. 430.

21. Yathā ayaṃ Nimirajā paṇḍito kusalatthiko
 rājā sabba-Videhānam adā dānam arindamo 431.

30 22. Tassa tam dadato dānam saṃkappo upapajjatha:
 dāpaṃ vā brahmacariyaṃ vā katamaṃ su mahappalan ti. 432.

Ta. iman ti dhammikānam kalyāṇadhammānam manussānam mayā
 vuccamānam silavasena uccaṃ dānavasena avacaṃ bahum vaṇṇam nisāmetha,
 supāthā 'ti a., yathā ayaṃ ti ayaṃ Nimirajā yathā⁹ ativiya paṇḍito ti.

¹ B^a guṇam. ² B^d -ve rate. ³ B^d mānavā. ⁴ C^k omit ti. ⁵ B^d sattā. ⁶ C^k
 add ti. ⁷ C^k nu, B^d nuna. ⁸ B^d katvā āgato. ⁹ C^k add paṇḍito.

Ito so aparihāpetvā rañño vaṇṇaṃ kathesi. Taṃ sutvā
 devatā¹ rājānaṃ daṭṭhukāma hutvā „mahārāja, amhākaṃ Nimi-
 rājā ācariyo, tass' ovāde *ṭhatvā* taṃ nissāya amhehi ayaṃ
 dibbasampatti laddhā², daṭṭhukāma³ amhā, taṃ pakkosāpetvā
 amhe dassehi mahārājā“ 'ti vadiṃsu. Sakko „sādhū“ 'ti 5
 sampaticchitvā Mātaliṃ pakkosāpetvā „samma Mā- Vejayan-
 tarathaṃ yojetvā Mithilaṃ gantvā Nimirājānaṃ dibbayāne
 āropetvā ānehīti“ ā., so „sādhū“ 'ti sampaticchitvā rathaṃ
 yojetvā pāyāsi. Sakassa pana devehi saddhiṃ kathentassa
 Mātaliṃ ānāpentassa ca rathaṃ yojentassa ca manussaḡaṇanāya 10
 māso atikkanto. Iti Nimissa rañño puṇṇamāya uposathikassa
 pācīnasīhapañjaraṃ vivaritvā mahātale nisīditvā amaccagaṇa-
 parivutassa sīlaṃ paccavekkhantassa pācīnalokadhātuto ug-
 gacchantena candamaṇḍalena saddhiṃ yeva so ratho, paññāyi,
 manussā bhuttasāyamāsā gharadvāre nisīditvā sukhakathaṃ 15
 kathentā „ajja dve candā uggaṭā“ ti āhaṃsu, atha nesaṃ
 sallapantānaṃ űeva ratho pākaṭo ahoṣi, mahājano „nāyaṃ
 cando ratho“ ti vatvā kamena⁴ sindhavasahassee Mātaliṣaṃ-
 gāhake Vejayantarathe ca pākaṭe jāte „kassa nu kho imaṃ
 dibbayānaṃ āgacchatīti“ cintetvā „kassa aññassa amhākaṃ 20
 rājā dhammiko, tassa Sakkena Ve-ratho pesito bhavissati am-
 hākaṃ rañño va anucchaviko“ ti tuṭṭhahatṭhā g. āhaṃsu:

23. Abbhuto vata lokasmiṃ uppajji lomahaṃsano,

dibbo ratho pātur ahu Vedehassa yasassino ti. 433.

Ta. abbhuto ti abhūtapubbo⁴ acchariyo ti vā⁵ vimhayen' evaṃ⁶ āhaṃsu. 25

Tassa pana janassa kathentassa kathentass' eva Mā- vāta-
 vegena āgantvā rathaṃ nivattetvā sīhapañjarummāre pacchā-
 bhāgena⁷ ṭhapento ārohaṇasajjaṃ⁸ katvā ārohaṇatthāya⁹ rājā-
 naṃ nimantesi.

¹ Bā devasamghā. ² Idd add ti mayaṃ. ³ Bā anuttamena. ⁴ C* Bā abbhuta-

⁵ Bā te. ⁶ Bā vimhayavaseneva. ⁷ Bā -gaṃ. ⁸ C* -na.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

24. Devaputto mahiddhiko Mātali devasārathi
nimantayittha rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ: 434.

25. Eh' imaṃ ratham āruya rājasettha disampati,
5 devā dassanakāmā te Tāvatisā saindakā,
saramānā hi te devā Sudhammāyaṃ samacchare ti. 435.

Ta. Mithilaggahan ti Mithilāya paṭiṭṭhitagehaṃ catūhi saṃgaha-
vatthūhi Mithilāya saṃganhanakam¹, samacchare ti tath' evaṃ² guṇakathaṃ
kathentānisinnā.

10 Rājā „aditṭhapubbaṃ devalokaṃ ca passissāmi, Mātaliṣṣa
ca me saṃgaho kato bhavissati, gacchissāmīti“ cintetvā ante-
puraṇ ca mahājanaṃ ca āmantetvā „ahaṃ nacirenāgamissāmi,
tumhe appamattā dānādini puññāni karoṭhā“ 'ti vatvā ratham
abhiruhi.

15 Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha.

26. Tato [ca] rājā taramāno Vedeho Mithilaggaho
āsanaṃ vuṭṭhahitvāna pamukho ratham āruhi. 436.

27. Abhirūḷhaṃ³ ratham dibbaṃ Mātali etad abravi:
kena taṃ nemi maggena rājasettha disampati

20 yena vā pāpakamantā puññakammā ca⁴ ye narā ti. 437.

Ta. pamukho ti uttamo abhimukho vā, janassa piṭṭhīm datva ārūḷho ti
a., yena vā ti yena maggena gantvā yattha pāpakamantā vasantī taṃ⁵ ṭhānaṃ
sakkā datṭhuṃ yena vā gantvā ye puññakammā narā te sakkā datṭhun ti, idaṃ
so Sakkena anāṇatto⁶ pi attano viśesadassanatthaṃ⁷ āha.

25 Atha taṃ rājā „mayā dve pi ṭhānāni aditṭhapubbāni, dve
pi passissāmīti“ cintetvā āha:

28. Ubhayen' eva maṃ nehi Mātali devasārathi

yena vā pāpakamantā puññakammā ca ye narā ti. 438.

Tato Mā- „dve ekappahārena na sakkā dassetuṃ, pucchis-
30 sāmi naṃ“ ti pucchanto puna gātham āha:

29. Kena taṃ paṭhamam nemi rājasettha disampati

yena vā pāpakamantā puññakammā ca ye narā ti. 439.

¹ Bā -yaṃ saṃgāhakaṃ. ² Bā tameva, read: tav' evaṃ? ³ so all three MSS.
for -ruya? ⁴ so all three MSS. ⁵ Bā tesam. ⁶ C¹ anāṇatto. ⁷ Bā dūṇavi-

Tato rāĵa „aĥaṃ avassaṃ devalokaṃ gamissāmi, nirayaṃ tva passissāmi“ cintetvā anantaraṃ gātham āha:

30. Niraye¹ tva passāmi āvāse² pāpakammaṇaṃ
ṭhānāhi luddakammānaṃ dussilānaṃ ca yā gatīti. 440.

Ta. yā gat ti yā etesaṃ nippatti³ taṃ ca passāmi.

Ath' assa Vetaraṇiṃ tva dassesi.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

31. Dassesi Mātali rañño duggaṃ⁴ Vetaraṇiṃ nadiṃ
kuthaṇṇiṃ⁵ khārasamyuttaṃ tattaṃ aggisikhūpamaṃ ti. 441.

Ta. Vetaraṇiṃ ti bhī. Mā- rañño kathaṃ sutvā nirayābhimukhaṃ rathaṃ 10
pesetvā paṭhamaṃ kammaṇaccayena utunā samuṭṭhitaṃ Vetaraṇiṃ dassesi, tattha
nirayapālā jalitāni asisattitomarabhindivālamuggarādīṇi āvudhāni gaṇetvā nera-
yikasatte paharanti vijjhanti pothenti⁶, te taṃ dukkhaṃ asahantā Vetaraṇiyā
patanti, sā upari bhindivālapamāṇāhi kaṇṭakāhi vettalatāhi sañchannā, te tattha
bahūni vassasahassāni pajjalitesu khuradhārātikhīnesu kaṇṭakesū⁷ khaṇḍā- 15
khaṇḍikā honti, tesāṃ heṭṭhā tālapamāṇāni jalitaayasūlāni uṭṭhahanti, nera-
yikasattā bahuaddhānaṃ⁸ vītinaṃetvā vettalatāhi galitvā sūlesu patitvā vini-
viddhasarirā⁹, sūlesu āvutamaccā viya ciraṃ paccanti, sūlāni pi jalanti, nera-
yikasattāpi pajalanti¹⁰, sūlānaṃ pana heṭṭhā udakapīṭṭhe pajjalitāni khuradhā-
rātikhīṇāni ayopokkharapattāni¹¹, te sūlehi galitvā pokkharapattesu patitvā ciraṃ 20
chedanadukkhāṃ anubhavanti, tato khārodake patanti, udakaṃ jalati, sattā
jalanti, dhūmo uṭṭahati¹², udakassa pana heṭṭhā naditalaṃ khuradhārāsi sañ-
channaṃ, te heṭṭhā nu kho kīḍisaṃ ti udake nimujjitvā khuradhārāsu khaṇḍā-
khaṇḍikā honti, te taṃ mahādukkhaṃ adhivāsetuṃ asakkontā mahantaṃ bhara-
varavaṃ ravantā vicaranti, kadāci anusotaṃ vuyhanti kadāci paṭisotaṃ, atha ne 25
tīre ṭhitā nirayapālā ususattitomarādīni¹³ khipitvā macche viya vijjhanti, te
dukkhavedanāmetvā mahāraṇaṃ ravanti, atha pajjalitehi ayaballisehi uddharitvā
parikaḍḍhantā jalitaayapathaviyaṃ nipajjāpetvā mukhe tattaṃ ayogulaṃ pakkhipanti.

Iti rāĵa Vetaraṇiyaṃ mahādukkhapīḷite satte disvā bhīta-
tasito „kin nāṃ ime sattā pāpam akaṃsū“ 'ti Mātaliṃ pucchī, 30
so pi vyākāsi.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

32. Nimi have Mātaliṃ ajjhabhāsatha
diṃvā janaṃ patamānaṃ vidugge.

¹ Bā - yaṃ. ² Bā - saṃ. ³ Bā nippatti, Cā nipati. ⁴ Bā dukkhaṃ. ⁵ so Cā, Cā ka-. ⁶ Bā kudhitāṃ. ⁷ Bā - thedenti. ⁸ Cā - tekaṇ-. ⁹ Bā omiṭṭa bahu. ¹⁰ Bā omiṭṭa vīti. ¹¹ Cā - omiṭṭa pa-. ¹² Bā adda honti. ¹³ Cā - dihi.

bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā Vetaraṇiṃ patanti. 442.

- 5 33. Tassa puṭṭho vyākāsi¹ Mātali devasārathi,
vipākaṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 443.
34. Ye dubbale balavanto jīvaloke²
himsanti³ rosentī supāpadhammā
te luddakammā pasavetvā⁴ pāpaṃ
10 te 'me janā Vetaraṇiṃ patantīti. 444.

Ta. 'vindatīti ahaṃ attano anissaro hutvā bhayasantako⁵ viya jāto,
disvā ti patamānaṃ disvā, jānaṃ ti bhi. so Mā- sayāṃ jānanto tassa ajānato
akkhāsi, dubbale ti sarirabala bhogabala ānābalarahite, balavanto ti tehi
balehi samannūgatā, himsantīti⁶ paṇṇipahārādīhi kilamentī, rosentīti nā-
15 nappakārehi akkosanti ghaṇṭenti, pasavetvā ti janetvā katvā.

Evāṃ Mātali 'ssa pañhaṃ vyākāritvā raññā Vetaraṇiniraye
ditṭhe taṃ padesaṃ antaradhāpetvā purato rathaṃ pesetvā
sunakhādīhi khādanatṭhānaṃ dassetvā taṃ disvā bhītena rañña
pañhe⁷ puṭṭho vyākāsi.

- 20 Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:
35. Sāmā ca soṇā sabalā ca giṇṇhā
kākolasaṅghā ca adenti bheravā,
bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
25 ime nu maccā kim akaṃsu pāpaṃ
yay-ime jane kākolā⁸ adenti. 445.
36. Tassa puṭṭho vyākāsi⁹ Mātali devasārathi,
vipākaṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 446.
37. Ye kec' ime maccharino kadariyā
30 paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ
himsanti¹⁰ rosentī supāpadhammā
te luddakammā pasavetvā⁴ pāpaṃ
tay-ime jane kākolā¹¹ adentīti. 447.

¹ read: viyā-. ² so all three MSS. for va loka? ³ Cks -senti. ⁴ Bā pasave-
tvāna, read: -tva. ⁵ Cks bhassantako. ⁶ Cks -sent-. ⁷ Cc-ena, Bds -am. ⁸
Cks yayimaṃ janaṃ kākolā, Bā ye me jane kākolasaṅghā. ⁹ read: viyākāsi.
¹⁰ Cks -senti. ¹¹ Cks tayimaṃ janaṃ kākolā, Bā te me jane kākolasaṅghā.

Tato paresu pi pañhesu vyākaraṇesu ca es' eva nayo. Ta. sāmā ti ratta-
vaṇṇā, soṇā ti sunakhā, sabalā cā 'ti kabaravaṇṇā ca setakāḷapītavaṇṇā ti,
erañ pañcavaṇṇehi¹ sunakhe dasseti, te kira mahāhatthippamāṇā jalitāya aya-
paṭhaviyā nerayikasatte mige viya anubāndhitvā piṇḍikamamsesu dāsivā tesam
tiḡāvutappamāṇam sarīram jalitapaṭhaviyam pāteṭvā mahāraṇam ravantānañ
dvihi purimapaḍehi uram akkamitvā atthim eva sesentā mañsam luñcitvā luñ-
citvā khādanti, giĵjhā ti mahantā bhaṇḍasakaṭappamāṇā lohatuṇḍagiĵjhā, te
tesam kaṇayasadihehi² tuṇḍehi atthini bhinditvā atthimiñjam khādanti, kākolā-
samghā ti lohatuṇḍā³ kākagaṇā, te atibhayānakā diṭṭhadiṭṭhe khādanti, yayi
mañ⁴ janau ti yañ⁵ imañ janam⁶ kākolā khādanti ime nu kin nāma pāpa-
kamamāñ akaṃsū 'ti pucchati, maccharino ti aññesañ adāyakā, kaḍariyā-
ti pare dente⁷ paṭisedhakā thaddhamaccharino, samaṇabrāhmaṇānañ tā
saṃmitabāhitapāpānañ.

39. Sajotibbhūtā paṭhaviñ kamanti,
tattehi khandhehi ca pothayanti. 15
bhayañ⁸ hi mañ vindati sūta disvā,
pucchāmi tañ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu pāpañ
ye 'me janā khandhahatā sayanti. 448.
39. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi, 20
vipākam pāpakammānañ jānañ akkhās' ajānato: 449.
40. Ye jīvalokasmiñ supāpadhammino
narañ ca nariñ ca apāpadhammañ
himsanti rosentī supāpadhammā
te luddakammā pasavetvā pāpañ 25
te 'me janā khandhahatā sayantīti. 450.

Ta. sajotibbhūtā ti pajjalitasarīrā, paṭhaviñ ti pajjalitanavayojana-
bahalañ ayapaṭhaviñ, kamantīti akkamanti, khandhehi ca pothayantīti
nirayapālehi anubandhitvā tālappamāṇehi jalitayakkhandhehi jaṃghāsū⁹ paha-
ritvā patitā¹⁰, te' eva khandhehi pothayañti cunnavicuṇṇam karonti, supāpa-
dhammino ti attanā suṭṭhu pāpadhammā hutvā, apāpadhammañ ti sīlā-
cārādisampannañ niraparādhañ vā.

41. Aṅārakāsum apare phunanti¹¹
narā rudantā paridaḍḍhagattā.

¹ Bā -vaṇṇe. ² Bā kattariyasadi-. ³ Ck^s -a. ⁴ so Ck^s; Bā yamimam. ⁵
Ck^s yā. ⁶ Bā addo ye ime nerayikasatte. ⁷ so Ck^s; Bā paresam dente pi. ⁸
Ck^s bhayā. ⁹ Bā -ādisu. ¹⁰ so Ck^s for pātītā? Bā pāteṭvā. ¹¹ Ck^s tunanti,
C^s thunanti.

bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akāṃsu pāpaṃ
ye 'me janā aṅgāraṃ phunanti'. 451.

42. Tassa puttḥo vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 452.
43. Ye keci pūgāyatanassa² hetu
sakkhiṃ karitvā iṇaṃ³ jāpayanti
te jāpayitvā janataṃ janinda
te luddakammā pasavetvā⁴ pāpaṃ
te 'me janā aṅgārakāsuṃ⁵ phunantīti'. 453.

Ta aṅgārakāsuṃ ti samma Mātali ke nāma⁶ ete apare vajaṃ apavi-
santiyo gāvo viya samparivāretvā nirayapālehi jalitāvudhehi koṭṭhiyamānā aṅ-
gārakāsuṃ papatanti, tatra ca nesaṃ yāvakaṭippamāṇā⁷ nimuggānaṃ mahatīhi aya-
15 parchīhi ādāya upari aṅgāre⁸ okiranti, atha te aṅgāre paṭicchittuṃ asakkontā rodantā
daḍḍhagattā phunanti vidhūnantī⁹, kammabalena vā attanā vā¹⁰ attanā vā
aṅgāre phunanti¹¹ okirantīti a., pūgāyatanassa¹² ti okāse sati dāya vā
dassāma pūjānaṃ vā pavattessāma vihāraṃ vā karissāma samkaddhītvā¹³ attanā
pūgasantakassa dhanassa hetu, jāpayantīti taṃ dhanā¹⁴ yathāruccin¹⁵ khādītva
20 gaṇajetṭhakānaṃ lañcaṃ datvā asukaṭṭhāne ettakaṃ¹⁶ attanāṃ gataṃ¹⁷ asu-
kaṭṭhāne amhehi ettakaṃ dinnan ti kūṭasakkhiṃ datvā¹⁸ taṃ iṇaṃ jāpayanti¹⁹
vināsenti.

44. Sajotibhūtā jalitā padittā
padissatī mahatī lohakumbhī,
25 bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akāṃsu pāpaṃ
ye 'me janā [avaṃsirā] lohakumbhiṃ patanti. 454.
45. Tassa puttḥo vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 455.
30 46. Ye silavaṃ¹⁶ samaṇaṃ brāhmaṇaṃ vā
himsanti¹⁷ rosentī supāpadhammino
te luddakammā pasavetvā pāpaṃ
te 'me janā [avaṃsirā] lohakumbhiṃ patantīti. 456.

¹ Ck² punanti. ² Bā - dhanassa. ³ Ck² iṇa. ⁴ Ck² -tvā, Bā - tvana. ⁵ so Bā;
Ck² aṅgāraṃ. ⁶ Ck² pu - a. ⁷ so Bā; Ck² kathito, Ck² kaṭṭhā? ⁸ Ck² -rehi. ⁹
Bā vidhūnantī. ¹⁰ Ck² attānāma, Bā attano. ¹¹ Ck² pu. ¹² Bā - yadha. ¹³
Bā etṭhakaṃ kassaci kassaṃ vā upakaraṇaṃ kataṃ. ¹⁴ Bā karitvā. ¹⁵ Ck² chā.
¹⁶ Bā - vanṭaṃ. ¹⁷ Ck² - senti.

Ta. padittā ti ādittā, mahatīti pabbatappamānā kappena saṅghitalo-
hamasapunnā, avamsirā ti bhayānakehi nirayapālehi uddhapāde¹ adhosire katvā
khipiyamānā² taṁ kumbhīm patanti, silavan ti silavantaṁ ācāraguṇasampannaṁ.

47. Luñcanti³ gīvaṁ atha vethayitvā⁴
upphodakasmīm pakiledayitvā, 5
bhayaṁ hi maṁ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṁ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akāmsu pāpaṁ
ye 'me janā luttasirā sayanti. 457.
48. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi, 10
vipākam pāpakammānaṁ jānaṁ akkhās' ajānato: 458.
49. Ye jīvalokasmīm supāpadhammino
pakkhī gaḥetvāna viheṭhayanti
te heṭhayitvā janastaṁ janinda
te luddakammā paavetvā pāpaṁ 15
te 'me janā luttasirā sayantīti. 459.

Ta. luñcantīti⁵ uppāṭenti, atha vethayitvā⁶ ti jalitalohayottehi
adhomukhaṁ vethetvā upphodakasmīm ti kappena saṅghitalohaudakasmīm,
pakiledayitvā⁷ ti temetvā khipitvā, i. v. h.: samma Mātali yesaṁ ime nira-
yapālā jalitalohayottehi gīvaṁ vethetvā tigāvutappamānaṁ sarīraṁ oṇametvā⁸ 20
taṁ gīvaṁ samparivattakam luñcītvā jalitayadaṇḍakehi ādāya etasmīm jalita-
lohekumbhīniraye pakkhipitvā tuṭṭhahatṭhā honti, tāya ca gīvāya luttāya itaresaṁ
puna sīsena saddhiṁ gīvaṁ uppajjati yeva kin nām' ete kammaṁ karīmsu, etehi
me disvā bhayaṁ uppajjati, pakkhī--ṭhayantīti mahārāja ye lokasmīm
sakūṇe gaḥetvā pakkhe luñcītvā gīvaṁ luñcītvā jīvitaḥkhaṇaṁ pāpetvā khādanti 25
vā vikkīṇanti vā te ime luddā idha luttasirā sayantīti⁹.

50. Pahūtatoyā anikhātakulā
nadī ayaṁ sandati suppatitthā¹⁰,
ghammābhitattā manujā pivanti
pivataṁ ca tesam bhusaṁ¹¹ hoti pāni¹². 460. 30
51. Bhayaṁ hi maṁ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṁ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akāmsu pāpaṁ
pivataṁ ca tesam bhusaṁ¹³ hoti pāni¹⁴. 461.

¹ Ck. -dehi. ² Ck. khipa-. ³ Ck. -enti. ⁴ Bā vihedhāyitvā. ⁵ Ck. luñce-. ⁶
Bā vihedha-. ⁷ Bā patilayitvā. ⁸ Bā oṇametvā. ⁹ Ck. pananti. ¹⁰ Ck.
sūpa-. ¹¹ Bā bhūsaṁ, Ck. bhusa. ¹² Ck. pāni, Bā pāni. ¹³ Ck. bhūsa, Bā
bhūsaṁ. ¹⁴ Bā pāni.

52. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam pāpakammānam jānam akkhāss' ajānato: 462.
53. Ye suddhadhaññaṃ palāṇeṃ missam
asuddhakammā kayino dadanti
ghammābhitattānam pipāsītānam
pivataṇ ca tesam bhusam¹ hoti pāṇīti. 463.

Ta. anikhātakulā ti agambhīratirā, suppatitthā ti sobhanehi titthehi
upetā, bhusam hoti ti vihibhusam sampajjati, pāṇīti pāṇīyam tasmiṃ kira
padese pāhūtasalilā ramaṇīyā nadī sandati, nerayikasattā aggisantāpena² tattā
10 pipāsam dhāretum asakkontā bāhā paggayha jalitalohapaṭhavim maddantā³ tam
nadin otāranti, tam khaṇam yeva tirāni pajjalanti pāṇīyam bhusapalāpabhāvam
āpajjitvā pajjalati, te pipāsam dhāretum asakkontā tam jalitam bhusapalāpam
khādanti, tam tesam sakalasarīram jhāpentam⁴ adhobhāgena nikkhamati⁵, te
dukkham adhiṇāsetum asakkontā bāhā paggayha, dhaññaṃ ti vihiādisattavidha
15 parisuddhadhaññaṃ, palāpena⁶ missam ti palāpena⁶ vā bhusena vā
kamattikādīhi vā missakam katvā, asuddhakammā ti kilittakāyavacīmanō-
kammā, kāyino ti suddham dassamā⁷ ti 'ayikassa hattho' mūlam gahetvā
tathārūpam asuddham dadanti.

54. Usūhi sattīhi ca tomarchi⁷
20 dubhayāni passāni tudanti kandaṃ⁸,
bhayam hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi tam Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akāmsu pāpam
ye 'me janā sattihatā sayanti. 464.
55. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
25 vipākam pāpakammānam jānam akkhāss' ajānato: 465.
56. Ye jīvalokasmiṃ asādhukammino
adinnam ādāya karonti jīvikam
dhaññaṃ dhanam rajatam jātarūpam⁹
30 njeḷakaṇ cāpi¹⁰ pasum mahisaṃ¹¹
te luddakammā pasavetva¹² pāpam
te 'me janā sattihatā sayantīti. 466.

Ta. dubhayānīti ubhayāni, tudantīti vijjbanti, kandaṃ ti kanda-
tānam, pharusā nirayapalā araṇṇe luddā migam viya samparivāretvā usuādihi

¹ Cks bhusa, Bā bhūsam. ² Cks -pe. ³ Bā akkamantā, B^o kāmaddantā, C^o meddantā. ⁴ Bā -etvā. ⁵ Cks -mīti. ⁶ Bā -sena. ⁷ Bā adda ca. ⁸ Bā kandaḷakā. ⁹ Bā pañca. ¹⁰ Cks -kaṃ vāpi. ¹¹ Bā pahisaṃ, B^o mahisaṃ, C^o catussaṃ? C^o manussaṃ. ¹² Bā -tvāna.

nānāvudhehi dve passāni tudanti, sarīraṃ chiddāvachiddaṃ purāṇapaṇṇaṃ viya
kḥāyati, adinnaṃ mādāyā 'ti parasantaṃ 'saviññāṇakāviññāṇakaṃ sandhicchedā-
dīhi c' eva vañcanaṃ ca gahetvā jīvikāṃ kappenti.

57. Gīvāya baddhā kissa¹ ime pun' eke,
aññe vikattā bilakatā pun' eke², 5
bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā bilakatā³ sayanti. 467.
58. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi, 10
vipākaṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: *468.
59. Orabbhikā sūkarikā⁴ ca macchikā (V ²⁷⁹/₃)
pasuṃ mahisaṃ ca ajeḷakaṃ⁵ ca
hantvāna sūnesu pasārayiṃsu,
te luddakammā pasavetva pāpaṃ 15
te 'me janā bilakatā² sayantīti. 469.

Ta. gīvāya baddhā ti mahantehi jalitalohayottehi gīvāyaṃ bandhitvā
kaḍḍhitvā ayapathaviyaṃ pātetvā nānāvudhedi koṭṭhiyamāne⁶ disvā pucchati,
aññe vikattā⁷ ti aññe pana te khaṇḍākhāṇḍikaṃ chinnā, bilakatā³ ti aññe
jalītesu ayaphalakesu⁸ ṭhapetvā maṃsaṃ viya potthaniyā koṭṭhetvā⁹ puñjakatā¹⁰ 20
butvā sayanti, macchikā ti macchaghātakā, pasuṃ ti gāviṃ, sūnesu -- ti
maṃsaṃ vikkīṇitvā jīvikakappanattamaṃ¹¹ sūnāpanesu ṭhapesuṃ.

60. Rahado ayaṃ muttakarīsapūro
duggandharūpo asuciṃ pūti¹² vāyati, 25
khudāparetā manujā adenti,
bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā muttakarīsabhakkhā. 470. 30
61. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākaṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 471.
62. Ye kec' ime kāraṇikā¹³ virosakā
paresaṃ himsāya sadā nivittā

¹ read: kiss'. ² Cks bila-, Bd vikaṇḍāpīlakatā sayanti. ³ Cks bi-. ⁴ Bd su-
⁵ Cks -kā. ⁶ Bd kḍḍhi-, Bs koṭi-. ⁷ Bd vikaṇḍā. ⁸ Ck saphali-, Bs ayabilla.
⁹ Bd koṭṭe-. ¹⁰ Bd puñca-. ¹¹ Cks jīvitāṃ-. ¹² so C; Ck asuciṇputi, Bd asuci-
puti; read: asuciṃ pi? ¹³ Cks kārū-.

te luddakammā pasavetva pāpam
mittadduno mīlham adenti bālā ti. 472.

Ta. khudā -- adenti ti ete nerfyikasattā chātakena phuttā¹ khudam
sahitum asakkontā pakkaṭṭhitam dhūmayantaṃ jalantaṃ kappena saṇṭhitam
5 purāpamīlham piṇḍam piṇḍam katvā khādanti, kāraṇikā² ti kāraṇakāraṇā³,
virosakā ti mittasuhajjānam pi vihetṭhakā, mittadduno ti etesaṃ yeva gehe
khāditvā bhuñjitvā mano trāsavitvā⁴ paññattāsane [sayitvā puna vā pahāraka-
hāpaṇa⁵ nāma āharāpenti lañcam gaṇhanti te mittadūbhikā bālā evarūpam⁶
mīlham khādanti mahārājā⁷ ti.

10 63. Rahado ayaṃ lohitapubbapūro
• duggandharūpo asuciṃ pūti⁷ vāyati,
ghammābhitattā manuḍā pivanti,
bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
15 ime nu maccā kim akaṃsu pāpam
ye 'me janā lohitapubbabhakkhā. 473.

64. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam pāpakammānam jānam akkhās' ajānato: 474.
65. Ye mātaram vā pitaram va loke⁹
20 pārājikā⁹ arahante¹⁰ hananti
te luddakammā pasavetva pāpam
te 'me janā lohitapubbabhakkhā ti. 475.

Ta. pārājikā¹¹ ti jarājīṇe¹² mātāpitāro ghātetvā¹³ ghibbhāve yeva pārā-
jikam¹⁴ pattā, arahante ti pūjāvisesassa anucchavike, hanantīti dukkara-
25 kārike mātāpitāro mārenti, apī ca arahante ti padena Buddhasāveke pi saṃ-
gaṇhat' eva, aparasmim pi Ussadaniraye nirayapālā nerayikānam tālappamāṇena
jalitāyabalisenā jivhā¹⁵ vijjhittvā ākaḍḍhitvā te satte jalitalohapathaviyaṃ
pātetvā usabhaṇṇam viya pattharittvā saṃkusetena hananti, te thale khitta-
macchā viya phandanti taṃ ca dukkham sahitum asakkontā mukkena kheḷam
30 muñcanti¹⁶, tasmim rājā Mātalinā dassite¹⁷ āhā:

66. Jivhaṃ ca passa balisenā viddham
vihataṃ yathā saṃkusatena cammam,

¹ Cks puṭṭhā. ² all three MSS. kāru-. ³ Bā ti paresam dukkharāpā. ⁴ 40 Cks;
Bā omits m. tr. ⁵ so Ck; Cē -ñun, Bā puna māsaḥāpānam. ⁶ Cks -pā. ⁷
Ck asucipūti, Bā asucipū. ⁸ Cks pitaram vā jīvaloke, Bā mātaram pitaram pi
vā jīvaloke, Bē mātari pitari vā jīvaloke. ⁹ Cks pārājikam. ¹⁰ Cks add vā. ¹¹
Cks pārājikā. ¹² Cks pārājītā. ¹³ Bā ghāte. ¹⁴ Cks pārājikam, Bā pārājika.
¹⁵ Bā -am. ¹⁶ Cks -enti. ¹⁷ read: tasmim M. d. rājā? Bā has tasmā māta-
lino rājā dassento.

phandanti macchā va thalamhi khittā
muñcanti kheḷam rudamānā kim ete¹. 476.

67. Bhayaṃ hi maṃ vindaṭi sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā vaṃkaghastā sayanti. 477.

68. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākaṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 478.

69. Ye keci santhānagatā² manussā
agghena agghaṃ kayāṃ hāpayanti
kūṭena kūṭaṃ dhanalobbhahetu
channaṃ yathā vāricaraṃ vadhāya 479.

70. Na hi kūṭakārissa bhavanti tāṇā
sakehi kammehi purakkhatassa
te luddakammā pasavetva pāpaṃ
te 'me janā vaṃkaghastā sayantīti. 480.

Ta. kimete ti kiṃkāraṇā ete, vaṃkaghastā ti gilītabalisā, santhāna-
gatā³ ti santhānamariyādaṃ gatā, agghānakaṭṭhāne⁴ ṭhitā ti a, agghena
agghaṃ ti taṃ taṃ agghaṃ lañcaṃ gahetvā hatthiassādīnaṃ vā jātarūpara-
jatādīnaṃ vā tesāṃ tesāṃ saviññāpakānaṃ aviññāpakānaṃ agghaṃ hāpenti 20
kayaṃ ti⁵ taṃ hāpentā kayikānaṃ kayāṃ⁶ sate dātabbe paṇṇāsaṃ dāpenti
ītaṃ paṇṇāsaṃ tehi saddhiṃ vibhajitvā gaṇhanti, kūṭena kūṭaṃ ti tulākūṭā-
disu taṃ taṃ kūṭaṃ, dhanalobbhahetu⁷ ti dhanamhi lobhena etaṃ kūṭa-
kammaṃ karonti, channaṃ -- yā⁸ ti taṃ pana kammaṃ karontā madhura-
vācāya tathāmettabhāvaṃ⁹ paṭicchannaṃ katvā taṃ vadhenti yathā vāricaraṃ 25
macchaṃ vadhāya upagacchantā balisaṃ āmisena paṭicchannaṃ katvā taṃ kam-
maṃ karonti, na hi kūṭakārīkassā¹⁰ ti paṭicchannaṃ mama kammaṃ na
taṃ keci jānātīti maññamānassāpi hi kūṭakārissa tāṇā nāma na honti, na so
tehi kammehi purakkhato patiṭṭhaṃ¹¹ labhati.

71. Nariyo⁹ imā saṃparibhinnagattā
paggayha kandanti bhujo dujaccā¹⁰
saṃmakkhītā lohitapubbalittā
gāvo yathā āghātane vikattā¹¹
tā bhūmibhāgasmim sadā nikhātā
khandhātivattanti sajotibhūtā. 481.

¹ so all three MSS. ² Cks santāna-, Bds sandhāna-. ³ so Cks; Bds sandhāna-.
⁴ Bds agghāpaniya-, Bs agghāpana-. ⁵ Cks omit kayanti. ⁶ Cks ayaṃ, ⁷ Bds
tathāgata-. ⁸ Cks ṭṭhānaṃ. ⁹ Bds nā-. ¹⁰ Cks bhujorūjaccā, Bds bhujeḍujaccā.
¹¹ Bds vikantā.

72. Bhayaṃ hi maṃ vindaṭi sūtā disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
imā nu nariyo¹ kim akāṇisu² pāpam
yā bhūmibhāgasmiṃ sadā nikhātā
khandhātivattanti sajotibhūtā. 482.
73. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās³ ajānato: 483.
74. Kolīniyāyo⁴ idha jīvaloke
asuddhakammā asataṃ acāruṃ,
tā dittarūpā⁵ pati⁶ vippahāya
aṇṇaṃ acāruṃ ratikhiḍḍahetu,
tā jīvalokasmiṃ ramāpayitvā
khandhātivattanti sajotibhūtā ti. 484.

Ta. nariyo¹ ti nariyo, samparibhinnagattā ti suṭṭhu samantato
paribhinnagattā jīṇṇasarīrā⁵, dujaccā⁶ ti dujjātikā virūpā jegucchā. vikattā⁷
ti chinnaśiṣā gāvo viya pubbalohitalittā hutvā. sadā nikhātā ti niccaṃ jalita-
paṭhavīyaṃ kaṭimattaṃ pavisitvā nikhānitvā ṭhapitā viya ṭhitā, khandhāti-
vattantīti samma Mā- nariyo ete pabbatakhandhā atikkamanti, tāsāṃ kira
evaṃ kaṭippamānaṃ pavisitvā ṭhapitakāle puratthimāya disāya⁸ jalito ayapabbato
samuṭṭhahitvā asani viya viravanto āgantvā sarīraṃ saṃbhakaraṇīyaṃ⁹ viya pin-
santo gacchati, tasmīṃ ativattitvā pacchimapasse ṭhite puna tāsāṃ sarīraṃ
pātubhavati, tā dukkhaṃ adhivāsetuṃ asakkontiyo bāhā paggayha kanti.
sesadisāsu uṭṭhitapabbatesu pi es¹⁰ eva nayo, dve pabbatā samuṭṭhāya uccughā-
ṭikāṃ⁹ viya pīḷenti, lohitaṃ pakkaṭṭhitaṃ¹⁰ sandati, kadāci tayo kadāci cattāro
pabbatā uṭṭhāya tāsāṃ sarīraṃ pīḷenti, tenāha khandhātivattantīti, kolīni-
yāyo¹¹ ti kule patitṭhitā kuladhītarō, asataṃ acāruṃ ti asaṇṇatakammaṃ ka-
rīṃsu, dittarūpā¹² ti saṭharūpā¹³ dhutrajātikā hutvā, pati vippahāyā¹⁴ ti
attano patiṃ jahitvā, acāruṃ ti¹⁴ agamaṃsu, ratikhiḍḍahetū¹⁵ ti kāmara-
tīhetu e¹⁶ eva kilāhetu ca, ramāpayitvā ti parapurisehi saddhiṃ attano cittaṃ
ramāpetvā idha uppannā¹⁵. ath¹⁶ etāsāṃ sarīraṃ ime khandhātivattanti sajotibhūtā ti.

75. Pāde gahetvā kissa¹⁶ ime pun¹⁷ eke
avaṃsīrā Narake pātayanti,
bhayaṃ hi maṃ vindaṭi sūtā disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:

¹ Bā nā-. ² Ck^s kolī-. Bā kolittiyāyo. ³ Bā^s titta-. ⁴ so all three MSS. for patiṃ? ⁵ Ck^s jīṇṇa-, C^s pinna-, Bā omits gattā jīṇṇa. ⁶ Ck^s ruja-, C^s rūja-. ⁷ Bā vikantā. ⁸ Bā^s -niyaṃ, Ck^s -ṇi. ⁹ so all three MSS. for -kā? ¹⁰ Bā^s pakkuth-. ¹¹ Ck^s kolī-, Bā kolittiyo. ¹² Bā tiṭṭha-. ¹³ Bā sāhassa-, B^s suṭṭhu-. ¹⁴ Bā adds aṇṇapurisaṃ. ¹⁵ Bā uppannā. ¹⁶ read: kiss¹⁷.

ime nu maccā kiṃ akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā [avaṃsirā] Narake pātayanti. 485.

76. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 486.

77. Ye jīvalokasmiṃ asādhukammino
parassa dārāni atikkamanti
te tādisā uttamabhaṇḍathenā
te 'me janā [avaṃsirā] Narake pātayanti. 487.

78. Te vassapūgāni bahūni tattha
Niraye dukkhaṃ vedanaṃ vediyanti¹,
na hi pāpakāriṣṣa bhavanti tāṇā
sakehi kammehi purakkhatassa,
te luddakammā pasavetva pāpaṃ
te 'me janā [avaṃsirā] Narake pātayantīti. 488.

Ta. Narake ti jalitaṃgarapuppaṃmahāvāte, te kira vajanā apavisantiyo 15
gāvo viya nirayapālehi nānāvudhāni gahetvā vijjhīyamānā pothiyamānā yadā taṃ
nagaraṃ upagacchanti atha te nirayapālā uddhapāde katvā tattha khīpanti, evaṃ
pātiyamaṇe disvā pucchanto evaṃ ā., uttamabhaṇḍathenā ti manussehi
piyāyitassa varabhaṇḍassa thenakā.

Evañ ca pana vatvā Mātali saṃgāhako taṃ pi Nirayaṃ 20
antarādhāpetvā rathaṃ purato pesetvā micchādīṭṭhikānaṃ
paccananirayaṃ dassesi, puṭṭho c' assa vyākāsi:

79. Uccāvacā 'me vividhā upakkamā
nirayesu dissanti sughorarūpā,
bhayaṃ hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:

ime nu maccā kiṃ akaṃsu pāpaṃ
ye 'me janā adhimattā dukkhā tibbā²
kharā kaṭukā³ vedanā vediyanti¹. 489.

80. Tassā puṭṭho vyākāsi Mātehi devasārathi,
vipākāṃ pāpakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 490.

81. Ye jīvalokasmiṃ supāpadiṭṭhino
vissāsakammāni karonti mohā
paraṃ ca diṭṭhiṃ samādapenti

¹ Ck Bā veda-. ² read: mahā dukkhā for d. t.?. ³ read: kaṭukā kharā?

te pāpadiṭṭhīsu pasavetva pāpam
te 'me janā adhimattā dukkhā tibbā
kharā kaṭukā vedanā vedāyanti. 491.

Ta uccāvacāme ti uccāvacā ime, khuddakā¹ ca mahantā cā 'ti a.,
6 upakkamā ti kārāṇa payogā², supāpadiṭṭhino ti n' atthi dinnan ti ādi-
kāya³ dasavattukāya micchādiṭṭhiyā suṭṭhu pāpadiṭṭhino⁴, viśāsakammā-
nīti tāya diṭṭhiyā viśāsena tam nissitā hutvā nānāvīdhāni pāpakammāni karonti,
te me ti te ime janā evarūpam dukkham anubhavantīti Mātali⁵ rañño micchā-
diṭṭhikānam paccanānirayam⁶ āeikkhi.

10 Devaloke pi devatā⁷ rañño āgamanam olokayamānā Su-
dhammāya sannisīdīmsu yeva. Sakko „kin nu kho Mātali
cirāyatīti“ upadhārento tam kārānam natvā „Mā- dūtavisesam
dassetum 'mahārāja asukakammam katvā asukaniraye nāma
paccantīti' niraye dassento carati, Nimirañño pana āyum khī-
15 yetha, na nirayadassanassa pariyaṇtam gaccheyyā“ 'ti ekam
mahājavam devaputtam pesesi: „sīgham rājānam gahetvā āgac-
chatū 'ti Mātaliṣṣa vadehīti“. So javena gantvā ārocesi.
Mā- tassa vacanam sutvā „na sakkā cirāyitun“ ti rañño
ekappahāren' eva catūsu disāsu bahuniraye dassetvā g. ā.:

20 82. Vīditāni te mahārāja āvāsam pāpakammīnam
ṭhānāni luddakammānam dussīlānaṃ ca yā gati, ,
uyyāhi dāni rājāsi⁸ devarājassa santike ti. 492.

T. a.: mahārāja imam⁹ pāpakammānam sattānam āvāsam disvā ludda-
kammānam ṭhānāni tāya vīditāni dussīlānaṃ ca yā gati yā nipphatti sāpi te
25 vīditā, idani devarājassa santike dibbasampattiṃ dassanattam uyyāhi gaccha
mahārāja 'ti āha. Nirayakhaṇḍam nīṭhitam.

Evaṃ ca pana vatvā¹⁰ Mā- devalokābhīmukham¹¹ ratham
pesesi. Rājā Devalokam gacchanto dvādasayojanikam maṇi-
mayakañcanathūpikam¹² sabbālamkārapatimaṇḍitam uyyāna-

¹ Ck ladda-, C² ludda-. ² B² karaṇappa-. ³ Cks ādi. ⁴ B² pāpadhammino.
⁵ Cks omit mātali. ⁶ B² paccāna-. ⁷ B² devaparisā. ⁸ B² rājasi, C² rājīsi.
⁹ B² idam. ¹⁰ Ck evam vatvā pana, C² evam vatvā ca pana. ¹¹ B² -kho. ¹²
B² -mayam pañcathū-.

pokkharanisampannañ kapparukkhararivutañ Bīraṇiyā deva-
dhītāya ākasaṭṭhakavimānañ disvā tañ ca devadhītaṃ anto-
kūṭāgāre sayanapitṭhe nisinnañ accharāsahassaparivutañ maṇi-
sīhapañjaraṃ vivaritvā olokenñiṃ disvā Mātaliṃ pucchanto
g. ā., itaro pi 'ssa vyākāsi:

83. Pañcathūpañ dissat' idaṃ vimānañ,
mālāpilandhā sayanassa majjhe
tatth' acchatī¹ nārī mahānubhāvā
uccāvacam iddhiṃ² vikubbamānā³. 493.
84. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ayaṃ nu nārī kiṃ akāsi sādhum,
sā modatī saggapattā vimāne. 494.
85. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākaṃ puñṇakammānañ jānaṃ akkhās' ajānato⁴. 495. 15
86. Yadi te sutā Biraṇī jīvaloke
āmāyadāsī ahu brāhmaṇassa,
sā pattakālaṃ atithiṃ viditvā
mātā va puttaṃ sakim ābhinandi
saṃnyamā saṃvibhāgā ca sā vimānasmi modatīti. 496. 20

Ta. pañcathūpaṇ ti pañcahi kūṭāgārehi samannāgatañ, mālāpilandhā
ti pilandhamālādhi sabbābharaṇehi patimaṇḍitā ti a., tatthacchatīti tasmiṃ
vimāne acchatī nisidati, uccā--nā ti nānappakāraṃ deviddhiṃ dassayamānā,
disvā ti etaṃ disvā ṭhitaṃ maṃ vitti vindati paṭilabhati vittisantako viya
homi⁵ tuṭṭhiyā abhibhūtattā, āmāyadāsīti gehadāsīyā kucchismiṃ jātadāsī, 25
ahu brāhmaṇassā 'ti sā kira Kassapadasabalassa kāle ekassa brāhmaṇasa
dāsī ahoṣi, sā pattakālaṃ ti tena brāhmaṇena aṭṭha salākabhattāni saṃghassa
pariccattāni ahesuṃ, so gehaṃ gantvā sve paṭṭhāya ekassa⁶ bhikkhusa kahā-
papagghapakam⁷ katvā aṭṭha bhattāni sampādeyyāsīti⁸ brāhmaṇiṃ ā., sā bhikkhu
nāma dhutto nāhaṃ sakkhissāmīti paṭikkhipi, dhītarō pi 'ssa paṭikkhipiṃsu, 30
so dāsiṃ sakkhissasi amma ti ā., sā sakkhissāmi ayyā 'ti sampāciehītvā tato
paṭṭhāya sakkaccaṃ yāgukhājakkabhattādīni sampādetvā salākaṃ⁹ labhītvā āgataṃ
pattakālaṃ atithiṃ vinditvā haritagomayalitte katapupphūpahāre supaññattāsana-
padese nisīdāpetvā yathā nāma pavāsā āgataṃ puttaṃ mātā sakim ābhinandati
tathā niccakālaṃ¹⁰ ābhinandi sakkaccaṃ parivisati aṭṭhaṃ santakam pi kiñci 35

¹ Cks -ti, Bā -si. ² Cks -i. ³ Cks -nam. ⁴ all three MSS. -smiṃ. ⁵ Bā
hoti. ⁶ Bā ekekassa. ⁷ all three MSS. -n-n. ⁸ Cks -yyā ti. ⁹ Bā salāka-
bhattam. ¹⁰ Bā vipa-.

kiñci deti¹, saṁyamā saṁvibhāgā ti sā sīlavatī ahosi cāgavatī ca², tasmā tena sīlena c' eva cāgena ca sā imasmiṁ vimāne modatī, athavā saṁyamā³ ti indriyadamanā.

Evam vatvā Mātali ratham purato pesetvā Soṇadinnadevaputtassa satta kanakavimānāni dassesi. So tāni ca tassa ca sirisampattiṁ disvā tena katakammaṁ pucchi, itaro pi'ssa ācikkhi:

- 87f Daddallamānā ābhenti³ vimānā satta nimmitā,
tatha yakkho mahiddhiko sabbābharaṇabhūsito
10 'samantā anupariyāti nāriṇaṇapurakkhato. 497.
88. Vittī hi maṁ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṁ Mātali devasārathi:
ayan nu macco kim akāsi sādhum,
so⁴ modatī saggapatto vimāne. 498.
- 15 89. Tassa puttḥo vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṁ puññakammānaṁ jānaṁ akkhās' ajānato: 499.
90. Soṇadinnō gahapati esa dānapatī ahu,
esa pabbajit' uddissa vihare satta kārayi. 500.
91. Sakkaccaṁ ne upatṭhāsi bhikkhavo tatthavāsike,
20 acchādanaṁ ca bhattaṁ ca senāsanaṇapāpiyaṁ
adāsi ujubbhūtesu vippasanna cetasā⁵. 501.
92. Cātuddasiṁ pañcadasiṁ yāva pakkhassa aṭṭhamiṁ (IV ³²⁰/₁₉)
pāṭihāriyapakkhaṁ ca atthaṅgasusamāgataṁ 502.
93. Uposathaṁ ca upavasi sadā silesu saṁvuto,
25 saṁyamo saṁvibhāgo⁶ ca so vimānasmi⁷ modatīti. 503.

Ta. daddallamānā ti jalamānā, ābhenti⁸ taruṇasuriyo viya obhāsayanti⁹, tatthā 'ti tesu paṭipāṭiyā ṭhitesu sattavimānesu eko devaputto, Soṇadinnō ti mahārāja ayaṁ pubbe Kassapadasabalassa kāle Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṁ bigame Soṇadinnō nāma gahapati dānapati ahosi, so pabbajite uddissa
30 sattavihāraṇaṇiyo karetvā tatthavāsike bhikkhū catūhi paccayehi sakkaccaṁ upaṭṭhāhi, uposathaṇca upavasi, niccaṁ silesu ca sadā saṁvuto ahosi, so tato cavitvā idh' uppanno modatīti a, ettha ca pāṭihāriyapakkhaṇ ti idaṁ pana aṭṭhami uposathassa paccuggamanānugamanavasena sattaminavamiyo cātuddasi-pannarasānaṁ¹⁰ paccuggamanānugamanavasena terasīcatuddasipāṭipade¹¹ ca
35 sandhāya vuttaṁ.

¹ Bds adāsi. ² Cks cāgavā. ³ Ck ābhenti, Bds ābhanti. ⁴ Bds yo. ⁵ Bds tejasā.

⁶ so all three MSS. ⁷ all three MSS. -smiṁ. ⁸ Bds ābha-. ⁹ Cks obhāsanti. ¹⁰ Bds -sīnaṁ. ¹¹ Cks omīti catuddasī.

Evam Soṇadinnassa kammañ kathetyā purato ratham pesetvā phalīkavimānaṃ dassesi, taṃ ubbedhato pañcavīsatiyojanāni¹ anekasatehi sattarataṃ amayathambhehi samannāgatañ anekasatakūṭagārapatimaṇḍitaṃ, kimkiṇikajālaparikkhittaṃ samussitasuvannarajatamayadhajam nānāpupphavicittauyyānavana-
vibhūsitam ramaṇīyapokkharanīsamannāgataṃ gītavādītādisu chekāhi accharāhi samparikiṇṇam, taṃ disvā rājā tasmaṃ accharānaṃ pubbakammaṃ pucchi, itaro pi ācikkhi:

94. Pabbhāsati idaṃ² vyamham phalīkāsu sunimmitam
nārivaragaṇākiṇṇam kūṭāgārarocitam³ 10
upetaṃ annapānehi naccagītehi c' ubhayam⁴. 504.
95. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
imā nu nariyo kim akaṃsu sādhum
yā modare saggaṇattā vimāne. 505. 15
96. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam puñṇakanimānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 506.
97. Yā kāci nariyo idha jīvaloke
[sīlavatiyo⁴] upāsikā⁵ [dāne ratā]
nīccapasannacittā⁶ 20
sacce tthitā uposathe⁷ appamattā
saṃiyamā saṃvibhāgā ca tā vimānasmi⁸ modare ti. 507.

Ta. vyamham ti vimānaṃ, pāsādo ti vuttaṃ hoti, phalīkāsu 'ti phalīkabhittisu, kūṭāgārarocitaṃ⁹ ti varakūṭāgarehi ocitam, vadhitau ti a., ubhayam ti ubhayehi, yā kācīti idaṃ kiñcāpi aniyametvā vuttaṃ, tā pana
Kassapabuddhakāle Bārāṇasīyam upāsikā hutvā gaṇabandhanena etāni vuttappa-
kāraṇī puṇṇāni katvā taṃ sampattiṃ pattāti veditabbā. 25

Ath' assa so purato ratham pesetvā ekaṃ maṇivimānaṃ dassesi, taṃ same bhūmibhāge patitṭhitaṃ ubbedhasampannaṃ maṇipabbato viya obhāsamānaṃ tṭṭhati dibbagītavādītanāditaṃ
bahūhi devaputtehi samparikiṇṇam, taṃ disvā rājā tesam devaputtānaṃ katakammaṃ pucchi, itaro pi 'ssa akkhāsi:

¹ C^o B^d -nani. ² B^d midam. ³ B^d -virocitam. ⁴ B^d -vantiyo. ⁵ B^d adds yeva.
⁶ B^d nīccam-. ⁷ read: -th'. ⁸ all three MSS. -im. ⁹ B^d -viro-.

98. Pabbhāsati idam¹ vyamham velūriyāsu nimmitam
upetaṃ bhūmibhāgehi vibhattam bhāgasō mitam. 508.
99. Ālambārā mutiṅgā ca naccagītā suvādītā
dibbā saddā niccharanti savaneyyā² manoramā. 509¹
- 5 100. Nāham evaṃgataṃ jātu³ āmaṃsuruciraṃ pure
saddam samabhijānāmi dīṭṭham vā yadivā sutam. 510,
101. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ime nu maccā kim akaṃsu sādhum
ye modare saggapattā vimāne. 511.
- 10 102. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam puñṇakammānam jānam akkhās⁴ ajānato: 512.
103. Ye keci maccā idha jīvaloke
sīlavanto upāsakā ārāme udapāne ca
papāsasamkamanāni ca 513.
- 15 104. Arahante sītibhūte sakkaccaṃ paṭipādayum
cīvaraṃ piṇḍapātaṃ ca paccayam sayanāsanaṃ 514.
105. Adāṃsu ujubbhūtesu vippasannena cetasā
cātuddasim pañcadasim yāva pakkhassa⁴ aṭṭhamim 515.
- 20 106. Pāṭihāriyapakkhaṇ ca aṭṭhaṅgasusamāgataṃ⁵
uposathaṇ ca upavasum⁶ sadā sīlesu samvutā,
saññamā samvibhāgā ca te vimānasmi⁷ modare ti. 516.

Ta. velūriyāsū 'ti velūriyabhittisu, bhūmibhāgehīti ramaṇīyehi bhūmi-
bhāgehi upetaṃ, ālambārā - - cā 'ti 'ete ettha vajjanti, nacca - - tā ti nā-
25 nappakārāni naccāni c' eva gītāni ca aparesam pi turīyānam⁸ suvādītāni c' ettha
pavattanti, evaṃgataṃ ti evam manoramabhāvaṃ gataṃ, ye kecīti idam pi
kammam aniyamato⁹ vuttam, te pana Kassapadasabalassa kāle Bāraṇasivāsīno
upāsakā gaṇabandhanena etāni puñṇāni katvā taṃ sampattiṃ pattā ti veditabbā,
ta. paṭipādayun ti pāpayimsu, tesam adāṃsū 'ti a., paccayan ti glānap-
30 paccayan adāṃsū 'ti, evam nānappakāram dānam dadimsu.

Iti 'ssa so tesam kammam ācikkhitvā purato ratham pe-
setvā aparam pi phalikavimānam dassesi, taṃ anekakūṭāgāra-
patimaṇḍitam nānakusumasañchannaṃ taruvarapatimaṇḍitam
tīrāya vividhavihaganinnāditāya nimmalasalilāya nadiyā parik-

¹ Bā midam. ² Bā -niyā. ³ Bā jātam. ⁴ Bā yā ca. ⁵ Bā -aamāhitam. ⁶
Ck -vasayum, C² -vassum. ⁷ all three MSS. -smim. ⁸ Bā aparāni turīyāni.
⁹ Bā -metvā.

khittam accharāganaparivutass' ekassa puññavato nivāsabhūtam,
tam disvā rājā tassa kamman pucchi, itaro pi 'ssa ācikkhi:

107. Pabbāsati idam¹ vyamham phalikāsu sunimmitam
nārivaraganākiṇṇam kūṭāgāravarocitam² 517.
108. Upetam annapānehi naccagītehi c' ūbhayaṃ, 5
najjo ca anupariyāti nānapupphadumāyutā. 518.
109. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi tam Mātali devasārathi:
ayan nu macco kim akāsi sādhum
yo modati saggapatto vimāne. 519. 10
110. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākam puññakammānam jānam akkhās' ajānato: 520.
111. Kimbilāyaṃ³ gahapati esa dānapatī ahu,
ārāme udapāne ca papāsamkamanāni ca 521.
112. Arahante sītibhūte sakkaccaṃ paṭipādāyī,
cīvaram piṇḍapātāṇ ca paccayaṃ sayanāsanaṃ 522. 15
113. Adāsi ujubhūtesu vippasannena cetasā,
cātuddasim pañcadasim yāva pakkhassa aṭṭhamim
pāṭihāriyapakkhaṇ ca atthaṅgasusamāgatam 523.
114. Uposathaṃ c' upavasi⁴ sadā sīlesu samvuto, 20
saṃyamo samvibhāgo ca so vimānasmi⁵ modatīti. 524.

Ta. najjo ti vacanavipallāso, ekā nadī tam vimānam parikkhipitva gatā
ti ā, dumāyutā ti sā nadī nānapupphehi dumehi āyutā, Kimbilāyaṃ⁶ ti
esa mahārāja Kassapabuddhakāle Kimbilānagare⁶ eko gahapati dānapati ahoṣi,
so etāni āramaropanādīni puññāni katvā imam sampattim patto ti. 25

Evam assa tena katakamman ācikkhitvā purato ratham
pesetvā aparam pi phalīkavimānam dassesi, tam purimavimānato
atīrekāya nānapupphaphalasañchannāya tarughaṭāya samannā-
gataṃ, tam disvā rājā tāya sampattiyā samannāgatassa deva-
puttassa kamman pucchi, itaro pi 'ssa ācikkhi: 30

115. Pabbāsati idam¹ vyamham phalikāsu sunimmitam
nārivaraganākiṇṇam kūṭāgāravarocitam² 525.

¹ B^d midam. ² B^d -vi-. ³ B^d mithilāyaṃ. ⁴ C^{ks} -vasasi. ⁵ all three MSS.
-smim. ⁶ C^{ks} -lāya-, B^d mithila-. ⁷ B^d -viro-.

116. Upetaṃ annapānehi naccagītehi c' ūbhayaṃ
najjo ca anupariyāti nānāpupphadumāyutā, 526.
117. Rājāyatanakapitthā [ca] ambasūlā ca jambuyo
tindukā ca piyālā ca dunnā niccaphalā bahū. 527.
- 5 118. Vitti hi maṃ vindati sūta¹ disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
ayan nu macco kim akāsi sādhum
yo modati saggapatto vimāne. 528.
119. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ puññakammānaṃ jānaṃ akkhās' ajānato: 529.
120. Mithilāyaṃ gahapati esa dānapatī ahu,
ārāme udapāne ca papāsāṃkamanāni ca 530.
121. Arahante sītibhūte sakaccaṃ paṭipādayi,
civaraṃ piṇḍapātāṃ ca paccayaṃ sayanaśanaṃ 531.
- 15 122. Adāsi ujubbhūtesu vippasaṇṇa cetasā,
cāḥuddasiṃ pañcadasiṃ yāva¹ pakkhassa aṭṭhamiṃ 532.
123. Pāṭihāriyapakkhaṇṇaṃ ca aṭṭhaṅgasusamāgataṃ
uposathaṃ c' upavasi sadā sīlesu saṃvuto,
saṃyamo saṃvibhāgo ca so vimānasmi² modatīti. 533.
- 20 Ta. Mithilāyan ti esa mahārāja Kassapabuddhakāle Videharatṭhe Mithi-
lanagare eko dānapatī etāni puññāni katvā imāni sampattiṃ patto ti.

Evam assa tenāpi katakammaṃ ācikkhitvā purato rathaṃ
pesetvā purimasadisam eva aparam pi veḷuriyavimāraṃ das-
setvā tattha sompattiṃ anubhavantassa devaputtassa kammaṃ
25 puṭṭho ācikkhi:

124. Pabbāsati idaṃ vyamhaṃ veḷuriyāsu nimmitaṃ
upetaṃ bhūmibhāgehi vibhattaṃ bhāgaso mitaṃ, 534.
125. Alambarā mutiṅgā ca naccagītā suvādītā
dibbā saddā niccharanti savaneyyā³ manoramā. 535.
- 30 126. Nāhaṃ evaṃgataṃ jātum⁴ evaṃsuruciraṃ pure
saddaṃ samabhijānāmi diṭṭhaṃ vā yadivā sutam. 536.
127. Vitti hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ⁴ Mātali devasārathi:

¹ B^o yā ca. ² all three MSS. -smim. ³ Ck -niyyā, B^d -niyā. ⁴ B^d jātaṃ.

- ayan nu macco kim akāsi sādhum
 yo modati saggapatto vimāne. 537.
128. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
 vipākam puññakammānam jānam akkhās' ajānato: 538.
129. Bārāṇasiyam¹ gahapati esa dānapatī ahu,
 ārāme udapāne ca papāsamkamanāni ca 539. 5
130. Arahante sītibhūte sakkaccaṃ paṭipādayi,
 cīvaram piṇḍapātāṇ ca paccayaṃ sayanāsanam 540.
131. Adāsi ujubhūtesu vippasannena cetasā,
 cātuddasiṃ pañcadasiṃ yāva pakkhassa aṭṭhamiṃ 541. 10
132. Pāṭihāriyapakkhaṇ ca aṭṭhaṅgasusamāgatam
 uposathaṇ c' upavasi sadā sīlesu samvuto,
 saṃyamo samvibhāgo² ca so vimānasmi³ modatīti. 542.

Ath' assa purāto ratham pesetvā bālasuriyasannibham
 kanakavimānam dassetvā tatthanivāsino devaputtassa sam- 15
 pattim puṭṭho ācikkhi:

133. Yathā udayam ādicco hoti lohitako mahā
 tathūpamam idaṃ vyamham jātarūpassa nimmitam. 543.
134. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
 pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
 ayan nu macco kim akāsi sādhum
 yo modati saggapatto vimāne. 544. 20
135. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
 vipākam puññakammānam jānam akkhās' ajānato: 545.
136. Sāvatthiyam gahapati esa dānapatī ahu,
 ārāme udapāne ca papāsamkamanāni ca 546. 25
137. Arahante sītibhūte sakkaccaṃ paṭipādayi,
 cīvaram piṇḍapātāṇ ca paccayaṃ sayanāsanam 547.
138. Adāsi ujubhūtesu vippasannena cetasā,
 cātuddasiṃ pañcadasiṃ yāva pakkhassa aṭṭhamiṃ 548. 30
139. Pāṭihāriyapakkhaṇ ca aṭṭhaṅgasusamāgatam
 uposathaṇ c' upavasi sadā sīlesu samvuto,
 saṃyamo samvibhāgo² ca so vimānasmi³ modatīti. 549.

Ta. udayamādicco ti udento ādicco viya, Sāvattthiyan ti Kassapa-
 buddhakāle Sāvattthinaṅgare. 35

¹ read: -ṇasiyam. ² so all three MSS.. ³ all three MSS. -smim.

Evam tena imesaṃ aṭṭhannaṃ vimānānaṃ kathitakāle
Sakko devarājā „Mātali aticirāyatīti“ aparam pi javanadēva-
puttaṃ pesesi, so tassa vacanaṃ ‘sutvā „na sakkā idāni cirā-
yitun“ ti ekappahāren’ eva bahuvimānāni dassesi, rañño ca
5 tattha sampattiṃ anubhavantānaṃ kammaṃ puṭṭho ācikkhi:

140. Vehāyasā ‘me bahukā’ jātārūpassa nimmitā
daddallamānā ābhenti² vijju v’ abbhagghanantare³. 550.
141. ‘Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
10 ime nu maccā kim akaṃsu sādhuṃ
ye modare saggapattā vimāne. 551.
142. Tassa puṭṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ puññakammānaṃ jānaṃ akkhās’ ajānato: 552.
143. Saddhāya sunivittihāya saddhamme supavedite
15 ākaṃsu Satthu vacanaṃ Samvāsambuddhasāsanaṃ
tesaṃ etāni ṭhānāni yāni tvaṃ rāja passasīti. 553.

Ta. vehāyasāme ti vehāsayā ime ākāsen’ eva sandhāritā, ākasatṭhaka-
vimānā ime ti vadati, vijjuvabbhagghanantare ti ghanavalāhikantare cara-
mānā vijju viya, sunivittihāyā ‘ti maggena āgatattā supatittihāya, i. v. h.:
20 mahārāja ete pure niyyānikabuddhesāsane pabbajitvā parisuddhasilā samaṇadham-
maṃ karontā sotāpattiṃ phalaṃ sacchikātvā arahattaṃ nibbattetuṃ asakkoṇṭā tato
cutā imesu kanakavimānesu uppannā, etesaṃ Kassapabuddhasāvakaṇānaṃ tāni
ṭhānāni yāni tvaṃ rāja passasi, pass’ etāni mahārājā ‘ti.

Evam assa ākāsakavimānāni dassetvā Sakkassa santikaṃ
25 gamanatthāya ussāhaṃ karonto āha:

144. Veditā te mahārāja āvāsā⁴ pāpakammānaṃ,
atho kalyāṇakammānaṃ⁵ ṭhānāni viditāni te,
uyyāhi dāni rājasi devarājassa santike ti. 554.

Ta. āvāsan⁶ ti mahārāja tayā paṭhamam eva nerāyikānaṃ āvāsaṃ disvā
30 pāpakammānaṃ ṭhānāni viditāni, imāni pana ākāsatṭhakavimānāni passantena
atha kalyāṇakammānaṃ ṭhānāni viditāni te, idāni devarājassa santike sampattiṃ
dattvā uyyāhiti.

¹ Cks add vimānā. ² Bā ābhanti. ³ Bā vijjugabbha-. ⁴ all three MSS. vidi-
tāni - - āvāsān. ⁵ Ck -ni. ⁶ so all three MSS.

„ Evañ ca pana vatvā purato ratham pesetvā Sinerum parivāretvā t̥hite satta paribhaṇḍapabbate dassesi, te disvā rañño Mātalisṣa, puṭṭhabbhāvaṃ āvikāroṇto Satthā āha :

145. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ dīḍḍhaṃ yānaṃ adhiṭṭhito
yāyamāno mahārājā addā sīdantare nage, 5
disvānāmantayī sūtaṃ : ime ke nāma pabbatā ti. 555.

Ta. hayavāhin ti hayehi vāhiyamānaṃ dīḍḍhāyanaṃ, adhiṭṭhito ti dīḍḍhāyane t̥hito hutvā, addā ti addasa, Sīdantare ti Sīdāmahāsamuddassa antare, tasmiṃ kira samudde udakaṃ sukhumaṃ morapattam pi pakkhittāṃ patit̥thātum na sakkoti sīdat' eva, tasmā so Sīdāmahāsamuddo ti vuccati, tass' 10 antare nage ti pabbate, ke nāmā 'ti ke nāma nāmena ime pabbatā ti.

Evam Niminā puṭṭho Mātali devaputto āha :

146. Sudassano Karavīko Īsadharo¹ Yugandharo
Nemindharo Vinatako Assakaṇṇo giribrahā 556.
147. Ete Sīdantare nagā anupubbasaṃmuggatā 15
mahārājānaṃ āvāsā yāni tvaṃ rāja passasīti. 557.

Ta. Sudassano ti ayaṃ mahārāja etesaṃ sabbabāhiro S-pabbato nāma, tadantare Karavīko nāma, so Sudassanato uccatāro, ubhinnaṃ pi pana tesam antare eko Sīdantarasaṃmuddo², Karavīkassa antare Īsadharo¹ nāma, so kira Karavīkato uccatāro, tesam pi antare eko Sīdantarasaṃmuddo, Īsadharassa antare Yugandharo nāma, so Īsadharato uccatāro, tesam pi antare eko Sīdantarasaṃmuddo, 20 Yugandharassāntare Nemindharo nāma, so Yugandharato uccatāro, tesam pi antare eko Sīdantarasaṃmuddo, Nemindharassa antare Vinatako nāma, so tato uccatāro tesam pi antare eko Sīdantarasaṃmuddo, Vinatakaṃ antare Assakaṇṇo nāma, so Vinatakato uccatāro, tesam pi antare eko Sīdantarasaṃmuddo³, anu- 25 pubbasamuggatā ti ete sīdantarasaṃmudde sattapabbatā anupaṭipāṭiyā samuggatā sopānasadisā hutvā t̥hītā, yānīti pabbatāni, tvaṃ mahārāja ime pabbate passasī, ete catunnaṃ mahārājānaṃ āvāsā ti.

Evam assa cātummahārājikadevalokaṃ dassetvā purato ratham pesetvā Tāvatisabhavanassa Cittakūṭadvārakoṭṭhakaṃ 30 parivāretvā t̥hītā Indapaṭimā dassesi, taṃ⁴ disvā rājā pucchi, itaro pi 'ssa ācikkhi:

148. Anekarūpaṃ ruciraṃ nānācitraṃ pakāsati
ākiṇṇaṃ Indasadihehi⁵ vyaggheh' eva surakkhitaṃ, 558.

¹ Bā isindharo. ² Bā sīdantare mahāsamuddo. ³ Bā adds ete nagā, ete pabbatā. ⁴ read: tā? ⁵ read: -dise = dihehi.

149. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
imaṃ nu dvāraṃ kimabhiññāma¹ āhu. 559.
150. Tassa putṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ puññakammānaṃ 'jānaṃ akkhās' ajānato: 560.
151. Cittakūḷo ti yaṃ āhu devarājapavesanaṃ
Sudassanassa girino dvāraṃ h' etaṃ pakāsati, 561.
152. Anekarūpaṃ ruciraṃ nānācitraṃ pakāsati
'ākiññaṃ Indasadisehi vyaggheti' eva surakkhitaṃ¹,
pavis' etena rājisi, arajāṃ bhūmiṃ akkamā² 'ti. 562.

Ta¹ anekarūpaṃ ti anekajātikaṃ, nānācitraṃ ti nānāratana-cittaṃ, pakāsati² ti kiññaṃ³ etaṃ paññāyati, ākiññaṃ ti samparivāritaṃ, vyaggheti⁴ eva surakkhitaṃ⁵ ti yathā nāma vyaggheti vā sīheti vā mahāvanaṃ evaṃ taṃ indasadiseh' eva surakkhitaṃ, tassa⁶ ca pana Indapaṭimānaṃ ārak-khattāya⁷ ṭhapitabhāvo Ekanipāte Kulāvakajātakena kathetabbo, kimabhiññāma⁸ hū⁹ ti kiñnāma kannāma¹⁰ vadanti, pavesanaṃ ti nikkhamanapavesana-thāya nimmitaṃ, Sudassanassa¹¹ 'ti Sineragirino, dvāraṃ hetuṃ ti etaṃ Sinerumatthake paṭiṭṭhitaṃ dasasahassayojanikassa devanagaraṃ dvāraṃ pakāsati, dvārakoṭṭhako paññāyati¹² a, pavisetenā¹³ 'ti etena dvārena devanagaram¹⁴ pavisā, arajāṃ -- mā¹⁵ 'ti arajāṃ suvaṇṇarajatamaṇimayaṃ nānāpuppha-samākiññaṃ dibbabhūmiṃ dibbayānena akkama mahārājā¹⁶ 'ti.

Evaṃ ca paṇavatvā Mātali rājānaṃ devanagaraṃ pavesesi,
tena vuttaṃ:

153. Sahassayuttaṃ hayavāhiṃ dibbaṃ yānaṃ adhiṭṭhito,
yāyamāno mahārājā addā devasabhaṃ idan¹ ti. 563.

So dibbayāne ṭhito va gacchanto Sudhammadevasabhaṃ
disvā Mātaliṃ pucchi, so pi 'ssa ācikkhi:

154. Yathā sarade ākāso nīlo ca² patidissati
tathūpamaṃ imaṃ vyamaṃ veluriyāsu nimmitaṃ. 564.
155. Vittī hi maṃ vindati sūta disvā,
pucchāmi taṃ Mātali devasārathi:
imaṃ hi vyamaṃ kimabhiññāma³ āhu. 565.
156. Tassa putṭho vyākāsi Mātali devasārathi,
vipākāṃ puññakammānaṃ 'jānaṃ akkhās' ajānato: 566.

¹ B^d purāṇ-. ² B^d kiñmasaṇṇamāhu. ³ so Cks; B^d kiñnāmakaṃ. ⁴ C^k paṭisetenā, C^s pavisetenā. ⁵ so all three MSS. for imaṃ? ⁶ read: va?

157. Sudhammā iti yam āhu pass' esā¹ dissate sabhā,
veluriyārucirā citrā dhārayanti sunimmitā 567.

158. Atthamsā sukātā thambhā yabbe veluriyāmayā
yāttha devā tāvatimsā sabbe Inda-purohitā 568.

159. Attham devamanussānam cintayantā samacchare,
pavis' etena rājisi devānam anumodanan ti. 569.

5

Ta. idan ti nipātamattam, devasabham addasā ti a., passesā ti¹ passa² esā,
veluriyārucirā ti ruciraveluriyā, citrā ti nānāratana-citrā, dhārayanti itī imam
sabham ete atthamsādibhedā sukātā thambhā dhārayanti, Indapurohitā ti
Indam purohitam purecārikam katvā parivaretvā devamanussānam attham cin- 10
tentā acchanti, pavisetenā 'ti iminā maggena yāttha devā aññamaññam anu-
modantā acchanti tam thanam devānam anumodanam pavisa.

Devāpi kho tassāgamanam oloKentā nisinnā³, te „rājā
āgato“ ti sutvā ca⁴ dibbagandhavāsapupphahatthā yāva Citta-
kūṭadvārakotṭhakā paṭimaggam gantvā Mahāsattam gandhādīhi 15
pūjentā Sudhammasabham ānayimsu, rājā rathā otarītvā de-
vasabham pāvisi, tattha nam devā āsanena nimantayimsu, Sakko
āsanena c' eva kāmehi ca⁵.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

160. Tam devā paṭinandiṃsu disvā rājānam āgataṃ: (IV. p. 356) 20
svāgatan te mahārāja aho te adurāgataṃ,
nisīda dāni rājisi devarājassa santike. 570.

161. Sakko pi paṭinandittha Vedeham Mithilaggaham
nimantayi ca kāmehi āsanena ca Vāsavo: 571.

162. Sādhu kho si anuppatto āvāsam vasavattinam, 25
vasa devesu rājisi sabbakāmasamiddhisu,
tāvatimsesu devesu bhuñja kāme amānuse ti. 572.

Ta. paṭinandiṃsū 'ti sampiyāyimsu, baṭṭhatutṭhā hutvā sampattechimsu,
sabbakāmasamiddhisū ti sabbesam devakāmānam samiddhiyuttesu.

Evam Sakkena dibbakāmena nimantito rājā paṭikkhi- 30
panto āha:

163. Yathā yācitakam yānam yathā yācitakam dhanam (IV. p. 358)
evamsampadam ev' etam yaṃ parato dānapaccayā. 573.

¹ Bds esesā ² Bd esa, Cks omīti passa. ³ Bd nisīdiṃsu. ⁴ Bd omīti ca. ⁵
Bd adds nimantesi. ⁶ Cks -te.

164. Na cāham etaṃ icchāmi yaṃ parato dānapaccayā,
sayamkatāni puññāni tam me āveṇiyam dhanam. 574.

165. So 'haṃ gantvā manussesu kāhāmi kusalam bahum (cfr. II 232)
dānena samacariyāya saṃyamena damena ca

5 yaṃ katvā sukhito hoti na cā pacchānutappatīti. 575.

Ta.¹ yamparato dānapaccayā ti yaṃ parato tassa parassa dānapaccayā² tena dinnatā labbhatī taṃ yācitasadisam hoti, tasmā nāham etaṃ icchāmi, sayamkatānīti yāni pana mayā attanā katāni puññāni tadeva³ mama parehi asādhāraṇam āveṇiyam dhanam ti, samacariyāyā 'ti tīhi dvārehi samakiriyāya, 10 saṃyamena 'ti silarakkhanena, damena 'ti indriyadamanena.

Evam M. devānam madhurasaddena dh. d., dhammam desento yeva manussagaṇanāya sattadivasāni tathvā devagaṇam tosetvā devagaṇamajjhe tthito va Mātālissa guṇam kathento ā.:

166. Bahupakāro no bhavam⁴ Mātali devasārathi
15 yo me kalyāṇakammānam pāpāni raṭṭhamsayīti. 576.

Ta. yo me -- daṃsayīti yo esa mayham kalyāṇakammānam devānam ca vasaṇatthānāni pāpakammānam nerayikānam ca pāpāni tthānāni dassesīti a.

Atha rājā Sakkam āmantetvā „icchām' aham mahārāja manussalokam gantun“ ti ā., Sakko „tena hi samma Mā- Ni- 20 mirājānam tatth' eva Mithilam nehīti“ ā., so „sādhū“ 'ti sampatichitvā ratham upatthapesi, rājā devagaṇena saddhiṃ sammoditvā deve⁵ nivattetvā ratham abhirūhi, Mā- ratham pesento pācīnabhāgena Mithilam pāpuṇi, mahajano dibbaratham disvā „rājā no āgacchatīti“ pamudito ahosi, Mā- Mithilam 25 padakkhiṇam katvā tasmiṃ yeva sīhapañjare Mahāsattam otāretvā „gacchāma mahārājā“ 'ti āpucchitvā sakatthānam eva gato. Mahājano pi rājānam parivāretvā „kīdiso devaloko“ ti pucchi, rājā devānam Sakkassa ca devaraṇṇo sampattiṃ vaṇ- netvā „tumhe dānādīni puññāni karoṭha, evam tasmiṃ deva- 30 loke nibbattissathā“ 'ti dh. d. So aparabhāge kappakena phalitassa jātabhāvo ārocite phalitam gahetvā tthapāpetvā kapp-

¹ Ck^s yattha. ² Dd dānapaccayā. ³ Bd tameva. ⁴ Ck^s bhayam. ⁵ Bd adds āpucchetvā.

kassa gāṃavaram datvā pabbajitukāmo puttam r. paṭicchāpesi,
teṇa ca „kasmā deva pabbajasīti“ vutte „uttamaṅgaruhā
mayhan“ ti imam gātham vatvā purimarājāno viya pabbajitvā
tasmiṃ yeva ambavane viharanto cattāro Brahmavihāre bhā-
vetvā Brahmalo-kūpaḥ ahoṣi.

5

Tass' eva pabbajitabhāvaṃ āvikaronto Satthā osānagātham āha:

107. Idam vatvā Nimirājā¹ Vedeḥo Mithilaggaho

puthuyaññaṃ yajitvāna saṃyamaṃ ajjhupāgamīti. 577.

Ta. idam vatvā ti uttamaṅgaruhā mayhan ti imam gātham vatvā,
puthuyaññaṃ yajitvāna² 'ti mahādānaṃ datvā, saṃyamaṃ ajjhupā- 10
gamīti silasaṃyamaṃ upagato.

Putto pan' assa Kaḷārajanako³ nāma tam vaṃsaṃ upac-
chinditvā⁴ apabbajī⁵.

S. i. d. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi T. mahānek-
khammaṃ nikkhanto yevā“ ti vatvā j. s.: „Tadā Sakko Anuruddho 15
ahoṣi, Mātali Ānando, cāturāsītirājasahassāni Buddhaparisa, Nimirājā
aham evā“ ti⁶. Nimijātakaṃ.

5. Khaṇḍahāla-jātaka.

Rājās¹ luddakammo ti. Idam S. Gijjhakūṭe v. Deva-
dattaṃ ā. k. Tassa vatthum² Saṃghabhedakakkhandhake āgataṃ 20
eva, tam tassa pabbajjato paṭṭhāya yāva Bimbisāraṇaṃ maraṇā
tatthāgatanayen' eva³ veditabbaṃ. Tam pana mārāpetvā De- Ajāta-
sattum upasaṃkamitvā ā.: „mahārāja tava manoratho matthakaṃ
patto, mama manoratho tāva na pāpuṇātīti“. „Ko pana vo bhante
manoratho“ ti. „Dasabalaṃ mārāpetvā Buddho bhavissāmīti“. 25
„Amheh' eva kiṃ kātābbaṃ“ ti. „Dhanuggahe sannipātetum vaṭṭa-
tīti“. „Sādhu bhante“ ti rājā akkhaṇavedhinam dhanuggahānam
pañcasatāni sannipāṭepetvā tato pi ekatimsa jane uccinitvā „therassa

¹ Bā ne-. ² C^o kalāra-, Bā kālāra-. ³ C^o acch-, Bā āpacchindi. ⁴ Bā omite
ap-. ⁵ Bā nemirājā pana aham eva sammāsambuddho loke udapādīti nemijā-
takaṃ nīhitam. 5. Is in Bā called Candakumārājātaka, Cfr. Bv & U. p. 77.
De- = Devadatto. ⁶ C^o Bā -u. ⁷ C^o maraṇattagata-, C^o maraṇattāgata-.

vacanam karothā“ ‘ti De - assa santikam pāhesi. So tesam jeṭṭha-
kam āmantetvā „āvuso Samano Gotamo Gijjhakūṭe viharati, asukaveṇya
divaṭṭhāne caṃkamati, tvaṃ tattha gantvā taṃ visapīṭena sallena
vijjhivā jīvitakkhayaṃ pāpetvā asukena nāma maggena ehi“ pesetvā
5 tasmiṃ magge dve dhanuggahe ṭhapesi. „Tumhākam ṭhitamaggena
eko puriso āgacchissati, taṃ tumhe jīvītā voropetvā asukamaggena
nāma ethā“ ‘ti tasmiṃ magge cattāro¹ ṭhapesi. „Tumhākam ṭhita-
maggena dve² purisā āgacchissanti, tumhe te jīvītā voropetvā asuka-
maggeṇa nāma ethā“ ‘ti tasmiṃ magge aṭṭha jane ṭhapesi. „Tum-
10 hākam ṭhitamaggena cattāro purisā āgamissanti, tumhe te jīvītā
voropetvā asukamaggena nāma ethā“ ‘ti tasmiṃ magge soḷasa
purise ṭhapesi. „Tumhākam ṭhitamaggena aṭṭha purisā āgamissanti,
tumhe te jīvītā voropetvā asukamaggena ethā“ ‘ti. Kasmā pan’ esa
evam akāsīti attano kammassa paṭicchādanattham. Atha so jeṭṭha-
15 dhanuggaho vāmato khaggaṃ³ piṭṭhiyā tuṇhīraṃ⁴ bandhitvā mēda-
kasiṅganahādhanuṃ gahetvā Tathāgataṃ santikam gantvā „vijjhi-
sāmi nan“ ti dhanuṃ āropetvā saram sannahitvā kaḍḍhitvā vissajjetuṃ
nāsakkhi⁵, sakalasarīraṃ thaddhaṃ yante pīṭitākārappattaṃ viya ahoṣi.
so maraṇabhayaṭajjito aṭṭhāsi. Atha naṃ S. diṣvā madhurassaram
20 niechāretvā „mā bhāyi, ito ehi“ ā. So tasmiṃ khaṇe āvudhāni
chaḍḍetvā Bhagavato pādesu sirasā pativā „accayo maṃ bhante acca-
gamā yathābālaṃ yathāmūḷhaṃ yathāakusalaṃ, sv-āhaṃ tumhākaṃ
guṇe ajānanto andhabālassa De - ssa vacanena tumhe jīvītā voro-
petuṃ āgato, khamatha me bhante“ ti khamāpetvā ekamante nisīdi.
25 Atha naṃ S. saccāni pakāsetvā sotāpattiṭṭhale patitṭhāpetvā „āvuso
De - ena ācikkhitamaggaṃ apaṭipajjitvā aññena maggena yāhīti“
taṃ uyyojesi, taṃ uyyojetvā ca pana caṃkamā oruḷha aññatarasmiṃ
rukkhamūle nisīdi. Atha tasmiṃ dhanuggahe anāgacchante itare dve
„kiṃ nu kho so cirāyatīti“ paṭimaggena⁶ gacchantā Dasabalaṃ diṣvā
30 upasaṃkamitvā vanditvā ekamante nisīdiṃsu. So tesam pi saccāni
pakāsetvā sotāpattiṭṭhale patitṭhāpetvā „āvuso De - ena kathitam
maggam apaṭipajjitvā iminā maggena gacchathā“ ‘ti uyyojesi, iminā
nāma upāyena itare⁷ pi āgantvā nisinne⁸ sotāpattiṭṭhale patitṭhāpetvā
aññena maggena uyyojesi. Atha so paṭhamam āgato dhanuggaho

¹ Bā adds purise. ² Bā aṭṭha. ³ Bā adds laggetvā. ⁴ Bā tuṇḍisaram. ⁵ Bā
adds so saram ropetuṃ asakkonto pāsukā bhijjanti viya mukhato khelena
pagghiraṇena kiṇṇatarupo ahoṣi. ⁶ Ck - nā. ⁷ Bā - resu. ⁸ Bā - esu.

De - aṃ upasāṃkamitvā „bhante De - a, ahaṃ Sammāsambuddhaṃ
 jīvītā voropetum nāsakkhiṃ, mahiddhiyo so Bhagavā mahānubhāvo“
 ti ārocesi. Te sabbe pi¹ „Sammāsambuddhaṃ nissāya amhehi jīvitāni
 laddhaṃ“ ti Satthū santike pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇṇṇsu. Ayaṃ
 pavatti bhikkhusaṃghe pākaṭā ahoṣi, bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ
 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso De- kira ekasmiṃ Tathāgate veracittena
 bahujane jīvītā voropetum vāyāmaṃ akāsi, te sabbe pi Satthāraṇ
 nissāya jīvitāni labhiṃsū“ 'ti. S. āgantvā „k. n. bh. e. k. s.“ ti p.
 „i. n.“ ti v., „na bh. i. p. pi De- maṃ ekaṃ nissāya mayi veracittena
 bahujane jīvītā voropetum vāyami yevā“ 'ti vatvā a. ā.: 10

Atīte ayaṃ Bārāṇasī Pupphavatī nāma ahoṣi. Ta. Vaṣa-
 vattirañño putto ekarājā nāma r. kāresi. Tassa putto Canda-
 kumāro nāma oparajjāṃ kāresi. Khaṇḍahālo nāma brāhmaṇo
 purohito ahoṣi, so rañño atthaṃ ca dhammaṃ ca anusāsati, taṃ
 kira rājā paṇḍito ti vinicchaye nisīdāpesi. So lañcavittaṃ ro hutvā¹⁵
 lañcaṃ gahe tvā assāmike sāmike karoti sāmike assāmike. Ath'
 ekadivasam eko aṭṭaparājito puriso vinicchayaṭṭhānā upakkosanto
 nikkhamitvā rājupatṭhānaṃ gacchantaṃ Candakumāraṃ disvā
 tassa pādesu pati. So „kiṃ bho purisā“ 'ti ā. „Sāmi Khaṇḍa-
 hālo vinicchaye vilopaṃ khādati, ahaṃ tena lañcaṃ gahe tvā parā- 20
 jayaṃ pāpito“ ti. C-kumāro „mā bhayitī“ taṃ assāsetvā vi-
 nicchayaṃ netvā sāmikam akāsi. Mahājano mahāsaddena
 sādhu-kāraṃ adāsi. Rājā sutvā „kimsaddo eso“ ti pucchitvā.
 „C-kumārena kira Kh-lassa dubbinicchitaṃ aṭṭaṃ suvinicchitaṃ,
 tat' eso sādhu-kārasaddo“ ti. Rājā taṃ sutvā kumāraṃ āgantvā²⁵
 vanditvā ṭhitam „tāta eko kira te aṭṭo vinicchito“ ti pucchi.
 „Āma devā“ 'ti. „Tena hi tāta ito patṭhāya tvam eva vi-
 nicchayaṃ patṭhapehīti“ vinicchayaṃ kumārassa adāsi. Kh-lassa
 āyo pacchijji, so tato patṭhāya kumāre āghātaṃ bandhitvā
 otārāpekkho acari. So pana rājā muddhappasanno², so eka- 30
 divasaṃ paccūsasamaye supinantaṃ alaṃkatadvārakotṭhakaṃ
 sattaratanamayapākāraṃ satṭhiyojanikaṃ suvaṇṇamahāvīthiṃ

¹ Ck' ti. ² Bḍ mandapañño.

yojanasahassubbedham Vejayantapāsādādīpatimaṇḍitam Nanda-
 uavanādivanarāmaṇeyyakam Nandāpokkhaniādīpokkharanirāma-
 ñeyyakasamannāgataṁ ākiṇṇādevagaṇam Tāvatiṁsabhavanam
 disvā ta. gantukāmo hutvā cintesi: „ācariya-Kh-lassa āgatave-
 5 lāya Devalokagāmmimaggam pucchitvā tena desitamaggena De-
 valokam gamissāmīti“. Kh-lo pi pāto va rājanivesanam pavi-
 sitvā rañño sukhaṣeyyam pucchi. Ath' assa rājā āsanam
 dāpetvā pañham pucchi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

- 10 1. Rājāsi luddakammo¹ ekarājā² Pupphāvatīyā³,
 so pucchi brahmabandhum Khaṇḍahālam purohitam mūlham. 578.
 2. Saggamaggam⁴ ācikkha, tvam si⁵ brāhmaṇa dhammavinayakusalo,
 yathā ito vajanti Sugatiṁ narā puññāni katvānā 'ti. 579.

Ta. rājāsi ti rājā āsi, luddakammo⁶ ti kakkhalapharusakammo, saggā-
 15 maggam ti saggānam maggam, dhammavinayakusalo ti sucaritadhamme
 ca ācāravinaye ca kusalo, yathā ti yathā narā puññāni katvā ito Sugatiṁ
 gacchanti tam Sugatimaggam ācikkhāhīti pucchati.

Imam pana pañham sabbaññū-Buddham vā tassa sāvake
 vā alābhena⁷ Bodhisattam vā pucchitum vaṭṭati, rājā pana
 20 yathā nāma sattāham maggamūlho puriso aññam addhamāsa-
 mattam maggamūlham maggam puccheyya evam Kh-lam
 pucchi. So cintesi: „ayam me paccāmittassa piṭṭhīm passana-
 kālo, idāni C-kumāram jīvitakkhayaṁ pāpetvā mama mano-
 ratham pūressāmīti“. Atha rājānam āmantetvā tatiyam g. ā.:

- 25 3. Atidānam daditvāna avajjhe deva ghātetvā
 evam vajanti Sugatiṁ narā puññāni katvānā 'ti. 580.

T. a.: mahārāja Saggam gacchantū nāma atidānam dadanti avajjhe ghā-
 tenti, sace Saggam gantukāmo tvam pi tath' eva karohīti.

Atha nam rājā pañhassa attham pucchi:

- 30 4. Kim pana tam atidānam, ke ca avajjhā imasmim lokasmim,
 etaṇ⁸ ca khō no akkhāhi, yajissāma dadāma dānānīti. 581.

¹ Ck adds si. ² Cks add ti. ³ Bd -yāyam. ⁴ Bd saggānammaggam. ⁵ Bd
 tvamasi. ⁶ Cks add si. ⁷ Ck -bhe, C^s -bho. ⁸ Ck ek-.

So pi vyākāsi:

5. Puttehi deva yajitabbaṃ mahesihi negamehi ca
usabhehi ājānīyehi catūhi
sabbacatukkena deva yajitabbaṃ ti 582.

vyākaronto ca Devalokamaggaṃ puttḥo Nirayamaggaṃ vyākāsi. 5

Ta. puttehi attano jātehi piyaputtehi c' eva piyadhītāhi ca, mahesi-
hīti piyabharīyāhi, negamehīti seṭṭhihi, usabhehīti sabbasetausabharājūhi,
ājānīyehīti maṅgalassehi, catūhīti etehi sabbe¹ eva aññehi ca hatthiādīhi
catūhi catūhīti evaṃ sabbacatukkena deva yajitabbaṃ, etesaṃ sabbesaṃ khaggena
sīsaṃ chinditvā suvaṇṇapātiyā galalohitaṃ gahetvā āvāṇe pakkhipitvā yaññaṃ 10
yajanakarājāno sarīren' eva saha Devalokaṃ gacchanti mahārāja, samaṇabrāh-
maṇakapaṇḍhikavanibbakaṃcākānaṃ ghāsacchādanādisampādanaṃ¹ dānaṃ eva
pavattati, ime pana puttadhītādayo māretvā tesam galalohitena² yajanaṃ ati-
dānaṃ nāma³ ti rājānaṃ saññāpesi.

Iti so „sace C-kumāraṃ ekaṃ ñeva gaṇhissāmi veracittena 15
kāraṇaṃ maññissantīti“ taṃ mahājanassa antare pakkhipi.
Imaṃ pana tesam kathentānaṃ kathaṃ sutvā antepurajano
bhīttasito ekappahārena mahāviraṇaṃ viravi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā gāthaṃ āha:

6. Tam sutvā antepure: kumārā ca³ mahesiyo ca haññantu 20
eko ahoṣi nigghoso bhesmā accuggato saddo ti. 583.

Ta. taṃ ti taṃ kumārā ca mahesiyo ca haññantū 'ti saddaṃ sutvā, eko
ti sakalarājānivesane eko va nigghoso ahoṣi, bhesmā ti bhayānako, accug-
gato ti atī uggato ahoṣi.

Sakalarājakulaṃ yugantavātāhataṃ viya sālavanaṃ ahoṣi, 25
brāhmaṇo pi rājānaṃ ā: „kiṃ mahārāja yaññaṃ yajitum sak-
kosi na sakkosīti“. „Kiṃ kathesi ācariya, yaññaṃ yajitvā
Devalokaṃ gamissāmīti“. „Mahārāja bhīruno⁴ dubbalajjhāsaya
yaññaṃ yajitum samatthā nāma na honti, tumhe idha sabbe
sannipātetha, ahaṃ yaññāvāṇe kammaṃ karissāmīti“ attano 30
pahonakabalaṃ gahetvā nagarā nikkhamma yaññāvāṇaṃ sama-
talaṃ kārāpetvā vatiyā parikkhipi, kasmā⁵: dhammiko pi samaṇo vā
brāhmaṇo vā āgantvā vāreyyā⁶ 'ti yaññāvāṇe vatiparikkhepanaṃ

¹ Bḍ -samipadānaṃ. ² Bḍ adds yaññaṃ. ³ Bḍ omits ca. ⁴ Bḍ bhīrukā. ⁵
Ck omits kasmā. ⁶ Bḍ vāreyyā.

cārittan ti katvā porāṇakabrāhmaṇehi ṭhapitaṃ. Rājāpi puriṣe
pakkosāpetvā „tāta ahaṃ attano puttadhītaro ca bhariyāyo
ca māretvā yaññaṃ yajitvā Devalokaṃ gamissāmhi, gacchatha
nesaṃ ācikkhitvā sabbe idhāṇṭhā“ 'ti puttānaṃ tāva ānaya-

5 natthāya āha:

7. Gacchatha vadetha kumāre Canda-Suriyaṃ Bhaddasenaṃ ca
Sūraṇ ca Vāmagottaṇ ca:

pasurā kira hotha yaññatthāyā 'ti. 584.

Ta, C-kumaro ca Suriyakumāro ca dve Gotamādeviyā aggamahesiyā puttā,

10 Bhaddaseṇo ca pana Sūro ca Vāmagotto ca tesāṃ vemātikabhātaro, pasurā
kira hothā 'ti pasurā kira hotha, ekasmiṃ ṭhāne rāsi hothā 'ti kir' ettha¹ attho.

Te paṭhamāṃ C-kumārassa santikaṃ gantvā āhaṃsu:
„kumāra tumhe kira māretvā tumbhakaṃ pitā D-lokaṃ gantu-
kāmo, tumbhakaṃ gaṇhanatthāya amhe pesesīti“. „Kassa va-
15 canena maṃ gaṇhāpetīti“. „Kh-lassa devā“ 'ti. „Kiṃ so
maṃ űeva gaṇhāpeti udāhu aññe pīti“. „Aññe pi gaṇhāpeti,
catukkaṃ kira yaññaṃ yajāpetukāmo“ ti. So cintesi: „tassa
aññehi saddhiṃ veran n' atthi, 'vinicchaye vilopaṃ kātuṃ na
labhāmīti' pana mayi ekasmiṃ verena bahūṃ mārāpeti², pitaraṃ
20 daṭṭhūṃ labhantassa sabbesaṃ mocāpanaṃ mama bhāro“ ti.
Atha ne „tena hi me pitu vacanaṃ karoṭhā“ 'ti. Te taṃ
netvā rājaṇgaṇe ekamante ṭhapetvā itare pi tayo ānetvā tass'
eva santike katvā rañño ārocayāsu: „ānītā te deva puttā“
ti. So tesāṃ vacanaṃ sutvā „tātā idāni me dhītaro ānetvā
25 tesāṃ űeva santike karoṭhā“ 'ti itaraṃ gātham āha:

8. Kumāriyo pi vadetha Upaseṇiṃ Kokilaṃ Muditaṇ ca

Nandaṇ cāpi kumāriṃ: pasurā kira hotha yaññatthāyā 'ti. 585.

Te „evaṃ karissāma“ 'ti tāsāṃ santikaṃ gantvā tā roda-
mānā paridevamānā³ ānetvā bhātikānaṃ űeva santike kariṃsu.

30 Tato rājā attano piyabhariyānaṃ gaṇhanatthāya itaraṃ g. āha:

9. Vijayam pi mayhaṃ mahesiṃ ekapatiṃ Kesiniṃ Sunandaṇ ca
lakkhaṇavarūpapaṇṇā pasurā kira hotha yaññatthāyā 'ti. 586.

¹ Bā hotha ti ācikkhathā ti. ² Ck -petvā. ³ Ck adds so, C^s yo.

Ta. lakkaḥaṇa- ti uttamehi catusaṭṭhiyā itthilakkhaṇehi upapannā, ethā 'ti pi vadethā 'ti a.

Te tāpi paridevamānā ānetvā kumārānaṃ santike kariṃsu.
Atha rājā cattāro seṭṭhi ānāpento itaraṃ g. āha:

10. Gahapatayo pi vadetha Puṇṇamukhaṃ Bhaddiyaṃ Siṅgalaṃ ca 5
Vaddhañ cāpi gahapatiṃ
pasurā kira hotha yaññatthāyā 'ti. 587.

Rājapurisā gantvā te ānayaṃsu. Rañño puttadāre gayha-
māne sakalanagaraṃ na kiñci avoca, seṭṭhikulāni pana mahā-
sambandhāni, tasmā tesāṃ gahitakāle sakalanagaraṃ saṃ- 10
khubbitvā „rañño seṭṭhi māretvā yaññaṃ yajituṃ na dassāmā“
'ti seṭṭhi parivāretvā va tesāṃ nātivaggena saddhiṃ rājakulaṃ
agamāsi. Atha te seṭṭhi nātijanaparivutā rājānaṃ attano
jīvitāṃ yācīṃsu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

11. Te tattha gahapatayo avocīṃsu [samāgatā] puttadāraparikiṇṇā: 15
sabbasikhino deva karohi athavā no dāse sāvehi. 588.

Ta. sabbasikhino ti sabbe amhe matthake cūlaṃ ṭhapetvā attano
ceṭake karohi, mayan te ceṭakakiccaṃ karissāma, athavā no dāse sāvehi
athavā asaddabanto sabbe seniye¹ sannipādetvā tesaṃ majjhe amhe dāse sāvehi, 20
mayan te dāsattaṃ paṭisunissāma 'ti.

Te evaṃ yācantā jīvitāṃ laddhuṃ nāsakkhiṃsu. Rāja-
purisā sese paṭikkamāpetvā te gahetvā kumārānaṃ yeva san-
tike nisīdapesuṃ. Tato rājā hatthiādīnaṃ ānayanatthāyā²
ānāpento³ āha: 25

12. Abhayaṃkaram pi hatthiṃ Rājagiriṃ⁴ Accutavaruṇadantaṃ
ānetha kho te khippaṃ, yaññatthāyā bhavissanti. 589.
13. Assataram pi Kesin Surāṃmukhaṃ Puṇṇakaṃ Vindakaṃ ca⁵
ānetha kho ne⁶ khippaṃ, yaññatthāyā bhavissanti. 590.

¹ so C²; C¹ seniye, B¹ seniyo. ² C² - dīni atthāyā. ³ C¹ ānāpento. ⁴ B¹
uālāgiriṃ. ⁵ B¹ assaratanaṃ pi kesaniṃ surāṃmukhaṃ puṇṇakaṃ vindaṭṭakaṃ
ca. B¹ ne.

14. Usabhe pi yūthapatine gavāṃpatine¹

mayhaṃ ānetha samupakarontu,

sabbaṃ yaṇissāma, dadāma dānāni. 591.

15. Sabbaṃ paṭiyādetha yaññaṃ pana uggatamhi suriyamhi,

5 āṇāpetha ca kumāre: abhīramantu imaṃ rattim. 592.

16. Sabbaṃ upatthāpetha yaññaṃ pana uggatamhi suriyamhi,

vadetha ca dāni kumāre: ajja vo pacchimā rattitī. 593.

Ta. samupakarontu sabbaṃ ti na kevalaṃ ettakam eva avasesam pi, sabbe catuppadagaṇaṃ eva pakkhiganaṃ ca sabbaṃ catukkaṃ katvā rāsini² ka-
10 rontu, saḷhacattukkaṃ yaññaṃ yaṇissāma, yācakabrāhmaṇānaṃ ca dānaṃ dassāma
'ti, sabbaṃ paṭiyādethā 'ti etaṃ³ mayā vuttaṃ anavasesaṃ⁴ upatthāpetha,
uggatamhīti ahaṃ pana yaññaṃ uggate suriye sve pāto va yaṇissāmi, sab-
baṃ upatthāpethā 'ti sesam pi sabbaṃ yaññopakaraṇaṃ upatthāpetha.

Raṇṇo pana mātāpitāro dharanti⁵ yeva, ath' assa gantvā
15 mātu ārecesuṃ: „ayye putto vo puttadāre māretvā yaññaṃ
yajitukāmo“ ti. Sā „kiṃ kathetha tātā“ ti hatthena hadayaṃ
dhāretvā⁶ rodamaṇā āgantvā „saccaṃ kira putta evarūpo te
yañño bhavissatīti“ pucchi.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- 20 17. Taṃ taṃ mātā avacā⁷ rodanti⁸ āgatā vimānato:
yañño kira te putta bhavissati catūhi puttehīti. 594.

Ta. tantan ti taṃ etaṃ rājānaṃ, vimānato ti attano vasanaṭṭhānato.

Rājā āha:

18. Sabbe mayhaṃ puttā cattā Candasmim haññaṃānasmim,
25 puttehi yaññaṃ yajitvāna sugatiṃ Saggam gamissāmīti. 595.

Ta. cattā ti C-kumāre haññaṃāne yeva sabbe pi yaññatthāya mayā
paricattā.

Atha naṃ mātā āha:

19. Mā putta saddaheṣi: sugatī⁹ kira hoti puttayaññaṇa,
30 nirayān' eso maggo, n' eso maggo saggānaṃ. 596.

¹ Bḍ usabhaṃ pi yudhapatiṃ anejaṃ nisabhaṃ gavampatiṃ te pi. ² Cks rāsi.

³ Ck ekaṃ, Bḍ evaṃ. ⁴ Cks ava-. ⁵ Cks dhananti. ⁶ Bḍ paharivā. ⁷ Ck -ca, Bḍ avocā. ⁸ all three MSS. -ti. ⁹ Bḍ -tiyā-, Cks -tiṃ.

20. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā [sabba] bhūtabhavyānaṃ
esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayaññenā 'ti. 597.

Ta. vīrayāneso ti nirassādatthēna catunnaṃ apāyānaṃ esa maggo,
Koṇḍañña 'ti rājānaṃ gottanālapati, bhūtabhavyānaṃ ti bhavitabbasattā-
naṃ¹, yaññenā 'ti evarūpena puttadhītarō māretvā yajanakayaññena sagga- 5
maggo nāma n' atthi.

Rājā āha:

21. Ācariyānaṃ vacanā ghāteṣsaṃ Candañ² ca Suriyañ, ca,
puttehi yajitvā duccajehi sugatiṃ Saggam gamissamīti. 598.

Ta. ācariyānaṃ vacanā ti amma n' esā mama attano māti, ācāra- 10
sikkhāpanakassa pana me³ Kh-lassa ācariyassa etaṃ vacanaṃ esā anusatthi,
tasmā ahaṃ ete ghātayissamī⁴, duccajehi puttehi yaññaṃ yajitvā saggam ga-
missamīti.

Ath' assa mātā attano vacanaṃ gāhāpetum asakkontā
apagatā. Pitā taṃ pavattiṃ sutvā āgantvā pucchi. 15

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

22. Tam taṃ pitāpi avaca Vasavattī orasaṃ sakaṃ puttāṃ:
yañño⁵ kira te putta bhavissati catūhi puttehīti. 599.

Ta. Vasavattitī tassa nāmaṃ.

Rājā āha:

23. Sabbe pi mayhaṃ puttā cattā Candasmim haññamānasmim,
puttehi yaññaṃ yajitvāna sugatiṃ Saggam gamissamīti. 600. 20

Atha naṃ pitā āha:

24. Mā putta saddaheṣi: sugatī⁶ kira hoti puttayaññena,
nirayān' eso maggo, n' eso maggo saggānaṃ. 601. 25

25. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā [sabba] bhūtabhavyānaṃ
esa maggo sugatiyā, na ca maggo puttayaññenā 'ti. 602.

Rājā āha:

26. Ācariyānaṃ vacanā⁷ ghāteṣsaṃ Candañ⁸ ca Suriyañ ca,
puttehi yajitvā duccajehi sugatiṃ Saggam gamissamīti. 603. 30

¹ Cks bhavitasattānaṃ. ² Cks candiyañ. ³ Bd omits me. ⁴ Bd ghātēssaṃ. ⁵
Cks -e. ⁶ Cks -tiṃ, Bd -tiyā. ⁷ all three MSS. -naṃ.

Atha naṃ pitā āha:

27. Dānāni dehi Koṇḍañña, ahimsā [sabba] bhūtabhavyānaṃ
puttaparivuto tuvaṃ raṭṭhaṃ janapadaṃ ca pālehi¹. 604.

Ta. puttaparivuto ti puttē. parivuto, raṭṭhaṃ -- eā 'ti sakala-
5 Kāsiraṭṭhaṃ ca tass' eva taṃ taṃ¹ koṭṭhāsabhūtaṃ janapadaṃ ca.

So pi taṃ attano vacanaṃ gāhāpetuṃ nāsakkhi. Tato
C-kumāro cintesi: „imassa ettakassa janassa dukkhaṃ maṃ
ekakaṃ nissāya uppannaṃ², mama pitaraṃ yācivā³ ettakassa
janassa maraṇadukkhato mocessāmīti“ so pitaraṃ saddhiṃ salla-
10 panto aha:

28. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi hatthī asse ca pālema. 605.

29. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi hatthichakkaṇāni ujjhema. 606.

- 15 30. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi assachakkaṇāni ujjhema. 607.

31. Mā no deva avadhi, dāse no dehi⁴ yassa honti tava kāmā
api raṭṭhā pabbajitā⁵ bhikkhācariyaṃ carissāma⁶ 'ti. 608.

Ta. nigala -- pīti api nāma mayaṃ mahānigalehi bandhakāpi hutvā,
20 yassa -- kamā ti sace pi khaṇḍahālassa dātukāmo si tassa pi no dāse katvā
dehi karissāma¹ assa dāsakammaṃ ti vadati, api raṭṭhā ti sace aṃhākaṃ koci
doso atthi raṭṭhā no pabbajehi api nāma raṭṭhā pabbajitāpi⁵ kapaṇā viyā ka-
pālāni gahetvā bhikkhācariyaṃ carissāma, mā no avadhi dehi no jīvitaṃ ti vilāpi.

Tassa taṃ nānappakāraṃ vilāpaṃ sutvā rājā hadaya-
25 phalitaṃ⁶ patto viya assupunnehi nettehi „na me koci putte
māretuṃ lacchati, na maṃ⁷ attho Devalokenā“ 'ti sabbe te
mocetuṃ āha:

32. Dukkhaṃ kho me janayatha⁷ vilapantā jīvitaṃ kāmāhi,
muñcatha dāni kumāre, alam pi me hotu puttayaññenā⁸ 'ti. 609.

30 Taṃ rañño kathaṃ sutvā rājaputte ādiṃ katvā sabbaṃ
taṃ pakkipariyojanaṃ paṇigamaṃ vissajjesuṃ. Kh-lo pi

¹ Bds sakkāmi in the place of taṃ taṃ. ² Cks omit upp-. ³ Cks omit yā-.

⁴ Bd add: khaṇḍahālassa. ⁵ Cks pabba-. ⁶ Bd bālita. ⁷ Bd -yittha.

yaññāvāṭe kammaṃ saṃvidahati, atha naṃ eko puriso „are
duttḥa Kh-la raññā puttā vissajjitā, tvaṃ attano putte māretvā
tesaṃ gaḷalohitena yaññaṃ yaḷassū“ ti āha. So „kiṃ nāma
raññā katan“ ti vegena gantvā āha:

35. Pubbe va kho si' vutto: dukkaraṃ² 5
durabhisambhavaṃ c' etaṃ,
atha no upakkhaṭassa
yaññaṃ kasmā³ karosi vikkhepaṃ. 610.
34. Sabbe vajanti sugatim ye yajanti ye pi c' eva yājenti
ye cāpi anumodanti yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ ti. 611. 10

Ta pubbe ti mayā tvaṃ pubbe va vutto na tumhādisena bhīrujātikena
sakkā yaññaṃ yajituṃ yaññayajanaṃ nāṃ' etaṃ dukkaraṃ durabhisambhavan
ti. atha no idāni upakkhaṭassa paṭiyattassa yaññaṃ vikkhepaṃ karosi vikkham-
bhantīti⁴ pi pāṭho paṭisedhentīti a., mahārāja kasmā evaṃ karosi, yattakā hi
yaññaṃ yajanti vā yajenti vā anumodanti vā sabbe Sugatim eva yajantīti dasseti. 15

So andhabūto rājā tassa kodhavasikassa kathaṃ gahetvā
dhammasaṇṇī hutvā puna putte gaṇhāpesi. Tato C-kumāro
pitaraṃ anubodhayamāno āha:

35. Atha kissa ca⁵ no pubbe sotthānaṃ brāhmaṇo avācesi,
atha no akāraṇasmā yaññatthāya deva ghātesi. 612. 20
36. Pubbe va⁶ no daharake ca samāne⁷ na hauesi⁸ na ghātayesi⁹,
dahar' amhā¹⁰ yobbanāṃ pattā adūsakā tāta haññāma. 613.
37. Hatthagate assagate sannaddhe passa no mahārāja
yuddhe va yujjhamāne¹¹
na hi mādisā sūrā honti yaññatthāya. 614. 25
38. Paccante vā kupite aṭavīsu vā mādisa niyojenti,
atha no akāraṇasmā abhūmiyaṃ tāta haññāma. 615.
39. Yāpi hitā sakunīyo vasanti tiṇagharāni katvāna
tāsam pi piyā puttā, atha no tvaṃ deva ghātesi. 616.

¹ Bd adds me. ² Cks dukkha-. ³ Cks omit ka-. ⁴ Cks -mhanṭīti. ⁵ Bds ja.

⁶ Ck ca. ⁷ Cks -ko ca samāno, Bds daharakāle. ⁸ Bds māresi. ⁹ Bd -tesi.

¹⁰ Cks yuvādharamha. ¹¹ Bds yuddhehi yujjhamānehi.

40. Mā tassa¹ saddahesi: na maṃ Khaṇḍahālo ghātaye,
mamaṃ hi so ghātetvāna anantaram pi taṃ deva ghāteyya. 617.
41. Gāmavaraṃ nigaṃmavaraṃ dīdanti bhogaṃ pi 'ssa mahārāja,
ath' aggapiṇḍikāpi kule kṛte h' ete bhuñjanti. 618.
- 5 12. Tesam pi tādisānaṃ icchanti dubbhituṃ mahārāja
yebhuyyena ete akataññuno brāhmaṇā deva. 619.
43. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
apī nigaḷabandhakāpi hatthī asse ca pālema. 620.
44. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
10 apī nigaḷabandhakāpi hatthicchakāṇāni ujjhema. 621.
45. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
apī nigaḷabandhakāpi assachakāṇāni ujjhema. 622.
46. Mā no deva avadhi, dāse no dehi yassa hontī tava kāmā,
apī 'ratthā pabbajitā² bhikkhācariyaṃ carissāmā³ 'ti. 623.
- 15 Ta. pubbe ti tāta yadi ahaṃ māretabbo atha kasmā amhākaṃ nātijane
pubbe mama jātakāle brāhmaṇo sotthānaṃ avāsesi tadā kira Kh-lo mama lak-
khaṇāni upadhāretvā imassa kumārassa na koci antarāyo bhavissati tumhākaṃ
accayena r. kāressatīti ā, i.e.-assa purimena pacchimaṃ na sameti musāvādi⁴
esa, atha no etassa vacanaṃ gabetvā akāraṇasmā ti nikkāraṇā yeva yaññat-
thāya deva ghātesi, mā amhe ghātayi, ayaṃ hi mayi ekasmiṃ verena mahājanaṃ
20 māretukāmo, sādhukaṃ sallakkhehi natindā⁵ 'ti, pubbe va no ti mahārāja sace
pi amhe māretukāmo pubbe va no daharake samāne⁶ kasmā sayāṃ vā na
hanesi⁷ aññehi vā na ghātāpesi, idāni pana mayaṃ daharā taruṇā⁸ paṭhamavaye
ṭhitā puttadhītāhi vaḍḍhāma, evaṃbhūtā tava⁹ adūsakā va kinikāraṇā haññāma
25 'ti, passa no ti amhe cattaro pi bhātike, yujjhamāne ti paccatthikānaṃ
nagaraṃ parivāretvā ṭhitakāle amhādiso putte tehi saddhiṃ yujjhamāne passa.
aputtakā hi rājāno anāthi nāma hontī, mādisā ti amhādisā, sūrā ti bala-
vantā¹⁰ na yaññatthāya māretabbā hontī, niyojenti ti nesam paccāmittānaṃ
gaṇhanatthāya yojenti, atha no ti atha nu, akāraṇasmā ti akāraṇena, abhū-
30 miyaṃ anokāse yeva kasmā tāta haññāma¹¹ 'ti a., mā tassa⁸ saddahesīti
mahārāja tvaṃ maṃ Kh-lo na ghātaye ti mā tassa⁹ saddaheyyāsi, bhogaṃ
pissā¹⁰ 'ti bhogaṃ pi assa brāhmaṇajanassa¹⁰ rājāno denti, aggapiṇḍikāpīti
atha te aggodakaṃ aggapiṇḍikaṃ labhantā aggapiṇḍikāpi hontī, tesampi
yesam kule bhuñjanti tesam pi evarūpaṇaṃ piṇḍadāyakaṇaṃ¹¹.

¹ Bā tvassa, Uka kassa. ² Cks pabba-. ³ Cks -dā. ⁴ Bā daharakāle ⁵ Cs
hesi, Bā haññasi. ⁶ Bā omits tava. ⁷ all three MSS. -to. ⁸ Cks kassa. ⁹
Cks kassaci ¹⁰ Bā brahmaṇassa. ¹¹ Bā adds dubbhituṃ icchanti.

c. Rājā kumārassa vilāpaṃ sutvā

47. Dukkhaṃ kho me janayatha¹ vilapantā jīvitassa kāmāhi,
muñcatha dāni kumāre, alaṃ pi me hotu puttayaññenā² 'ti. 624.
imaṃ g. vatvā puna pi mocesi, Kh-lo āgantvā puna pi
48. Pubbe va kho si³ vutto: dukkaraṃ durabbhisambhavaṃ c' etaṃ, 5
atha no upakkhaṭassa
yaññassa kasmā⁴ karosi vikkhepaṃ. 625.
49. Sabbe vajanti sugatiṃ ye yajanti ye pi c' eva yājenti
ye cāpi anumodanti yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ ti 626.
vatvā pana gaṇhāpesi. Ath' assa anunayatthaṃ⁵ kumāro āha: 10
50. Yadi kira yajitvā puttehi Devalokaṃ ito cutā yanti
brāhmaṇo tāva yajatu pacchāpi yajissate⁶ rājā 627.
51. Yadi kira yajitvā puttehi Devalokaṃ ito cutā yanti
eso ca Khaṇḍahālo yajatu sakehi puttehi. 628.
52. Evaṃ jānanto⁷ Khaṇḍahālo kiṃ puttake na ghātesi 15
sabbaṃ ca ñātijanaṃ attānaṃ ca na ghātesi. 629.
53. Sabbe vajanti nirayaṃ ye yajanti ye pi c' eva yājenti
ye cāpi anumodanti yajantānaṃ edisaṃ mahāyaññaṃ ti. 630.

Ta. brāhmaṇo tāvā 'ti paṭhamāṃ Kh-lo yajatu, puttakehīti sakehi
puttakehi, ath' etasmīṃ evaṃ yajitvā Devalokaṃ gate pacchā tvaṃ yajissasi 20
deva, sādhuṣasabhojanaṃ pihitvā⁷ aññehi vīmamsituṃ⁸ bhuñjasi, puttamaṇaṇaṃ
yeva kasmā avīmamsitvā kathesīti dipento evaṃ āha, evaṃ jānanto⁹ putta-
dhītaro māretvā D-lokaṃ gacchatīti evaṃ jānanto kiṃkāraṇā attano putte ca
ñāti ca attānaṃ ca na ghātesi, sace hi paraṃ māretvā D-lokaṃ gacchanti attānaṃ 25
māretvā Brahmaloکاṃ gautabbaṃ bhavissati, evaṃ yaññagunaṃ jānantena param
amāretvā vā attā va māretabbo siyā, ayam pana tathā akatvā maṃ mārāpeti,
imināpi kāraṇena jāna¹⁰ mahārāja yathā esa vinicchaye vilopam kātum alabhanto
evaṃ karotīti, edisaṃ ti evarūpaṃ puttaghātayaññaṃ.

Kumāro ettakaṃ kathento pitaraṃ attano vacanaṃ gāhā-
petuṃ asakkonto rājānaṃ parivāretvā tṭhitaṃ parisāṃ ārab- 30
bha āha:

¹ Bā -yittha. ² Bā adds me. ³ Cks omit kasmā. ⁴ Bā anudassanattam. ⁵
Bā yajassituvam. ⁶ Cks jānam vo. ⁷ so Cks; Bā pihitvam. ⁸ Bā vīyamsāpetvā,
C vīmamsitu. ⁹ Cks jānam. ¹⁰ Bā jānātha.

54. Kathañ ca kira puttakāmāyo
[gahapatayo] gharāṇiyo ca¹ nagaramhi
na uparavanti² rājānaṃ: mā ghātayi orasaṃ puttāṃ. 631.
55. Kathañ ca kira puttakāmāyo
[gahapatayo] gharāṇiyo ca¹ nagaramhi
na uparavanti³ rājānaṃ: mā ghātayi atrajaṃ puttāṃ. 632.
56. Rañño c' amhi atthakāmo hito ca sabbadā janapadassa,
na koci assa paṭighaṃ mayā janapado⁴ pavedetīti. 633.

Ta. puttakāmāyo ti gharāṇiyo sandhāya vuttaṃ, gahapatayo pana
10 puttakāmā nāma honti, na uparavanti⁵ na upakkosanti na vadanti,
atrajaṃ ti attano jātāṃ, evaṃ vutte pi koci rañña saddhiṃ kathetuṃ sa-
mattho nāma nāhosi, na koci assa paṭighaṃ mayā ti iminā no laṅco va
gahito issariyamadena vā idaṃ nāma dukkhaṃ katan ti koci eko pi mayā
saddhiṃ paṭighaṃkattā⁶ nāma nāhosi, janapado⁷ pavedetīti evaṃ rañño
15 ca janassa ca atthakāmassāpi mama pitaraṃ ayaṃ janapado guṇasampanno te
putto ti na pavedeti na jānāpetīti a.

Evaṃ vutte pi koci kiñci na katheti. Tato rājakumāro
attano bhariyāyo taṃ yācanatthāya uyyojento āha:

57. Gacchatha bho⁸ gharāṇiyo tātaṃ ca vadetha Khaṇḍahālaṃ ca:
20 mā ghāthetha kumāre adūsake sīhasamkāse. 634.
58. Gacchatha bho⁸ gharāṇiyo tataṃ ca vadetha Khaṇḍahālaṃ ca:
mā ghāthetha kumāre apekkhite sabbalokassā 'ti. 635.
- Tā gantvā yāciṃsu. Rājā no olokesi pi. Tato⁹ kumāro
anātho hutvā vilapanto
- 25 59. Yan nūnāhaṃ⁹ jāyeyyaṃ
rathakārakulesu¹⁰ vā pukkusakulesu¹⁰ vā
vesesu¹¹ vā jāyeyyaṃ,
na najja¹² maṃ rājā yaññatthāya¹³ ghāteyyā 'ti 636.
- vatvā puna tā uyyojento¹⁴ āha:

- 30 60. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahālassa
pādesu nipatatha: aparādh' āhaṃ na passāmi. 637.

¹ read: va? ² Ck uparamanti, Bd upavadanti. ³ Bd upavāḍanti, C^s upavaranti
⁴ Bd adds na. ⁵ C^s uparavanti, Bd upavadanti. ⁶ Bd -ghakato. ⁷ Bd adds
na. ⁸ B^s vo. ⁹ Bd handāhaṃ nūnā. ¹⁰ Ck^s -kulaṃ. ¹¹ Ck venesu, C^s venasu
¹² h' ajja? ¹³ Bd raññe. ¹⁴ Ck^s tamuyyo-, Bd tatariyāyo uyyo-.

61. Sabbā sīmantiniyo gacchatha, ayyassa Khaṇḍahāḷassa
pādesu nipatatha: kin te bhante mayam adusemā¹ 'ti 638.

Ta. aparadh -- ti aham ācariya² Kh-la attano aparādhān na passāmi,
kin te bhante ti ayya Kh-la mayam tvaṃ kin dussit' amha, atha C-kumārassa
doso atthi tam khamathā 'ti vadatha. atha C-kumārassa kaniṭṭhabhagīnī 5
Selakumārī nāma sokam sandhāretum asakkontī pitu pādamūle patitvā paridevi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

62. Kapaṇam³ vilapati Selā disvāna bhātaro upanītatte:
yaṇṇo kira me ukkhipito tātena⁴ saggakāmenā 'ti. 639.

Ta. upanītatte ti upanītasabhāve, ukkhipito ti ukkhitto, Saggakā- 10
menā 'ti mama bhātaro māretvā Saggam icchantena tāta ime māretvā kin
Saggena karissasīti⁵ vilapi.

Rājā tassāpi katham na gaphi. Tato C-kumārassa putto
Vāsulo nāma pitarān dukkhitaṃ disvā „aham ayyakam jācitvā
mama pitu jīvitaṃ dāpessāmīti“ raṇṇo pādamūle paridevi. 15

Tam attham pakāsento Satthā āha:

63. Āvattati⁶ ca parivattati⁶ ca Vāsulo sammukhā raṇṇo:
mā no pitarān avadhi, dahar' amhā ayobbanam pattā ti. 640.

Ta. daharamhā ayobbanappattā ti deva mayam taruṇadārakā na
tāva yobbanappattā, amhesu pi tāva anukampāya amhākaṃ pitarān mā avadhīti. 20

Rājā tassa paridevitaṃ sutvā bhijjamānahadayo viya hutvā
assupunnehi nettehi kumārān ālīṅgitvā „tāta assāsān paṭilabha,
vissajjemi te pitarān“ ti vatvā g. āha:

64. Eso te Vāsula pitā, [sameli pitarān⁷],
dukkham kho me janayasi [vilapanto antarapurasmim⁸], 25
muñcatha dāni kumāre, alam pi me hotu puttayaṇṇenā ti. 641.

Ta. antarapurasmim ti rājanivesanassa antare.

Puna Kh-lo āgantvā āha:

65. Pubbe va kho si vutto: dukkaram durabbhisambham c' etaṃ,
atha no upakkhaṭṭassa 30
yaṇṇassa kasmā⁹ karosi vikkhepaṃ. 642.

¹ so C^s; C^k adusemā, B^d adusamhā. ² C^{ks} -ṇā. ³ so all three NSS. ⁴ C^{ks} -titi

⁵ B^d āvatti. ⁶ B^d -vatti. ⁷ B^d pitarā sahā. ⁸ B^d sate pūrasmim. ⁹ C^{ks} omit ka-

66. Sabbe vajanti sugatīm ye yajanti ye pi c' eva yājenti
ye cāpi anumodanti yajantānaṃ⁷ edisaṃ mahāyaññān ti. 643.

Rājāpi andhabālo puna tāssa vacanena putte gaṇhāpesi.
Tato Kh-lo cintesi: „ayaṃ rājā muducitto kālena gaṇhāti
6 kālena vissajjeti, puna pi dārakānaṃ vacanena putte vissaj-
jeyya, yaññāvātāṃ ñeva ñaṃ nemīti¹“. Ath' assa tatthagā-
manatthāya gātham āha:

67. Sabbaratanassa yañño upakkhaṭo ekaṛāja tava pāsādato²
abhinikkhamassu deva, Saggam gato tvaṃ pamodissasīti. 644.

10 T. a.: mahārāja tava yañño sabbaratanehi upakkhaṭo paṭṭiyatto, idāni te
abhinikkhamanakālo, tasmā abhinikkhama yaññaṃ yajitvā Saggam gato pamod-
dissasīti.

Tato Bodhisattam ādāya yaññāvātagamanakāle tassa orodhā
ekato va nikkhamimsu.

15 Tam attham pakāsento Satthā āha:

68. Daharā sattasatā etā pana Candakassa bhariyāyo
kese parikiritvāna³ rodantiyo maggam anuyanti⁴. 645.

69. Aparā pana sokena⁵ nikkhantā⁶ Nandane⁷ viya devā
kese parikiritvāna⁸ rodantiyo maggam anuyanti⁴. 646.

20 Ta. Nandane viya devā ti N-vane ca vanadhammaṃ devaputtaṃ pari-
vāretvā devadhītā viya.

Tatoparam tāsāṃ vilāpo hoti:

70. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā⁸
nīyanti Canda-Suriyā yaññatthāya ekaṛājassa. 647.

25 71. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā⁸
nīyanti Canda-Suriyā mātu katvā hadayasokaṃ. 648.

72. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā⁸
nīyanti Canda-Suriyā janassa katvā hadayasokaṃ. 649.

73. [Maṃsarasaḥhojanā⁹]

30 nahāpakasunahātā¹⁰ kuṇḍalino akalucandanavilittā
nīyanti Canda-Suriyā yaññatthāya ekaṛājassa. 650.

¹ Ck nemeti. ² Bds paṭṭiyatto. ³ Bd vikiritvā. ⁴ Bd -yāyimsu. ⁵ Cks vacana
sokena. ⁶ Bd -mantā. ⁷ Cks add vane. ⁸ Bd aggalu-. ⁹ Ck -jano, Cs -jine.
¹⁰ Bd nhāpikasunhāpitā.

64. Y' assu pubbe hatthivaradhuragate¹ pattikā² anuvajanti
ty-ajja Canda-Suriyā ubho va pattikā yanti. 651.
75. Y' assu pubbe assavaradhuragate pattikā³ anuvajanti
ty-ajja Canda-Suriyā ubho va pattikā yanti. 652.
76. Y' assu pubbe rathavaradhuragate pattikā⁴ anuvajanti 5
ty-ajja Canda-Suriyā ubho va pattikā yanti. 653.
77. Ye hi 'ssu⁵ pubbe niyyamsu⁶ tapanīyakappanehi⁷ turagehi
ty-ajja Canda-Suriyā ubho va pattikā yantīti. 654.°

Ta, kāsika -- ti kāsīyāni sucīni vatthāni dhārayamānā, Canda -- ti
C-kumāro ca S-kumāro ca, nahāpaka -- ti kañcanacūṇṇena ubbaṭṭetvā nahā- 10
pakehi kataparikkammatāya sunahāpitā, yassū 'ti⁸ assu ti nipātamattam, ye
kumāre ti a., assavara -- ti assavarapiṭṭhigate, rathavara -- ti rathavaramaj-
jhagate, niyyamsu 'ti nikkhamiṃsu.

Evam tāsu paridevantīsu yeva Bodhisattam nagarā nī-
bariṃsu. Sakalanagaraṃ saṃkhubhitvā nikkhamitum ārabhi. 15
Mahājane nikkhamante dvārāni na-ppahonti. Brāhmaṇo ati-
bahujaṇam disvā „ko jānāti kiṃ bhavissatīti“ nagaradvārāni
thakāpesi. Mahājano nikkhamitum alabhanto — autonagara-
dvārassa āsannaṭṭhāne uyyānam atthi tassa santike — mahāvira-
vaṃ viravi, tena ravena saṇṇasaṃgho saṃkhubhito ākāsaṃ 20
pakkhandi. Mahājano tam tam saṇṇim⁹ āmantetvā vila-
panto āha?

78. Yadi saṇṇi mamsam icchasi dayassu¹⁰ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi puttehi. 655.
79. Yadisakūṇi mamsam icchasi dayassu¹⁰ pubbena Pupphavatiyā, 25
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi kañṇāhi. 656.
80. Yadisakūṇi mamsam icchasi dayassu¹¹ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi mahesihi. 657.
81. Yadisakūṇi mamsam icchasi dayassu¹⁰ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi gahapatihi. 658. 30

¹ Bā -tā. ² Bā hatthi. ³ Bā assehi. ⁴ Bā rathehi. ⁵ Bā yassu. ⁶ Bā
niyyāṃsu. ⁷ Bā kappakehi. ⁸ Bā adds ye. ⁹ Bā -ṇam. ¹⁰ Bā uyyassu.
¹¹ Cā yajassu. Bā uyyassu.

82. Yadi sakuṇi maṁsam icchasi dayassu¹ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi hatthihi. 659.
83. Yadi sakuṇi maṁsam icchasi dayassu¹ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi assehi. 660.
- 5 84. Yadi sakuṇi maṁsam icchasi dayassu¹ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho catūhi usabhehi. 661.
85. Yadi sakuṇi maṁsam icchasi dayassu¹ pubbena Pupphavatiyā,
yajat' ettha ekarājā sammūlho sabbacatukkenā 'ti. 662.
- Ta² maṁsam icchasi³ āmbho sakuṇi, sace maṁsam icchasi uyyassu²
10 Pupphavatiyā pubbena puratthimāya disāya yaṇṇāvāṇo atthi tattha gaccha, ya-
jatetthā 'ti ettha Kh-lassa vacanaṁ gahetvā sayāṁ sammūlho ekarājā catūhi
puttehi yajati, sesagāthāsu pi es' eva nayo.

- Evam mahājano tasmiṁ thāne paridevitvā Bodhisattassa
vasanaṭṭhānaṁ gantvā pāsādaṁ padakkhiṇaṁ karonto ante-
15 purakūṭāgārauyyānādīni ca passanta gāthāhi paridevi:
86. Ayam assa pāsādo idaṁ antepuraṁ suramaṇīyaṁ,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 663.
87. Idam assa kūṭāgāraṁ sovaṇṇaṁ pupphamalyavikīṇaṁ⁵,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 664.
- 20 88. Idam assa uyyānaṁ supupphitaṁ⁴ sabbakālikaṁ rammaṁ,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 665.
89. Idam assa asokavanaṁ supupphitaṁ⁵ sabbakālikaṁ rammaṁ.
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 666.
90. Idam assa kaṇikāraṇaṁ
25 supupphitaṁ⁴ sabbakālikaṁ rammaṁ,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 667.
91. Idam assa pāṭalivanaṁ supupphitaṁ⁴ sabbakālikaṁ rammaṁ,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 668.
92. Idam assa ambavanaṁ supupphitaṁ sabbakālikaṁ rammaṁ,
30 te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnitā. 669.

¹ Bā uyyassu. ² Cks omit uy-. ³ Cks vītik-. ⁴ Cks omit su. ⁵ Cks -vanyā
pupphita.

94. Ayam assa pokkharanī sañchannā padumapundarīkehi,
nāvā ca sovaṇṇavikatā pupphāvaliyā¹ vicittā² suramaṇiyā,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnītāti. 670.

Ta te dānīti idāni te Candakumārāpamukhā amhākāni ayyaputtā eva-
rūpaṃ pāsādaṃ chaḍḍetvā vadhāya niyanti, sovaṇṇa - - ti suvaṇṇavikatā su- 5
vaṇṇakhacitā

Ettakesu thānesu vilapitvā puna hatthisālādīni upasaṃ-
kamitvā āhaṃsu:

94. Idam assa hatthiratanam Erāvaṇo gajo balidanti, •
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnītā. 671. 10
95. Idam assa assaratanam ekakhuro asso,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnītā. 672.
96. Ayam assa assaratho sālikanigghoso subho ratanaḍitto
yath' assu ayyaputtā sobhimsu Nandane viya devā,
te dāni ayyaputtā cattāro vadhāya ninnītā. 673. 15
97. Kathan nāma sāmasamasundarehi candanamarakatagattehi³
rājā yajissate yaññaṃ sammūlho catūhi puttehi. 674.
98. Kathan nāma sāmasamasundarāhi candanamarakatagattāhi²
rājā yajissate yaññaṃ sammūlho catūhi kaññāhi. 675.
99. Kathan nāma sāmasamasundarāhi candanamarakatagattāhi³ 20
rājā yajissate yaññaṃ sammūlho catūhi mahesihi. 676.
100. Kathan nāma sāmasamasundarehi candanamarakatagattehi³
rājā yajissate yaññaṃ sammūlho catūhi gahapatihi. 677.
101. Yathā honti gāmanigamā suññā amanussakā brahārāñña
tathā hessati Pupphavatiyā⁴ yitthesu Canda-Suriyesu⁵ ti. 678. 25

Ta. Erāvaṇo ti tassa hatthino nāmaṃ, ekakhuro ti abhinna khuro,
sāliya - - ti gamanakāle sāliyaṇaṃ viya madhurena [nigghosena samannāgato,
kathannāmā⁶ ti kathana nāma⁶, sāmasama - - ti suvaṇṇasāmehi⁶ jātiyā
samehi⁷ niddosatāya sundarehi, candana - - ti lobhacandanalittagattehi gaha-
pativarehi, sāmasamasundarehi⁸ ti suvaṇṇasāmehi aññaṃaññaṃ jātiyā 30

¹ C^s - valiyā, B^d pupphāvaliyā. ² C^{ks} vimānā. ³ B^d muduka in the place
of marakata. ⁴ so all three MSS. ⁵ B^d kena nāma kārāṇena. ⁶ B^d adds
ca aññaṃañña. ⁷ B^d adds ca.

samehi sundarehi cā 'ti a., brahāraññā yathā te¹ gāmanigamā suññā nimma-
nussā brahāraññā honti tathā Pupphavatiyāpi² yaññayitthesu rājaputtesu suñña-
araññasadisā bhavissatīti.

Bahi nikkhamituṃ alabhaṃtā antonagare yeva vicaritvā
5 parideviṃsu. Bo. pi yaññāvāṭaṃ nīto. Ath' assa mātā Gotamī
nāma devī³ „puttānaṃ me jīvitaṃ dehi devā“ 'ti rañño pāda-
mūle pavattitvā paridevamānā āha:

102. Ummattikā bhavissāmi bhūnahatā paṃsunā ca parikiṇṇā
saṇe Candavaraṃ hanti pāṇā me deva nirujjhanti⁴. 679.
10 103. Ummattikā bhavissāmi bhūnahatā paṃsunā ca parikiṇṇā
saṇe Suriyavaraṃ hanti pāṇā me deva nirujjhantīti⁴. 680.

Ta. bhūnahatā ti hatavaḍḍhi, paṃsunā - ti paṃsuparikiṇṇasarirā
ummattikā hutvā vicarissāmi.

Sā evaṃ paridevantī rañño santikā kiñci² kathaṃ alabhitvā
15 „mama putto tumbhākaṃ kujjhitvā gato bhavissati, kissa na
na nivattethā“ 'ti kumārassa catasso bhariyāyo āliṅgitvā pari-
devantī āha:

104. Kin nu 'mā na ramāpeyyuṃ⁵ aññamaññaṃ piyaṃvadā⁶
Ghaṭṭiyā Oparakkhī⁷ ca Pokkharakkhī⁸ ca Gāyikā
20 Canda-Suriyesu naccantiyo, samo tāsāṃ na vijjatīti. 681.

Ta. kinnu mā na ramāpeyyuṃ⁹ ti kena nu kāraṇena imā Ghaṭṭiyā
ti ādikā catasso aññamaññaṃ piyaṃvadā C-S-kumārānaṃ santike naccantiyo¹⁰
mama putte na² ramāpayiṃsu¹¹ ukkaṇṭhāpayiṃsu, sakala-Jambudīpasmiṃ hi
nacce vādite va samo añño koci tāsāṃ na vijjatīti a.

25 Iti sā suṇhāhi saddhiṃ paridevitvā aññaṃ gaheṭabbaga-
haṇaṃ apassantī Kh-lanṇaṃ akkosamānā aṭṭha gāthā abhāsi:

105. Imāṃ mayhaṃ hadayasokaṃ
paṭimuṇcatu¹² Khaṇḍahāla tava mātā (cfr. IV ^{2.25}/₁₂)
yo mayhaṃ hadayasoko Candasmim vadhāya ninnīte. 682.

¹ Bḍ^s tañ. ² so all three MSS. ³ C^s gotamadevināma. ⁴ Bḍ rujja-. ⁵ C^k
ramāye-, C^s ramāye-. ⁶ Bḍ -ikā. ⁷ Bḍ ova-. ⁸ Bḍ -raṇi. ⁹ C^k ramāye-.
¹⁰ C^k add gāyantiyo. ¹¹ C^k ramāyiṃsu. ¹² all three MSS. -muccatu.

106. Imañ mayhañ hadayasokañ
paṭimuñcatu¹ Khaṇḍahāla tava mātā
yo mayhañ hadayasoko² Suriyasmim vadhāya ninnīte. 683.
107. Imañ mayhañ hadayasokañ
paṭimuñcatu¹ Khaṇḍahāla tava jāyā
yo mayhañ hadayasoko Candasmim vadhāya ninnīte. 684.
108. Imañ mayhañ hadayasokañ
paṭimuñcatu¹ Khaṇḍahāla tava jāyā
yo mayhañ hadayasoko Suriyasmim vadhāya ninnīte. 685.
109. Mā putte mā ca patiñ addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā
yo ghātesi kumāre adūsake sihasamkāse. 686.
110. Mā putte mā ca patiñ addakkhi Khaṇḍahāla tava mātā
yo ghātesi kumāre apekkhite sabbalokassa. 687.
111. Mā putte mā ca patiñ addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā
yo ghātesi kumāre adūsake sihasamkāse. 688.
112. Mā putte mā ca patiñ addakkhi Khaṇḍahāla tava jāyā
yo ghātesi kumāre apekkhite sabbalokassa. 689.

Ta. imañ mayhan ti imañ mayhañ², paṭimuñcatū¹ 'ti paṭiyātu³
pāpuṇātu, yoghātesīti yo tvañ ghātesi, apekkhite ti sabbalokena olokite
dissamāne māresīti a.

Bo. yaññāvāṭe pitarañ āyācanto āha:

113. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi hatthī asse ca pālema. 690.
114. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi hatthichakaṇāni ujjhema. 691.
115. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
api nigalabandhakāpi assachakaṇāni ujjhema. 692.
116. Mā no deva avadhi, dāse no dehi Khaṇḍahālassa,
yassa honti tava kāmā, api raṭṭhā pabbājita⁴
[bhikkhācariyañ carissāma]. 693.

¹ all three MSS. -muccatu. ² B^d mayhañ imañ. ³ B^d pavāsatu. ⁴ C^{ks} pabba-.

117. Divyaṃ deva upayācanti puttattikhā daliddāpi¹
 paṭibhānāni pi hitvā putte na hi labhanti ekaccā². 694.
118. Assāsakāni karonti: puttā³ no jāyantu, tato puttā,
 atha no akāraṇasmā yaññatthāya deva ghātesi. 695.
- 5 119. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tāta no aghātesi³,
 mā kicchāladdhakehi puttehi yajjittho imaṃ yaññaṃ. 696.
120. Upayācitakena puttaṃ labhanti, mā tāta no aghātesi,
 mā kapaṇaladdhakehi puttehi ammāya no vippavāsehi. 697.

Ta. divyaṃ ti deva aputtikā daliddāpi nāriyo puttattikhā hutvā bahum
 10 paṇṇākāraṃ haritvā puttaṃ vā dhītaṃ vā labhāmā⁴ ti divyaṃ upayācanti,
 paṭibhānāni pi hitvā ti dohaṇi chaḍḍetvāpi, alabhivāpīti a., i. v. h. ma-
 hārāja nārīnaṃ hi uppannaṃ dohaṇaṃ alabhivā gabbho sussitvā nassati, tattha
 ekaccā putte alabhamānā kaci laddham pi dohaṇaṃ pahāya aparibhuñjitvā na
 labhanti kaci dohaṇaṃ alabhamānā ca na labhanti, mayhaṃ pana mātā up-
 15 pannaṃ dohaṇaṃ labhitvā paribhuñjitvā uppannaṃ gabbhaṃ anāsetvā putte
 paṭilabhi, evaṃ paṭiladdhe mā no avadhīti yācati, assāsakānīti mahārāja ime
 sattā āsāṃ⁵ karonti kinti puttā no jāyantu⁶ ti, tato puttā⁷ ti puttānaṃ pi
 no puttā jāyantu⁸ ti, atha no akāraṇasmā ti atha tvaṃ amhe akāraṇena
 yaññatthāya ghātesi, upayācitakenā⁹ ti devatānaṃ āyācānena, kapaṇa--ti
 20 kapaṇā viya¹⁰ hutvā laddhakehi puttehi, amhehi saddhiṃ amhakaṃ ammāya
 mā vippavāsehi mā no mātaraṃ saddhiṃ vippavāsaṃ karīti vadati.

So evaṃ vadanto pi pitu santikā kiñci vacanaṃ alabhivā
 mātu pādamūle nipajjitvā paridevamāno āha:

121. Bahudukkhaposiyā⁷ Candaṃ amma tuvaṃ jiiyyase puttaṃ,
 25 vandāmi kho the pāde, labhataṃ⁸ tāto⁹ paralokaṃ. 698.
122. Handa ca maṃ upagūha¹⁰, pāde¹¹ te amma vanditum dehi,
 gacchāmi dāni pavāsaṃ yaññatthāya ekarājassa. 699.
123. Handa ca maṃ upagūha¹⁰, pāde te amma vanditum dehi,
 gacchāmi dāni pavāsaṃ mātu katvā hadayasokaṃ. 700.
- 30 124. Handa ca maṃ upagūha¹⁰, pāde te amma vanditum dehi,
 gacchāmi dāni pavāsaṃ janassa katvā hadayasokaṃ ti. 701.

¹ Cks add nāriyo. ² Cks -cce. ³ Bā āghātesi. ⁴ Cks āsā, Bā āsāsaṃ. ⁵ Bā
 paputtā. ⁶ Cks kapaṇa ya. ⁷ Bā -dukkhā posiyā. ⁸ Bā -tu. ⁹ Ck tato
¹⁰ Bā -guyha. ¹¹ Cks -dā.

Ta. bahudukkhaposiyā¹ 'ti [bahūhi dukkhehi posiyā², Candan ti mañ³ C-kumārāṃ evaṃ positvā idāni amma tvaṃ jiyase puttāṃ, labhataṃ⁴ tāto⁵ -- ti pitā me bhogasampannaṃ paralokaṃ labhatu, upagūhā⁶ 'ti āliṅga⁷ pariṣsaṇa, avāsaṇa ti puna anāgamaṇāya accantavippavāsaṇa⁸.

Ath' assa mātā paridevantā catasso gāthā abhāsi:

125. Handa ca padumapattānaṃ molim bandhassu Gotamiputta campakadalivītimissāyo, esā te porāṇiyā⁹ pakati. 702.

126. Handa ca vilepanan te¹⁰ pacchimakaṃ candanaṃ vilimpassu yehi ca suvilitto sobhasi¹¹ rājaparisāya. 703.

127. Handa ca mudukāni vatthāni pacchimakaṃ Kāsikaṃ vāsehi¹⁰ yehi ca sunivattho sobhasi¹¹ rājaparisāya. 704.

128. Muttāmaṇikanakavibhūsitāni gaṇhassu hatthābharaṇāni yehi ca hatthābharaṇehi sobhasi rājaparisāya. 705.

Ta. padumapattānaṃ ti padumapattaveṭhanan nām' etaṃ pasādhanaṃ, taṃ sandhāy' evaṃ ā., tava vippakippamoliṃ ukkhīpitvā padumapattaveṭhanena¹⁵ yojetvā bandhā 'ti a. Gotamiputtā 'ti C-kumārāṃ ālapati, campakadali--ti abhantarimehi campakadalihi missakā vaṇṇagandhasampannā nānapupphamālā pilandhassu¹², esā te ti esā tava porāṇikā pakati, tam eva bhuñjassu¹³ puttā 'ti paridevati, yehi cā 'ti yehi lohitacandanavilepanehi vilitto rājaparisāya sobhasi¹⁴ tāni vilimpassū 'ti a., Kāsikaṃ ti satasahassaggaṇakaṃ Kāsika-²⁰ vattham, gaṇhassū 'ti pilandhassu.

Idāni 'ssa Candā nāma aggamaheṣi¹⁵ pādāmūle nipajjitvā paridevaṇṇā āha:

129. Na ha¹⁶ nūnāyaṃ raṭṭhapālo, bhūmipati janapadassa dāyādo, lokissaro mahanto¹⁷ putte¹⁸ sinehaṃ na janayatīti¹⁹. 706. ²⁵

Taṃ sutvā rājā gātham āha:

130. Mayhaṃ piyā puttā attāpi piyo tumhe ca bhariyāyo, Saggāṇ ca patthayāno tena-m-ahaṃ²⁰ ghātayissāmīti. 707.

T. a.: kimkāraṇaṃ puttāsinehaṃ na janemi²¹ na kevalaṃ Gotamiyā²² eva atha kho mayhaṃ piyā puttā tathā²³ attā ca tumhe ca suṇhāyo ca bhariyāyo ³⁰

¹ Bā -dukkhā posiyā. ² Bā posiyā, Cks positā. ³ Cks omit mañ. ⁴ Bā -tu.

⁵ Bā tāto. ⁶ Bā -guyhā. ⁷ Bā āliṅgiya. ⁸ Bā adds gacchāmi. ⁹ Bā -ikā. ¹⁰ Cks vilimpante. ¹¹ Bā -ti. ¹² Cks -mālāhibandhassu. ¹³ Bā gaṇhassu. ¹⁴ Bā

-ti. ¹⁵ all three MSS. -si. ¹⁶ Bā hi. ¹⁷ Cks -tā. ¹⁸ Bā putta. ¹⁹ Cks jin-

²⁰ Bā tenāhaṃ. ²¹ Ck jānemi, Bā jānehi. ²² so all three MSS. ²³ Bā atha kho.

ca me piyā yeva, evaṃ sante pi Saggā ca patthayāno ahaṃ Saggā patthayāmi¹
tena kāraṇena ete ghāteṣṣāmi, mā cintayittha sabbe p' ete mayā saddhīm deva-
loke ekato vasissanti.

Candā āha:

5 181. Maṃ paṭhamāṃ ghātehi, mā me hadayaṃ dukkhaṃ aphālesi²,
alaṃkato sundarako putto tava³ deva⁴ sukhumālo. 708.

182. Hand' ayya maṃ⁴ hanassu, salokā⁵ Candiyeṇa hessāmi,
puṇṇaṃ karassu vipulaṃ: vicarāma ubho va paraloke ti. 709.

Ta. paṭhamā ti deva mama sāmikato paṭhamataraṃ maṃ ghātehi,
10 dukkhaṃ⁴ ti Candassa maraṇadukkhaṃ mama hadayaṃ aphālesi², alaṃkato⁵
ti ayya mama eko va alaṃ⁷ paṭiyatto⁸ ti evaṃ⁹ alaṃkato¹⁰, evarūpaṇa nāma
puttaṃ mā¹¹ ghātayi¹² mahārāja¹³ ti dīpeti, handayyā¹⁴ ti handa ayya rājānaṃ
ālapanti evaṃ ā., salokā⁵ ti Candiyeṇa saddhīm salokā gamissāmi¹⁵, vica-
rāma -- ti tayā ekato ghātita ubho pi paraloke sukhaṃ anubhavanta vicarāma
15 mā no saggantarāyaṃ akāsi.

Rāja āha:

183. Mā tvaṃ Cande rucci maraṇaṃ¹⁴, bahukā tava devarā¹⁵,
visālakkhi te taṃ ramayissanti yitṭhasmiṃ Gotamiputte ti. 710.

Ta. mā tvaṃ -- ti mā tvaṃ attano maraṇaṃ rocesi, mā rujitī¹⁶ pi pāṭho
20 mā rodīti a. devarā¹⁷ ti paṭibhātukā.

Tatparaṃ Satthā

184^a. Evaṃ vutte Candā attānaṃ hanti hatthatalakehīti¹⁸
upadḍhag. ā. 711.

Tatparaṃ tassā yeva vilāpo hoti:

25 184^b. Alam atthu jīvitena, pāyāmi¹⁹ viṣaṃ marissāmi. 712.

185. Na ha²⁰ nūn' imassa rañño mittāmaccā ca vijjare
suhadā yena vadanti rājānaṃ: mā ghātayi orase putte. 713.

186. Na ha nūn' imassa rañño nātimitā ca vijjare
suhadā yena vadanti rājānaṃ: mā ghātayi orase putte. 714.

¹ Ck -yemi, Bā -yanto, Bā patthento. ² Ck apā, Bā abā-. ³ Bā tadeva, Ck omits deva. ⁴ Ck add paṭhamam. ⁵ Bā paraloke. ⁶ Bā anal-. ⁷ Bā alaṃkatehina. ⁸ Ck pari-. ⁹ Bā adds nā. ¹⁰ Bā adds analaṃkato. ¹¹ Ck ma, Bā na. ¹² Bā māreyyāsi. ¹³ Bā paraloke bhavissāmi. ¹⁴ Ck omits ma. ¹⁵ Ck devacarā. ¹⁶ Bā ruddhīti. ¹⁷ Ck devamarā, Ck devacarā. ¹⁸ Ck -tālakehīti, Bā -talehīti. ¹⁹ Ck passāmi. ²⁰ Bā hi.

107. Ime te pi mayhaṃ puttā guṇino kāyūradhārino,
rājā tehi pi yajassu yaññaṃ atha muccatu¹ Gotamiputte. 715.
138. Bilasataṃ maṃ katvā yajassu sattadhā mahārāja,
mā jetṭhaputtam avadhi adūsakaṃ sīhasaṃkāsaṃ. 716.
139. Bilasataṃ maṃ katvā yajassu sattadhā mahārāja,
mā jetṭhaputtam avadhi apekkhitam sabbalokassa⁵ 'ti. 717.

Ta. evan ti evaṃ andhabālena ekarājena vutte, hantīti deva kin nām¹
etaṃ kathesīti vatvā hatthatalehi attānaṃ hanti, pāyāmiti² pivissāmi, ime te
pīti ime pi Vāsulakumārāṃ ādiṃ katvā sesadārake hatthe gahe tvā rañño pāda-
mūle ṭhitā evaṃ āha, guṇino ti mālāguṇaābharaṇehi samannāgatā, kāyūra- 10
dhārino ti kāyūrapasāddhanadharā, bilasataṃ ti mahārāja maṃ ghāte tvā
koṭṭhāsakaṃ³ katvā, sattadhā ti sattaṃ ṭhānesu yaññaṃ yaja.

Iti sā rañño santike imāhi gāthāhi paridevitvā assāsāṃ
alabhamānā Bodhisattass⁴ eva santikaṃ gantvā⁴ paridevamānā
atṭhāsi, atha naṃ so āha: „Cande mayi jīvamāne tuyhaṃ tas- 15
miṃ tasmim⁵ subhaṇitesu⁶ kathitesu uccāvacāni muttādīni⁷ ba-
hūni ābharaṇāni dinnāni, ajja pana te idaṃ pacchimam dānaṃ
ti sarirārūlhaṃ ābharaṇaṃ dammi, gaṇhāhi naṃ⁸ 'ti.

Imam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

110. Bahukā tava⁹ dinnā ābharaṇā uccāvacā subhaṇitamhi 20
muttā maṇiveḷuriyā idan te pacchimakaṃ dānaṃ ti. 718.

C-devī pi taṃ sutvā tatoparāhi navahi⁹ gāthāhi vilapi:

141. Yesaṃ pubbe khandhesu phullamālāguṇā vivattiṃsu
tes¹⁰ ajja pītanisito¹⁰ nettiṃso vivattissati khandhesu. 719.
142. Yesaṃ pubbe khandhesu citramālāguṇā vivattiṃsu 25
tes¹⁰ ajja pītanisito¹⁰ nettiṃso vivattissati khandhesu. 720.
143. Acirā¹¹ vata nettiṃso vivattissati rājaputtānaṃ khandhesu
atha mama hadayaṃ na phalati¹²
tāva dāḷhabandhanaṃ ca me āsi. 721.

¹ so all three MSS. for muṇcatu? ² Ck^s passāmiti. ³ B^d koṭṭhāsasataṃ. ⁴
Ck^s omit ga-. ⁵ B^d ādis vatthusmiṃ. ⁶ Ck^s -ni-. ⁷ B^d maṇimuttā-. ⁸ Ck^s
va. ⁹ Ck^s -rūnavahi, C^s -rūnava. ¹⁰ so Ck^s; B^d pisunisado. ¹¹ B^d eṇaṃ. ¹²
B^d phāleti.

144. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
niyyātha Canda-Suriyā yaññatthāya ekarājassa. 722.
145. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
niyyātha Canda-Suriyā mētu katvā hadayasokaṃ. 723.
- 5 146. Kāsikasucivatthadharā kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
niyyātha Canda-Suriyā janassa katvā hadayasokaṃ. 724.
147. [Maṃsarasabhojino²] nahāpakasunahātā
kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
niyyātha Canda-Suriyā yaññatthāya ekarājassa. 725.
- 10 148. [Maṃsarasabhojino²] nahāpakasunahātā
kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
niyyātha Canda-Suriyā mātu katvā hadayasokaṃ. 726.
149. [Maṃsarasabhojino²] nahāpakasunahātā
kuṇḍalino akalucandanavilittā¹
- 15 niyyātha Canda-Suriyā janassa katvā hadayasokaṃ ti. 727.

Ta. mālāguṇā ti pupphadāmāni, tesajjā 'ti tesam ajja, nettimso ti
asi, vivattissatīti patissati, acirā³ vatā 'ti acirena vata, na phalatīti na
bhijjati, tāva dalhabandhanaṇca me āsīti ativiya thirabandhanam me
hadayam bhavissatīti a, niyyāthā 'ti gacchatha.

- 20 Evaṃ tassā paridevantiyā va yaññāvāṇe sabbakammam
niṭṭhāsi⁴. Rājaputtam netvā gīvaṃ nāmetvā⁵ nisīdāpesuṃ.
Kh-lo suvaṇṇapātiṃ upanāmetvā khaggaṃ ādāya „tassa gīvaṃ
kantissāmīti“ atṭhāsi. Tam disvā C-devī „aññam me saraṇam
n' atthi, attano saccabalena sāmikassa sotthim karissāmīti“
- 25 aṇḍalim paggayha parisāya antarena carantī saccakiriyaṃ akāsi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

150. Sabbasmim upakkhaṭasmim nisīdite Candiyasmim yaññatthāya
Pañcālārājadhītā pañjalikā sabbaparisam anupariyāsi: 728.
151. Yena saccena Khaṇḍahālo pāpakammam karoti dummedho
80 etena saccavajjena samaṅginī sāmikena homi. 729.
152. Ye 'dh' atthi amanussā yāni ca yakkhabhūtabhavyāni
karontu veyyāvāṭikam, samaṅginī sāmikena homi. 730.

¹ Bā aggelu. ² Bā -janā. ³ Bā -ram. ⁴ Bā niṭṭhāpesi. ⁵ Bā onā-

53. Yā devatā idhāgatā yāni ca bhūtabhavyāni
saraṇesiniṃ¹ anāthaṃ² tāyatha maṃ, yācāṃ³ ahaṃ
[pati māhaṃ ajeyyaṃ⁴] ti⁵ 731.

Ta. sabbasmiṃ upakkhaṭasmiṃ ti sabbasmiṃ yaññasambhāre sajjite
paṭiyatte, samaṅginīti sampayuttā ekasaṃvāsā, yedhatthīti ye idha atthi, 5
yakkha -- ti devasaṃkhātā yakkhā ca vaḍḍhitvā thitā sattasaṃkhātā bhūtā ca
idāni vaḍḍhanakasattasaṃkhātāni bhavyāni ca, veyyā -- ti mayhaṃ veyyā-
vaccaṃ karontu, tāyatha maṃ ti rakkhatha maṃ, yācāmaṃ ti ahaṃ vo
yācāmi, paṭimāhaṃ ti pati mā ahaṃ ajeyyaṃ⁴.

Sakko devarājā tassa paridevasaddaṃ sutvā taṃ pavattim 10
ñatvā jalitaṃ ayakūṭaṃ ādāya gantva rājānaṃ tāsento⁶ sabbe
vissajjāpesi.

Taṃ atthaṃ pakāseto Satthā āha:

154. Taṃ sutvā amanusso ayakūṭaṃ paribbhametvāna
bhayaṃ assa janayanto rājānaṃ idaṃ avoca: 732. 15
155. Bujjhassu kho rājakali mā t' āhaṃ matthakaṃ nitālemi⁶,
mā jeṭṭhaputtam avadhi adūsakaṃ sihasaṃkāsaṃ. 733.
156. Ko te diṭṭho⁷ rājakali puttabhariyāyo haññamānāyo
seṭṭhā ca gahapatayo adūsakā saggakāmā hi⁸. 734.
157. Taṃ sutvā Khaṇḍahālo ca rājā ca abbhutam idaṃ disvāna 20
sabbesaṃ bandhanāni mocesaṃ yathā taṃ apāpānaṃ⁹. 735.
158. Sabbesu vippamuttasu ye tattha samāgatā tadā āsūṃ
sabbe ekekaledḍukaṃ¹⁰ adāsu, esa vadho Khaṇḍahālassa¹¹ 'ti. 736.

Ta. amanusso ti Sakko devarājā, bujjhassu 'ti jāna sallakkhehi,
rājakalīti rāja-Kālakappaṃ¹¹ rājālamaka, mā tāhaṃ ti pāparāja bujja¹² mā te 25
ahaṃ matthaṃ nitālemi⁶, ko te diṭṭho ti kuhiṃ tayā diṭṭhapubbo, saggakāmā hīti ettha hīti nipātamattaṃ, saggakāmā saggāṃ patthayamānā ti a., taṃ
suttvā ti bhikkhave taṃ Sakkassa vacanaṃ Kh-lo suttvā abbhutam idaṃ ti rājā¹³
ca idaṃ Sakkadassanaṃ pubbe abhūtapubbaṃ disvā, yathā taṃ ti yathā apā-
pānaṃ¹⁴ mocenti evaṃ eva mocesaṃ, sabbekeka -- 'ti bhi. yattakā tasmiṃ 30
yaññāvāte samāgatā sabbe ekakolāhalaṃ katvā Kh-lassa ekekaledḍupahāraṃ
adāsu, esa vadho ti esa Kh-lassa vadho ahoṣi, tatth' eva taṃ jivitakkha-
yaṃ pāpayimsu 'ti attho.

¹ Ck Bā -ni, Cā -ni. ² Cks -ā. ³ so Bā; Cks ajiyyaṃ. ⁴ so Bā; Cks avajjiyyaṃ.

⁵ Bā tāsetvā. ⁶ Bā nihalesi. ⁷ so all three MSS. for diṭṭhā? ⁸ so all three
MSS. for -kāmehi? ⁹ so Cks = apāpānaṃ? Bā anupaghātāni. ¹⁰ Cks omit
eke. ¹¹ Cks rāja muddhakāla-. ¹² Cks muddha. ¹³ Cks rājānaṃ. ¹⁴ Bā anupa-
ghātaṃ pāpaṃ. ¹⁵ Cks eka-.

Tam pana māretvā mahājano rājānaṃ māretuṃ ārabhi.
 Bo. pitaraṃ parissañjivā¹ māretuṃ na adāsi. Mahājano
 „jivitaṃ tāva etassa pāparañño² dēma, chattaṃ pan'assa na-
 gare ca vāsaṃ na dassāma, caṇḍālaṃ katvā bahinagare vāsā-
 5 pessāmā“³ 'ti vātvā rājavesaṃ haritvā kāsavaṃ nivāsāpetvā
 haliddapilotikāya sīsaṃ veṭhetvā caṇḍālaṃ katvā caṇḍalavāṭa-
 kaṃ pahinimsu. Ye pan' etaṃ⁴ pasughātaṃ yaññaṃ ya-
 jimsu c' eva yajāpesuṃ ca anumodimsu ca sabbe Niraya-parā-
 yanaṃ yeva ahesuṃ.

10 Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

150. Sabbe patitvā Nirayaṃ yathā taṃ pāpakaṃ karitvāna
 na hi pāpakammaṃ katvā labbhā Sugatiṃ ito gantun ti. 737.

So pi kho mahājano dve pi kālakaṇṇiyo hāretvā tatth'
 eva abhiśekasambhāre āharitvā C-kumāraṃ abhihiñci.

15 Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

160. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 Candāṃ abhihiñciṃsu samāgatā rājaparisā ca. 738.

161. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 Candāṃ abhihiñciṃsu samāgatā rājakaññāyo. 739.

20 162. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 Candāṃ abhihiñciṃsu samāgatā devaparisā ca. 740.

163. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 Candāṃ abhihiñciṃsu samāgatā devakaññāyo. 741.

164. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 celukkhepaṃ akarūṃ samāgatā rājaparisā ca. 742.

25 165. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 celukkhepaṃ akarūṃ samāgatā rājakaññāyo ca. 743.

166. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 celukkhepaṃ akarūṃ samāgatā devaparisā ca. 744.

30 167. Sabbesu vippanuttesu ye ca tattha samāgatā tadā āsuṃ
 celukkhepaṃ akarūṃ samāgatā devakaññāyo. 745.

168. Sabbesu vippanuttesu bahu ānandito⁵ ahu⁴ vaṃso,
 nandippavesi⁵ nāgaraṃ, bandhanā mokkho aghosithhā 'ti. 746.

¹ C² -ssajjivā, B² palisajjivā. ² C² panatetaṃ. ³ C² anandato, B² ānandatā,
 C² ānandino. ⁴ C² B² āhu. ⁵ so all three MSS. for nandim pavesi?

• Ta. rājaparisā cā 'ti rājaparisāpi tīhi saṁkhehi abhisīñci, rājakaññāyo pi khattiyadhītarō pi taṁ abhisīñciṁsu, devaparisā cā 'ti Sakko devarājā Vijayuttarasamkham gahetvā devapaṇḍitāya saddhīm abhisīñci, devakaññāyo ti Sujāpi devadhītāhi saddhīm abhisīñci, celu -- ti nānāvāṇṇehi vatthehi dhaje ussāpetvā uttariyāni¹ ākāse bhamentā² celukkhepaṁ karimṁsu, rājaparisā ti itare ca tayo koṭṭhāsā ti abhisekakārakā³ cattāro pi koṭṭhāsā karimṁsu yeva, ānandito ahu vaṁso ti āmoditapamoditā ahesuṁ, nandippavesi nagaran ti Candakumārassa chattaṁ ussāpetvā nagarāṁpavitthakāle nagare ānandibherim ācarimṁsu⁴ kiṁ vatvā ti yathā amhākāṁ C-kumāro bandhanā mutto evaṁ evaṁ sabbe bandhanāni muccantū⁵ 'ti, tena vuttaṁ: bandhanā - , ittha 'ti. 10

Bo. pitu vattaṁ⁶ paṭṭhapesi, antonagaram pana pavisitum na labhati, paribbayaṁsa khīṇakāle Bodhisatte uyyānakilā-dīnaṁ atthāya gacchante taṁ upasaṁkamitvā „pati 'mhīti“⁷ na vandati añjalim pana katvā „ciraṁ jīva sāmīti“ vadati, „ken' attho“ ti vutte ārocesi, so paribbayaṁ dāpesi. So dhammena r. kāretvā āyupariyosāne Devalokaṁ pūyayamāno agamāsi. 15

S. i. dhammadesanaṁ āharitvā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto maṇi ekakaṁ nissāya bahū māretum vāyāmaṁ akāsi“ vatvā j. s.: „Tadā Kh-lo Devadatto ahoṣi, Gotamādevī Mahamāyā, Candā Rāhulamātā, Vāsulo Rāhulo, Selā Uppalavaṇṇā, Sūro Vāmagotto Kassapo, Candaseno⁸ Moggallāno, Suriyakumāro Sāriputto⁹, Candarājā aham evā 'ti¹⁰. Khaṇḍahāla-jātakaṁ.

6. Bhūridattajātaka.

Yam kiñci ratanaṁ atthīti. Idam S. Sāvatthiyaṁ v. uposathike upāsake ā. k. Te kira uposathadivase pāto va uposathaṁ adhiṭṭhāya dānaṁ datvā pacchā bhattaṁ gandhamālādihattā Jetavanam gantvā dhammasavanavelāya ekamantaṁ nisīdimṁsu. S. dhammasabham āgantvā alaṁkatabuddhāsane nisīditvā bhikkhusaṁghaṁ olokesi. Bhik-

¹ Bā uttarisātakāni. ² Bā khīpentā. ³ Bā -raṇa. ⁴ Ck's cari. ⁵ so Bā; Ck's muccantū, read: -nehi mucc-? ⁶ Bā vattaṁ. ⁷ Ck's pītimhīti, Bā's pitaromhīti. ⁸ Bā bhaddaseno. ⁹ Bā adds ahoṣi tadā sakko anuruddho ahoṣi. ¹⁰ candarājā pana ahaṁeva sammasambuddho loke udapādīm ti sakrāj 33 (55?). The title is wanting. 6. Cfr. J. R. A. Soc. 1892 p. 77. Bv. & C. p. 85. L'Institut II Section, 18 Année Tome 18 p. 23, 1853. N = nāga. U = uposatha.

khuādīsu pana ye ārabba dhammakathā samuṭṭhāti tehi saddhiṃ
Tathāgatā sallapanti, tasmā ajja upāsake ārabba pubbacariyapaṭi-
samūyuttā¹ dhammakathā samuṭṭhaṭṭhissatīti nātvā upāsakehi saddhiṃ
sallapanto „uposathik’ attha upāsakā“ ti pucchitvā „āma bhante“ ti
5 vutte „sādhu upāsakā, kalyāṇaṃ ‘vo kataṃ, anacchariyaṃ kho paṇ’
etaṃ yaṃ tumhe mādisaṃ Buddhovādakaṃ² labhanta uposathaṃ ka-
reyyātha, porāṇakapaṇḍitā anācariyakāpi mahantaṃ yasaṃ pahāya
uposathaṃ karimsu yevā“³ ti vatvā tehi yācito a. ā.:

A. B. Brahmadatto r. k- to puttassa oparajjaṃ datvā tassa
10 mahantaṃ yasaṃ disvā „r. pi me gaṇheyyā“⁴ ti uppannasamko
„tāta tvaṃ ito nikkhamitvā yattha te ruccati tattha vasitvā
mam’ accayena kulasantakaṃ r. gaṇha“⁵ ti ā. So „sadhū“
ti pitaraṃ vanditvā nikkhamitvā anukkāmena Yamunaṃ gantvā
Yamunāya ca samuddassa ca antare paṇṇasālaṃ māpetvā vana-
15 mūlaphalābhāro paṭivasati. Tadā samuddatṭhakanāgabhave³
ekā matapatikā nāgamānavikā aṇṇesaṃ sapatikānaṃ yasaṃ
oloketvā kilesaṃ nissāya nāgabhanā nikkhamitvā samuddatīre
carantī rājaputtassa padavaḷaṇjaṃ disvā padānusārena gantvā
taṃ paṇṇasālaṃ addasa. Tadā rājaputto phalāphalathāya
20 gato hoti. Sā paṇṇasālaṃ pavisitvā katṭhattharikaṃ⁴ ca sesa-
parikkhāre ca disvā cintesi: „idaṃ ekassa pabbajitassa va-
sanaṭṭhānaṃ, vīmaṃsissā mināṃ, saddhāpabbajito nu kho no“⁵ ti
„sace hi saddhāpabbajito bhavissati nekkhammādhimutto⁵ na me
alaṃkatasayanaṃ sādīyissati, sace kāmābhirato bhavissati na
25 saddhāpabbajito mama sayanasminṃ yeva nipajjissati, atha naṃ
gahetvā attano sāmikaṃ katvā idh’ eva vasissāmīti“⁶ sā nāga-
bhavanaṃ gantvā dibbapupphāni c’ eva dibbagandhe cāharitvā
pupphasayanaṃ sajjitvā paṇṇasālāya pupphupahāraṃ katvā
gandhacūṇaṃ vikiritvā paṇṇasālaṃ alaṃkaritvā nāgabhanam
30 eva gatā. Rājaputto sāyaṇhasamaye āgantvā paṇṇasālaṃ pa-
viṭṭho taṃ kiriyāṃ disvā „kena nu kho imaṃ sayanaṃ sajj-

¹ Cks -ttānā. ² Bā buddhaṃ ovādaḍāyakaṃ ācariyaṃ. ³ Bā samuddassa heṭṭhā
nāga-. ⁴ Bā katṭhatthari-. ⁵ Cks -ābhinutto.

jitan¹“ ti phalāphalaṃ paribhuñjitvā „aho sugandhāni pupphāni,
 manāpaṃ vata katvā sayanaṃ paññattan²“ ti³ na saddhāya
 pabbajitabhāvena somanassajāto⁴ pupphasayane nipanno niddaṃ
 okkamitvā punadivase suriyuggamane utthāya paṇṇasālaṃ
 asammajjitvā va phalāphalatthāya agamāsi. N-mānavikā tas- 5
 miṃ khaṇe āgantvā milātāni pupphāni disvā „kāmādhimutto esa,
 na saddhāya pabbajito, sakkā naṃ gaṇhitu⁵“ ti ñatvā purāṇapup-
 phāni niharitvā aññāni pupphādīni āharitvā navāni sayanaṃ sajjetvā
 paṇṇasālaṃ alaṃkaritvā caṃkame pupphāni vikiritvā n-bhava-
 nam eva gatā. So taṃ divasam pi pupphasayane⁶ sayitvā 10
 punadivase cintesi: „ko nu kho imaṃ paṇṇasālaṃ alaṃkarotīti“
 so phalāphalatthāya agantvā⁷ va paṇṇasālato avidūre paṭicchanno
 atthāsi. Itarāpi bahugandhe c’ eva pupphāni cādāya assama-
 padaṃ agamāsi. Rājaputto uttamarūpadharaṃ n-mānavikaṃ
 disvā va paṭibaddhacitto attānaṃ adassetvā va tassā paṇṇa- 15
 sālaṃ pavisitvā sayanaṃ sajjanakāle pavisitvā „kāsi tvaṃ“ ti
 pucchi. „N-mānavikā sāmīti“. „Sassāmikāsi assāmikāsīti“.
 „Sāmi ahaṃ assāmikā vidhavā“ ti, „tvaṃ pana katthavāsiko
 sīti“. „Ahaṃ pana Bārāṇasirañño putto Brahmā dattaku-
 māro nāma, tvaṃ n-bhavanaṃ pahāya kasmā vicarasīti“. 20
 „Sāmi, ahaṃ tattha sassāmikānaṃ n-mānavikānaṃ yasaṃ olo-
 ketvā kilesaṃ nissāya ukkaṇṭhitā tato nikkhamitvā sāmikaṃ
 pariyesanti carāmiti“. „Ahaṃ pi na saddhāpabbajito, pitarā
 pana niharitattā⁸ idha āgantvā vasāmi, tvaṃ mā cintayi, ahaṃ
 te sāmiko bhavissāmi, ubho pi idha samaggavāsaṃ⁹ vasissāma“ 25
 ’ti. Sā „sādhū“ ’ti sampaticchi. Tato paṭṭhāya te ubho pi
 tatth’ eva samaggavāsaṃ vasiṃsu. Sā attano ānubhāvena
 mahārahaṃ gehaṃ māpetvā mahārahaṃ pallaṃkaṃ āharitvā
 sayanaṃ paññāpesi. Tato paṭṭhāya mūlaphalaṃ na khādi,
 dibbannapānam eva ahosi. Aparabhāge n-mānavikā gabbhaṃ 30
 paṭilabbhitvā puttaṃ vijāyi, tassa Sāgara-Brahmadatto ti

¹ Bā adds so. ² Cks āg-. ³ Ck nihaṭattā corr. to -ṭatvā, C^s nihaṭattā. ⁴
 Ck -ggā.

- nāmaṃ kariṃsu. Tassa padasāgamanakāle n-mānavikā dhīṭṭa-
 raṃ vijāyi, tassā samuddatīre jātattā Samuddajā ti nāmaṃ
 kariṃsu. Ath' eko Bārāṇasivāsi-vānacarako taṃ thānaṃ patvā
 katapaṭṭisanthāro¹ rājaputtam saṇḍjānitvā katipāham tattha va-
 5 sitvā „deva ahaṃ tumhākaṃ idha vasanabhāvam rājakulassa
 ārocessāmīti“ nikkhamitvā nagaram agamāsi. Tadā rājā kalam
 akāsi, amaccā tassa sarīrakiccaṃ katvā sattame divase sanni-
 patitvā „arājakarattṭham na santhahati, rājaputtassa vasanattṭhā-
 nam vā atthibhāvam vā natthibhāvam vā na jānāma, phussa-
 10 ratham² vissajjetvā rājānaṃ gaṇhissāmā“³ ti mantayimisu. Tas-
 miṃ khaṇe vanacarako nagaram patvā taṃ katham sutvā
 amaccānaṃ santikaṃ gantvā „ahaṃ rājaputtassa santike tayo
 cattāro divase vasitvā āgato“ ti taṃ pavattiṃ ācikkhi. Taṃ
 sutvā amaccā tassa sakkāraṃ katvā tena magganāyakena tattha
 15 gantvā katapaṭṭisanthārā rañño kālakatabhāvam ārocetvā „deva
 r. paṭipajjā“⁴ ti āhaṃsu. So „n-mānavikāya cittam jānissāmīti“
 taṃ upasaṃkami: „bhadde pitā me kālakato, amaccā mayham
 chattaṃ ussāpetum āgatā, gacchāma bhadde, ubho pi dvā-
 dasayojanikāya Bārāṇasiyaṃ r. kāressāma, tvaṃ soḷasannaṃ
 20 itthisahassānaṃ jeṭṭhikā bhavissasīti“⁵. „Sāmi na sakkā mayā
 gantun“ ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Mayaṃ ghoravisā khippakopā
 appamattake pi kujjhāma, sapattiroso² nāma bhāriyo, sac' ahaṃ
 kiñci disvā vā sutvā vā kuddhā olokessāmi bhusamutṭhi viya
 vippakirissati, iminā kāraṇena na sakkā mayā gantun“ ti.
 25 Rājaputto punadivase pi yācat' eva. Atha naṃ evam āha:
 „ahaṃ tāva kenaci pi pariyāyena na gamissāmi, ime puna me
 puttā na³ nāgakumārā, tava sambhavena jātā manussajātikā,
 sace te mayi sineho atthi imesu appamatto bhava, ime kho
 pana udakabijakā sukhumālā, maggaṃ gacchantā vātātapena
 30 kilāmitvā mareyyum pi⁴, ekaṃ nāvaṃ khaṇāpetvā⁵ udakassa
 pūretvā tāya ne udakakīlāṃ kilāpento netvā⁶ nagare pi nesaṃ

¹ *Uks -raik.*   ² *Bd sapativāso ca.*   ³ *Bd omits na.*   ⁴ *Bd adds tasmā.*   ⁵ *so*
all three MSS.   ⁶ *Bd omits ne.*

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

10. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā uragā nekavaṇṇino
Bārāṇasīṃ pavajjīmsu¹ na ca² kañci³ viheṭṭhayuṃ. 756.
11. Nivesanesu sobbhesu rathiyā caccaresu ca
5 rukkhaḡgesu ca lambīmsu vitatā toraṇesu ca. 757.
12. Te su⁴ disvāna lambante puthu kandiṃsu nāriyo
nāge soṇḍikate disvā passasante muhuṃ muhuṃ. 758.
13. Bārāṇasī⁵ pavyadhita⁶ āturā samapajjatha,
bāṇā paggayha pakkandūṃ: dhītaraṃ dehi rājino ti. 759.
10. Ta nekavaṇṇino ti nilādivasena anekavaṇṇā, evarūpāni hi⁶ rūpāni te
māpayīmsu, pavajjīmsu¹ 'ti addharattasamaye pavisiṃsu, lambīmsu² 'ti
Dh-ena vuttaniyāmen' eva sabbe tesu tesu thānesu manussānaṃ sañcārāṃ
pacchinditvā olambīmsu, dūtā hutvā āgatā pana cattāro n-māṇavā rañño saya-
nassa cattāro pāde parikkhipitvā upariśise mahante phaṇe katvā tuṇḍehi sīsaṃ
15 paharitvā dāṭhā vivaritvā passasanta aṭṭhaṃsu, Dh-o pi attahā vuttaniyāmen'
eva nagaraṃ paṭicchādesi, pabujjhamānā purisā yato hatthaṃ vā pādaṃ vā
pasārenti ta. ta. sappe chupitvā sappo sappo ti viraviṃsu⁷, puthu kan-
diṃsu⁸ 'ti yesu gehesu dīpā jalanti tesu itthiyo pabuddhā gopānasiyo oloketvā
olambante nāge disvā bahu ekappahārena kandiṃsu, evaṃ sakalanagaraṃ eka-
20 rāvaṃ abosi, soṇḍikate ti kataphaṇe, pakkandun ti vibhātāya rattiyā nā-
gānaṃ assāsavātena sakalanagare ca rājanivesane ca uppātiyamāne viya bhītā
manussā nāgarāje⁸ kissa no viheṭṭheṭhā 'ti vatvā tumhākaṃ rājā dhītaraṃ dassa-
mīti Dh-assa dūtaṃ peṣetvā puna tassa dūtehi āgantvā dehīti vutto⁹ ambhākaṃ
rājānaṃ akkosi paribhāsi sace ambhākaṃ rañño dhītaraṃ na¹⁰ dassati¹¹ sakala-
25 nagarassa jīvitāṃ n' atthīti vutte tena hi no sāmi okāsaṃ detha mayaṃ gantvā
rājānaṃ yācissāma 'ti yācanta okāsaṃ labhītvā rājadvāraṃ gantvā mahantena
ravena pakkandūṃ, bhariyāpi 'ssa attano attano gabbhesu nipannakā ca dhī-
taraṃ Dh-rañño dehīti ekappahāren' eva kandiṃsu, te pi naṃ cattāro n-māṇa-
vakā dehi dehīti tuṇḍena sīse paharanta aṭṭhaṃsu.
30. So nipannako va nagaravāsikānaṃ ca attano ca bhariyānaṃ
paridevanaṃ sutvā catūhi ca n-māṇavehi tajjitattā maraṇa-
bhayabhīto „mama dhītaraṃ Samuddajaṃ Dh-assa dammiti“
tikkhattum kathesi, taṃ sutvā sabbe pi n-rājāno gāvutamattaṃ
paṭikkamitvā devanagaraṃ viya ekaṃ nagaraṃ māpetvā ta.
35 thitā „dhītaraṃ kira pesetū“ ti paṇṇākāraṃ paṇiṃsu. Rājā

¹ so all three MSS. ² Bā kiñci. ³ Bā ca. ⁴ Cks -sīm, Bā -ai. ⁵ so Cks for pavyathitā? Bā pavyādhita. ⁶ Bā ahi. ⁷ Bā -vanti. ⁸ Bā -jā. ⁹ Bā -e. ¹⁰ Cks omit na. ¹¹ Cks add muñcemanadassati.

tehi ābhatappaṇākāraṃ gaheṭvā „tumhe gacchatha, ahaṃ dhī-
 taraṃ amaccānaṃ hatthe pahīṇissāmīti“¹ te uyyojetvā dhīta-
 raṃ pakkoṣāpetvā uparipāsādaṃ āropetvā sihapañjaraṃ viva-
 ritvā „amma passas’ etaṃ² alaṃkatanagaraṃ, tvaṃ kira
 ettha ekassa rañño aggamahesī bhavissasi, na dūre nagaraṃ,
 ukkaṇṭhitakāle yeva āgantum³ sakkā, ettha te gantabban“⁴ ti
 saññāpetvā sīsaṃ nahāpetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā channa-
 yogge nisīdāpetvā maccānaṃ hatthe datvā pesesi. N-rājāno
 paccuggamanaṃ katvā mahāsakkāraṃ karīmsu. Amaccā na-
 garaṃ pavisitvā taṃ tassa datvā bahum dhanam ādāya ni-
 vattiṃsu. Rājadhītarāṃ pāsādaṃ āropetvā alaṃkatadibba-
 sayane nipajjāpesum, taṃ khaṇaṃ ũeva taṃ māṇavikā khujja-
 kādivesaṃ⁴ gaheṭvā manussapariṇāyikāyo viya parivārayīmsu.
 Sā dibbasayane nipannamattā va dibbaphassaṃ phusitvā nid-
 daṃ okkami. Dh-o taṃ gaheṭvā saddhim n-parisāya tatth’¹⁵
 ev’ antarahito n-bhavane yeva pātur ahoṣi. Rājadhīta pa-
 bujjhitvā alaṃkatadibbasayanaṃ ca aṇṇe ca suvaṇṇamaṇimaya-
 pāsādādayo uyyānapokkharāṇiyo alaṃkatadevanagaraṃ viya
 n-bhavanaṃ disvā khujjādikā paricārīkāyo pucchi: „idaṃ na-
 garaṃ ativiya alaṃkataṃ, na amhākaṃ nagaraṃ viya, kass’²⁰
 etaṃ“ ti. „Sāmikassa santakan te devīti, na appapuññā
 evarūpaṃ sampattim labhanti, mahāpuññatāya te ayaṃ laddhā“
 ti. Dh-o pi pañcayojanasatike n-bhavane bheriṃ carāpesi: „yo
 Samuddajāya sappavaṇṇaṃ dasseti tassa rājāṇā³ bhavissatīti“,
 tasmā eko pi tassā sappavaṇṇaṃ dassetuṃ samattho nāma²⁵
 nāhoṣi. Sā manussalokasaññāya eva ta. tena saddhim sammo-
 damānā piyasaṃvāsaṃ vasi. Nagarakhaṇḍaṃ niṭṭhitam.

Sā aparabhāge Dh-aṃ paṭicca gabbhaṃ paṭilabhitvā puttaṃ
 vijāyi, tassa piyadassanattā Sudassano ti nāmaṃ karīmsu.
 Puna aparaṃ puttaṃ vijāyi, tassa Datto ti nāmaṃ karīmsu,³⁰

¹ Ck parinissāmīti. ² Bā passetaṃ. ³ Bā idhāg-. ⁴ Bā khujjavāṇanakaḍi-.

⁵ Ck rājāno, Bā rājadaṇḍo.

- so pana Bo. Pun' ekaṃ puttāṃ vijāyi, tassa Subhago ti
 nāmaṃ karimsu. Aparam pi vijāyi, tassa Ariṭṭho ti nāmaṃ
 karimsu. Iti sā cattāro putte *vijāyitvāpi nāgabhavapabhāvaṃ
 na vijānāti. Ath' ekadivasam Ariṭṭhassa ācikkhimsu: „tava
 5 mātā mānusi na nāginīti“. Ariṭṭho „vīmaṃsissāmi nan“ ti
 ekadivasam thanam pivanto va sappasarīram māpetvā nañ-
 gutṭhena mātu pitṭhipāde ghaṭṭesi, sā tassa sappasarīram disvā
 bhītataṣitā mahāravaṃ ravitvā taṃ bhūmiyaṃ khipitvā nakkena
 tassa akkhiṃ bhindi, tato lohitaṃ pagghari. Rājā tassā sad-
 10 daṃ sutvā „kiss' esā viravatīti“ pucchitvā Ariṭṭhena katakiri-
 yaṃ¹ ti sutvā „gaṇhatha naṃ dāsaṃ, gahetvā jīvitakkhayaṃ
 pāpethā“² ti tajjento āgañchi³. Rājadhītā tassa kujjhava-
 bhāvaṃ ñatvā puttasiṇehena „deva puttassa me akkhi bhin-
 naṃ, khamath' etassā“⁴ ti. Rājā etāya evaṃ vadantiyā „kiṃ
 15 sakkā kātun“ ti khami. Taṃ divasaṃ „idaṃ n-bhāvanaṃ“ ti
 aññāsi, tato paṭṭhāya ca Ariṭṭho Kāṇāriṭṭho nāma jāto. Cat-
 tāro pi puttā viññutaṃ pāpuṃimsu. Atha nesam pitā yojana-
 satikaṃ yojanasatikaṃ katvā r. adāsi, mahanto yaso ahosi,
 soḷasa soḷasa n-kāññāsahassāni parivārayimsu. Pitu ekayo-
 20 janasatikam eva r. ahosi, tayo puttā māse māse mātāpitaro
 passituṃ āgacchanti. Bo. pana anvaddhamāsenā āgacchati,
 n-bhavane samuṭṭhitaṃ pañhaṃ Bo. va katheti, pitarā saddhiṃ
 Virukkhamahārājassāpi upaṭṭhānaṃ gacchati, tassa santike sa-
 muṭṭhitaṃ pañhaṃ pi so va katesi. Ath' ekadivasam Vi-
 25 rukkhe⁵ n-parisāya saddhiṃ Tidasapuraṃ gantvā Sakkaṃ pari-
 vāretvā nisinne⁶ devānaṃ antare pañho⁷ samuṭṭhāsi, taṃ koci
 kathetuṃ nāsakkhi, pallaṃkavaragato pana hutvā M. va ka-
 thesi, atha naṃ devarājā dibbagandhapupphehi pūjetvā „Datta
 tvaṃ paṭhavisamānāya vipulāya paññāya samannāgato ito
 30 paṭṭhāya Bhūridatto hobhīti“⁸ Bhūridatto ti'ssa nāmaṃ akāsi.

¹ Cks add disvā. ² so Cks; Bđ āgacchi. ³ Bđ -o. ⁴ Bđ nisinnaṃ.

Cks -am. ⁵ Bđ hotūti, B⁸ hotīti.

So tato paṭṭhāya Sakkassa upaṭṭhānaṃ gacchanto alaṃkata-
 Vejayantapāsādaṃ devaccharāhi parikiṇṇaṃ¹ atimanoharaṃ
 Sakkasampattiṃ ca disvā deva-loke pihaṃ² katvā „kiṃ iminā
 maṇḍūkabhakkhena attabhāvena, n-bhavanaṃ gantvā uposatha-
 vāsaṃ vasitvā imasmim deva-loke uppattikāraṇaṃ karissāmīti“³ 5
 cintetvā n-bhavanaṃ gantvā mātāpitāro āpucchi: „amma tāta
 ahaṃ uposathakammaṃ karissāmīti“. „Sādhū tāta karohi,
 karonto pana bahi agantvā imasmim yeva n-bhavane eḥasmim
 suññavimāne karohi, bahigatānaṃ pana nāgānaṃ mahantaṃ
 bhayaṃ“ ti. So „sādhū“ 'ti paṭisunītvā tatth' eva suññavimāne 10
 ārāmuḃyānesu uposathavāsaṃ vasati, atha naṃ nānāturīya-
 hatthā n-kaṇṇā parivārenti, so „na mayhaṃ idha vasantassa
 uposathakammaṃ⁴ matthakaṃ⁵ pāpuṇissati, manussapaṭhaṃ
 gantvā uposathakammaṃ karissāmīti“ cintetvā nivāraṇabha-
 yena mātāpitunnaṃ anārocetvā attano bhariyāyo āmantetvā 15
 „bhadde, ahaṃ manussalokaṃ gantvā Yamunātīre mahani-
 grodharukkho atthi, tassa avidūre vammikamatthake bhoge
 ābhūñjitvā⁶ caturaṅgasamannāgataṃ uposathaṃ adhiṭṭhāya ni-
 pajjitvā u-kammaṃ karissāmi, mayā sabbarattim nipaḃjitvā
 u-kamme kate aruṇuggamanavelāyam eva tumhesu⁷ dasa dasa 20
 janiyo⁸ vārena vārena turīyahatthā mama santikaṃ āgantvā
 maṃ gandhehi pupphehi ca pūjetvā gāyitvā naccitvā maṃ
 ādāya n-bhavanaṃ eva āgacchantū⁹“ 'ti vatvā ta. gantvā vam-
 mikamatthake bhoge ābhūñjitvā¹⁰ „yo mama cammaṃ vā na-
 hāruṃ vā atthim vā ruhiraṃ vā icchati so haratū¹¹“ 'ti catu- 25
 raṅgasamannagātaṃ uposathaṃ adhiṭṭhāya naṅgalasīsamattam
 eva sarīraṃ māpetvā nipanno u-kammam akāsi, aruṇe uttha-
 hante yeva n-mānavikā gantvā yathānusiṭṭhaṃ paṭipajjitvā
 n-bhavanaṃ ānenti, tassa iminā niyāmen' eva u-kammaṃ

¹ Ck - rāni, omīttitṭṭṭ parikiṇṇaṃ. ² Bds piyaṃ. ³ Bds - assa. ⁴ Bds Ck
 mattakaṃ. ⁵ Bds bhogehi ābhūñjitvā. ⁶ Bds tumhe. ⁷ Ck niyo, Bds itthiyo
 ādāya. ⁸ Bds gacchantū. ⁹ Bds āharatū.

karontassa dīgho addhā vītivatto¹. Uposathakhaṇḍa-
nitthitaṃ².

- Tadā eko Bārāṇasīdvāraḡāmavāsi-brāhmaṇo³ Somadatta-
tena nāma puttana saddhiṃ, araṇṇaṃ gantvā sūlayantapāsa-
5 vāgurā oḍḍetvā mige vadhitvā maṃsaṃ kācena haritvā vikki-
nanto jīvikaṃ kappeti. So ekadivasaṃ antamaso godhapotaka-
mattam pi alabhitvā „tāta Somadatta, sace tucchahatthā ga-
missāma mātā te kujjhissati, yaṃ kiñci gahetvā va gamissāma“
'ti Bo-assa nipannavammikaṭṭhānābhimukho gantvā paṇīyaṃ
10 pātuṃ Yamunaṃ otarantānaṃ migānaṃ padavalaṇḡjaṃ disvā
„tāta migamaggo paṇṇāyati, tvaṃ paṭikkamitvā tittṭha, ahaṃ
paṇiyatthāya āgataṃ migam vijjhissāmīti“ dhanuṃ ādāya mige
olokento ekasmiṃ rukkhamaṇe aṭṭhāsi. Ath' eko migo sā-
yaṇhasamaye paṇīyaṃ pātuṃ āgato, so taṃ vijjhi, migo ta.
15 apatitvā saravegena tajjito lohiteṇa paggharantena palāyi,
pitāputtā naṃ anubandhitvā patitaṭṭhāne maṃsaṃ gahetvā
araṇṇā nikkhamantā suriyatthagamanavelāyaṃ taṃ nigrodham
patvā „idāṇi akālo, na sakkā gantuṃ, idh' eva yasissāma“ 'ti
maṃsaṃ ekamante ṭhapetvā rukkham āruya viṭapantare ni-
20 pajjimsu, brāhmaṇo paccūsasamaye pabujjhivā migasaddasa-
vanāya sotaṃ odahi, tasmiṃ khaṇe nāgamāṇavikāyo āgantvā
Bo-assa pupphāsaṇaṃ paṇṇāpesuṃ, so ahisarīraṃ antara-
dhāpetvā sabbālaṃkārapatimaṇḍitaṃ dibbasarīraṃ māpetvā
Sakkalīhāya pupphāsane nisīdi, n-māṇavikāpi naṃ gandha-
25 mālādīhi pūjetvā dibbaturiyaṃ vādetvā naccagītaṃ paṭṭhapesuṃ,
brāhmaṇo taṃ saddam sutvā „ko nu kho esa, jānissāmi naṃ,
ti „ambho puttā“ 'ti vatvāpi puttaṃ pabodhetuṃ asakkonto
„sayatu esa, kilanto bhavissati, ahaṃ eva gamissāmīti“ rukkhā
oruya tassa santikaṃ agamāsi, n-māṇavikā naṃ disvā saddhiṃ
30 turiyehi bhūmiyaṃ nimujjitvā n-bhavanam eva gatā. Bo. ekako

¹ Ck viati, Cs viati, Bā vitivattā. ² upo - - taṃ wanting in Ck. ³ Bā - nesāda-
brahmaṇo.

va ahoṣi. Brāhmaṇo tassa santike t̐atvā pucchanto gātha-
dvayaṃ abhāsi:

14. Puppābhīhārassa vanassa majjhe
ko lohitaṅkko vihatantaraj̐so,
kā kambukāyūradharā suvatthā
tiṭṭhanti nariyo dasa vandamānā. 760.

5

15. Ko tvaṃ brahābhū vanassa majjhe
virocasi ghaṭasitto va aggi,
mahesakko' aññataro si yakkho,
udāhu nāgo si mahānubhāvo ti. 761.

10

Ta. pupph--ti Bo-assa pūjatthāyābhatena dibbapuppābhīhārena sa-
mannāgatassa, ko ti ko nāma tvaṃ, loh--ti rattakko, vih--ti puthula-
antaraj̐so, kā kambu--ti suvaṇṇālamikāradharā, brahābhū 'ti mahābhū.

Taṃ sutvā M. „sace pi 'Sakkādīsu annataro ahaṃ as-
mīti' vakkhāmi saddahissat' evāyaṃ brāhmaṇo, ajja pana mayā 15
saccam eva kathetuṃ vaṭṭatīti“ cintetvā attano nāgarājabhāvaṃ
kathento āha:

16. Nāgo 'ham asmi' iddhiṃ tejasī³ duratikkamo
daseyyaṃ tejasā kuddho phītaṃ janapadam api. 762.
17. Samuddajā hi me mātā, Dhatarat̐tho ca me pitā,
Sudassanakaniṭṭho 'smī, Bhūridatto ti maṃ vidū ti. 763.

20

Ta. tejasīti visatejasa tejavā, duratikkamo ti aññena atikkamitūṃ
asakkuneyyo, daseyyaṃ ti sac' ahaṃ kuddho phītaṃ janapadam pi daseyyaṃ
paṭhaviyaṃ mama dāthāya patitamattāya saddhiṃ paṭhaviyā mama tejasā sabbo
janapado bhasmaṃ bhavēyā 'ti⁴ vadati, Sudassana--ti ahaṃ mama bhātu 25
Sudassanassa kaniṭṭho, vidū ti evaṃ maṃ pañcayojanakasatike nāgabhave
jānanti.

Idaṃ ca pana vatvā M. cinteṣi: „ayaṃ brāhmaṇo caṇḍo
pharuso⁵ ahiguṇḍikassa⁶ ārocetvā⁷ u-kammaṃ me antarāyaṃ
pi kareyya, yaṃ nūnāhaṃ imaṃ n-bhavanaṃ netvā mahantaṃ 30
yasaṃ datvā u-kammaṃ addhaniyaṃ kareyyaṃ“ ti, atha naṃ

¹ Ck -kkhā, Cs Bd -kho. ² Ck Bd asmiṃ. ³ so all three MSS. fo. tejasī?

⁴ Ck -yyasīti, Cs -yyāsīti. ⁵ Bds add sace. ⁶ Bd ahiku-. ⁷ Bd āroceyya.

āha: „brāhmaṇa mahantan te yasaṃ dassāmi, ramaṇīyaṃ
n-bhavanaṃ ehi, ta. gacchāma“¹ ti. „Sāmi, putto me atthi,
tasmiṃ āgacchante gamissāmi“². Atha taṃ Bo. „gaccha
brāhmaṇa, ānehi naṃ“ ti vatvā attano āvāsaṃ ācikkhanto ā:

- 5 18. Yaṃ gambhīraṃ sadāvaṭṭaṃ rahadaṃ bhesmaṃ avekkhasi
esa divyo mamāvāso anekasataporiso. 764.

19. Mayūrakoṇcābhīrudaṃ nīlodaṃ vanamajjhato

Yamunaṃ pavisa mābhīto khemaṃ vattavataṃ sivaṃ ti. 765.

- Ta. sadāvaṭṭan ti sadāpavattanaāvaṭṭaṃ, bhesman ti bhayānakam,
10 avekkhasīti yaṃ etaṃ evarūpaṃ rahadaṃ passasi, mayūra -- ti ubhosu
tīreṣu vanaghaṭṭāya vasantehi mayūrehi ca koṇcehi ca abhīrudaṃ upagītaṃ,
nīlodan ti nīlasalīlaṃ, vanamajjhato ti vanamajjhena sandati, pavisa -- ti
evarūpaṃ Yamunaṃ abhīto hutvā pavisa, vattavatan ti vattasampannānaṃ¹
ācāravantānaṃ vasanabhūmiṃ pavise, gaccha brāhmaṇa puttāṃ ānehi.

- 15 Brāhmaṇo gantvā puttassa taṃ atthaṃ ārocetvā taṃ
ānesi. M. te ubho pi ādāya Yamunāya tīraṃ gantvā tīre
ṭhito āha:

20. Tattha patto sānucaro saha puttena brāhmaṇa
pūjito mayhaṃ kāmehi sukhaṃ brāhmaṇa vacchasīti. 766.

- 20 Ta. patto ti taṃ ambhākaṃ bhavanaṃ patto hutvā, mayhaṃ ti mama
santaṭṭhehi³ kāmehi pūjito, vacchasīti ta. n-bhavane sukhaṃ vasissasi.

- Evam vatvā M. ubho pi te pitāputte attano ānubhāvena
n-bhavanaṃ abhinesī, tesam ta. dibbo attabhāvo pātubhavi,
atha nesaṃ M. dibbasampattiṃ datvā cattāri cattāri nāga-
25 kaṇṇāsātāni adāsi, te mahāsampattiṃ anubhavimsu. Bo. pi
appamatto u-kammaṃ karoti, anvaddhaṃāsāṃ mātāpitunnāṃ
upatṭhānaṃ gantvā dhammakathaṃ kathetvā tato ca brāhma-
ṇassa santikaṃ gantvā ārogyaṃ pucchitvā „yena te attho taṃ
vadeyyāsi, anukkaṇṭhamāno abhiraṃā“⁴ ti vatvā Somadattena
30 pi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā attano nivesanaṃ gacchati,
brāhmaṇo saṃvaccharaṃ n-bhavane vasitvā, mandapuññātāya

¹ Cks - pannaṃ. ² Cks santi.

ukkaṇṭhi, manussalokaṃ gantukāmo ahosi, n-bhavanam assa
 Nirayo viya alaṃkatapāsādo bandhanāgāraṃ viya alaṃkata-
 nāgakaṇṭhāyo yakkhiniyo viya upatṭhahimsu, so „aham tāva
 ukkaṇṭhito, Somadattassa pi cittaṃ jānissāmīti“ tassa santikaṃ
 gantvā āha: „kiṃ tāta na ukkaṇṭhasīti“. „Kasmā ukkaṇ- 5
 ṭhissāmi, na ukkaṇṭhāma, tvaṃ pana ukkaṇṭhasi tāta“ 'ti.
 „Āma tātā“ 'ti. „Kiṃkāraṇā“ ti. „Tava mātu c' eva bhātu-
 bhaginīnaṃ ca adassanena, ehi tāta Somadatta, gacchānā“ 'ti.
 So „na gacchāmīti“ vatvā punappuna pitarā yāciyamāno sādhu
 'ti sampatiṇṇi. Brāhmaṇo „puttassa tāva me mano laddho, 10
 sace panāhaṃ Bhūridattassa 'ukkaṇṭhito 'mhīti' vakkhāmi
 atirekataram me yasaṃ dassati, evam me gamanaṃ na bha-
 vissati, ekena upāyen' ev' assa sampattiṃ vaṇṇetvā 'tvaṃ eva-
 rūpaṃ sampattiṃ pahāya kiṃkāraṇā manussalokaṃ gantvā
 u-kammaṃ karosīti' pucchitvā 'saggaṭṭhāya' 'ti vutte 'tvaṃ 15
 tāva evarūpaṃ sampattiṃ pahāya saggaṭṭhāya u-kammaṃ
 karosi, kimaṅga pana mayaṃ ye paravadhena¹ jīvikaṃ kap-
 pema, aham pi manussalokaṃ gantvā nātake disvā pabba-
 jitvā samaṇadhammaṃ karissāmīti' naṃ saṇṇāpessāmi, atha me
 so gamanaṃ anujānissatīti“ cintetvā ekadivasaṃ tenāgantvā² 20
 „kiṃ brāhmaṇa³ ukkaṇṭhasīti“ pucchito „tumbhākaṃ santikā
 amhākaṃ na⁴ kiñci parihāyatīti“ kiñci gamanapaṭibaddhaṃ⁵
 avatvā ādito tāva tassa sampattiṃ vaṇṇento āha.

21. Samā samantā⁶ parito bahūtatagarā mahī⁷

indagopakasañchannā sobhati harituttamā. 767.

25

22. Rammāni vanācetyāni rammā haṃsūpakūjitā

opupphapadumā tiṭṭhanti pokkharāṇṇā sunimmitā. 768.

23. Atṭhaṃsā sukatā thambhā sabbe veluriyāmayā,

sahassathambhā pāsādā purā kaṇṇāhi jotare. 769.

¹ Bā ye na parādānena vibhāvena. ² Ck's tena. ³ Ck's add na. ⁴ Bā omits na. ⁵ Bā -bandham. ⁶ Bā -ta. ⁷ Ck's bahuta -- mahi, Bā bahukātagarāmahī.

24. Vimānaṃ upapanno si dibbapuññehi attano
asambādhaṃ sivaṃ rammaṃ accantasukhasamhitam. 770.

25. Maññe Sahassanettassa vimānaṃ nābhikamkhasi,
iddhi hi t' āyaṃ vipulā Ṣakkass' eva jutimato ti. 771.

- 5 Ta samāsamantā² - ti parisamantato sabbadisābhāgesu ayaṃ tava n-bha-
vane mahi suvaṇṇarajataṃnimuttāvālukaparikippā samā ti samatalā³, bahute⁴
ti bahūtehi⁵ tagaragacchehi samannāgatā suvaṇṇapaindagopakehi sañchannā,
hari - ti haritavannaḍabbatipasañchannā sobhatiti a., vanacetyānti vana-
ghatā⁶, opuppha - ti pupphitvā patitehi padumapattehi sañchannā uḍa-
10 piṭṭhā, sunimmitā ti tava puññasampattiyaṃ sutṭhu nimmitā, aṭṭhamasā ti
tava vacanāpāsādesu aṭṭhamasā sukata veluriyamayā thambhā, tena thambhehi sa-
hassathambhā tava pāsādā nāgakaññāhi pūrā vijjotanti, upapanno sīti evārūpe
vimāne nibbato sīti a., sahasanettassa - ti Vejayantapāsādaṃ, iddhi
tāyaṃ⁷ vipulā ti yasmā ayaṃ vipulā iddhi tasmā tvaṃ tena u-kammena
15 Ṣakkassāpi vimānaṃ patthesi aññaṃ tato uttariṃ mahantaṃ ṭhānaṃ patthesi ti
maññāmi.

Taṃ sutvā M. „mā h' evaṃ avoca brāhmaṇa, Ṣakkassa
yasam paṭicca amhākaṃ yaso Sinerusantike sāsapo viya khā-
yati, mayam tassa paricārake pi na agghāma“ 'ti vatvā g. ā. :

- 20 26. Manasāpi na pattabbo ānubhāvo jutimato
paricārayamānānaṃ saindānaṃ⁸ vasavattinan ti. 772.

- T. a.: brāhmaṇa Ṣakkassa yaso nāma ekaṃ dve tayo cattāro va divase⁹
ettako siyā ti¹⁰ manasā cittena¹¹ pi na abhipattabbo, ye pi nam cattāro ma-
hārājāno parivārenti¹² tesam pi Sakkam devarājānaṃ parivārayamānaṃ Indam
25 nāyakaṃ katvā carantānaṃ saindānaṃ vasavattinaṃ catunnaṃ lokapālānaṃ
yasassa pi amhākaṃ tiracchānagatānaṃ yaso soḷasiṃ kalaṃ nāgghatī,

- Evaṃ ca pana vatvā „idan te Sahassanettassa vimānaṃ“
ti vacanaṃ sutvā „aham taṃ anussariṃ, aham hi Vejayantaṃ
patthento u-kammaṃ karomīti“ tassa attāno patthanaṃ ācik-
30 khanto āha:

27. Taṃ vimānaṃ abhiññhāya amarānaṃ sukhesinaṃ
uposathaṃ upavasanto semi vammikamuddhanīti. 773.

¹ Bā tyāyam. ² Bā -ta. ³ Cks omit ti samatalā. ⁴ so Cks; Bā bahukā tag-
garā. ⁵ Bā bahukehi. ⁶ Bā -ānī. ⁷ Cks tāsaṃ, Bā tyāyam. ⁸ Bā omits sa.
⁹ Cks -sena. ¹⁰ C si. ¹¹ Cks cintitena, Bā manasā cittena. ¹² Bā -caranti.

6 Ta. abhiḷjjhāyā 'ti taṃ patthetvā, sukhe - - ti esitasukhānaṃ sukhe patiṭṭhitānaṃ.

Taṃ, sutvā brāhmaṇo 'idāni me okāso laddho' ti so-manassappatto gantuṃ āpucchanto gāthadvayam āha:

28. Ahañ ca miḡam esāno saputto pāvisiṃ vanaṃ, 5
taṃ maṃ mataṃ vā jivaṃ vā nābhivedenti nātakā. 774.
29. Āmantaye Bhūridattaṃ Kāsiputtaṃ yasassināṃ:
tayā vo samanūñātā api passemu nātake ti. 775.,

Ta. nābhivedentīti na jānanti, kathento pi nesāṃ n'atthi, āmantaye ti āmantayāmi, Kāsi - ti Kāsirājadhītāya puttaṃ. 10

Tato Bodhisatto āha:

30. Eso hi' vata me chando yaṃ va sesi maṃ' antike,
ña hi etādisā kāmā sulabhā honti mānuse. 776.
31. Sace tvaṃ icchase vatthuṃ mama kāmehi pūjito .
mayā tvaṃ samanūñāto sotthiṃ passāhi nātake ti 777. 15
gāthadvayaṃ vatvā cintesi: „ayaṃ maṃ nissāya sukhaṃ jī-
vanto kassaci nācikkhissati, etassa sabbakāmadadaṃ maṃiṃ
dassāmi'ti“; atha tassa taṃ dadanto āha:

32. Dhāray' imaṃ maṃiṃ divyaṃ pasuṃ' putte ca vindati
arogo sukhito hoti, gacch' evādāya brāhmaṇā 'ti. 778. 20

Ta. p. pasuṃ¹ - - ti imaṃ maṃiṃ dhārayamāno imassānubhāvena pasuṃ²
ca putte ca aññāṃ ca yaṃ³ icchatī taṃ sabbāṃ labhati.

Tato brāhmaṇo gātham āha:

33. Kusalaṃ paṭinandāmi Bhūridatta vaco tava,
pabbajissāmi jinṇo 'smi, na kāme abhipatthaye ti. 779. 25

T. a.: Bhūridatta tava vacanaṃ kusalaṃ anavajjaṃ taṃ paṭinandāmi na paṭikkhipāmi, ahaṃ pana jinṇo tasmā pabbajissāmi na kāme patthāmi, kiṃ me maṃiṇā 'ti.

Bodhisatto āha:

34. Brahmācariyassa ce⁴ bhaṅgo⁵ hoti bhogehi kāriyaṃ, 30
avikampamāno eyyāsi bahuṃ dassāmi te dhanan ti. 780.

¹ Cks omit hi. ² Cks -u. ³ Cks yasāṃ. ⁴ Cks ve. ⁵ Cks -ā.

Ta. bhaṅgo¹ ti brāhmaṇa brahmacariyavāso nāma dukkaro, anabhiṭṭassa brahmacariyabhaṅgo ce² hoti tadā gihībhūtaṃ bhogehi kārīyaṃ hoti, evarūpe kāle tvaṃ nirāsaṃko hutvā maṃsaṃ santikaṃ āgaccheyyāsi bahum te dhanam dassāmiti.

5 Brāhmaṇo āha :

35. Kusalam paṭinandāmi Bhūridatta vaco tava,
puna pi āgamiṣāmi sace attho bhavissatīti. 781.

Ta. punapīti puna api³ ayam eva vā pāṭho.

Ath' assa ta. avasitukāmataṃ nītvā M. nāgamānāvake
10 āmantetvā brāhmaṇam manussalokaṃ pāpesi.

Tam attham pakāseto Satthā āha :

36. Idam vatvā Bhūridatto pesesi caturo jane :
etha gacchatha utthetha khippam pāpetha brāhmaṇam. 782.

37. Tassa tam vacanam sutvā utthāya caturo janā
15 pesitā Bhūridattena khippam pāpesum brāhmaṇan ti. 783.

Ta. pāpesun ti Yamunato uttāretvā Bārāṇasīmaggaṃ pāpayiṃsu, pāpayitvā ca pana tumhe gacchathā 'ti vatvā n-bhavanam eva paccāgamiṃsu.

Brāhmaṇo pi „tāta Somadatta imasmiṃ thāne migam'⁴
vijjhimha, imasmiṃ sūkarān“ ti puttassa ācikkhanto antarā-
20 magge pokkharaniṃ disvā „tāta So- nahāyāmā“ 'ti vatvā „sādhu
tātā“ 'ti vutte ubho pi dibbābharaṇāni dibbavatthāni, ca omū-
civā bhaṇḍikaṃ katvā pokkharāṇīre ṭhapetvā otaritvā nahā-
yimiṃsu, tasmīṃ khaṇe tāni pasādhanaṇi⁵ antaradhāyitvā n-bha-
vanam eva āgamiṃsu, paṭhamam nivatthakāsāvapilotikā va
25 nesam sarīre paṭimuccimiṃsu⁶, dhanusarasattiyo pi pākatikā va
ahesum, Somadatto „nāsit' ambā tāta tayā“ ti paridevi, atha
nam pitā „mā cintayi, migesu santesu⁷ araṇṇe mige vadhitvā
jīvikam kappessāmā“ 'ti assāsesi. Somadattamātā tesam āga-
manam sutvā paccuggantvā gharam netvā annapānena santap-
30 pesi, brāhmaṇo bhuñjitvā niddam okkami, itarā puttam pucchi :

¹ Cks -ā. ² Cks omīti ce. ³ Cks puna pi. ⁴ Cks migā. ⁵ pa- wanting in Bd.

⁶ Ck -muñci, Cs -muci, Bd -muccisu. ⁷ Cks sati.

„tāta ettakam kalam kham gat' atthā“ 'ti. „Amma Bhūri-
dattanāgarājena mahānāgabHAVANAṃ nītā, tato ukkanthitvā
idāni āgatā“ ti. „Kiñci vo ratānaṃ ābhatan“ ti. „Nābhataṃ
ammā“ ti. „Kim tumhākaṃ tena na kiñci dinnan“ ti. „Amma
Bh-ena me pitu sabbakāmadado maṇi dinno āsi, iminā pana 5
na gahito“ ti. „Kimkāraṇā“ ti. „Pabbajissati kirā“ 'ti. Sā
„ettakam kalam dārake mama bhāraṃ karonto n-bhavane va-
sitvā idāni kira pabbajissatīti“ kujjhitvā vihibhajjanadabbiyā¹
pitthim pothenti „duṭṭha brāhmaṇa 'pabbajissāmīti“² kira ma-
niratanam na gaṇhi, atha kasmā apabbajitvā idhāgato si, 10
nikkhama mama gharā sīghan“ ti santajjesi. Atha naṃ
„bhadde mā kujjhi, araṇṇe migesu santesu ahaṃ taṃ ca dārake
ca posissāmīti“ vatvā punadivase puttena saddhim araṇṇam
gantvā purimaniyāmen' eva jivikam kappesi. Vanaṃ pape-
sanakhaṇḍam niṭṭhitam³.

15

Tadā dakkhiṇamahāsamuddassa disābhāge Himavante⁴ sim-
balivāsī eko garuḷo pakkhavātehi samudde udakam viyūhitvā
n-bhavanam otaritvā ekaṃ n-rājānam sīse gaṇhi, — tadā hi
supannānam nāge⁵ gahetum ajānanakālo, Paṇḍarajātaka⁶ jā-
nimsu — so pana taṃ sīse gahetvāpi uduke anottharante yeva 20
ukkipitvā olambantaṃ⁷ ādāya Himavantamatthakena pāyāsi,
tadā c' eko Kāsiraṭṭhavāsī-brāhmaṇo isipabbajjam pabbajitvā
Himavantapadesa paṇṇasālam māpetvā paṭivasati, tassa cam-
kamanakoṭiyam mahānigrodharukkho, so tassa mūle divāvihāram
karoti, supanno nigrodhamatthakena nāgaṃ harati, nāgo olam- 25
bhanto mokkhatthāya naṅguṭṭhena nigrodhaviṭṭapam⁸ hi⁹ vetthesi⁹,
supanno taṃ ajānanto va mahabballatāya ākāse¹⁰ pakkhandi
yeva, nigrodharukkho nimmūlo¹¹ uppātito, supanno nāgaṃ sim-
balivanam¹² netvā tūḍena paharitvā kucchiṃ¹³ phāletvā nāga-

¹ Ck vihijjana-, Bā vihibhañcana-. ² Cks -mi. ³ vana-⁶ wanting in Cks. ⁴
so Bā; Cks -samudde disā, omitting bhāge himavante. ⁵ Ck paṇḍarajātakena,
Bā pacchā p-ke. ⁶ Cks -tā. ⁷ Cks -piṇ. ⁸ so Cks for pi? Bā omits hi. ⁹
Bā pavethesi. ¹⁰ Bā -ena. ¹¹ Bā samūlo. ¹² Cks disāsīm- ¹³ Ck aḍḍa vā.

medaṃ khāditvā sarīraṃ samuddakucchimhi chaddesi, nigro-
dharukkho patanto mahantasaddaṃ akāsi, supaṇṇo „kissa saddo
eso“ ti adho olokeno ni-rukkhaṃ disvā „kuto esa enayā up-
pāṭito“ ti cintetvā „tāpasassa caṃkamanakoṭiyaṃ nigrodho
5 eso“ ti tatvato¹ nātvā „ayaṃ tassa bahūpakāro, akusalaṃ nu
kho me pasutaṃ udāhu no“ ti „tam eva pucchitvā jānissāmīti“
māṇavakavesena tassa santikaṃ agamāsi, tasmim̐ khaṇe tāpaso
taṃ ṭhānaṃ samaṃ karoti, supaṇṇarājā tāpasam̐ vanditvā eka-
mantaṃ nisinno ajānanto viya „kissa ṭhānaṃ bhante idan“ ti
10 pucchi. „Eko supaṇṇo gocaratthāya² nāgaṃ haranto nāgena
mokkhatthāya nigrodhavitapiyā³ naṅguṭṭhena vethitāya attano
mahabbalatāya pakkhanditvā gato⁴, ath’ ettha rukkho uppāṭito.
idaṃ tassa uppāṭitatṭhānaṃ“ ti. „Kiṃ pana bhante tassa su-
paṇṇassa akusalaṃ hotīti“. „Sace⁵ na jānāti acetanakaṃ⁶ nāma,
15 akusalaṃ na hotīti“. „Nāgassa pana kiṃ bhante“ ti. „So imaṃ
nāsetuṃ na gaṇhi, tasmā tassāpi na hoti yevā“ ti. Supaṇṇo tāpa-
sassa tussitvā „bhante ahaṃ so su-rājā, tumhākaṃ hi pañhaveyyā-
karaṇena tuṭṭho, tumhe araṇṇe yeva vasatha, ahaṃ c’ ekaṃ
Ālambāyanamantaṃ⁷ jānāmi, anaggho manto, taṃ ahaṃ tum-
20 hākaṃ ācāriyabhāgaṃ katvā dammi, patigaṇhatha naṃ“ ti.
„Alaṃ mayhaṃ mantena, gacchatha tumhe“ ti. So taṃ pu-
nappuna yācitvā sampañicchāpetvā mantaṃ datvā ca osadhāni
ācikkhitvā pakkāmi. Tasmim̐ kāle Bārāṇasiyaṃ eko dalidda-
brāhmaṇo bahuṃ iṇaṃ gahetvā iṇāyikehi codiyamāno „kim
25 me idhavāseṇa, araṇṇaṃ pavisitvā mataṃ seyyo“ ti nikkha-
mitvā anupubbena taṃ assamapadaṃ pāvisitvā tāpasam̐ vatta-
sampadāya ārādhesi, tāpaso „ayaṃ brāhmaṇo mayhaṃ ativiya
upakārako, su-rājena dinnam̐ dibbamantaṃ assa dassāmīti“
cintetvā „brāhmaṇa ahaṃ Ālambāyanamantaṃ⁸ jānāmi, tan te
30 dammi, gaṇha naṃ“ ti vatvā „alaṃ bhante na mayhaṃ

¹ Bds tathato. ² Bds bhojanatthāya. ³ Bd -piyaṃ. ⁴ Cks tato. ⁵ Bd adds so.

⁶ Bd -īkammaṃ. ⁷ Bd ālampāyana-, Cks ālambana-. ⁸ Ck alambayana-, C
ālambayana-, Bd ahaṃ analambāyena.

manten' attho¹ ti vutte pi punappuna nibandhitvā¹ sampaticchā-
petvā adāsi yeva, tassa ca mantassa anucchavikāni osadhāni
c' eva mantupacāraṇ ca sabbaṃ kathesi, brāhmaṇo „laddho
me jīvitupāyo“ ti katipāhaṃ vasitvā „vātābādho me bhante
hādhatīti“ apadesakaṃ katvā tāpasena vissajjito taṃ vanditvā 5
khamāpetvā araṇṇā nikkhamitvā anupubbena Yamunātīraṃ
patvā taṃ mantaṃ sajjhāyanto mahāmaggena gacchati, tasmiṃ
kāle sahasamattā Bhūridattassa paricārikā n-mānavikā taṃ
sabbakāmadadaṃ maṇiratanam ādāya n-bhavaṇā nikkhamitvā
Ya-tīre vālukarāsimatthake tṭhapetvā tass' obhāseṇa sabbarattim 10
udakīlaṃ kilītvā aruṇuggamane sabbālaṃkāreṇa attānaṃ alaṃ-
karitvā maṇiratanam parivāretvā sirim pavesayamānā nisi-
diṃsu, brāhmaṇo pi mantaṃ sajjhāyanto taṃ tṭhānaṃ pāpuṇi,
tā mantasaddam sutvā va „iminā supaṇṇena bhavitaṭṭhan“ ti
bhayatajjitā maṇiratanam agahetvā² va paṭhaviyaṃ nimujjitvā 15
n-bhavanaṃ agamaṃsu³, brāhmaṇo maṇiratanam disvā „idān' eva
me manto samiddho“ ti tuṭṭhamānaso maṇiratanam ādāya pāyāsi.
tasmiṃ khane so nesādabr. Somadattena saddhiṃ migavadhāya
araṇṇam pavisanto tassa hatthe taṃ maṇiratanam disvā puttam
āha: „nanu esa so amhākaṃ Bh-ena dinnamaṇīti“. „Āma tāta 20
eso so“ ti. „Tena hi 'ssa aguraṃ kathetvā imaṃ brāhmaṇam
vañcetvā gaṇhām' etaṃ maṇiratanam“ ti. „Tāta tvaṃ pubbe
Bh-ena diyyamānaṃ na gaṇhi, idāni paṇ' esa br. taṃ ñeva
vañcessati, tuṇhī hohīti“. Br. „hotu tāta, passissasi etassa
vā mama vā vañcanabhāvan“ ti Ālambāyanena⁵ saddhiṃ 25
sallapanto āha:

38. Maṇim paggayha maṅgalyaṃ sādhu-cittaṃ manoramaṃ
selam vyañjanasampannaṃ ko imaṃ maṇim ajjhagā ti. 784

Ta. maṅgalyaṃ ti maṅgalasammataṃ sabbakāmadadaṃ, ko imaṃ ti
kuhiṃ imaṃ maṇim adhigato si.

30

¹ Bā nippiletvā. ² Ck agga-. ³ Ck āg-. ⁴ Ck vacana-. ⁵ C ālambāyan-
tona, Bā alampāyanena.

Tato Ālambāyano¹ gātham āha:

39. Lohitakkhasahassāhi samantā parivāritam

ajjakālāni padāni² gacchāmi³ ajjhagāham maṇim imaṃ ti. 785.

T. a.: ahaṃ ajjakālāni pāto va pēdāni² mahāmaggaṃ gacchanto rattakkhi-
5 kāhi sahasamattāhi n-mānavikāhi samantā parivāritāni imaṃ maṇim ajjhagā,
maṇi divā hi sabba tā bhayatajjitā imaṃ pahāya palātā ti.

Nesādaputto taṃ vañcetukāmo maṇiratanassa agunāni
pakāsehto attanā gaṇhitukāmo tisso gāthā āha:

40. Sūpacinno ayāni selo accito mahito³ sadā

10 sudhārito sunikkhitto sabbattham abhisādhaye. 786.

41. Upacāravipannassa nikkhepe dhāraṇāya vā

ayāni⁴ selo vināsāya paricinno ayoniso. 787.

42. Na imaṃ akusalo⁵ divyaṃ maṇim dhāretum āraho,

paṭipajja satan nikkham deh' imaṃ ratanaṃ maman ti. 788.

15 Ta. sabbatthan ti yo imaṃ selāni sutthu upacaritūni accitūni attano
jīvitāni viya māyāyitūni sutthu dhāretūni sutthu ca nikkhipitūni jānāti tass'
eva supacinnō accito mahito⁶ sudhārito sunikkhitto va sabbaṃ atthanā sādhetūti
3., vipannassā 'ti yo pana upacāravipanno hoti tass' eso anupāyena pari-
cinnō vināsāni eva vahaṭīti vadati, dhāretum āraho ti dhāretum āraho. paṭi-
20 pajja - - ti ambhakaṃ gehe bahū maṇi mayāni etaṃ gaṇhetūni jānāma ahaṃ te
nikkhasatāni dassāmi taṃ paṭipajja deh' imaṃ ratanaṃ maman ti, tassa pi gehe
eko pi suvaṇṇanikkho n' atthi, so pana tassa maṇino sabbakāmadadabbhāvaṃ
jānāti ten' assa etad aho si: ahaṃ sasāsaṃ nahātvā⁷ maṇim udakeṇa parippho-
sitvā nikkhasatāni me dehīti vakkhāmi atha me dassati⁸ tam ahaṃ etassa
25 dassāmi ti tasmā sūro hutva evaṃ aha.

Tato Ālambāyano⁹ gātham āha:

43. Na vā⁹ m' āyāni maṇi keyyo gohi vā ratanena vā,

selo vyañjanasampanno, n' eva keyyo maṇi maman ti. 789.

30 Ta. na vā⁹ māyaṇ ti ayāni maṇi mama santikā¹⁰ kenaci vikkinitabbo
nāma na hoti n' eva keyyo ti, ayāni mama maṇi lakkhaṇasampanno tasmā n'
eva keyyo kenaci vatthunā vikkinitabbo nāma na hotīti.

¹ Ck al-, Bd ālambāyano. ² Bd pathāni. ³ Bd ajjito mānito. ⁴ Cks alāni. ⁵
Bd nayināni kusalaṃ, read: nēmaṇi. ⁶ Bds ajjito mānito. ⁷ so Cks; Bd
nhatva. ⁸ Bc al-. ⁹ Bd ca. ¹⁰ Bd santako.

antovatthusmiṃ yeva pokkharaniṃ kāreyyāsi, evaṃ ete na
kilanissantīti“ evaṃ ca pana vatvā rājaputtaṃ vanditvā pa-
dakkhiṇaṃ katvā puttake āliṅgiṭvā thanantare nipajjāpetvā sīse
cumbitvā rājaputtassa niyyādetvā roditvā kanditvā tatth' ev'
antarahitā n-bhavanaṃ agamāsi. Rājaputto pi domanassappatto 5
assupunnehi nettehi nivesanā nikkhamitvā akkhihi assūni puṇ-
chitvā amacce upasāṃkami, te tatth' eva abhisiṅcitvā „deva
amhākaṃ nagaraṃ gacchāmā“ 'ti vadiṃsu, „tena hi śiḡhaṃ
nāvaṃ khaṇitvā' sakaṭaṃ āropetvā udakassa pūretvā udaka-
pitthe vaṇṇagandhasampannāni nānāpupphāni vikiratha, mama 10
puttā udakabhījakā, te tattha kilantā sukhaṃ gamissantīti“,
amaccā tathā karimṃsu. Rājā Bārānaṣiṃ patvā alaṃkatana-
garaṃ pavisitvā soḷasasahassāhi nāṭakitthiḥi amaccādiḥi ca
parivuto mahātale nisīditvā sattāhaṃ mahāpānaṃ pivitvā puttā-
naṃ atthāya pokkharaniṃ kāresi, te nibaddhaṃ tattha kiḷṃsu. 15
Ath' ekadivasari pokkharaniyaṃ udaye pavesiyamāne eko kac-
chapo pavisitvā nikkhamanaṭṭhānaṃ apassanto pokkharanitale
nipajjitvā dāraḷānaṃ kiḷanakaḷe udakato utthāya sīsaṃ nī-
haritvā te oloketvā puna udaye nimujji, te taṃ disvā bhītā
pitu santikaṃ gantvā „tāta pokkharaniyaṃ eko yakkho amhe 20
tāsetīti“ āpaṃsu, rājā „gacchatha naṃ gaṇhāthā“ 'ti purise
āpāpesi, te jālaṃ khipitvā kacchapāṃ ādāya raṇṇo dassesuṃ,
kumārā taṃ disvā „esa tāta piṣāco“ ti viraviṃsu, rājā putta-
sinehena kacchapassa kujjhitvā „gaccha tassa kammakaraṇaṃ
karoṭhā“ 'ti āpāpesi, tatth' ekacce „ayaṃ rājaveriko, etaṃ 25
udakkhalamusalehi pakkhipitvā koṭṭetvā cuppetuṃ vaṭṭatīti“
āhaṃsu, ekacce „tīhi pākehi pacitvā khādituṃ“, ekacce „aṇḍāresu
uttāpetuṃ“, ekacce „antokaṭāhe yeva naṃ pacituṃ vaṭṭatīti“
āhaṃsu, eko pana udakabhīruko amacco „imaṃ Yamunāya
āvaṭṭe pakkhipituṃ vaṭṭati, so tattha mahāvināsaṃ pāpuṇissati, 30
evarūpaṃ' hi 'ssa karaṇaṃ n' atthitī“ āha. Kacchapo tassa

¹ Iḍa khaṇṇāpetvā. ² Cks uttāse. ³ Cks -pā.

Intaka. VI

Brāhmaṇo āha:

44. No ce tayā maṇi keyyo gohi vā ratanena vā,
atha kena maṇi keyyo, taṃ me akkhāhi pucchito ti. 790.
Ālambāyano¹ āha:

45. Yo me samse mahānāgaṃ tejasīṃ duratikkamaṃ
tassa dajjaṃ imaṃ selam jalanta-r-iva tejasā ti. 791.
Ta. jalantariva tejasā ti pabhūya jalantaṃ viya.

Brāhmaṇo āha:

46. Ko nu brāhmaṇavannaṇena supaṇṇo patataṃ varo
nāgaṃ jigimsam anvesi² anvesaṃ bhakkham attano ti. 792. 10

Ta. ko nū 'ti idaṃ nesāda brāhmaṇo attano bhakkhaṃ anvesantena
garuḥ' etena bhavitabban ti cintetvā evam āha.

Ālambāyano āha:

47. Nāhaṃ dijādhipo homi, na diṭṭho garuḷo mayā,
āsivisena vitto ti³ vejjo⁴ maṃ brāhmaṇaṃ vidū ti. 793. 15
Ta. maṃ vidū ti maṃ esa āsivisavittako⁵ Āl-o nāma vejjo ti jānanti.

Brāhmaṇo āha:

48. Kiṃ nu tuyhaṃ balaṃ atthi, kiṃ sippaṃ vijjate tava,
kismiṃ⁶ vā tvaṃ paratthaddho uragaṃ nāpacāyasīti⁷. 794.

Ta. kismiṃ - - ti tvaṃ kismiṃ vā upatthaddho hutvā kiṃ nissayaṃ 20
katvā uragaṃ āsivisaṃ nāpacāyasi⁷ jetthaṃ akatvā avajānāsīti taṃ pucchati.

So attano balaṃ dīpento āha:

49. Araññakassa isino cirarattatapassino
supaṇṇo Kosiyass' akkhā visavijjaṃ anuttaraṃ. 795.
50. Taṃ bhāvitatt' aññataraṃ sammantaṃ pabbatantare 25
sakkaccaṃ taṃ upatṭhāsi rattindivam atandito. 796.
51. So tadā paricimṇo me vatavā brahmacariyavā
dibbaṃ pātukarī mantaṃ kāmasā bhagavā mamaṃ. 797.

¹ Bd al-. ² Cks -ti. ³ Bd vitto smim, Cks citto ti. ⁴ Cks vejja, Bd vajjo. ⁵
Cks -cittako. ⁶ Bd kimsi. ⁷ Bd napajāyas-.

kathaṃ sutvā sīsaṃ nīharitvā evaṃ āha: „ambho, kiṃ te mayā
 aparaddhaṃ yena maṃ evarūpaṃ kammakaraṇaṃ vicāresi,
 mayā hi sakkā itarā kammakaraṇā sahituṃ, ayaṃ paṇa atikak-
 khalā, mā evarūpaṃ avacā“, 'ti, taṃ sutvā rājā „etad eva
 5 kāretuṃ vaṭṭatīti“ Yamunāya āvaṭṭe khipāpesi. So ekaṃ
 nāgabHAVANAGāmiṃ udakavāhaṃ patvā nāgabHAVANAṃ agamāsi,
 atha naṃ tasmīṃ udakavāhe kiḷantā Dhata'raṭṭhaṇāga-
 raṇṇō puttā n-māṇavakā disvā „gaṇhatha naṃ dāsaṃ“ ti
 āhaṃsu, so cintesi: „ahaṃ Bārāṇasiraṇṇo hatthā muñcitvā
 10 evaṃ pharusānaṃ nāgānaṃ hatthaṃ patto, kena nu kho upā-
 yena muñceyyan“ ti cintetvā so „atth' eso upāyo“ ti musā-
 vādaṃ katvā „tumhe Dhataratṭhassa n-raṇṇo santikā hutvā
 kasmā evaṃ vadetha, ahaṃ Cittacūlo nāma kacchapo Bā-
 rānasiraṇṇo dūto Dhataratṭhassa santikaṃ āgato, ambhakaṃ
 15 rājā Dh-assa dhītaraṃ dātukāmo maṃ pahīṇi, tassa maṃ das-
 sethā“ 'ti, te somanassajātā taṃ ādāya raṇṇo santikaṃ gantvā
 taṃ atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ānetha naṃ“ ti pakkosāpetva
 disvā va anattamaṇo hutvā „na evaṃ lāmakasariṇā dūtakammaṃ
 kātuṃ sakkontīti“ ā., taṃ sutvā kacchapo „kiṃ raṇṇo pana
 20 rājādūtehi tālappamāṇehi bhavitabbaṃ, sarīraṃ hi khuddakaṃ
 vā mahantaṃ vā appamāṇaṃ gatatṭhāne¹ kammanīphādanam
 eva pamāṇaṃ, mahārāja ambhakaṃ raṇṇo bahū dūtā, thala-
 kammaṃ manussā karonti, ākāse pakkhino, udaye ahaṃ, ahaṃ
 hi Cittacūlo nāma tṭhanantaraṃ patto rājavallabho, mā maṃ
 25 paribhāsathā“ 'ti attano guṇaṃ vaṇṇesi, atha naṃ Dh-
 o pucchi: „kena paṇ' atthena raṇṇo pesito sīti“, „mahārāja rājā
 me evaṃ āha: 'mayā sakala-Jambudīpe rājūhi saddhīṃ mitta-
 dhammo kato, idāni Dh-nāgaraṇṇā saddhīṃ' kātuṃ mama
 dhītaraṃ Samuddajaṃ dammīti' vatvā maṃ pahīṇi, tumhe pa-
 30 paṇcaṃ akatvā mayā saddhīṃ yeva paṇaṃ pesetvā divasaṃ
 tṭhapetvā dārikaṃ gaṇhathā“ 'ti. So tussitvā tassa sakkāraṃ

¹ Bā gatagataṭṭhāne. ² Bā adda mittadhammaṃ

59. -āhaṃ mante paratthaddho, nāhaṃ bhāyāmi bhoginaṃ,
ācariyo visaghātānaṃ Ālambāno¹ ti maṃ vidū ti. 798.

Ta. Kosiyassakkhā ti Kosiyagottassa isino supanno ācikkhi, tena
akkhātāṃ kārāṇaṃ pana sabbāṃ vitthāgetvā kathetabbāṃ, bhāvitattaññātaraṃ
5 ti bhāvitattānaṃ isīnaṃ aññātaraṃ, sammantaṃ ti vasantaṃ, kāmāsā ti
attano icchāya, mā maṃ ti taṃ mantaṃ mayhaṃ pakāsesi, tyāhaṃ - - ti ahaṃ
te mante upatthaddho nissito, bhoginaṃ ti nāgānaṃ, visa - - ti visaghāta-
kavejjānaṃ.

- Taṃ sutvā nesādabrāhmaṇo cintesi: „ayaṃ Ālambāyano
10 yv-āssa² nāgaṃ dasseti tassa maṇiratanāṃ deti, Bhūridattaṃ
assa dassitvā maṇiṃ gaṇhissāmīti“ tato puttena saddhiṃ man-
tento gātham āha:

55. Gaṇhāmase maṇiṃ tāta, Somadatta vijānahi,
mā daṇḍena siriṃ pattaṃ kāmāsā pajahimhase³ ti. 799.

- 15 Ta. gaṇhāmase ti gaṇhāma, kāmāsā ti attano ruciya, daṇḍena pahattvā
mā jahāma.

Somadatto āha:

54. Sakaṃ nivesanaṃ pattaṃ yo taṃ brāhmaṇa pūjaya
evamkalyāṇakārissa kiṃ mohā⁴ dūbhiṃ icchāsi. 800.

- 20 55. Sace hi⁵ dhanakāmo si⁶ Bhūridatto padassati⁷,
tam eva gantvā yācassu bahūṃ dassati te dhanāṃ ti. 801.

Ta. pūjayitī dibbakāmehi pūjayittha⁸ dūbhīmicchāsīti kin nu tvaṃ
evarūpassa mittassa mittadūbhikammaṃ kātuṃ icchasi tāta 'ti.

Brāhmaṇo āha:

- 25 56. Hatthagataṃ pattagataṃ nikkiṇṇaṃ khādituṃ varaṃ,
mā no sandiṭṭhiko attho Somadatta upaccagā ti. 802.

Ta. hatthagataṃ ti tāta So. tvaṃ daharako lokapavattinṃ na hi jānāsi
yaṃ hi hatthagataṃ vā hoti pātigataṃ⁹ vā purato vā nikkiṇṇaṃ tṭhapitaṃ tad
eva khādituṃ varaṃ na dūre tṭhitaṃ.

¹ Bā alampāyano ² Bā yo me ³ Bā vijahāmase. ⁴ Ck - aṃ, C - a. ⁵ Bā
tvaṃ. ⁶ Bā - mesi, Ck - kāmehi. ⁷ Bā - dattaṃ padissasi. ⁸ Ck pūjayittha.
⁹ so Ck, Bā patta-.

katvā tena saddhiṃ cattāro n-māṇavake peṣesi, „gacchatha, rañño vacanaṃ sutvā divasaṃ ṭhapetvā ethā“ 'ti, te „sādhū“ 'ti vatvā kacchapam gahetvā nāgabhavanā nikkhamiṃsu. Kacchapo Yamunāya ca Bārāṇasīyā ca antare ekaṃ padumasaraṃ disvā eken' upāyena palāyitukāmo evaṃ āha: „bho n-māṇavakā, 5 amhākaṃ rājā ca puttadāro c' assa maṃ udakato' carantaṃ rājanivesanaṃ gataṃ disvā 'padumāni no dehi, bhisamuḷāle dehīti' yācanti, ahaṃ tesaṃ atthāya tāni gaṇhissāmi,* ettha maṃ vissajjetvā maṃ apassantāpi puretaraṃ rañño santikam gacchatha, ahaṃ vo tatth' eva passāmīti“, te tassa saddahitvā 10 taṃ vissajjesuṃ, so tattha ekamante niliye, itare' pi taṃ adisvā „rañño santikaṃ gato bhavissatīti“ gantvā māṇavaka-vaṇṇena rājānaṃ upasaṃkamīṃsu. Rājā paṭisanthāraṃ katvā „kuto āgat' atthā“ 'ti pucchi. „Dh-assa santikā mahārājā' 'ti. „Kimkāraṇā“ ti. „Mahārāja, mayaṃ tassa dūtā, Dh-o vo 15 ārogyaṃ pucchati, yaṃ ca icchatha taṃ vo deti, tumhākaṃ kira dhītaraṃ Samuddajaṃ amhākaṃ rañño pādapari-carikaṃ katvā dethā“ 'ti imaṃ atthaṃ pakāsentā' paṭhamaṃ gātham āhaṃsu:

1. Yaṃ kiñci ratanaṃ atthi Dhataratṭhassa nivesane 20
sabbāṇi te upāyanti, dhītaraṃ dehi rājino ti. 747.

Ta. sabbāni - - ti tassa nivesane sabbāni ratanāni tava nivesanaṃ upāyantu upagacchantū 'ti a.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Na no vivāho nāgehi katapubbo kudācanaṃ, 25
taṃ vivāhaṃ asaṃyuttaṃ kathaṃ amhe karomase ti. 748.

Ta. asaṃyuttan ti tiracchānehi saddhiṃ saṃsaggaṃ ananucchavikam, amhe ti manussajātikā samānā ti kathaṃ tiracchānānaṃ sambandhaṃ karoma.

Taṃ sutvā te māṇavakā „sace te Dh-ena saddhiṃ sam-bandho ananucchaviko atha kasmā attano upatṭhākaṃ Citta- 30 cūḷakacchapaṃ 'Samuddajaṃ nāma te dhītaraṃ dammīti' am-

¹ so Cks; Bđ -ke. ² Cks -ro. ³ all three MSS. -to.

Somadatto āha:

57. Paccati Niraye ghore mahissam avadiyati¹
mittadūbhī hitaccāgī jīva²re cāpi sussare³. 803.

58. Sace hi³ dhanakāmo si Bhūridatto padassati⁴,
maññe attakataṃ veraṃ naciraṃ vedayissasīti. 804. 5

Ta. mahissamavadiyatīti⁵ tāta mittadūbhino jīvantass' eva paṭhavi⁶
bhijjivā vivaraṃ deti, hitaccāgīti attano hitapariaccāgī, jīvarecāpi sus-
sare ti jīvamāno va sussati manussapeto hoti, attakataṃ veraṃ ti attanā
kataṃ pāpaṃ, naciraṃ ti nacirass' eva vedayissasīti maññāmi.

Brāhmaṇo āha:

10

59. Mahāyaññaṃ yajitvāna evaṃ sujjhanti brāhmaṇā,
mahāyaññaṃ yajissāma, evaṃ mokkhāma pāpakā ti. 805.

Ta. sujjhantīti tāta Somadatta tvam daharo kiñci na jāvasi brāhmaṇā
nāma yaṃ kiñci pāpaṃ katvā yaññaṃ sujjhantīti dassento evaṃ āha.

Somadatto āha:

15

60. Handa dāni apāyāmi nāhaṃ ajja tayā saha
padam p' ekaṃ na gaccheyyāṃ evaṃkibbisakārīnā ti. 806.

Ta. apāyāmiti apagacchāmi palāyāmiti ā.

Evaṃ vatvāna paṇḍitamāṇavo pitaraṃ attano vacanaṃ
gāhāpetuṃ asakkonto mahantena saddena devatā ujjhāpetvā⁷ 20
„evarūpeṇa pāpakārīnā saddhiṃ na gamissāmīti“ pitu passan-
tass' eva palāyitvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajitvā abhiññā
ca samāpattiyo ca nibbattetvā aparihīnājjhāno Brahmaloke
uppajji.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

25

61. Idam vatvāna pitaraṃ Somadatto bahussuto
ujjhāpetvāna⁸ bhūtāni tamhā ṭhānā apakkamīti. 807.

Nesādabr. „Somadatto ṭhapetvā attano gehaṃ kuhiṃ ga-
missatīti“ cintento Ālambāyanam thokaṃ anattamanam disvā

¹ so Cks; Bđ mahimayavinhiyati. ² so Cks; Bđ jīvarevāpi sussati. ³ Bđ tvam.
⁴ Cks -ssasi, Bđ -dattaṃ padissasi. ⁵ Bđ mahimayamapi vinhiyati. ⁶ Cks
-viyaṃ. ⁷ Ck upajjhā-. ⁸ Ck ajjhāpetvāni, Cs ujjhāpetvāni.

hākaṃ rañño santikaṃ pesesi, evaṃ pesetva idāni te amhākaṃ
rājānaṃ paribhavaṃ karontassa¹ kattabbayuttaṃ mayaṃ
jānissāma, mayaṃ hi nāgā nāmā² 'ti vatvā rājānaṃ tājjayantā
dve gāthā abhāsimsu :

- 5 a. Jīvitaṃ nūna te cattaṃ³ raṭṭhaṃ vā manujādhipa,
na hi nāge⁴ kupitaṃhi ciraṃ jīvanti tādisā. 749.
4. Yo⁵ tvaṃ deva manusso 'si⁶ iddhimantaṃ aniddhimā
Varuṇassa niyaṃ puttāṃ Yamunaṃ atimaññasīti. 750.

Ta⁷ raṭṭhaṃ vā ti ekaṃsena tava jīvitaṃ vā raṭṭhaṃ vā paricattaṃ,
10 tādisā ti tumbhādisā evaṃmahānubbhāve nāge kupite ciraṃ jīvituṃ na sakkonti
antarā va⁸ antaradhāyanti, yo tvaṃ deva 'ti deva yo tvaṃ manusso samāno,
Varuṇassā 'ti Varuṇanāgarājassa, niyaṃ puttāṃ ti ajjhattikaputtāṃ,
Yamunan⁹ ti Yamunāya hetthā jātaṃ¹⁰.

Taṭṭha rājā dve gāthā abhāsi:

- 15 a. Nātimaññāmi rājānaṃ Dhataratṭhaṃ yasassināṃ,
Dhataratṭho hi nāgānaṃ bahunnam api issaro. 751.
b. Ahi mahānubbhāvo pi na me dhītaram āraho,
khattiyo ca¹¹ Videhānaṃ, abhijātā¹² Samuddajā ti. 752.

Ta. bahunnam¹³ pīti pañcayojanasatikassa n-bhavanassa issarabhāvaṃ
20 sandhāy¹⁴ evaṃ ā, na me dhītaramāraho ti evaṃmahānubbhāvo pi paṇ¹⁵ eso
abhijātikattā mama dhītaraṃ araḥ na hoti¹⁶, khattiyo ca -- ti idāni māti-
pakkhe nātake¹⁷ dassento ā, Samuddajā ti yo ca Videharājaputto dhītā
Samuddajā ti (add: ca?) ubbo pi abhijātā te aññamaññānaṃ samvāsaṃ ara-
hanti, na h' eṣā maṇḍūkabhakkhassa sappassa anucchavikā ti ā.

- 25 N-māṇavakā taṃ tatth' eva nāsāvātena māretukāmā hutvāpi
,,amhākaṃ divasaṃ tapanatthāya pesitānaṃ imaṃ māretvā
gantuṃ na yuttaṃ, gantvā rañño ācikkhitvā jānissāmā¹⁸ 'ti te
tatth' eva antarahitā gantvā ,,kin tātā laddhā vo rājadhītā¹⁹ ti
raññā pucchitā²⁰ kujjhivā ,,kiṃ deva amhe akāraṇena yattha vā
30 tattha vā pesesi, sace pi māretukāmo si idh' eva no mārehi, so

¹ Bā paribhāsantassa ⁶ in the place of p. k. ² Ck² raṭṭhaṃ cattaṃ. ³ Ck³
nāgehi. ⁴ Ck⁴ so. ⁵ Ck⁵ manusseesu. ⁶ Ck⁶ ca. ⁷ Uk⁷ -nā. ⁸ Ck⁸ jātā. ⁹
Ck⁹ va. ¹⁰ Ck¹⁰ -to. ¹¹ Bā -- pi so puna ahijātiko tasmā mama dhītaraṃ araḥ
na hoti. ¹² Ck¹² nātikā. ¹³ Bā so. ¹⁴ Bā adda te.

„Ālambāyana mā cintayi, dassessāmi te Bhūridattan“ ti taṃ ādāya n-rājassa uposathakaraṇaṭṭhānaṃ gantvā vammikamatthake bhoge¹ ābhujitvā² nipannaṃ n-rājānaṃ disvā avidūre ṭhito hattham pasāretvā dve gāthā abhāsi:

5 62. Gaṇhāh' etaṃ mahānāgaṃ āhar' etaṃ maṇim mama indagopakavaṇṇabhā³ yassa lohitako siro. 808.

63. Kappāsapicurāsiva⁴ eso kāy' assa dissati, vammikaggagato seti, taṃ tvaṃ gaṇhāhi brāhmaṇā⁵ 'ti. 809.

Ta, vaṇṇabhā ti indagopakavaṇṇā⁵ viya ābhā⁶, kappāsapicurāsiva⁷ 10 'ti suvihitaṃ kappāsapicuno viya.

M. akkhini ummīletvā nesādaṃ disvā „ayaṃ uposathassa me antarāyaṃ kareyyā“ 'ti „imaṃ n-bhavanaṃ netvā mahā-sampattiyaṃ paṭiṭṭhāpesiṃ, mayā diyyamānaṃ maṇim gaṇhituṃ na icchi, idāni pana ahigunṭhikaṃ gabetvā āgacchati, saç' 15 āhaṃ imassa mittadūbhino kujjheyyaṃ sīlam me khaṇḍaṃ bhavissati, mayā kho pana paṭhamamāṇā cāturaṅgasamānānāgato uposatho adhiṭṭhito, so yathāṭhito va hotu, Āl-no maṃ chin-datu vā pacatu vā sūle vā bhindatu n' ev' assa kujjhissāmīti“ cintetvā „sace kho panāhaṃ imaṃ olokessāmi uposatham me 20 bhindissāmi“ akkhini nimīletvā⁸ adhiṭṭhānapāramiṃ purecārikam katvā bhogantare sīsam pakkhipitvā niccalo hutvā nipajji. Sīlakhaṇḍaṃ niṭṭhitaṃ⁹.

Nesādabr. pi „bho Āl-a, imaṃ nāgaṃ gaṇha, dehi me maṇi“ ti ā. Āl-o nāgaṃ disvā va tuṭṭho maṇim kismiñci¹⁰ agaṇetvā 25 „gaṇha brāhmaṇā“ 'ti tassa hatthe maṇim khipi, so tassa hatthato galitvā paṭhaviyaṃ patitamatto va paṭhaviṃ pavisitvā n-bhavanam eva gato, brāhmaṇo maṇiratanato Bhūridattena saddhiṃ mittabhāvato puttato cā 'ti¹¹ tīhi parihāyi, so „nippaccayo jāto 'mhi, puttassa no vacanaṃ na katan“ ti paridevanto geham agamāsi, Āl-o

¹ Bā - ehi. ² Cs ābhujj-. ³ so Cks; Bā vaṇṇabhā. ⁴ Cks - rasseva = rāsyeva?

⁵ Cs - o. ⁶ Cs abhāsati. ⁷ Bā - rāsivā, Cks - rassā. ⁸ Cs ummī. ⁹ sīl - - wanting in Cks. ¹⁰ Ck ka-. ¹¹ Cs omit ca ti.

tumhe akkosati paribhāsati attano dhītaraṃ jātimadena ukkhi-
patīti¹ tena vuttaṃ ca avuttaṃ ca vatvā rañño kodhaṃ uppā-
dayimsu. So attano parisaṃ sannipādetuṃ ānāpento āha:

7. Kambalassatarā utthentu, sabbe nāge nivedaya:

Bārāṇasīṃ pavajjantu² mā ca kiñci³ viheṭṭhayun ti. 753.

Ta. kamb -- ti kambalassatarā nama tassa mātīpakkhikā Sinerupāde
vasanakaṃ nāgā te ca utthahantu aṇṇe ca catūsu disāsu catūsu anudisāsu yattakā
ca mayhaṃ vacanakārā te sabbe nāge nivedaya gantvā jānāpetha: khippaṃ kira
sannipatathā⁴ 'ti ānāpento evaṃ ā., tato sabbe⁵ eva sīghaṃ sannipattitvā kiṃ
karoma devā⁶ 'ti vutte sabbe pi me nāgā Bārāṇasīṃ⁷ pavajjantū⁸ 'ti ā., tattha 10
gantvā kiṃ katabbhaṃ deva kaṃ⁹ nāsūvatappahārena bhasmaṃ karomā¹⁰ 'ti ca
vutte¹¹ rājadhītari paṭibaddhacittatāya tassā vināsaṃ anicchanto mā kiñci¹²
viheṭṭhayun ti ā., tumhesu keci kiñci (kañci?) mā viheṭṭhayun ti ā., ayaṃ
eva vā pātho.

Atha naṃ nāgā „sace koci manusso na viheṭṭhetabbo 10
tattha gantvā kiṃ karissāmā“¹³ 'ti. Atha ne „idaṃ ca karotha,
aham pi idan nāma karissāmīti“¹⁴ ācikkhanto gāthadvayam ā.:

8. Nivesanesu sobbhesu¹⁵ rathiyā caccaresu ca
rukkhagesu ca lambantu vitatā toraṇesu ca. 754.

9. Aham pi sabbasetena¹⁶ mahatā sumahaṃ puram¹⁷ 20
parikkhipissaṃ bhogehi Kāsīnaṃ janayaṃ bhayan ti. - 755.

Ta. sobbhesū 'ti pokkharapaṇṇesu, rathiyā ti rathikāya, vitatā ti vitata-
sarirā hutvā, etesu c' eva nivesanādisu dvāratōraṇesu ca olambantu, ettakaṃ nāgā
karontu, karontā ca nivesane tāva¹⁸ mañcapīṭhānaṃ heṭṭhā ca upari ca antogabbhā-
disu ca bahugabbhādisu ca pokkharapaṇṇaṃ udakapīṭhe rathikādisu¹⁹ passeu c' eva 25
thalesu ca mahantāni sarirāni māpetvā mahante phane katvā kammāraggagari
viya dhamamānā susū²⁰ 'ti saddaṃ karontā olāmbatha c' eva nipajjatha ca, attānaṃ
pana tarupadārakānaṃ jarājīṇṇānaṃ gabbhinittīnaṃ Samuddajāya cā 'ti
imesaṃ catunnaṃ mā dassayittha, aham pi sabbasetena²¹ mahantena sarirena
gantvā sumahantaṃ Kāsi-puraṃ sattakkhattuṃ bhogehi parikkhipissaṃ, mahan- 30
tena ca naṃ phāṇa chādetvā ekandhakāraṃ katvā Kāsīnaṃ bhayaṃ jānento
susū²² 'ti saddaṃ muñcissāmīti.

Nāgā tathā akaṃsu.

¹ so all three MSS. ² C^k siyam. ³ C^k pavajjen-. ⁴ B^d kiṃ. ⁵ B^d adds
so. ⁶ C^k sabbe-. ⁷ C^k nivesanto. ⁸ C^k sabbe-

pi dibbosadhehi attano sarīraṃ makkhetvā thokaṃ khāditvā an-
tokāyam pi paribhāvetvā¹ dibbamantaṃ japanto² Bo-aṃ upa-
saṃkamitvā naṅguṭṭhe gahetvā, ākaḍḍhitvā sīse daḥhaṃ gaṇ-
hanto mukhaṃ assa vivaritvā, osadhaṃ saṃkhāditvā mukhe
khelaṃ opi³, sucijātiko⁴ nāgarājā sīlabhedabhayaena akujjhivā
akkhīni vivaritvāpi na ummilesi, atha naṃ osadhamantaṃ katvā
naṅguṭṭhe gahetvā hetṭhā sīsaṃ katvā saṇcāletvā gahitagocaraṃ
chaḍḍāpetvā bhūmiyaṃ dīghato nipajjāpetvā masūraṃ mad-
danto viya hatthehi maddi, atṭhīni cuṇṇiyamānāni viya ahesuṃ,
puna naṅguṭṭhe gahetvā dussaṃ pothento viya pothesi⁵, M. 10
evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavanto pi n' eva kujjhi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

et. Ath' osadhehi dibbehi japaṃ² mantapadāni ca
evan taṃ asakkhi satṭhuṃ⁶ katvā parittam attano ti. §10.

Ta, asakkhīti asakkhi⁷, satṭhun⁶ ti gaṇhitum.

15

Iti so M-aṃ dubbalāṃ katvā vallihi peḷaṃ sajjetvā M-aṃ
ta. pakkhipi, sarīraṃ pana mahantaṃ ta. na pavisati, atha
naṃ paṇhihi koṭṭento pavesetvā peḷaṃ ādāya ekaṃ gāmaṃ
gantvā gāmamajjhe otāretvā „nāgassa naccaṃ daṭṭhukāmā
āgacchantū“ 'ti saddam akāsi, sakalagāmaavāsino sannipatiṃsu,
tasmiṃ khaṇe Ālambāno „nikkhama mahānāgā“ 'ti ā., M. cin-
tesi: „ajja mayā parisantosantena kīlītuṃ vaṭṭati, evaṃ Āl-o
bahūṃ dhanāṃ labhitvā tuṭṭho maṃ vissajjessati, yaṃ yaṃ esa
maṃ kāreti taṃ taṃ karissāmīti“, atha naṃ so peḷato nīharitvā
„mahā hohīti“ ā., mahā ahoṣi, „khuddako vaṭṭo vippito“ ekaphaṇo
dviphaṇo tiphaṇo catuphaṇo pañcachasattaatṭhanavadasavīsati-
timsacattālīsapaṇṇāsaphaṇo sataphaṇo ucco nīco dissamānakāyo
adissamānakāyo nīlo pīto lohito odāto mañjetṭhako hohi“, jā-
laṃ viṣṣajjehi¹⁰, udakaṃ dhūmaṃ viṣṣajjehīti“ imesu pi ākāresu

¹ so Cks; Bā attano kōyaṃ paribbhositvā. ² Bā japp-. ³ Bā khelena pakkhipi.

⁴ Cks suvijātako. ⁵ Cks pothento-pothesi. ⁶ Bā satṭhum. ⁷ Bā sakkhī, Bā
samatto ahesi. ⁸ so Cks; Bā simpito, Bā vappito. ⁹ Bā hoti. ¹⁰ Cks -esi.

tena¹ vuttaniyāmena attabhāvaṃ² nimminivā naccaṃ dassesi,
 taṃ disvā koci assūni sandhāretuṃ nāsakkhi, manussā bahum
 hiraññasuvannaṃ vatthālāmaṃ kārādiṃ ādamsu, iti tasmiṃ gāme yeva
 satasahassamattaṃ labhi, so kiñcāpi M-am gaṇhanto „sa-
 5 hassaṃ labhitvā etaṃ³ vissajjessāmīti“ cintito⁴ ettakaṃ pana
 dhanam labhitvā „gāmake pi tāva mayā ettakaṃ dhanam
 laddham, nagare⁵ kīva bahum dhanam labhissāmīti“ dhanā-
 lobhena taṃ na muñci, so tasmiṃ gāme kuṭumbaṃ saṇṭha-
 petvā ratanamayaṃ peḷaṃ karitvā ta. M-am pakkhipitvā su-
 10 khayānakaṃ āruya mahantena parivārena nikkhamitvā taṃ
 gāmanigamādisu kilāpento Bārāṇasīṃ pāpuṇi, nāgarājassa
 pana madhulāje deti maṇḍuke māretvā deti, so gocaraṃ na
 gaṇhāti avissajjanabhayena, gocaraṃ agaṇhantaṃ pi pana taṃ
 cattāro, dvāragāme ādiṃ katvā ta. ta. māsamattaṃ kilāpesi,
 15 pannarasaupcsathadivase pana „ajja tumhākaṃ kilāpessāmīti“
 rañño ārocāpesi, rājā bheriṃ carāpetvā mahājanaṃ sannipātā-
 pesi, rājaṅgaṇe mañcātimañce bandhiṃsu. Kilānakhaṇḍaṃ
 niṭṭhitam⁶.

Ālambānena⁷ pana Bo-assa gahitadivase yeva M-assa
 20 mātā supinantena kālena rattakkhinā purisena asinā attano
 bāhaṃ chinditvā lohiteṇa paggharantena niyyamānaṃ addasa,
 sā bhītātasitā utthāya dakkhiṇabāhum parāmasitvā supina-
 bhāvaṃ jāni, ath' assā etad ahoṣi: „mayā kakkhaḷo pā-
 pasupino diṭṭho, catunnaṃ vā me puttānaṃ Dhataratṭha-
 25 rañño vā mama vā paripanthena bhavitabban“ ti, api kho
 pana M-am eva ārabha adhikataṃ cintesi: „kimkāraṇā
 sesā attano n-bhavane vasanti, itaro pana sīlajjhāsayaṭṭā ma-
 nussalokaṃ gantvā u-kappaṃ karoti, tasmā kacci nu kho me
 puttaṃ ahiguṇḍiko vā supaṇṇo vā gaṇheyyā“ 'ti tass' eva
 30 adhikataṃ cintesi, tato addhamāse atikkante „mama putto
 addhamāsātikkamo⁷ maṃ vinā vattituṃ na sakkoti. addhassa

¹ Ck naḥ, Cs te. ² Cks vuttāvutte attabhāve. ³ Bd taṃ. ⁴ Bd āha. ⁵ Cks nā-

⁶ Bd kilāna-, Cks omit k. n. ⁷ Bd -ena.

kiñci bhayaṃ uppanuaṃ bhavissatīti¹“ domanassā ahosi, māsā-
tikkamen² eva paṇ³ assā sokena assūnaṃ apaggharaṇakavelā
nāhosi haḍayaṃ sussi akkhāni⁴ upacciṃsu, sā „idāni āgamissati
idāni āgamissatīti“ tassāgamaṇamaggam eva oloketi⁵ nisīdi,
ath⁶ assā jetṭhaputto Sudassano māsaccayena mahatiyā pari- 5
sāya mātāpitunnāṃ dassanattāya āgato paṇaṃ bahi tṭhapetvā
pāsādaṃ āruya mātaraṃ vanditvā ekamantaṃ atthāsi, sā
Bhūridattaṃ anusocanti tena saddhiṃ na kiñci sallapi, so cin-
tesi „mayhaṃ mātā mayi pubbe āgate tussati paṭisanthāraṃ
karoti, ajja pana domanassappattā, kiṃ nu kāraṇaṃ“ ti, atha 10
naṃ pucchanto āha:

65. Mamaṃ disvāna āyantaṃ sabbakāmasamiddhināṃ
indriyāni ahaṭṭhāni sāmaṃ jātāṃ mukhaṃ tava, 811.

66. Padumaṃ yathā hatthagataṃ pāṇinā parimadditaṃ
sāmaṃ jātāṃ mukhaṃ tuyhaṃ mamaṃ disvāna edisaṃ ti. 812. 15

Ta. ahaṭṭhānīti na vipasaṇṇāni, sāmaṃ ti kañcanādāsavaṇṇaṃ mukhaṃ
pi kālakaṃ jātāṃ, hatthagataṃ ti hatthena chinnakaṃ¹, edisaṃ ti evarūpaṃ
mahantena sirīsobhaggena tumhakaṃ dassanattāya āgataṃ pi maṃ disvā.

Sā evaṃ vutte pi n² eva kathesi, Sudassano cintesi: „kiṃ
nu kho kenaci akkuṭṭhā vā paribhaṭṭhā vā bhaveyyā“³ ti, atha 20
naṃ pucchanto itaraṃ gāthaṃ āha:

67. Kaccin nu te nābhisa⁴si², kacci te n⁵ atthi³ vedanā,
yaṇ te sāmā⁶ mukhaṃ tuyhaṃ
mamaṃ disvāna āgataṃ ti. 813.

Ta. kaccin nu - -² ti kacci nu taṃ koci na abhisasi⁵ akkoseṇa vā 25
paribhāsāya vā na vihiṃsīti pucchati, tuyhaṃ ti tava pubbe mamaṃ disvāna
āgataṃ edisaṃ mukhaṃ na hoti, yena pana kāraṇaṃ⁶ ajja tava mukhaṃ sāmā⁶
jātāṃ tam me akkhāhīti⁷ pucchati.

Ath⁸ assa sā ācikkhanti āha:

68. Supinaṃ tāta addakkhiṃ ito māsāṃ adhogataṃ:

30

¹ Bā chinditaṃ. ² C² -sayt. ³ Bā omits n. ⁴ Bā yena sāvaṃ. ⁵ C⁵ -sayi,
C⁶ -ssi, Bā koci abhisavasi nu, B⁶ abhibhavasi. ⁶ Bā sāvaṃ. ⁷ C⁷ akkhāti,
Bā ācikkhā ti.

dakkhiṇaṃ viya me bhāṇaṃ chetvā ruhiramakkhitaṃ
puriso ādāya pakkāmi mamaṃ¹ rodantiyā sati. 814.

69. Yato² supinaṃ addakkhiṇi³ Sudassana vijānahi
tato divā vā rattiṃ vā sukham me nōpalabbhatī⁴. 815.

5 Ta. ito māsam - - ti ito heṭṭhā māsātikkaṇṭaṃ ajja me diṭṭhasupinaṃ
māso hotīti dasseti, puriso ti eko kaḷo rattakkhipuriso, rodantiyā satīti
rodamanāyā satiya, nopalabbhatīti⁵ mama sukhaṃ nāma na vijjatīti.

Evāṇ ca pana vatvā „tāta piyaputtako me tava kaṇiṭṭho
na diṣṣati, bhayen' assa uppannena bhavitabban“ ti paride-
10 vantī āha:

70. Yaṃ pubbe paricāriṃsu⁴ kaṇṇā ruciraviggahā
hemajālapaṭicchannā Bhūridatto na diṣṣati. 816.

71. Yaṃ pubbe paricāriṃsu⁴ nettiṃsavaradhārino
kaṇṭikārā va⁵ samphullā Bhūridatto na diṣṣati. 817.

15 72. Handa dāni gamissāmi Bhūridattanivesanaṃ,
dhammaṭṭhaṃ sīlasampannaṃ passāma tava bhātaraṇ ti. 818.

Ta. samphullā ti suvaṇṇālaṃkāradhāritāya samphullakapaṇṭikā viya,
handā ti vavassaggaṭṭhe nipāto, ehi tāta Bh-assa nivesanaṃ gacchāma⁶ 'ti vadati.

Evāṇ ca pana vatvā tassa c' eva attano ca parisāya
20 saddhiṃ ta. agamāsi, Bhūridattabhariyāyo pana taṃ vammika-
matthake adisvā „mātu nivesane bhavissatīti“ avyāvaṭā ahe-
sum, tā „sassū kira attano⁶ puttaṃ apassanti āgacchatīti“
sutvā paccuggamaṇaṃ katvā „ayye puttassa⁷ te adissantassa⁸
ajja māso“ ti mahāparidevaṃ paridevamānā⁹ pādamūle patiṃsu.

25 Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

73. Taṇ ca¹⁰ diṣvāna āyantiṃ¹¹ Bhūridattassa mātaraṃ
bhāḥ paggayha pakkandūṃ Bhūridattassa nāriyo¹². 819.

74. Puttaṃ t' ayye¹¹ na jānāma ito māsāṃ adhogataṃ
mataṃ vā yadivā jīvaṃ Bhūridattaṃ yasassinan ti. 820.

¹ Bā mama. ² Cks adā taṇ, Bā haṇ. ³ Cks na upa. ⁴ Bā parivā-. ⁵ Cks
viya. ⁶ Cks no. ⁷ Ck putta, Cā najanassa. ⁸ so Cks; Bā -tānaṃ. ⁹ Bā
addā tassā. ¹⁰ Ck tam a. ¹¹ Cks -ti, Bā -taṇ. ¹² Ck bhārisā, Cā bhāriyā. ¹³
Bā teyye.

Ta. puttān taye ti ayan nāsaṃ paridevamānagāthā.

Bhūridattamātā suṇhāhi saddhiṃ antaravīthiyaṃ paride-
vitvā tā ādāya nassa pāsādaṃ āruya puttassa sayanaṃ ca
oloketvā paridevamānā āha:

75. Sakunī hataputtā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ 5
ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ Bhūridattaṃ apassatī. 821.

76. Sakunī hataputtā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
tena tena padhāvissaṃ piyaputtaṃ apassatī. 822.

77. Kurarī hatachāpā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ Bhūridattaṃ apassatī. 823. 10

78. Sā nūna cakkavākīva pallalasmaṃ anūtake¹
ciraṃ dukkhena jhāyissaṃ Bhūridattaṃ apassatī. 824.

79. Kammārānaṃ yathā ukkā anto jhāyati no bahi
evaṃ jhāyāmi sokena Bhūridattaṃ appassatī. 825:

Ta. apassatīti appassatī, hatachāpā vā 'ti hatapotā. 15

Evam Bh-mātari vilapamānāya Bh-nivesanaṃ aṇṇavakucchi
viya ekasaddaṃ ahosi, eko pi sakabhāvena saṇṭhātum nāsakkhi,
sakalanivesanaṃ yugantavātapahataṃ viya sālavanaṃ ahosi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

80. Sālā va sampamathitā² mālutena pamadditā 20
senti puttā ca dārā ca Bhūridattanivesane ti. 826.

Ariṭṭho pi Subhago pi bhātaro mātāpitunnaṃ upatṭhānaṃ
gacchantā taṃ saddaṃ sutvā Bh-nivesanaṃ pavisitvā mātaraṃ
assāsayaṃsu.

Tam attham pakāsento Satthā āha: 25

81. Idaṃ sutvāna nigghosaṃ Bhūridattanivesane
Ariṭṭho ca Subhago ca upadhāviṃsu anantarā³. 827.

82. Amma assāsa mā soci, evaṃdhammā hi pāṇino
cavanti upapajjanti, es' assa pariṇāmitā ti. 828.

Ta. esassa -- ti esū cutūpapattī assa lokassa pariṇāmitā, evaṃ hi loko 30
pariṇāmeti⁴, etehi dvīh' atthehi⁵ mutto⁶ nāma n' atthīti¹ vadati.

¹ Bā ano-. ² C^s -majitā, Bā sampatitā, B^s -pamaddittha. ³ C^s antarā. ⁴ C^s
-pamati. ⁵ C^k dvīhattehi, C^s dvīhautehi. Bā dvīhaṅgehi. ⁶ C^k -ā.

Samuddajā āha:

83. Aham pi tāta jānāmi: evaṃdhammā hi pāṇino,
Sokena ca paret' asmi¹ Bhūridattaṃ apassati. 829.

84. Ajja ce me imaṃ rattim — Sudassana vijānāhi —
5 Bhūridattaṃ apassanti maññe hessāmi jīvitān ti. 830.

Ta. ajja ce me ti tāta Sudassana sace ajja imaṃ rattim Bh-o mama
dassanaṃ nāgamiṣṣati athāhaṃ taṃ apassanti jīvitān jahissāmi ti maññāmi.

Puttā āhaṃsu:

85. Amma assāsa mā soci, ānayissāma bhātaraṃ,
10 disodisaṃ gamissāma bhātu pariyesanaṃ caraṃ 831.

86. Pabbate giriduggesu gāmesu nigamesu ca,
orena dasarattassa² bhātaraṃ passa āgatan ti. 832.

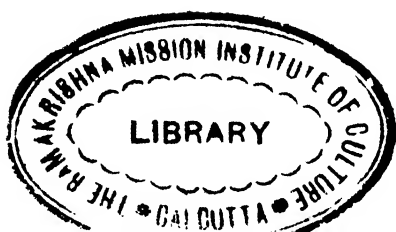
Ta. caraṃ ti amma tayo pi janā bhātupariyesanaṃ carantā, diso-
disaṃ - 4 ti naṃ assāsesuṃ.

15 Tato Sudassano cintesi: „sace tayo pi ekadisaṃ gamissāma
papañco bhavissati, tīhi tīhi thānāni gantum vaṭṭati: ekena
Devalokaṃ ekena Himavantaṃ ekena Manussalokaṃ, sace kho
pana Kāṇarittḥo manussalokaṃ gamissati yatth' eva Bh-aṃ
passati taṃ gāmaṃ vā nigamaṃ vā jhāpetvā essati, esa³
20 kakkhaḷo pharuso, na sakkā etaṃ tattha pesetun⁴ ti cintetvā
„tāta Aritṭha, tvaṃ d-lokaṃ gaccha, sace devatāhi dhammaṃ
sotukāmāhi Bh-o⁵ d-lokaṃ nīto⁶ tato nam ānehīti“ Aritṭhaṃ
d-lokaṃ paṇi⁷, Subhagaṃ pana „tvaṃ tāta Himavantaṃ
gantvā pañcasu mahānadīsu Bh-aṃ upadhāretvā ehīti“ Hi-aṃ
25 paṇi⁷, sayam pana m-lokaṃ gantukāmo cintesi: „sac' āhaṃ
māṇavakavaṇṇena gamissāmi manussā osappissanti⁷, mayā tā-
pasavesena gantum vaṭṭati, manussānaṃ hi pabbajitā piyā
manāpā⁸ ti so tāpasavesaṃ gahetvā mātaraṃ vanditvā nik-
khami, Bo-assa pana Accimukhī nāma vemātikabhaginī atthi,
30 tassā Bo-e adhimatto sineho, sā Su-aṃ gacchantāṃ disvā ā:

¹ Cks - taṃmiṃ, Bd - tāsmiṃ. ² Bd satta-. ³ Cks omit esa. ⁴ Bds - ttaṃ. ⁵
Ck tīno, C' tīto, Bd nīto. ⁶ Cks - niṃsu. ⁷ Bd apīyanti.

„bhātiya, ativiya kilamāmi, aham pi tayā saddhim gamissā-
mīti“¹. „Amma na sakkā tayā gantum², aham pabbajitavesena
gacchāmīti“³. „Aham khuddakamaṇḍūkī hutvā tava jaṭantare
nipajjitvā gamissāmīti“⁴. „Tena hi ehīti“⁵ sā maṇḍūkapotikā
hutvā tassa jaṭantare nipajji, Su-o „mūlato paṭṭhāya vicinanto 5
gamissāmīti“ Bo-assa bhariyāyo tass’ uposathakaraṇapaṭṭhānaṃ
pucchitvā paṭhamam ta. gantvā Ālambānena M-assa gahita-
ṭhāne lohitaṇ ca vallihi katapelaṭṭhānaṇ ca disvā „Bh-b ahi-
guṇḍikena gahito“⁶ ti ṇatvā samuppannasoko assupunṇehi net-
tehi Ālambānassa gatamaggen’ eva paṭhamam kilāpitagāmakaṃ 10
gantvā manusse pucchi: „evarūpo nāma nāgo kenaci ahi-
guṇḍikena kilāpito“⁷ ti. „Āma Ālambānena ito māsamatthake
kilāpito“⁸ ti. „Kiñci³ tena laddhan“⁹ ti. „Āma idh’ eva sata-
sahassamattaṃ laddhan“¹⁰ ti. „Idāni kuhiṃ gato“¹¹ ti. „Asuka-
gāmaṃ nāmā“¹² ’ti So tato paṭṭhāya pucchanto anupubbena 15
rājadvāraṃ agamāsi, tasmiṃ khaṇe Āl-o pi sunahāto suvilitto
paṭṭasāṭakaṃ nivāsetvā ratanapeḷaṃ gāhāpetvā rājadvāraṃ eva
gato, mahājano sannipati, rañño āsanaṃ paññattaṃ, so antoni-
vesane ṭhito va āha: „āgacchāmi, nāgarājānaṃ kilāpetu“¹³ ’ti
pesesi, Āl-o citrattharake ratanapeḷaṃ ṭhapetvā vivaritvā „ehi 20
mahānāgaṇāṇā“¹⁴ ’ti saññam adāsi, tasmiṃ samaye Su-o pi pari-
sante’ ṭhito, M. sīsaṃ nīharitvā sabban taṃ parisam olokesi,
nāgā dvīhi kāraṇehi parisam olokenti: supaṇṇaparipanthaṃ¹⁵ vā
ñātake vā dassanatthāya, te supaṇṇe disvā bhītā na naccanti,
ñātake disvā lajjamānā, M. pana olokeno parisantare bhātikaṃ 25
addasa, so akkhipūraṃ assum¹⁶ niggahetvā¹⁷ peḷato nikkhamma
bhātarābhimukho¹⁸ pāyāsi, mahājano taṃ āgacchantam disvā
bhīto paṭikkami, eko Sudassano va atṭhāsi, so gantvā tassa
pādapitṭhiyaṃ sīsaṃ ṭhāpetvā rodi, Su-o pi rodi, M. roditvā
nivattitvā peḷam eva pāvisi, Āl-o „iminā nāgena tāpaso datṭho 30
bhavissatīti, assāṣessāmi nan“¹⁹ ti upasaṃkamitvā āha:

¹ Ck ag-, Cs ag-. ² Ck ag-. ³ Bd adds dhanam. ⁴ Bds -antare. ⁵ Bd
-bandham. ⁶ Ck Bd -u, Cs -ū. ⁷ all three MSS. nigā-. ⁸ so all three MSS.

87. Hatthā pamutto¹ urago pāde te nipatī bhusaṃ,
kacci² t' ānuḍasī tāta³, mā bhāyi sukhito bhavā⁴ 'ti. 833.

Ta. mā bhāyīti tāta tāpasa ahaṃ Āl-o nāma mā bhāyi tava paṭijagganan
nāma mama bhāro ti.

- 5 Sudassano tena saddhiṃ kathetukāmo āha:
88. N' eva mayhaṃ ayaṃ nāgo alan dukkhāya kāyaci,
yāvat⁵ atthi ahiggāho⁶ mayā bhiyyo na vijjatīti. 834.

Ta. kāyacēti kassaci appamattakassāpi dukkhassa uppādane ayaṃ mama
asamatto, mayā hi sadiso ahigundiko nāma n' atthīti.

- 10 Ālambāno „asuko nāma⁷ eso“ ti ajānanto kujjhita⁸ āha:
89. Ko nu brāhmaṇavannena datto parisam āgamā⁹
avhayantu suyuddhena, suṇātu parisā maman ti. 835.

Ta. datto ti dandho bālako⁶. avhayantū 'ti avayhanto ayaṃ eva vā
pātho, i. v. h.: ayaṃ pi ko si⁷ bālo ummattako maṃ suyuddhena⁸ avhayanto
15 attanā saddhiṃ samaṃ karonto parisam āgato ti, parisā mama vacanaṃ
suṇātu⁹; mayhaṃ doṣo n' atthi, mā kho me kujjhittā⁸ 'ti.

Atha naṃ Su-o gāthāya ajjhabhāsi:

90. Tvaṃ maṃ nāgena ālamba ahaṃ maṇḍūkachāpiyā,
hotu no abbhutaṃ tattha ā sahassehi pañcahīti. 836.

- 20 Ta. nāgenā 'ti tvaṃ nāgena mayā saddhiṃ yujjha, ahaṃ maṇḍūkachā-
piyā tayā saddhiṃ yujjhissāmi, ā sahassehīti tasmīṃ noyuddhe yāva pañcahi
sahassehi paṇitako¹⁰ hotu 'ti.

Ālambāno āha:

91. Ahaṃ hi vasumā addho, tvaṃ daliddo si mānava,
25 ko nu te pāṭibhog¹¹ atthi¹², upajūtaṃ ca kiṃ siyā. 837.
92. Upajūtaṃ ca me assa pāṭibhogo¹¹ ca tādiso,
assa¹² no abbhutaṃ tattha ā sahassehi pañcahīti. 838.

Ta. ko nu te ti tava jītassa¹³ ko pāṭibhogo atthi, upajūtaṃcā 'ti
imasmiṃ vā jūte upanikkhepabhūtaṃ kiṃ nāma tava dhanam siyā, dassēhi me

¹ Bā me mutto. ² Bā kiñci. ³ Ck -sitaya. Bā taṃ dāmsitotāta. ⁴ Bā yā
vatatthi ahiggāho, Dks tavatatthi ahiggāhā. ⁵ Bā āgato. ⁶ Bā dammito bālako.
⁷ Bā koci. ⁸ Bā omits su. ⁹ Bā -antu ¹⁰ so Ck; Ck paṇitako, Bā abbhutaṃ.
¹¹ Cks pa-. ¹² Bā hotu. ¹³ Tā pabbajitassa.

ti vadati, upajūtañca me ti mayhañ pana dātabbhañ upanikkhepadhanañ
vā thapetabbapāṭibhogo¹ vā tādiso atthi, tasmā no ta. yāva pañcahi sahassehi
abbhutañ hotū 'ti.

Su-o tassa kathañ sutvā „pañcahi no sahassehi abbhutañ
hotū“ 'ti abhīto rājanivesanañ āruyha mātularaṇṇo santike 5
thito gātham āha:

93. Suñohi me mahārāja vacanañ, bhaddam atthu te,
pañcannañ me sahasānañ pāṭibhogo² hi kittimā ti. '839.

Ta. kittimā ti guṇakittisampannā.

Rājā „ayañ tāpaso mañ atibahuñ dhanam yācati, kin nu 10
kho“ ti cintetvā gātham āha:

94. Pettikañ vā iṇaṃ hoti yañ vā hoti sayamkatañ,
kiñ tvañ evañ bahuñ mayhañ
dhanam yācasi brāhmaṇa 'ti. 840.

Ta. pettikañ vā ti pītara vā gahetvā khāyitañ³ attanā vā katañ iṇaṃ 15
nāma hoti, kim mama pītara vā tava hatthato gahitañ atthi udāhu mayā, kin-
kāraṇā evañ bahuñ dhanam yācāsīti.

Evañ vutte Sudassano dve gāthā abhāsi:

95. Ālambāno hi nāgena mamañ abhijigimsati,
ahañ maṇḍūkachāpiyā dāmsayissāmi⁴ brāhmaṇam. 841. 20

96. Tañ tvañ datṭhuñ mahārāja ajja raṭṭhābhivaddhana⁵
khattasaṃghaparibbūlho niyyāhi abhidassanañ ti. 842.

Ta. abhi--ti yuddhe jinituñ icchatī, ta. sace hi so jiyissati⁶ mayhañ pañ-
casahassāni dassati, sac' āhañ jiyissāmi ahañ assa dassāmi, tasmā tañ bahuñ
dhanam yācāmi, tau ti tasmā tvañ mahārāja ajja abhidassanañ datṭhuñ 25
niyyāhīti.

Rājā „tena hi gacchāmā“ 'ti tāpasena saddhiṃ yeva nik-
khami, tañ disvā Āl-o „ayañ tāpaso gantvā va rājānañ gahetvā
āgato, rājakulūpako bhavissatīti“ bhīto tañ anuvattanto g. ā.:

97. N' eva tañ atimaññāmi sippavādena⁷ māpava,
atimatt' āsi sippena, uragañ vāpacāyasīti.⁸ 843.

30

¹ Cks -paṭi-. ² Cks pa-. ³ Bā khāditam. ⁴ Cks dassa-. ⁵ Cks' raṭṭhāvivaddhana.
⁶ all three MSS. ji-. ⁷ Bā -pādena.

Ta. sippavādenā 'ti māpava ahaṃ attano sippena taṃ nātinaññāmi,
tvam pana sippena atimatto imam uragam na pūjesi nāssa apacitīm karosīti.

Tato Sudassano dve gāthā abhāsi:

98. Mayam¹ pi nātimaññāma sippavādena brāhmaṇam,
avisena ca nāgena bhusam vañcayase janam. 844.
5 99. Evaṃ ce taṃ jano² jaññā yathā jānāmi taṃ ahaṃ
na tvam labhasi Ālamba sattumuttīm³ kuto dhanan ti. 845.
Ath' assa Ālambāno kujjhivā āha:

100. Kharājino jaṭi⁴ rummī⁵ datto parisam āgato,
so tvam evaṃgataṃ nāgaṃ 'aviso' atimaññasi. 846.
10 101. Āsajja kho naṃ jaññāsi puṇṇam uggassa tejasā⁶,
maññe taṃ bhasmarāsim va khippam eso karissatīti. 847.

Ta. rummīti⁷ anañjitāmaṇḍito, aviso -- ti nibbiso ti ava⁸janāmi, āsajja
'ti upagantvā, jaññāsīti jāneyyāsi.

- 15 Atha tena saddhiṃ keḷim karonto Sudassano gātham āha:

102. Siyā visam siluttassa deḍḍubhassa silābhuno
n' eva lohitasīsassa visam nāgassa vijjatīti. 848.

Ta. siluttassā 'ti gharasappassa, deḍḍubhassā 'ti udakasappassa,
silābhuno ti nilapaṇṇavannaṣappassa, iti nibbise sappe dassetvā etesaṃ visam
20 siyā n' eva lohitasīsassa sappassā 'ti āha.

Atha naṃ Ālambāno dvīhi gāthāhi ajjhabhāsi:

103. Sutaṃ me taṃ arahataṃ saññātānaṃ tapassinaṃ:
idha dānāni datvāna saggam gacchanti dāyakā,
jīvanto dehi dānāni yadi te atthi dātave. 849.
25 104. Ayaṃ nāgo mahiddhiko tejasī duratikkamo,
tena taṃ daṃsayissāmi⁸, so taṃ bhasmaṃ karissati. 850.
Ta. dātave ti yadi te kiñci dātabbam atthi taṃ dehi.

(Sudassano:)

105. Mayāp' etaṃ sutaṃ samma⁹ saññātānaṃ tapassinaṃ:
30 idha dānāpi datvāna saggam gacchanti dāyakā,
tvam eva dehi jīvanto yadi te atthi dātave. 851.

¹ Bā ahaṃ. ² Ck^o janam. ³ Bā bhusa-. ⁴ Ck^o jaṭim, Bā jaṭi. ⁵ Bā dummi.
⁶ so all three MSS. ⁷ Bā dumīti. ⁸ Bā dassa-. ⁹ Ck^o sammam.

106. * Ayam Accimukhī nāma puṇṇā uggassa tejasā,
tāya taṃ dāmsayissāmi, sā taṃ bhasmaṃ karissati. 852.

107. Yā' dhitā Dhataratthassa vemātābhaginī mama
sā dissatu² Accimukhī puṇṇī³ uggassa tejasā ti. 853.

Imā gāthā Sudassanassa vacanāni, ta. puṇṇā ti uggena visena puṇṇā. 5

Ēvaṇ ca pana vatvā „amma Accimukhi jaṭantarato me
nikkhamitvā pāṇinhi patitṭhahā“ 'ti mahājanamajjhe yeva⁴ bha-
ginim pakkosivā hatthaṃ pasāresi, sā tassa saddaṃ sutvā
jaṭantare nipannā va tikkhattuṃ maṇḍūkavassitaṃ vassitvā⁵
nikkhamitvā aṃsakūṭe nisiḍitvā uppatitvā tassa hatthatale tīni 10
visabindūni pātetvā puna tassa jaṭantaram eva pāvisi, Su-o
visaṃ gahetvā tṭhito „nassissat' āyam janapado, vinassissat'
āyam janapado“ ti tikkhattuṃ abhāsi, tassa so saddo dvāda-
sayojanikaṃ Bārāpasim chādetvā atṭhāsi. Atha rājā „kim-
atthaṃ janapado nassissatīti“ pucchi. „Mahārāja imassa vi- 15
sassa nisiñceanatṭhānaṃ na passāmīti“. „Tāta mahantāyaṃ
paṭhavi¹, paṭhaviyaṃ nisiñcā“ 'ti. Atha naṃ „na sakkā ma-
hārājā“ 'ti paṭikkhipanto gātham āha:

108. Chamāyaṃ ce nisiñcissaṃ — Brahmadata vijānāhi —
tiṇalatāni osajjho² ussusseyyūṃ asamsayan ti. 854. 20

Ta. tiṇa -- ti paṭhavinissitāni tiṇāni ca latāni ca sabbosadhiyo ca tasmā
na sakkā paṭhaviyaṃ siñcētun ti.

„Tena hi taṃ tāta uddhaṃ ākāse khipā“ 'ti. „Tatthāpi na
sakkā“ ti dassento gātham āha:

109. Uddhaṃ ce pātayissāmi — Brahmadata vijānāhi —
sattavassān' ayam devo na vasse na himaṃ pate ti. 855. 25

Ta. na himaṃ -- ti sattavassāni himabindumattam pi na patissati.

„Tena hi uduke siñcāhīti“. „Tatrāpi na sakkā“ ti dasse-
tuṃ gātham āha:

¹ Cks sā. ² so Cks; Bā sā dāmsati, B² taṃ dassati. ³ Cks -vassam vassitvā, Bā
vasitam vassitvā ⁴ Cks omit yaṃ paṭhavi. ⁵ Cks osaddho? Bā osajho, or osadhiyo?

110. Udakañ ce nisiñcissam — Brahmadatta vijānahi —

yāvatā udakajā pāṇā maṇeyyūṃ macchakacchapa ti. 856.

- Atha nam rājā ā.: „tāta mayam na kiñci jānāma, yathā ambhakaṃ raṭṭham na nassati tam upāyaṃ tvam eva jānāhīti“.
- 5 „Tena hi mahārāja imasmiṃ ṭhāne paṭipāṭiyā tayo āvāṇe khaṇāpethā“¹ ti. Rājā khaṇāpesi. Su-o majjhimaṃ¹ āvāṇaṃ nānābhesajjānaṃ pūrāpesi, dutiyaṃ gomayassa, tatiyaṃ dibbesadhānaṃ ñeva, tato majjhime¹ āvāṇe visabindūni pātesi, tam khaṇaṃ ñeva dhūmayitvā jalā utṭhahi, sā gantvā gomayaāvā-
- 10 tam gaṇhi, tato pi jalā utṭhāya itaraṃ dibbosadhapunṇaṃ gahetvā osadhāni jhāpetvā nibbāyi. Āl-o tassa āvāṇassa avidūre aṭṭhāsi, atha nam viṣamūsumā pahari, sarīracchavi upapāṭetyā gatā, setakuṭṭhī ahosi, so bhayatajjito „nāgarājānaṃ vissajjemīti“² tikkhattuṃ vācam nicchāresi. Tam sutvā Bo.
- 15 ratanapeḷaya nikkhamitvā sabbālaṃkārapatimaṇḍitaṃ attabhāvaṃ māpetvā Sakkadevarājaliḥhāya ṭhito. Su-o pi Accimukhī pi tath' eva aṭṭhaṃsu. Tato Su-o rājānaṃ āha: „sañjānāsi no³ mahārāja kass' ēte puttā“ ti. „Na sañjānāmīti“⁴. „Amhe tāva na sañjānāsi¹, Kāsiraññā⁴ pana dhītu⁵ Samuddajāya Dhataratṭhassa dinnabhāvaṃ jānāsīti“⁶. „Āma jānāmi, mayham sā
- 20 kaniṭṭhabhaginīti“⁶. „Mayam tassā puttā, tvam nō mātulo“ ti. Tam sutvā rājā te āliṅgitvā sīse cumbitvā roditvā pāsādaṃ āropetvā mahantaṃ sakkāraṃ kāretvā Bhūridattena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto pucchi: „tāta tam evaṃ uggatejaṃ
- 25 kathāmi Ālambāno gaṇhīti“⁶. o sabbāṃ vitthārena kathetvā „mahārāja raññā nāma iminā niyāmena r. kāretuṃ vaṭṭatīti“⁶ mātulassa dh. d. Atha nam Su-o āha: „mātula mama mātā Bhū-am apassantī kilamati, na sakkā amhehi bahi papañcaṃ kātun“ ti. „Sādhu tāta, tumhe tāva gacchatha, aham pana
- 30 mama bhaginūṃ datṭhukāmo, kathāmi tam passissāmīti“⁶. „Mātula khamā pana⁶ ayyako Kāsirājā ti. „Tāta mama bhaginiyā

¹ Bā patham-. ² Ck nā for nāma? ³ Ck -jāni, Cc -jānāmīti. ⁴ Bā -o. ⁵ Bā dhītaya ⁶ Bā adds no.

vinā vattitum asakkonto r. pahāya pabbajitvā asukavanasaṇḍe
 nāma vasatīti¹. „Mātula maiva mātā tumhe c' eva ayyakañ ca
 me datṭhukāmā, tumhe asukadivasam mama ayyakassa santikañ
 gacchatha, mayam mātaram ādāya ayyakassa assamapadam
 āgacchissāma, ta. nam tumhe pi passissathā“² ti. Iti te mā- 5
 tulassa divasam ṭhapetvā³ rājanivesanā otarimsu. Rājā bhāgi-
 neyye uyyojetvā roditvā nivatti. Te pi paṭhaviyam nimujjitvā
 nāgabhavanam gatā. Nagarapavesanakhaṇḍam nitṭhitam⁴.

Mahāsatte sampatte sakalanagaram⁵ ekaparidevasaddam
 ahosi. So pi māsam pelāya kilanto gilānaseyyāya sayi, tassa 10
 santikañ āgacchantānam nāgānam pamānam n' atthi, so tehi
 saddhim kathento kilamati. Kāṇarittṭho devalokañ gantvā
 M-am adisvā paṭhamam eva āgato, atha nam „esa caṇḍo
 pharusō sakkhissati nāgaparisañ vāretun“ ti M-assa nipannaṭ-
 ṭhāne dovārikañ karimsu. Subhago pi sakala-Himavantam vi- 15
 cinitvā tato mahāsamuddaṇ ca sesanadiyo ca upadhāretvā
 Yamunañ upadhārento āgacchati. Nesādabrahmaṇo pi Ālam-
 bānam kuṭṭhim⁶ disvā cintesi: „ayam Bhū-am kilametvā kuṭṭhi-
 jāto, aham pana tam mayham tathā bahūpakāram mañilobhena⁷
 Ālambānassa dassesi, tam pāpam mam āgamissati, yāva tam 20
 nāgacchati tāvad eva Yamunañ gantvā pāpavāhatitthe⁸ pāpa-
 vāhanam karissāmīti“ ta. gantvā „mayā Bhūridatte mittadūbbhi-
 kammañ katañ pāpam pavāhessāmīti“ udakoroḥapakammañ⁹
 karoti. Tasmiñ khāṇe Subhago tam ṭhānam patto, tassa tam
 vacanam sutvā „iminā kira pāpakammena tāva mahantassa 25
 yasassa dāyako mama bhātā mañimantassa¹⁰ kāraṇā Ālam-
 bānassa dassito¹¹, nassa jīvitam dassāmīti“ naṅguṭṭhena nam
 pādesu veṭhetvā ākaḍḍhitvā udake osīdāpetvā nirussāsakāle
 thokañ sithilañ akāsi, so sīsam ukkhipi, atha nam punākaḍ-

¹ Bā divase vavatṭhāpetvā. ² n. n. wanting in Cks. ³ Bā sakalanāgabhavanam.

⁴ Bā kuṭṭhitam. ⁵ Cks mañinālābhena. ⁶ Bā payāgatitthe. ⁷ Cks udakā. ⁸

Ck -mattassa, Bā -ratanassa. ⁹ Bā adds hhavissati.

dhitvā osidāpesi, evaṃ bahuvāre tena kilamiyamāno nesāda-
hmaṇo sīsaṃ ukkhipitvā g₄ ā:

111. Lokyaṃ sajaṇtaṃ¹ udakaṃ Payāgasmim² patitṭhitaṃ
ko maṃ ajjhoḥarī bhūto³ ogāḥmaṃ Yamunaṃ nadin ti. 857.

5 Ta. lokyaṃ ti pāpavāhaṇasamatthan ti lokasammutaṃ, sajaṇtaṃ ti³
evārūpaṃ udakaṃ abhiñcantaṃ, Payāgasmin⁴ ti Payāgatitthe⁵.

Atha naṃ Subhago gāthāya ajjhabhāsi:

112. Ya-d-esa lokādhipatī yasassī
Bārāṇasiṃ pakiraparī⁶ samantato
10 tassāhaṃ⁷ putto uragūsabhaṇṇa⁸,
Subhago ti maṃ brāhmaṇa vedayantīti. 858.

Ta. yadesā 'ti yo esa⁹, pakiraparī¹⁰ samantato ti paccatthikānaṃ
upaharaṇasamatthāya¹¹ pari¹² samantato pakiri¹³, sabbaṃ parikkhipitvā
upari phañṇena chādesi.

15 Atha brāhmaṇo „ayaṃ Bhū-assa bhātā nā me jīvitāṃ
dassati, yaṃ nūnāhaṃ etassa c' eva mātāpitunnaṃ c' assa
vaṇṇakittanena muducittataṃ¹⁴ katvā attano jīvitāṃ yāceyyaṃ¹⁵
ti cintetvā gāthāṃ āha:

113. Sace hi putto uragūsabhaṇṇa⁸
20 Kāṃsassa¹⁶ rañño amarādhipassa¹⁷
mahesakkho aññataro pitā te
macesu mātā pana te atulyā
na tādiso arahati brāhmaṇassa
dāsaṃ pi ohātuṃ¹⁸ mahānubhāvo ti. 859.

25 Ta. Kāṃsassa¹⁹ 'ti aparena nāmena evaṃnāmaṇṇa Kāsirañño²⁰ ti pi
vadanti yeva, Kāsirājadhitāya gahitattā Kāsiraḥjam pi tass' eva santakaṃ katvā
vaṇṇeti, amar- - ti dighāyutāya²¹ amarasāṃkhātānaṃ nāgānaṃ adhipatisu,
mahesakkho ti mahānubhāvo, aññataro ti mahesakkhānaṃ aññataro, dā-

¹ so Cks; Bā sajjantaṃ, Bā siccantaṃ. ² Ck payātasmin, C* payākasmin. ³
Bā sajj-, Bā sic-. ⁴ Cks payākasmin. ⁵ Cks payāka-. ⁶ so Bā; Cks pakirahāri.
⁷ read: -ha. ⁸ Bā -go-. ⁹ Cks yadā so esa. ¹⁰ sq Bā; C* pakirahāji, Ck
pakirahāri, cfr. p. 100.g. ¹¹ so C*; Ck -atthāyāya, Bā -atthāya. ¹² Cks pāri.
Bā* pakira. ¹⁴ Bā -cittāṃ. ¹⁵ Cks yācessaṃ. ¹⁶ Bā kāsissa. ¹⁷ Bā -dibbassa.
¹⁸ Bā ohārituṃ. ¹⁹ Bā kāsissa. ²⁰ Bā kāsika - -. ²¹ Bā -yukānaṃ.

sam pīti tādiso hi mahānubhāvo ānubhāvarahiṭam brāhmaṇassa dāsampi udake
oharituṃ nārahati pageva mahānubhāvabrāhmaṇan ti vadati.

Atha nam Subhago „duṭṭhaḍbrāhmaṇa tvaṃ maṃ vañcetaṃ
muñcissāmiti maññasi, na te jīvitam dammīti“ tena kata-
kammaṃ pakāsento āha: 5

114. Rukkham nissāya vijjhitho eṇeyyaṃ pātum āgataṃ,
so viddho dūram asarā¹ saravegena sekhavā². 860.
115. Taṃ tvaṃ patitam addakkhi araṇṇasmim brahāvane³
sa mamsakācam ādāya sāyaṃ nigrodh⁴ upāgami 861.
116. Suvasāliyasamghuṭṭhaṃ piṅgiyaṃ⁵ santhatāyutaṃ 10
kokilābhirudaṃ rammaṃ dhuvam haritasaddalaṃ. 862.
117. Tattha te so pāturahu iddhiyā yasasā jalaṃ
mahānubhāvo bhātā me kaññāhi parivārīto. 863.
118. So tena paricīṇṇo tvaṃ sabbakāmehi tappito
adūbhassa⁶ tuvaṃ dūbhi, tan te veraṃ idhāgataṃ. 864. 15
119. Khippaṃ gīvaṃ pasārehi, na te dassāmi jīvitam,
bhātu parisaraṃ veraṃ chedayissāmi te siran ti. 865.

Ta. sāyaṃ - - ti vikale nigrodham upagato si, piṅgiyaṃ³ ti pakkānam⁵
vaṇṇena piṅgalaṃ, santhatāyutaṃ ti pārohaparikiṇṇam, kokila - - ti koki-
lāhi abhirudaṃ, dhuvam - - ti udakabhūmiyaṃ jātattā nīcam haritasaddala- 20
bhūmibhāgaṃ, pāturahū ti tasmiṃ nigrodhe ṭhitassa tava⁶ so mama bhātā
pākaṭo ahoṣi⁷, iddhiyā ti puññatejasa, so tenā⁸ ti so tuvaṃ tena attano
bhavanam netvā paricīṇṇo, parisaraṃ ti tayā mama bhātu kataveraṃ pāpa-
kammaṃ parisaranto anussaranto, chedayissāmiti chindissāmi.

Atha brāhmaṇo „na me esa jīvitam dassati, yaṃ kiñci 25
pana katvā⁸ mokkhatthāya vāyamituṃ vaṭṭatīti“ g. ā.:

120. Ajjhāyako yācayogo āhutaggi ca brāhmaṇo,
eteḥi tīhi ṭhānehi avajjho bhavati brāhmaṇo ti. 866-

Eteḥi ajjhāyakattādīhi tīhi kāraṇehi br. avajjho, na labbhā brāhmaṇam
vadhituṃ, kiṃ tvaṃ vadesi, yo hi br-aṃ vadheti so Nīraye nibbatatīti 30

¹ Bds ācari. ² so Cks: Bds sekhavā. ³ Bds piṅgalaṃ. ⁴ Bds aduḥhassa. ⁵ Bds
paṇḍapattānam. ⁶ Cks omit tava. ⁷ Cks adds paṇṇasi, Cs paṇṇāti. ⁸ Bds
vatvā.

Tam sutvā Subhago saṁsayapatto¹ hutvā „imaṁ n-bhavanam netvā bhātaro paṭipucchitvā jānissāmīti“ cintetvā dve gāthā abhāsi:

121. Yam puram Dhataratṭhaṣṣa ogāḷhaṁ Yamunam nadim
5 jotate sabbasovannaṁ girim āhacca Yāmunam². 867.
122. Tattha te purisavyagghā sodariyā³ mama bhātaro,
yathā te tattha vakkhanti tathā⁴ hessasi brāhmaṇa⁵ 'ti. 868.

Tā puram ti nagaram, ogāḷhan ti anupaviṭṭham, girim -- ti Yamunato avidūre (hitaṁ Himavantam āhacca jotati, tattha te ti tasmiṁ nagare te
10 mama bhātaro vasantī, ta. nīte tayi⁶ yathā te vakkhanti tathā bhavissasi, sace hi saccaṁ kathesi jīvitam te atthi no ce tatth' eva ssaṁ chindissāmīti.

Iti naṁ vatvā gīvāyam gahetvā khipanto akkosanto pari-
bhāsanto M-assa pāsādvāram agamāsi. Mahāsattassa
pariyeṣanakhaṇḍaṁ niṭṭhitam⁶.

- 15 Atha naṁ dovāriko hutvā nisinno Kāṇāriṭṭho tathā kilametvā āniyyamānam disvā paṭimaggam gantvā „Subhaga, mā heṭṭhayi, brāhmaṇa nāma Mahābrahmuno puttā, sace hi Mahābrahmā jānissati 'mama puttam⁷ viheṭṭhayantīti' kujjhivā amhakaṁ sakalam n-bhavanam vināsessati, lokasmiṁ brāhmaṇa
20 nāma setṭhā mahānubhāvā, tvaṁ tesam ānubhāvam na jānāsi, aham jānāmīti“, Kāṇāriṭṭho kira atītānantare bhave yaññakārabrahmaṇo⁸ ahosi, tasmiṁ evaṁ ā., vatvā ca pana⁹ anubhūta-pubbavasena yajanasīlo⁹ hutvā Subhagaṁ ca nāgaparisaṁ ca āmantetvā „etha¹⁰, yaññakārabrahmaṇānam vo guṇe vaṇ-
25 ṇessāmīti“ vatvā yaññavaṇṇam ārabhanto āha:

123. Anuttarā ittarasampayuttā
yaññā ca vedā¹¹ ca subhoga loke,
tad aggarayham¹² hi vinindamāno
jahāti vittaṁ ca sataṁ ca dhamman ti. 869.

¹ Ck sassa pakkhanto corr. to tassa-, C^s saṁsayā pakkhanno. ² Ck Bā ya-. ³ Ck^s sa-udar-, Bā^s sodriyā. ⁴ Ck^s kathā. ⁵ Bā netvā in the place of nīte tayi.
⁶ m. p. n₂ wanting in Ck^s. ⁷ Ck^s -o. ⁸ Bā^s -kārako-. ⁹ Ck^s bhañjana-. ¹⁰ Bā adds bho. ¹¹ Bā bheda. ¹² Bā aggā-.

Ta. anittarā ti bhoga imasmiñ loke yaññā ca vedā¹ ca anittarā na lāmakā mahānubbhāvā, te ittarehi brāhmaṇehi sampayuttā, tasmā brāhmaṇāpi anittarā va jātā, tad aggarayhaṇ² ti tasmā aggarayhaṇ brāhmaṇaṇaṃ viñinda-māno dhajjaṇ ca paṇḍitadhammaṇ ca³ jahātīti, idaṃ kira so iminā Bhūridatte mittadūbhikammaṇ katan ti vattuṃ mā labhatīti⁴ avoca.

5

Atha taṃ Kāṇarīttho „Subhaga” jānāsi pana ‘ayaṃ loko kena vihito’⁵ ti pucchitvā⁶ „na jānāmīti” vutte „brāhmaṇānaṃ pitāmahena Brahmunā” ti dassetuṃ itaraṃ g. ā.

124. Ajjhenam ariyā paṭhaviṃ janindā
vessā kaṣiṃ pāricariyaṇ ca suddā
upāgu paccekam yathā padesaṃ
katāhu ete Vasinā ti āhū ti 870.

10

Ta. upāgū ti upagatā, Brahmā kira brāhmaṇādayo nimminivā ariye⁶ tava brāhmaṇe āha: tumhe ajjhenam eva upagacchatha, mā aññaṃ kiñci ka-rittha, janinde⁷ ā: tumhe paṭhaviṃ yeva vijinetha⁸, vesse ā: tumhe kaṣiṃ yeva upetha, sudde ā: tumhe tiṇṇaṃ vaṇṇānaṃ pāricariyaṃ yeva upethā⁹ ti, tato paṭṭhāya ariyā ajjhenam janindā paṭhaviṃ vessā kaṣiṃ suddā pāricariyaṃ upagatā ti vadati, paccekān - - ti upagacchantā ca pāṭiyekkaṃ attano kula-padesānurūpena Brahmunā vuttaniyāmen’ eva upagatā, katāhu ete Vasinā ti āhū ti evaṃ kira tena Vasinā Mahābrahmaṇa katā⁹ ahesuṃ ti kathenti¹⁰.

20

Evam „mahāguṇā ete brāhmaṇā nāma, yo hi etesu cittaṃ pasādetvā dānaṃ deti tassa aññattha paṭisandhi n’ atthi, deva-lokam eva gacchatīti” vatvā āha:

125. Dhātā¹¹ Vidhātā¹² Varuṇo Kuvero
Somo Yamo Candimā y’ āpi¹³ Suriyo
ete hi¹⁴ yaññaṃ puthuso yajitvā
ajjhāyakānaṃ atha sabbakāme. 871.

25

126. Vikāsītā cāpasatāni pañca
yo Ajjuno balavā bhīmaseno
sahassabāhu asamo pathavyā
so pi tadā ādahi¹⁵ jātavedan ti. 872.

30

¹ Bā bhedā. ² Bā aggā-. ³ Bā -tūti. ⁴ Bā Cā subhoga. ⁵ Ckā omit pu-. ⁶ Ck ācā-, Cā acā-. ⁷ Ckā -do. ⁸ Bā -natha. ⁹ Ckā kataṃ. ¹⁰ Bā -eti. ¹¹ Ckā dātā. ¹² Ckā vidātā. ¹³ Bā ca. ¹⁴ so Ckā; Bā ete pi. ¹⁵ Ck adahi, Cā adahī.

Ta. ete hīti¹ ete hi², Dhātā³ ti ādayo devarājāno, puthuso ti anekapa-
kāraṃ yaññaṃ yaññitvā, atha sabbakāme ti atha ajjhāyakānaṃ brāhmaṇānaṃ
sabbakāme datvā etāni thānāni pattā ti dasseti, vikāsitā ti ākaḍḍhitā, cāpa--ti
na⁴ dhanupañcasatāni⁵ pañcacāpasatappamānaṃ pana mahādhanuṃ⁶, bhīma-
5 seno ti bhayānakaseno, sahasasabāhū⁷ 'ti na tassa bāhūnaṃ sahasaṃ, pañ-
canaṃ pana dhanuggahasatānaṃ bāhusahassena ākaḍḍhitabbassa dhanuno
ākaḍḍhanen⁸ eva evaṃ vutto⁹, ādahi¹⁰ jātavedan ti so pi rājā tasmīn kāle
brāhmaṇe sabbakāmehi santappetvā aggim ādahi¹¹ patitthahitvā¹² paricari, ten¹³
eva kāraṇena devaloke nibbatto, tasmā brāhmaṇā nāma imasmim loke jetthakā ti ā.

10 So 'uttarim pi brāhmaṇe yeva vaṇṇento gātham āha:

127. Yo brāhmaṇe bhojayi dīgharattaṃ
annena pānena yathānubhāvaṃ
pasannacitto anumodamāno
subhoga devaññatāro ahoṣīti. 873.

15 Ta. yo ti yo so porāṇako Bārāṇasirājā ti dasseti, yathānubhāvaṃ ti
yathābalaṃ, yad assa atthi taṃ sabbaṃ pariccajivā bhojesi, devaññatāro ti
so aññatāro mahesakkhadevarājā ahoṣīti.

Evam brāhmaṇā nāma aggadakkhiṇeyyā ti. Ath' assa
aparam pi kāraṇaṃ āharitvā dassento gātham āha:

20 128. Mahāsanaṃ devaṃ anomavaṇṇam¹¹
yo sappinā asakkhi jetum¹² Aggim
so yaññātān taṃ varato yaññitvā
dibbaṃ gatim Mujalind' ajjhagañchīti¹³. 874

25 Ta. mahāsanaṃ ti mahābhakkhaṃ, jetum¹² ti santappetum, yaññātān
ti yaññavidhānaṃ, varato ti varassa Aggidevassa yaññitvā, Mujalindajjha-
gañchīti¹³ Mujalindo¹³ adhigato, eko kira pubbe Bārāṇasiyaṃ Mujalindo¹³
nāma rājā brāhmaṇe pakkosivā saggamaggam pucchi, atha naṃ te brāhmaṇānaṃ
ca brāhmaṇadevatāya ca sakkāraṃ karohīti vatvā kā nu brāhmaṇadevatā ti vutto
Aggidevo ti taṃ navasappinā santappehīti āhaṃsu, so tathā akāsi.

30 Tam atthaṃ pakāsento esa imaṃ gātham āha:

129. Mahānubhāvo vassasahassajīvi¹⁴
yo pabbaji dassaneyyo ulāro

¹ Bā ete pi. ² Bā ete. ³ Cks dātā. ⁴ C^s omits na. ⁵ Bā adds pañcacāpasasa-
tāni. ⁶ Cks -nū. ⁷ Bā -am. ⁸ Cks adāhi. ⁹ Cks adahi. ¹⁰ so Cks; Bā
patitthapetvā ¹¹ Cks -im. ¹² Bā bhoje-. ¹³ Bā muñca-, cfr. supra 99. ¹⁴
read: va sahasa-?

hitvā apariyantaratham¹ sasenam
rājā Dujipo² pi jagāma saggan ti. 875.

Ta. 'pabbajīti pañcavassasatāni r. kārento brāhmaṇānaṃ sakkāraṃ kāretvā
apariyantaratham sasenam³ hitvā pabbajj, Dujipo pīti so cāpi Dujipo³ nāma
rājā brāhmaṇe pūjetvā va saggaṃ gato ti vadati, Dujipo⁵ ti pi pāṭho.

Aparāni pi 'ssa udāharaṇāni dassento āha:

180. Yo sāgarantaṃ Sāgaro vijitvā

yūpaṃ subhaṃ soṇṇamayaṃ ulāraṃ

ussesī Vessānaram ādahāno

subhoga devaṇṇataro ahosi. 876.

181. Yassānubhāvena subhoga Gaṅgā

pavattatha⁶ dadhisannam⁷ samuddam

sa lomapādo paricariya-m-aggiṃ

Aṅgo sahasakkhapur' ajjhagañchīti. 877.

Ta. sāgarantaṃ ti sāgarapariyantaṃ paṭhavim, ussesīti brāhmaṇe¹⁵
saggamaggaṃ pucchitvā suvaṇṇayūpaṃ ussāpehiti vutto⁸ pasughātattaya ussā-
pesi. vessānaram ādahāno ti vessānaram aggiṃ ādahanto, vessānaraṃ ti pi⁹
pāṭho. devaṇṇataro ti Subhaga¹⁰ so hi rājā aggiṃ juhvitvā¹¹ aṇṇataro mahe-
sakkhadevo ahositi vadati, yassānu - - ti bho Subhaga¹⁰ Gaṅgā ca samuddo
ca kena kato ti jānāsīti na jānāmi kiṃ jāniassasi tvam, brāhmaṇe yeva pothetum²⁰
jānāsi, atītasmiṃ hi Aṅgo nāma lomapādo Bārāṇasirājā brāhmaṇe saggamaggaṃ
pucchitvā tehi¹² Himavantaṃ pavisitvā brāhmaṇaṃ sakkāraṃ katvā aggiṃ paricārā
'ti vutto⁸ aparimāṇā gāviyo ca mahisiyo ca ādāya Ili-taṃ pavisitvā tathā akāsi,
brāhmaṇehi bhuttātīrittaṃ khīradadhiṃ¹³ kiṃ kūtābbaṃ ti ca vutte chaddethā
'ti āha, ta. thokassa khīrassa chadditattāṇe kunnadiyo ahesum, bahukassa²⁵
chadditattāṇe Gaṅgā pavattatha¹⁴, taṃ pana khīraṃ yattha dadhi hutvā¹⁵
sannisinnam thitaṃ taṃ yeva samuddam nāma jātum, iti so evarūpaṃ sakkā-
raṃ katvā brāhmaṇehi vuttavidhānena aggiṃ paricariya sahasakkhassa puram
ajjhagañchī.

Iti 'ssa idaṃ atītaṃ āharitvā i. g. āha:

182. Mahiddhiko devavaro yasassī

senāpatī tidive Vāsavassa

¹ Bā -raṭham. ² Bā dūdipo, cfr. supra ⁹⁹/₉. ³ Bā -raṭham, Cks pariyan-tara-
thesanaṃ. ⁴ Bā dudipo. ⁵ so Ck for dudipo, C⁸ dujipo, Bā dutipo. ⁶ Bā
-ti. ⁷ Cks -ā. ⁸ Bā -e. ⁹ Cks vessānaraṃto va vā. ¹⁰ Bā subhoga. ¹¹ C⁸ jū-
Bā pūjetvā. ¹² Cks te. ¹³ Cks khīraṃ. ¹⁴ Bā -tittha. ¹⁵ Cks omit hutvā.

sa¹ somayāgena malaṃ vihanvā
subhoga devaṇṇataro ahoṣīti. 878.

Ta. somayāgena -- ti bho subhoga, yo idāni Sakkassa senāpāti mahā-
yaso devaputto so pi pubbe Bārāṇasirājā, va brāhmaṇe saggamaggāni pucchitvā
5 tehi somayāgena attano malaṃ pavāhetvā devalokaṃ gacchatīti vutto² br-ānaṃ
mahantaṃ sakkāraṃ katvā tehi vuttavidhānena somayāgaṃ katvā tena attano
malaṃ vihanvā devaṇṇataro jāto ti.

Imaṃ atthaṃ pakāseto evaṃ āha:

133. Akāri yo³ lokam imaṃ paraṃ ca

10 Bhāgīrasīm Himavantaṃ ca Gijjhāṃ
yo iddhiṃ devavaro yasassī
so pi tadā ādahi jātavedaṃ. 879.

134. Mālāgiri⁴ Himavā yo ca Gijjho

15 Sudassano Nisabho Kākaneru
ete ca aññe ca nagā mahantā
cityā katā yaṇṇakarehi-m-āhū ti. 880.

Ta. so pi tadā -- ti bhātiya⁵ subhoga, yena Mahābrahmunā ayaṃ ca
loko paro ca loko Bhāgīrasīgāṇi ca Himavanta-Gijjha-pabbatā ca katā so pi
yadā Brahmupapattito pubbe mānavako ahoṣi tadā agglm eva ādahi, agglm ju-
20 hitvā Mahābrahmā hutvā idaṃ sabbam akāsi, evaṃ mahiddhikā brāhmaṇā ti
dasseti, cityā katā ti pubbe kir' eko Bārāṇasirājā br-ṇe s-maggāni pucchitvā
br-ānaṃ sakkāraṃ karohīti⁶ vutto tesāṃ mahādānaṃ paṭṭhapetvā mayhaṃ dāne
kiṃ n' atthīti pucchitvā sabbāni ōeva atthi br-ānaṃ pana āsanāni na-pāhonti
vutte iṭṭhakāhi cināpetvā⁷ āsanāni kāresi, tadā cityāvayatapiṭṭhikā⁸ br-ānaṃ
25 ānubhāvena vaḍḍhitvā Mālāgiriādayo pabbatā jātā, evaṃ ete yaṇṇakarehi brāh-
maṇehi katā ti kathenti.

Atha naṃ punāha: „bhātika, jānāsi panāyaṃ samuddo
kena kāraṇena apeyyo loṇodako jāto“ ti „na jānāmi Aritṭhā“
ti, atha naṃ „tvāṃ brāhmaṇe yeva hiṃsitaṃ jānāsi, suṇā-
30 hīti“ vatvā gātham āha:

135. Ajjhāyakaṃ mantaguṇūpapannaṃ
tapassinaṃ yācayogo ti cāha⁹,

¹ Bā yo. ² Bā -e. ³ Bā akāsiyaṃ. ⁴ Cks -riṇ. ⁵ Bā -ikā. ⁶ Cks pūjehīti in
the place of sakkāraṃ karohīti. ⁷ Cks vinā-. ⁸ so C; Ck vittyāvayanapiṭṭhika,
Bā etā cityā kata ṭṭhapaniṭṭhikā. ⁹ Bā cāhu.

tīre samuddass' udakaṃ sajanatāṃ
taṃ sāgar' ajjhohari, ten' apeyyo ti. 881.

Ta. yācayogo ti cāhā¹ ti taṃ brāhmaṇaṃ yācayogo ti ca loko āha²,
udakaṃ -- ti so kir' ekadivasaṃ, pāpavāhanakammaṃ karonto tīre tathā
samuddato udakaṃ gahetvā attano upari³ sajati abbhukkirati, atha naṃ evaṃ 5
karontaṃ vadhitvā⁴ sāgaro ajjhohari, taṃ kārāṇaṃ Mahābrahmā sutvā iminā
kira me putto hatto⁵ ti samuddaṃ apeyyo loṇodako bhavatū 'ti abhisapi, tena
kārāṇeṃ esa apeyyo.

„Evarūpā ete brāhmaṇā nāmā“ 'ti vatvā puna pi āha:

130. Āyāgavatthūni⁶ puthū pathavyā 10
saṃvijjanti brāhmaṇā Vāsavassa,
purimaṃ disaṃ pacchimaṃ dakkhiṇuttaraṃ
saṃvijjamānā janayanti vedā ti. 882.

Ta. Vāsavassā 'ti pubbe br-ānaṃ dānaṃ datvā Vāsavattaṃ paṭṭassa
Vāsavassa⁷, āyāgavatthūni⁸ puññakkhettabhūtā aggadakkhiṇeyyā puthu- 15
brāhmaṇā saṃvijjanti, purimaṃ disaṃ ti te idāni purimāsu catūsu disāsu
saṃvijjamānā tassa Vāsavassa mahantaṃ vedāṃ janayanti pitisomaṇassaṃ āvāhanti.

Evam Aritṭho cuddasahi gāthāhi brāhmaṇe ca yaññe ca
vede ca vaṇṇesi. Tassa taṃ kathaṃ sutvā M-assa gilānu-
patthānaṃ⁹ āgatā bahunāgā¹⁰ „bhūtaṃ eva katherīti“ micchā- 20
gāhaṃ gaṇhanākārappattā jātā. M. gilānaseyyāya nipanno va
taṃ sabbāṃ assosi, nāgāpi 'ssa ārocesuṃ, tato Bo. cintesi:
„Aritṭho micchāmaggaṃ vaṇṇesi, vādaṃ assa bhinditvā pari-
saṃ sammāditṭhikaṃ karissāmīti“ so utthāya nahātvā¹¹ sabbā-
laṃkārapatimaṇḍito dhammāsane-nisīditvā sabbāṃ nāgaparisaṃ 25
sannipādetvā Aritṭhaṃ pakkosāpetvā „Aritṭha tvaṃ abhūtaṃ
vatvā¹² vede ca 'yaññe ca brāhmaṇe ca vaṇṇesi, br-ānaṃ hi
vedavidhānena yaññayajanan nāma anitṭhasammataṃ¹³ na sag-
gāvahaṃ, tava vāde¹⁴ abhūtaṃ passā“ 'ti yaññabhedavādan
nāma ārabhanto āha:

30

¹ Cks vāhā, Bā cāhū. ² Bā loka āhu. ³ Bā adds sīse. ⁴ Cks vadhi-. ⁵ Cks
bhavo. ⁶ Cks āyāga-. ⁷ Bā sakkassa. ⁸ Ck āyāsa-, Cs āyāga-. ⁹ Bā -nathānaṃ.
¹⁰ Bā adds ayāni. ¹¹ Bā nhatvā. ¹² Bā katvā. ¹³ Bā anariya-. ¹⁴ Bā vādaṃ.

187. Kalī¹ hi dhīrānaṃ kaṭaṃ magānaṃ
bhavanti vedajjhagatāṃ² Aritṭha
maricidhammaṃ asamekkhitattā,
māyāgunā³ nātivabanti, paññaṃ. 883.
- 5 188. Vedā na tāpāya bhavanti-r-assa⁴
mittadduno bhūnahuno⁵ narassa,
na tāyate paricīṇṇo ca⁶ aggi
' dosantaraṃ maccaṃ anariyakammaṃ. 884.
- 10 189. Sabbañ⁷ ca maccā sadhanā sabhogā
ādīpitaṃ dāru tiṇena missaṃ
dahan na tappe asamatthatejo⁸,
ko taṃ subhikkhaṃ dirasaññu⁹ kuriyā¹⁰. 885.
190. Yathāpi khīraṃ viparināmadhammaṃ
adhi bhavitvā navanītaṃ pi hoti
15 evaṃ pi aggi viparināmadhammo
tejo samorohatī yogayutto. 886.
191. Na dissate aggi-m-anuppariṭṭho
sukkesu kaṭṭhesu navesu cāpi¹¹,
nāmanthamāno¹² araṇṇareṇa
20 nākammanā¹³ jāyati jātavedo. 887.
192. Sace hi aggi antarato vaseyya
sukkesu kaṭṭhesu navesu cāpi
sabbāni susseyyuṃ vanāni¹⁴ loke
sukkhāni kaṭṭhāni ca pajjaleyyuṃ. 888.
- 25 193. Karoti ce dārutiṇena puññaṃ
bhojaṃ naro dhūmasikhiṃ patāpavaṃ¹⁵
aṅgārikā loṇakarā ca sūdā¹⁶
sarīradābhāpi¹⁷ kareyyuṃ puññaṃ. 889.

¹ Cks kalinī. ² Cks -ṇan. ³ Bā -tidassa. ⁴ Ck bhanahato, Cs bhūnahato. ⁵ Cks va. ⁶ Bā sappe. ⁷ Bā apatthatejo. ⁸ Cks -a. ⁹ Cks ki-, Bā kā-. ¹⁰ Ck vāpi. ¹¹ Bā nāmaṭhamāno, Cks na ma-. ¹² Bā -mmunā. ¹³ Bā navāni. ¹⁴ Ck -khī - - vā, Cs -khī - - vā, Bā -khi - - vaṃ. ¹⁵ Ck sudhā, Cs Cā sudā. ¹⁶ Bā -lābhāpi.

144. Atha ce hi¹ ete² na karonti puññaṃ
ajjhenamaggiṃ idha tappayitvā
na koci lokasmiṃ kaṭṭoti puññaṃ
bhojaṃ naro dhūmasiḥhiṃ patāpavaṃ³. 890.
145. Kathaṃ hi lokāpacito samāno 5
amanuññagandhaṃ bahunnaṃ akantaṃ
yad eva maccā parivajjayanti⁴
tad appasatthaṃ dirasaññu⁵ bhuñje. 891.
146. Sikhiṃ hi⁶ devesu vadanti h' eke,
āpaṃ milakkhā⁷ pana devaṃ āhu,
sabbe va ete vitathaṃ bhaṇanti. 10
aggī na devaññataro na cāpo⁸. 892.
147. Nirindriyaṃ santaṃ⁹ asaññakāyaṃ
vessānaraṃ kammakaraṃ pajānaṃ
paricariya-m-aggiṃ sugatiṃ kathaṃ vaje¹⁰ 15
pāpāni kammāni pakubbamāno. 893.
148. Sabbābhībhū t' āhu 'dha jīvikatthā
aggissa Brahmā paricāriko ti,
sabbānubhāvi ca vasī kimatthaṃ
animmito nimmitaṃ vandit' assa. 894. 20
149. Hassaṃ¹¹ anijjhānakhamāṃ atacchaṃ
sakkārahetu pakiriṃsu¹² pubbe,
te lābhasakkāre apātubhonte¹³
santhambhitā¹⁴ jantuhi santidhammaṃ. 895.
150. Ajjhenam ariyā paṭhaviṃ janindā 25
vessā kasiṃ pāricariyaṃ ca suddā
upāgu paccekaṃ yathā padesaṃ,
katāhu ete Vasinā ti āhu. 896.

¹ Bā pi. ² Cks eke. ³ Cks -khī--vā. ⁴ Bā -ccajjayanti ⁵ Cks -a. ⁶ Ck
sakhī-, C^s sikhi-, Bā pi. ⁷ Bā -u. ⁸ Cks vāpo. ⁹ Bā baddhaṃ. ¹⁰ Bā vajje.
¹¹ Bā sāyaṃ. ¹² Bā parikiriṃsu. ¹³ Bā -bhūte, Cks -bhonto. ¹⁴ C^s sanna-
Bā sannābhītā.

151. Etañ ca saccañ vacanañ bhaveyya
yathā idaṃ bhāsitañ brāhmaṇehi
nākhattiyo jātu labhettha rajjañ
nābrāhmaṇo mantapadāni sikkhe
5 nāññatra vessehi kasiṃ kareyya
suddo na muñce¹ parapessitāya². 897.
152. Yasmā ca etañ vacanañ abhūtañ
musā c' ime odariyā bhaṇanti
tad appapaññā abhisaddahanti
10 passanti taṃ paṇḍitā attanā va³. 898
153. Khattā na⁴ vessā na baliṃ haranti,
ādāya satthāni caranti brāhmaṇā,
tan tādisañ saṃkhubhitāñ vibhinnañ
kasmā Brahmā n' ujjukarot' lokāñ. 899.
154. Sace hi so issaro sabbaloke
Brahmā bahūbhūtapatī pajānañ
kiṃ sabbaloke⁵ vidahī alakkhiṃ
kiṃ sabbalokañ na sukhiṃ⁶ akāsi. 900.
155. Sace hi so issaro sabbaloke
20 Brahmā bahūbhūtapatī pajānañ
māyāmusāvajjamadena cāpi
lokañ adhammena kimatth' akāsi⁷. 901.
156. Sace hi so issaro sabbaloke
Brahmā bahūbhūtapatī pajānañ
25 adhammiyo⁸ bhūtapatī Aritṭha
dhamme satī yo vidahī adhammañ. 902:
157. Kiṭṭhā paṭaṅgā uragā ca bhekā⁹
hantvā kimiṃ sujjhati makkhikā ca,
ete hi¹⁰ dhammā anariyarūpā
30 Kambojakānañ vitathā bahunnañ ti. 903.

¹ Bā mucce. ² Bā -pesanāya ³ Ck^s ca. ⁴ Bā khatyāhi. ⁵ Bā -kañ. ⁶ Ck^s -ī,
Bā -ī. ⁷ C^s kimattvakāri, C^k kimannukāri. ⁸ Bā -ko. ⁹ Ck^s hekā, Bā bhīṅgā
¹⁰ Bā pi.

kiñci atthañ jōteti attano appamattakam pi vaddhī¹ pabhavetuñ² na
 sakkoti, atha kho ekakaṃ³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etañ⁶
 akāle nikkhantañ vā parakkamantañ vā ekakañ samparivāretvā mahāvīnāsāñ
 pāpeti, tatthāyañ⁷ upamaḥ dhammakaṣeṇā va kosiyāñ yatha ayañ dhammakaṣeṇā
 imañ akāle nikkhamantañ ca parakkamantañ ca kosiyāñ tuñdehi vitudanti⁸ 5
 mahāvīnāsāñ pāpenti⁹ tathā, tasma¹⁰ tīracchanagata ādiñ¹¹ katvā kenaci akāle
 attano vasañatthānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya
 dhīro ti pañño, vidhīti porāpakapaññitehi thāpitapaveñi, vidhānañ ti koṭṭhāso
 vā sañvidahanañ vā. vivarañtagu¹³ ti vivarañ¹⁴ anugacchanto jananto,
 sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasīkatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyo 10
 vā 'ti imaha balakosiya añño paññitakosiyo viya, idañ vuttañ hoti: yo ca kho
 pañño imasmiñ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmiñ pana¹⁸ na¹⁹
 nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti poranakapaññitehi thāpitassa paveñisañ-
 khātassa vidhino koṭṭhāsañkhātāñ vidhanañ va tassa vā vidhino vidhānañ
 sañvidahanañ anutthānañ jānāti so vidhividdhānaññū, paresañ attano 15
 paccamittānañ vivarañ ūtvā yathā nāma pañño kosiyo rattisañkhātana²⁰ at-
 tano kālena²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayītanañ ūeva ka-
 kamañ sīsañ chindamāno²² te sabbe²³ amitte vasīkatvā sukhī siya ~~_____~~
 pi kale nikkhamitvā parakkamitvā attano paccamitte vasīkatvā sukhī niddukkho
 bhavyeyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanañ sutvā nivatti.

Satthā imañ desanañ²⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā rājā
 Anando aho si, paññitānacco pana aham evā²⁵ 'ti. Kosiyajātakañ²⁶.

7. Gūthapāṇajātaka.

25

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Imañ Satthā Jetavane vi-
 haranto aññatarañ bhikkhūñ ārabha kathesi. Tasmiñ²⁶ kāle
 Jetavanato gāvutaddhayañnamatte²⁷ eko nigamaḡāmo, tattha bahūñ
 salākabhattapakkhikabhattāñ²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰
 koṇṭo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānañ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vaddhāñ. ² C^k pabhāvetu, C^s pabhāvetu corr to -tuñ, Bⁱ uppādetuñ.

³ Bⁱ ekekañ. ⁴ C^k bahu. ⁵ Bⁱ paccatti, C^s paccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C^s

Bⁱ ekañ. ⁷ C^s tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tatthayañ - - - pāpenti ¹⁰

Bⁱ tasma. ¹¹ Bⁱ ādi. ¹² C^k C^s nikka-. ¹³ C^s eivarantagu, Bⁱ eivarāñobhu, B^p

eivarāñugu ¹⁴ C^s eivarāñ. ¹⁵ C^k C^s -ttehi. ¹⁶ Bⁱ vasañ-. ¹⁷ Bⁱ omits

parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^s omit pana. ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le.

²² Bⁱ chindayamāno. ²³ C^s adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesānañ. ²⁵ Bⁱ adds cha-

tham. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḡhayañnamatte. ²⁸ C^s -pakkhikabhattāñ. ²⁹ Bⁱ

tatreko. ³⁰ C^s pañhāñpu-, Bⁱ pañhāñpu-. ³¹ Bⁱ koṇḡo.

ca sāmāṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantī“ pañham
 pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-
 bhattapakkhikabhattatthāya tam gāmanā na gacchanti. Ath' ekadiva-
 sam eko bhikkhu salākaggaṃ gantvā „bhante asukagāme salākabhattam
 5 vā pakkhikabhattam vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha pañ-
 eko koṇṭo pañham pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhā-
 sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotiti“ vutte „bhante tattha
 bhattāni mayham pāpetha⁴, aham⁵ tam dametvā nibbisevanam katvā
 tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
 10 „sādhū“⁷ ti sampajjehitvā tassa⁸ tattha bhattāni pāpesum. So tattha
 gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁹ disvā koṇṭo⁹ caṇḍamaṇḍako
 viya vegena upagantvā „pañham¹⁰ me samāna kathehīti“ āha. „Upā-
 saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹²
 dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmim tath' eva āha.
 15 So pi tam bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi. āsanasālam sam-
 majjitum dehi, salākabhattam tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-
 bhattam aharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañham te ka-
 thessāmīti“ bahigāmanā¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā
 tassa hatthato pattam gahetvā aṭṭhāsi. Tatrāpi tam so¹⁸ „samāna
 20 pañham me kathehīti“ āha. Atha nam „kathemi te pañham“ ti
 ekappahāren' eva pātetvā aṭṭhimi saṃcunṇento¹⁹ pothetvā gūtham
 mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imam gāmanā āgataṃ kañci
 bhikkhum²⁰ pañham pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi.
 So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
 25 bhikkhuno sā kiriyā bhikkhusaṃghe²² pākāṭā jātā. Ath' ekadivasam
 dhammasabhāyam²⁴ katham samutthāpesum: „āvuso asukabhikkhu
 kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ ti. Sattā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisimā“ ti pucchitvā
 „imāya nāma“²³ ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva tam
 30 mūlhenā²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“²⁵ ti vatvā atitani āhari:

¹ Ck -to. C^s -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitām. ³ Ck Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.

⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakam. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārupitām. ⁹ Bⁱ koṇḍo
 ca, C^s koṇṭho. ¹⁰ C^s pañham. ¹¹ C^s -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.

¹⁴ Bⁱ bhattam. ¹⁵ Bⁱ omits gahāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ Ck C^s saṃharitvā.
 Bⁱ gharitvā, B^p saṃkaḍḍhetva. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ Ck -cunanto, Bⁱ adds viya.

²⁰ Bⁱ bhikkhum kirīci. ²¹ Bⁱ bhikkhum. ²² Bⁱ -saṃghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.

²⁴ C^s mūlhenā, Bⁱ milena. ²⁵ B^p āhāresi - - āhāresi, Bⁱ pakkhipitvā gato puppe
 pi dhile pakkhipi in the place of āsādesi - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ raṭṭham²
 gacchantā ekadivasam dvinnam raṭṭhānam sīmantare ekam gha-
 ram nissāya vasitvā suram³ pivitvā macehamamsam khādītva
 pāto va yānāni yojetvā pakkaminisu. Tesam gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesam pītaṭṭhane⁵
 chaddhitam⁶ suram disvā pāṇiyam⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjam abhirūhi⁸. Allagūtham tasmiṃ ārūhe tho-
 kam onami. So „paṭhavī mam dhāretum na sakkotīti“ viravi.
 Tasmiṃ űeva khaṇe eko mattavāraṇo⁹ tam padesam patvā
 gūthagandham ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So tam disvā¹⁰
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „iminā¹¹ saddhiṃ sam-
 gāmetum¹² vaṭṭatīti“ tam avhayanto¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena saṃgama vikkantena¹⁴ pahārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhūto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhaṃ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvaṃ sūro maya sūrena saddhiṃ samāgantvā viriyavikkameṇa
 vikkantena pahāradanasamattatāya pahārina kiṃkaraṇa asaṃgametvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampaharo pi dātabbo siyā, tasma ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayaṭṭajjito hutva kin nu bhūto palāyasi, ime imam sīmam antaram
 katvā vasanta passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhaṃ ca vikkaman ubhinnaṃ²⁰
 pi ambhakaṃ parakkaman passantu 'ti.

So hatthi kaṇṇam datvā¹⁷ tassa vacanam sutvā nivattitvā
 tassa santikam gautvā tam apasādentō¹⁸ dutiyam gātham āha:

2. Na tam pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 mīlṇena¹⁹ tam vadhissāmi, pūti haññatu putinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññam. ² C^k raṭṭhā, Bⁱ raṭhā, C^s raṭṭhā corr to raṭṭham. ³ C^k su-
 ram, C^s Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-, C^s -khādika-. ⁵ Bⁱ pivithāne. ⁶ Bⁱ chaṭṭita,
 B^p chaṭṭitam. ⁷ C^k C^s paṇiya, Bⁱ pāṇiyam. ⁸ C^s -ruhi. ⁹ C^s mattavaravā-
¹⁰ Bⁱ adds mama. ¹¹ Bⁱ adds me. ¹² Bⁱ saṃgāman 'kātum. ¹³ Bⁱ avhayanto
¹⁴ Bⁱ vītikkantena. ¹⁵ Bⁱ mahārinā. ¹⁶ C^k C^s aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccaretvā, B^p uccā-
 ram dassetvā. ¹⁸ B^p apassādentō, Bⁱ aparentō. ¹⁹ all three MSS. mīlṇena.

Tass' attho: na taṃ pādādihi¹ vadhiṣṣāmi tuyhaṃ pana anucchavikena mīlhenā² taṃ vadhiṣṣāmīti evaṃ ca pana vatvā pūṭigūthapāṇako putina va haṇṇatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pādetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koṇcanādaṃ nadanto
araṇṇaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmiṃ vanaśaṇḍe nivutthadevatā pana ahaṃ
10 evā 'ti. 'Gūthapāṇajātakaṃ⁴.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītajātakaṃ⁵ nāma ārabha kathesi. Vatthuṃ paccuppannaṃ
ca atitāṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahosi kaṇṭṭho uparājā⁶. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁷ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokento tassa raṇṇo dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁸ Ňatvā „imaṃ rājānaṃ niggaheṭvā⁹ lajjā-
20 pessāmīti“ brāhmaṇamāṇavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
raṇṇā ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „ahaṃ
mahārāja tīpi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattīni¹⁰ hiraṇṇasuvāṇṇālankārabharitāni, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhituṃ, ahaṃ te tāni
25 gaheṭvā dātuṃ āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹¹ māṇavā“ 'ti
vutte „sve mahārāja“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṃ sajjeḥīti“ vatvā Sakko

¹ Bī pādā. ² C^s mīlhenā. ³ Bī koṇṭho or koṇṭo, Bī koṇḍā. ⁴ Bī adds sattamaṃ.

⁵ C^s kāmanīta-. Bī kāmanika-. ⁶ Bī adds ahosi. ⁷ Bī -lobho. ⁸ Bī atittāni-.

⁹ Bī niggaṇṭhitvā. ¹⁰ C^s -pantini, Bī -hatthini. ¹¹ Bī gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriñ¹ carāpetvā
 balam sajjam karetvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indāpate Kekake ti imesu tīsu nāgaresu
 rajjam gahetvā dassāmīti’ āha³, tam māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena tam pakkosathā“⁵ ti. „Katti’ 5
 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsageham⁶ dā-
 pita“ ti. „Nivāsaparibbayo⁷ pana dinno“ ti. „So pi na⁸
 dinno“. „Atha kham⁹ tam⁹ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithisu¹¹
 olokethā“¹² ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārāja“¹³ ti
 āhamisu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma 10
 issariyā parihīno ‘smīti’¹⁴ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uḥham ahoṣi, vatthulohitam kuppi, lohitaṭṭhāṇḍikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁵. Tato tīhacatubhaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa tam ābādham ūtvā „tikicchissāmi na“¹⁶ ti
 brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā- 15
 kam tikicchanatthāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā tam sutvā
 „mahantamahantā¹⁷ rājavejjā mam tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁸,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“¹⁹ ti āha. Sakko tam sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena²⁰ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi nam, rājā mam passatū“²¹ ti āha. 20
 Rājā tam sutvā „tena hi āgacchatū“²² ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā²³ ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvam mam tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“²⁴ ti. „Tena hi tikicchassū“²⁵ ti. „Sā-
 dhu mahārāja²⁶, vyādhino²⁷ me²⁸ lakkhaṇam pi²⁹ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditam vā pītam vā nissāya 25
 udāhu diṭṭham vā sutam vā“ ti. „Tāta mayham vyādhi³⁰ su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin³¹ te sutam“ ti. „Tāta, eko

¹ Bī bheri. ² Bī pakkosāpetvā. ³ C* āga corr. to āha. ⁴ Bī -mi, Ck -mi corr. to -ma. ⁵ Bī nivāsageham. ⁶ Bī nivāsanaparibbayo. ⁷ Bī omits na. ⁸ Bī katham. ⁹ Bī na. ¹⁰ Bī passamā. ¹¹ Ck -thisu. ¹² Bī -hinomhiti. ¹³ Bī nāsakkhisu, Ck na sakkhiṃsu. ¹⁴ so Bp; Bī mahantamahantā, Ck C* mahantamahanta. ¹⁵ so Bp; Ck nivāpena-, C* nivāpetha-, Bī nivāsanena-, read: nivāsenā na --? ¹⁶ C* chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ Bī adds ajja. ¹⁸ Bī byādhino. ¹⁹ Bī omits me. ²⁰ Ck C* omits pi. ²¹ Bī byādhi. ²² C* kiṃ.

mānava¹ āgantvā mayham 'tīsu nāgaresu rajjam gāhvitvā dassā-
mīti' āha, aham tassa nivāsanaṭṭhānam vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesim³, so mayham kujjhitvā aññassa rañño śāntikaṃ
gato bhavissati⁴, atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhitī' cintentassa ayaṃ vyādhi⁵ uppanno ti⁶, sace sakkosi
tam⁷ me kāmaccittān nissāya uppannān⁸ vyādhim⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam attham pakāsento paṭhamam gātham āha:

1. Tayo girim antaram kāmāyāmi:

• Pañcālā⁹ Kuruyo¹⁰ Kekake¹¹ ca,

10

tatuttarim brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha mam brāhmaṇa kamanītan¹² ti. 154.

Tattha tayo girin ti tayo giri¹³, ayam eva vā paṭho, yathā ca Sudas-
sassa¹⁴ girino dvāram h' etam¹⁵ pakasatīti ettha Sudassanam¹⁴ devanagarim
yujjhitvā dugganhatāya duccalanatāya¹⁶ Sudassanagiriti vuttam evam idhāpi tiṇi
15 nagarāni tayo girin ti adhippetāni, tasmā ayaṃ ettha attho: tiṇi ca¹⁷ tesā ca
antaram tividham pi rattham kāmāyāmi, Pañcālā¹⁸ Kuruyo¹⁹ Kekake²⁰ ca
'ti imāni tesā ratthānam namāni tesu Pañcālā¹⁸ Uttarapañcālā¹⁸ tattha Kam-
pillam²¹ nāma nagaram, Kuruyo²² ti Kururattam tattha²³ Indapattam nāma
nagarim, Kekake²⁴ ca 'ti paccatte upayogavacanāni tena Kekayarattam²⁵ das-
20 seti tattha Kekayarājadhānī²⁶ yeva nagaram, tatuttarin ti tam aham ito paṭi-
laddhā Bārasīrajja²⁷ tatuttarim tividham rajjam kāmāyāmi, tikiccha mam
brāhmaṇa kamanītan²⁸ ti²⁹ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītam
hataim³⁰ pahatam³¹ sace sakkosi tikiccha mam brāhmaṇa 'ti.

Atha nam Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,
25 nāṇosadhen' eva tikicchitabbo" ti vatvā dutiyam gātham āha:

¹ Ck Cs mānava. ² Bī nivāsaparippayam, Ck Cs nivāpa-. ³ Ck Bī dāpesi. ⁴ Bī
-titi. ⁵ Bī vyādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bī tvaṃ. ⁸ Bī uppanna. ⁹ Bī -lo.
¹⁰ so Bī Bp; Ck Cs kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bī keake. ¹² Ck -ṇītan, Bī -nītan.
¹³ Ck Cs giri, Bī Bp giri. ¹⁴ Bī -na. ¹⁵ Bī sotam. ¹⁶ Ck duccalanatāya, Cs
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bī duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, Cs va
¹⁸ Bī Bp -lo. ¹⁹ Ck Cs kurayo. ²⁰ Bp ketake, Bī kotake. ²¹ Bp kappilam,
Bī kapilam. ²² so Cs Bī Bp; Ck kurayo. ²³ Ck Cs omit tattha. ²⁴ Bī Bp ketake
²⁵ Bp ketakassa rattham, Bī ketakavuttham. ²⁶ Bī ketakeṇṇījadhānī. ²⁷ Ck Cs
-sīrajja, Bī -sīrājā. ²⁸ Ck -ṇītam, Bī -nītan. ²⁹ Ck Cs omit ti. ³⁰ so Ck Cs Bp;
Bī hataim. ³¹ so Ck Cs Bp; Bī omits pahatam

2. Kaṇhāhi¹ daṭṭhassa karonti h' eke²,
amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
na kāmanīṭassa⁶ karoti koci,
okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ daṭṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce hi tikicchakā⁸ 5
ghoravisena kālasappena daṭṭhassa mantehi e' eva osadhehi ca tikicchaṃ karonti,
amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūṭavejja bhūṭa-
yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhītassa abhibhūtassa gahītassa balikkamma-
parittakaraṇaosaḍḍhaṇṇaribhavitādīhi tikicchaṃ karonti, na kāmanīṭassa karoti
kocīti¹¹ kāmehi pana nīṭassa kānavaśikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
koci tikicchaṃ na karoti, karonto pi kātuṃ samattho nama n' atthi¹². kiṃkāraṇa:
okkantasukkassa hi kā tikiccha ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
dhammassa¹⁴ mariyādāṃ atikkantassa akusaladhamme patitṭhitassa¹⁵ puggalassa
mantosaḍḍhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imāṃ kārāṇaṃ dassetvā uttarīṃ evaṃ āha¹⁷: 15
„mahārāja, sace tvam tāni tīṇi rajjāni lacchasi¹⁸ apī nū kho
imesu catūsu¹⁹ nagaresu rajjāṃ karento ekappahāren' eva cat-
tāri sātākayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisayanesu sayeyyāsi²², mahārāja
taṇhāvasikena nāma bhavitum na vattati²³, taṇhā hi nāṃ' esā 20
vipattimūlaṃ²⁴, sā vaddhamānā yo tam²⁵ vaddheti²⁶ tam pug-
galaṃ atthasu mahānirayesu soḷasaussadanirayesu nānappakāra-
bhedesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁹. Rājāpi
ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyaḍḍhitam²⁹ 25

¹ Ck Bī taṇhāhi, C^s taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bī soke. ³ Bp viddhassa, Bī omits vaddhassa. ⁴ Ck omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bī adds va. ⁶ Bī taṇhāhi. ⁷ Bī sokeci, C^s hoketi corr. to heketi. ⁸ Ck Bī tikiccha, Ck tikicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bī -viddhassa, Bp -ssāvaddhassa. ¹⁰ Bī viddhassa, Bp paviddhassa. ¹¹ Ck C^s kecīti. ¹² Bī natthīti. ¹³ Ck C^s omit ti. ¹⁴ Ck C^s -dhamma, Bī avakkantassa sukkassa kusalaḍḍhammassa. ¹⁵ Bī omits akusala - - patitṭhitassa. ¹⁶ so Bp; Ck esabalehi, C^s esabālehi, Bī etehi. ¹⁷ Ck C^s omit māha. ¹⁸ Bī lajjasi. ¹⁹ so Bp; Ck C^s Bī catusu. ²⁰ C^s sātākayuggalāni, Bī sāka-tayugāni. ²¹ Bī sare daheyyāsi. ²² Bī seyyāsi. ²³ Ck C^s vaddhati, Bī vattati. ²⁴ Ck C^s -lā, Bī vipattimulā. ²⁵ C^s yo nam, Bī so kam. ²⁶ Ck Bī vaddhati. ²⁷ Ck nānappakāre-. ²⁸ Bī desayi. ²⁹ Bī Bp nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-
lokaṃ eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā
yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṃ āharitvā jātakāni samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmaṇītabrahmaṇo¹ ahoṣi. Sakko pana aham evā“ 'ti.
Kāmaṇītajātakāni².

9. Palāyijātaka.

Gajjagameghehīti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Palāyi-
paribbājakaṃ³ ārabha kathesi. So kira vādatthāya⁴ sakala-Jambu-
10 dīpaṃ vicaritvā kiñci paṭivādiṃ alabhivā anupubbena Sāvattthiṃ gantvā
„atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ kātuṃ samattho“ ti manusse
pucchī. Manussā „tādisānaṃ sahasseṇa⁵ pi saddhiṃ vādaṃ kātuṃ
~~samattho~~ sabbaññū dipadānaṃ⁶ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-
vādappamaddano⁷, sakale⁸ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamituṃ samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo⁹ viya
hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamaṇḍalaṃ patvā cunṇavicunṇā hontīti“ Buddha-
guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā
„Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto
Jetavanaṃ gacchanto Jetarājakumāreṇa¹¹ navakoṭṭhānaṃ vissajjetvā
20 kāritaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-
massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayaṃ“ ti sutvā
„dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā
„gandhakuṭi“¹⁴ nāma appameyyā¹⁵ ti vutte „evarūpena samaṇena
saddhiṃ ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ 'ti vuttā¹⁷
taṃ¹⁸ pavattim kathayimāsu. Satthā „na kho upāsakā idāni eva pubbe
p' esa manva vasanaṭṭhānaṃ dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“
'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bī kamanika-, Ck kamaṇīta-. ² Ck kamaṇīta-, Bī kamanijātakaṃ aṭhamāni. ³ Ck C* palasi-, Bī palāyiparippū-. ⁴ Bī vādatthāya. ⁵ Ck sahasse, C* sahasse corr. to sahasseṇa. ⁶ Bī dvip-. ⁷ Bī parappavādappamaddano. ⁸ Bī sakala. ⁹ Bī samuddaumiyo viya. ¹⁰ Bī omits hi. ¹¹ Bī jetavane pi jetavane rājakumāreṇa. ¹² Ck C* -koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bī adds va. ¹⁴ C* Bī -kuṭi. ¹⁵ Ck -yyo, C* -yyo corr. to -yyā. ¹⁶ C* unnā-. ¹⁷ Bī vutte. ¹⁸ Ck C* nai. ¹⁹ Bī palāyi yevā.

Atīte Gandhāraratthe Takkaṣilāyaṃ Bodhisatto rajjaṃ
kāresi, Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatto. So „Takkaṣilaṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre tathvā
„iminā niyāmena hatthi¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
pattī², evaṃ dhāvītvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhakaṃ viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ ’ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gajaggameghehi⁶ hayaggamālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḥhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkaṣilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vividhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat’ ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gajjato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehi¹⁷ aggagajameghehi¹⁸ koṇcanādaṃ gajjitaṃ¹⁹
gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehi²⁰ attho, hayaggamālihi²¹ aggahaya-
mālihi²² varasindhavamalakūtehi²³ assāṇikehi²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ saṅ-
jātāmivegehi²⁶ sōgarasālehi²⁷ viya saṅjātarathumhi²⁸ rathāṇikehi²⁹ attho,
sarābhivassehi³⁰ tehi yeva rathanikehi ghanavassameghe viya saravassaṃ 20

¹ Bp hatthiṃ, Ck Cs Bī hatthi. ² Bp pattiiṃ, Ck Cs Bī patti. ³ Ck Cs -vassa, Bī -vassaṃ vassāpervā. ⁴ so Cs Bp; Ck saravassa, Bī saravasa. ⁵ Bp passatha, Bī thānaṃ. ⁶ Bī gajaggameghehi. ⁷ Bī sayaggamālihi, Cs hayaggamālihi. ⁸ Bī ratubhummijātehi, Bp rathamijātehi. ⁹ Bp -vassehi, Ck Cs sarāhi-vassahi, Bī sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvattada-, Cs tharuggahāvaddhadaḥhappa-hārihi, Bī dhanuggavattadaḥhappahārihi. ¹¹ Bī paripārīta, Cs pavārīta. ¹² Cs - - patthā ca - - -, Bī abhidhāvathā cuppatadhavathā ca vividhavinadibhā ca, Bp abhi-dhāvathā cupakavathā ca vividhavinaditā va, but further on: abhidhāvathā ca upa-upadhāvathā ca - - -. ¹³ Bī rantihi, Bp dantihi. ¹⁴ Bī tumulo. ¹⁵ Bī vijjalata-dharassa, Bp vijjulatūjaladharassa. ¹⁶ Bī jaggato. ¹⁷ Cs gajjameghehi, Bī ga-jaggameghehi. ¹⁸ Bī aggagajameghehi. ¹⁹ Bī gajjitaṃ. ²⁰ Bī -valāhakehi. ²¹ Ck -lihi, Bī sayaggamālihi. ²² Bī aggasāyamalihi. ²³ Bp -dhavavalāha-kehi. ²⁴ Bī assāṇikehi. ²⁵ Bī rathūmijātehi. ²⁶ Ck sataūmi-, Cs saṅjāna-, Bī saṅcātaumpi-. ²⁷ Bī sōgarasālehi. ²⁸ Ck saṅjātāni-, Cs saṅjāta-, Bī saṅjāta, omits rathūmhi. ²⁹ Ck sarābhivassahi, Cs -vasshi corr. to -vassahi, Bp -vassehi Bī sarātivassati.

vassantehi, tharuggahāvattadaḥhappahārihīti¹ tharuggahehi² āvattadaḥhappahārihi³ ito e' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ dhammā paharantehi gahitakaggā-ratanatharudandehi⁶ pattiyodhehi ca 'ti attho, parivāritā Takkasilā saman-tato ti yathā ayaṃ Takkasilā parivāritā ṇoti sīgham tathā karothā 'ti attho, abhi-
 5 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegena dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vivi-dhavinaditā ca dantihīti¹¹ varavarahehi saddhim vividhavinaditā bhavatha¹², selitagajjitavāditehi¹³ nānaviravā hothā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso ti vattatu¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁵ mahanto¹⁸ asanisaddasado ghoso, yathā vijjutā¹⁹ jaladharassa gajjato²⁰ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā²¹
 10 vijjutā²² caranti evaṃ vicarantā nagarāni parivaretvā rajjani gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senam vicāretvā nagaradvārasamīpani gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²³ disvā „idaṃ raṇṇo vasanagehan“ ti pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁴ ti vutte „nagara-dvārakoṭṭhako“²⁵ tāva evarūpo raṇṇo nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatiti“ vatvā „Vejayantapāsādasadisaṃ“ ti sutvā „evaṃ yāsāsaṃpanna raṇṇā saddhim yujjhituṃ na sakkhissāma“ 'ti dvārakoṭṭhakaṃ²⁶ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako²⁸ ahoṣi, Takkasilārājā ahaṃ evā“ 'ti. Palāyijātakaṃ²⁹.

¹ Ck tharuggahāvavaddhaddaḥhappahārihīti, C* tharuggahāvavaddhaddaḥhappahāribhīti corr. to tharuggahāvavaddha-, Bī dhanuggahāvattadaḥhappahāribhīti. ² Bī dhanuggahehi. ³ Bī -ribhi, Ck C* āvaddha--bhi. ⁴ Bī āvattitvā. ⁵ Bī parivattitvā. ⁶ Ck C* -tharudandehi, Bī -dhanudandehi. ⁷ Bī asidhāvata, C* abhidhāvata corr. to -thā. ⁸ C* ca patthā cā corr. to cā, Bī cuppatadhāvata ca. ⁹ C* dhāvata corr. to dhāvatha. ¹⁰ C* upajjanta corr. to upanathā, Bī uppatadhāvata. ¹¹ Ck dantihīti, Bp -ta va dantibhīti, Bī rantisiti. ¹² Bī vividha. ¹³ Ck selina-, C* selina- corr. to selita-, Bp sotthita-, Bī selitavajjitavaritebhi. ¹⁴ Ck vattanajja, C* vatthanajja corr. to vattatajja. ¹⁵ Bī tumulo. ¹⁶ Ck Bī vatta, C* vatta corr. to vattatu. ¹⁷ Ck Bī omi ajja. ¹⁸ Ck mahantā, C* mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ Ck C* vijjunā, Bī vijjulātā. ²⁰ C* gajjante corr. to gajjato, Bī gacchato. ²¹ Ck nigañjunā, C* nigañ-junā corr. to niggatā. ²² C* vijjunā corr. to vijjutā, Bī vijjulātā. ²³ Ck -koddha-kaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ²⁴ Ck C* -koddhako, Bī -dvāraṇkoṭṭhako. ²⁵ Ck C* -koddhako, Bī -koṭṭhako. ²⁶ Ck C* -koddhakaṃ, Bī -koṭṭhakaṃ. ²⁷ Bī dhammadesanaṃ. ²⁸ Ck palāsa-, C* palāsi-, Bī palāyi-. ²⁹ Ck palāsa-, C* palāsi-, Bī palāyitajā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti.¹ Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam Palāyiparibbājakaṃ² eva ārabhha kathesi. Imasmiṃ pana
vatthusmiṃ so paribbājako Jetavanān pāvisi. Tasmīn khaṇe Satthā
mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisīno manosilātale sīhanādanī 5
nadanto sīhapoto³ viya dhammān deseti⁴. Paribbājako Dasabalassa
brahmasarīrapaṭibhāgaṃ⁵ rūpaṃ puṇṇacandasassirikaṃ⁶ mukhaṃ su-
vaṇṇapattasadisam⁷ nalātaṃ⁸ ca disvā „ko evarūpaṃ purisaṃ⁹, jinitum
sakkhissatīti“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano taṃ
anubandhitvā nivattitvā Satthu taṃ pavattim ārocesi. Satthā „na so“ 10
paribbājako idān¹⁰ eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇaṃ¹¹ mukhaṃ disvā
palāto¹² yevā¹³ „ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ rajjaṃ kāresi, Takka-
silāyaṃ eko Gandhārārājā. So „Bārāṇasiṃ gaheṣṣāmīti“ catur-
aṅginiyā senāya āgantvā nagaraṃ¹⁴ parivāretvā nagaradvāre 15
thito attano balavāhanaṃ oloketvā¹⁵ „ko ettakaṃ¹⁶ balavāha-
naṃ jinitum sakkhissatīti“ attano senaṃ vaṇṇetvā paṭhamam
gātham āha:

1. Dhajam aparimitaṃ anantapāraṃ
duppasahaṃ, dhanūkehi¹⁷ sāgaram iva 20
2. giri-m-iva anilena duppasaho
duppasaho aham ajja tādisenā¹⁸ ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapade¹⁹ thape-
tvā²⁰ ussāpitaṃ dhajam eva aparimitaṃ bahuni anekasatasānikhaṃ²¹, ananta-
pāraṃ ti balavāhanaṃ pi me ettakā²² hatthi²³ ettakā²⁴ assā ti gaṇanaparicche- 25
darahitaṃ²⁵ anantapāraṃ, duppasahan ti na sakkā paṭisattuhi²⁶ sahītuṃ

¹ Ck palāsa-, Cs palāsi-, Bī palāyiparippājakaṃ. ² Bī -potako. ³ Bī desesi, Cs desesi
corr. to deseti. ⁴ Bī brahmasaribhāga. ⁵ Bī -candasarikam. ⁶ Ck Cs -paddha-, Bī
-patti-. ⁷ Bī nalātan. ⁸ Bī purisuttamaṃ. ⁹ Bī adds kho. ¹⁰ Bī suddhasu-
vaṇṇa-. ¹¹ Ck palāyato, Bī palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck Cs -ram. ¹³ Bī olo-
kento. ¹⁴ Bī etthakaṃ. ¹⁵ Bī -kebhi. ¹⁶ Bī -pādaṃ. ¹⁷ Bī thapetvā. ¹⁸ Bī -sañ-
khyam. ¹⁹ Bī etthakā. Cs etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS. hatthi. ²¹ Bī
gaṇapari-, Cs gaṇanaparicchedaṃ, corr. to gaṇanaparicchedaṃ-. ²² Bī -satthuhi.

abhibhavitū, yathā kiñ: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgaro bahūhi³
 pi kakehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho eva
 duppasaham, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayam balakāyo
 yathā pabbato vātena akampaniyo⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
 5 saho. duppasaho ahamajja tādiseṇā⁷ ti sv-āham iminā balena samannāgato
 ajja tādiseṇa duppasaho ti atṭhake⁸ (hitam Bodhisattam sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirīkam attano mukham dasse-
 tvā „bāla mā vippalapa", idāni te balavāhanam mattavaravārāṇo
 viya nāḷavanam⁹ viddhamsessamīti¹⁰ santajjetvā dutiyam gā-
 10 tham āva:

2. Mā bāliyam vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādiseṇā,
 vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakam,
 āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārinam
 ————— yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyam vippalapitī¹⁷ mā attano bālabhavam vilapa¹⁸, na
 hissa tādiseṇā ti na hi'ssa tādise, ayam eva va pātho, tādise anantapāram me¹⁹
 balavāhanam ti evanupam takkento rajjam ca²⁰ gahetū samattho nāma na hi
 assa²¹ na hotīti attho, vilayhase²² ti tvam hi kevalam rāgadosamohamāna-
 parilāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakan ti mādisam pana
 20 pasayha abhibhavitvā nisedhakam²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgatanaggen²⁷ eva
 palāpessamī. āsajjasitī²⁸ upagacchasi, gajam iva ekacārinam ti ekacārinam
 mattavaravārāṇam viya, yo tam¹⁵ padā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo tam
 yatha nāma mattavaravārāṇo padā nalam²⁹ potheti sādhu³⁰ cuppeti³¹ evam potha-
 yissati, tvam tam āsajjasitī attanam sandhayāha.

25 Evaṃ tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck Cs iva. ² Ck Cs omit ti. ³ Ck B' bahūhi, Cs bahūhi? ⁴ Cs -vikkham-
 bhavasena. ⁵ B' omits vā. ⁶ Ck Cs akampani-, B' akammani-, Bp akampani-
 yako. ⁷ Ck Cs addhālake. ⁸ B' vipalapasi. ⁹ B' naḷhānam. ¹⁰ B' vilapasi.
¹¹ Cs nabhisso, B' nahissu. ¹² Cs vilayhase, B' vidayhase. ¹³ Ck lase, Cs lase
 corr. to labhase. ¹⁴ B' āpajjasi. ¹⁵ B' tvam. ¹⁶ Ck B' padā-, Bp padā nalam.
 Cs padānam. ¹⁷ B' vilapassā. ¹⁸ B' vilapasi. ¹⁹ B' anantapārameva. ²⁰ B'
 rajjam. ²¹ B' assu. ²² Ck Cs vilayhase, B' vidayhase. ²³ Ck -mānamparilā-
 hena. Cs -mānamparilābhena. ²⁴ Cs vilayhasi, B' vidayhasi. ²⁵ Ck Cs -kan.
²⁶ B' na tāva. ²⁷ B' āpajjasitī. ²⁸ B' omits ekacārinam. ²⁹ Ck Bp -nalam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cuppeti. ³² B' omits padānamiva --- katham.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasadisam² mahānalātaṃ³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthō imam desanam⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁸ ahesi, Bārāṇasirājā pana aham evā⁹ ti. Dutiyapalāyijātakam⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo.

5

9. UPĀHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitū ti. Idam Satthā Veluvane¹⁰ viharanto Deva-dattam ārabha kathesi. Dhammasabhāyam hi¹¹ bhikkhū kathāṃ samutṭhāpesun: „āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Tathāgatassa 10 paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsam pāpuṇīti“. Satthā agantvā „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sammisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān eva ācariyam paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsam patto¹², pubbe pi patto yevā“ ti vatvā atītam āhari:

15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-sippe nipphattim pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmakko¹³ māṇavako¹⁴ āgantvā tassa santike sippam uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-pam vācentā¹⁵ ācariyamutṭhiṃ na karonti, attano jānanani- 20 yāmena¹⁶ niravasesam¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhisattassa jānanasippam niravasesam¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattam āha:

¹ Bi olokento. ² Ck Cs -paddha-. ³ Ck -nalātaṃ. ⁴ Bi gahaṇam apassanto bhito, Bp gahaṇam bhito. ⁵ Ck omits palāyanto. ⁷ Bi dhammadesanam. ⁸ Ck palāsi-, Cs palāsi-, Bi omits palāsi. ⁹ Ck -palāsi-, Cs palāsi-, Bi adds dasanam. ¹⁰ Bi jetavane. ¹¹ Ck, Cs omit hi. ¹² Bi pāpuṇi. ¹³ Bi kāsikagāmaṇāsiko. ¹⁴ Bi māṇavo. ¹⁵ Ck Bi bodhisatto - - -to, Cs -tto - - -to corr. ¹⁶ -ttā - - -ttā. ¹⁷ Cs jānanīyāmena. ¹⁷ Cs niravasesam.

„ācariya ahañ rājānañ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhū
 tātā“ ¹ti gantvā ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe
 upatṭhātum² icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“ ³ti. „Tena hi
 'ssa paribbayañ jānāthā“ ⁴ti. „Tumhākañ antevāsiko tumhehi
 5 samakam⁵ na lacchati, tumhesu satam⁶ labhantesu paññāsam
 lacchati, dve labhantesu ekam lacchatīti“. So gehañ gantvā
 tam pavattim antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahañ ācariya
 tumheki samasamasippam⁷ jānāmi, sace samakam⁸ ñeva parib-
 bayam labhissāmi upatṭhahissāmi, noce⁹ na upatṭhahissāmīti“
 10 āha. Bodhisatto tam pavattim rañño ārocesi. Rājā „sace so
 tumhehi samappakāram¹⁰ karotu“ tumhehi samakam¹¹ ñeva sip-
 pam¹² dassetum sakkonto samakam¹³ labhissatīti“ āha¹⁴. Bodhi-
 satto tam pavattim tassa ārocetvā tena¹⁵ „sādhū, dassessāmīti“
 vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippam¹⁶ dassethā“ ¹⁷ti.
 15 „Sādhū, dassessāma¹⁸, nagare bheriñ carāpethā“ ¹⁹ti āha²⁰. Rājā
 „sve kira ācariyo ca“ ²¹antevāsiko ca ubho hatthisippam²² das-
 senti²³, sve²⁴ rājāṅgaṇe sannipatitvā datṭhukāmā passantū“ ²⁵ti
 bheriñ carāpesi. Acariyo „na me antevāsiko upāyakosallañ
 jānātīti“ ekam²⁶ hatthim gabetvā ekaratten²⁷ eva vilomañ sikkhā-
 20 pesi. So tam „gacchā“ ²⁸ti vutte osakkitum „osakkā“ ²⁹ti vutte
 gantum „tiṭṭhā“ ³⁰ti vutte nipajjitum³¹ „nipajjā“ ³²ti vutte ṭhā-
 tum „gaṇhā“ ³³ti vutte ṭhapetum „ṭhapehīti“ vutte³⁴ gaṇhitum
 sikkhāpetvā punadivase tam hatthim abhirūhitvā³⁵ rājāṅgaṇaṃ
 agamāsi³⁶. Antevāsiko pi ekam³⁷ manāpahatthim³⁸ abhirūhi³⁹.
 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakam⁴⁰ sippam⁴¹ dassesum.
 Puna Bodhisatto attano hatthim vilomañ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bⁱ ti vatvā rañño. ² C^k C^s upatṭhanam, Bⁱ upatṭhātu. ³ Bⁱ upatṭhahatu.

⁴ C^s samam. ⁵ Bⁱ samakam. ⁶ Bⁱ samam sippam. ⁷ Bⁱ adds labhissāmi.

⁸ Bⁱ samappakā, C^s samappakā corr. to samappakāram. ⁹ Bⁱ rotu, C^s rotu corr. to karotu. ¹⁰ Bⁱ omits āha. ¹¹ Bⁱ adds hi. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ omits ca.

¹⁴ Bⁱ B^p dassesanti. ¹⁵ Bⁱ omits sve. ¹⁶ C^k ācariyayo. ¹⁷ C^s Bⁱ nipajjitum.

¹⁸ Bⁱ abhirūhitvā. ¹⁹ Bⁱ -ne āga-. ²⁰ Bⁱ manāpam-. ²¹ Bⁱ abhirūhi, C^s abhirūhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹ „mā“ are² duṭṭhantevāsika⁴ tvaṃ ācariyena, saddhiṃ sārambhaṃ karohi⁵, attano pamāṇaṃ na⁶ jānāsi, 'ācariyena saddhiṃ samakaṃ jānāmīti' saññī hosīti⁷ leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth'eva jīvita-kkhaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruṃhā rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhathāya gaṇhanti, ekaccassa⁸ pana gaṇhitasippaṃ dukkatā⁹ upāhanā viya vināsaṃ eva āvahaṭīti“ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayaṃ āha:¹⁰

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca papīlītā, tassevā 'ti yena ta sukhathāya kīṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vappaṃ vā¹⁸ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hīroṭṭapavajjito asappuriso, tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiyā²¹ 'ti ettha taṃ²² taṃ namati²³, tumbhāka²⁴ ti vattabbe tumbhāka iti vuttāni, tumbhākaṃ²⁵ taṃ²⁶ taṃ sippaṃ āsevati parivatteṭīti attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁷ 'ti²⁷

¹ Ck omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ duṭṭhaante-. ⁵ Bⁱ sārabbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ ahoṣiti. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkataṃ, Bⁱ dukkaṭaṃ, Bp duggata. ¹⁰ Bⁱ imaṃ. ¹¹ so all four MSS. ¹² so Bp; Ck C^s tamhāka, Bⁱ tumbhākaṃ. ¹³ Bⁱ suttena. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, Bp dupāhanupamo, Bⁱ vucca-rupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ Bp; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -tu-. ¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ Ck -kulino. ²⁰ Bⁱ anattiyo. ²¹ Bⁱ ādiya. ²² Ck na? ²³ so Bⁱ Bp; C^s mantī, Ck mantī. ²⁴ Ck taṃmāko, C^s taṃāno corr. to taṃmāko. ²⁵ so Bp; Ck C^s tamhāko, Bⁱ tumbhāko, all three omit iti vuttāni tumbhākaṃ. ²⁶ Bⁱ kaṃ. ²⁷ Ck C^s tamhākā, Bⁱ tumbhākā so, all three omit ti.

gāthābaramhanasukhatthaṃ pan' assa rassabhāvo kato, vijjaṇ ti atthārasasu
vijjaṭṭhānesu, yaṃ kiñci sutā¹ ti yaṃ kiñci sutapariyattin², ādiyā ti ādi-
yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādātīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
ti⁶ yo dukkulino⁷ anariyo ācariyamha⁸ vijjaṇ ca sutā ca ādiyati⁹ so tattha
5 sutena khādātīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādātīti attho, Attha-
kathāyaṃ pana ten' eva so tattha sutena khādātīti pi paṭho, tassāpi so tena¹⁰
tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādātīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupahanupamo¹⁵ dukkatupāhanupamo¹⁶ vuccati,
yatha hi¹⁷ dukkatupāhana¹⁸ purisaṃ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
10 attanā²¹ va²¹ attānaṃ khādati, athavā pānāya duto²² ti pānadu, upāhanupānāpi²³
tassa²⁴ upāhanāya khaditapādass' etaṃ²⁵ namaṃ, tasmā yo so²⁶ attānaṃ sutena
khādati so tena sutena²⁷ khādītattā anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁸ upāhanu-
patāpitasadiso²⁹ ti vuccatīti³⁰ ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

15 Satthā imaṃ desanaṃ³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
antaṃ³²iko Devadatto ahoṣi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
jātakam³³.

2. Vināthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
20 viharanto aññataraṃ kumārikam ārabha kathesi. Sā kir' ekā
Sāvattthiyaṃ seṭṭhidhītā attano³⁴ gehe usabharājassa³⁵ sakkāraṃ kayi-
ramānaṃ³⁶ disvā dhātūṃ pucchī „amma ko nāṃ' esa evaṃ sakkāraṃ
labhatīti“. „Usabharājā nāma amma³⁷“ ti. Puna sā „ekadivasaṃ
pāsāde³⁸ thatvā³⁹ antaravithiṃ oloketi⁴⁰ ekam khujjaṃ disvā cintesi:

¹ Bⁱ subhan. ² Bⁱ subhapiyatti. ³ Bⁱ subheṇa. ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omīti ti.
⁶ C^k yā ti, C^s yā ni corr. to yo ti, Bⁱ so ti. ⁷ C^s Bⁱ -kulino, C^k -kulino.
⁸ C^k ādiyāti, C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bⁱ omīti tena.
¹¹ Bⁱ sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k
ayamattho, C^s ayamatto corr. to ayam eva attho. ¹⁴ Bⁱ dupahanupamo, Bⁱ
vuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ dupahanupamo, Bⁱ napāhanupamo. ¹⁶ Bⁱ omīti
dukka-, Bⁱ dupahanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ Bⁱ khādati.
²⁰ Bⁱ eva. ²¹ Bⁱ omīti attanāva. ²² C^k duto, Bⁱ pāhanā dukkhā. ²³ C^k upā-
hānū-, C^s upāhanū- corr. to upāhanu-. ²⁴ Bⁱ has only pādā in the place of
pānadu - - - tassa. ²⁵ Bⁱ khāditaupāhanassetān. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ Bⁱ omīti
sutena. ²⁸ Bⁱ upāhanupamo. ²⁹ Bⁱ upāhanāthāpitaṃ. ³⁰ Bⁱ vuccati. ³¹ Bⁱ
dhammaḍḍesanaṃ. ³² Bⁱ adds paṭhamān. ³³ Bⁱ attā. ³⁴ Bⁱ uparājassa. ³⁵ Bⁱ
kariyamānaṃ. ³⁶ Bⁱ adds vātapāne. ³⁷ Bⁱ thatvā. ³⁸ C^s Bⁱ -ti.

ādāni indriyāni na parihāyantīti pucchati, paṭisammoditī sammodanīya-
 kathāya paṭikathesi, tattha sabbam etan ti yaṃ yathāvuttam vātānam avisag-
 gatā ti sabbam tam tath' eva, tadubhāgyan ti yaṃ pi tayā appābādho v' asi
 kacci cakkhāṃ na parihāyattīti vuttam tam pi ubhayaṃ tath' eva, na balī-
 yare ti nābhībhavanti na kuppanti, anantārā ti paṭisanthārānantārā pañham 5
 pucchi, tattha attham dhammaṃ ca nāyaṃ cā 'ti pāliatthaṃ ca pālīṃ ca
 kāraṇayuttiṃ¹ ca² so hi katham dhammam care ti pucchanto mātāpituādisu
 paṭipattidīpakam pālīṃ ca pāliatthaṃ ca kāraṇayuttiṃ ca me kathethā 'ti imaṃ
 atthaṃ ca dhammaṃ ca nāyaṃ ca pucchi, tattha katham ceke adhammaṃ³ tthā
 ti ekacce adhamme tthitā katham nirayaṃ c' eva adho sesaapāyesu ca paṭantīti. 10

Sabbaññubuddha-pacceka-buddha-buddhasāvaka-maḥābodhi-
 sattesu purimassa purimassa alābhena⁴ pacchimaṃ pacchimaṃ
 pucchitabbayuttakam mahesakkhapañham rājā kiñci ajānantam
 naggabhoggaṃ nissirikaṃ andhabālam ājīvikaṃ pucchi, so evam
 pucchito pucchānurūpaṃ vyākaraṇam adatvā carantaṃ goṇam 15
 paharanto viya bhattapātiyaṃ⁵ kacavaram khipanto viya „ṣuṇa
 mahārājā“ 'ti okāsam karetvā attano micchāvādam paṭṭhapesi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

34. Vede-hassa vaco sutvā Kassapo etad abravī:
 suṇohi me mahārāja saccam avitatham padaṃ, 979. 20
35. N' atthi dhammacaritassa⁶ phalam kalyāṇapāpakam,
 n' atthi deva paro⁷ loko, ko tato hi idhāgato, 980.
36. N' atthi deva pitaro vā. kuto mātā kuto pitā,
 n' atthi ācariyo nāma, adantaṃ ko damissati, 981.
37. Samatulyāni bhūtāni, n' atthi jeṭṭhāpacāyino, 25
 n' atthi balaṃ vā viriyaṃ vā, kuto uṭṭhānaporisam⁸,
 niyatāni hi bhūtāni, yathā goṭaviso⁹ tathā, 982.
38. Laddheyyam labhate macco, tattha dānaphalam kuto,
 n' atthi dānaphalam deva, avaso dev' avīriyo, 983.
39. Bālehi dānam paññattaṃ paṇḍitehi paṭicchitaṃ, 30
 avasā denti dhīrānam bālā paṇḍitamānino ti, 984.

Ta idhāgato ti tato paralokato idhāgato nāma n' atthi, pitaro vā ti
 deva ayyakādayo¹⁰ vā n' atthi, tesu asantesu¹¹ kuto mātā kuto pitā, yathā

¹ Bā -yuttaṃ ca. ² Cks -bhe. ³ Bā adisvā. ⁴ Bā bhattavuddhikāya. ⁵ Ck
 dhammassa, Cs dhammam corr. to -assa. ⁶ Bā para. ⁷ Cks -yo. ⁸ Ck ayya-
 ayyikāyo, Cs ayyaayyakāyo, Bā ayyakapeyyakādayo. ⁹ Cks asati.

goṭaviso¹ ti goṭaviso¹ vuccati pacchimabandho, yathā nāvāya pacchimabandho
 nāvam eva anugacchati tathā ime sattā niyatam eva anugacchanti vadati. avaso
 devavīriyo ti evam dānaphale asati² yo koci bālo deti nāma so avaso avīriyo
 na attano vasena³ balena deti dānaphalam pana atthīti saññāya aññesaṃ andha-
 5 bālānaṃ saddahitvā detīti dīpeti, bālehi dānaṃ paññattan ti dānaṃ dā-
 tabban ti andhabālehi paññattam anuññatam, tam dānaṃ bālā yeva denti paṇḍita-
 gaṇhanti.

Evam dānassa nipphalataṃ vaṇṇetvā idāni pāpassa phalā-
 bhāvaṃ⁴ vaṇṇetum āha:

- 10 40. Satt⁵ ime sassatā kāyā acchejjā avikopino:
 tejo paṭhavi⁶ āpo ca vāyo sukhadukkhā⁷ c' ime⁸
 jīvo ca⁹, satt⁵ ime kāyā⁶ yesaṃ chettā na vijjati. 985.
 41. N' atthi hantā vā chettā vā haññare vāpi⁷ koci naṃ,
 antaren' eva kāyānaṃ satthāni vītivattare. 986.
 15 42. Yo p' āyam⁸ siram ādāya paresaṃ nisitāsina
 na so chindati te kāye, tattha pāpaphalam kuto. 987.
 43. Cullāsītimaḥākappe sabbe sujjhanti saṃsaram,
 anāgate tamhi kāle saññato pi na sujjhati. 988.
 44. Caritvāpi bahum bhaddam n' eva sujjhanti nāgate,
 20 pāpaṇ ce pi bahum katvā tam khaṇam nātivattare. 989.
 45. Anupubbena no suddhi kappānaṃ cullasītiyā,
 niyatim nātivattāma velantam iva sāgaro ti. 990.

Ta. kāyā ti samūhā, avikopino ti vikopetum na sakkā, jīvo cā⁹ 'ti¹⁰
 jīve¹¹ cā 'ti pi paṭho, ayam ev' attho: satt⁵ ime kāyā ti ime satta kāyā,
 25 haññare vāpi kocinaṃ ti yo haññeyya so pi n' atth' eva, vītivattareti
 imesaṃ sattannaṃ kāyānaṃ antare yeva caranti chinditum na sakkonti, siram
 ādāyā 'ti paresaṃ sīsaṃ gaḥetvā nisitāsina ti nīsitena asina chindatīti
 vuccati. so pi te kāye na chindati paṭhavi paṭhavim eva upeti āpādayo āpā-
 dike sukhadukkhajīva¹² ākāsaṃ¹³ pakkhandatīti dasseti, saṃsaran ti mahā-
 30 rāja ime sattā imaṃ paṭhaviṃ ekamaṃsakhalaṃ katvāpi ettake kappe saṃ-
 sarantā sujjhanti aññatra hi saṃsārasatte sodhetum samattho nāma n' atthi,
 sabbe saṃsāren' eva sujjhanti, anāgate tamhi kāle ti yathāvutte pana
 etasmiṃ kāle anāgate appatte antarā susaṇṇato pi parisuddhasilo pi na sujjhati,

¹ Cks goṭaviyo. ² Cks add na. ³ Cs -ssāphalā-, Bā -ssa nipphala-. ⁴ Cks -vir,
 Bā -vi-. ⁵ Bā sukham dukkham jīve. ⁶ Cks jīve va, Bā sattime sassatā kāyā.
⁷ Cks cāpi. ⁸ Bā cāpi. ⁹ Bā jīvi ca, Cks jīve vā. ¹⁰ Cks add jīvo va. ¹¹
 Cs Bā jīvo. ¹² Cks -dukkhejīvo. ¹³ Ck ākāraṃ.

taṃ khaṇan ti taṃ vuttappakāraṃ kālaṃ, anupubbena no ti ambhākaṃ vāde
anupubbena suddhi, sabbesam pi ambhākaṃ anupubbena suddhīti pi attho.

Iti so ucchedavādo attano⁶ thāmena sakavādaṃ nippade-
sato kathesiṭi.

46. Kassapassa vaco sutvā Alāto etad abravī: 5
yathā bhadanto bhaṇati mayhaṃ p' etam ca¹ ruccati. 991.
47. Aham pi purimaṃ jātiṃ sare saṃsarit' attano,
Piṅgalo nāṃ' ahaṃ āsiṃ luddo goghātako pure. 992.
48. Bārāṇasiyaṃ phitāya¹ bahuṃ pāpaṃ kataṃ mayā,
bahū mayhaṃ³ hatā pāṇā: mahisā sūkarā ajā. 993. 10
49. Tato cuto idha jāto iddhe senāpatikule
n' atthi nūna phalaṃ pāpe⁴ so 'haṃ na nirayaṃ gato ti. 994.

Ta. Alāto etad abravīti so kira Kassapadasabalassa cetiye anoja-
pupphadāmena pūjaṃ katvā maraṇasamaye aññena kammaṃ yathānubhāvaṃ
khitto saṃsāre saṃsaranto ekassa pāpakammassa nissandena goghātakulo nib- 15
battitvā bahuṃ pāpaṃ akāsi, ath' assa maraṇakāle bhaṣmāpāṭicebhanno viya
aggi ettakaṃ kālaṃ thitaṃ taṃ puññakammaṃ okāsaṃ akāsi, so tassānubhāvena
idha nibbattitvā taṃ vibhūtiṃ patto jātiṃ saranto⁵ pana atītānantarato paraṃ
saritum asakkonto goghātakammaṃ katvā idha nibbatto 'smīti saññāya tassa 20
vādaṃ upatthambhento idaṃ yathā bhadanto ti ādivacanam abravī, tattha
sare saṃritattano ti attano saṃsaritaṃ sarāmi, senāpatikule ti senā-
patikulamhi.

50. Ath' ettha Bijako nāma dāso āsi palaccari⁶,
uposathaṃ upavasanto Guṇasantikam upāgami. 995.
51. Kassapassa vaco sutvā Alātassa ca bhāsitaṃ 25
passasanto muhuṃ uṇhaṃ⁷ rudaṃ assūni vattayīti. 996.

Ta. athetthā 'ti atha etissā⁸ Mithilāya palaccarīti⁹ daliddo kapaṇo,
Guṇasantikam upāgamīti Guṇassa santikaṃ kiñcid eva kāraṇaṃ sossāmīti¹⁰
upāgato ti vedittabbo.

52. Tam annupucchi¹¹ Vedeho: kimatthaṃ samma rodasi, 30
kin te sutam vā dīṭṭhaṃ vā, kiṃ maṃ vedesi vedanan ti. 997.

¹ Ck^s peteva, Bā petam va. ² Ck^s pītāya, Bā phitāyaṃ. ³ Bā mayā. ⁴ Bā
pāpaṃ. ⁵ Ck^s Bā jāti² -, C^s jātiṣsaranto. ⁶ Ck^s palaccari, C^s palaccari, Bā pa-
ticehari. ⁷ Bā ruṇhaṃ. ⁸ Bā -ssāya. ⁹ Bā paṭicearīti. ¹⁰ Bā sossissāmīti.
¹¹ C^s Bā anu-.

Ta. kiṃ maṃ vedesi vedanan ti kiṃ nāma tvaṃ kāyikaṃ vā cetaḥ, sikaṃ vā vedanam patto yaṃ evaṃ rodanto maṃ vedesi jānāpesi uttānam eva naṃ katvā mayhaṃ ācikkhāhi.

53. Vedeḥassa vaco sutvā Bijako, etad abravī:
 5 n' atthi me vedanā dukkhā, mahārāja suṇohi me. 998.
 54. Aham pi purimaṃ jātīm sarāmi sukham attano:
 Sāketāyaṃ pure āsīm Bhāvasettḥi guṇe rato 999.
 55. Sammato brahmaṇibbhānaṃ saṃvibhāgarato suci,
 na cāpi pāpakani kammaṃ sarāmi katam attano. 1000.
 10 56. Tato cut' āhaṃ Vedeḥa idha jāto duritthiyā
 gabbhamhi kumbhadāsiyā yato jāto suduggato. 1001.
 57. Evaṃ pi duggato santo samacariyaṃ adhiṭṭhito
 upaddhabhāgaṃ bhattassa dadāmi yo me icchati. 1002.
 58. Cātuddasiṃ pañcadasiṃ sadā upavasāma' ahaṃ,
 15 na cāpi bhūte hiṃsāmi theyyaṃ cāpi vivajjayiṃ. 1003.
 59. Sabbam eva hi nūn' etaṃ suciṇṇaṃ bhavati nipphalaṃ,
 niratthaṃ maṇṇ' idaṃ sīlaṃ Alāto bhāsati¹ yathā. 1004.
 60. Kalim eva nūna gaṇhāmi asippo dhuttako yathā,
 kaṭaṃ Alāto gaṇhāti kitavā sikkhito yathā. 1005.
 20 61. Dvāraṃ na-ppatipassāmi yena gacchāmi suggaṭiṃ,
 tasmā rāja parodāmi sutvā Kassapabhāsitan ti. 1006.

- Ta. Bhāvasettḥīti evaṃnāmaṃko asitikoṭivibhavo settḥi, guṇe rato ti guṇaṃhi rato, sammato ti sambhāvito, sucīti sucikamma². idha jāto duritthiyā ti imasmiṃ Mithilaṇagare duritthiyā daḷiddiyā³ kapaṇāya kumbhadāsiyā kucchimhi jāto 'smi, so kira Kassapabuddhakāle araṇṇo natthaṃ balivaddaṃ gavesamāno ekena maggamūlḥena bhikkhūnā maggaṃ puṭṭho tuṇhī hutvā puna tena pucchito kujjhivā samaṇadāsā nāma mukharā honti dāseṇa tayā bhavitabbaṃ atimukharo sīti āha, taṃ kammaṃ tadā vipākaṃ adatvā bhasmācchanno viya pāvako tṭhitaṃ maraṇasamaye aññaṃ kammaṃ upaṭṭhāpesi,
 30 so yathākammaṃ saṃsāre saṃsaranto ekassa kusalakammassa phaleṇa Sākete vuttappakāro settḥi hutvā dānādāni puññaṇi akāsi, taṃ paṇ' assa kammaṃ paṭhavīyā nihitanidhi⁴ viya tṭhitaṃ okāsaṃ labhivā vipākaṃ dassati, yaṃ pana tena taṃ bhikkhūṃ akkosantena katapāpakammaṃ taṃ assa tasmiṃ attabhāve vipākaṃ adāsi, so aṇānanto itarassa kalyāṇakammassa phaleṇa kumbhadāsi-
 35 kucchiyaṃ nibbatto ti soṇḍāya evaṃ āha, yato jāto suduggato ti sv-āhaṃ jātakālato paṭṭhāya atiduggato ti dīpeti, samacariyaṃ adhiṭṭhito ti sama-

¹ Cks yatha bhāsati, Bā bhāsati yathā. ² Cks -mmena. ³ Bā -ddāya. ⁴ Cks -dhim.

cariyāyam eva paṭiṭṭhito 'mbi, nūnotan ti ekamsen' etaṃ, maññidaṃ sīlan
ti deva idaṃ sīlaṃ nāma niraṭṭhakam maññe, Alāto ti yathā ayaṃ Alātasenā-
pati mayā purimabhava bahum paṇātipātakammaṃ katvā senāpatiṭṭhānaṃ lad-
dhan ti bhāsati¹ tena kāraṇenāhaṃ niraṭṭhakam sīlan ti maññāmi, kalim evā
'ti yathā asippo asikkhito akkhadhutto parājayaḥbhāvaṃ gaṇhāti tathā nūna gaṇ- 5
hāmi, purimabhava attano sāpateyyaṃ nāsetvā idāni dukkhaṃ anubhavāmi,
Kassapa bhāsitan ti Kassapa gottassa acelakassa bhāsitaṃ sutvā ti vadati.

62. Bijakassa vaco sutvā rājā Aṅgati-m-abravi²:
n' atthi dvāraṃ sugatiyā niyatim kaṃkha Bijaka. 1007.

63. Sukhaṃ vā yadivā dukkhaṃ niyatiyā kira labbhati³
saṃsārasuddhi⁴ sabbesaṃ, mā turittho anāgate. 1008. 10

64. Aham pi pubbe kalyāṇo⁵ brāhmaṇibbhesu vyāvaṭo
vohāraṃ anusāsanto ratihīno tadantarā ti. 1009.

Ta. Aṅgati-m-abraviti⁶ paṭhamam eva itaresaṃ dvinnam pacchā Bija-
kassa 'ti tīṇaṃ vacanaṃ sutvā dalhamicchādiṭṭhiṃ⁷ gahetvā etaṃ n' atthi
dvāraṃ ti ādivacanam abravi, niyatim kaṃkha Bijakā 'ti samma Bijaka 15
niyatim eva olokehi, cullāsītimaḥākappapamāṇo kālo yeva hī satte sodheti, tvaṃ
atturito ti adhippāyen' evam āha, anāgate ti tasmim kāle appatte antarā va
devalokaṃ gacchāmi⁸ mā turittho, vyāvaṭo ti brāhmaṇesu ca gahapatikesu ca
tesaṃ kāyaveyyavaccadānādikammakāraṇena vyāvaṭo ahoṣi, vohāraṃ ti viniccha-
yatthāne nisiditvā rājakece⁹ vohāraṃ anusāsanto va, ratihīno tadantarā ti 20
ettakaṃ kalam kāmaguṇaratiyā parihīno ti.

Evaṃ ca pana vatvā „bhante Kassapa mayam ettakaṃ
kalam pamajjimha, idāni pan' amhehi ācariyo laddho, ito paṭ-
ṭhāya kāmaratim eva anubhavissāma tumhākaṃ santike, ito
uttarim¹⁰ dhammasavanam pi no papañco bhavissati, tiṭṭhatha 25
tumhe mayam gamissāmā“ 'ti āpucchanto.

65^a. Puna pi bhante dakkhemu saṅgāti ce bhavissatīti. 1010^a.

Ta. saṅgāti ce ti ekaṭṭhāne ce no samāgamo bhavissati no ce asati puñña-
phale¹⁰ kim tayā diṭṭhenā 'ti.

65^b. Idam vatvāna Vedeḥo paccagā sanivesanan ti. 1010^b. 30

Ta. sanivesanan ti bhikkhave idam vacanaṃ Videharājā vatvā ratham
abhiruyha attano nivesanaṃ Candakapāsādatalam eva paṭigato.

¹ Cks omit bhāsati. ² Ck aṅgati-. ³ Bđ labhati. ⁴ Cks -im. ⁵ Cks vāso. ⁶ here
all three MSS. aṅga-. ⁷ Bđ dalham-. ⁸ Bđ -ccam. ⁹ Ck Bđ -ri. ¹⁰ Cks -lam.

Rājā paṭhamam Guṇassa santikaṃ gantvā vanditvā pa-
ham pucchi, gacchanto¹ pana na² vanditvā va gato³, Guṇo
attano agunatāya⁴ vandanam pi nālattha⁵, piṇḍādikaṃ sakkā-
ram kim eva lacchati, rājāpi taṃ rattiṃ vītināmetvā puna-
5 divase amacce sannipātetvā „kāmaguṇe me upaṭṭhāpetha, ahaṃ
ito paṭṭhāya kāmasukham evānubhavissāmi, na me aññāni kic-
cāni ārocetabbāni, vinicchayakiccaṃ asuko ca asuko ca karotū⁶
'ti vatvā kāmaratiparo⁶ va ahoṣi.

Taṃ atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- 10 66. Tato ratyā vivasane upaṭṭhānamhi Aṅgati
amacce sannipātetvā idaṃ vacanam abravi: 1011.
67. Candake me vīmānasmim sadā kāme vidhentu me,
mā m' upagañchum⁷ atthesu gūyappākāsiyesu⁸ ca. 1012.
68. Vijayo ca Sunāmo ca senāpati Alātako
15 ete atthe nisīdantu vohāraḥkusalā tayo. 1013.
69. Idaṃ vatvāna Vedeho kāme ca bahumaññatha,
na cāpi brāhmaṇibbhesu atthe kismiñci vyāvaṭo ti. 1014.

Ta. upaṭṭhānamhiti attano upaṭṭhānatthāne, Candake ti mama san-
take Candakapāsāde, vidhentu me ti niccaṃ mayham kāme samvidahantu
20 upaṭṭhahantu, gūyappākāsiyesu⁸ 'ti gūyhesu pi pākāsiyesu pi atthesu
uppannesu mañ koci mā upagañchi⁹, atthe ti atthakārane vinicchayaṭṭhāne
nisīdantū 'ti mayā kattabbakiccassa karaṇatthaṃ sesāmaccehi saddhim nisī-
dantū 'ti.

70. Tato dvesattarattassa Vedehass' atrajā piyā
25 rājakaññā Rujā nāma dhātīmātaram abravi: 1015.
71. Alamkarotha mañ klippaṃ, sakhiyo ca karontu me,
suve pannaraso dibbo, gacchaṃ issarasantike. 1016.
72. Tassā malyaṃ¹⁰ abhihariṃsu candanaṃ ca mahārahaṃ
mañisaṃkhamuttāratanam nānāratte ca āmbare. 1017.
30 73. Tañ ca sovaṇṇaye piṭhe nisinnaṃ bahukitthiyo
parikiriya asobhiṃsu Rujāṃ ruciravaṇṇinin ti. 1018,

Ta. tato ti rañño kāmapaṃke laggadivasato paṭṭhāya, dvesattarat-
tassā 'ti cuddasame divase, dhātīmātaram abravīti pitusantikaṃ gantu-

¹ Bā āg-. ² Bā a. ³ Bā āgato. ⁴ Ck gu-. ⁵ Bā -laddham. ⁶ Bā -timaddo.
⁷ Bā -gaccha. ⁸ Ck gūyappā-. ⁹ Ck -gañchum, Cg -gachum, Bā mañ kenaci
mā upagaccha. ¹⁰ read: maly'.

kāmā hutvā dhātīmātaram āha; sā kira cātuddase cātuddase pañcasatāhi kumārīkāhi parivutā dhātigaṇaṃ ādāya mahantena sirivillāsena attano sattabhūmi-Rativaddhanapāsādā¹ oruyha pitu dāssanattamaṃ Candakapāsādāṃ gacchati, atha nam pitā disvā tuṭṭhamānaso mahāsakkāraṃ katvā uyyojento amma dānaṃ dehīti sahasaṃ datvā uyyojeti, sā attano nivesanaṃ āgantvā punadivase uposa-thikā hutvā kapaṇiddhikavanibbakayācakaṇhaṃ mahādānaṃ deti, rañño kir' assa² eko janapado pi dinno, tato āyena sabbakiccāni kareti³, tadā pana rañña kira Guṇaṃ ājīvikaṃ nissāya micchādassanaṃ gahitaṃ ti sakalanagare kolāhalaṃ ahoṣi, taṃ Rujādhātīyo sutvā rājadhātīya ārocayimisu: ayye pitarā kira te ājivikassa kathaṃ sutvā micchādassanaṃ gahitaṃ, so kira catūsu dvāresu dānasālā viddhamāpetvā parapaṭiggahitā⁴ itthiyo ca kumārīkā ca pasayhākāreṇa⁵ gaṇhituṃ⁶ āṇāpeti, r. na vicāreti kāmamatto yeva kira jāto ti, sā taṃ kathaṃ sutvā anattamaṇā hutvā: me pitā tādisaṃ nāma⁷ apagatasukkadhammaṃ nillajjaṃ naggabhogaṃ ājivikaṃ upasaṃkamitvā pañhaṃ pucchissati⁸, nanu dhammika-samaṇabrāhmaṇo kammavādī upasaṃkamitvā pucchitabbo siyā, tṭhapetvā kho pana maṃ aṇño mayhaṃ pitarāṃ micchādassanaṃ apanētvā sammādassane pa-titṭhāpetuṃ samatto n' atthi, ahaṃ hi atitā satta anāgatā satta 'ti cuddasa-jātiyo anussarāmi, tasmā pubbe mayā katapāpakammaṃ kathetvā pāpakammasa phalaṃ dassenti⁹ mama pitarāṃ bodhessāmi, sace pana ajj' eva gamissāmi atha maṃ amma tvaṃ pubbe addhamāse āgacchasi ajja kasmā evaṃ lahuṃ āgatāsi¹⁰ ti vakkhati, tatra ce ahaṃ tuṇhehi kira micchādassanaṃ gahitaṃ ti sutvā āgat' amhīti vakkhāmi na me vacanaṃ garuṃ katvā gaṇhissati, tasmā ajja āgantvā ito cuddasame divase kālacātuddase yeva kiñci ajānanti viya pubbe-gamanākāreṇ¹¹ eva gantvā āgamanakāle dānavatṭhatthāya sahasaṃ yāciṣṣāmi, tadā me pitā diṭṭhiyā gahitabhāvaṃ kathessati, atha maṃ ahaṃ attano balena micchā-diṭṭhiṃ chaḍḍāpessāmi¹² ti cintesi, tasmā cuddasame divase pitu santikaṃ gantu-kāmā hutvā evaṃ āha, tattha sakhiyo cā 'ti sahāyikāyo pi me pañcasatā kumārīkā etāy' ekaṃ asadisāṃ katvā nānālaṇṭhikārehi nānāvāṇhehi pupphavatthā-nulepanehi alaṇkarontu, dibbo ti dibbasadiso¹³ devatāsannipātapatimaṇḍito ti pi dibbo, gacchan ti mama dānavatṭhaṃ¹⁴ āharāpetuṃ Videhissarassa pitu santikaṃ gamissāmi, abhiharimisu 'ti soḷasahi gandhoda-kaghaṭhehi nahāpetvā maṇḍanatthāya abhiharimisu, parikiriya 'ti parivāretvā, asobhimisu 'ti Rujāṃ¹⁵ parivāretvā tṭhatadeva-kaṇṇā viya taṃ divasaṃ ativiya sobhimisu.

74. Sā ca sakhimajjhagatā sabbābharaṇabhūṣitā
sateratā abbhama iva Candakaṃ pāvisi Rujā. 1019.

75. Upasaṃkamitvā Vedehaṃ vanditvā vinaye ratam
suvanṇavikate piṭhe ekamantaṃ upāvisiti. 1020.

¹ Cks - bhūma-, B4 - bhumma-. ² B4 rājā. kirassa. ³ B4 karoti. ⁴ B4 sapa-riggahitā. ⁵ Cks - kārēca, B4 paseyhākāreṇa. ⁶ Cks omit gaṇhituṃ. ⁷ B4 kathaṃ hināma me tāto. ⁸ B4 pucchati. ⁹ all three MSS. -i. ¹⁰ Cks dibbo tu divaso. ¹¹ B4 adds videharaṇṇā. ¹² Cks sujaṃ, B4 rucaṃ.

Ta. upāvisīti pitu vasaṇaṭṭhānaṃ Candakapāsādaṃ pāvisi, suvaṇṇa-
vikate ti sattaratanavacittē suvaṇṇakaccito.

76. Tañ ca disvāna Vedeho accharāṇaṃ va saṅgamaṃ
Rujāṃ sakhimajjhagataṃ idaṃ vacanam abravī: 1021.
5 77. Kacci ramasi pāsāde antopokkharāṇiṃ pati,
kacci bahuvidhaṃ khajjaṃ sadā abbiharanti te. 1022.
78. Kacci bahuvidhaṃ malyaṃ ocinitvā kumāriyo
gharake karoṭha paṇṇekam khiddāratiratā¹ muhuṃ². 1023.
79. Keṇa vā vikalāṃ tuyhaṃ khippaṃ abbiharantu te,
10 mano karassu kuḍḍamukhī api candasamamhi pīti³. 1024.

Ta. saṅgamaṃ ti accharāṇaṃ samāgamaṃ viya taṃ samāgamaṃ disvā,
pāsāde ti amma mayā tuyhaṃ Vejayanta-sadiso Rativaddhanapāsādo kārīto,
kacci tattha ramasi, antopokkharāṇiṃ patīti antovatthusmiṃ yeva te
mayā Nandāpokkharāṇi-patibhāgā pokkharāṇi kārītā, kacci taṃ pokkharāṇiṃ
15 paṭicca udakakīlaṃ kilānti ramasi, malyaṃ ti amma ahaṃ tuyhaṃ devasikāṃ
pañcaviṣatipupphasamugge pahīṇāmi, kacci tuṃhe sabbā kumāriyo taṃ malyaṃ
ocinitvā ganthitvā abbihaṃ khiddāratiratā hutvā kacci paṇṇekam gharake karoṭha
idaṃ sundaraṃ idaṃ sundaratarāṇaṃ ti evaṃ pāṭiyekkaṃ sārāmbhe⁴ viya puppha-
gharakāṇi pupphagabbhe ca pupphāsanapupphasayanāṇi ca kacci karoṭhā⁵ ti
20 pucchati, vikalāṃ ti vekalyaṃ, mano karassū⁶ ti cittaṃ uppādehi, kuḍḍa-
mukhīti sāsapakkuḍḍena⁷ pasāditamukhatāya taṃ evaṃ āha, itthiyo hi mukha-
vaṇṇaṃ pasādentīyo duṭṭhalohitamukhadūṣitapilakharanāṭṭhaṃ paṭhamāṃ sāsapa-
kakkena mukhaṃ vilimpanti tato lohitassa samakaraṇaṭṭhaṃ mattikākakkena tato
chavīpasādanāṭṭhaṃ tilakakkena, candasamamhi pīti candanā⁸ dullabhataro
25 nāma n⁹ atthi, tādise⁷ pi ruciṃ katvā mamācikkha sampādessāmi te ti.

80. Vedehassa vaco sutvā Rujā pitaraṃ abravī:
sabbam etaṃ mahārāja labbhat⁹ issarasantike. 1025.
81. Suve pannaraso dibbo, sahaṃ āharantu me,
yathā dinnaṃ ca dassāmi dānaṃ sabbavanīsu⁹ han⁸ ti. 1026.
30 Tattha sabbavanīsuhan ti sabbavanibbakesu ahaṃ.
82. Rujāya vacanaṃ sutvā rājā Aṅgati-m-abravī:
bahuṃ vināsitaṃ vittaṃ niratthaṃ aphalaṃ tayā. 1027.
83. Uposathe vasaṃ niccaṃ annapānaṃ na bhuñjasi,
niyat⁹ etaṃ⁹ abhuttaṃ, n⁹ atthi puññaṃ abhuñjato ti. 1028.

¹ Ck - tīm. ² Bā ahu. ³ Bā candasamaṃ pi te ti. ⁴ Bā - ena. ⁵ Bā sāsapa-
kakkehi. ⁶ Ck - ne, Cs - no, Bā candato. ⁷ Bā - sam. ⁸ Bā - pīsvahaṃ. ⁹ Bā
niyatitaṃ.

Ta. Aṅgati-mabravīti bhī. so Aṅgati-rājā pubbe ayācito pi amma dā-
nam dehīti sahasam datvā tam divasam yācito pi micchādassanam¹ gahitattā
adatvā idam bahum vināsitan ti ādī abravī, niyatetaṃ abhuttaḍḍhan ti
etaṃ niyativassena tayā abhuñjitāḍḍham bhāvissati, bhuñjantānam pi abhuñjantā-
nam pi n' atthi puññam, sabbehi cullāsītimaḥākappe atikkamitvā visujjhitaḍḍhan ti. 5

84. Bijako pi hi sutvāna tadā Kassapabhāsitaṃ
passasanto muhum uṇham rudam assūni vattayi. 1029.

85. Yāva Ruje jīvasi no² mā³ bhattam apunāmayi⁴,
n' atthi bhadde paro⁵ loko, kiṃ nirattham vihaññasīti. 1030.

Ta. Bijako pīti Bijako pi pubbe kalyāṇakammaṃ katvā tassa nissan- 10
dena dāsikucchiyaṃ nibbatto ti Bijakavatthum pi 'ssā udāharanattam āhari,
natthi bhadde ti bhadde Guṇācariyo evam āha: n' atthi ayam loko n' atthi
paraloko n' atthi mātāpitā, n' atthi sattā opapātikā n' atthi loke samaṇa-
brāhmaṇā sammaggatā⁶ sammāpaṭipannā ti, paraloke hi sati idhaloko nāma
bhavēyya so yeva ca n' atthi, mātāpitūsu santesu⁷ puttadhītaro nāma bhavēyyum 15
te yeva ca n' atthi, dhamme sati dhammikasamaṇabrāhmaṇā bhavēyyum te⁸
yeva ca n' atthi, kiṃ dānam denti sīlam rakkhanti⁹ niratthakaṃ¹⁰ vihaññasīti.

86. Vedehassa vaco sutvā Rujā ruciravanninī
jānam pubbāparam dhammam pitaram etad abravī: 1031.

87. Sutam eva pure āsi sakkhi diṭṭham idam mayā:
bālūpasevī¹¹ yo hoti bālo va samapajjatha. 1032. 20

88. Mūlho hi mūlham āgama bhiyyo moham nigacchati,
patirūpaṃ Alātena Bijakena ca muyhituṃ¹² ti. 1033.

Ta. pubbāparam dhammam ti bhī., pītu vacanam sutvā Rujā rājadhītā
atitasattajātivāsena¹³ pubbadhammam anāgatasattajātivāsena¹⁴ anāgata-dhammaṃ 25
ca jānanti pitaram micchādīṭṭhito mocetukāmā etaṃ sutam eva me ti ādim
āha, tattha samapajjathā¹⁵ ti yo puggalo bālūpasevī hoti so bālo va sam-
pajjattī etaṃ mayā pubbe sutam eva ajja pana paccakkhato diṭṭhan ti, mūlho
ti maggamūlham āgama maggamūlho viya diṭṭhimūlham āgama diṭṭhimūlho
pi uttariṃ moham¹⁶ nigacchati mūlhataro hoti, Alātenā¹⁷ ti deva tumhehi 30
jātigottakulapadesaissariyapaññāhi hīnena Alātasenāpatinā¹⁸ accantahīnena nip-
paññena Bijaka-dāsena ca gāmadārakasadiṣaṃ jahīrikam bāla-Guṇam ājīvikam
āgama muyhituṃ¹⁹ patirūpaṃ anucchavikam, kiṃ tena muyhissatīti²⁰ evam te
ubho pi gabarivā diṭṭhito mocetukāmatāya pitaram vappenti āha:

¹ so Cks; Bā -nassa. ² Cs jivasino, Bā jivamāna. ³ Cks na. ⁴ Bā upa-. ⁵
natthi amma para-. ⁶ Bā samuggatā. ⁷ Cks sapati. ⁸ Cks so. ⁹ Bā kiṃ
dānam deṣi kiṃ sīlam rakkhasi. ¹⁰ Bā nirattham kiṃ. ¹¹ all three MSS. -i
¹² Bā muyhituṃ. ¹³ Bā atīte-. ¹⁴ Bā anāgate-. ¹⁵ Bā uttari mūlham. ¹⁶
Bā mūlhi-.

89. Tvañ ca devāsi¹ sappanño dhīro atthassa kovido,
katham bālehi sadisañ hīnañ² diṭṭhim³ upāgamī. 1034.
90. Sace hi saṃsārapathena sujḍḍati⁴
niratthiyā pabbajjā Guṇassa,
5 kiṭṭho va aggim⁵ jalitañ apāpatam⁶
upapajjati momuho⁷ naggabhāvañ. 1035.
91. Saṃsārasuddhīti pure nivittḥā kammañ vidūsentī bahū ajānañ
pubbe kalī duggahito va atthā dummocayā balisā ambujo vā⁸ ti. 1036.

fa. sappanño ti yasavayapuññatitthavāsayanisomanasikārasākacchāvasena
10 laddhāya paññāya sappanño, ten' eva kāraṇena dhīro dhīratāya atthānatthassa
kāraṇakāraṇassa kovido, bālehi sadisañ ti yathā te bālā upagatā, katham
tathā tvañ hīnadiṭṭhim upagato, apāpatan ti apa āpatam⁷, patanto ti
attho, idañ vuttañ hoti: tāta saṃsārena suddhiyā sati yathā paṭaṅgakīto ratti-
bhāge jalitañ aggim diṣvā tappaccayañ dukkhañ ajānitvā mohena tattha pa-
15 tanto mahēdukkhañ apajjati tathā Guṇo pi pañcakāmaguṇe pabhāya momuho⁶
ti nirassādanam naggabhāvañ upapajjati, pure nivittḥā ti tāta saṃsārena
suddhīti kassaci vacanañ asutvā⁸ paṭhamam eva nivittḥā n' atthi, sukata-
dukkhānañ kammānañ phalañ ti gahitattā bahujanā ajānantā kammañ vidū-
senti tañ dūsentā kammaphalañ pi dūsentī yeva, evaṃ tesam pubbe gahito
20 kalī parājayagūho duggahito va hotīti attho, dummocayā balisā ambujo vā
'ti te pana evaṃ ajānantā micchādassanena attham gahetvā tḥitā bālā yathā
nāma balisañ gillitvā tḥito maccho balisā dummocayo hoti evaṃ tamhā atthā⁹
dummocayā hontī¹⁰.

92. Upaman te karissāmi mahārāja tav' atthiyā¹¹,
25 upamāya pi ekacce attham jānanti paṇḍitā. 1037.
93. Vāñjānañ yathā nāvā appamāṇaharā¹² garu¹³
atibhārañ samādāya añṇave avasīdati 1038.
94. Evañ eva naro pāpañ thokathokañ pi ācīnañ
atibhārañ samādāya niraye avasīdati. 1039.
- 30 95. Na tāva bhāro paripūro¹⁴ Alātassa mahīpati
ācīnāti etañ pāpañ yena gacchati duggatiñ. 1040.
96. Pubbe c' assa katañ puññañ Alātassa mahīpati,
tass' eva deva nissando yañ c' eso¹⁵ labhate sukhañ. 1041.
97. Kḥiyyate c' assa tañ puññañ tathā hi aguṇe rato,
35 ujumaggam avahāya¹⁶ kummaggam anudhāvati. 1042.

¹ Ck^o deva. ² B^d hīna-. ³ all three MSS. -i. ⁴ all three MSS. aggi. ⁵ Ck^o
-tham. ⁶ B^d mohamuḥho. ⁷ so Ck^o; C^o apa apātam, B^d api apātam. ⁸ B^d
sutvā vā asutvā vā. ⁹ B^d anattḥā. ¹⁰ B^d adde uttari pi udāharaṇaṃ āharanti
āha. ¹¹ so all three MSS. for -yam? ¹² C^o -hārā, B^d -bhārā. ¹³ B^d garuṇ.
¹⁴ Ck^o pati-. ¹⁵ B^d yañca so. ¹⁶ Ck^o apāhāya.

98. Tulā yathā paggaḥitā ohite tulamaṇḍale
unnameti tulāsisam bhāre oropite sati 1043.
99. Evam eva naro puññaṃ thokathokam pi ācinam
saggātimāno dāso ya Bijako sātave rato ti. 1044.

Ta. niraye ti aṭṭhavidhe mahāniraye soḷasavidhe ussadaniraye lokanta- 5
raniraye ca, bhāro ti tāta na tāv' assa¹ akusalabhāro pūratī, tassevā 'ti tassa
pubbe katassa puññass' eva nissando yaṃ so Alāto senāpati ajja² sukhaṃ
labhati, na hi tāta etaṃ goghātakakammassa phalaṃ pāpassa hi nāma vipāko
iṭṭho kanto bhavissatīti aṭṭhānam etaṃ. agūṇe rato ti tathā h' esa³ idāni
akusalakamme rato, ujjumaggaṃ ti dasakusalakammapaṭhamaggaṃ, ohite 10
tulamaṇḍale ti bhaṇḍapaticchādanatthāya tulamaṇḍale laggetvā ṭhapite. un-
nametīti uddham ukkhipati, ācinan ti thokathokam pi puññaṃ ācinanto pāpa-
bhāraṃ otāretvā naro kalyāṇakammassa sīsam ukkhipitvā devaḷokaṃ gacchati,
saggātimāno ti sagge atimāno saggasampāpake sātaphale kalyāṇakamme abhi-
rato, saggādhimāno ti pi pātho saggāṃ adhikarapaṇaṃ⁴ katvā ṭhitacitto ti attho, 15
sātave rato ti esa Bijakadāso sātave⁵ madhuravipāke kusalakamme yeva rato,
so imassa pāpakammassa khīṇakāle kalyāṇakammassa phaleṇa devaḷoke nib-
battissati, yaṃ pan' esa idāni dāsattaṃ upagato na taṃ kalyāṇassa phaleṇa
tathāttasamvattanikaṃ hi 'ssa pubbe kataṃ pāpaṃ bhavissatīti niṭṭham ettha
gantabban ti. 20

Imam atthaṃ pakāsentī āha:

100. Yaṃ ajja⁵ Bijako dāso dukkhaṃ passati attani
pubbe tassa⁶ kataṃ pāpaṃ tam eso paṭisevati. 1045.
101. Khīyate c' assa⁷ taṃ pāpaṃ tathā hi vinaye rato
Kassapaṇ ca samāpajja mā h' ev' uppatham āgamā ti. 1046. 25

Ta. mā hevuppatham āgamā ti tāta tvam pana imaṃ naggam Kassa-
pājivikaṃ upagantvā mā heva nīrayagāmiṃ uppatham āgama pāpaṃ akāsi
pitaraṃ ovadi.

Idāni 'ssa pāpūpasevanāya dosaṃ kalyāṇamittūpasevanāya ca
guṇaṃ dassentī āha: 30

102. Yaṃ yaṃ hi rājā bhajati sataṃ vā yadivā asam (IV ⁴³⁵/₂₁)
silavantaṃ viṣāṃ vā vasaṃ tass' eva gacchati. 1047.
103. Yādisaṃ kurute mittam yādisaṃ c' ūpasevati⁸
so pi tādisako hoti sahaṇāso hi⁹ tādiso. 1048.

¹ Bā tāva ālatassa. ² Cks pecca. ³ Bā adbhikāraṃ. ⁴ Cks etc. ⁵ Ck yañcajja.
⁶ Bā vassaṃ. ⁷ Cks vassa. ⁸ Bā vūp-. ⁹ Bā pi,

104. Sevamāno sevamānaṃ samphuttho¹ samphusaṃ¹ param
saro diddho² kalāpaṃ va alittam upalimpati,
upalepabbayā dhīro n' eva pāpāsakhā siyā. 1049.
105. Pūtimacchaṃ kusaggena yo naro upanayhati
5 kusāpi pūti³ vāyanti, evaṃ⁴ bālūpasevanā. 1050.
106. Tagaraṇ ca palāsena yo naro upanayhati
pattāpi surabhī⁵ vāyanti, evaṃ dhirūpasevanā. 1051.
107. Tasmā phalaputaṣṣēva nātvā sampākam attano
asante n' upaseveyya sante seveyya paṇḍito,
10 asanto nirayaṃ nenti, santo pāpenti suggatin ti. 1052.

Ta. sataṃ vā ti sappurisaṃ vā, yadivā asan ti asappurisaṃ vā, saro diddho⁴ kalāpaṃ vā 'ti mahārāja yathā nāma halāhalavisalitto saro sarakalāpe khitto sabbam taṃ visena alittam pi sarakalāpaṃ limpiti visadiddham⁵ eva karoti evam eva pāpamitto pāpaṃ⁶ sevamāno attānaṃ⁷ sevamānaṃ param tena
15 ca samphuttho¹ taṃ samphusanto¹ alittam pāpena purisaṃ attanā ekajjhāsayam karonto upalimpati, vāyanti ti tassa te kusāpi duggandham vāyanti ti, tagaraṇ cā 'ti tagaraṇ ca aññaṇ ca gaṇḍhasampannaṇ ca gandhapātāṃ, evaṃ ti evarūpā dhirūpasevanā, dhīro hi attānaṃ sevamānaṃ dhīraṃ eva karoti, tasmā phalaputaṣṣ' evā 'ti yasmā tagarādipalivethanāni paṇḍāni pi sugandhāni
20 honti tasmā palāsapattaputaṣṣēva paṇḍitūpasevanena aham pi paṇḍito bhaviṣṣāmi ti evaṃ nātvā sampākam attano ti attano paripākam paṇḍitabhāvaṃ pariṇāmaṃ nātvā asante pahāya paṇḍite sante upaseveyya, nirayaṃ nenti ti ettha Devadattādīhi ca nirayaṃ Sāriputtaṭṭherādīhi ca sugatin nīṭānaṃ vasena udāharaṇāni ūharitabbāni.

- 25 Evaṃ rājadhītā chahi gāthāhi pitu dhammaṃ kathetvā idāni atīte attanā anubhūtaṃ dukkhaṃ dassenti āha:
108. Aham pi jātiyo satta sare saṃsarit' attano
anāgatāpi⁸ satt' eva yā gamissaṃ ito cutā. 1053.
109. Yā me sā sattamī jāti ahu⁹ pubbe janādhipa
30 kammāraputto Magadhe[su] ahu¹⁰ Rājagahe pure. 1054.
110. Pāpaṃ sahāyaṃ āgamaṃ bahum pāpaṃ kataṃ mayā
paradārassa heṭhento¹¹ carimha¹² amarā viya. 1055.
111. Taṃ kammaṃ nihitaṃ atthā bhasmācchanno va pāvako,
atha aṇṇehi kammehi ajāyim Vamsabhūmiyaṃ 1056.

¹ Cks -pu-. ² Cks diṭṭho, duṭṭho. ³ all three MSS. -i. ⁴ Cks diṭṭho, Bā diṭṭho.

⁵ Cks -disam, Bā -duṭṭham. ⁶ Bā para. ⁷ Bā tam. ⁸ Bā -tepi. ⁹ Cks ahu.

¹⁰ Ck ahū, Cs āhu, Bā asu. ¹¹ Bā pothentā. ¹² Bā caramhā.

112. Kosambiyāṃ seṭṭhikule iddhe phīte mahaddhane
ekaputto mahārāja niccaṃ sakkatapūjito. 1057.
113. Tattha mittāṃ aseviṣsaṃ saṃvāyaṃ sātave ratanā
paṇḍitaṃ sutasampannaṃ, so maṃ atthe nivesayi'. 1058.
114. Cātuddasiṃ pañcadasīṃ bahūṃ rāttim upāvasiṃ,
taṃ kammaṃ nihitaṃ aṭṭhā, nidhīva udakantike. 1059. 5
115. Atha pāpānaṃ kammānaṃ yaṃ etaṃ Magadhe kataṃ
phalaṃ pariyāgataṃ² pacchā bhutvā duṭṭhaviṣaṃ yathā 1060.
116. Tato cut' āhaṃ Vedeha³ Roruve niraye ciraṃ,
sakammaṇā apaccisaṃ, taṃ saraṃ na sukhaṃ labhe. 1061. 10
117. Bahuvassagaṇe tattha khepayitvā bahūṃ dukkhāṃ
Bheṇṇākate⁴ ahuṃ⁵ rāja chakalo uddhitapphalo ti. 1062.

Ta. sattā 'ti mahārāja idhalokaparalokā nāma sukata dukkatānaṃ ca
phalaṃ atthi, na saṃsāro satte sodhetuṃ sakkoti, sakammaṇā eva hi sattā
sujjhanti, Alātasenāpati ca Bijako dāso ca ekam eva jātiṃ anussaranti, na ke- 15
valaṃ ete ca⁶ jātissarā ahaṃ pi atitā satta jātiyo attano saṃsariṃsaṃ sarāmi,
anāgate pi ito gantabbā⁷ satt' eva⁸ jānāmi, yā me sā ti yā sā mama atīte
sattamī jāti āsi, kammāraputto ti tāya jātiyā ahaṃ Magadhesu Rajagahana-
gare suvaṇṇakāraputto ahoṣiṃ, paradārassa heṭhento⁹ ti paradāraṃ he-
thento⁹ viheṭhento¹⁰ paresaṃ rakkhite¹¹ gopite bhaṇḍe aparajjhaṇako¹², aṭṭhā 20
ti taṃ tadā mayā katapāpakammaṃ okāsaṃ alabhivā okāse sati vipākadāyakaṃ
hutvā bhasmācchaṇṇo aggi viya nihitaṃ aṭṭhāsi, Vamsabhūmiyaṃ ti Vam-
saratthe, ekaputto ti asītikoṭivibhava seṭṭhikule ahaṃ ekaputto va ahoṣiṃ,
sātave ratanā ti kalyāṇakamme abhirataṃ, so maṃ ti so sahāyako maṃ atthe
kusalakamme patiṭṭhāpesi, taṃ kammaṃ ti taṃ pi me kalyāṇakammaṃ tadā 25
okāsaṃ alabhivā okāse sati vipākadāyakaṃ hutvā udakantike nidhiṃ viya
nihitaṃ aṭṭhāsi, yametaṃ ti atha mama santakesu¹³ pāpakammesu yaṃ etaṃ
mayā Magadhesu paradārikakammaṃ kataṃ tassa phalaṃ pacchā maṃ pariyāga¹⁴,
upagataṃ ti a., yathā kiṃ: bhutvā duṭṭhaviṣaṃ yathā savisaṃ bhojanaṃ
bhutvā ṭhitassa taṃ duṭṭhaṃ kakkhaṇaṃ halāhalaviṣaṃ kuppāti tathā maṃ pari- 30
yāga¹⁵ 'ti a., tato ti tato Kosambiyāṃ seṭṭhikulato, taṃ saṃraṇ ti taṃ tasmiṃ
niraye anubhūtapubbaṃ dukkhaṃ sarantī cittaasukhaṃ nāma na labhāmi bhayaṃ
eva uppajjati, Bheṇṇākate¹⁶ ti Pennākate¹⁷, uddhitapphalo ti uddhaṭa-
bho. So pana chakalako balasampanno ahoṣi¹⁸, piṭṭhiyaṃ abhirūhivāpi naṃ
vāhayaṃsu yānake pi yojayimsu.

¹ Bā nivedayi. ² Bā -gamuṃ. ³ Cks -hā, Bā -hi. ⁴ Bā bhiṇṇāgate, C' geṇṇā.
⁵ Cks āhu, Bā ahu. ⁶ Bā va. ⁷ Cks -e. ⁸ Cks ca. ⁹ Bā pothento. ¹⁰ Bā
omits vih-. ¹¹ Bā -ta. ¹² Cks -kā, Bā -rajjhantā. ¹³ C' santisu, C' santikesu.
¹⁴ Bā adds maṃ. ¹⁵ Bā -gatan. ¹⁶ Bā bhiṇṇāgate. ¹⁷ Bā bhinnāgāke? ¹⁸
Cks -siṃ.

Tam atthaṃ dassentī gātham āha:

118. Sātaputtā mayā vūlhā¹ piṭṭhiyā ca rathena ca,
tassa kammassa nissando paraḍāragamanassa me ti. 1063.

Ta. sātaputtā ti amaccaputtā, tassa kammassā 'ti deva Roruve
5 mahānīraye paccanañ² ca chakalakāle³ [bījuppāṭanañ⁴ ca piṭṭhivāhanayānakayoja-
nāni⁵ ca sabbo p'esa tassa kammassa nissando paraḍāragamanassa me ti.

Tato pana cāvītvā araṇṇe kapiyoniyam paṭisandhim ganhi⁶,
atha naṃ jātadivase yūthapatino dassesum, so „ānetha me puttā“ ti
dalham gahetvā tassa viravantassa dantehi phalāni uppāṭesi. Tam
10 atthaṃ pakāsentī āha:

119. Tato cut' āham Vedeha kapi āsim brahāvane
nilicchitaphalo⁷ yeva yūthapena pagabbhinā,
tassa kammassa nissando paraḍāragamanassa me ti. 1064.

Ta. nilicchitaphalo⁸ yevā 'ti tattha p' āham⁹ pagabbhena yūtha-
15 patinā luñcītvā¹⁰ uppāṭitaphalo yeva ahoṣi ti.

Ath' aparāpi jātiyo dassentī āha:

120. Tato cut' āham Vedeha Dasanṇesu¹¹ pasū¹² abhum¹³
nilicchito¹⁴ javo¹⁵ bhadro, yoggaṃ vūlham ciraṃ mayā,
tassa kammassa nissando paraḍāragamanassa me. 1065.
20 121. Tato cut' āham Vedeha Vajjīsu kulam āgamañ¹⁶,
n' ev' itthi na pumā¹⁷ āsim manussatte sudullabhe,
tassa kammassa nissando paraḍāragamanassa me. 1066.
122. Tato cut' āham Vedeha ajāyīm Nandane vane,
bhavane Tāvatiṃs' āham accharā kāmavaṇṇinī¹⁸ 1067.
25 123. Vicittavattthābharanā āmuttamaṇikuṇḍalā
kusalā naccagītassa Sakkassa paricārīkā. 1068.
124. Tattha tthitāham Vedeha sarāmi jātiyo imā
anāgatāpi¹⁹ satt' eva yā gamissam ito cutā. 1069.
125. Pariyāgatan taṃ kusalam yam me Kosambiyam katam
30 geve c' eva manusse ca sandhāvissam ito cutā. 1070.
126. Sattajaccā²⁰ mahārāja niccam sakkatapūjita²¹,
thibhāvāpi na muccissam chatṭhā²² nigatiyo imā. 1071.

¹ Cks mūlhā, Bā vūlhā. ² Bā paca-. ³ Bā bījuppāda-. ⁴ Ck -i, Cā Bā -i. ⁵ Bā niluñji-. ⁶ Bā pāham. ⁷ Bā luñj-. ⁸ Bā dassanesū. ⁹ Bā ahu, Ck āham, Cā ābhum. ¹⁰ Bā niluñc-. ¹¹ Cks -e. ¹² Cks -mā, Bā āgatā. ¹³ Cks -mo. ¹⁴ Bā varavaṇ-. ¹⁵ Bā -tepi. ¹⁶ Cks -cco. ¹⁷ Cks -o. ¹⁸ so Cks; Bā chaḷā.

128. Sattamī ca gati deva: devaputto mahiddhiko
pumadevo¹ bhavissāmi devakāyasmim uttamo. 1072.
129. Ajjāpi santānamāyaṃ mālaṃ gāntheni Nandane
devaputto Javo nāma yo me mālaṃ paṭicchati. 1073.
129. Muhutto viya so dibbo imāni vassāni soḷasa,
rattindivo ca so dibbo mānusi² sarado satam. 1074.
130. Iti kammāni anventi asaṃkheyyāpi jātiyo
kalyāṇaṃ yadvā pāpaṃ, na hi kammaṃ paṇassatīti³. 1075.

Ta. Dasanṇesu⁴ 'ti Dasanṇaraṭṭhe⁵, pasū ti goṇo ahoṣiṃ, nilic-
chito⁶ ti vacchakakāle yeva maṃ evaṃ maṇāpo bhavissatīti nibbījakam akaṃsu, 10
so 'haṃ nilicchako⁶ uddhaṭṭabījō javo bhadro ahoṣiṃ⁷, Vajjīsu kulam āga-
man⁷ ti goyonito cavitvā Vajjiraṭṭhe ekasmiṃ mahābhogakule nibbattin ti das-
seti, nevittī na pumā⁹ ti napumsakattaṃ sandhāyāha, bhavane tāvatim-
sāhan ti Tāvattimsabhavane ahaṃ, tattha thitāhaṃ Vedeha sarāmi
jātiyo imā ti sā kira tasmim devaloke thitā ahaṃ evarūpaṃ devalokaṃ āga- 15
chanti kuto nu kho āgatā ti olokenī Vajjiraṭṭhe mahābhogakule napumsakatta-
bhāvato cavitvā tattha nibbattabhāvaṃ passi, tato kena nu kho kammaṇa evarūpe
ramaṇiye thāne nibbatto 'mhitī olokenī Kosambiyam seṭṭhikule nibbattitvā
kataṃ dānādikusalakammaṃ disvā etassa phaleṇa nibbatto 'mhitī ṇātvā ananta-
rāṭṭhe napumsakattabhāve nibbattamānā kuto āgat' amhitī olokenī Dasanṇesu 20
goyoniyam mahādukkhassa anubhūtabhāvaṃ aññāsi, tato anantaram jātim
anussaramānā vānarayoniyam uddhaṭṭaphalabhāvaṃ addasa, tato anantaram
Bheṇṇakāṭe¹⁰ chakalayoniyam uddhaṭṭabījabhāvaṃ anussari, tato anantaram
anussaramānā Roruve nibbattabhāvaṃ anussari, ath' assā niraye tiracchānayani-
yaṃ ca anubhūtaṃ dukkhaṃ anussarantiyā bhayaṃ upajji, tato kena nu kho 25
kammaṇa evarūpaṃ dukkhaṃ anubhūtaṃ mayā ti chaṭṭhaṃ jātim olokenī
tāya jātiyā Kosambiyānagare kataṃ kalyāṇakammaṃ disvā sattamaṃ olokenī
Magadharatṭhe pāpasahāyaṃ nissāya kataṃ parādārikakammaṃ disvā etassa me
phaleṇ' etaṃ mahādukkhaṃ anubhūtaṃ ti aññāsi, atha ito cavitvā anāgate kuhiṃ
nibbattissāmīti olokenī yāvatāyukaṃ thātvā puna Sakkas' eva paricārīkā hutvā 30
nibbattissāmīti aññāsi, evaṃ punappunaṃ olokayamānā tatiye pi 'attabhāve
Sakkas' eva paricārīkā hutvā nibbattissāmīti tathā catutthe pañcame pana
tasmim yeva devaloke Javanadevaputtassa aggamahesī hutvā nibbattissaṃ ti
ṇātvā anantaram olokenī chaṭṭhe attabhāve ito Tāvattimsabhavanato cavitvā
Aṅgattiraṇṇō¹¹ aggamahesiyā kucchimhi nibbattissāmi Rujā¹² ti me nāmaṃ 35
bhavissatīti ṇātvā tato anantaram kuhiṃ nibbattissāmīti olokenī sattamāya
jātiyā tato cavitvā Tāvattimsabhavane mahiddhiko devaputto hutvā nibbattissāmi

¹ Bā pumā-. ² Cks -sīm, Bā -si-. ³ Bā vin-. ⁴ Bā dassane-. ⁵ Bā dassana-.

⁶ Bā niluñcite. ⁷ all three MSS. -i. ⁸ Cks -mā, Bā -gatā. ⁹ Cks pumo. ¹⁰

Bā bhīṇṇāgate. ¹¹ Cks aññā-. ¹² Bā rucā.

itthibhāvato mucissāmiti aññāsi, tasmā tattha *ṭhitāhaṃ Vedeha sarāpi*
*satta jātiyo anāgatāpi*¹ *satt' eva yā gamissam ito cutā ti āha*, pa-
 riyāgatan ti pariyāyena attano varena āgataṃ, *sattajaccā*² ti Vajjiratthe
 napuṃsakajātiyā saddhiṃ devaloke pañca ayaṃ ca chaṭṭhā ti *sattajātiyo nib*³
 5 *battin*⁴, etā *sattajātiyo* niccaṃ sakkatapūjitā va ahosin ti dasseti, chaṭṭhā⁴
 nigatiyo ti devaloke pana pañca ayaṃ ca ekā ti imā cha gatiyo itthibhāvā na
 mucissan ti vadati, *sattamī* cā 'ti ito cavitvā anantarasantānamayan ti ekato-
 vaṇṭakādivasena kataṃ santānaṃ, ganthenti ti yathā santānamayā honti
 evaṃ ajjāpi mama paricārikā Nandanavane mālāṃ ganthenti yeva, 'yo me
 10 *mālari paṭicchati* ti mahārāja anantarajātiyaṃ mama sāmiko Javo nāma
 devaputto yo rukkhato patitaṃ⁵ mālāṃ paṭicchati, solasā ti mahārāja mama
 jātāya idāni solasavassāni, ettako pana kālo devānaṃ eko muhutto, tena te⁶
 mama cutabhāvam⁷ pi ajānantā mam' atthāya māle ganthenti yeva, mānusi⁸
 manussānaṃ gaṇanaṃ āgama esa sarado sataṃ hoti, evaṃ dīghāyukā devā,
 15 imināpi kārāṇena paralokassa ca kalyāṇapāpakānaṃ ca atthitāni jānāhi⁹ devā
 'ti, anventi ti yathā maṃ anubandhiṃsu evaṃ anubandhanti, na hi kammaṃ
 panassatīti¹¹ diṭṭhadhammavedaniyaṃ tasmīṃ nēva attabhāve uppattivedani-
 yaṃ¹¹ anantare bhava vipākāṃ deti, aparāparavedaniyaṃ pana vipākāṃ adattvā
 na nassati, taṃ sandhāya na hi kammaṃ panassatīti¹⁰ vattvā deva ahaṃ para-
 20 dārikakammassa nissandena niraye ca tiracchānayaṇiyaṃ ca mahantaṃ dukkhaṃ
 anubhaviṃ, sace tumhe pi idāni Guṇassa kathaṃ gahe tvā evaṃ karissatha mayā
 anubhūtasadisam eva dukkhaṃ anubhavisatha tasmā mā evaṃ akatthā¹² 'ti
 tam āha.

Ath' assa uttaridhammaṃ desenti āha:

- 23 131. Yo icche puriso hotuṃ jātijātiṃ punappunāṃ
 paradāraṃ vivajjeyya dhotapādo va kaddamaṃ. 1076.
 132. Yo icche puriso hotuṃ jātijātiṃ punappunāṃ
 sāmikaṃ apacāyeyya Indaṃ va paricārikā. 1077.
 133. Yo icche dibbahhogaṇ ca dibbaṃ āyu¹⁴ yasaṃ sukhaṃ
 30 pāpāni parivajjetvā tividhaṃ dhammaṃ ācare. 1078.
 134. Kāyena vācā manasā appamatto vicakkhaṇo
 attano hoti atthāya itthi vā yadivā pumā. 1079.
 135. Ye kec' ime manujā jīvaloke yasassino sabbasamantabhogā
 asaṃsayāni tehi pure suciṇṇaṃ
 35 kammassakā ye¹⁴ puthu sabbasattā. 1080.
 136. Imghānucintesi sayam pi deva kutonidānā te imā janinda
 yā te imā accharāsannikāsā alaṃkatā kaṇcanajālachannā ti. 1081.

¹ Bā -te pi. ² Cks -o. ³ Bā vuccanti. ⁴ Bā chaṭṭhā. ⁵ Cks pātipātitaṃ. ⁶ Bā tā. ⁷ Bā cuti-. ⁸ all three MSS. -sinti. ⁹ Bā jānāti. ¹⁰ Bā vin-. ¹¹ Bā upapajjave-. ¹² Bā karitthā. ¹³ Bā āyuni. ¹⁴ Bā -kāse.

• Ta. hotun ti bhavitum, sabbasamantabhogā ti paripunnasabbabhogā, sucinṇan ti sutthucinṇaṁ kalyāṇakammaṁ kataṁ, kammassakā ye¹ ti kammassakā attanā katakamma² eṇa vipākapaṭisaṁvedino, na hi mātāpitūhi katakammaṁ puttadhitaṇaṁ³ nāpi tehi⁴ kataṁ kammaṁ mātāpitunnaṁ vipākaṁ deti, sesehi kataṁ sesānaṁ kim eva dassati, imiṅghā 'ti codanathe nipāto, 5 anucintesīti anucinteyyāsi⁵, yā te imā ti yā imā soḷasa sahaṁsa itthiyo taṁ upaṭṭhahanti imā te kutonidānā, kim nīpajjitvā niddāyanta laddhā udāhu panthadūsanasandhicchedādini⁶ pāpāni katvā⁶ ādu kalyāṇakammaṁ nissāya laddhā ti idan tava attanāpi cinteyyāsi devā 'ti.

Evam sā pitaraṁ anusāsi. Tam atthaṁ pakāseṇto Satthā āha: 10

187. Icc-evam pitaraṁ kaṇṇā Rujā tosesi Aṅgatiṁ,

mūlhasa maggā ācikkhi, dhammaṁ akkhāsi subbatā ti. 1083.

Ta. iccevan ti bhi. iti imehi evarūpehi madhuramadhurehi vacanehi sā rājakaṇṇā pitaraṁ tosesi, mūlhasa maggāṁ viya tassa sugatimaggāṁ ācikkhi, nānāyehi sucariṇaṁ dhammaṁ akkhāsi, dhammaṁ kathenti yeva sā subbatā 15 suandaravatā attano atītajātiyo pi kaṇhesi yeva.

Evam pubbaṇhato paṭṭhāya sabbarattim pitu dhammaṁ desetvā „deva mā naggassa micchādittṭhikassa vacanaṁ gaṇhi, 'atthi ayam loko atthi paraloko atthi sukaṭadukkaṭāṇaṁ kam-mānaṁ phalaṇ' ti vadantassa mādisassa kalyāṇamittassa va- 20 canaṁ gaṇha, mā atitthena pakkhandhīti“ āha. Evam sante pi pitaraṁ micchādassanā vimocetuṁ nāsakkhi, so hi kevalaṁ tassā madhuravacanaṁ sutvā tussi, mātāpitaro hi piyaputtānaṁ vacanaṁ piyāyanti na pana taṁ dassanaṁ vissajjenti. Nagare pi „Rujā kira rājadhītā pitu dhammaṁ desetvā micchādassa- 25 naṁ vissajjāpetīti“ ekakolāhalaṁ ahosi, „paṇḍitā rājadhītā ajja pitaraṁ micchādassanā mocetvā nāgaravāsīnaṁ sotthibhāvaṁ karissatīti“ mahājano tussi. Sā pitaraṁ bodhetuṁ asakkonti viri-yaṁ avissajjetvā va „yena kenaci upāyena pitu sotthibhāvaṁ karissāmīti“ sirasi añjaliṁ paṭṭhapetvā dasadisā namassitvā 30 „imasmim loke lokasandhārakā dhammikā samaṇabrāhmaṇā nāma lokapāladevatā nāma Mahābrahmāpo nāma atthi, te āgantvā attano balena mama pitaraṁ micchādassanaṁ vissajjā-

¹ Bā se. ² Bā adds vipākaṁ deti. ³ so Cks; Bā tāhi. ⁴ Bā punappunnaṁ cinteyyāsi. ⁵ Cs -dusa-, Bā duhana-, omitting pantha. ⁶ Bā adds laddhā.

pentu, etassa guṇe asati pi mama guṇena mama balena mama
 saccena āgantvā imaṃ micchādassanaṃ vissajjāpetvā sakala-
 lokassa sotthiṃ karontū¹ 'ti namassi. Tādā Bodhisatto Nārado
 nāma Mahābrahmā ahosi Bodhisattā¹ ca nāma attano mettā-
 5 bhāvanāya anuddayāya mahantabhāvena suppaṭipannaduppaṭi-
 panne² satte dassanattamaṃ kālānukālaṃ lokaṃ oloketi³. So
 taṃ divasaṃ lokaṃ volokento taṃ rājadhītaraṃ pitu micchā-
 ditṭhivimocanattamaṃ lokasandhārakā devatā namassamaṇaṃ
 disvā⁴ ṭhapetvā maṃ añño etaṃ micchādassanaṃ vissajjāpetum
 10 samatto nāma n' atthi, ajja mayā rājadhītāya saṅgahaṃ rañño
 ca saparijanassa sotthibhāvaṃ katvā āgantum⁴ vāṭṭati, kena
 nu vesena gamissāmīti⁵ cintetvā „manussānaṃ pabbajitā piyā
 c' eva garuno⁶ ca ādeyyāvacanā ca, tasmā pabbajitavesena
 gamissāmīti⁵ sannitṭhānaṃ katvā pāsādikāṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ
 15 manussattabhāvaṃ māpetvā manuññaṃ jaṭamaṇḍalaṃ bandhitvā
 jaṭantare kañcanasūciṃ odahitvā antorattaṃ⁶ uparirattaṃ cira-
 kaṃ⁷ nivāsetvā ca suvaṇṇatārakaṭṭhaṃ⁸ rajatamayaṃ ajina-
 cammaṃ ekamsagataṃ katvā muttāsikkāya pakkhittaṃ su-
 vaṇṇamayaṃ bhikkhābhājanaṃ ādāya tisu ṭhānesu vaṃka-
 20 gataṃ⁹ suvaṇṇakācaṃ khandhe katvā muttāsikkāya eva pa-
 vālakamaṇḍalaṃ ādāya iminā isivesena gaganatale. Cando viya
 virocamaṇo ākāsenāgantvā alaṃkata-Candapāsādamahātalaṃ
 pavisitvā rañño purato ākāse atṭhāsi.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- 25 138. Athāgamā Brahmaloḷā Nārado mānusiṃ pajam.
 Jambudīpaṃ avekkhanto adda¹⁰ rājānaṃ Aṅgatiṃ. 1084.
 139. Tato paṭiṭṭhā pāsāde Vedehassa puratthato
 taṇ ca disvā anuppattaṃ Rujā isim avandathā 'ti. 1085.

Ta. adda¹⁰ 'ti Brahmaloḷe ṭhito va Jambudīpaṃ apekkhanto¹¹ Gūṇajiva-
 30 kassa santike gahitaṃ micchādassanaṃ rājānaṃ Aṅgatiṃ addasa, tasmā āgato ti a.
 tato paṭiṭṭhā ti tato so Brahmā tassa rañño amaccagāṇaparivutassa nisinnassa

¹ Ck B₂ -o. ² Cks -nnaṃ duppaṭipannaṃ. ³ B₂ adds -to vicaranti. ⁴ so all
 three MSS. ⁵ B₂ karuṇā. ⁶ B₂ antosurattapaṭaṃ. ⁷ B₂ -rattavākacīraṃ. ⁸
 B₂ -nakhacitāṃ. ⁹ B₂ onatāṃ. ¹⁰ B₂ addasa. ¹¹ B₂ āve.

purato tasmiñ pāsāde apade padañ¹ dassento ākāse patitthahi, anuppattan
ti pattam āgatañ, isin ti isivesenāgatattā S. isin ti āha, avandathā 'ti
mamānuggahena mama pitari kāruṇḍam katvā eko devarāja āgato bhavissatthi
tutthapapaṭṭhā² vātābhīhata-suvannakadalī viya onamitvā Nārada-Mahābrahmānam
vandī.

5

Rājāpi tam disvā Brahmatejena tajjito attano āsane san-
thātum asakkonto oruḥa bhūmiyañ thātvā āgataṭṭhānañ ca
nāmagottañ ca pucchi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

140. Athāsanamhā oruḥa rājā vyamhitamānaso

10

Nāradañ paripucchanto idañ vacanam abravi: 1086.

141. Kuto nu āgacchasi devavaṇṇī

obhāsayañ saṃvarim Candimā va.

akkhāhi me pucchito nāmagottañ

katham tam jānanti manussaloke ti. 1087.

15

Ta. vyamhitamānaso ti bhūtacitto, kuto nū 'ti kacci nu kho vijjā-
dharo bhaveyyā 'ti maññamāno avanditvā evaṃ pucchi.

Atha so „ayañ rājā 'paraloko n' atthīti' maññati, para-
lokaṃ eva tāv' assa ācikkhissāmīti“ cintetvā gātham āha:

142. Ahañ hi devato idāni emi obhāsayañ saṃvarim Candimā va, 20

akkhāmi te pucchito nāmagottañ

jānanti, mañ Nārado Kassapo cā 'ti. 1088.

Ta. devato ti devalokato, Nārado Kassapo cā 'ti mañ nāmena Nā-
rado gottena Kassapo ti jānanti.

Atha rājā „imañ pacchāpi paralekañ pucchissāmi, iddhiyā 25
laddhakāraṇaṃ tāva mañ pucchāmīti“ cintetvā gātham āha:

143. Acchariyarūpañ vata yādisañ ca

vehāsayañ gacchasi tiṭṭhasi ca,

pucchāmi tam Nārada etam attham:

atha kena vaṇṇena tavāyam iddhīti. 1089.

30

Ta. yādisañ cā 'ti yādisañ ca tava saṅghānañ yañ, ca tvañ ākāse gac-
chasi ca tiṭṭhasi ca idañ acchariyajātikañ³.

¹ Bā ākāse aparāparañ in the place of apade p. ² Bā -jātañ.

Nārado āha:

144. Saccañ ca dhammo ca damo ca cāgo
 guṇā mam' ete pakatā purāṇā,
 teh' eva dhammehi¹ susevitehi
 5 manojavo yenakāmañ gato 'smīti. 1090.

10 Ta. saccañ ti vacīsaccañ, dhammo ti tividhasucaritadhammo c' eva
 kasiṇaparikkammajjhānadhammo ca, damo ti indriyadamaṇaṃ, cāgo ti kilesa-
 pariccāgo ca deyyadhammapariccāgo ca, pakatā purāṇā ti mayā purimabhava
 katā ti dasseti, teheva dhammehi susevitehīti tehi sabbaguṇehi susevitehi
 10 paricāritehi, manojavo ti manojavasadiśajavo, yenakāmañ gato smīti
 yena devatṭhāne ca manussaṭṭhāne ca gantuṃ icchanaṃ tena gato 'smi ti a.

Rājā tasmim evaṃ kathente pi micchādassanassa suga-
 hitattā paralokaṃ asaddahanto „atthi nu kho puññānaṃ vi-
 pāko“ ti vatvā gātham āha:

- 15 145. Acchariyaṃ ācikkhasi puññasiddhiṃ,
 sace hi ete tvaṃ² yathā vadesi
 pucchāmi taṃ³ Nārada etam atthaṃ,
 puṭṭho ca me sādhu viyākarohīti. 1091.

20 Ta. puññasiddhiṃ ti puññānaṃ siddhiṃ phaladāyakattaṃ ācikkhanto
 20 acchariyaṃ ācikkhasi.

Nārado āha:

146. Pucchassu maṃ rāja, tav' esa attho,
 yaṃ saṃsayam kuruse⁴ bhūmipāla,
 ahaṃ taṃ nissamsayataṃ gamemi
 25 naye hi nāyehi ca hetubhī cā 'ti. 1092.

30 Ta. tavesa attho ti pucchitabbaṃ⁵ nāma tava esa attho, yaṃ saṃ-
 sayam ti yaṃ kismīciḍ eva atthe saṃsayam karosi taṃ maṃ puccha, nis-
 saṃsayataṃ ti ahaṃ taṃ nissamsayabhāvaṃ gamemi, naye hīti kāraṇavacanehi,
 nāyehīti nānehi, hetubhīti paccayehi paṭiññamatten' eva avatvā nāpene
 30 paṭicchinditvā⁶ kāraṇavacanena tesam dhammānaṃ samuṭṭhāpakapaccayehi taṃ
 nissamsayaṃ karissāmīti attho.

¹ teheva - - ti attho wanting in Cks. ² Cks sace hi eveti, Bā sacehi etehi tuvaṃ.

³ Bā haṃ. ⁴ Bā -te. ⁵ so Cks; Bā -bbako. ⁶ Bā pari-

Rājā āha:

147. Pucchāmi taṃ Nārada etam atthaṃ
 puṭṭho ca me Nāradaṃ nā musā bhaṇi:
 atthi nu' devā pitaro nu atthi
 loko paro atthi jano yam āhū 'ti. 1093. 5

Ta. jano yamāhū 'ti yaṃ jano evam āha atthi devā atthi pitaro atth
 paraloko ti taṃ sabbaṃ atthi no kho ti pucchati.

Nārado āha:

148. Atth' eva devā pitaro ca atthi
 loko paro atthi jano yam āhu,
 kāmesu giddhā ca narā pamūḷhā
 lokam paraṃ na vidū mohayuttā ti. 1094. 10

Ta. atthevā 'ti mahārāja d. ca p. ca atthi yaṃ pi jano paralokam āhu
 so pi atth' eva, na vidū ti kāmagiddhā pana mohamūḷhā janā paralokam na
 vidū na vindanti tam na jānanti. 15

Taṃ sutvā rājā parihāsaṃ karonto gātham āha:

149. Atthīti ce' Nārada saddahāsi
 nivesanaṃ paraloke matānaṃ
 idh' eva me pañca satāni dehi
 dassāmi te paraloke sahaṣsaṃ ti. 1095. 90

Ta nivesanaṃ ti nivāsanaṭṭhānaṃ, pañca satānīti pañcakahāpaṇasatāni.

Atha naṃ M. parisamajjhe va garahanto āha:

150. Dajjemu kho pañca satāni bhoṭo
 jaññāma' ce sīlavantaṃ vadaññum',
 luddaṃ taṃ bhontaṃ niraye vasaṃti
 ko codaye paraloke sahaṣsaṃ. 1096. 25
151. Idh' eva yo hoti akammasīlo⁵
 pāpācāro alaso luddakamma
 na paṇḍitā tasmim iṇaṃ dadanti,
 na hi āgaṃ hoti tathāvidhamhā. 1097. 30

¹ Cks nanu. ² Cks te. ³ Bd -mu. ⁴ Cks -ū. ⁵ Bd adhamma-.

152. Dakkhañ ca posañ manujā¹ veditvā
utthānakañ sīlavantañ vadaññum²

sayam bhogehi nimantañanti,

kammañ karitvā punam āhāresīti. 1098.

5 Ta. jaññāma³ ce ti yadi mayañ bhavantañ⁴ sīlavā esa vadaññū ti⁵
dhammikasamañabrāhmaṇānañ imasmiñ kāle imiñā nāma⁶ jānitvā tassa kiccassa
kāraḁo vadaññū ti jāneyyāma atha te vaḁḁhiyā pañca satāni dadeyyāma, tvañ
pana luddo sāhasiko micchādassanañ gaheṁvā dānasālañ viddhamsetvā paradāresu
10 aparajjhasi, ito cuto niraye uppajjasi⁷, evañ luddañ tañ bhontañ niraye va-
santañ tattha gantvā ko sahasañ me dehīti codessati, tathāvidhamhā ti
tādisā purisā dinnassa iñassa puna āgamo nāma na hoti, dakkhañ ti dha-
nuppadānakusalañ, punamāhāresīti 'attano kammañ karitvā dhañāñ uppā-
detvā puna amhākañ santakañ āhareyyāsi, mā nikkhame mā vasiṁ sayam eva
nimantenti.

15 Iti rājā tena niggayhamāno appaṭṭibhāno ahoṁ. Mahājano
haṭṭhatuṭṭho hutvā „mahiddhiko devisi⁸, ajja rājānañ micchā-
dassanañ vissajjāpessatīti“ sakalanagarañ ekakolāhalañ ahoṁ.
Mahāsattassānubhāvena tadā sattayojanikāya Mithilāya tassa
dhammadesanañ asuñanto nāma nāhoṁ. Atha M. „ayañ rājā
30 ativiya daḁhañ katvā micchādassanañ gañhi, nirayabhayena
tañ tājjetvā micchadiṭṭhiñ vissajjāpetvā puna devaḁkena
assāsessāmīti“ cintetvā „mahārāja sace diṭṭhiñ na vissajjes-
sasi evañ anantaḁukkañ nirayañ gamissasīti“ vātvā niraya-
kathañ paṭṭhapesi:

25 153. Ito gato⁹ dakkhasi tattha rāja
kākolasañghehi pi kaḁḁhamānañ¹⁰
tañ khajjamānañ niraye vasantañ,
kākehi giñjhehi ca senakehi¹¹
sañchinnagattañ ruhiṁ savantañ,
30 ko codaye paraloke sahasañ ti. 1099.

Ta. kākolasañghehiṁ lobatuñdehi kākasañghehi pi, kaḁḁhamānañ¹⁰
ti attānañ ākaḁḁhiyamānañ tattha niraye passissasi, tañ ti tañ bhavantañ.

¹ Cks -jañ. ² Cks -ū. ³ Bā -u. ⁴ so Ck; Bā bhantē, C° bhavantiñ. ⁵ Cks
omīti tē. ⁶ so Cks; Bā nāmattho ti. ⁷ Bā upapa-. ⁸ C° -isi, Bā devo pi.
Bā cuto. ¹⁰ Bā kaḁḁha-. ¹¹ Bā soṇa-.

ehi gacchāma pitu' mam' antike,
eso² ca te etam attham pavakkhatīti. 1148.

Ehi gacchāma 'ti bhi. so Yakkhasenāpati evaṃ vatvā imaṃ assaṇṇaṃ
āropetvā nassāmiti pabbatamatthake³ otaritvā tassā gahaṇattham hattham pasā-
5 resi, sā attano hattham gaṇhitum adattvā tena pasāritattham sayam gahetvā
pubbapathānugatenā anantare attabhāve bhūtapubbāsāṃkhe tasmim pubba-
pathen' eva anugatenā cetasā: sāmī nāham anāthā, mayham pitā Varuṇo
n-rājā, mātā Vimalā devī, ehi mama pitu santikam gacchāma, eso ca te yathā
suhākarā maṅgalakiriyāya bhavitabbam evaṃ tam attham pavakkhatīti avācāsi.

10 10. Alāṃkatā suvasanā mālinī candanussadā
yakkham hatthe gahetvāna pitu santikam' upāgamīti. 1149.

Ta. pitu -- miti pitu santikam upāgami.

Puṇṇako pi kho yakkho paṭihāretvā nāgarājassa santikam
gantvā Irandatim vārento āha:

15 11. Nāgavara vaco sunohi me:
patirūpaṃ paṭipajja sumkiyam,
patthemī⁴ aham Irandatim,
tāya samaṅgikarohi me tuvaṃ. 1150.

12. Satam hatthī satam assā satam assatarī rathā
20 satam vaḷabhiyo puṇṇā nānāratanaṃ kevalā —
te nāga paṭipajjassu, dhītaram dehi⁵ Irandatin ti. 1151.

Ta. sumkiyan ti attano kulapadesānurūpaṃ dhītu sumkam dhanam
paṭipajja gaṇha, sa samaṅgikarohiti maṃ tāya saddhim samaṅgibhūtam karohi,
vaḷabhiyo ti bhaṇḍasakaṭṭho, nānāratanaṃ kevalā ti nānāratanaṃ
25 sakalapariṇaṇṇa.

Atha naṃ nāgarājā āha:

13. Yāva āmantaye nātī mitte ca suhadam janam,
anāmanta kataṃ kammaṃ tam pacchā-m-anutappatīti. 1152.

Ta. yāva -- ti bho Yakkhasenāpati aham tuyham dhītaram demi nona
30 demi, thokam pana āgamehi, yāva -- nātīti nātike pi⁷ tāva jānāpemi, tam
pacchā -- ti itthiyo hi gataṭṭhāne abhīramanti pi, anabhīratikāle nātakādayo

¹ read pitu. ² read so. ³ Bā - kā. ⁴ read santik'. ⁵ C^s patthe. ⁶ read
deh'. ⁷ C^s hi.

amhehi saddhīm anāmantetvā katakammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti ussukkaṃ
na karonti, evaṃ taṃ kammaṃ pacchā anutāpaṃ āvahaṭīti.

14. Tato so Varuṇo nāgo pavisītvā nivesanaṃ
bhariyaṃ āmantayitvāna idaṃ vacanaṃ abravi: 1153.
15. Ayaṃ so Puṇṇako yakkho yācatī maṃ Irandatiṃ, 5
bahunā vittalābhena tassa dema piyaṃ maman ti. 1154.

Pavisitvā ti [Puṇṇakaṃ tatth' eva t̥hapetvā sayāṃ utt̥hāya yatth' assa
bhariyā nīpannā taṃ nivesanaṃ pavisitvā, piyaṃ maman ti mama piyadhī-
taraṃ tassa bahunā vittalābhena demā 'ti pucchati.

Vimalā āha:

16. Na dhanena na vittena labbhā amhaṃ Irandati,
sace hi kho' hadayaṃ paṇḍitassa
dhammena laddhā idha-m-āhareyya'
etena vittena kumāri labbhā,
n' aññaṃ dhanāṃ uttari patthayāmā 'ti. 1155. 15

Ta. amhaṃ Irandhatīti amhākaṃ dhītā I, etena vittena 'ti etena
utt̥hikāraṇena.

17. Tato so Varuṇo nāgo nikkhamitvā nivesanā
Puṇṇak' āmantayitvāna idaṃ vacanaṃ abravi: 1156.
18. Na dhanena na vittena labbhā amhaṃ Irandati,
sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa
dhammena laddhā idha-m-āharesi
etena vittena kumāri labbhā,
n' aññaṃ dhanāṃ uttari patthayāmā 'ti. 1157. 20

Puṇṇakāmantayitvānā 'ti Puṇṇakaṃ āmantayitvā. 25

Puṇṇako āha:

19. Yaṃ paṇḍito ty-eke¹ vadanti² loke
taṃ eva bālo ti punāhu aññe,
akkhāhi me, vippavadanti ettha,
kaṃ paṇḍitaṃ nāga tuvaṃ vadesīti. 1158. 30

¹ Cks vo, Bā sace ca kho. ² Bā -yyaṃ. ³ Cks teke. ⁴ Cks bhavanti.

Yam paṇḍito ti so kira hadayaṃ paṇḍitassa 'ti sutvā cintesi: yam
eke paṇḍito ti vadanti tam ev' aññe bālo ti kathenti, kiñcāpi me Irandatīyā
Vidhuro ti akkhātaṃ tathāpi tatvato jānitum pucchissāmi nan ti tasmā evam ā.

Nāgarājā āha:

- 5 20. Koravyarājassa Dhanañjayassa
yadi te suto Vidhuro nāma kattā
ānehi taṃ paṇḍitaṃ, dhammaladdhā
. Irandatī paddhacarā te hotū 'ti. 1159.

10 Ta. dhammaladdhā ti dhammena labhivā, paddhacarā ti pāda-
particārīkā.

21. Idañ ca sutvā Varuṇassa vākyam
utthāya yakkho paramappatīto
tatth' eva santo' purisaṃ asaṃsi:
ānehi ājaññam idh' eva yuttan ti. 1160.

15 Ta. asaṃsīti attano upatthākaṃ āpāpesi, ājaññan ti kāraṇākāraṇajā-
nanakasindhavaṃ, yuttan ti kappitaṃ.

22. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācambhamayā² khurā,
jambonadassa pākassa suvaṇṇassa uracchado ti. 1161.

20 Ta. jātarūpamayā ti tam eva sindhavaṃ vaṇṇento āha, tassā hi mano-
mayasindhavassa jātarūpamayā kaṇṇā kācambhamayā² khurā rattamañimayā ti ā,
jambonadapākakapkhassa³ rattasuvaṇṇassa uracchado ti.

So puriso tāvad eva taṃ sindhavaṃ ānesi, Puṇṇako taṃ
abhiruyha ākāseṇa Vessavaṇassa santikaṃ gantvā nāgabhavanam
vaṇṇetvā taṃ pavattim ārocesi, tass' atthassa pakāsanattham
25 idam vuttam:

23. Devavāhavaṇam yānam assaṃ⁴ āruyha Puṇṇako
alaṃkato kappitakesamassu
pakkāmi vehāsayam antalikkhe⁵. 1162.

- 30 24. Sa⁶ Puṇṇako kāmavegena⁷ giddho
Irandatim nāgakaññam jigimsam

¹ so all 'three MSS., cfr. v. 33. ² so C^{ks}; B^d kācāmpicamayā. ³ B^d jambona-
dassa pākassa. ⁴ C^{ks} assak. ⁵ B^d -am. ⁶ B^d so. ⁷ B^d -rāgena.

- gantvāna taṃ bhūtapatiṃ yasassim
icc-abravī Vessavaṇaṃ Kuveraṃ. 1163.
25. Bhogavatī nāma mandire¹
vāsā Hiraññavatīti vuccatī,
nagare² nimmite³ kañcanamaye⁴
maṇḍalassa uragassa niṭṭhitā. 1164. 5
26. Atṭālakā oṭṭhagiviyo
lohitaṃkamasāragallino⁵,
pāsād⁶ ettha silāmayā (add: suvaṇṇā?)
sovaṇṇaratanena chādītā. 1165. 10
27. Ambā tilakā ca jambuyo
sattapaṇṇā mucalindaketakā
piyakā⁷ uddālakā sahā⁸
uparibhaddakā sinduvāritā 1166.
28. Campeyyakā nāgamālikā 15
bhaginīmālā atha-m-ettha koliyā
ete dumā parināmitā (add: va?)
sobhayanti uragassa mandiraṃ. 1167.
29. Khajjur⁹ ettha silāmayā sovaṇṇadhuva-pupphitā
bahu yattha vasat¹⁰ opapātiko 20
nāgarājā Varuṇo mahiddhiko. 1168.
30. Tassa komārikā bhariyā
Vimalā kañcanavelliviggahā
kālā taruṇā va uggatā
pucimandathanī¹¹ cārudassanā 1169. 25
31. Lākhārasarattasucchavi
kaṇikāro va¹² nivātapupphito¹³
tidivokacarā va accharā
vijjut¹⁴ abbhaghanā¹⁵ va nissatā¹⁶. 1170.

¹ so all three MSS. ² read: kañcanā-. ³ Cks lohitaṃkassamasāragalluno, Bā -taṃkamasāragallino. ⁴ Bā piyuṇṇu. ⁵ Cks saha. ⁶ Cks -datha. ⁷ Bā -rā
va, Cks -ro ca. ⁸ Bā -tā. ⁹ Bā vijjugabbha-. ¹⁰ Ck nissava, Bā nissatā.

22. Sā dohaṇiṇi suvimhita

Vidhurassa hadayaṃ vaniyati¹,

taṃ tesāṃ dadāmi issarā

tena te denti Irandaṭṭim² maman ti. 1171.

- 5 Ta. vahitabbo ti vāho, devasamkhātaṃ vāhaṃ vahattī devavāhavahaṃ,
yanti etenā 'ti yānaṃ, kappita--ti maṇḍanavasena susaṃvihitakesamassu,
devānaṃ pana kesamassukaraṇaṃ nāma n'atthi, jigimsan ti patthayanto³,
Vessavaṇan ti Visānarājadhāniyā⁴ rājānaṃ, Kuveran ti evaṃnāmakam,
Bhogāvati nāmā 'ti sampannabhogātāyā⁵ evaṃbladdhanāmā⁶, mandire ti
10 mandiraṃ bhavanan ti a, vāsā Hiraññavatīti n-rājassa vasanaṭṭhānattā vāsā
ti ca, kaṭicanavattiyā suvaṇṇapakāreṇa parikkhittattā Hiraññavatīti ca vuccati,
nagare--ti nagaraṃ nimmitaṃ, kaṭicanamaye ti suvaṇṇamayāṃ, maṇḍa-
lassā 'ti bhogaṃmaṇḍalena samannāgatassa, niṭṭhitan 'ti karaṇapariniṭṭhitaṃ⁷,
oṭṭhagāviyo ti oṭṭhagāvasaṇṭhānena katā rattamaṇimasāragallamayā aṭṭalākā
15 pāsādetthā 'ti ettha nāgabhave pāsādā, silāmayā ti maṇimayā, suvaṇṇa-
ratanenā 'ti suvaṇṇasamkhātena ratanena suvaṇṇaṭṭhikāhi⁸ chādita ti a, saṅhā
ti saṅkharā, uparibhaddakā ti uddālakaṇṭhikā yeva rukkhaṃ caṃpakā nā-
gamālikā ti campakā ca nāgā ca bhaginimālā ca, aṭṭamettaṃ kolliya ti
bhaginimālā c'eva aṭṭa ettha n-bhavane⁹ kolliya nāma ca rukkhaṃ, ete duma
20 parināmitā ti ete pupphūpagā phalūpagā rukkhaṃ aññamaññaṃ¹⁰ samsattā sā-
khāya parināmitā ākulasamākulā, khajjūretthā 'ti khajjū rukkhaṃ ettha,
silāmayā ti indaṇḍamaṇimayā, suvaṇṇadhuvapupphāṇitā¹¹ te panā su-
vaṇṇapupphehi niccapupphitā, yattha--ti yattha n-bhavane oṭṭhikā n-rājā
vasati, kaṭicanavelliviggahā ti suvaṇṇarāsissarīkāsarīrā¹², kālā taruṇā
25 va uggatā ti vilāsayuttatāya mandavāteritakālavallipallavā¹³ viya uggatā, puci-
mandathanāti nimbaphalasaṇṭhānathanayuggalā¹⁴, lākhā sarattasuc-
chavīti¹⁵ hatthapādatalachavīṃ sandhāya vuttaṃ, tidivokā¹⁶ ti tidasa-
bhavanacārā, vijjutabbhagghanā¹⁷ ti abbhagghanato¹⁸ ghanavalāhakaratarato
nissatā¹⁹ vijjullatā viya, taṃ tesāṃ dadāmi ti taṃ tassa hadayaṃ ahaṃ tesāṃ
30 demī evaṃ jānassu, issarā 'ti mātulaṃ ālapati.

Iti so Vessavaṇena ananuññāto¹⁷ gantum avisahitvā taṃ
jānāpetum etā ettikā gāthā kathesi. Vessavaṇo pana tassa
kathaṃ na suṇāti¹⁸, dvinnāṃ devaputtānaṃ vimānaṭṭaṃ paric-
chindati¹⁹. Puṇṇako attano vacanassa assutabhāvaṃ ñatvā va

¹ Bā dhani-. ² Cks -ti. ³ Ck yatthayanto, Cs yapatthayanto, Bā patthayanto.
⁴ so Cks; Bā visālāyārājadhāniyā. ⁵ Cks -bhogāya. ⁶ Bā -mam. ⁷ Bā kaṇaka-
pari-. ⁸ Ck suvaṇṇaṭṭhikāti tehi, Cs -kāni tehi. ⁹ Cks -no. ¹⁰ Cks -kā.
¹¹ Cks -pavālaṃ. ¹² Cks -thana. ¹³ Ck cucukāratta-, Cs cchukāratta-. ¹⁴ Bā
vijjuvabbha-. ¹⁵ Bā omīta ghanato. ¹⁶ Bā niccharitā. ¹⁷ Ck Bā -te. ¹⁸ Bā
adda kimkaraṇā. ¹⁹ Cks pacch-.

jipakadevapuṭṭassa¹ santike aṭṭhāsi. Vessavaṇo aṭṭam vi-
 nicchinitvā parājitaṃ apatṭhapetvā² itaraṃ „gaccha tvaṃ, tava
 vimāṇe vasāhīti“ ā. Puṇṇako „gaccha tvaṃ“ ti vuttakkhane
 yeva „mayhaṃ mātulena mama pesitabhāvaṃ jānātha“³ 'ti
 katicī⁴ devaputte sakkhimkatvā heṭṭhāvuttanayen⁵ eva sin- 5
 dhavaṃ ānāpetvā⁶ abhirūhitvā pakkāmi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

33. Sa Puṇṇako bhūtapatiṃ yasassiṃ
 āmantaya⁷ Vessavaṇaṃ Kuveraṃ
 tatth' eva santaṃ⁸ purisaṃ asaṃsi: 10
 ānehi ājāṇāṃ idh' eva yuttaṃ. 1172.
 34. Jātarūpamayā kaṇṇā, kācambhamayā⁹ khurā,
 jambonadassa pākassa suvaṇṇassa uracchado. 1173.
 35. Devavāhavaṇaṃ yānaṃ assaṃ āruyha Puṇṇako
 alaṃkato kappitakesamassu 15
 pakkāmi vehāsayaṃ antalikhe ti. 1174.

Ta. āmantaya⁷ 'ti āmantetvā.

So ākāseṇa gacchanto yeva cintesi: Vidhuraṇḍito mahā-
 parivāro, na sakkā taṃ gaṇhituṃ, Dhanañjayakoravyo pana
 jūtavitṭako¹⁰, taṃ jūtena¹¹ jinitvā V-aṃ gaṇhissāmi, ghare pan' 20
 assa bahūni ratanāni, appagghena lakkhena jūtaṃ na kiḷissati,
 mahaggharatanāṃ harituṃ vaṭṭati, aṇṇaṃ ratanaṃ rājā na
 gaṇhissati, Rājagahanagarasāmanta¹² - Vepullapabbatabbhantare
 cakkavattiraṇṇo paribhogamaṇiratanāṃ atthi mahānubhāvaṃ,
 taṃ gaṇetvā tena rājānaṃ palobhetvā rājānaṃ jinissāmīti¹³. 25
 So tathā akāsi.

Tam atthaṃ Satthā dassetuṃ¹⁴ āha:

36. So agamā Rājagahaṃ surammaṃ
 Aṅgassa raṇṇo nagaṃ durāyutaṃ
 pahūtabhakkhaṃ bahuannapānaṃ 30
 Masakkasāraṃ viya Vāsāvassa 1175.

¹ Cks jinnaka-. ² Bds anu-. ³ Bd katipaya. ⁴ Bd āharāpetvā. ⁵ Ck -yīm,
 Ce -yi. ⁶ Bd -to. ⁷ so Cks; Bd kācamplecamayā. ⁸ Cks dūta-. ⁹ Bd -tā.
¹⁰ Bd tamatthaṃ pakāsento satthā.

37. Mayūraakoñcagaṇasampaghuṭṭhaṃ
dijābhighuṭṭhaṃ dijasamghasevitaṃ
nānāsakuntābhīrudaṃ subhaṃgaṇaṃ¹
pupphābhikiṇṇaṃ Himavaṃ va pabbataṃ². 1176.
- 5 38. Sa Puṇṇako Vepullam ābhīfucchi³
siluccayaṃ kimpurisānuciṇṇaṃ
anvesamāno [maṇi] ratanaṃ ulāraṃ,
tam addasā pabbatakūṭamajjhe ti. 1177.
- 10 Ta. A. rañño ti tadā Añgarañño va Magadharajjaṃ ahoṣi, ten⁴ evaṃ
vuttaṃ, durāyutaṃ ti paccatthikehi durāsadaṃ, Masakka -- ti Masakkasāra-
samkhāte⁵ Sinerumattake māpitattā Masakkasāraṇa ti laddhanāmaṃ Vāsavaṃ
bhavanaṃ viya, dijābhi -- ti aññehi pakkhihi abhighuṭṭhaṃ, nānā -- ti ma-
dhurassareṇa gāyantehi viya nānāvidhehi sakuntehi abhīrudaṃ, abhigitaṃ ti a.,
subhaṃgaṇaṃ⁶ ti sundaraṃ aṃgaṇaṃ manuññatalaṃ⁷, Himavaṃ va pab-
15 batan⁸ ti Himavantaṃ pabbataṃ viya, Vepullamābirucchi⁹ bhi. so Pu-
evarūpaṃ Vepullapabbataṃ abhīrūhi, pabbatakūṭa -- ti pabbatakūṭabbhantare
maṇiṃ addasa.
39. Disvā maṇiṃ pabhassaraṃ jātimantaṃ dhanāharaṃ
[maniratanam ulāraṃ] daddallamānaṃ yasasā yasasaṃ¹⁰
20 obhāsati vijju-r-iv¹¹ antalikkhe. 1177.
40. Tam aggahī veluriyaṃ mahagghaṃ
manoharaṃ nāma mahānubhāvaṃ,
ājaññaṃ āruya anomavaṇṇo
pakkāmi vehāsayaṃ antalikkhe ti. 1178.
- 25 Ta. dhanā -- ti manasā patthitasā dhanassa āharaṇasamatthaṃ, dadd -- ti
jalamānaṃ, yasasā ti parivāramaṇiṇaṇa, obhāsati ti taṃ maṇiratanam
ākāse vijju-r-iva obhāsati, tamaggahīti taṃ maṇiratanam Kumbhīro nāma
yakkho kumbhaṇḍasatasahassaparivāro, so¹² pana tena¹³ kujjhītvā olokitaṃ matten¹⁴
eva bhītatasi to palāyītvā cakkavālapabbatamatthakaṃ patvā kampamāno oloken¹⁵
30 aṭṭhāsi, iti taṃ palāpetvā Puṇṇako maṇiratanam aggahī, manoharannāma
ti manasā cintitaṃ¹⁶ āharitum sakkotīti evaṃ laddhaṇāmaṃ¹⁷.
41. So agamā nagaraṃ Indapattaṃ
oruya cāgañchi¹⁸ sabhaṃ Kurūnaṃ,

¹ Bā suvaṅgaṇaṃ. ² Bā Himavantaṃ pab-. ³ Bā -rūhi, Ck¹ abhīrucchi. ⁴ Ck²
-naṃ talāṃ. ⁵ Bā -ruhi, Ck² -abhīrucchīti. ⁶ Ck² yo. ⁷ Ck² te. ⁸ Ck² -tum,
Bā adda dhanam. ⁹ Ck² add maṇi. ¹⁰ Bā pāg-.

samāgame ekasataṃ samagge

avhettha yakkho avikampamāno: 1179.

42. Ko n' idha raññaṃ¹ varaṃ, ābhijeti,

kam² ābhijeyyāma³ varamdhanaṇa

kam anuttaraṃ ratanavaraṃ jināma

ko vāpi no jeti varaṃ dhanānaṃ⁴. 1180.

5

Ta. oruyha cāgañchi⁴ -- ti bhi. so Pu. yakkho assapiṭṭhito oruyha
assaṃ adissamānarūpaṃ⁵ ṭhapetvā māṇavakavaṇṇena Kurūnaṃ sabhaṃ apagato,
ekasatan ti ekasatarājjāno asambhūto hutvā ko nīdhā 'ti vadanto dūtena
avhettha, ko nīdhā 'ti ko nu imasmiṃ rājasamāgame, raññaṃ ti rājānaṃ 10
antare, varamābhijetīti amhākaṃ santakaṃ seṭṭharatanaṃ abhijeti ahaṃ
jināmīti vattum ussahati, kamābhijeyyāma² 'ti kam vā mayam jineyyāma.
varaṃ dhanena³ 'ti uttamadhanena, kamanuttaran ti jinanto ca katarāṃ⁶
rājānaṃ anuttaraṃ ratanavaraṃ jināma, ko vāpi no ti atha vā ko rājā amhe⁷
varadhanena jeti. 15

Iti so catūhi padehi Koravyam evaṃ ghaṭṭesi. Atha
rājā „mayā ito pubbe evaṃ⁸ sūro hutvā kathento nāma na
ditṭhapubbo, ko nu kho eso“ ti cintetvā pucchanto g. ā.:

43. Kuhin nu raṭṭhe tava jātabbhūmi,

na Koravyass' eva vaco tav' etaṃ⁹,

20

abhibhosi¹⁰ no vaṇṇanibhāya sabbe,

akkhāhi me nāmaṃ¹¹ ca bandhave cā¹² 'ti. 1181.

Ta. nā¹ ko -- ti Kururaṭṭhavāsikass' eva tava vacanaṃ na hoti.

Taṃ sutvā itaro „ayaṃ rājā mama nāmaṃ pucchati,
puṇṇako ca dāso hoti, sac' āhaṃ 'Puṇṇako 'smīti' vakkhāmi 25
'esa eko dāso, kasmā maṃ pagabbhatāya evaṃ vadetīti'¹³
avamaññissati anantarāṭṭhe attabhāve nāmam assa kathessā-
mīti“ cintetvā gātham āha:

44. Kaccāyano māṇavako 'smi rāja,

Anūnanāmo iti m' avhayanti,

30

¹ Cks rañña. ² Cks kamāvaje-. ³ Bā varadhanenā. ⁴ Bā pāg-. ⁵ Cks -naṃ-
rūpaṃ. ⁶ Ck jinnāvarataraṃ, C^o jinantā ca katarāṃ. ⁷ Cks ambho. ⁸ Bā
ovarūpo. ⁹ Ck tave, C^o tavevaṃ, B^o tavedaṃ. ¹⁰ Bā -tosi. ¹¹ C^o nāma. ¹²
Cks nā. ¹³ so Cks; Bā tasmā maṃ -- vadesīti.

Aṅgesu me nātayo bandhavā ca,
akkhena dev' asmi' idhānupatto ti. 1182.

Ta. anūnanāmo ti no ūnanām¹, iminā attano puṇṇanāmam² eva pa.
ticchannam katvā katheti, iti mavhayantīti. iti mam avhayanti pakkosanti.
5 Aṅgesū 'ti Aṅgaratthe Kālacampānagare vasanti, akkhena - - 'ti deva jūte³
kīlanatthena idh' eva anupatto 'smi.

Atha nam rājā „māṇava tvaṃ jūte jito kiṃ dassasi, kin
te atthīti“ pucchanto gātham āha:

45. Kiṃ māṇavassa ratanāni atthi
10 ye* taṃ jinanto hare akkhadhutto,
bahūni⁵ rañño ratanāni atthi,
te⁶ tvaṃ daliddo katham avhayesīti. 1183.

T. a.: kittakāni⁷ bhoto māṇavassa taruṇassa ratanāni atthi, yetam - - ti
yāni taṃ jinanto akkhadhutto āharā 'ti vatvā hareyya, rañño pana nivāsaṇe
15 bahūni ratanāni atthi, te rājāno evaṃ⁸ bahudhane tvaṃ daliddo samāno
katham jūtena avhayesi.

Tato Puṇṇako:

46. Manoharo⁹ nāma maṇi mamāyam,
dhanāharam¹⁰ maṇiratanam ulāram
20 imaṇ ca ājaññaṃ amittatāpanam
etaṃ me jetvā¹¹ hare akkhadhutto ti g. ā. 1184.

Pālipotthakesu pana maṇi mama¹² vijjati lohitaṃko ti likhitam, so
pana maṇi veḷuriyo, tasmā idha me vasam eti. Ta. ājaññaṃ ti imaṃ ājāni-
yassaṃ ca. maṇiṃ cā 'ti etaṃ me ubhayaṃ¹³ hareyya akkhadhutto ti assaṃ
25 dassetvā evam āha.

Taṃ sutvā rājā gātham āha:

47. Eko maṇi māṇava kiṃ karissati,
ājāniy' eko pana kiṃ karissati,
bahūni rañño maṇiratanāni
30 ājāniyā vātajavā anappakā ti. Dohaḷakhaṇḍam. 1185.

¹ Bā akkhena devasmim, Cks atthena devosmi. ² Bā puṇṇakanāmam, B² puṇṇa-
koti nāmam. ³ Bā devajuta. ⁴ Cks yo. ⁵ Ck -hi. ⁶ Bā so. ⁷ Cks kīkānīci.
⁸ Bā eva. ⁹ Bā -rañ. ¹⁰ Cks -ro. ¹¹ Cks ma jetvā, Bā me jñitvā. ¹² read:
maṇi mama. ¹³ Ck upāyam.

So rañño kathaṃ sutvā „mahārāja kin nāṃ” etaṃ vadetha,
eko asso assasahassam¹ pi lakkhaṃ hoti, eko maṇi maṇisa-
hassam² pi, na hi sabbe assā ekasadisā, imassa tāva javam
passathā³ „ti vatvā assaṃ abhirūhitvā pakāramatthakena pesesi,
sattayojanikaṃ nagaraṃ assehi gīvāya gīvaṃ paharantehi 5
parikkhittaṃ viya ahosi, athānukkamena asso na paññāyi
yakkho na paññāyi, udare baddharattapaṭṭo va ekaparikkhittaṃ
viya ahosi, so assato oruyha „diṭṭho te mahārāja ussassa
vego” ti vatvā „āma diṭṭho” ti vutte „idāni passa mahārājā”
’ti vatvā assaṃ antonagaruyyāne⁴ udakapitṭhe pesesi, khu- 10
raggāni atemento va pakkhandi, atha naṃ paduminipāṇesu
vicarāpetvā pāṇim paharivā hatthaṃ pasāreti, asso āgantvā
pāṇitale patiṭṭhāsi, tato⁵ „vaṭṭat’ eva evarūpaṃ⁶ assaratanam
narindā” ’ti vatvā „vaṭṭati māṇavā” ’ti vutte „mahārāja,
assaratanam tāva tiṭṭhatu, maṇiratanassānubhāvaṃ passā” ’ti 15
vatvā tassānubhāvaṃ pakāsento āha:

48. Idaṃ ca me maṇiratanam passa tvaṃ dipaduttama:

itthīnaṃ viggahā c’ ettha purisānaṃ ca viggahā⁷, 1186.

49. Migānaṃ viggahā⁸ c’ ettha sakunānaṃ ca viggahā,
nāgarāje’ supaṇṇe⁹ ca maṇimhi passa nimmitan ti. 1187. 20

Itthīnaṃ ti tasmiṃ hi maṇiratanē alamkatapaṭṭiyattā anekaitthiviggahā
purisaviggahā nānappakārā migapakkhisaṃghā senaṅgādīni ca paññāyanti, tāni
dassento evaṃ āha, nimmitan ti idaṃ evarūpaṃ accherakaṃ maṇimhi passa;
aparam pi:

50. Hatthānīkaṃ rathānīkaṃ asse pattī dhajāni ca¹⁰ 25
caturaṅginim imaṃ senaṃ maṇimhi passa nimmitam. 1188.

51. Hatthāruhe anīkatṭhe rathike pattikārike
balaggāni¹⁰ viyūḷhāni maṇimhi passa nimmitan ti. 1189.

Balaggānī¹⁰ balāni ca, viyūḷhānīti pabbūhavasena ṭhitā ti.

¹ Cks. - ssā. ² Cks. - -hassasā. ³ Bā adds pokkharaniyam. ⁴ Bā adds naṃ.

⁵ Cks. assarūpaṃ. ⁶ Cks. - am. ⁷ Bā - jā. ⁸ Ck. - o, Bā - ā. ⁹ Bā kīvaṃmike.

¹⁰ Bā balakāni.

52. Puraṃ uddāpasampannaṃ¹ bahupākāratoraṇaṃ
siṃghāṭakesu bhūmiyo maṇimhi passa nimmitaṃ. 1190.
53. Esikā parikhāyo ca palikhaṃ² aggalāni ca
aṭṭālake ca dvāre ca maṇimhi passa nimmitaṃ. 1191.
54. Puraṃ³ ti nagaraṃ, uddāpa--⁴ ti pākāravatthunā sampannaṃ, bahu-
pā--⁵ ti uccapākāranagaradvāraṃ, siṃghāṭakesu⁶ ti catukkādisu⁷, bhūmiyo ti
nagarūpacāre vicittā ramaṇiyabhūmiyo, esikā ti nagaradvāresu utthāpīte esi-
katthambhe, palikhaṃ ti palighaṃ, ayam eva vā pāṭho, aggalānīti nagara-
dvārakāvātāni, dvāre cā⁸ ti gopurāni ca.
55. Paesa: toraṇamaggesu nānādi-jagaṇā bahū
haṃsā koṇcā mayūrā ca cakkavākā ca kukkuhā (V⁴⁰⁶). 1192.
56. Kuṇālakā bahucitrā sikhaṇḍi jivajivakā,
nānādi-jagaṇākiṇṇaṃ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1193.
- Toraṇamaggesu⁹ ti imasmiṃ nagare toraṇaggesu, kuṇā--¹⁰ ti kālakokilā.
15 citrā¹¹ ti citrapattakokilā.
57. Passa nagaraṃ supākāraṃ¹² abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ
samussitadhajaṃ ramaṇaṃ suvaṇṇavālukaśaṇṭhaṃ. 1194.
58. Passa tvaṃ¹³ paṇṇasālāyo vibhattā bhāgasomaṇḍita
nivesane niveśe ca sandhibbūhe¹⁴ patatthiyo¹⁵. 1195.
59. Supākāraṃ¹⁶ ti kaṇcanapākārāparikkhittaṃ, paṇṇa--¹⁷ ti nānāpaṇiya-
puppha āpaṇe¹⁸, niveśane--¹⁹ ti gehāni c' eva gehavattūni ca, sandhibbūhe²⁰
ti gharasandhiyo ca anibbidharacchā ca, patatthiyo²¹ ti nibbidhāvattīyo.
60. Pānāgāre ca soṇḍe ca sūṇā²² ḍḍaniyāgharā²³
vesi ca gaṇikāyo ca maṇimhi passa nimmitaṃ. 1196.
61. Mālākāre ca rajake ganthike atha dussike
suvaṇṇakāre maṇikāre maṇimhi passa nimmitaṃ. 1197.
62. Ālāriye ca sūde ca naṭanaṭṭakagāyane
paṇissare kumbhathūnike maṇimhi passa nimmitaṃ. 1198.
- Soṇḍecā²⁴ ti attano anurūpehi katakaṇṇapilandhanehi samannāgate āpāna-

¹ Bā uttāla-. ² Bā vidhicatukkānisu. ³ Cks omīti citrā. ⁴ Cks sa-. ⁵ Bā
passettha. ⁶ Bā -byūhe. ⁷ so Cks for pathaddhiyo? see Abhidh. by Subhūti
v. 202; Bā pathatthiyo. ⁸ Cks -pāṇiyapuppha, Bā nānābhāṇḍapuppha. ⁹ Cks suṇo,
Cks suṇo, Bā suddā. ¹⁰ Cks -sāgharā.

bhūmim¹ sajjetvā nisinne surāsonde ca, ālārike ti sūpīke, pāṇissare ti pāṇippahārena gāyante, kumbha - - ti ghaṭadaddaravādake².

61. Passa: bherī mutiṅgā ca sām̐khāpaṇavadeṇḍimā,
sabbañ ca tālāyacaraṇaṃ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1199.
62. Sammatālaṇ³ ca vīṇaṇ ca naccagītaṃ suvāditaṃ
turiyātālitasam̐ghuṭṭhaṇ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1200. 5
63. Laṃghikā muṭṭhikā c' ettha māyākārā ca sobhiyā,
vetālike ca jalle ca maṇimhi passa nimmitaṃ. 1201.

Sammatālaṇ ti khadirādisammaṇ c' eva kamsatālaṇ ca, turiya - - ti nānāturiyānaṃ paṭhamatāḷitaṇ c' eva sam̐ghuṭṭhaṇ ca, muṭṭhikā ti mallā, so- 10
bhiyā ti nagarasobhanā sampannarūpā purisā, vetālike ti vetālā⁴ utṭhā-
pake⁵, jalle ti massūni karonte nahāpīte.

64. Samajjā c' ettha vattanti ākiṇṇā naranāribhi,
mañcātimañce⁶ bhūmiyo maṇimhi passa nimmitaṃ. 1202.

Mañcātimañce⁷ ti mañcānaṃ upari baddhamañce⁸, bhūmiyo ti ra- 15
mañiyasamajjabhūmiyo.

65. Passa malle samajjasmiṇ poṭhente⁹ digunaṃ bhujaṃ
nihate nihata māne¹⁰ ca maṇimhi passa nimmitaṃ. 1203.

Samajjasmiṇ ti mallaraṅge, nihate ti nihanitvā¹¹ ṭhite, nihata-
māne¹² ti parājite¹². 20

66. Passa¹³ pabbatapādesu nānāmigagaṇā bahū
sīhavyagghavarāhā ca acchakokataracchayo¹³ (V $\frac{400}{5}$) 1204.

67. Palasatā ca gavaṇā ca mahisā rohitā rurū
eṇeyyā ca varāhā ca¹⁴ gaṇino mīm̐kasūkārā 1205.

68. Kadalimigā bahucitrā bilārā sasakaṇṇakā,
nānāmigagaṇākiṇṇaṃ¹⁵ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1206. 25

Palasatā¹⁶ ti khaggamigā, balasatā ti pi pāṭho, gavaṇā cā 'ti gavaṇā,
varāhā ti ekā migajāti, tathā gaṇino c' eva mīm̐kasūkārā ca, bahu - - ti nā-
happakārā citramigā, bilārā ti araṇṇe bilārā, sasa - ti sasa ca kaṇṇakā ca.

¹ Ck apāṇa-, C^o apāṇa-, B^d āpāṇa-. ² B^d -dudrabhivā-. ³ B^d sammā-. ⁴ Ck
-la, C^o -laṇ, B^d vettāya. ⁵ B^d upaṭṭhā-. ⁶ Cks -ca. ⁷ Cks -can. ⁸ C^o -co.
⁹ B^d poṭente. ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ so Cks; B^d nihanitvā jinitvā. ¹² so all
three MSS. ¹³ Cks -ye. ¹⁴ Cks eva. ¹⁵ Cks -o. ¹⁶ Cks pha-.

60. Najjāyo supatitthāyo¹ sonṇavālukasanthatā
acchā savanti ambūni macchagumbanisevitā². 1207.
70. Kumbhīlā makarā c' ettha³ suṃsumārā ca kacchapā
pāṭhīnā⁴ pāvusā⁵ macchā.vālaajā⁶ muñjarohitā. 1208.
- 5 Najjāyo ti nadiyo, sonṇa -- ti suvaṇṇavālūkāya santhata⁷ kum-
bhīlā ti ime evarūpā jalacarā antonadiyaṃ vicaranti, te pi maṇimhi⁸ ti
71. Nānādumagaṇākiṇṇā nānādiijagaṇāyutā.
veḷuriyakaro dāyo⁹, maṇimhi passa nimmitaṃ. 1209.
- Veḷuriyakarodāyo⁶ ti veḷuriyapāsāne paharitvā⁷ saddaṃ karontiyo.
- 10 72. Pass' ettha pokkharāṇiyo suvibhattā catuddisā
nānādiijagaṇākiṇṇā puthulomanisevitā. 1210.
73. Samantūdakasampannaṃ mahiṃ sāgarakundalam
upetaṃ vanarājehi maṇimhi passa nimmitaṃ. 1211.
- Puthu -- ti macchasevitā, vana -- ti vanarājhi, ayam eva vā pātho.
- 15 74. Purato Videhe passa Goyāniye ca pacchato
Kuruyo⁸ Jambudīpaṃ ca maṇimhi passa nimmitaṃ. 1212.
75. Passa Candaṃ ca Suriyaṃ ca obhāsante catuddisā
Sineruṃ⁹ anupariyante, maṇimhi passa nimmitaṃ. 1213.
76. Sineruṃ Himavantaṃ ca sāgaraṃ ca mahiddhikaṃ¹⁰
20 cattāro ca mahārāje maṇimhi passa nimmitaṃ. 1214.
77. Ārāme vanagumbe ca pāṭiye¹¹ ca siluccaye
ramme kimpurisākiṇṇe maṇimhi passa nimmitaṃ. 1215.
78. Phārusakaṃ cittalataṃ missakaṃ Nandanaṃ vanam
Vejayantaṃ ca pāsādaṃ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1216.
- 25 79. Sudhammaṃ Tāvatisaṃ ca Pāricchattaṃ ca pupphitaṃ
Erāvaṇaṃ nāgarājaṃ maṇimhi passa nimmitaṃ. 1217.
80. Pass' ettha devakaṇṇāyo nabhā viju-r-iv' uggatā
Nandane vicarantiyo, maṇimhi passa nimmitaṃ. 1218.

¹ so Bā; C^k supatitthāthāyo, C^s supatitthāyo, read: supatitthāyo? ² C^k - tam,
Bā - kumbha-. ³ C^k Bā pāṭhīnā. ⁴ Bā bahusā. ⁵ Bā bala. ⁶ so Bā; C^k veḷuri-
yaphalaka-. ⁷ Bā adds tassa saddena rukhasakunādayo ⁸ C^k tūriyo, C^s ku-
riyo. ⁹ C^k - ru. ¹⁰ Bā mahitalaṃ. ¹¹ Bā pāṭhiye.

601. Pass' ettha devakaññāyo devaputtapalobhini
devaputte caramāne¹, mañimhi passa nimmitam. 1219.

Videhe ti Pubbavidehadīpaṃ, Geyāniye ti Aparagoyānadīpaṃ, Kuruyo ti Uttarakurū ca dakkhiṇato Jambudīpaṃ ca², anupariyante ti ete Canda-Suriye Sinerum anupariyāyante, pāṭhiye³ ti pattharhitvā thapite viya 5
piṭṭipāsāne.

602. Parosahassapāsāde veluriyaphalasanthate⁴
pajjalantena⁵ vaṇṇena mañimhi passa nimmitam. 1220.

603. Tāvatiṃse ca Yāme ca Tusite cāpi nimmite
Paranimmitābhiratino⁶ mañimhi passa nimmitam. 1221. 10

604. Pass' ettha pokkharāṇiyo vippasannodikā suci
mandālakehi sañchannā padumuppalakehi ca. 1222.

Parosahassan ti Tāvatiṃsanagare atirekasahassam pāsāde.

605. Das' ettha rājiyo setā dasa nīlā manoramā
cha piṅgalā pannarasā haliddā ca catuddasā. 1223. 15

606. Visatī tattha sovaṇṇā vīsati rajatāmaya
indagopakavaṇṇābhā tāva diṣṣanti tiṃsati. 1224.

607. Das' ettha kāliyo chā ca⁷ mañjetthā paṇṇaviṣati
missā bandhukapupphehi nīluppalavicittitā. 1225.

608. Evaṃ sabbaṅgasampannam accimantam pabhassaram 20
odhisumkam mahārāja passa tvaṃ dipaduttama. 1226.

Dassettha -- ti etasmīṃ maṇikkhandhe dasa setarājiyo, chapīṅgalā -- ti
cha ca pannarasa cā¹ ti ekaviṣati piṅgalarājiyo, haliddā ti haliddivaṇṇā ca-
tuddasā, tiṃsatiti indagopakavaṇṇā tiṃsarājiyo, cha cā² ti dasa ca cha ca
solasa kālarājiyo, paṇṇaviṣatiti pañcaviṣati mañjetthavaṇṇā passa, missā -- 25
hiti tā kālamanjetthavaṇṇarājiyo etehi pupphehi missā vicittitā passa, ettha hi
kālarājiyo bandhujīvaka-pupphehi missā mañjettharājiyo nīluppalehi vicittitā,
odhisumkam ti sumkakotthāsam, yo maṃ jūte jinissati tass' imaṃ sumka-
kotthāsam passā³ ti vadati, Atthakathāyam pana hotu⁴ sumkam mahārājā⁵ ti
pātho, tass' attho: dipaduttama passa tvaṃ imaṃ evarūpaṃ maṇim idam eva 30
mahārāja sumkam hotu⁶, yo maṃ jūte jinissati tass' idam bhavissatīti.
Maṇikkhandam.

¹ Bā ramma. ² Ck¹ omīti kuruyo -- dīpañca. ³ Bā piṭhiye. ⁴ Ck² - katthate,
Bā - santate. ⁵ Bā - te ca. ⁶ Bā - tava savattino. ⁷ Bā chaeca, Ck³ jāca. ⁸
Ck⁴ hetu. ⁹ Ck⁵ hoti.

Evam vatvā Puṇṇako „mahārāja, ahaṃ tava jūte jito
imam maṇiratanam dassāmi, tvaṃ pana kim dassasīti“ ā.
„tāta mama sarīraṃ ca¹ setaccāhattaṃ ca ṭhapetvā mama santa-
kam sumkam hotu“² ti, „tena hi deva mā cirāyi, ahaṃ dūrā-
5 gato³, jūtaṃḍalam sajjāpehīti“, rājā amacce ānāpesi, te
khippam jūtasālam sajjetvā raṇṇo varapothhakattharaṇaṃ⁴ sesa-
rājānaṃ cāpi āsanāni paññāpetvā Puṇṇakassāpi patirūpaṃ
āsanāni⁵ natvā⁶ raṇṇo kālam ārocayimsu. Tato Pu- rājānaṃ
gāthāya ajjhabhāsi:

- 10 99. Upāgataṃ rāja upehi lakkhaṃ⁶,
n' etādisaṃ maṇiratanam⁷ tav' atthi,
dhammena jiyyāma⁸ asāhasena,
jito ca no khippam avākarohīti. 1227.

T. a. mahārāja jūtasālaya kammaṃ upagataṃ niṭṭhitaṃ, etādisaṃ maṇi-
15 tanam tava n' atthi, mā papañcaṃ karohi upehi lakkhaṃ, akkhehi kīlanaṭṭhānaṃ
upagaccha, kīlantaṃ ca mayam dhammena jiyissāma⁹, no asāhasena jayo hotu,
sace pana tvaṃ jito bhavissasi atha no khippam avākarohi, papañcam akatvā
va jito dhanam dadeyyasīti vuttaṃ hoti.

Atha naṃ rājā „māṇava¹⁰ tvaṃ mama¹¹ 'rājā' ti mā bhāyi
20 dhammen' eva no asāhasena jayaparājayo bhavissatīti“ ā. Taṃ
sutvā Pu- „amhākaṃ dhammen' eva¹² jayaparājayabhāvaṃ jā-
nāthā“¹³ ti¹⁴ rājāno sakkhimkaronto gātham āha:

99. Pañcāla paccuggata Sūrasena
Macchā ca¹⁴ Maddā saha Kekakehi
25 passantu no te asaṭṭhena yuddham
na no sabhāyaṃ na karoti kiñcīti. 1228.

Ta. paccuggatā ti uggaṭṭatā paññātattā pākāṭṭatā Pañcālārājānaṃ evāla-
pati, Macchā cā ti tvaṃ ca samma Maccharaṭṭhe rāja, Maddā ti M-raṭṭhe
rāja, saha -- ti Kekakehi nāma janapadeṇa saha vattamāna Kekarāja tvaṃ ca

¹ all three MSS. -titi. ² Bā adds devīṇca. ³ Bā dūrā āg-. ⁴ Ck -kantharaṃ?
C^o -potakattharaṃ, Bā -pothaka-. ⁵ Bā paññāpetvā. ⁶ Bk^o lakkha, Bā upeti
lakkhaṃ. ⁷ read: maṇiratnaṃ. ⁸ so C^o; Ck jiyāma, Bā jissāma. ⁹ Bā jints-
sāma, Ck adds dhammeneva. ¹⁰ Ck rājamānava. ¹¹ Bā maṃ. ¹² no asāhasena
jago hotu --- dhammeneva wanting in C^o. ¹³ Bā adds te pi. ¹⁴ Bā va.

athavā sahasaddam Kekakehiti padassa pacchato t̥hapetvā paccuggatan ti yeva saddaṇ ca Sūrasenavisesanaṁ katvā Pañcūla paccuggata Sūrasena Macchā ca Madda-Kekakehi saha sesarājāno cā 'tī evaṁ p' ettha attho daṭṭhabbo, passantu no te ti amākaṁ dvinnam ete rājāno asaṭṭhena akkayuddham, na no sabhāyam na karonti kiñcīti ettha no ti nēpātamattam, sabhāyam kiñci sakkhin na karonti khattiye pi brāhmaṇe pi karonti yeva, tasmā sace kiñci akāraṇam uppajjati na no sutam diṭṭhan ti vattum na labhissatha, appamattā hothā 'ti yakkhasenāpatirājāno sakkhino akāsi.

Atha rājā ekasatarājaparivuto Pu-am gahetvā jūtasālāni pāvīsi, sabbe patirūpāsanesu nisidiṁsu, rajataphalake suvaṇṇa-
pāsake t̥hapayīṁsu. Pu-turito „mahārāja pāsakesu āyā nāma, mālikam¹ sāvaṭam² bahulam, santi bhadradayo catuvīsati tesu tumhe attano ruccanakam³ āyam gaṇhathā“ 'ti ā., rājā „sādhū“ 'ti bahulam gaṇhi Pu-sāvaṭam², atha nam rājā ā.: „tena hi tāta mānava pāsake pājehīti“ „mahārāja⁴ paṭhamam mama vāro
na pāpuṇṇīti, tumhe pājethā“ 'ti, rājā „sādhū“ 'ti sampatīcchi. Tassa pana tatiye attabhāve mātā va⁵ ārakkhadevatā, tassā anubhāvena rājā jūte jināti, sā avidūre t̥hitā ahoṣi, rājā deva-
tam anussarivā jūtagitam⁶ gāyivā pāsake hatthe vaṭṭetvā ākāse khipi, Puṇṇakassānubhāvena pāsakā rājānam parājinantā
bhassanti, rājā jūtasippamhi sukusalatāya pāsake attano parā-

¹ Cks māli. ² so Cks; Bā -t̥tam. ³ Cks -ruccana. ⁴ Bā: pāte. ⁵ Bā adds pāsa-kesu. ⁶ Bā mātābhūtapubbā. ⁷ Bā adds after jūtagitam the following verses which I am unable to correct: gāyanto imam gātham āha:

1. Sabbā nadī vaṁkanadī sabbe kaṭhā vanāmayā
sabbit̥thiyo kare pāpam labbhamānenivādaḥ
2. Devate tvajju rakkhadevī passa mā mam vibhāveyya
anukampakā patīthā ca passa bhadraṇi rakkhitam
3. Jambonadamayaṁ pāsam caturam samat̥haṅguli
vibhāti parisamajhe sabbakāmadado bhava
4. Devate me jayam dehi passa mam appabhāginam
mātānukampiko poso sadā bhadraṇi passati
5. Athakam mālikam vuttam sāvaṭam ca chakam matam
catukkam bahulam ñeyyam dvibandhusandhikabhadrakam
6. Catuvīsati āyā ca munīndena pakāsītā ti
mālīko ca duve kākā sāvaṭto maṇḍakā ravi
bahulo nemi saṁghaṭṭo santī bhadra ca t̥t̥thirā ti

Rājā evam jūtagitam gāyivā pāsake hatthena parivattetvā ākāse etc.

jayāya bhassante ñatvā ākāse yeva saṃkaḍḍhanto gahe¹tvā
 punākāse khipi, dutiyam pi attano parājayāya bhassante ñatvā
 tath' eva aggahesi. Tato Pu² cintesi: „ayam rājā mādisena
 yakkhena saddhim jūtaṃ kilanto bhassamāne pāsake saṃ-
 5 kaḍḍhitvā gaṇhati, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti, so tassa ārakkha-
 devatāya ānubhāvaṃ ñatvā akkhīni ummiletvā kuddho viya
 naṃ olokesi, sā bhītā palāyitvā Cakkavālapabbatamatthakaṃ³
 patvā⁴ kampamānā atthāsi. Rājā tatiyam pi pāsake khipitvā
 attano parājayāya bhassante ñatvāpi Puṇṇakassānubhāvena
 10 hatthaṃ pasāretvā gaṇhituṃ nāsakkhi, te rañño parājayāya
 patimsu. Tato Pu- pāsake khipi, te attano jinantā patimsu⁵,
 ath' assa parājita⁶bhāvaṃ ñatvā⁷ appo⁸thetvā mahantena sad-
 dena „jitam me, jitam me“ ti tikkhattuṃ nadi, so saddo
 sakala-Jambudīpaṃ phari. Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

- 15 91. Te pāvisuṃ akkhamadena mattā
 rājā Kurūnaṃ Puṇṇako [ca] pi yakkho,
 rājā kaliṃ vicinaṃ aggahesi,
 kaṭam aggahī Puṇṇako pi yakkho. 1229.
 92. Te tattha jūte ubhaya samāgate⁹
 20 raññaṃ sakāse sakhīnaṃ ca majjhe,
 ajesi yakkho naraviriyasettham,
 tattha-ppanādo tumulo babbhūvā 'ti*. 1230.

Ta. pāvisuṃ ti jūtasālaṃ pavisimsu, vicinaṃ ti rājā catuvisatiya āyesu
 vicinanto kaliṃ parājayagāhaṃ aggahesi, kaṭamaggahī Pu- nāma yakkho
 25 jayagāhaṃ gaṇhi, te tattha jūte -- ti te tattha jūtasāya jūte samupāgate
 ubho jūtaṃ kilimsu 'ti a, raññaṃ ti atha tesāṃ ekasattham rājūnaṃ sakāse
 avasesānaṃ ca sakhīnaṃ majjhe so yakkho naraviriyasettham rājānaṃ ajesi,
 tatthappanādo -- ti tasmīṃ jūtamapdale rañño parājita⁶bhāvaṃ jānātha jitam
 me jitam me ti mahanto saddo ahoṣi.

- 30 Rājā parājito anattamano ahoṣi, atha naṃ samassāsento
 Pu-- gātham āha:

¹ Ck^o omīṭ pabbata. ² tato puṇṇako -- patimsu wanting in Ck^o, B^d jinantaṃ.
³ B^d add's puṇṇako. ⁴ so all three MSS. for -tā? ⁵ vv. 91 and 92 ought to
 have been printed in smaller type.

93. Jayo mahārāja parājayo ca
 āyūhataṃ aṇḍatarassa hoti,
 janinda jito si' varamāḍhanena
 jito ca me khippam avākaroḥīti. 1231.

Ta. āyūhatan ti dvinnam vāyamānānaṃ aṇḍatarass' eva hoti, tasmā parā- 5
 jito mhiṭṭi mā cintayī, jito sīti² parihīno si², varamāḍhanenā 'ti vara-
 dhanena⁴, khippam avākaroḥīti khippam me jayam dehi.

Atha „naṃ gaṇhathā“ ti vadanto gātham āha:

94. Hatthī gavassā maṇikuṇḍalā ca
 yaṃ cāpi mayham⁵ ratanaṃ pathavyā 10
 gaṇhāhi Kaccāna⁶ varaṃ dhanānaṃ,
 ādāya yen' icchasi tena gacchā 'ti. 1232.

Puṇṇako āha:

95. Hatthī gavassā maṇikuṇḍalā ca
 yaṃ cāpi tuyham⁵ ratanaṃ pathavyā 15
 tesam⁷ varo Vidhuro nāma kattā,
 so me jito, tam me avākaroḥīti. 1233.

Ta. so me jito ti mayā hi tava vijite uttamaratanaṃ jitaṃ, so⁷ ca
 sabbaratanānaṃ varo tasmā so mayā jito nāma hoti, tam me dehīti.

Rājā āha:

96. Attā ca me so saraṇaṃ gatī ca
 dīpo ca leṇo ca parāyano ca,
 asantuleyyo mama so dhanena,
 paṇena me sadiso esa kattā ti. 1234. 20

Ta. attā ca me so ti so hi mayham attā ca⁸ mayā ca attānaṃ ṭhapetvā 25
 sesaṃ dassamīti⁹ vuttaṃ, tam mā gaṇhi, na kevalaṃ ca attā va atha kho me
 saraṇaṃ ca gatī ca dīpo ca leṇo ca parāyano ca, asantulyo -- ti na satta-
 vidhena ratanadhanena saddhiṃ tuletabbo.

Puṇṇako āha:

97. Ciraṃ vivādo mama tuyham assa, 30
 kāmaṃ ca pucchāma tam eva gantvā,

¹ Ck² jīnosī, B² jīnosmī. ² B² jīnosmīti. ³ B² ahaṃ jīno amhi. ⁴ B² para-
 madha-. ⁵ B² aṇḍam. ⁶ Ck² B² -yana ⁷ Ck² yo. ⁸ Ck² ra, C² omite ca. ⁹
 read: mayam ca -- dassamā ti?

eso va¹ no vivaratu² etam atthaṃ,
yaṃ vakkhati³ hotu kathā³ ubhinnan ti. 1235.

Ta. vivaratu² -- ti yo tava attā⁵ vā na vā ti etam [atthaṃ eso va pa-
kāsetu, hotu kathā -- ti yaṃ so vakkhati sā eva no ubhinnaṃ kathā hotu
5 taṃ pamāṇaṃ hotū⁶ 'ti a.

Rājā āha:

98. Addhā hi saccaṃ bhaṇasi na ca māṇava sāhasaṃ,
taṃ eva gantvā pucchāma, tena tussāṃ⁷ ubho janā⁸ ti⁹. 1236.

Ta. na ca -- ti pasayha sāhasiyaṃ vacanaṃ ca na bhaṇasi.

10 Evaṃ vatvā rājā ekasataṇ ca rājāno Punnakaṇ ca ga-
hetvā tuṭṭhamānaso vegena dhammasabhaṃ agamāsi, paṇḍita
āsanā oruyha rājānaṃ vanditvā ekamantaṃ atthāsi, atha Ma-
Mahāsattaṃ āmantetvā „paṇḍita tvam dhamme t¹⁰o, jīvita-
hetu pi musā na bhāsāsīti kittisaddo te⁵ sakkalaloke pharito⁶,
15 ahaṃ pana te ajja dhamme t¹¹hitabhāvaṃ jānissāmīti¹²“ atvā g. ā.:

99. Saccaṃ nu devā vidahū Kurūnaṃ
dhamme t¹³hitam Vidhuraṃ nām¹⁴ amaccaṃ,
dāso si rañño uda vāsi nāti
Vidhuro ti saṃkhā katamāsi loke ti. 1237.

20 Ta. saccannu -- maccaṃ ti Kurūnaṃ ratthe Vi- nām¹⁴ amacco⁷ dhamme
t¹⁵hito jivita¹⁶hetu pi musā na bhaṇasīti¹⁷ evaṃ devā vidahu vidahatīti kathenti
pakāseti, evaṃ vidahamānā te devā saccan nu vidahanti udāhu abhūtavādā
yeva te ti¹⁸, Vi -- katamāsi¹⁰ loke ti yā eṣā Vidhuro ti loke saṃkhā
paññatti sā katamā āsi¹¹ tvaṃ pakāsehi¹², kiṃ¹³ rañño dāso nīcatara¹⁴jūtiko
25 udāhu samo¹⁴ vā uttaritaro vā nātīti idan tāva me ācikkha dāso si rañño
uda vāsi nātīti.

Atha M. „ayaṃ maṃ evaṃ pucchati, ahaṃ kho pan¹⁵ etam
‘rañño nātīti’ pi ‘rañño uttaritaro’ ti pi ‘rañño na kiñci homīti’
pi saññapetum sakkomi¹⁵, imasmiṃ pana loke saccasamo

¹ Ck¹ ca. ² Ck¹ vica-. ³ Ck¹ pathā, B² tathā. ⁴ Ck¹ jananti. ⁵ Ck¹ natena,
C² nate. ⁶ Ck¹ puṭṭhā, B² pakāso. ⁷ B² nāma amacco. ⁸ so all three MSS.
for bhaṇatīti. ⁹ B² -vādā yevā ti, Ck¹ -vādo yeva so. ¹⁰ Ck¹ -mosi. ¹¹ so
B² for āsīti? Ck¹ si, C² ti. ¹² Ck¹ pakāseti, omitting tvaṃ. ¹³ B² kiṃnu. ¹⁴
Ck¹ sameasamo. ¹⁵ B² adds evaṃ sante pi.

ayassayo, nāma n' atthi, saccam eva kathetum vaṭṭatīti¹ cin-
tettvā „māṇava n' evāhaṃ rañño ñāti na uttaritaro, catunnaṃ
pana dāsānaṃ aññataro“ ti dassetum gāthadvāyam āha:

100. Āmāyadāsāpi bhavanti h' eke,
dhanena kitāpi bhavanti dāsā, 5
sayam pi h' eke upayanti dāsā,
bhayā paṇunnāpi bhavanti dāsā. 1238.
101. Ete narānaṃ caturo va dāsā,
addhā hi yonito aham pi jāto,
bhavo ca rañño abhavo ca rañño, 10
dās' āhaṃ¹ devassa param pi gantvā
dhammena maṃ māṇava tuyhaṃ dajjā ti. 1239.

Ta. āmāyadāsā ti dāsassa² dāsiyā kucchimhi jātadāsā sayam pi dāsā ti,
ye keci upaṭṭhākajātikā sabbe te sayam dāsabhāvaṃ upagatā dāsā nāma, bhayā
paṇunnā ti rājabhayena vā corabhayena vā attano vasaṇaṭṭhānato paṇunna- 15
karamarā hutvā paravisayaṃ gatāpi dāsā yeva nāma, addhā hi³ yonito
aham pi jāto⁴ ti māṇava ekamheṇ' eva aham pi catusu dāsayaṇiṣu ekato
sayam dāsayaṇito nibbattadāso⁵, bhavo ca rañño ti rañño vaddhi vā hotu
avaddhi vā na sakkā mayā musā bhaṇitum, parampi dūram gantvāpi ahaṃ
devassa dāso yeva, dajjā ti maṃ rājā jayadhanena khaṇḍettvā tuyhaṃ dento 20
dhammena samena sabhāven' eva dadeyya.

Taṃ sutvā Pu- haṭṭhatuttṭho pana appoṭhetvā⁶:

102. Ayaṃ dutiyo vijayo mam' ajja
putṭho hi kattā vivar' ettha⁷ pañhaṃ,
adhammarūpo vata rājasetṭho, 25
subhāsitaṃ n' anujānāsi⁸ mayhaṃ ti. 1240.

Ta. rājasetṭho ti ayaṃ rājasetṭho adhammarūpo vata, subhāsitaṃ ti
Vi-panḍitena sukathitaṃ suvinicchitaṃ, nanu --⁹ ti idān' etaṃ Vidhurapaṇḍitaṃ
mayhaṃ kasmā nānujānāsi kimatthaṃ na desīti vadati.

Taṃ sutvā rājā „mādisaṃ yasadāyikaṃ anolokettvā idāni 30.
ditṭhamāṇavakaṃ olokesīti“ M-assa kujjhitvā „sace dāso⁹ ga-
hettvā gacchā“ ti gātham āha:

¹ Bā dāsohaṃ; read: 'dās' āha? ² Bā adds putto pi, Bā omits dāsassa. ³ Ckē
bahi. ⁴ Ckē dāso. ⁵ Ckē -ttādāso ca. ⁶ Bā -tettvā. ⁷ Bā viparettā, Ckē vi-
parittā, Ckē viparittā. ⁸ Bā nānu-. ⁹ Bā māṇava sace so dāso me bhavēyya.

Taṃ pana Kākolānirayaṃ vaṇṇetvā „sace pi ettha na nibbattissasi Lokantarāniraye nibbattissasīti“ vatvāna taṃ nira-
yaṃ dassetuṃ gātham āha:

154. Andhaṃ tamaṃ tattha na Canda-Suriyā,
nirayo sadā tumulo ghorarūpo,
sā n' eva ratti na divā' ti' paññāyati',
tathāvidhe ko vicare dhanatthiko ti. 1100.

5

Ta. andhantaman ti mahārāja yambī Lokantarāniraye micchādīṭṭhikā nibbattanti tattha cakkhuvīññāpassa⁴ uppattinivāraṇaṃ andhatamaṃ, sadā tumulo ti so nirayo niccabahalandhakāro, ghorarūpo ti bhimsanajjīyo⁵, sā neva ratti ti yā idha ratti vā divaso vā sā n' eva tattha paññāyati, ko vicare ti ko uddhāraṃ sodhento⁶ vicarissati.

Tam pi 'ssa Lokantarānirayaṃ vitthārena vaṇṇetvā „mahārāja micchādīṭṭhiṃ avissajjanto na kevalaṃ etad eva aññaṃ pi dukkhaṃ anubhavissasīti“ dassento imaṃ gātham āha:

15

155. Sabalo ca Sāmo ca duve suvānā'⁷
pavaddhakāyā⁸ balino mahantā
khādanti dantehi ayomayehi
ito panuṇṇaṃ paralokapattan ti. 1101.

Tattha ito panuṇṇaṃ ti imamahā manussalokā cutaṃ.

20

Paratānirayesu pi es' eva nayo, tasmā sabbāni tāni ṭhānāni nirāyapālānaṃ upakkamehi saddhiṃ heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretvā tāsaṃ tāsaṃ gāthānaṃ anuttānāni padāni vaṇṇetabbāni.

156. Taṃ khajjamānaṃ niraye vasantam
luddehi vālehi aghammigeḥi⁹ ca
saṃchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ
ko codaye paroloke sahasan ti. 1102.

25

Ta. luddehīti dāruṇehi, vālehīti duṭṭhehi, aghammihīti⁹ aghāva-
hehi migeḥi dukkhāvahehi, sunakhehīti attho.

30

¹ Ck rattindivā. ² Bđ omits ti. ³ so all three MSS. for dissati? ⁴ Ck cak-
khuṃ-. ⁵ Bđ -ko. ⁶ Ck sā-, Cs sādento. ⁷ Ck supānā, Cs -na. ⁸ Bđ pa-
vaḍḍha-. ⁹ Bđ aghamhihehi.

103. Evañ ce no so vivar' ettha pañham
'dāso 'ham asmi, na ca kho 'smi nāti'
gaṇhāhi Kaccāna varam dhanānam,
ādāya yen' icchasi tena gacchā 'ti. 1241.

5 Ta. evañce no -- ti sace so amhākaṃ pañham dāso ham asmi na ca
kho smi nātīti evaṃ vivari ettha parisamaṇḍale atha kiṃ acchasi sakalaloke
dhanānam varadhanam etam gaṇha gaheṭvā ca yen' icchasi tena gacchā 'ti.
Akkhakkhaṇam'.

Evañ ca pana vatvā rājā cintesi²: „paṇḍitaṃ gaheṭvā
10 māṇavo yathāruceṃ gamissati, tassa gatakālate paṭṭhāya mayham
madhuradhammakathā dullabhā bhavissati, yaṃ nūn' imaṃ³
ṭhāne ṭhapetvā⁴ gharāvāsapañham puccheyyan⁵“ ti, atha nāṃ
evaṃ āha: „paṇḍita tumhākaṃ gatakāle mama madhura-
dhammakathā dullabhā bhavissati, alaṃkatadhammāsane ni-
15 sīditvā attano ṭhāne ṭhatvā mayham gharāvāsapañham kathethā⁶
'ti, so „sādhū“⁷ ti sampaticchitvā alaṃkatadhammāsane nisi-
ditvā raññā pañham puṭṭho vissajjesi, tātrāyaṃ pañho-

104. Vidhura vasamānassa gaḥaṭṭhassa sakam gharam
khemā vatti⁸ katham assa, kathan nu assa saṃgaho. 1242.
20 105. Avyāpajjham katham assa, saccavādī ca māṇavo
asmā lokā param lokam katham pecca na socatīti. 1243.

Ta khemā -- ti katham gharāvāsam vasantassa khemā nibbhayā vutti
bhaveyya, katham assa saṃgaho ti catubbidho ca saṃgahavatthusamkhāto
saṃgaho tassa katham bhaveyya, avyāpajjhan ti niddukkhatā, saccavādī ca
25 'ti katham ca māṇavo saccavādī nāma bhaveyya, pecca⁹ 'ti paralokam gantvā¹⁰.

106. [Taṃ] tattha gatimā dhitimā mutimā atthadassimā
samkhātā¹¹ sabbadhammānam Vidhuro etad abravi: 1244.
107. Na sādharanadār' assa, na bhuñje sādum ekato,
na seve lokāyatikam, n' etam paññāya vaddhanam. 1245.
30 108. Silavā vattasampanno appamatto vicakkhaṇo
nivātavutti atthaddho surato sakbilo mudu 1246.

¹ Cks omitt akkha- ² B4 adds mayā paṇḍito māṇavassa diṇno. ³ B4 man.

⁴ B4 adds alaṃkatadhammāsane nīsidāpetvā. ⁵ B4 vutti. ⁶ B4 -to. ⁷ B4
adds: tam evvā paṇḍito raññā pañham katesi tam attham pakāseto satthā āha.

157. Usūhi sattīhi sunissitāhi
 hanānti vijjhanti ca paccamittā'
 Kālūpakālā nirayamhi, għbre
 pubbe naraṃ dukkaṭakammakārin ti. 1103.'

5 Ta. hananti vijjhanti cā 'ti jalitāya ayapaṭhaviyā pātetvā sakalasarīraṃ
 chiddāvachiddaṃ karontā paharanti c' eva vijjhanti ca, Kālūpakālā ti evaṃ-
 nāmaka², nirayamhīti tasmīṃ tesaṃ nēva vasena Kālūpakālāsamkhāte niraye,
 dukkaṭakammakārin ti micchādīṭṭhivasena dukkaṭānaṃ kammānaṃ kārakaṃ.

158. Taṃ haññamānaṃ niraye vajantaṃ
 10 "kucchismiṃ passasmiṃ viphalitūdaraṃ
 samchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ
 ko codaye paraloke sahasan ti. 1104.

Ta. taṃ ti taṃ bhavantaṃ tattha niraye tathā haññamānaṃ, vajantaṃ
 ti ito c' ito ca dhāvantaṃ, kucchismiṃ ti kucchiyaṃ ca, passasmiṃ ti passe
 15 ca, haññamānaṃ ti vijjhiyamānaṃ ti attho.

159. Sattiusūtomarabhindivālā³
 vividhāvudhā⁴ vassati tattha devo⁵
 patanti āṅgāra-m-iv⁶ accimanto⁷,
 silāsanī vassati luddakamme ti. 1105.

20 Ta. āṅgāramivaccimanto⁸ ti jalitāṅgārā viya accimanto āvudhavisessā
 patanti, silāsanīti jalitasilāghaṭṭā, vassati luddakamme ti yathā nāma
 deve vassante asani patati evaṃ eva ākāse samuṭṭhāya ciccīṭṭayamānaṃ jalita-
 silāvassaṃ tesaṃ luddakammānaṃ upari patati.

160. Uṇho ca vāto nirayamhi dussaho,
 25 na tahiṃ⁷ sukhaṃ labbhati ittaraṃ pi,
 taṃ taṃ vidhāvantaṃ alenaṃ āturaṃ
 ko codaye paraloke sahasan ti. 1106.

Ta. ittarampīti parittakam pi, vidhāvantaṃ ti vidhāvantaṃ.

161. Sandhāvamānaṃ⁸ taṃ rathesu yuttaṃ
 30 sajotibhūtaṃ paṭhaviṃ kamantaṃ

¹ B^d pothayanti. ² B^d adds nirayapālā. ³ C^k bheṇḍi-, B^d bhiṇḍivālā. ⁴ C^k
 -dham. ⁵ so C^k for deve? B^d vassanti tattha devā. ⁶ so all three MSS. ⁷
 B^d tamhi. ⁸ C^k sandhov-, B^d sandhāvājānaṃ.

109. Saṅgahe tāva mittānaṃ saṃvibhāgi vidhānavā
tappeyya annapānena sadā samaṇabrāhmaṇe. 1247.
110. Dhammakāmo sutādhāro¹ bhaveyya paripucchako
sakkacca payirupāseyya sīlavante bahussute. 1248.
111. Gharam āvasamānassa gahaṭṭhassa sakaṃ gharaṃ
khemā vatti siyā evaṃ, evaṃ nu assa saṅgaho. 1249.
112. Avyāpajjho siyā evaṃ saccavādī ca māṇavo
asmā lokā paraṃ lokāṃ evaṃ pecca na socatīti. 1250.

Ta. taṃ tatthā 'ti bhi. so taṃ rājānaṃ tattha dhammasabhāyaṃ
nāṇagatiyā gatimā abbocehinnaviriyena dhitimā matimā mutimā saṃhasu- 10
khumapaṇḍito atthadassimā nāṇena atthadassimā paricehnditvā jānanañāṇa-
saṃkhātāya paṇḍāya sabbadhammānaṃ saṃkhātā¹ Vi-panḍito, etaṃ na sādha-
raṇadārassā 'ti ādivacanaṃ abhavi, tattha yo paresaṃ dāresu aparajjhati so
sādharaṇadāro nāma tādiso nāssa bhaveyya, sādumekato ti sādurasapaṇi-
bhojanaṃ aññesaṃ adatvā ekako va nā bhuñjeyya, lokāyatikan ti anatta- 15
nissitaṃ saggamaggānaṃ adāyakaṃ anīyānikaṃ vittaṇḍasallāpaṃ lokāyatikavādāṃ
na seveyya, ne taṃ -- ti na hi etaṃ lokāyatikaṃ² paṇḍāya vaddhanaṃ, sīlavā
ti akhaṇḍehi paṇḍehi sīlehi samannāgato, vattasampanno ti gharāvāsavattena
vā rājavattena vā samannāgato, appamatto ti kusalaḍḍhammesu appamatto,
nivāta³ vuttīti atimānaṃ akatvā nīcavutti ovādānusāsanaṇipāṭicchako⁴, atthā- 20
dho ti thaddhamacchariyarahito, surato ti soraccena s-gato, sakhilo ti pe-
maṇīyavacano, mudū 'ti kāyavacācittēhi aphaṇḍo, saṅgahe -- ti mittasaṃ-
gahakaro dānādīsu yo yena saṅgahaṃ gacchati tassa ten' eva saṅgahako,
saṃvibhāgīti dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ c' eva kapaṇādīnaṃ ca saṃvi-
bhāgako, vidhānavā ti etasmiṃ kāle kassitum vaṭṭati imasmiṃ vapiṭu ti 25
evaṃ sabbakiccesu vidhānasampanno, tappeyyā 'ti gahitagahitabhājanāni
pūretvā dadamāno tappeyya, dhammakāmo ti pavēṇidhammam pi sucari-
dhammam pi kāmayaṃmāno patthayaṃmāno, sutādhāro ti sutassa ādhārabhūto,
paripucchako ti dhammikasamaṇabrāhmaṇe upasaṃkamitvā kiṃ bhante kusalan
ti ādivacanehi pucchanaṃ sīlo, sakkaccaṃ ti gāravena, evaṃ nu assa saṅgaho 30
ti saṅgaho pi 'ssa evaṃ kato nāma bhaveyya, saccavādīti evaṃ paṭipanno
yeva saccavādī nāma siyā.

Evaṃ M. rañño gharāvāsapaṇhaṃ kathetvā pallaṃkā
oruyha rājānaṃ vandi. Rājāpi 'ssa mahāsakkāraṃ katvā eka-
satarājaparivuto attano nivesanaṃ eva gato. Gharāvāsa- 35
paṇhaṃ⁴.

¹ Rd -to. ² C's -yatanāṃ. ³ Rd -niyassa sampañjchako. ⁴ C's omit gharā-

patodalaṭṭhīhi su codiyantaṃ
ko codaye paraloke saḥassan ti. 1107.

Ta. ratheṣu yuttan ti vārena¹ vāraṃ tesu jalitaloharathesu yuttan,
kamantan ti akkamānaṃ, su²codiyantaṃ ti suṭṭhu codiyantaṃ.

109. Tam āruhantaṃ khurasamcitaṃ girim 5
vibhimsanaṃ¹ pajjalitaṃ bhayānakaṃ
sañchinnagattaṃ ruhiraṃ savantaṃ
ko codaye paraloke saḥassan ti. 1108.

Ta. tamāruhantaṃ ti taṃ bhavantaṃ jalitāyudhapahāre asahitvā jalita-
khurehi sañcitaṃ jalitalohapabbataṃ āruhantaṃ. 10

109. Tam āruhantaṃ pabbatasannikāsaṃ
aṅgāraraṣiṃ jalitaṃ bhayānakaṃ
sandaḍḍhagattaṃ² kapaṇaṃ rudantaṃ
ko codaye paraloke saḥassan ti. 1109.
Tattha sandaḍḍhagattaṃ ti suṭṭhu daḍḍhasariraṃ, 15

104. Abbhakūṭasamā uccā kaṇṭakāpacitā³ dumā
ayomayehi⁴ tikkhehi naralohitapāyihiti. 1110.

Ta. kaṇṭakāpacitā³ ti jalitakantakanicitā, ayomayehi⁴ idam yehi
kaṇṭakehi⁴ ācitā te dassetuṃ vuttaṃ.

105. Tam āruhanti nāriyo⁵ narā ca paraḍāragū 20
coditā sattihatthehi Yamaniddesakārihiti. 1111.

Ta. tamāruhanti⁵ ti taṃ evarūpaṃ simbalirukkhaṃ ārohanti, Yamanid-
desakārihiti Yamassa vacanakārehi, nirayapālehi⁶ attho.

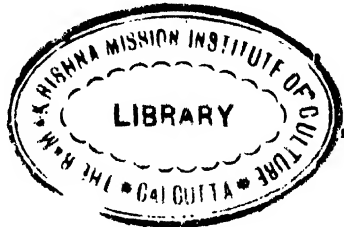
100. Tam āruhantaṃ nirayaṃ simbalim ruhiramakkhitaṃ
viduṭṭhakāyaṃ⁶ vitacaṃ⁷ āturaṃ gālhavedanaṃ 1112. 25

107. Passasantaṃ muhuṃ uṇhaṃ pubbakammāparādhikaṃ
dumagge vitacagattaṃ⁸ ko taṃ yāceyya taṃ dhanan ti. 1113.

Ta. viduṭṭhakāyaṃ⁶ ti vihiṃsita⁹ kāyaṃ, vitacaṃ⁷ ti cammamaṇisaṇaṃ
chinnāvachinnatāya pacchitaṃ viya¹⁰.

¹ Bā vibhisa-. ² Bā sudaḍḍha-. ³ Bā -nicitā. ⁴ Ck² add te. ⁵ Ck² na-. ⁶ Bā vīdaṇḍa-. ⁷ Ck² vīkacaṃ. ⁸ so Bā; C² dummaggaviṭapaggagataṃ, Ck² -hataṃ.

⁹ Bā vīdaḍḍha-. ¹⁰ so Ck²; Bā -sānaṃ chiddāvachiddam chinnatāya¹⁰ kovīlāra-
pupphitaṃ viya kīsuppupphaṃ viya.

M. pana nivatto, atha nañ Puṇṇako āha:

113. Ehi dāni gamissāmi, dinno no issarena me,
tam ev' atthañ paṭipajja ^{esā} dhammo sanantano ti. 1251.

Ta. no ti nipātamattañ, issareya mayhañ dinno ti a., sanantano ti
5 mama atthañ paṭipajjantena hi tayā attano sāmikassa attho paṭipanno hōti,
yañ c' etañ sāmikassa atthakaraṇaṃ nāma esa dhammo sanantano porāṇaka-
paṇḍitānañ sabhāvo.

Vidhurapaṇḍito āha:

114. Jānāmi māṇava: tayāham asmi,
10 dinno 'ham asmi tava issarena,
tihañ ca tañ vāsayemu' agāre
yen' addhunā anusāsemu putte ti. 1252.

Ta. tayāhamasmīti tayā laddho 'ham asmīti jānāmi labhantañ ca na
aññathā laddho, dinno 'ham asmi tava issarenā 'ti mama issareya raṇṇā
15 ahañ tava dinno, tihañ cā 'ti māṇavaka ahañ tava bahūpakāre, rājānañ
anologetvā saccam eva kathesiṃ², tenāhañ tayā laddho, tvañ mama mahā-
tabbhāvañ³ jānāsi, mayhañ tvañ divasāni tañ⁴ attano agāre vāsema kasmā⁵ tvañ
yen' addhunā yattakena kālena mayhañ puttadāre anusāsemu tañ kālañ adhvāsehi.

Taṃ sutvā Pu- „saccam paṇḍito āha, bahūpakāre esa mama,
20 'sattāham pi addhamāsam pi nisidāpehi' vutte adhvāsetabbam
eva' 'ti cintetvā

115. Tam me tathā hotu vasemu tihañ,
kurutañ bhav' ajja gharesu kiccañ,
anusāsatañ puttadāre bhav' ajja
25 yathā tayi pacchā⁷ sukhi bhaveyyā 'ti. 1253.

Ta. tañ me ti yañ tvañ vadesi sabbañ tañ mama tathā hotu, bha-
vañjā 'ti bhavañ ajja paṭṭhāya tihañ anusāsatu, tayi pacchā⁷ 'ti yathā tayi
gate pacchā tava puttadāro sukhi bhaveyya evañ tvañ anusāsa 'ti.

Evāñ vatvā Pu- Mahāsattena saddhim ñeva tassa nive-
30 saṇaṃ pāvisi.

¹ C^s vāsayomu, C^k vāyayomu, B^s sasayemu: read: -mū or agāre vāsayemu?

² C^k -si, B^d kathemi. ³ B^d mahāntagupabhāvañ. ⁴ B^d omits tañ. ⁵ B^d kasmā. ⁶ C^k omits ni-. ⁷ C^s pecca.

168. Abbhakūṭasamā uccā asipattācittā¹ dumā
ayomayehi tikkhehi naralohitapāyihīti. 1114.

Ta. asipattācittā¹ ti asimayehi² pattehi nīcittā.

169. Tam ānupattam³ asipattapādapaṃ
5 asīhi tikkhehi ca chijjamānaṃ
sañchinnagattam ruhiraṃ savantaṃ
ko codaye paraloke sōhassaṃ ti. 1115.

Ta. tamānupattan³ ti tam bhavantaṃ nirayapālānaṃ āvudhappahāre
asahitvā ānupattam³.

170. Tato nikkhantamattan tam asipattanirayā dukkhā⁴
10 sampatitam Vetaraṇiṃ ko tam yāceyya tam dhanan ti. 1116.

Ta. sampatitan ti patitaṃ.

171. Kharā kharodikā tattā duggā Vetaraṇi nadī
ayopokkharasañchannā tikkhapattehi⁵ sandatīti. 1117.

15 Ta. kharā ti pharusā, ayopokkharasañchannā ti ayomayehi tikkha-
pariyantehi pokkharapattehi sañchannā, pattehi⁵ tehi pattehi sā nadī tikkhā
huttvā sandati.

172. Tattha sañchinnagattam tam vuyhantaṃ ruhiramakkhitaṃ
Vetaraṇiṃ anālambe ko tam yāceyya tam dhanan ti. 1118.

20 Ta. Vetaraṇiṃ ti Vetaraṇīudake. Nirayakhaṇḍam nīttitaṃ⁶.

Imaṃ pana M-assa Nirayakathaṃ sutvā rājā samvigga-
hadayo M-amā nēva tāṇagavesi hutvā āha:

173. Vedhāmi rukkho viya chijjamāno,
disaṃ na jānāmi pamūlhasaṇṇi⁷,
25 bhayasānutappāmi⁸ mahā ca me bhayā⁹
suttvāna gāthā tava bhāsitaṃ ise. 1119.

174. Āditte vārimajjhaṃ va dīpaṃ v' oghe-r-iv' aṇṇave
andhakāre va pajjoto tvaṃ no si saraṇaṃ ise. 1120.

¹ C^{ks} -pattānīcittā. ² B^d tamāruhantaṃ. ³ B^d āruhantaṃ. ⁴ B^d asipattani-
cittādomā. ⁵ C^{ks} tikkhā-. ⁶ C^{ks} omit nirayakhaṇḍam nīttitaṃ. ⁷ B^d -o. ⁸
B^d bhayānu-. ⁹ so all three MSS.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

116. Sādhū 'ti vatvāna pahūtakāmo
pakkhāmi yakkho Vidhurena saddhim,
tam kuṇḍarājaññahayānuciñṇaṃ
pāvekkhi antopuram ariyasettho ti. 1254.

5

Ta. pahūta -- ti mahābhogo, kuṇḍarā -- ti kuṇḍarehi ca ājaññahayehi
ca anuciñṇaṃ, ariya -- ti ācāraariyesu uttamo, Pu- yakkho ca tassa anto-
puram pāvisi.

Mahāsattassa pana tiṇṇaṃ utūnaṃ atthāya tayo pāsādā,
tesu eko Koṇco nāma eko Mayūro nāma eko Piyaketo nāma, 10
te sandhāya ayaṃ gāthā vuttā:

117. Koṇcaṃ Mayūraṃ ca Piyaṃ ca Ketaṃ
upāgami tattha surammarūpaṃ
pahūtabhakkhaṃ bahuannapānaṃ
Masakkasāraṃ viya Vāsavassā 'ti. 1255.

15

Ta. tatthā 'ti tesu tiṣu pāsādesu yattha tasmim' samaye attanā vasati
taṃ surammarūpaṃ pāsādāṃ Puṇṇakaṃ ādāya upāgami.

Upagantvā ca alaṃkatapāsādassa sattamāya bhūmiyā sa-
yanagabbhaṃ c' eva mahātalaṃ ca sajjāpetvā sirisayanaṃ paññā-
petvā sabbaṃ² annapānādividhiṃ³ upatthāpetvā devakaññā viya 20
pañcasatā, itthiyo „imā te pādapariṇāṇikā hontu, anukkaṇṭha-
citto⁴ idha vasāhīti“ tassa nīyādetvā attano vasanaṭṭhānaṃ
gato, tassa gatakāle tā itthiyo nānāturīyāni gahetvā Puṇṇa-
kassa paricariyāya naccādīni paṭṭhapesuṃ.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

25

118. Tattha naccanti gāyanti avhayanti varāvaram
accharā viya devesu nāriyo samalaṃkatā ti. 1256.

Ta. avhayanti -- varato varaṃ naccaṃ ca⁵ gītaṃ ca karontiyo.

119. Samaṅgikatvā pamadāhi yakkhaṃ
annena pānena ca Dhammapālo

30

¹ Bā yasmiṃ. ² Cks -a. ³ Cks -dham. ⁴ Ck -ṭhahanto, C⁵ -ṭhaganto. ⁵
Cks naccanti.

175. Atthañ ca dhammañ ca anusāsa mañ ise,
atītam addhā aparādhitañ mayā,
ācikkha me Nārada suddhimaggañ
yathā ahañ no niraye pateyyan ti. 1121.

Ta. bhayasānutappāmiti¹ attanā katassa pāpassa bhayena anutappāmi, 5
mahā ca me bhayā ti mahantañ ca me nirayabhayañ uppannañ, dīpañ
voghe ti dīpañ va oghe, idañ vuttañ hoti: āditte kāye vārimajjhañ viya
bhinnanāvānañ oghe vā anṇave vā patiṭṭhañ alabhamānānañ dīpañ viya
andhakāragatānañ pajjoto viya ca tvañ no ise saraṇaṇ, atītamaddhā apa-
rādhitañ mayā ti ekamsena mayā atītakammañ² aparādhitañ virādhitañ, 10
kusalañ atikkamitvā akusalañ eva katan ti.

Ath' assa M. suddhimaggañ ācikkhituñ³ sammāpaṭipanne
porāṇakarājāno udāharaṇavasena dassento āha:

176. Yathā ahū Dhatarattho Vessāmitto ca Atthako
Yāmataggi⁴ . . . .⁵

15

Usinnaro⁶ cāpi Sivī ca rājā
parivārakā⁷ samaṇabrāhmaṇānañ 1122.

177. Ete c' aññe ca rājāno ye Sakkavisayañ⁸ gatā
adhammañ parivajjetvā dhammañ cara mahīpati. 1123.

178. Annahatthā ca te vyamhe ghosayantu pure tava: 20
ko chāto ko ca tasito ko mālañ ko vilepanaṇ
nāṇṇarattānañ vatthānañ ko naggo paridahessati, 1124.

179. Ko panthe chattam ādeti⁹ pādūkā¹⁰ ca mudū subhā,
iti sāyañ ca pāto ca ghosayantu pure tava. 1125.

180. Jijṇaṇ posañ gavassañ ca mā-ssu yuñji¹¹ yathā pure, 25
parihārañ ca dajjāsi, adhikāra-kato balīti. 1126.

Ta. ete cā 'ti yathā ete ca Dhatarattho Vessāmitto Atthako Yāmataggi
Usinnaro¹² Sivīti cha rājāno aññe ca dhammañ caritvā Sakkavisayañ⁸
evaṇ tvañ pi adhammañ parivajjetvā dhammañ cara, ko chāto ti mahārāja
tava vyamhe ca pure ca rājanivesane ca nagare ca annahatthā purisā ko chāto 30
ko tasito ti tesañ dātukāmatāya ghosayantu, ko mālañ ti ko mālañ icchatī

¹ Bā bhayānu-. ² Bā atītañ-. ³ Cks -i tañ. ⁴ Bā yamadaggi. ⁵ something
wanting? ⁶ Bā usindharo. ⁷ Bā -cārikā. ⁸ Bā sagga-. ⁹ Bā panti- - dhāreti.
¹⁰ Cks pānado. ¹¹ Bā mā su yuñja. ¹² Bā yamadaggi usindharo.

atthattam evānuvicintayanto

pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse ti. 1257.

5 Ta. pamadāhīti pamadāhi c' eva annapānena ca samaṅgikatā, dham-
mapālo ti dhammassa pāloko gopāyiko, atthattamevā 'ti atthabbhūtam eva
attham, bhariyāya ti sabbajetthikāya bhariyāya.

120. Tam candanagandharasānulittam
suvaṇṇajambonadanikkhasādisam
bhariyam vacā': ehi suṇohi bhoti,
puttāni' āmantaya tambanette. 1258.

10 Ta. bhariyam vacā ti jetthabbhariyam avaca, āmantayā 'ti pakkosa¹.

131. Suttvāna vākyam patino Anujjā'
suṇisam vaca tambanakhīsunettaṃ:
āmantaya vammadharāni Cete
puttāni indīvarapupphasāme. 1259.

15 Anujjā' ti evaṇnāmikā, suṇisam² vaca tamba--ti sā tassa vaca-
nam suttvā assumukhi rudamānā sayam gantvā putte pakkositum ayuttam
suṇisam pesessāmīti tassā nivesanattānam gantvā sā tambanakhīsunettaṃ
suṇisam avaca, āmantayā 'ti pakkosa, vammadharānīti vammadhare sūre
samatthe ti a., ābharanabhaṇḍam eva idha vammaṇ ti adhippetam, tassā
20 ābharanadhare ti pi a., Cete ti tam nāmenālapati, puttānīti mama putte ca
dhītaro ca, indīvara- ti tam ālapati.

Sā „sādhū“ 'ti pāsādam anuvicaritvā „pitā vo ovādam
dātukāmo pakkosati, idam kira vo tassa pacchimadassavaṇ“
ti sabbam ev' assa suhajjanaṇ ca puttadhītaro ca sannipātesi,
25 Dhammapālakumāro pana tam vacanam suttvā va rodanto ka-
nitthabhātīparivuto pitu santikam agamāsi, p. te disvā va saka-
bhāvena saṇṭhātum asakkonto assupunnehi nettehi āliṅgitvā sise
cumbitvā jetthaputtam muhuttam hadaye nipajjāpetvā hadayā
otāretvā sirigabbhato nijkkamma mahātale pallamkamajje
30 nisīditvā puttasaḥassassa ovādam adāsi.

¹ all three MSS. vaca. ² Ck's puttāti. ³ B² -saya. ⁴ B² anujjā. ⁵ all
three MSS. suṇisā.

ko vilepanaṃ icchatī nānārattānaṃ vatthānaṃ yaṃ yaṃ icchatī taṃ taṃ ko
 naggo paridahisatīti ghosentu, ko paṇthe chattaṃ ādiyati¹ ko paṇthe
 chattaṃ dhārayissati, pāduka² cā 'ti upāhāna ca mudū subhā ko icchatī, jīṇ-
 5 ṇaṃ poṣaṇ ti yo te upaṭṭhākesu amācā vā añño vā pubbe kutupakāro jarā-
 jīṇṇakāle yathā porānaṃ kammaṃ kātuṃ na sakkoti ye pi te gavassādayo
 jīṇṇatāya kammaṃ kātuṃ na sakkonti tesu ekam pubbe viya kammesu mā
 yojayi, jīṇṇakālasmiṃ hi te tāni kammāni kātuṃ na sakkonti, parihāraṇ cā
 'ti idha parivāro parihāro ti vutto, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca te balī hutvā
 10 adhikārakato va pubbe kutupakāro hoti tassa jarājīṇṇakāle yathā porānaṃ pari-
 vāraṃ daḍḍeyyāsi, asappurisa³ hi attano upakarakānaṃ upakāraṃ kātuṃ samattha-
 kāle yeva saṃmānaṃ karonti asamatthakāle na olokeṇti, sappurisa⁴ pana asa-
 matthakāle pi tesāṃ tath'eva sakkāraṃ karonti, tasmā tvam pi evaṃ kareyyāsi⁵.

Iti M. rañño dānakathaṇ ca silakathaṇ ca kathetvā idāni
 yasmā ayaṃ rājā attano attā¹ hāve rathena upametvā² vaṇṇi-
 15 yamāne tussati tasmāssa sabbakāmaduharathopamāya dham-
 maṃ desento āha:

181. Kāyo te rathasaññāto manosārathiko lahu
 avihiṃsāsāritakkho saṃvibhāgapaticchado³ 1127.
 192. Pādasaññāmanemiyo hatthasaññāmapakkharo
 20 kucchisaññāmanabbhanto vācāsāññāmakūjano 1128.
 198. Saccavākyasamattaṅgo apesuññasusaññāto
 girāsakhilanelaṅgo mitabhāṇisilāsito⁴ 1129.
 184. Saddhālobhasusaṃkhāro nivātañjalikubbaro⁵
 atthaddhatānatīsāko silasaṃvaranandhano 1130.
 25 185. Akkodhanamanugghātī dhammapaṇḍarachattako
 bāhusaccamapālambo⁶ ttitacittamupādhiyo 1131.
 186. Kālaññūtācittasāro vesārajjatidaṇḍako
 nivātavuttiyottako⁷ anātimānayo lahu 1132.
 187. Alīnacittasanthāro vaddhasevi⁸ rajohato,
 30 sati patodo dhirassa, dhiti yogo⁹ ca rasmiyo, 1133.
 188. Mano dantaṃ path' anveti¹⁰ samadantehi vāhihi
 icchā lobho ca kummaggo, ujumaggo ca saññāmo. 1134.

¹ Ck^s pānādo ² Ck^s upanetvā. ³ Bā -to. ⁴ Bā silāsito. ⁵ Bā -kuvaro. ⁶ Bā
 -mupā-. ⁷ Bā -yottaṅgo. ⁸ Bā buddhisevi. ⁹ Ck^s yogā. ¹⁰ Bā dantapathāni neti.

• Tam attham pakāsento Satthā āhā:

122. Te āgate muddhani Dhammapālo
cumbitvā putte avikampamāno
ānantayitvā ca avoca vākyam:
dinn' āham raññā idha mānavassa. 1260.

123. Tass' ajj' aham attasukhī vidheyyo,
ādāya yen' icchati tena gacchati,
ahañ ca vo sasitum' āgato 'smi:
katham aham aparittāya⁷ gacche. 1261.

124. Sace vo rājā Kurukhettavāsī
Janasandho puccheyya pahūtakāmo
kim ābhijānātha pure purāṇam
kim vo pitā anusāse puratthā 1262.

125. Samāsana hotha mayā va sabbe
ko n' idha rañño abbatiko manusso
tam añjalim kariya³ vadetha evam:
mā h' eva⁴ deva, na hi esa⁵ dhammo,
viyaggharājassa nihīnajacco
samāsano deva katham bhaveyyā⁶ 'ti. 1263.

Ta, Dhammapālo ti Mahāsatto, dinnāhaṇ ti aham jayadhane⁸ khaṇ- 20
detvā raññā diṇno, tassa ajjaham -- ti ajja paṭṭhāya tihamattam aham iminā
attano sukkena attanā⁷ sukhī tatoparam pana tassa mānavassāham vidheyyo
homi, so hi ito catutthe divase ekamsena man ādāya yath' icchati tattha
gacchati, aparittāya⁸ 'ti tumhākam parittāṇam⁹ akatvā katham gaccheyyan
ti¹⁰ anusāsītum āgato 'smi, Janasandho ti mittaganthanena¹¹ mittajanassa 25
santhānakāro¹², pure purāṇan ti ito pubbe tumhe kim purāṇam¹³ ābhijānātha,
anusāse ti anusāsi, evam tumhe raññā putthā amhākam pitā imaṇ c' imaṇ
ca ovādam adāsīti katheyyātha, samāsana--'ti sace pana vo rājā mayā di-
nassa ovādassa kathitakāle etha tumhe ajja mayā saddhim samāsana hotha, ko
nidha -- ti idha rājakule tumhehi¹⁴ añño ko nu rañño abbatiko manusso 30
ti attano āsane nisīdapeyya, tamañjalim ti atha tumhe añjalim karitvā tam
rājānam evam vadeyyātha: deva evam mā avaca na hi amhākam esa pavēṇi-
dhammo, viyaggha -- 'ti kesarīsīhassa hīnajacco jarāsīgālo deva katham sa-
māsano bhaveyya, yathā sigālo sīhassa samāsano na hoti tath' eva mayam
tumhākam ti¹⁵.

¹ Bā anusāsītum. ² Cks aparittāṇā ca, Bā parittāya. ³ Cks kayira. ⁴ Bā
hevam. ⁵ Cks so. ⁶ Bā jeyya dhanena. ⁷ Bā atta. ⁸ Cks aparittāya, Bā
aham parittāya. ⁹ Bā parittam. ¹⁰ Bā iti. ¹¹ Bā -bandhanena. ¹² Bā
sandhāna-. ¹³ Bā -pakāraṇam. ¹⁴ Cks -he. ¹⁵ Bā addā katheyyātha.

*180. Rūpe sadde rase gandhe vāhanassa padhāvato

paññā ākoṭaṇī rāja tattha attā va sārathi. 1135.

190. Saṇe etena yānena samacāriyā dalhā dhiṭi

sabbakāmaduho rāja na jātu nirayaṃ vaje ti. 1136.

Ta. rathasamñāto ti mahārāja tava kāyo ratho ti samñāto hotu, mano 5
sārathiko ti manasamkhātena kusalcittena sārathinā samannāgato, lahū 'ti
vigatathīnamiddhatāya sallabuko, avihimsāsāritakkho ti avihimsāmayena
sāritena supariṇiṭṭhitena akkheṇa samannāgato, samvibhāga paṭicchedo¹
ti dānasamvibhāgamayena paṭicchedena² samannāgato, pādasamñāmanemīyo
ti pādasamñāmayāya nemiyā samannāgato, hattha -- pakkhāro ti hattha- 10
samñāmayena pakkhareṇa samannāgato, kucchi -- nabbhanto³ ti kucchī-
samñāmasamkhātena mitabhojanamayena telena abbhanto³, vācā -- kūjano⁴
ti vācāsamñāmena akūjano⁴, saccavākyasamattāṅgo ti saccavākyena pari-
punnasāṅgo akhaṇḍarathaṅgo, apesuññasusaññato ti apesuññena suṭṭhu-
samñāto suphassito⁵, girāsakkhilanetaṅgo ti sakkhilāya sanhavācāya middo- 15
saṅgo mattharathaṅgo, mitabhānisilāsito⁶ ti mitabhānisāsamkhātena silā-
sena⁷ suṭṭhusambandho, saddhālobhasusamkhāro ti kammaphala, addhama-
saddhāmayena ca alohamayena ca suḍḍareṇa alaṃkāreṇa samannāgato, nivā-
tañjalikubbaro⁸ ti silavantānaṃ nivātavuttimayena c'eva añjalikammamayena
ca kubbareṇa⁸ samannāgato, atthaddhatānatisāko ti sakkhīlasmadabhāva- 20
samkhātāya atthaddhatāya anataiso, thokanataiso ti a., silāsamvaranandhano
ti akhaṇḍapañcasīlacakkhundriyādisamvarasamkhātāya nandhanarajjuyā sa-
mannāgato, akkodhamanugghāṭṭi ti akkodhanabhāvasamkhātena anugghātena
samannāgato, dhammapaṇḍarachattako ti dasakusalakanmapathasam- 25
khātena paṇḍarachattena samannāgato, bāhusaccamapālambo⁹ ti atthasan-
nissitabaddhesutabhāvamayena apālambena¹⁰ samannāgato, ṭhitacittamupā-
dhiyo ti lokadhammehi avikampanabhāvena suṭṭhuṭṭhitaeaggabhāvacittasam-
khātena upādhiṇā uttarattharanena vā rājāsanena vā samannāgato, kālaññutā-
cittasāro ti ayaṃ dānassa dānakālo¹¹ ayaṃ sīlassa rakkanakālo ti evaṃ
kālaññutāsamkhātena kālaṃ jānitvā katena cittena kusalcittasāreṇa samannāgato, 30
i. v. h.: yathā mahārāja rathassa nāma āyūṃ ādīṃ katvā sabbasambhārajātena¹²
parisuddhaṃ saramayaṃ vā¹³ icchitabbaṃ evaṃ hi so thiro¹⁴ addhānakkhamo
hoti evaṃ tava pi kāyaratho kālaṃ jānitvā katena cittena parisuddhena dāna-
dikusalasāreṇa samannāgato hotu 'ti, vesārajjatidaṇḍako ti parisamajjhe
kathentaṇṇa pi visāradavācāsamkhātena¹⁵ tidaṇḍena samannāgato, nivāta- 35
vuttiyottako¹⁶ ti ovāde vattanabhāvasamkhātena¹⁷ muduṇā dhurayottena

¹ Bā -to. ² Bā -teṇa. ³ Bā adds abbhāñcitabbo nābhito ti pi pātho. ⁴ Bā -kūjjano. ⁵ Bā saṇussito. ⁶ so Cks; Bā silesito. ⁷ so Cks; Bā silesena. ⁸ Bā -kūva-. ⁹ Bā -mupa-. ¹⁰ Bā upa-. ¹¹ Bā dinnakālo. ¹² Bā dabbā-. ¹³ Bā -mayāñca. ¹⁴ Bā ratho. ¹⁵ Bā visāradabhāvasam-. ¹⁶ Bā -yottaṅgo. ¹⁷ Bā pavattana-.

Imaṃ pan' assa kathaṃ sutvā puttadhītarō ca nātisū
hajjadāsaaporisā ca sabbe sakabhāvena saṇṭhātum asakkontā
mahāviraṇaṃ viraviṃsu, te M. saññāpesīti. Lakkhaḥhaṇḍaṃ.

Atha te nātayo upasamkāmītvā tuṇhibhūte disvā „tātā
5 mā cintayittha, sabbe samkhārā aniccā, yaso nāma vipatti-
pariyosāno, api ca tumhākaṃ rājavasaṭṭiṃ nāma yasapaṭilābha-
kāraṇaṃ kathessāmi, taṃ ekaggacittā suṇāthā“ 'ti Buddha-
līlāya rājavasaṭṭiṃ nāma paṭṭhapesi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

10 126. So ca mitte amitte ca nātayo suhadajjane¹
alinamanasamkappo Vidhuro etad abravi: 1264.

127. Eth' ayyo rājavasaṭṭiṃ nisīditvā suṇoṭha me
yathā rājakulaṃ patto yasaṃ² poso nigacchatīti. 1265.

15 Ta. suhadajjane¹ ti suhadjajane³, ethayyo ti etha ayyo pi mudā-
cārena putte ālāpati, rājavasaṭṭiṃ ti mayā vuccamānaṃ rājapari-carīyaṃ su-
ṇātha, yathā ti yena kāraṇena rājakulaṃ upasamkāmanto rañño santiko
caranto poso yasaṃ nigacchati taṃ kāraṇaṃ suṇāthā 'ti a.

128. Na hi rājakulaṃ patto aññāto labhate yasaṃ
nāsūro na pi dummedho na-ppamatto kudācanaṃ. 1266.

20 129. Yadāssa⁴ silaṃ paññaṃ ca soceyyaṃ cādhi-gacchati
atha vissasate⁵ tyamhi⁶ guyhaṃ c' assa na rakkhati. 1267.

Aññāto apākaṭṭaguno aviditakammāpadāno⁷, nā sūro ti na asūro bhīru-
jātiko, yadāssa- ti yadā assa sevakassa rājasīlaṃ ca paññaṃ ca soceyyaṃ ca
adhi-gacchati ācārasampattiṃ ca nāpabalaṃ ca sukhībhāvaṃ⁸ ca jānāti, atha
25 vissasate⁶ tyamhīti⁹ atha rājā tamhi vissasati¹⁰ vissāsaṃ karoti attano ca
guyhaṃ assa na rakkhati na gūhati katheti.

130. Tulā yathā paggaḥitā samadaṇḍā sudhāritā
ajjhīttho na vikampeyya sa rājavasaṭṭiṃ vase. 1268.

30 131. Tulā yathā paggaḥitā samadaṇḍā sudhāritā
sabbāni abhisambhonto sa rājavasaṭṭiṃ vase. 1269.

¹ so Bds.; Cks suhadajjane. ² Cks yasaṃ. ³ Bds suhadajjane. ⁴ Cks yadassa.
⁵ Cks vissā-. Bds visā-. ⁶ Bds tamhi, Cks nyamhi? ⁷ Bds -maviddhāno. ⁸ Bds
suci-. ⁹ Cks nya-, Bds tamhīti. ¹⁰ Bds visā-.

samannāgato, mudunā hi dhurayottena baddharatham sindhavā sukhañ vabanā,
 evaṃ tavāpi kāyaratho paṇḍitānañ ovādavattitāya ābaddho sukhañ yātū 'ti a..
 anatimānayo go lahū 'ti anatimānaṇaṃ Knāstena lahekena yugeṇa samannā-
 gato, alīnacittasanthāro ti yathā ratho nāma dantamayena ulār na santhā-
 5 rena sobhati evaṃ tava kāyaratho ^{api} alīnaassaṃkuṭṭacittasanthāro hotu,
 vaddhasevī rajohato² ti yathā ratho nāma visamena rajuttānamaggena
 gacchanto rajokinno na sobhati samena virajena maggena gacchanto sobhati
 evaṃ tava kāyaratho pi paññāvuddhisevitāya³ samatalaṃ ujumaggaṃ paṭi-
 10 pajjivā hataraḥ pi hotu. sati patodo dhīrassā 'ti dhīrassa tava tasmiṃ
 kāyarathē suppatthitā sati patodo hotu, dhiti yogo⁴ ca rasmiyo ti ab-
 bhocchinnaviriyasamkhātā dhiti hitapaṭipattiyaṃ yuñjanabhāvasamkhāto yogo ca
 tava tasmiṃ rathe suvaṭṭitā thirā rasmiyo hontu, manodantaṃ pathan-
 veti⁵ samadantehi vāhihiṭi yathā nāma ratho visamadantehi sindhavehi
 uppathaṃ bhajati⁶ samadantehi samasikkhitehi yutto ujupatham eva anveti
 15 evaṃ mano pi dantaṃ nibbisevanaṃ kummaggaṃ pahūya ujumaggaṃ gauhāti,
 tasmā sudantaṃ⁷ ācārasampannacittaṃ tava kāyarathassa sindhavakiccamā sū-
 dhetu, icchā lobho cā 'ti tattha appattesu vatthosu icchā pottesu lobho ti
 ayaṃ icchā ca lobho ca kummaggo nāma kuṭṭilo anujumaggo apāyam eva neti
 dasakusalakammappathavasena pana aṭṭhaṅgikamaggavasena vā ^{avatto} silasaṃ-
 20 yamo ujumaggo nāma so te kāyarathassa maggo hotu, rūpe ti etesu manāpi-
 yesu rūpādisu kāmāgunesu nimittaṃ gahetvā dhāvantaṃ tava kāyarathassa
 uppathapaṭipannassa rājarathassa sindhave ākoṭetvā nivāranapatodalaṭṭhi viya
 paññā koṭṭhi hotu, sā hi taṃ uppathagamenato nivāretvā ujum euceritamaggaṃ⁸
 āropessati, tattha attā vā ti tasmiṃ pana te kāyarathe aṇño sārathi nāma
 25 n' atthi tava attā va sārathi hotu, sace etena yānenā 'ti mahārāja yass
 etaṃ evarūpaṃ yānaṃ, sace etena yānena samacariyā dalhā dhittī
 yassa samacariyā ca dhiti ca dalhā hoti thirā so etena yānena yaṃmā esa ratho
 sabbakāmaduho rāja yathāpatthite sabbe kāme deti tasmā na jātu nira-
 30 gacchati⁹.

„Iti kho mahārāja yaṃ maṃ avaca ‘ācikkha me Nārada
 suddhimaggaṃ yathā ahaṃ no nirayaṃ pateyyaṃ’ ti ayaṃ te
 so¹⁰ mayā anekapariyāyena akkhāto“ ti. Evaṃ assa dhammaṃ
 desetvā micchādīṭṭhiṃ hāretvā sīle paṭiṭṭhāpetvā „ito paṭṭhāya
 35 pāpamitte pahāya kalyāṇamitte upasamkama, niccaṃ appa-
 matto hohitī“ naṃ ovaditvā rājadhītu guṇe vappetvā rāja-

¹ Bā adds, dānādīnā. ² Bā buddhisevi-. ³ Bā -buddhi-. ⁴ Cks -gā. ⁵ Bā
 pathaṃ neti. ⁶ Bā yāti. ⁷ Bā sundaraṃ. ⁸ Bā dhāretī. ⁹ Bā gacchastī.
¹⁰ Bā omits so.

Tulā -- ti yathā esā vuttappakārā tulā na opamati na unnamati evam eva¹
rājasevako kismicid² eva kamme raññā idaṃ nāma karohīti ajjhitt³ho āpatto
chandādiagattivasena na kampeyya sabbakiccesu pagghatitūlā viya samo bha-
veyya, sa rājavasatim ti so evarūpo sevako rājakule vasaṃ vaseyya rājānaṃ
paricareyya evaṃ paricaranto ca paṇa vasaṃ labheyya⁴ 'ti a., sabbāni abhi- 5
sambhonto ti sabbāni rājakiccāni karonto.

132. Divā vā yadi vā rattim rājakiccesu paṇdito
ajjhitt³ho na vikampeyya sa rājavasatim vase. 1270.

133. Divā vā yadi vā rattim rājakiccesu paṇdito
sabbāni abhisambhonto sa rājavasatim vase. 1271. 10

134. Yo⁵ c' assa sukato maggo rañño suppaṭiyādito
na tena vutto gaccheyya sa rājavasatim vase. 1272.

Na vikampeyya⁶ 'ti akampamāno tāni kiccāni kareyya, yo⁵ cassā⁷ 'ti
yo ca rañño gamanamaggo sukato assa rañño suppaṭiyādito sumpaṇdito iminā
maggena gacchā⁸ 'ti vutto pi tena na gaccheyya⁹. 15

135. Na rañño samakaṃ⁴ bhuñje kāmabhoge kudācanaṃ
sabbattha pacchato gacche sa rājavasatim vase. 1273.

136. Na rañño sadisaṃ vatthaṃ na mālā na vilepanaṃ
ākappaṃ sarakuttiṃ vā na rañño sadisaṃ ācare
aññaṃ kareyya ākappaṃ sa rājavasatim vase. 1274. 20

Na rañño ti rañño kāmabhogena samaṃ kāmabhogaṃ na bhuñjeyya,
tādisassa hi rājā kujjhati, sabbatthā⁵ 'ti sabbesu rūpādisu kāmaguṇesu rañño
pacchato va gaccheyya, hinataram⁶ eva seveyya⁷ 'ti a., aññaṃ kareyya⁸ 'ti
rañño ākappato aññaṃ eva ākappaṃ kareyya, sa rāja -- ti so puggalo rañño
upagantvā vasaṃ vaseyya. 25

137. Kile rājā⁷ amaccehi bhariyāhi parivārīto,
nāmacco rājabhariyāsu bhāvaṃ kubbetha paṇdito. 1275.

138. Anuddhato acapalo nipako samvutindriyo
manopanidhisampanno sa rājavasatim vase ti. 1276.

Ta. bhāvan ti vissāsavasena adhippāyaṃ, acapalo ti amanānasilo. 30
nipako ti paripakkhañño, samvut -- ti pihitachalindriyo rañño vā aṅga-
paccāṅgāni orodhe c' assa⁸ na olokeyya, mano -- ti acañcalena sutthu thapi-
tena cittena samannāgato.

¹ Cks. -vaṃ. ² Cks. so. ³ Cks. maggena na gacchā ti vutto pi tena gaccheyya.

⁴ Bā sadisaṃ. ⁵ so Ck; C. Bā hi-. ⁶ Cks. soceyya. ⁷ Bā rāja. ⁸ Bā -dhe
vā na tassa visāse.

parisāya ca rājorodhānañ ca ovādaṃ datvā mahantenānubhā-
vena tesam passantānaṃ ñeṃ Brahmalokaṃ gato.

S. i.^od. ā. „na bhikkhave idān' eva pubbe pi mayā diṭṭhijālaṃ
bhinditvā Uruvelakassapo damito yevā" 'ti vatvā jātakaṃ samodhā-
nento osāne imā gāthā abhāsi:

191. Alāto Devadatto 'si, Sunāmo āsi Bhaddaji,
Vijayo Sāriputto 'si, Mogallāno 'si Bijako. 1137.

192. Sunakkhatto Licchaviputto Guṇo āsi acelako,
Anando ca Rujā āsi yā rājānaṃ pasādayi. 1138.

193. Uruvelakassapo rājā pāpaditṭhi tadā ahu, 10
Mahābrahmā Bodhisatto, evaṃ dhāretha jātakaṃ ti. 1139.

Mahānārada-kassapa-jātakaṃ¹.

8. Vidhurapaṇḍitajātaka.

Paṇḍu kisiyāsi dubbalā ti. Idam S. J. v. paññāpāramim
ā. k. Ekadivasam hi bhikkhū dh. k. s.: „āvuso S. mahāpañño 15
puthupañño² hāsup. javanap. tikkhap. nibbedhikap. paravādappamad-
dano attano paññānubhāvena khattiyapaṇḍitādīhi abhisamkhaṭe sukhu-
mapañhe³ bhinditvā nibbisevane katvā saraṇesu c' eva sīlesu ca pa-
tiṭṭhāpetvā amatagāmimaggaṃ paṭipādetitī". S. āgantvā „k. n. bh.
e. k. s." ti p. „i. n." ti v. „anacchuriyam bhi. yaṃ T. paramā- 20
bhisambodhippatto parappavāde bhinditvā khattiyādayo vineyya⁴, pu-
rimabhavaśmim hi bodhiññānaṃ pariyesanto pi T. paññavā parappa-
vādamathano⁵ yeva, tathā hi ahaṃ Vidhurakumārakāle saṭṭhiyojanub-
bedhe Kālāpabbatamuddhani⁶ Puṇṇakaṃ nāma yakkhaṃ⁷ senāpatim
nāṇābalen⁸ eva dametvā nibbisevanaṃ katvā attano jīvitadānaṃ dā- 25
pesin" ti vatvā a. ā.:

A. Kururaṭṭhe Indapattanagare Dhanañjayakorabbo r. kā-
resi⁹. Vidhurapaṇḍito¹⁰ nāma amacco tassa atthadhammā-
nusāsako ahoṣi, so madhurakatho mahādhammakathiko sakala-
Jumbudīpe rājāno hatthikantavīṇāsarena¹¹ paluddhahatthino 30

¹ Bā nārada-jātakaṃ vṛthitaṃ. 8. VI. = Vidhuro. Sa² = Sakko. N. = nāgo.
Pu. = Puṇṇako. ³ Bā adds gambhīrap-. ⁴ Cks -paññe. ⁵ Bā dameyya. ⁶
Bā -maddano. ⁷ Bā kālāgripabbata-. ⁸ Cks Bā yakkha. ⁹ Cks kārento. ¹⁰ a.
often written vidhūra in the MSS, cfr. IV ⁵⁰²/₁₀. ¹¹ Cks -re. ¹¹ Cks -ddho hatthi.

139. Nāssa bhariyāhi kileyya na manteyya rahogato
nāssa kosādhanaṃ gaṇhe sa rājavasatīm vase. 1277.
140. Na niddannaṃ¹ bahuṃ maññe² na madāya suraṃ pive
nāssa dāye migam haññe, sa rājavasatīm vase. 1278.
- 5 141. Nāssa pīṭhaṃ na pallamkaṃ na kocchaṃ na nāgaṃ³ ratham
sammato⁴ mhiṭi āruhe sa rājavasatīm vase. 1279.
142. Nātidūre bhava⁵ rañño nāccāsanne vicakkhaṇo,
sāmmukhe⁶ c' assa tiṭṭheyya sandissanto sabhattuno. 1280.
143. Na ve⁷ rājā saṃkhā hoti na rājā hoti methuno,
10 khippaṃ kujjhanti rājāno sūken⁸ akkhim⁹ va ghaṭṭitaṃ. 1281.
144. Na pūjito maññamāno medhāvī paṇḍito naro
pharusam patimanteyya rājānaṃ parisamkitaṃ¹⁰. 1282.

Na manteyyā¹¹ ti tassa rañño bhariyāhi laddhim¹² n' eva kileyya na raho
15 manteyya, kosādhanaṃ na thenetvā gaṇheyya, na madāyā¹³ ti¹⁴ rāse-
vako nāma madatthāya suraṃ na piveyya, dāye ti dinnābhaye mīge, koc-
chaṃ ti baddhapīṭhaṃ, sammato mhiṭi ahaṃ kammiko¹⁵ hutvā¹⁶ karomīti
na āruheyya, sammukhe¹⁷ -- ti assa rañño purato khuddakamāṇaṃ kaṇhaṃ
savanatthāne¹⁸ tiṭṭheyya, sandissanto -- ti so sevako tassa bhāṭuno dassa-
20 natthāne tiṭṭheyya, sūkenā¹⁹ ti akkhimhi patitūna vihisukādina²⁰ ghaṭṭitaṃ
akkhi pakatibhāvaṃ jehantaṃ²¹ yathā kujjhati nāma evaṃ kujjhanti, na tesu
vissāso kātabbo, pūjito maññamāno ti ahaṃ rājanūjito²² na maññamāno,
pharusam ti yena so kujjhati tathārūpaṃ na manteyya.

145. Laddhavāro²³ labhe vāraṃ²⁴ n' eva²⁵ rājūsu vissase
25 aggīva yato²⁶ tiṭṭheyya sa rājavasatīm vase. 1283.
146. Puttaṃ²⁷ vā bhātaraṃ²⁸ saṃ²⁹ vā sampaggaṇhāti khattiyo
gāmehi nigamehi vā³⁰ ratthe³¹ janapadehi vā³²
tuphībhuṭo upekkheyya³³, na bhāṇe chekapāpakam. 1284.

¹ so C; Ck didditaṃ, Bā niddham. ² Bā maññeyya. ³ Bā nāvaṃ. ⁴
Ck bhavo, Bā bhaje. ⁵ Bā samukhe, Ck samekkhaṇi. ⁶ Bā me, Bā ce. ⁷
Ck sukesakkhim, Bā sukenākkhiva, Bā -nakkhida. ⁸ Bā sammato. ⁹ Ck same-
natthāne, Ck samana-. ¹⁰ Ck vihisukā-, Ck vihisukā-, Bā vihisukā-. ¹¹
Bā jahātī. ¹² Bā dvāro. ¹³ Ck Bā dvāraṃ, Ck cāraṃ. ¹⁴ Ck va sato, Bā
aggi vā samyato. ¹⁵ Bā saputtaṃ. ¹⁶ Ck -rā. ¹⁷ Bā omīta saṃ. ¹⁸ Bā ca.
¹⁹ Bā -ehi. ²⁰ Bā uddikkh.

viya attano madhuradhammadesanāya palobhetvā tesam saka-
 sakarājāni¹ gantum adadamāno, Buddhaliḥhāya mahājanassa
 dh. desento mahantena yasenā tasmim nagare paṭṭivasi. Bā-
 rāpasīyam pi kho gihī sahāyakā cattāro brāhmaṇamahāsālā
 5 kāmesu ādinavaṃ disvā Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ
 pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā vanamūla-
 phalāhārā tatth' eva ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya cāri-
 kaṃ cāramānā Aṅgaratṭhe Kālacampānagaraṃ bhikkhāya pa-
 visimsu, tattha cattāro sahāyakā kuṭimbikā tesam iriyapathe
 10 pasīditvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā ekekaṃ attano
 attano nivesane paṇṇāhārena parivisitvā paṇṇāṇāṃ gahetvā
 uyyāne yeva² vāsesum, cattāro tāpasā catunnam pi kuṭimbi-
 kānaṃ gehe bhuñjitvā divāvihāratthāya eko Tāvatisabhava-
 nam gacchati eko Nāgabhavanam eko Supaṇṇabhavanam eko
 15 Koravyassa rañño Migāciruyyānam³, tesu yo Devalokaṃ gantvā
 divāvihāraṃ karoti so Sakkassa yasam oloketvā attano upaṭ-
 ṭhākassa tam eva vaṇṇeti, yo Nāgabh. gantvā divāvihāraṃ k.
 so nāgarājassa⁴ sampattiṃ oloketvā attano up. tam eva v., yo
 Supaṇṇabh. gantvā di. karoti so supaṇṇarājassa vibhūtiṃ o.
 20 attano up. tam eva v., yo Koravyassa uyyāne divāvihāraṃ k.
 so Dhanañjayarañño sirisobhaggaṃ o. a. u. tam eva v., te
 cattāro pi janā taṃ devatṭhānaṃ patthetvā dānādini puññāni
 katvā āyupariyosāne eko Sakko hutvā nibbatti eko saputta-
 dāro Nāgabhavane nibbatti eko simbalidahavimāne⁵ supaṇṇa-
 25 rājā hutvā nibbatti eko Dhanañjayarañño aggamahesiyā kuc-
 chimhi nibbatti, te pi tāpasā Brahmaloce nibbattimsu. Kora-
 vyakumāro vuddhim anvāya pitu accayena rajje patitṭhahitvā
 dhammena r. kāresi, jūtavittako⁶ pana ahosi, so Vidhura-
 paṇḍitassa ovāde ṭhatvā dānaṃ deti sīlaṃ rakkhati uposathaṃ
 30 upavasati, so ekadivasam samādinnauposatho „vivekaṃ anu-

¹ C^{ks} sakakarājāni. ² C^{ks} eva. ³ B^d migājinaṃ nāma uyyānaṃ. ⁴ C^{ks} -rañ-
 ṇassa. ⁵ B^d omits dāha. ⁶ C^k dūtaccittako, C^s dūtaccittuko corr. to -vittako

Laddhavarō¹ labhe vāraṇ² ti ahaṃ nippaṭihāro laddhavarō¹ ti
appaṭihāretvā na pavise puna pi vāraṇ² labheyya paṭihāretvā va paviseyyā³ ti
a., yato⁴ ti appamatto hutvā, bhātaraṇ⁵ saṃ⁶ vā ti sakabhātaraṇ⁵ vā,
sampaṅgaṇ⁷ bhātiti asukagāmaṇ⁸ vā asukanigamaṇ⁸ vā assa demā⁹ ti sadā se-
vakehi saddhiṇ¹⁰ katheti, na bhaṇe -- ti tadā guṇaṇ¹¹ vā aguṇaṇ¹¹ vā na bhaṇeyya. 5

147. Hatthārūhe⁷ antkaṭṭhe rathike pattikārike
tesaṃ kammāvadāṇena⁸ rājā vaḍḍheti vetanaṃ
na tesaṃ antarā gacche sa rājavasaṭim vase. 1285.

148. Cāpo v' ūnudaro⁹ dhīro vaṃso vāpi¹⁰ pakampaye¹¹
paṭilomaṇ¹² na vatteyya sa rājavasaṭim vase. 1286. 10

149. Cāpo v' ūnudaro¹² assa maccho v' assa ajivhavā¹³
appāsī nipako sūro sa rājavasaṭim vase. 1287.

Tesaṃ antarā- ti tesaṃ lābhassa antarā na gacche antarāyaṇ¹⁴ na ka-
reyya. vaṃso ti yathā vaṃsegumbato uggatavaṃso vātena pabaṭakāle kampati
evaṃ kampeyya, cāpo vūnudaro¹⁴ ti yathā cāpo¹⁵ mahodaro¹⁶ na hoti 15
evaṃ na mahodaro siyā, ajivhavā¹³ ti yathā maccho ajivhatāya na katheti
tathā mandakathatāya¹⁷ ajivhatā bhaveyya, appāsīti bhojane mattaññū.

150. Na bālhaṇ¹⁸ itthiṃ gaccheyya sampassaṃ tejasamkhayaṃ,
kāsaṃ sāsaṃ daraṃ balyaṃ khīṇamedho nigacchati. 1288.

151. Nāṭivelaṇ¹⁹ pabhāseyya, na tuṇhī sabbadā siyā,
avikīṇaṇ²⁰ mitaṃ vācaṃ patte kāle udīraye. 1289. 20

152. Akkodhano asaṃghaṭṭo sacco saṇho apesuṇo
sampaṇ²¹ girāṇ²² na bhāseyya sa rājavasaṭim vase²³. 1290.

Na bālhaṇ¹⁸ ti punappunaṇ²⁴ gaccheyya, teja- ti evaṃ gacchanto hi puriso
tejasamkhayaṇ²⁵ pāpuṇṭi, taṇ²⁶ sampassanto bālhaṇ¹⁸ na gaccheyya, daraṇ²⁷ ti 25
kāyadarathaṇ²⁸, bālyan²⁹ ti dubbalabhāvaṇ³⁰, khīṇa- ti punappunakilesarativasena
khīṇapaṇṇo puriso ete kāsādayo nigacchati, velaṇ³¹ ti tāta rājūnaṇ³² santike
pamāṇāṭikkantaṇ³³ na bhāseyya, patte- ti attano vacanakāle sampatte, asaṃ-
ghaṭṭo ti paraṇ³⁴ asaṃghaṭṭento, sampaṇ²¹ ti niraṭṭhakaṇ³⁵.

¹ B^d dvāro. ² B^d dvāraṇ. ³ all three MSS. dvāraṇ. ⁴ C^k yatho, C^s sato.
B^d samyato. ⁵ C^k -rā. ⁶ B^d omite saṃ. ⁷ B^d -rohe. ⁸ C^k sammāvadāṇena,
C^s kammāvadāṇena, B^d kammavādāṇena. ⁹ C^k cāpēvānūnape, C^s cāponunape, B^d
cāpodhanudharo. ¹⁰ C^k cāpi. ¹¹ C^k -piye, C^s -pi. ¹² C^k cūnudaro, B^d danu-
dharo. ¹³ B^d -hatā. ¹⁴ C^k cūnū-, C^s cūnu, B^d vunu-. ¹⁵ C^k cāpadhanu. ¹⁶
C^k -raṇ. ¹⁷ C^k -kāthamāyāṇ, B^d sevako mandakathitāya. ¹⁸ C^k B^d sampaṇ.
¹⁹ B^d adda; mātā bhittibharo assa kule jēṭhāpacāyiko hiriottappasāmpaṇno s.
r. v., B^s inserts this verse after udīraye.

būdhissāmīti“ uyyānaṃ gantvā manuññatthāne nisiditvā sa-
 manadhammaṃ akāsi, Sa- pi samādinuuposatho „Devaloke
 palibodho, hotīti“ manussaloke 'tath' eva' uyyānaṃ gantvā
 manuññatthāne nisiditvā samanadhammaṃ akāsi, Varuṇo nā-
 garājāpi samādinuuposatho „Nāgabhave palibodho“ ti tath' 5
 eva gantvā ekasmiṃ manuññatthāne ni. s. akāsi, Supaṇṇarājāpi
 samādinuuposatho „Supaṇṇabhavane palibodho“ ti tath' eva
 gantvā ekasmiṃ m. nisiditvā s. akāsi. Te cattāro pi sāyaṇ-
 hasamaye sakatthānehi nikkhamitvā maṅgalapokkharāṇittre
 samāgatā aññamaññaṃ oloketvā pubbasinehavasena samaggā 10
 sanimodamānā hutvā aññamaññaṃ mettīm paccupaṭṭhāpetvā
 madhurapaṭisaṇṭhāraṃ katvā 'nisidimsu', Sakko maṅgalasilā-
 patte nisīdi, itare attano yuttam okāsaṃ² ṇatvā nisidimsu.
 Atha ne Sa- ā.: „mayam cattāro pi rājāno va, amhesu pana
 kassa silaṃ mahantaṃ“ ti. Atha naṃ Varuṇo nāgarājā ā.: 15
 „tumhākaṃ tiṇṇaṃ janānaṃ silato mayhaṃ silaṃ mahantaṃ“
 ti, „kim ettha kāraṇaṃ“ ti: „ayaṃ tava Supaṇṇarājā amhākaṃ
 jātānaṃ pi⁴ ajātānaṃ pi paccāmitto, ahaṃ evarūpaṃ amhākaṃ
 jīvitakkhaya-kāraṃ paccāmittaṃ disvāpi kodhaṃ na karomi,
 iminā kāraṇena mama silaṃ mahantaṃ“ ti vatvā 20

1. Yo kopaneyye na karoti kopam (IV p. 14)

na kujjhati sappuriso kadāci

kuddho pi so⁵ nāvikaṛoti kopam

taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loke ti

imaṃ Dasanipāte Catuposathajātakassa paṭhamam g. ā. 25

Ta. yo ti khattiyādīsu yo koci, ko pa- ti kujjhitabbayuttake puggale Khanti-
 vādāpaso viya kopam na karoti, kadācīti yo ca kīmece kāle na kujjhat'
 eva, kuddhopīti sace pi pana so sappuriso kujjhati atha kuddho pi taṃ
 kopam nāvikaṛoti Cūḷabodhitāpaso viya, taṃ ve naraṃ ti mahārāja taṃ
 purisaṃ samitāpāpatāya loke paṇḍitā samaṇaṃ ti kethenti. 30

¹ Ck tadeva, Bā tameva. ² Ck omīti nī. ³ Bā yuttāsaṇam. ⁴ Ck pmit pi.

⁵ read: yo?

Jataka. VI.

154. Vinīto sippavā danto katatto¹ niyato mudu
appamatto suci dakkho sa rājavasatiṃ vase. 1291.
154. Nivātavutti vuddhesu sappatisso sagāraṇo
surato sukhasamvāso² sa rājavasatiṃ vase. 1292.
- 5 155. Ārakā parivajjeyya sahitum³ pahitaṃ janaṃ,
bhattāraṇṇā nēv' udikkheyya anaññassa ca⁴ rājino. 1293.

Vinīto ti ācārasampanno, sippavā ti attano kule sikkhitabbasippena samannāgato, danto ti chasu dvāresu nibbisevano, katatto¹ ti sampādītatto, niyato ti yasādiniṃ nisāya acalasabhāvo, mudū 'ti anatināni, appamatto ti kattabbakicesu pamādarahito, dakkho ti upatthāne cheko, nivātavuttitī nīcavutti, sukhasamvāso ti garusamvāsaṃ vasanasilo, sahitum⁴ pahitaṃ ti pararājūhi rañño⁵ santikaṃ guyarakkhāvasena vā paṭicchannapakāṭakaraṇa-vasena vā pesitaṃ, tathārūpeṇa hi saddhim kathamto rañño sammukhā va ka-theyya, bhattāraṇṇā nēvudikkheyyā 'ti attano sāmikam eva olokeyya,

15 anaññassa ca⁶ rājino ti aññassa rañño santike⁷ na bhaveyya.

156. Samaṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussute
sakkaccaṃ payirupāseyya sa rājavasatiṃ vase. 1294.
157. Samaṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussute
sakkaccaṃ anuvāseyya sa rājavasatiṃ vase. 1295.
- 20 158. Samaṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussute
tappeyya annapānena sa rājavasatiṃ vase. 1296.
159. Samaṇe brāhmaṇe cāpi silavante bahussute
āsajja paññe sevetha ākaṃkha vuddhim attano. 1297.

Sakkaccaṃ payirupāseyyā 'ti gāravena punappuna upasamkameyya,

25 anuvāseyyā 'ti uposathavāsaṃ vasanto anuvatteyya, tappeyyā 'ti yāvadatthaṃ dānena tappeyya, āsajjā 'ti upagantvā, paññe ti paṇḍite, āsajjapaññe vā āsajjamānapaññe ti a.

160. Dinnapubbaṃ na hāpeyya dānaṃ samaṇabrāhmaṇe,
na ca kiñci nivāreyya dānakāle vanibbake. 1298.
- 30 161. Puññavā buddhisampanno vidhānavidhikovidho
kālaññū samayaññū ca sa rājavasatiṃ vase. 1299.

¹ Bā yatatto. ² Cks -sambhāso. ³ Bā sahitum. ⁴ Bā na ca aññassa. ⁵ Bā yatatto. ⁶ Bā sakarañño. ⁷ Cks santake.

„Ime pana guṇā mayi santi, tasmā mam' eva' sīlam mahantan“ ti. Taṃ sutvā Supaṇṇarājā „ayāṃ nāgo mama aggabhakkho, yasmā panāham' evarūpaṃ aggabhakkhaṃ disvāpi khudaṃ adhiṇvāsetvā āhārahetu pāpaṃ na karomi tasmā mama sīlam mahantan“ ti vatvā

„. Ūnūdarō yo' sahate jīghacchaṃ
danto tapassī mitapānabhojano
āhārahetu na karoti pāpaṃ
taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loke ti imaṃ g.ā.

10 Ta. danto ti indriyadamanena samannāgato, tapassīti tapanissitako, āhārahetū 'u atijīghacchito pi yo lāmakāṃ kammaṃ na karoti dhamma-senāpati Sāriputtatthero viya, ahaṃ pana ajja āhārahetu pāpakammaṃ na karomi, tasmā mama sīlam mahantan ti.

Tato Sa- devarājā „ahaṃ nānappakāraṃ sukhapadaṃ mā-
15 naṃ devalokasampattiṃ pahāya sīlam' rakkhatthāya, anāpāsa-
lokaṃ āgato, tasmā mama sīlam mahantan“ ti vatvā

„. Khīḍḍaṃ ratim vippajahetva sabbaṃ
na cālikāṃ bhāsati kiñci' loke
vibhūsanatthānā virato methunasma'

20 taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loke ti imaṃ g.ā.

Ta. khīḍḍaṃ ti kāyikacetasikaṃ¹ kīlaṃ, ratin ti bhāṇamaggaṃ² ratin, kiñci³ti appamattakam pi, vibhūsanatthānā ti mānava⁴ vibhūsaṃ cha⁵ vibhūsaṃ ti dve vibhūsa, tattha ajjhoherapiyābhāro mānava⁶ vibhūsaṃ nāma mālāgaṇḍhādīni chavivibhūsaṃ nāma, yena akusalacittena sā⁷ kariyati⁸ taṃ tassa⁹ thānaṃ, tato
25 paṭivirato, methunasma' ti methunasevanato ca yo paṭivirato, taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loke ti, ahaṃ ajja devaccharā pahāya idhāgantvā samaṇa-dhammaṃ karomi, tasmā mama sīlam mahantan ti.

Evam Sa- pi āttano sīlam eva vaṇṇesi. Taṃ sutvā
Dhanañjaya¹⁰ rājā „ahaṃ ajja mahantaṃ pariggahaṃ soḷasa-
30 sahaṣṣanāṭakitthiparipuṇṇaṃ antepuraṃ cajitvā uyyāne samaṇa-
dhammaṃ karomi, tasmā mama sīlam mahantan“ ti vatvā

¹ Cks add guṇaṃ. ² Bā anudato yo, Ck anūdareso, C² anūdareś. ³ Cks ka-. ⁴ so all three MSS.; read: vibhūsanā vi- -? ⁵ Cks kāyikavācāsaikāṃ. ⁶ Cks yā, Bā taṃ. ⁷ Ck kariyati, C² kayirati, Bā dhārayati. ⁸ Cks tassa.

162. Uṭṭhātā kammadheyyesu appamatto vicakkhaṇo
susamvihitakammanto sa rājavasatim vase. 1300.

Dinnapubban ti pakatipatiyatanādanavattam, samanaḥbrāhmaṇe ti
samane vā brāhmaṇe vā, vanibbake ti dānakāle vanibbake āgate disvā kiñci
na nivāreyya, paññavā ti vicāraṇapaññāya yutto, buddhi- ti āvekallabuddhi-
sampanno, vidhānavidhikovidho ti nānāpakāresu dāraporiśādinam samvida-
hanakoṭṭhāsesu cheko, kālaññū ti ayaṁ dānam dātuṁ ayaṁ sīlam rakkhituṁ
ayaṁ uposathakammam kātuṁ kālo ti jāneyya, samayaññū ti ayaṁ kasana-
samayo ayaṁ vapanaṁ. ayaṁ vohāras. ayaṁ upatthānaṁ. ti jāneyya, kamma-
dheyyeṣū 'ti attano kattabbakammesū.

163. Khalaṁ sīlaṁ pasuṁ khettaṁ gantā¹ c' assa² abhikkhaṇaṁ
mitaṁ dhaññaṁ nidhāpeyya mitaṁ ca pācaye ghare. 1301.

164. Puttaṁ vā bhātaraṁ³ saṁ vā sīlesu asamāhitaṁ
anaṅgavā hi⁴ te bālā yathā petā tath' eva te
colaṁ ca nesaṁ piṇḍaṁ ca āśinānaṁ va⁵ dāpaye. 1302. 15

165. Dāse, kammakare pesse⁶ sīlesu susamāhite
dakkhe utthānasampanne āhipaccasmi tthāpaye. 1303.

Pasuṁ khettaṁ ti gokulaṁ c' eva sassaṭṭhānaṁ ca, gantā⁷ ti gamanaṣīlo,
mitaṁ ti⁸ minivā ettakan ti ātva koṭṭhesu nidhāpeyya, ghare ti ghare pi
parijanaṁ gaṇetvā mitaṁ eva pacāpeyya, sīlesu -- ti evarūpaṁ dussīlaṁ anā-
cāraṁ kismiñci āhipaccatthāne⁹ na tthāpeyyā 'ti a, anaṅgavā hi te¹⁰ bālā
ti aṅgam ekaṁ¹¹ manussānaṁ bhātā loka pavuccatīti¹² kiñcāpi jettakaniṭṭha-
bhātaro aṅgasamatāya¹³ aṅgaṁ ti vuttā, ime pana dussilā tasmā aṅgasamā na
honti yathā pana susāne chaḍḍitā petā matā tath' eva te, tasmā tādisā āhi-
paccatthāne⁹ na tthāpetabbā, kuṭumbaṁ hi te vināseṁti, vinatthakuṭumbassa ca
daliddassa ca rājasevanaṁ nāma na sampajjati, āśinānaṁ ti āgantvā nisinu-
naṁ jūtakaḥhattaṁ¹⁴ viya dento ghāsacchādanamattaṁ dāpeyya, utthāna -- ti
utthānaviriyena samannāgate.

166. Silavā ca alolo ca anuratto¹⁵ ca¹⁶ rājino
avīraho hito tassa¹⁷ sa rājavasatim vase. 1304. 30
167. Chandaññū rājino assa cittaṭṭho c' assa rājino
asaṁkusakavatti 'ssa sa rājavasatim vase. 1305.

¹ all three MSS. gantvā. ² Bā vassa. ³ Cks -rā. ⁴ Bā ti. ⁵ Bā āsanāni pa-
⁶ Bā pose. ⁷ Bā gantvā. ⁸ Bā adds dhaññaṁ. ⁹ Cks āhipaccana-, Bā adhi-
pacca-. ¹⁰ Cks anaṅgānānte, Cks anaṅgācattīte. ¹¹ so Bā; Cks ahametaṁ. ¹²
Bā -antīti. ¹³ Cks -rā. ¹⁴ Bā nisinūnānaṁ puttabhātānaṁ matasattānaṁ mata-
kabbhattaṁ. ¹⁵ Bā -rakkho. ¹⁶ Cks cassa. ¹⁷ Bā cassa.

.. Pariggahaṃ lobhadhammaṃ ca sabbaṃ
 ye ve paṇḍitāya pariccajanti
 dantaṃ ṭhitattaṃ amamaṃ¹ nirāsaṃ
 taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loke ti imaṃ g. ā.

Ts. pariggahan ti nānappakāraṇaṃ vatthukāmaṃ, lobhadhammaṃ ti 5
 tasmim uppaḍḍanataṇhaṃ, paṇḍitāya 'ti nānapariṇāṇa tīraṇapariṇāṇa pahāna-
 pariṇāṇa ti imāhi tīhi paṇḍitāhi pariṇāṇitvā, tattha khendhādīnaṃ sabhāvajāna-
 naṃ nānapariṇāṇa, tesu agunaṃ upadhāretvā tīraṇaṃ tīraṇapariṇāṇa, tesā dosāṃ
 diavā chandarāgassa apakadḍhanaṃ pahānapariṇāṇa, ye imāhi tīhi paṇḍitāhi
 pariṇāṇitvā vatthukāmakkilesakāme pariccajanti chaḍḍetvā gacchanti, dantaṃ ti 10
 nibbisevanaṃ, ṭhitattaṃ ti micchāvitakkābhāvena¹ ṭhitasabbhāvaṃ, amamaṃ
 ti mamāyanataṇhārahitaṃ, nirāsaṃ ti puttadārādīsu nirāsaṃ², taṃ ve ti eva-
 rūpaṃ puggalaṃ samaṇo³ ti vadanti.

Iti te sabbe pi attano silam eva mahantaṃ ti vaṇṇetvā
 Sakkādayo⁴ Dhanañjayaṃ pucchimsu: „mahārāja atthi pana 15
 koci tumbhakaṃ santike paṇḍito yo no imaṃ kaṃkhaṃ vino-
 deyya“⁵ 'ti, „āma mahārājāno mama atthadhammānūsāsako asa-
 madhuro Vidhurapaṇḍito nāma atthi, so no kaṃkhaṃ vino-
 dessati, tassa santikaṃ gacchāma“⁶ 'ti, „sādhū“⁷ 'ti sampā-
 ṭicchimsu. Atha sabbe pi uyyānā nikkhamitvā dhammasabhaṃ 20
 gantvā alaṃkārapetvā Bodhisattaṃ pallaṃkamajje nisidāpetvā
 paṭisanthāraṃ katvā ekamantaṃ nisinnā „paṇḍita, amhākaṃ
 kaṃkhā uppannā, taṃ no vinodehīti“⁸ vatvā

.. Pucchāma kattāraṃ⁹ anomapaññaṃ,
 gāthāsu¹⁰ no viggaho atthi jāto, 25
 chind' ajja kaṃkhaṃ vicikicchitāni,
 tay' ajja kaṃkhaṃ vitaremu sabbe ti imaṃ g. āhaṃsu¹¹.

Ts. kattāraṃ⁹ ti kattabbayuttakānaṃ kārakaṃ¹⁰, atthi jāto ti eko
 'sāviggaho 'sāvivādo uppanno atthi, chindajjā 'ti amhākaṃ taṃ kaṃkhaṃ
 tāni ca vicikicchitāni vajirena Sineruṃ paharanto viya ajja chinda, vitaremu 30
 'ti vitareyyāma nīthareyyāma.

¹ Ck^o -kkabhā-. ² Ck^o -dīhi nirāsaṃ, Bā^o -dārādīsu nicchandarāgaṃ. ³ Bā^o -nan. ⁴ Ck^o omiṭ sak-. ⁵ Ck^o vineyyā. ⁶ Bā^o -ra. ⁷ Bā^o kathāsu. ⁸ Ck^o āha. ⁹ Bā^o -rā. ¹⁰ Bā^o -yuttakāni kārāpe.

165. Uccādaye¹ ca nahāpaye dhove pāde adhosiran
āhato pi na kuppeyya sa rājavasatim vase. 1306.

Alole ti aluddho, cittattho ti citte tthito, rājacittavasiko ti a., asama-
kusakavattissā² ti appatthomavattī assa, adhosiran ti pāde dhovanto pi
5 siram adhokattvā heṭṭhāmukho va dhoveyya, na rañño mukham ullokeyyā³ 'ti a.

166. Kumbham pañjalim kariyā⁴ vāyasam vā⁵ padakkhinam
kim eva sabbakāmānam dātāram dhīram uttamam 1307.

170. Yo deti sayanam vattham yānam āvasatham gharam
pajjunno-r-iva bhūtāni bhogehi-m-abhivassati. 1308.

- 10 171. Es⁶ ayyo rājavasati vattamāno yathā naro
ārādhayati rājānam pūjam labhati bhattusū⁷ 'ti. 1309.

Kumbham pañjalim kariyā⁴ vāyasam vāpi⁵ padakkhinan ti
vuddhim paccāsimanto hi puriso udakabharitam kumbham divā tassa añjalim
kareyya vāyasam vāpi⁵ sakuna⁸ ca padakkhinam kareyya añjalim katvā padak-
15 khinam karontassa kinci dātum na sakkoṇṭi, kimevā⁹ 'ti yo pana sabbakāmānam
dātā dhīro⁶ ca tam rājānam kimkāraṇā na nāmasseyya, rājā¹⁰ eva hi namassī-
tabbo ca ārāhetabbo cā¹¹ 'ti, pajjunnorivā¹² 'ti megho¹³ riva, esayyo--t
ayyo yā⁷ ayaṁ mayā kathitā esā rājavasati nāma rājasavakānam anusatthi, yathā
ti yāya rājavasatiyā vattamāno naro rājānam ārāhetī rājūnaṁ ca santikā pūjam
20 labhati pasamsan ti.

Evam asamadhuro Vidhuro Buddhalīhāya rājavasatim
kathesīti. Rājavasatikhaṇḍam.

Evam puttadārasuhajjādayo anusāsantass¹⁴ eva tassa tayo
divasā¹⁵ jātā¹⁶, so divasassa¹⁷ pāripūrim¹⁸ ñatvā pāto va nānagga-
25 rasabhojanam bhuñjitvā „rājānam apaloketvā mānavena sad-
dhim gamissāmīti“ ñātigaṇaparivuto rājanivesanam gantvā
rājānam vanditvā ekamantaṁ tthito vattabbayuttakam va-
canam avoca.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

- 30 172. Evam samanūsāsitvā ñātisaṁgham vicakkhano
parikīṇṇo suhadehi rājānam upasamkami. 1310.

¹ Bā acch-. ² Bā kumbham pañcalikariyā, C¹ kumbhamhi pañcasamkuriyā. ³
Bā cātancāpi. ⁴ Bā kumbham pañcalitthakariyā, C² kumbhamhi pañcasam ku-
riyā. ⁵ Bā cātā ca. ⁶ C³ dhīro, Bā dhīro. ⁷ C⁴ omīti yā. ⁸ C⁵ o-
⁹ C⁶ sam.

Paṇḍito tesam katham sutvā „mahārājāno¹ tumhākaṃ
sīlam nissāya uppannavivādagāthānaṃ² katham sukathitaduk-
kathitaṃ jānissāmiti“ vatvā³

- 5 a. Ye paṇḍitā atthadassā bhavanti
bhāsanti te yoniso tattha kāle,
kathan nu gāthānaṃ⁴ abhāsītānaṃ
atthaṃ nayeyyuh⁵ kusalā janindā ti i. g. ā. .

Ta. atthadassā ti atthadassanasamattā, tattha kāle ti tasmim vig-
gāhe āroḍḍhe yuttapayuttakāle paṇḍitā tam atthaṃ ācikkhantā yoniso bhāsanti,
10 atthaṃ nayeyyuh⁵ kusalā ti kusalā chekēpi samānā abhāsītānaṃ gāthānaṃ⁶
kathan nu atthaṃ nāpēna nayeyyuh⁵, janindā ti rājāno ālapati, tasmā idam
tāva me vadetha.

- 15 v. Katham have bhāsati Nāgarājā,
katham pana Garuḷo venateyyo,
Gandhabbarājā pana kiṃ vadeti⁷,
katham Kurūnaṃ pana⁸ rājasettho ti

Ta. Gandhabbarājā ti Sakkaṃ sandhāyāha.

Ath' assa te imaṃ gātham āhaṃsu:

- 20 a. Khantiṃ have bhāsati Nāgarājā
appāhāraṃ Garuḷo venateyyo
Gandhabbarājā rativippahānaṃ
ākiñcanaṃ Kurunaṃ⁹ rājasettho ti.

T. a.: paṇḍita nāgarājā tāva⁷ kopaneyye pi puggale akuppassamkhātāṃ¹⁰
adhivāsana-khantiṃ vaṇṇeti Garuḷo appāhāratāssamkhātāṃ āhāra-betu pāpassa
25 akaraṇaṃ Sa- pañcakāmaguṇaratīnaṃ pahānaṃ Kururājā nippalibodhabhāvānaṃ¹¹
vaṇṇetīti.

Tesam katham sutvā Mahāsatto imaṃ gātham āha:

- 30 a. Sabbāni etāni subbhāsītāni,
na h' ettha dubbhāsitaṃ atthi kiñci,
yasmim ca etāni patitṭhitāni

¹ Ck^s -rāja. ² Ck^s -gāthā, B^d -dakathaṃ. ³ B^d kethānaṃ. ⁴ B^d -si. ⁵
Ck^s B^d pana kurunaṃ, C^s paha kurūnaṃ. ⁶ Ck^s kurū-. ⁷ Ck^s tañca, C^s taca.
⁸ B^d akodhaṇaṃ-. ⁹ Ck^s nippa-.

173. Vanditvā siraśā pāde katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ
Vidhuro avaca rājānaṃ paggaheṭvāna aṇḍalim: 1311.
174. Ayaṃ maṃ māṇavo neti kattukāmo¹ yathāmatim,
ñātī² atthaṃ pavakkhāmi, taṃ supohi arindama. 1312.
175. Putte ca me udikkhesi yaṇ ca³ m' aṇṇaṃ ghare dhaṇaṃ
yathā pecca² na hāyetha nātisaṃgho mayī gate. 1313.
176. Yath' eva khalatī bhūmyā bhūmyā va patititṭhati³
ev' etaṃ khalitaṃ mayhaṃ etaṃ passāmi accayan ti. 1314.

Ta. suhadehīti suhadeyehi nātmittādihi, yañcamāññān ti¹ yaṇ ca me aṇṇaṃ tayā c' eva aṇṇarājūhi ca dīnaṃ gharā āparimāhaṃ dhaṇaṃ taṃ 10 sabbaṃ tvaṃ eva olokeyyāsi, peccā² 'ti pacchā³, khalatīti pakkhalati, evetaṃ ti evaṃ etaṃ ahaṃ hi bhūmiyaṃ khalitvā tatth' eva patitṭhitapuriso viya tumhesu khalitvā tumhesu yeva patitṭhahāmi⁴, etaṃ passāmiti yo esa mama⁵ kin tē rājā hotīti māṇavena puttassa⁶ tumhe anoloketvā saccaṃ patthetvā⁷ dāso 'haṃ asmīti vadantassa accayo etaṃ accayaṃ passāmi, aṇṇo¹⁰ pana me 15 dāso u' atthi, taṃ me accayaṃ khamatha, mā me taṃ¹¹ hadaye katvā pacchā mama puttadāro¹² aparajjhīttha.

Taṃ sutvā rājā „paṇḍita tava gamaṇaṃ mayhaṃ na ruccati, mā tvaṃ agamā, māṇavaṃ nayaṇ' eva¹³ pakkosivā ghāteṭvā paticchādemā 'ti¹⁴ mayhaṃ taṃ ruccatīti“ dīpento g. ā.: 20

177. Sakkā na gantuṃ iti mayhaṃ hoti,
jhatvā vadhitvā idha Kātiyānaṃ
idh' eva hohi¹⁵ iti māyha ruccati,
mā tvaṃ agā uttamabhūripaṇṇā 'ti. 1315.

Ta. jhatvā ti idha rājagehe yeva taṃ pothetvā. 25

Taṃ sutvā M. „deva tumhākaṃ evarūpo ajjhāsayo ayutto“
ti vatvā āha:

178. Mā h' ev' adhammesu¹⁶ manāṃ paṇḍahi¹⁷,
atthe ca dhamme ca yutto bhavassu,
dhi-r-atthu kammaṃ¹⁸ akusalaṃ anariyaṃ¹⁹
yaṃ katvā²⁰ pacchā nirayaṃ vajeyya. 1316.

¹ Bā gantu-. ² Bā pacchā. ³ Bā bhūmyāyeva patitṭhati. ⁴ Bā pacchā. ⁵ Bā adds kālē. ⁶ Bā patitṭhaṃhomi. ⁷ Bā omits mama. ⁸ Bā adds mama. ⁹ Bā apekkitvā. ¹⁰ Bā rāṇṇo. ¹¹ Cā mā etaṃ, Bā etaṃ, omitting mā me. ¹² Bā -resu. ¹³ Bā upāyena. ¹⁴ so Cā; Bā -detuṃ, Bā -dessāma ti. ¹⁵ Bā hoti. ¹⁶ Bā hevaḍḍh-. ¹⁷ Cā -ha-. ¹⁸ read: kamma. ¹⁹ read: anariyaṃ or anāriyaṃ. ²⁰ read: katva.

arā va nabhyā¹ susamohitāni
catubbhi dhammehi samaṇḍibhūtaṃ
taṃ ve naraṃ samaṇaṃ āhu loka ti.

Ta. etāniti etāni cattāri pi guṇa²tāni yasmiṃ puggale sakataṇḍibhiyaṃ
sutṭhusamohitā³ arā viya patitṭhitāni catūhi p⁴ etehi dhammehi samannāgataṃ 5
puggalaṃ paṇḍita samaṇaṃ āhu loka.

Evam M. catunnam pi silaṃ⁵ ekasamam eva akāsi. Taṃ
sutvā cattāro pi janā⁶ tassa tuṭṭhā thutiṃ karontā⁷ imaṃ
gātham āhamsu:

10. Tvaṃ⁸ nu seṭṭho tvam anuttaro si,
tvam dhammagū dhammavidū sumedho,
paṇḍāya paṇhaṃ samadhiggahetvā
acchechchi⁹ dhiro vicikicchitāni,
acchechchi¹⁰ kaṃkhaṃ vicikicchitāni
cundo yathā nāgadantaṃ kharenā¹¹ 'ti. 15

Ta. tvamanuttaro¹²si¹³ tvaṃ¹⁴ anuttaro asi¹⁵, n¹⁶ atthi tayā uttaritaro
nāma, dh - gū ti dhammassa gopako c¹⁷ eva dhammaṇḍū ca, dh - vidū ti pākata-
dhammo, sumedho ti sundarapaṇḍo, paṇḍāyā 'ti attano paṇḍāya amhākaṃ
paṇhaṃ sutṭhu adhigaṇhitvā idam ettha¹⁸ kāraṇaṃ ti yathābhūtaṃ ūtvā, ac-
chechchīti tvam dhiro amhākaṃ vicikicchitāni chīndi, evaṃ chīndanto ca chīnd¹⁹ 20
sja kaṃkhaṃ vicikicchitāniti imaṃ amhākaṃ yācanaṃ sampādentō acchechchi
kaṃkhaṃ vicikicchitāni, cundo - - kharenā²⁰ 'ti yathā dantakāro kakacena
hatthidantaṃ chindeyya evaṃ chīndīti a.

Evam te cattāro pi janā tassa paṇhavyākaraṇena tuṭṭha-
mānasā ahesuṃ. Atha naṃ Sa- dibbadukūlena pūjeti Garuḷo 25
suvaṇṇamālāya Varuṇo n-rājā maṇinā Dhanañjaya²¹rājā gavasa-
hassādīhīti, ten²² evam āha:

11. Gavaṃ sahasaṃ usabhaṃ ca nāgaṃ
ājaṇḍayutte ca rathe dasā ime
paṇḍassa veyyākaraṇena tuṭṭho 30
dadāmi te gāma²³varāni soḷasā²⁴ 'ti

¹ Cks arā - -, Bā arā va nabhyāṃ. ² Cks -tāni. ³ Cks silānaṃ. ⁴ Bā rājāno. ⁵
Cks tvaṃ. ⁶ Cks acchejjī, Bā acchijjī. ⁷ Cks tvannu-. ⁸ Cks tvaṃ. ⁹ Cks si.

179. N' ev' esa¹ dhammo, na pun' etaṃ kiccaṃ,
 ayiro hi dāsassa janinda issaro
 ghātetuṃ jhāpetuṃ atho pi hantuṃ,
 na ca mayha kodh' atthi vajāmi cāhan ti. 1317.

5 Ta. mā hevaḍhammesu² 'ti mā h' eva adhammesu anattesu apuññesu
 tava cittaṃ paṇidāhīti a, pacchā ti yaṃ kammaṃ katvāpi ajarāmaro na hoti
 atha kho pacchā nīrayam eva upapajjeyya dhi-r-atthu taṃ kammaṃ ti, nevesā
 'ti n' eva esa, ayiro ti ayiro sāmī³, ghātetuṃ ti etāni ghātādini kātuṃ
 ayiro dāsassa issaro sabbān' etāni kātuṃ labbatī, mayhaṃ mānave appamattako
 10 pi kodho n' atthi, dinnakālato paṭṭhāya cittaṃ sandhāretuṃ vattati, vajān'
 narindā 'ti āha.

Evam vatvā M. rājānaṃ vanditvā rājorodhe ca rājapariśaṇ
 ca ovaditvā tesu sakabhāvena asaññahitvā māhāviraṇaṃ vira-
 vantesu pi rājanivesanā nikkhami, sakalanagaravāsino „p. kira
 15 mānaveṇa saddhiṃ gacchati, etha passissāma naṃ“ ti rājān-
 gaṇe yeva naṃ passimsu, te pi „mā cintayittha, sabbe saṃ-
 khārā aniccā, dānādīsu yeva appamattā hothā“ 'ti ovaditvā
 nivattetvā attano gehābhīmuḥko pāyāsi. Tasmīṃ khaṇe Dham-
 mapālākumāro bhātiganaparivuto „pitu paccuggamanāṃ karissā-
 20 mīti“ nikkhanto nivesanadvāre yeva pitu sammukho ahoṣi, M.
 taṃ disvā sokaṃ sandhāretuṃ asakkonto taṃ upaguyha ure
 nipajjāpetvā nivesanaṃ pāvīsi.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

180. Jeṭṭhaputtaṃ upaguyha vineyya hadaye daram
 25 assapunṇehi nettehi pāvīsi so mahāgharaṇ ti. 1318.

Ghāresu paṇ' assa sahaṣṣaputtā sahaṣṣadhītaro sahaṣṣa-
 bhariyā sattavaṇṇadāsīsātāni, tehi c' eva avasesadāsakamma-
 karaṇātimittehi ca sakalanivesanaṃ yugantavātābhihātapatitehi
 sālehi sālavanaṃ viya nīrantaraṃ ahoṣi.

30 Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

181. Sālā va sampamathitā mālutena pamadditā
 senti puttā ca dārā ca Vidhurassa nivesane. 1319.

¹ Bde nevesa. ² Bde hevaḍh-. ³ so C; Ck omits ayiro, Bde has sāmiko in the place of 'ayiro sāmī.

Sakkādayo M-am pūjetvā sakatṭhānam eva gamimsu. Catu-
posathakhaṇḍaṃ nīṭṭhitam¹.

Tesu nāgarājassa bhariyā² Vimalā devī nāma, sā tassa
gīvāya pilandhanamaṇim³ apassantī pucchi: „deva kahaṃ pana
5 te maṇi⁴“, „bhadde Candabrāhmaṇaputtassa⁵ Vi-pañḍitassa
dhammakathaṃ sutvā⁶ pasannacitto ahaṃ tena maṇinā taṃ
pūjesim, na kevalaṃ ahaṃ eva Sa- pi taṃ dibbadukūlena pū-
jesi Supaṇṇarājā suvaṇṇamālāya Dh-rājā gavasaḥassādihiti⁷,
„dhammakathiko so devā“⁸ ti, „bhadde kiṃ vadesi Jambudī-
10 patale Buddhuppādo viya vāttati, sakala-Jambudīpe ekasata-
rājāno tassa madhurakathāya bajjhivā hatthikantavīṇāsarena⁹
paluddhā mattavāraṇā viya attano rajjāni na gacchanti, eva¹⁰ ūpo
so madhuradhammakathiko“ ti, sā Vi-pañḍitassa guṇakathaṃ
suttvā tassa dhammakathaṃ sotukāmā hutvā¹¹ vasesi: „sac¹²
15 āhaṃ vakkhāmi ‘deva, ahaṃ tassa dh-kathaṃ sotukāmā idh’
eva taṃ ānehiti’ na me taṃ ānessati, yaṃ nūnāhaṃ taṃ ‘me
hayaḃe dohaḃo uppanno’ ti gilānālayaṃ kareyyaṃ“ ti, sā tathā
katvā paricārīkānaṃ saññaṃ datvā nipajji, nāgarājā uṭṭhā-
navelāya naṃ apassanto „kahaṃ Vimalā“ ti paricārīkāyo
20 pucchitvā „gilānā devā“¹³ ti vutte tassa sarīraṃ gaṇḍaṃ sa-
yanapasse nisīditvā sarīraṃ omaddanto paṭhamam¹⁴ gāṇḍaṃ

1. Paṇḍu kisiyāsi dubbalā,
vaṇṇarūpaṃ¹ na tav’ edisaṃ² pure,
Vimale akkhāhi pucchitā:
25 kīdisī tuyhaṃ sarīravedanā ti. 1140.

Ta. paṇḍu ‘ti paṇḍupalāsavaṇṇā, kisiyā ti kīsā, dubbalā ti appat-
thāmā, vaṇṇarūpaṃ¹ na tavedisaṃ² pure ti tava vaṇṇasaṃbhātaṃ rūpaṃ
pure edisaṃ na hoti niddosaṃ anavaḃsaṃ taṃ idāni parivattitvā amanuṇṇasa-
bbhāvaṃ jātaṃ, Vimale ti taṃ ālapati.

30 Ath’ assa sā ācikkhantī dutiyaṃ gātham āha:

¹ Ck^o omīte catu - - nīṭṭhitam. Cfr. IV p. 14. ² Ck^o candra-. ³ Ck^o -re. ⁴ Bds -re. ⁵ Ck^o -si, Bd -si. ⁶ Ck^o -sa, C^o Bd -si.

182. Itthisahassam bhariyānam dāsissattasatāni ca
bāhā paggayha pakkandum Vidhurassa nivesane. 1320.
183. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
bāhā paggayha pakkandum Vidhurassa nivesane. 1321.
184. Hatthārūhā anikatthā rathikā pattikārikā bāhā etc. 1322. 5
185. Samāgatā jānapadā negamā ca samāgatā bāhā etc. 1323.
186. Itthisahassam bhariyānam dāsā¹ sattasatāni ca
bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahessasi. 1324.
187. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
bāhā paggayha pakkandum, kasmā no vijahessasi. 1325. 10
188. Hatthārūhā anikatthā rathikā pattikārikā bāhā etc. 1326.
189. Samāgatā jānapadā negamā ca samāgatā etc. 1327.

Ta. sentitī mahātale chinnapādā viya² patitā āvaṭṭantā sayanti, bhari-
yānam ti bhariyānam eva itthiṇam sahassam, kasmā no ti kena kāraṇena
amhe vijahessasitī paridevimsu. 15

M. sabban taṃ mahājānam assāsetvā avasesāni kiccāni
katvā antojanān³ ovaditvā ācikkhitabbayuttakam sabbam
ācikkhitvā Puṇṇakassa santikam gantvā attano niṭṭhitakiccam
taṃ⁴ ārocesi.

Tam attham pakāsento Satthā āha: 20

190. Katvā gharesu kiccāni anusāsivā sakam janam
mittāmacce ca suhajje puttadāre ca bandhave 1328.
191. Kammantam saṃvidhetvāna⁵ ācikkhitvā ghare dhanam
nidhiṃ ca iṇadānaṃ ca Puṇṇakam etad abravi: 1329.
192. Avasī tuvaṃ mayha tiham agāre, 25
katāni kiccāni gharesu mayham,
anusāsita puttadārā mayā ca,
karoma Kaccāna⁶ yathāmatim te ti. 1330.

Ta. kammantam saṃvidhetvāna⁵ 'ti evam evaṃ ca kām vattatīti
'ghare kattabbakammam saṃvidahitvā, nidhiṃ ti tattha tattha nibhidhanam, 30
yathāmatim te ti idāni tava ajjhāsayanurūpaṃ karomā 't.

¹ Cks dāso, Bā - si. ² Cks chinnapātām, omittit viya. ³ Bā adds bhārijanān.

⁴ Bā tassa. ⁵ Bā - dahitvā. ⁶ Bā kiccāni.

9. Dhammo manujesu mātinaṃ
dohaḷo nāma janinda vuccati,
dhammāhaṭaṃ nāgakuṇḍara
Vidhūrassa haday' ābhipatthaye ti. 1141.

Ta. dhammo ti sabhāvo, mātinaṃ ti itthinaṃ, janindā 'ti nāgaja- 5
nassa inda, dhammāhaṭaṃ -- haday' ābhipatthaye ti ā, nāgaseṭṭha¹
ahaṃ dhammena samena asāhasiyakammena āhaṭaṃ V-assa hadayaṃ abhi-
patthayāmi, taṃ me labhamānāya jīvitaṃ atthi alabhamānāya idh' eva maraṇaṃ
ti tassa pañhaṃ sandhāy' evaṃ āha.

- Taṃ sutvā nāgarājā tatiyaṃ gātham āha: 10
9. Candaṃ kho tvaṃ dohaḷāyasi'
Suriyaṃ vā athavāpi Māluṭaṃ
dullabhe² hi Vidhūrassa dassane³
ko Vidhūraṃ idha-m-ānāyissatīti. 1142.

Ta. dullabhe² hi -- ne ti asamaḍhurassa Vidhūrassa dassanaṃ eva 15
dullabhaṃ, tassa hi sakala-Jambudīpe rājāno dhammikaṛakkhāvarapaguttin⁴
pacceppatthapetvā vicaranti passitum pi na koci labhati, idha ko ānāyissa-
tīti vadati.

Sā tassa vacanaṃ sutvā „alabhamānāya me idh' eva ma-
raṇaṃ“ ti parivattetvā piṭṭhiṃ dassetvā sātakakappaṇena mukhaṃ 20
pidahitvā nipajji, n-rājā attano sirigabbhaṃ gantvā sayanapiṭṭhe
nisinno „Vimalā Vidhūrassa hadayamaṃsaṃ āharāpetitī“ saññi⁵
huvā „paṇḍitassa hadayaṃ alabhantiyā Vimalāya jīvitaṃ n'
atthi, kathaṃ nu kho tassa hadayamaṃsaṃ labhissāmīti“ cin-
tesī, ath' assa dhītā Irandati nāma nāgakaṇḍā sabbālaṃkāra- 25
patimaṇḍitā mahantena sirivilāsena upatṭhānaṃ āgatā pitaraṃ
vanditvā ekamantaṃ ṭhitā, sā tassa indriyavikāraṃ disvā
„tāta atīviya domanassapatto si, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti puc-
chantī gātham āha:

1. Kin tāta tvaṃ pajjhāyasi⁶, 30
padumaṃ hatthagataṃ va te mukhaṃ,

¹ Ck - aṃ. ² Ck - jāsaṃ, C - jassī. ³ so Ck; B - aṃ. ⁴ B - ttaṃ, B -
dhammikaṃ. ⁵ B - viśaṇḍī. ⁶ Ck kin nu tvaṃ pajjhāyasi, C - pajjhāyāsi.

Punnako āha:

193. Sace hi katte¹ anusāsītā te
puttā ca dārā ca anujivī² ca
hand³ esa hidāni taramānarūpo
5 dīgho hi addhāpi ayam puratthā. 1331.
194. Asambhīto va gaṇhāhi ajānīyassa vāladhi⁴,
idaṃ pacchimakaṃ tuyhaṃ jīvalokassa dassānan ti. 1332.

Ta. katte ti somanassappatto yakkho Mahāsattaṃ ālapati, addhāpi⁵
gantabbamaggo⁶ pi dīgho, asambhīto vā 'ti⁷ idaṃ so hetthāpāsādam anota-
10 ritvā tato gantukāmo avaca.

Atha naṃ Mahāsatto āha:

195. So 'haṃ kissānubhāyissaṃ⁸ yassa me n' atthi dukkaṃ
kāyena vācā manasā yena gaccheyya duggaṇṇa⁹ ti. 1333.
Ta. sohaṃ kissānubhāyissaṃ⁸ ti idaṃ M. asambhīto ya gaṇhāhiti¹⁰
15 vuttatā evaṃ āha.

Evam M. sihanādaṃ naditvā asambhītakesari viya nib-
bhayo hutvā „ayam sāṭako mama aruciya¹¹ mā muccīti“ adhi-
tthānapāramiṃ purecārikaṃ katvā dāhaṃ nivāsetvā assassa
vāladhiṃ viyūhitvā ubhohi hatthehi dāhaṃ vāladhiṃ gahetvā
20 dvīhi pādehi assaṃ¹² ūrusu paliveṭhetvā „mānavaka, gahito me
vāladhi, yathāruciyā yāhiti“ ā., tasmīṃ khaṇe Punnako
manomayasindhavassa saññam adāsi, so paṇḍitaṃ ādāya
ākāse¹³ pakkhandi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

- 25 196. So assarājā Vidhuraṃ vabanto
pakkāmi vehāsayaṃ antalikkhe,
sākhāsu selesu asajjamāno
Kālāgiriṃ khippam upāgamāsīti. 1334.

Ta. sākhāsu -- ti Pu- kira cintesi: dūraṃ āgantvā va imaṃ Hima-
30 vantapadesa rukkhapabbatesu pōthento māretvā hadayamaṃsaṃ ādāya kaṭṭharaṃ

¹ Bā katthe. ² Bā gandhabba-. ³ Cā vāpi, Cā cāpi. ⁴ Cā kissānābhāsissaṃ,
Cā kissānābhāsissaṃ. ⁵ Cā kissānubhāsissaṃ. ⁶ Bā muccatūti. ⁷ Cā assa,
Bā assassa. ⁸ Bā -ena.

kiṃ dummanarūpo si¹ issara,
mā tvaṃ soci amittatāpanā² 'ti. 1143.

Ta. pajjhāyasīti³ pajjhāyasi *śintes*, hatthagatan ti haṭṭhena pari-
madditapadumaṃ viya te mukhaṃ jātaṃ, issarā 'ti pañcayojanasatikassa Mañ-
5 jerikanāgabbhavanassa sāmi.

Dhītu vacanaṃ sutvā nāgarājā tam atthaṃ ārocento āha:
s. Mātā hi tava⁴ Irandati
• Vidhurassa hadayaṃ vaniyati⁵,
dullabhe⁶ hi Vidhuraṣṣa dassane⁷
10 'ko⁸ Vidhuraṃ idha-m-ānayissati. 1144.

Ta. vanīyattī⁹ pattheti.

Atha naṃ „amma, mama santike Vi-raṃ ānetuṃ samattho
n' atthi, tvaṃ mātu jīvitaṃ dehi, Vi-aṃ ānetuṃ ~~attham~~
bhattaraṃ pariyesāhīti¹⁰ uyyojento upadḍhagātham a.
15 •. Bhattu pariyesanaṃ cara
yo Vidhuraṃ idha-m-ānayissatīti. 1145^b.

Ta. carā 'ti vicara.

Iti so kilesāratibhāvena¹¹ dhītu ananuccha¹² kam pi ka-
thaṃ kathesi.
20 •. Pituno ca sā sutvāna¹³ vākyam
rattim¹⁴ nikkhamma avassutim caritī¹⁵. 1145^b.

Ta. avassutinti¹⁶ bhl. sū nāgamāpavikā pītu vacanaṃ sutvā pitarāṃ
assāsetvā mātu santikaṃ gantvā tam pi assāsetvā attano sirigabbhaṃ gantvā
sabbālaṃkārehi attānaṃ alaṃkaritvā ekaṃ kusumbharattavatthaṃ¹⁷ nivāsetvā
25 ekaṃ ekaṃsaṃ katvā tam eva rattim udakaṃ dvidhā katvā nāgabbhavanato nik-
khamitvā Hīmavanta-padese samuddatire tīthaṃ saṭṭhiyojanubbedhaṃ ekagghanaṃ
Kālapabbataṃ nāma añjanagirim gantvā avassutim¹⁸ carī kilesāvassutim¹⁹ bhattu
pariyesanaṃ caratīti a.

¹ so Ck²; B³ kiṃ nu tvaṃ dummano si. ² Ck² pajjhāyāsīti. ³ read tava.

⁴ C⁴ vaniyati, C⁵ vaniyati? B⁵ dhanīyati. ⁵ Ck⁵ -am. ⁶ Ck⁶ kocl. ⁷ Ck⁷ canī, B⁷ dhanī-. ⁸ so Ck⁸; B⁸ -sābhiratābhāvena. ⁹ Ck⁹ sutvā. ¹⁰ B¹⁰ -i.

¹¹ C¹¹ avassutī carī, C¹² avassutī caritī, B¹² avassutī caritī. ¹² C¹² avassutinti, C¹³ avassutikī, B¹³ avassutitī. ¹³ C¹³ kusumbharattim, C¹⁴ kusumbharattam, both omitting vattham. ¹⁴ B¹⁴ avassutī, C¹⁵ avassatim, C¹⁶ avassutī? ¹⁵ B¹⁵ -vassutī, C¹⁶ -sūtī.

pabbatantare chaḍḍetvā n-bhavanam gamissāmiti so rukkhe ca pabbate ca apari-
 haritvā¹ tesam majjhen' eva assam pesesi, Mahāsattassānubhāvena rukkhaṇi pi
 pabbatāni pi tassa sarīrato ubhosu passesu ratanamattaṇi paṭikkamanti, so
 māto vā no vā ti parivattitvā M-assa mukhaṇi olokeno kañcanādāsam iva
 vippasannam disvā ayaṇ evaṇ na marati idāni vātakkhandhesu cunnavicunnaṇi
 karissāmiti kodhābhūto cintetvā sattamaṇi vātakkhandaṇi pakkhandi, tato
 verambhavātehi pi tassa antarāyābhāvaṇi passanto taṇi ādāya Kālapabbataṇi
 agamāsi, tena vuttaṇ: sākāsu --, tattha asajjamāno ti alaggamāno apaṭi-
 haṇṇamāno Vi-ṇḍitaṇi vahanṭo Kālapabbatamatthakaṇi upāgato.

Evam Puṇṇakena M-aṇi gahetvā gatakāle ṇḍitassa puttā- 10
 dayo P-kassa vasanaṭṭhānaṇi gantvā M-aṇi adisvā chinnapādā
 viya patitvā² aparāparaṇi pavatṭamānā mahāsaddena parideviṇsu

Tam atthaṇi pakāsento Satthā āha :

197. Itthisahassaṇi bhariyānaṇi dāsā³ sattaṣaṭṭhāni ca
 bāhā paggayha pakkandun, [yakkho brāhmaṇavaṇṇena] 15
 Vidhuraṇḍi ādāya gacchati. 1335.
198. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
 b. p. p., [yakkho br] Vidhuraṇḍi ādāya gacchati. 1336.
199. Hatthārūhā anikaṭṭhā rathikā pattikārikā
 b. p. p., [yakkho br.] Vidhuraṇḍi ādāya gacchati. 1337. 20
200. Samāgatā jānapadā negamā ca samāgatā
 b. p. p., [yakkho br.] Vidhuraṇḍi ādāya gacchati. 1338.
201. Itthisahassaṇi bhariyānaṇi dāsī³ sattaṣaṭṭhāni ca
 bāhā paggayha pakkandun: ṇḍito so kuhiṇi gato. 1339.
202. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā 25
 b. p. p.: ṇḍito so kuhiṇi gato. 1340.
203. Hatthārūhā anikaṭṭhā rathikā pattikārikā bāhā etc. 1341.
204. Samāgatā jānapadā negamā ca samāgatā etc. ti. 1342.

Mahāsattaṇi ahetvā ākāseṇa gacchantāṇi disvā ca sutvā
 ca evaṇ pi kanditvā te sabbe pana sakalanagaravāsīhi sad- 30
 dhiṇi kandantā rājadvāraṇi agamaṇsu. Rājā mahantaṇi pari-
 devasaddaṇi sutvā sihapañjaraṇi vivaritvā „kasmā paridevathā“
 'ti pucchi, ath' assa te „deva so kira mānavaṇi na brāhmaṇo
 yakkho brāhmaṇarūpeṇa āgantvā ṇḍitaṇi ādāya gato, tena

¹ Bd apaṭi-. ² Ck² -pāṭaṇi apaṭitvā, C² -pāṇaṇi apaṭitvā, ³ Ck² dāso, Bd dāsī.

Caranti ca¹ yāni Himavante vaṇṇagandharasasampannāni
pupphāni tāni āharitvā sakalapabbataṃ maṇim agghiyaṃ viya
ḷamkaritvā uparitale pupphasantharaṃ katvā manoramenā-
kārena naccitvā madhuraṃ gītaṃ gāyanti sattamaṃ g. ā.:

1. Ke² gandhabbe³ ca rakkhase⁴
nāge⁵ kimpurise⁶ ca mānuse⁷
ke⁸ paṇḍite⁹ sabbakāmade¹⁰
dīgharattaṃ bhadda¹¹ bhavissatī. 1146.

Ta. ke - - se ti ko gandhabbo vā rakkhaso vā, ke paṇḍite - - de ti ko
etesu gandhabbādisu paṇḍito sabbakāmaṃ dātuṃ samatto so⁴ Vi-assa hadaya- 10
maṇasadohaṃhiyā mama mātu manorathaṃ matthakaṃ pāpetvā mayhaṃ dīgha-
rattaṃ bhadda bhavissatī.

Tasmiṃ khane Vessavaṇamahārājassa bhāgineyyo Puṇ-
ṇako nāma Yakkhasenāpati tigāvutappamāṇaṃ manomayaṃ
sindhavaṃ abhiruya Kālapabbatamatthakena manosilātale 15
yakkhasamāgamaṃ gacchanto taṃ tassā gītasaddaṃ assosi,
anantare attabhāve anubhūtapubbāya itthiyā gītasaddo² chavi-
ādini chinditvā atthim³ āhacca atthāsi, so paṭibaddhacitto hutvā
nivattitvā sindhavapitṭhe nisinno va „bhadde, ahaṃ mama paṇ-
ḍāya dhammena samena Vi-assa hadayaṃ ānetuṃ samatto, 20
mā cintayīti“ taṃ assāsento atthamaṃ g. ā.:

2. Assāsa hessāmi te pati,
bhadda te [hessāmi] anindilocane,
paṇḍā hi mama⁷ tathāvidhā,
assāsa hessasi bhariyā⁸ mama ti. 1147.

Ta. anindilocane ti aninditabbalocane, tathāvidhā ti Vi-assa hadaya-
maṇasaṃ āharaṇasamatthā.

3. Atha naṃ avacāsi¹ Iradati
pubbapathānugatena cetasā:

¹ Bds omī avassutī - ² caranti ca. ³ so all three MSS. ⁴ Bd adds me, ⁵ so
all three MSS. ⁶ Bd adds tassa. ⁷ Bd athimiñcaṇ. ⁸ read mamā. ⁹ read
bhariyā? ¹⁰ read -s'.

vinā ambhākaṃ jīvitaṃ n' atthi, sace ito sattame divase mā-
gamissati sakataṣaṭṭhehi sakataṣaṭṭhassehi dārūni saṃkaddhitvā
sabbe aggiṃ pavississāma¹ 'ti.*

Imam atthaṃ pakāśento Saṭṭhā āha:

- 5 205. Sace so¹ sattarattena paṇḍito nāgamissati
sabbe aggiṃ pavekkhāma, n' atth' attho jīviteṇa no ti. 1343.

Sammāsambuddhassa parinibbutakāle² pi „mayam aggiṃ pavissitvā maris-
sāma“³ 'ti vattāro nāhesum, aho suvasitā⁴ Mahāsaṭṭheṇa nagaramhīti⁵.

- Rājā tesam katham sutvā „madhurakatho p. mānavam
10 dhammakathāya palobhetvā attano pādesu pādetvā na cirass'
ev' esa assumukhāni⁶ hāsento āgamissati, mā socitthā“⁷ 'ti g. ā.

206. Paṇḍito ca viyatto ca vibhāvī ca vicakkhaṇo
khippam mocessat' attānaṃ, mā bhātha āgamissatīti. 1344.

- Ta. viyatto ti veyyatiyā vicāraṇapaññāya samannāgato, vibhāvīti⁸
15 atthānatthakāraṇāpāṇānaṃ bhāvetvā dassetvā ka⁹hetum samattho, vicakkhaṇo
ti tamkhaṇen' eva thānuppattikāya kāraṇavindaṇapaññāya¹⁰ yutto, mā bhātha
'ti mā bhāyatha, khippam attānaṃ mocetvā āgamissatīti assāsi, nāgarāpi
paṇḍito rañño kathetvā gato bhavissatīti assāsaṃ paṭilabhiṇaṃ¹¹ ti. Anan-
'arapeyyālo¹².

- 20 Puṇṇako pi M-am Kālāgirimatthake ṭhapesvā „imasmim
jīvamāne mayhaṃ vadḍhi nāma n' atthi, imam māretvā hada-
yamamsam gahetvā n-bhavanam gantvā Vimalāya salvā Iranda-
tiṃ gahetvā devalokaṃ gamissāmīti“ cintesi.

Tam atthaṃ pakāśento Saṭṭhā āha:

- 25 207. So tattha gantvāna vicintayanto
uccāvacā cetanaka¹³ bhavanti
imassa jīveṇa na h' atthi¹⁴ kiñci
hantvān' imam hadayaṃ ādiyissan¹⁵ ti. 1345.

- Ta. so ti so Puṇṇako, tattha--ti gantvā tattha Kālāgirimatthake ṭhito,
30 cetanā¹⁶ ti khaṇe khaṇe uppajjamānā cetanā uccāpi avacāpi uppajjanti, thānaṃ
kho pan' etaṃ vijjati yaṃ mam' etassa jīvitadānacetanāpi¹⁷ uppajjeyyā¹⁸ ti

¹ Cks vo. ² Bā-tikāle. ³ Bā ato subhā-. ⁴ Bā-nāgarehiti. ⁵ Cks assūnimu-.

⁶ Bā-nacintana-. ⁷ Bā antarapeyyālo nīṭhito. ⁸ Bā cetanātā. ⁹ Bā nayi-
massa jīveṇa mamatthi. ¹⁰ Bā ānāyissan. ¹¹ Bā cetanātā. ¹² Cks -dāne.

imassa pana jivena¹ tahiṃ n-bhavane mama² appamattakam pi kiñci kiccaṃ
n' atthi, idh' ev' imaṃ hantvā assa hadayaṃ ādiyissāmti³ sannitthānam akāsi⁴ a.

Tato pana cintesi: „yaṃ nūnāhaṃ imaṃ sahatthena amā-
retvā bheravarūpadassanena jīvitaṃ kkhayaṃ papeyyaṃ“ ti bhera-
varakkhasarūpaṃ nimminivā gacchanto āgantvā taṃ pātetvā
antare katvā khādutukāmo viya ahosi, M-assa lomahaṃsamattam
pi nāhosi, tato siharūpena mattamahāhatthirūpena ca āgantvā
dāṭhāhi c' eva dantehi ca ovijjhutukāmo viya ahosi⁵, tathāpi
abhāyantassa ekadonikanāvappamāṇaṃ mahantaṃ sappavannaṃ
nimminivā assasanto⁶ āgantvā ṣakasarīraṃ⁷ vethetvā matthake
phāṇaṃ dhāresi, tassa sārājjamattam pi nāhosi, ātha „naṃ
pabbatamatthake ṭhatvā patitvā cunnavicunnaṃ kariṣṣāmi⁸“
mahāvātaṃ samutthāpesi, so tassa kesaggamattam pi n' eva
cālesi, ātha naṃ tatth' eva pabbatamatthake ṭhapetvā hatthi
viya khajjūrirukkaṃ pabbataṃ aparāparaṃ cālesi, tathāpi
naṃ ṭhitatthānato kesaggamattam pi cāletuṃ nāsakkhi, tato
„saddasantāsen' assa' hadayaphāṇaṃ katvā māressāmi⁹“
antopabbataṃ pavisitvā paṭhaviṃ ca nabhaṃ ca ekaninnādaṃ
karonto mahānādaṃ nadi, evaṃ pi 'ssa sārājjamattam pi nā-
hosi, jānāti hi M. „yakkhasiḥaṭṭhināgarājavesena hi āgato
pi vātavutthipabbatacalanānaṃ kārako pi antopabbataṃ pavi-
sitvā nādaṃ vissajjanto pi māṇavo yeva¹⁰ na añño“ ti, tato
yakkho cintesi: „nāhaṃ imaṃ bāhirupakkamehi māretuṃ sak-
komi, sahatthen' eva taṃ māressāmi“ so M-aṃ pabbata-
muddhani ṭhapetvā pabbatapādaṃ gantvā maṇikkhandhe¹¹ paṇ-
ḍusuttaṃ¹² pavesento viya nadanto antopabbatena uggantvā
M-aṃ dalhaṃ gahetvā parivattetvā adhosiraṃ¹³ anālambe
ākāse viṣajjesi, tena vuttaṃ:

¹ Bā jiviteṇa. ² Ck' mama. ³ Bā ānaya. ⁴ Ck' hutvā. ⁵ C' assayanto. Bā
assasento pappasento suva ti saddaṃ karonto. ⁶ Bā mahāsattassa sakalasariyaṃ.
⁷ Ck' saddaṃsantāsenassa. ⁸ Ck' yena. ⁹ Bā khaḍḍe. ¹⁰ Bā paṇḍasuttaṃ.

¹¹ Bā adde katvā.

209. So tattha gantvā pabbatantarasmim¹
 anto pavisitvā padutthacitto
 asamvutasmim jagatippadese
 adhosiram dhārayi Kātiyāno ti. 1346.

6 Ta. gantvā ti pabbatamattakā pabbatapādam gantvā tattha pabba-
 tantare thatvā tassa² anto apavisitvā³ p-matthake thitassa hetthā paññāyamāno
 asamvute bhūmippadese dhāresitū; na ādito va dhāresi, tattha pana tam khipitvā
 pannarasayojanamattam bhattakāle p-muddhani thito va hattham vadhetvā
 adhosiram bhassantam pāde gahetvā adhosiram eva ukkhipitvā mukham oloketvā
 10 maratiti natvā duttiyam khipitvā tiṃsayojanamattam bhattakāle⁴ tathā eva
 ukkhipitvā mukham oloketto jīvantam eva disvā cintesi: sace idāni satthiyo-
 janamattam pi bhassitvā na marissati pādesu nam gahetvā p-muddhani po-
 thetvā māressāmiti, atha nam tatiyam pi khipitvā satthiyojanamattam bhattakāle
 hattham vadhetvā pādesu gahetvā ukkhipi, M. pi cintesi: ayaṃ mam patha-
 15 mam pannarasayojanam khipi duttiyam tiṃsayojanam tatiyam satthiyojanam,
 idāni puna na khipissati, ukkhipanto yeva pana p-muddhani paharitvā mā-
 ressatī, yāva mam ukkhipitvā p-matthake na potheti tāva nam adhosiro olam-
 banto va māraṇakāraṇam pucchissāmiti so abhito asantasanto, tathā akāsaṃ tena
 vuttam: dhārayi Kātiyāno ti tikkhattum khipitvā dhārayi a.

20 209. So lambamāno nārake papāte
 mahabbhaye lomahamse vidugge
 asantasam Kurunam kattuseṭṭho⁵
 icc-abravi Puṇṇakam nāma yakkham: 1347.

23 210. Ariyāvakaṣo si anariyarūpo⁶
 asaṇṇato saṇṇatasannikāso,
 accāhitam kammam karosi luddam⁷,
 bhāve ca te kusalam n' atthi kiñci. 1348.

211. Yam mam papātasim pamuttam icchasi
 ko nu tav' attho maraṇena mayham,
 30 amāṇsassa⁸ eva te ajja vappo,
 ācikkha me tvaṃ katamāsi devatā. 1349.

So lamb- ti so Kurunam kattuseṭṭho⁷ tatiyavare lambamāno, ariyā-
 vakāso ti rūpena ariyasaddho devavapūti hutvā carasi, asaṇṇato ti kāyadhi

¹ Cks pabbatamantarasmim, B pabbatapādasim. ² B tattha. ³ B pa-
 Cks katta-. ⁴ Cks anariyo ca. ⁵ B luddham. ⁶ Cks katta-. ⁷ B pa-
 Cks katta-. ⁸ B luddham.

aññato dussilo, accāhitaṃ ti hitāṭṭikkantaṃ atī ahiṭaṃ vā, bhāve ca te ti
tava eṭṭe appamattakam-pi n' atthi kusalaṃ, vaṇṇo ti ajja tavedaṃ kāraṇaṃ
amanussasa¹ eva; devatā ti yakkhaṇaṃ, antare katarayakkho nāma tvaṃ.

Puṇṇako āha:

312. Yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho,
rañño Kuverassa hi so sājīyo,
bhūmindharo Varuṇo nāma nāgo
brahā suci vaṇṇabalūpapanno. 1350.

313. Tassānujaṃ dhītaraṃ kāmayaṃi,
Irandaṭṭi² nāma sā nāgakaññā,
tassā sumajjhāya piyāya hetu
patārayiṃ³ tuyha⁴ vadhāya dhīrā⁵ ti. 1351.

Ta, sājīvo ti sājīvo amacco, brahā ti ārohasampanno utthāpitakañcana-
rūpasadiso, vaṇṇa- - ti sarīravāṇṇena kāyabalena ca upagato, tassānujan ti
tassa anujātaṃ, patārayiṃ² ti eṭṭaṃ pavattesiṃ, sannitthānaṃ akāsiṃ ti a. 13

Taṃ sutvā M. „ayaṃ loko duggahītena nassati, nāgamā-
navikaṃ patthentassa mama maraṇena kiṃ payojanaṃ, tatvato
jānissāmīti“ eintetvā g. ā.:

314. Mā h' eva tvaṃ⁶ yakkha ahosi mūlho⁷,
naṭṭhā bahū⁸ duggahītena loko⁹,
kiṃ te sumajjhāya piyāya kiccaṃ
maraṇena me, iṃgha suṇoma sabban ti. 1352.

Ath' assa Puṇṇako ācikkhanto āha:

315. Mahāpubhāvassa mahoragassa
dhītukkamo bhātigato¹⁰ 'ham asmi,
taṃ yācamānaṃ sasuro avoca
yathā maṃ aññimsu sukāmanītaṃ, 1353.

316. Dajjemu kho te sutanaṃ sunettaṃ
sucimhitaṃ candanalittagattim
sace tuvaṃ hadayaṃ paṇḍitassa
dhammena laddhā idha-m-āharesi,

¹ Ce -tim, Bā -ti. ² Bā pakā-. ³ Ce -ha. ⁴ Bā mā he va te, O⁵ mā he tvaṃ.

⁶ Bā moho. ⁷ Bā naṭṭho, all three MSS. bahu. ⁸ so all three MSS. for loko?

⁹ Bā dhītukkamo bhātigato.

etena vittena¹ kumāri labbhā,
nāññaṃ dhanam uttarim patthayāma. 1354.

117. Evaṃ na mūlho² smi, sunohi katte,
na cāpi me duggahit³ atthi kiñci,
hadayena te dhammaladdhena nāgā
Irandatim nāgakaññaṃ dadanti. 1355.

118. Tasmā ahaṃ tuyhaṃ vadhāya yutto⁴,
evaṃ mam⁵ attho maraṇena tuyhaṃ,
idh⁶ eva taṃ narake pātayitvā
hantvāna taṃ hadayaṃ ādiyissan⁷ ti. 1356.

15 Ta. dhītukkamo⁸ ti dhītu atthāya vicārāmi, nātigato⁹ ti nātigatako
nāma ahaṃ¹⁰, taṃ ti taṃ nāgakaññaṃ yācamānaṃ, yathā maṇi ti yasmā maṃ
suṭṭhu esa kāmena nīto ti sukāmanitaṃ aññaṃsu sasuro dajjemo kho te ti ādi
avoca, tattha dajjemū¹¹ ti dadeyyāma, sutanun ti sundarasarīraṃ, idhamā-
haraṇīti idha āhareyyāsi.

20 Taṃsa taṃ katham sutvā M. cintesi: „Vimalāya mama
hadāyena kiccaṃ n¹² atthi, Varuṇena pana dhammakatham
suvā maṇinā maṃ pūjetvā tattha gatena mama dhamma-
kathikabhāvo vaṇṇito bhavissati, tato Vimalāya mama dhamma-
25 kathāya dohaḷo uppanno bhavissati, Varuṇena duggahitaṃ
gahetvā Pu- ānatto bhavissati, sv-āyaṃ¹³ attanā duggahitena
maṃ māretum evarūpaṃ dukkhaṃ pāpesi, mama paṇḍitaabhāvo
thānappāttikāraṇavindanaśamatthata¹⁴, imasmiṃ maṃ mārente
kiṃ karissati, handa naṃ mānava, sādhanaradhammaṃ nāma
25 jānāmi, yāvāhaṃ na marāmi tāva maṃ p-muddhani nisīdāpetvā
sādhanaradhammaṃ suṇa, pacchā yaṃ icchasi taṃ kareyyā-
sīti¹⁵ vatvā sādhanaradhammaṃ vaṇṇento attano jīvitaṃ āhara-
peyyan¹⁶ ti so adhosiraṃ olambanto yeva g. ā.:

30 119. Khippaṃ mamaṃ uddhara Kātiyāna
hadayena me yadi te atthi kiccaṃ,

¹ C² cittaṇa. ² B² vadhāyassuko. ³ B² ānaya. ⁴ B² dhītukkamo. ⁵ B² nātī-
bhaḷo. ⁶ B² ti tasmā tassa nātībhaḷako nāma ahaṃ amhi. ⁷ B² yāyāyā.
B² cintana.

ye kec' ime sādhanarassa dhammā
sabbe va te pātukaromi ajjā 'ti. 1357.

Tam sutvā Pu- „ayaṃ paṇḍitena devamanussānaṃ aka-
thitapubbe dhammo bhavissati, khippam eva naṃ uddharitvā
sādhunarahamman sossāmīti“ cintetvā M-aṃ ukkhipitvā
pabbatamuddhani nisīdāpesi.

Tam attham pakāseto Satthā āha:

210. Sa' Puṇṇako Kurunaṃ kattusettham¹
nagamuddhani khippam patitthapetvā
assattham āsinaṃ² samekkhiyānaṃ³
paripucchi kattāram anomapaññaṃ: 1358.

10

221. Samuddhato me si tuvaṃ papātā,
hadayena te ajja maṃ atthi kiccaṃ,
ye kec' ime sādhanarassa dhammā
sabbe va me pātukarohi ajjā 'ti. 1359.

15

Ta. assatthān ti laddhassāsaṃ hutvā nisinnaṃ, samekkhiyānaṃ⁴ ti
divā, sādhanarassa dhammā narassa sādhubhammā sundaradhammā.

Mahāsatto āha:

222. Samuddhato ty-asmi⁵ ahaṃ papātā,
hadayena me yadi te atthi kiccaṃ
ye kec' ime sādhanarassa dhammā
sabbe va te pātukaromi ajjā 'ti 1360.

20

Ta. tyasmīti⁶ tayā asmi⁷

Atha naṃ M. „kiliṭṭhasarīro 'smi, nahāyāmi tāvā“ 'ti ā,
yakkho „sādhū“ 'ti nahānodakaṃ āharitvā nahātakāle M-assa 25
dibbadussadibbagandhamālādīni datvā alamkatapāṭiyattakāle
dibbabhojanaṃ adāsi, M. bhuttabhojano Kālagirimatthakaṃ
alamkārapetvā āsanaṃ paññapāpetvā alamkatāsane nisīditvā
Buddhalīlāya sādhanarahamman desento g. ā.:

223. Yātānuyāsi⁸ ca bhavāhi⁹ mānava,
addaṇ ca¹⁰ pāṇin¹¹ parivajjayassu.

30

¹ Bā sunissamīti. ² Bā so. ³ Cā katta-. ⁴ Cā Bā āsi-. ⁵ Cā -kkhiyā, Bā
-yāna. ⁶ Bā -nā. ⁷ Bā -mīm. ⁸ all three MSS. tyasmīti. ⁹ Cā yāna-. ¹⁰
Bā -vāmi. ¹¹ Bā allaṇca. ¹² Cā pāṇi ca, Cā pāṇin ma, Bā pāṇi.

mā c' assu¹ mittesu kadāci dūbhi²,
mā ca vasaṃ asaṭṭhaṃ nigacche. 1361.

Ta. addaūca³ -- ti allaṃ tītaṃ⁴ pāṇim mā dahi mā jhāpāsi.

Yakkho saṃkhittena kathite cattāro sādhanaradhamme
5 bujjhitum asakkonto vitthārena pucchi:

224. Kathaṃ nu yātaṃ⁵ anuyāyi hoti
addaṇ ca pāṇim dahate kathaṃ so
asati, ca kā ko⁶ pana mittadūbho⁷,
akkhāhi me pucchito etam atthan ti. 1362.

10 Mahāsatto pi 'ssa kathesi:

225. Asanthutaṃ⁸ no pi ca diṭṭhapubbaṃ
yo āsanenāpi nimantayeyya
tass' eva atthaṃ puriso kareyya⁹,
yātānuyāyīti tam āhu paṇḍitā. 1363.

15 226. Yass' ekarattim pi ghare vaseyya.
yatth' annapānaṃ puriso labhetha
na tassa pāpaṃ manasābhicetaye¹⁰,
adubbhapāṇim dahate mittadūbho. 1364.

227. Yassa rukkhassa chāyāya nisideyya sayeyya vā¹¹ V ²⁴⁶/₂₁)
20 na tassa sākhaṃ bhañjeyya, mittadūbho hi pāpako. 1365.

228. Puṇṇaṃ pi c' etaṃ pathaviṃ dhanena
dajj' itthiyā puriso sammatāya
laddhā khaṇaṃ atimaññeyya tam pi,
tāsaṃ vasaṃ asaṭṭhaṃ na gacche. 1366.

25 229. Evaṃ kho yātaṃ¹² anuyāyi hoti
addaṇ ca¹³ pāṇim dahate pun' evaṃ
asati ca sā so¹⁴ pana mittadūbho,
so dhammiyo hoti¹⁵, jahassu adhamman¹⁶ ti. 1367.

¹ C¹ cassa. ² C² dūbhiṃ, B² dubbhi. ³ B³ allaṃ. ⁴ C⁴ B⁴ tītaṃ. ⁵
C⁵ yātaṃ. ⁶ so G⁶ B⁶; C⁶ asati ca kāle. ⁷ B⁷ -dubbhi. ⁸ B⁸ asandhavaṃ,
i. e. asanthavaṃ. ⁹ C⁹ karoṭha. ¹⁰ B¹⁰ manāpi cūṭeyya. ¹¹ C¹¹ yānaṃ. ¹²
so all three MSS. ¹³ so all three MSS. ¹⁴ C¹⁴ dhammā, read: -- hohi,
jahassvadh-

Ta asanthutan¹ ti ekāhadvīham pi ekato avutthapubbam², āsānenā-
 pti yo³ evarūpaṃ āsanamattenāpi nīmanteyya pagēva annapānādīhi, tasevā
 'ti tassa pubbakārissa attham karot' eva⁴, yātānuyāyīti pubbakārīnā⁵ yā-
 tassa puggalassa⁶ anuyāyī, paṭhamam karonto yāti⁷ nāma pacchā karonto anu-
 yāyati⁸ nāma⁹ 'ti evam paṇḍitā kathenti, ayaṃ devarāja paṭhamo sādhanara- 5
 dhammo, adubbhapānin ti adubbhakaṃ¹⁰, attano bhuñjanabhattham¹¹ eva
 dahanto hi mittadūbhi¹² nāma hoti, iti allahatthassa ajjhāpanam nāma, ayaṃ
 dutiyo sādhanaradhammo, na tassā 'ti tassa sākham vā pattaṃ vā na bhin-
 deyya¹³, kiṃkāraṇā: mittadūbho hi pāpako iti paribhuttachāyassa aceta-
 nassa rukkhassāpi pāpako honto mittadūbhi nāma hoti kimaṅga pana manussa- 10
 bhūtaṃ, evam mittesu adubbhanan nāma, ayaṃ tatiyo sādhanaradhammo,
 dajjitthiyā ti dadeyya itthiyā, sammatāyā 'ti aham ev' assā piyo na aññe
 c' esā¹⁴ icchatīti evam suṭṭhu-matāya, laddhā khaṇan ti aticārassa okāsam
 labbitvā¹⁵, asatīnan ti asaddhammasamannāgatānam itthīnam, iti mātugāmaṃ
 nissāya pāpasea akaraṇam nāma, ayaṃ catuttho sādhanaradhammo, so dham- 15
 miyo hotīti¹⁶ so traṃ¹⁷ devarāja imehi catūhi naradhammasammatehi yutto
 dhammiko hoti¹⁸.

Evam M. yakkhassa cattāro sādhanaradhamme Buddhaliḥ-
 hāya kāthesi, te suṇanto yeva Pu- sallakkhesi: „catūsu pi
 thānesu paṇḍito attano jīvitam eva yācati, ayaṃ kho pana 20
 mayhaṃ pubbe asanthutass' eva¹⁹ sakkāram akāsi, aham assa
 nivesane tīhaṃ mahantaṃ yasaṃ anubhavanto vasiṃ²⁰, ahañ
 ca imaṃ pāpakam karonto mātugāmaṃ nissāya karomi, sabba-
 thāpi aham eva mittadūbhi, sace paṇḍite aparajjhissāmi na sādhu-
 naradhamme vattissāmi nāma, kiṃ me nāgamānavikāya, Inda- 25
 pattavāsīnam saassūni mukhāni hasāpento imaṃ vegena tattha²¹
 netvā dhammasabhāya otāressāmiti“ cintetvā āha:

230. Avasiṃ ahaṃ tuyha tīhaṃ agāre,

annena pānena upatṭhito 'smi,

mitto māmasī, visajām' ahan taṃ²²,

kāmam gharam uttamapañña gacche²³. 1368.

¹ Bā asandhavaṃ, i. e. asanthavaṃ. ² Bā avutta-. ³ Cks so. ⁴ Cks karotheva, Bā attham puriso karoteva. ⁵ so Cks; Bā -karitāya. ⁶ Cks mahagghassa. ⁷ Bā pupphayāyī. ⁸ Cks -yāyāti, Bā anuyāyī. ⁹ Cks adrabha-, Bā adrubbhitaṃ. ¹⁰ Bā -bhattam. ¹¹ Bā -dubbhi, Cks -dūbhi, Cē -dubhi. ¹² Bā bhiñjeyya. ¹³ Bā na añño mamaññevaṃ. ¹⁴ Bā al-. ¹⁵ Bā hohīti. ¹⁶ so all three MSS. ¹⁷ Bā hohi. ¹⁸ Bā asandhavasēva. ¹⁹ Cks -līsu. ²⁰ Cks omit ta-. ²¹ Bā visajjā, Cks visajām-mahantaṃ. ²² Bā -a.

281. Api hāyatu¹ nāgakulassa attho,
alam pi me nāgakaññāya hotu,
so tvaṃ saken² eva subhāsitena
mutto si me ajja vadhāya paññā ti. 1369

5 Ta. upatthito smiti tayā upatthito asmi, vissajjāmahanta³ ti vis-
sajjemi ahaṃ taṃ⁴, kāmaṃ ti ekamsena, vadhāya⁵ ti vadhato, paññā⁶ ti
paññāvanta⁷.

Aṭṭha naṃ M. „māṇava tvaṃ⁸ maṃ tāva⁹ attano gharaṃ
mā¹⁰ pesehi¹¹ n-bhavanam eva maṃ nehi¹²“ vadanto g. ā.:

10 292. Handa tuvaṃ yakkha mamam pi nehi
sasuraṇ nu⁷ te, aṭṭhaṃ mayi carassu,
aham pi nāgādhipatīvimānaṃ⁸
dakkhemu nāgassa aditthapubban ti. 1370.

15 Ta. handā⁹ ti vasaṃsaggaṭṭhe nipāto, sasurannu⁷ -- ti tāva sasurassa
santikam⁹, aṭṭhaṃ mayi cara¹⁰, mā nāsaya¹¹, nāgādhipatīvimānaṃ¹² ti
nāgādhipatīṇ ca vimānaṇ c' assa nāgassa aditthapubbaṃ passeyyam¹³.

Puṇṇako āha:

293. Yaṃ ve narassa ahitāya assa
na taṃ pañño¹⁴ arahati dassanāya,
20 atha kena vaṇṇena amittagāmaṃ
tuvam icchasi uttamapañña gantun ti. 1371.

Ta. amitta -- ti amittassa vasanaṭṭhānaṃ, amittasamāgamaṃ ti.

Mahāsatto āha:

294. Addhā pajānāmi aham pi etaṃ
25 na taṃ pañño arahati dassanāya,
pāpaṇ ca me n' atthi kataṃ kuhiñci
tasmā na saṃke maraṇāgamāyā¹⁵ ti. 1372.

Ta. maraṇāgamāyā¹⁵ ti maraṇassa āgamāya.

¹ C¹ bhāyatu. ² C² visajjāmaṇaṃ, C³ visajjāmahantaṃ, B⁴ vissajjāmahantaṃ.
C⁵ omiṭ taṃ. ⁶ C⁶ -taṃ. ⁷ omitted in C⁷. ⁸ C⁸ pesehi. ⁹ so C⁹. B¹⁰
omiṭ nu. ¹¹ C¹¹ -tiṃ, B¹² -ti. ¹² B¹³ saṃta-. ¹³ B¹⁴ carassu. ¹⁴ B¹⁵ -sehi.
¹⁵ C¹⁶ -tiṃ, B¹⁷ -ti. ¹⁶ C¹⁸ -eyya. ¹⁷ C¹⁹ -am; read: pañño na taṃ?

„Api ca devarāja mayā tādiso kakkhaḷo dhammakathāya
pālobhetvā mudukato, idān' eva maṃ 'alam me n-mānavikāya,
attano gharaṃ yāhīti' vadesi; n-rājassa mudukaraṇe' mamako
bhāro, neha yeva maṃ tatthā" 'ti. Taṃ sutvā Pu- tassa va-
canaṃ „sādhū" 'ti sampatiṇṇhitvā ā: 5

235. Handa ca¹ thānaṃ atulānubhāvaṃ
mayā sahā² dakkhisi, ehi katte
yatth' acchati³ naccagītehi nāgo
rājā yathā Vessavaṇo Nalīnīnaṃ. 1373.

236. Taṃ nāgaṇā⁴ caritaṃ gaṇena 10
nikīlitaṃ niccam aho va rattim⁵
pahūtamalyaṃ bahupupphachannaṃ
obhāsati vijju-r-iv' antalikkhe. 1374.

237. Annena pānena upetarūpaṃ
naccehi gītehi ca vāditehi 15
paripūra' kaṇṇāhi alaṃkatāhi
upasobhati vatthapilandhanaṇā 'ti. 1375.

Ta. handā ca¹ 'ti nipātāmatam eva. thānaṃ ti n-rājassa vasaṇatthā-
naṃ², Nalīnīnaṃ ti Nalīniyaṃ nāma rājadhāniyaṃ, caritaṃ gaṇena 'ti
taṃ n-kaṇṇānaṃ gaṇena caritaṃ, nikīlitaṃ ti niccam aho ca rattim⁵ ca n-kaṇ- 20
ṇāhi kilītanukīlitaṃ.

238. So Puṇṇako Kūrunaṃ kattuseṭṭhaṃ¹⁰
nisīdayi pacchato āsanaṣṣim,
ādāya kattāraṃ anomapaṇṇaṃ
upānayaḥ bhavanaṃ nāgaraṇṇo. 1376. 25

239. Patvāna thānaṃ atulānubhāvaṃ
atthā¹¹ kattā pacchato Puṇṇakassa,
sāmaggiṇe¹² pana¹³ nāgarājā
pubbe va jāmātaraṃ ajjhabhāsatha. 1377.

¹ Bd -naṃ. ² Ck² cara. ³ all three MSS. saha. ⁴ Ck² yatta-. C² tattha-. Bd
yatthicchasi. ⁵ so Ck²; Bd -ānaṃ. ⁶ Bd aherattim. ⁷ Bd -puṇṇaṃ. ⁸ Ck²
cara. ⁹ Ck² add pacchato. ¹⁰ Ck² katta-. ¹¹ Bd atthasi. ¹² Bd māni

So Pu- ti bhl. so Pu- evaṃ n-bhavaṇaṃ vaṇṇetvā paṇḍitaṃ attano
 ājaṇḍaṃ āropetvā n-bhavaṇaṃ nesi, thānaṃ ti n-rājassa vasaṇaṭṭhānaṃ, p¹
 chato -- ti Puṇṇakassa kira etaḍ ahoṣi: sace n-rājā paṇḍitaṃ diāvā mudu-
 citto bhavissati icc-etaṃ kusalaṃ noce tassa taṃ apassantassa' eva sindhavaṃ
 5 āropetvā ādāya gamissāmi, atha' naṃ pacchato thapesi, ten² vuttam: p.
 P-kassā' ti, sāmaggi -- ³ sāmaggiṃ⁴ pekkhamāno, sāmaṃ avekkhīti pi pātho,
 attano jāmātaraṃ passitvā paṭhamataraṃ sayam eva ajjhabhāsathā' ti a.

Nāgarājā āha:

240. Yan nu tvaṃ agamā maccalokaṃ
 10 anvesamāno hadayaṃ⁵ paṇḍitassa,
 kacci samiddhena idhānupatto
 ādāya kattāraṃ anomapaññaṃ ti. 1378.

Kacci -- ti tena manorathena samiddhena nipphannaṃ⁶ idhagato
 sīti pucehi.

15 Puṇṇako āha:

241. Ayaṃ hi so āgato yaṃ tvaṃ icchasi,
 dhammena laddho mama dhammapālo,
 taṃ passathā⁷ sammukhā bhāsamāpaṃ,
 sukho bhave sappurisehi saṃgamo⁸ 1379.

20 Ta. yantvamicchasi ti yaṃ tvaṃ icchasi, yantum icchasi vā pātho,
 bhās -- ti taṃ lokapātakaṃ dhammapālaṃ idāni madhurena sareṇa dhammaṃ
 bhāsamānaṃ sammukhā va passatha, sappurisehi ekatthāne saṃgamo hi nāma
 sukho hoti. Kāḷāgirikkhandaṃ.

Nāgarājā Mahāsattam disvā gātham āha:

- 25 242. Aditthapubbaṃ disvāna macco maccubhayaddito⁹
 vyāmhito nābhivādeti, na ida' paññavatāṃ iva. 1380.

Ta. vyāmhito ti bhīto, i. v. h.: paṇḍita tvaṃ aditthapubbaṃ n-bha-
 vaṇaṃ disvā maraṇabhayaṇa ca atitto bhīto hutvā yaṃ maṃ na abhivādesi idam
 kāraṇaṃ paññavantaṇaṃ na hoti.

- 20 Evaṃ n-rājānaṃ paccāsimsaṇṇaṃ M. „na tvaṃ mayā van-
 ditabbo“ ti avatvā va attano ñāṇatāya upāyakosallena „aham
 vajjhappattabhāvena taṃ na vandāmi“ vadanto g-dvayam āha:

¹ B² tassa. ² B² pekkhamāni. ³ read: hadam? ⁴ C² uttpa- ⁵ C² -tha.
⁶ B² pessa dhammaṃ. ⁷ B² -yattito. ⁸ B² uyyi-; read: nādam.

133. Na o' amhi vyamhito nāga na ca maccubhayaddito¹
na vajjho abhivādeyya vajjhaṃ vā nābhivādaye. 1381.

134. Kathaṃ no² abhivādeyya abhivādāpayetha³ ve
yaṃ nayo⁴ hantum iccheyya,
taṃ kammaṃ na upapajjati⁵. 1382.

T. a.: n' evāhaṃ n-rāja aditṭhapubbaṃ n-bhavanaṃ disvā bhūto maraṇa-
bhayena taṃjito, mādisassa hi maraṇabhayan nāma n' atthi, vajjho pana abhi-
vādetuṃ vajjhaṃ vā avajjho pi abhivādetuṃ⁶ na labhati, yaṃ hi nayo hantum
iccheyya taṃ kathaṃ nu abhivādeyya kathaṃ vā tena attānaṃ abhivādāpayetha
ve⁷, tassa hi taṃ kammaṃ na upapajjati, tvaṃ ca kira maṃ mārāpetuṃ idha 10
ānāpesi⁸, kathaṃ ahaṃ taṃ vandāmiti.

Taṃ sutvā nāgarājā Mahāsattassa thutim karonto dve-
gāthā abhāsi:

135. Evam etaṃ yathā brūsi saccaṃ bhāsasi paṇḍita:
na vajjho abhivādeyya vajjhaṃ vā nābhivādaye. 1383. 15

136. Kathaṃ no² abhivādeyya abhivādāpayetha³ ve
yaṃ nayo⁴ hantum iccheyya
taṃ kammaṃ na upapajjati. 1384.

Idāni M. nāgarājena saddhim paṭisanthāraṃ karonto āha:

137. Asassataṃ sassatan no tavēdaṃ¹⁰
iddhiṃ jutiṃ balaviriyyupapatti,
pucchāmi taṃ nāgarāj' etaṃ atthaṃ:
kathaṃ nu te laddhaṃ idaṃ vimānaṃ. 1385. 20

138. Adhicca laddhaṃ pariṇāmajan¹¹ te (V ¹¹¹/₉)
sayamkataṃ udāhu¹² devehi diṇṇaṃ,
akkhāhi me nāgarāj' etaṃ atthaṃ
yath' eva te laddhaṃ idaṃ vimānaṃ ti. 1386. 25

Ta. tava... an¹³ ti idaṃ tava yasaṭṭaṃ vimānaṃ vā asassataṃ sassata-
sadisaṃ mā kho yasaṃ¹⁴ nissāya pāpam akāsiti iminā padena attano jivitaṃ yāci,
iddhiṃ nāgiddhiṃ ca nāgajutiṃ kāyabalaṃ cetasi-kaviriyaṃ ca n-bhavane upapatti 30

¹ Bā - yattito. ² Bā nu. ³ O - pavetha, C - pacetha, Bā - payeta. ⁴ Bā nayo.

⁵ Bā sampajj-. ⁶ Bā āpetuṃ. ⁷ Cā ce. ⁸ Bā imaṃ ānā-. ⁹ Bā - ta. ¹⁰

Cā nu tava idaṃ, Bā nu tavayidaṃ. ¹¹ Bā vipari-. ¹² read: ādu. ¹³ Bā

tavayidaṃ. ¹⁴ Cā yaṃ.

ca yañ ca te idaṃ vimānaṃ, pucchāmi taṃ n-rāja etaṃ atthaṃ: kaṭhaṃ nu ta
 etaṃ sabbaṃ laddhaṃ ti, adhicca laddhaṃ ti kiñ na tayā idaṃ vimānaṃ
 evaṃ sampannaṃ n-bhavaṇaṃ adhicca akāraṇena laddhaṃ udāhu utupariṇāma-
 jaṃ te idaṃ udāhu sayāṃ sahatthen' ēva kaṭaṃ udāhu devehi te dinnāṃ yaṭh'
 5 eva te idaṃ laddhaṃ etaṃ me atthaṃ akkhāhīti.

Nāgarājā āha:

249. Nādhicca laddhaṃ na pariṇāmajaṃ me (V $\frac{171}{22}$)
 na sayāṃkataṃ na pi devehi dinnāṃ,
 sakehi kammehi apāpakehi
 10 puññehi me laddhaṃ idaṃ vimānaṃ ti. 1387.

Ta, apāpakehīti alāmakehi.

Mahāsatto āha:

250. Kiñ te vataṃ kiṃ pana brahmacariyaṃ (V $\frac{171}{26}$ Sumaṇ-
 kiṣṣa suciṇṇassa ayaṃ vipāko gala V. 1. p. 177)
 15 iddhiṃ jutiṃ balaviriyūpapattiṃ
 idaṃ ca te nāga mahāvimānaṃ ti. 1388.

Ta, kinte vataṃ ti n-rāja purimabhavaṃ kiṃ dānaṃ kiṃ vataṃ aho si ko
 brahmacariyavāso katarasucaritass' ev' esa iddhi-ādiko vipāko ti.

Nāgarājā āha:

251. Ahañ ca bhariyā ca manussaloke (Sumaṅgala I p. 177)
 saddhā ubho dānapatī ahumhā,
 opānabhūtaṃ me gharaṃ tadāsi, (V $\frac{172}{6}$)
 santappitā samaṇabrāhmaṇā ca. 1389.
 252. Mālañ ca gandhañ ca vilepanaṃ ca
 25 padīpiyaṃ seyyaṃ upassayaṃ ca
 acchādanaṃ sayanaṃ annapānaṃ
 sakkacca dānāni adamma tattha. 1390.
 253. Taṃ me vataṃ taṃ pana brahmacariyaṃ, (V $\frac{172}{7}$)
 tassa suciṇṇassa ayaṃ vipāko
 30 iddhiṃ jutiṃ balaviriyūpapattiṃ
 idaṃ ca dbīra mahāvimānaṃ ti. 1391.

Ta. manussaloke ti Aṅgara (the Kālacampānagare, tamme vatan ti taṁ sakkaccaṁ dinnadānaṁ eva mayhaṁ vatasaṁādānaṁ ca brahmacariyaṁ ca ahoṣi, tass' eva sucaritassa ayaṁ iddhiṁ dīko vipāko.

Mahāsatto āha:

254. Evañ ce¹ te laddham idaṁ vimānaṁ
jānāsi puññānaṁ phalūpapattiṁ¹,
tasmā hi dhammaṁ cara appamatto
yathā vimānaṁ punam āvasesīti. 1392.

Ta. jānāsīti sace tayā dānaṇubhāven² etaṁ laddham evaṁ sante jānāsi 10
nāma puññānaṁ phalaṁ ca puññaphalena nibbattaṁ³ upapattiṁ ca, tasmā ti
yasmā puññehi tayā idaṁ laddham tasmā punamāvasesīti yathā puna pi
imaṁ n-bhavanaṁ ajjhāvesasi evaṁ dhammaṁ cara.

Nāgarājā āha:

255. Na idha santi⁴ samaṇabrāhmaṇā va⁴
yeṣ' annapānāni dademu katte,
akkhāhi me pucchito etaṁ atthaṁ
yathā vimānaṁ punam āvasemā⁵ ti⁵. 1393.

Mahāsatto āha:

256. Bhogī hi te santi idh' ūpapannā
puttā ca dārā anujivino ca,
tesu tuvaṁ vacasā kammanā ca
asampaduṭṭho va bhavāhi niccaṁ. 1394.

257. Evaṁ tuvaṁ nāga asampadosaṁ
anupālayā⁶ vacasā kammanā ca,
thatvā idhā⁶ yāvatāyumaṁ vimāne
uddhaṁ ito gacchasi devalokaṁ ti. 1395.

Ta. bhogitī bhogino, nāgā ti a., tesu⁷ ti tesu puttādīsū bhogisu vā-
cāya ca kammena ca niccaṁ asampaduṭṭho bhava, anupālayā⁸ ti evaṁ puttā-
dīsū c' eva sampaṭṭhesu ca mettacittasaṁkhātāṁ asampadosaṁ anurakkha, ud- 30
dhaṁ ito ti n-bhavanato uparidevalokaṁ gamissasi, mettacittāṁ hi dānato
atirekataraṁ puññaṁ ti.

¹ all three MSS. -i. ² Cks -ttim. ³ Rd nayidha; read: nedha santi. ⁴ Rd
ca, Cks vā. ⁵ Cks -vasesīti. ⁶ all three MSS. -ya.

Nāgarājā M-assa dhammakathaṃ sutvā „na sakka papā-
tena bahi papañcam kātum, Vimalāya¹ dassetvā subhāsitaṃ
sāvetvā dohaṃ paṭippassambhetvā Dhanañjaya-rājānaṃ tosetvā
paṇḍitaṃ pesetum² vaṭṭatīti“, cintetvā g. ā.:

5   258. Addhā hi so socati³ rājasettḥo
            tayā vinā yassa tuvaṃ sajjivo,
            dukkhūpanīto pi tayā samecca
            vindeyya poso sukham āturo pīti. 1396.

10   Ta. sajjivo ti sajjivo va⁴ amacco, sameccā 'ti tayā saha samāgantvā,
            āturo pīti bāhagilāno pi samāno.

Taṃ sutvā M. nāgassa thutiṃ karonto itaraṃ g. ā.:

            259. Addhā sataṃ bhāsasi nāga dhammaṃ
            anuttaraṃ atthapadaṃ sucinnaṃ,
            etādisiyyāsu⁵ hi⁶ āpadāsu
15   paññāyate mādisānaṃ viṣeso ti. 1397.

            Ta. addhā sataṃ ti addhā⁷ santānaṃ paṇḍitaṃ dhammaṃ bhāsasi,
            atthapadaṃ ti nibhitakoṭṭhāsaṃ⁸, etādisiyyāsu⁹ 'ti evarūpaṃ āpadāsu edise
            bhaye upaṭṭhite mādisānaṃ paññāvantānaṃ viṣeso paññāyati.

Taṃ sutvā nāgarājā atirekataraṃ tuṭṭho gātham āha:

20   260. Akkhehi⁹ no t' āyaṃ mudhā nu laddho,
            akkhehi no t' āyaṃ ajesi jūte¹⁰,
            dhammena laddho iti t' āyaṃ āha,
            kathaṃ¹¹ tuvaṃ¹² hattham imassa-m-āgato ti. 1398.

25   Ta. akkhehi⁹ no ti ācikkha amhākaṃ, tāyaṃ ti taṃ āyaṃ, mudhā--ti
            kīṇ nu mudhā amūlen' eva labhi udāhu jūte ajesi, iti tāyaṃ māhā 'ti āyaṃ
            Punnako dhammena me paṇḍito laddho ti vadati, imassamāgato ti tvaṃ
            kathaṃ imassa hatthaththaṃ¹³ āgato.

Mahāsatto āha:

30   261. Yo m' issaro tattha ahosi rājā
            tam āyaṃ¹⁴ akkhehi ajesi jūte,

¹ Cks -lassa. ² Cks pesi-. ³ Cks -si. ⁴ Ck cā, Cs ena, Bā omits ya. ⁵ all three MSS. -si-. ⁶ Cs bhi, Ck ti. ⁷ Bā ekañsena. ⁸ Bā hita-. ⁹ Bā akkhāhi, Cks akkhesi. ¹⁰ Bā jute, Cks dūte. ¹¹ Bā adds nu. ¹² a | three MSS. tvaṃ. ¹³ Bā hattham. ¹⁴ so Bā; Ck āyaṃ, Cs āma.

so mañ jito rājā imass' adāsi,
dhammena laddho 'smi asāhasenā 'ti. 1399.

Ta. yo amissaro ti yo me issaro, imassadāsi imassa adāsi.

302. Mahorago attamano udaggo

sutvāna dhīrassa subhāsītāni

hatthe gaḥetvā anomapaññam

pāvekkhi bhariyāya tadā sakāse. 1400.

303. Yena tvañ Vimala paṇḍu yena bhātañ na ruccati

na ca-m-etādiso vaṇṇo ayam eso tamonudo. 1401.

304. Yassa te hadayen' attho āgat' āyañ pabhaṃkaro,

tassa vākyam nisāmehi, dullabhañ dassanañ puna. 1402.

Pāvekkhīti pavittḥo, yena 'ti bhadde Vimala yena kāraṇena tvañ paṇḍu
c' eva¹ na ca te bhātañ² ruccati, nacametādiso³ vaṇṇo ti paṭhavitale
vā deva⁴ vā na ca etādiso vaṇṇo aññassa kassaci atthi yādiso etassa guṇa-
vaṇṇo paṭṭhaḥo, ayam eva so tamonudo ti yañ nissāya tava dohaḥo' up-
panno yañ so sabbalokassa tamhaudo, puna⁵ ti puna etassa dassanañ nāma
dullabhañ ti vadati.

305. Disvāna tañ Vimalā bhūripaṇṇam

dasaṅgulim pañjalim paggaḥetvā

hatthena bhāvena paṭitarūpā.

icc-abravī Kurunañ kattusettham⁶. 1403.

Haṭṭhena -- ti tutthena cittena, paṭitarūpā ti somanassajātā, itoparañ⁶:

306. Aditthapubbañ disvāna macco maccubhayaddito

vyamhito nābhivādeti⁷, na idañ⁸ paññavatām iva. 1404.

307. Na c' amhi vyamhito nāgi⁹ na ca maccubhayaddito,

na vajjho abhivādeyya vajjhañ vā nābhivādaye. 1405.

308. Kathaṃ no¹⁰ abhivādeyya abhivādāpayetha ve

yañ naro hantum iccheyya tañ kammañ na upapajjati. 1406.

309. Evam etañ yathā brūsi saccañ bhāsasi paṇḍita:

na vajjho abhivādeyya vajjhañ vā nābhivādaye. 1407.

¹ Ck teva, Cs neva. ² Cks cittañ. ³ Cks nacate tādiso. ⁴ Cks puna. ⁵ Cks
katta-. ⁶ Bā adds: vimalāya ca mahāsattassa ca vacanapaṭivacanagāthā. ⁷ Cks
-tenābhi-, Bā -tānābhivādesi. ⁸ Bā yi-; read: nēdañ. ⁹ Ck -tenāhi, Cs
-tenābhi. ¹⁰ Bā nu.

370. Kathaṃ no¹ abhivādeyya abhivādāpayetha ve
yaṃ naro hantum iccheyya taṃ kammaṃ na upapajjati. 1408.
371. Asassataṃ sassataṃ nū² fava-y-idaṃ³
iddhī juti balaviriyūpapatti⁴,
5 pucchāmi taṃ nāgakaṇṇe, tam atthaṃ:
kathan nu te laddhaṃ idaṃ vimānaṃ ti —pe—⁵. 1409.
372. Adhicca laddhaṃ pariṇāmajan te (V ¹⁷¹/_{9 vic})
sayamkataṃ udāhu devehi dinnam,
akkhāhi me nāgakaṇṇe tam atthaṃ
10 yathā ca te laddhaṃ idaṃ vimānaṃ. 1410.
373. Nādhicca laddhaṃ na pariṇāmajam me
na sayamkataṃ nāpi devehi dinnam,
sakehi kammehi apāpakehi
puññehi me laddhaṃ idaṃ vimānaṃ⁶. 1411.
- 15 374. Kin te vataṃ kim pana brahmacasiyaṃ (Sumaṅgalā-V. I p. 177)
kissa sucinṇassa ayaṃ vipāko;
iddhī juti balaviriyūpapatti
idaṃ ca te nāgi mahāvimānaṃ. 1412.
375. Ahaṇ ca kho sāmiko cāpi mayham
20 saddhā ubho dānapatti⁷ cūmā,
opānabhūtaṃ me gharaṃ tadāsi,
santappitā samaṇabrāhmaṇā ca. 1413.
376. Mālaṇ ca gandhaṇ ca vilepanaṇ ca
padīpiyaṃ seyyam upassayaṇ ca
25 acchādanam sayanam annapānaṃ
sakkacca dānāni adamba tattha. 1414.
377. Tam me vataṃ tām pana brahmacariyaṃ
tassa sucinṇassa ayaṃ vipāko:
iddhī juti balaviriyūpapatti,
30 idaṃ ca me dhīra⁸ mahāvimānaṃ. 1415.

¹ Bā hu. ² read: tavēdam. ³ read: -viriyū-. ⁴ C² -nanti, Bā -nam. ⁵ C² omit v, 273-74. ⁶ Bā dhīra, C² vīra; cfr. Sumaṅgala I p. 178.

278. Evañ ca te laddham idaṃ vimānaṃ,
jānāsi puññāna phalūpapattim¹,
tasmā hi dhammañ cara appamatto
yathā vimānaṃ punaṃ āvasesi. 1416.
279. Na-y-idha-m-atthi² sāmaṇabrahmaṇā vā³
yes⁴ annapānāni dademu katte,
akkhāhi me pucchito etaṃ atthaṃ
yathā vimānaṃ punaṃ āvasema. 1417.
280. Bhogī hi ye⁵ santi idh⁶ ūpapaṇṇā
puttā ca dārā anujivino ca
tesaṃ tuvaṃ vacasā kammanā ca
asampadutthā hi bhavāhi niccaṃ. 1418.
281. Evaṃ tuvaṃ nāgi asampadosaṃ
anupālayā⁷ vacasā kammanā ca,
ḥatvā idhā⁸ yāvatāyuraṃ vimāne
uddhaṃ ito gacchasi deva-lokaṃ. 1419.
282. Addhā hi so sōcati rājasettho
tayā vinā yassa tuvaṃ sajiṃvo,
dukkhūpanīto pi tayā samecca
vindeyya peso sukhaṃ āturo pi. 1420.
283. Addhā sataṃ bhāsasi⁹ nāgi dhammaṃ
anuttaraṃ atthapadaṃ sucinnaṃ,
etādisiyāsu hi āpadāsu.
paññāyati mādisānaṃ viseso. 1421.
284. Akkhehi¹⁰ no t' āyaṃ¹¹ mudhā nu laddho,
akkhehi no t' āyaṃ¹² ajesi jūte
dhammena laddho iti t' āyaṃ āha,
kathaṃ tuvaṃ hatthaṃ imassa-m-āgato. 1422.
285. Yo m' issaro tāttha aho si rājā
tam āyaṃ¹³ akkhehi ajesi jūte,

¹ Cs Bā -thi, Ck -tti. ² Ck -atthi, Bā nayidha santi. ³ Bā omits vā. ⁴ Ck te. ⁵ all three MSS. -ya. ⁶ all three MSS. idha. ⁷ Ck -ti. ⁸ Bā akkhāhi. ⁹ Ck tāya. ¹⁰ Bā āyaṃ.

so maṃ jito rājā imass' adāsi,
dhammena laddho 'smi asāhasenā 'ti. 1423.

Imāsaṃ gāthānaṃ heṭṭhāvuttanāyen' ev' attho vedittabbo.

286. Yad¹ eva Varuṇo nāgo pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ
5 tad² eva nāgakaññāpi pañhaṃ pucchittha paṇḍitaṃ. 1424.

387. Yath' eva Varuṇaṃ nāgaṃ dhīro tosesi pucchito
tath' eva nāgakaññaṃ pi dhīro tosesi pucchito. 1425.
Evam tositā pana.

288. Ubho pi te attamane viditvā
10 mahoragaṃ nāgakaññaṃ ca dhīro
acchambhi abhīto alomahattho³
icc-abravī Varuṇaṃ nāgarājaṃ: 1426.

289. Mā heṭṭhayī⁴ nāga, ay' āham asmi⁵,
yena tava attho idaṃ sarīraṃ
15 hadayena maṃsenā karoti⁶ kiccam,
sayam karissāmi yathāmaṇi te ti: 1427.

Acchambhīti nikkampo, alomahattho ti bhayena ahatthaiomo, icca-
bravīti vīmaṃsanavaseṇa iti abravī, mā heṭṭhayīti⁷ mittadūbhikammaṃ karo-
mīti mā bhāyi, kathan nu kho imaṃ idāni haṇissāmīti mā cintayī, nāgā 'ti
20 Varuṇaṃ ālapati, ayāhamasmi⁸ ayam⁹ aham asmi, ayam¹⁰ eva vā pātho,
sayam karissāmīti sace tvaṃ imassa¹¹ santike dhammo suto ti maṃ māre-
turū na vīsaḥasī aham¹² eva yathā tava ajjhāsaya tathā sayam karissāmīti

Nāgarājā āha:

290. Paññā bhava¹³ hadayaṃ paṇḍitānaṃ,
25 te ty-amba paññāya mayam sututthā¹⁴,
Anūnanāmo labhat' ajja dāraṃ,
ajj' eva taṃ Kuruyo pāpayātū 'ti. 1428.

Ta. tyambā 'ti te mayam tava paññāya santutthā, anūna - - ti sampunna-
nāmo Pu- yakkhasenāpati, labhatajja - - ti labhatu ajja dāraṃ, dadāmi assa
30 dhītaraṃ Irandatīm, pāpayātū 'ti ajj' eva taṃ Kuruyatthaṃ Pu- pāpetū.

¹ Bā yath. ² Bā tath. ³ read: alomahattho abhīto acchambhi? ⁴ Bā rodhayi,
Ck^o heṭṭhaṃ. ⁵ Bā āyāyamasmi. ⁶ Ck^o -si; read: karohi? ⁷ Bā rodhayiti. ⁸
Ck^o ayam. hamasmiṃti, Bā āyāhamasmiṃti. ⁹ Bā ayo. ¹⁰ Bā ayem. ¹¹ Ck^o
add me. ¹² Ck^o ayam. ¹³ Bā have. ¹⁴ Ck^o satu.

• Evaṃ vatvā Varuṇo Irandaṭṭhiṃ Punnakassa adāsi; so taṃ labhivā tutṭhacitto Mahāsattena saddhiṃ sallapi.

Tam aṭṭham pakāsento Satthā āha:

291. Sa Punnako attamano udaggo
Irandaṭṭhiṃ nāgukaññaṃ labhivā
hatṭhena bhāvena paṭitarūpo
ice-abravī Kurunaṃ kattuseṭṭhaṃ¹: 1429.

292. Bhariyāya maṃ tvaṃ akarī samaṅgiṃ²,
ahaṃ ca te Vidhura³ karomi kiccaṃ,
imaṃ ca te maṇiratanam⁴ dadāmi,
ajj⁵ eva taṃ Kuruyo pāpayāmiti. 1430.

Ta, maṇi--ti paṇḍita ahaṃ te guṇesu pasanno arahāmi⁶ tarānuccha-
vikam⁷ kātum, tasmā imaṃ ca te cakkavattiparibhogam⁸ maṇiratanam⁹ demī, ajj¹⁰
ca taṃ Indapattaṃ pāpemi.

Atha M. thutiṃ karonto itaram gātham āha: 15

293. Ajeyyam⁷ eṣā tava hotu mettī⁸
bhariyāya Kaccāna piyāya saddhiṃ,
ānandacitto⁹ sumano paṭīto
datvā maṇiṃ maṃ ca nay¹⁰ Indapattan ti. 1431.

Ta. ajeyyamesā ti eṣā tava bhariyāya saddhiṃ piyasamvāsamettī ajeyyā 20
hotu, ānandacitto¹¹ ti ādihi pi samaṅgibhāvam¹² ev¹³ assa vadati, nayinda-
pattan ti naya Indapattaṃ.

294. Sa Punnako Kurunaṃ kattuseṭṭhaṃ¹²
nisīdayī purato āsanasmim,
ādāya kattāram anomapaññaṃ
upānayī nagaraṃ Indapattaṃ. 1432.

295. Mano manussassa yathāpi gacche
tato pi saṃkhippataraṃ¹³ ahosi,
sa Punnako Kurunaṃ kattuseṭṭhaṃ¹²
upānayī nagaraṃ Indapattaṃ. 1433.

¹ Cks katta-. ² Bā samāngī, Ck samaggi, Cs samaggi. ³ so all three MSS.
for dhīra? ⁴ read: -ratnaṃ. ⁵ Bā ahosi. ⁶ Bā adds kiccaṃ. ⁷ so all three
MSS. ⁸ Cks mittim. Bā mettī. ⁹ Cks -vitto. ¹⁰ Ck na. ¹¹ Cks ānandito.

¹² Cks katta-. ¹³ so Cks; Bā piṣakhippataraṃ.

Atha nam āha:

206. Et' Indāpattāṃ nagaraṃ padissati
rammāni ca ambavaṇāni bhāgaso,
āhaṇ ca bhariyāya samāṅgibhūto,
5 tuvaṇ' ca patto si sakam niketaṃ. 1434.

Yathāpi gacche'ti mano nāma³ na gacchati, dūre ārammaṇaṃ gāhanto
pana gato ti vuccati, tasmā manassa ārammanagahaṇato⁴ pi khippataraṃ tassa
manosaṃyasaṃdhaṃ gāmanāṃ ahoṣīti evaṃ ettha aitho dattabho, etinda-
pattan⁵ ti assapitthe nisinnass⁶ eva⁷ dassento⁷ eva ā, sakam - ti tvaṇ ca
10 attano nivesanaṃ sampatto ti ā.

Tasmim pana divase paccūsakāle rājā supinaṃ addasa,
evarūpo supino ahoṣi: rañño nivesanadvāre paññakkhandho
silasākhiappasākho⁸ pañcagorasaphalo alamkataratthiassapatic-
channo mahārukkho thūto, mahājano tassa mahāsakkāraṃ kara-
15 aṇjaliṃ paḍḍayha namassati, atha kho kaṇḍapuriso rattasāta-
kanivattho rattapupphakannapūro⁹ āvudbahattho āgantvā mahā-
janassa paridevantass¹⁰ eva taṃ rukkhāṃ mūle¹⁰ chinditvā kaḍ-
ḍhanto ādāya gantvā¹¹ puna āharitvā pakatitthāne yeva thapetvā
pakkāmi, rājā taṃ supinaṃ parigaṇhanto, „mahārukkho viya na
20 aṇño koci Vi-paṇḍito, mahājanassa paridevantass¹² eva mūlaṃ
chinditvā ādāya gatapuriso viya na aṇño koci, p-am gahetvā
gatamāṇavo, puna taṃ rukkhāṃ āharitvā pakatitthāne thapetvā
gato viya so¹³ māṇavo p-am ānetvā dhammasabhadhvāre thapetvā
pakamissati, addhā mayam ajja p-am passissāmā“ ti sanitthā-
25 nam katvā somanassappatto sakalanagaraṃ alamkārapetvā
dhammasabham sajjāpetvā alamkataratanamaṇḍape dhammā-
sanaṃ paññāpāpetvā ekasatarājaamaccagānanagaravāsijanapada-
parivuto „ajja tumhe p-am passissatha, mā bhāyitthā¹⁴“ ti
mahājanam¹⁴ assāsento p-assā āgamaṇam olokeno dhammasa-
30 bhāyam nisidi, Pu- pi p-am otāretvā dh-sabbhadvāre parisa-
majje thapetvā Irandatim ādāya attano devanagaraṃ eva gato.

¹ Pd en. ² all three MSS. tvaṇ. ³ Bā adda klīcapi. ⁴ Bā -gāhānato. ⁵ Bā
chin-. ⁶ Bā -nno yeva. ⁷ Ck Bā dassanto. ⁸ Bā silamayāsākho. ⁹ Pd -dharo.
¹⁰ Pd -am. ¹¹ Bā gato. ¹² Ck sva. ¹³ Bā socitthā. ¹⁴ Ck -no, Cā -ne.

Tam attham pakāśento Satthā āha:

297. Sa¹ Puṇṇako Kurunam kattusettham²
 oropaya³ dhammasabhāya majjhe
 ājāṇam āruyha anomavaṇṇo
 pakkāmi xehāsayam antalikkhe. 1435.
 298. Tam disvā rājā⁴ paramappatīto
 utthāya bāhāhi palissajitvā
 avikampayam dhammasabhāya majjhe
 nisidayi pamukham āsanasmim ti: 1436.

Ta. anoma--ti ahīnavaṇṇo uttamavanno, avikampayan ti bhi. so 10
 rājā paṇḍitaṁ palissajitvā mahājanamajjhe akampanto anoliyanto yeva hatthe
 gahetvā attano abhinukham katvā alamkatadhammāsane nisīdāpesi.

Atha tena saddhiṁ sammoditvā madhurapatisanthāram
 karonto gātham āha:

299. Tvaṁ no vinetāsi⁴ ratham va naddham⁵,
 nandanti taṁ Kuruyo⁶ dassanena,
 akkhāhi me pucchito etaṁ attham:
 katham pamokkho ahu mānavassā⁷ ti. 1437.

Ta. naddham⁵ ti yathā naddham⁵ ratham sārathī vinetā⁴ evaṁ tvaṁ 20
 amhākāṁ kāraṇena nayena hitakiriyāsu⁷ vinetā⁴, nandanti taṁ ti taṁ disvā
 ime kururaṭṭhatvāsino tava dassanena nandanti, mānavassā⁷ ti mānavassa san-
 tikā katham tam pamokkho⁶ aho si yo vā naṁ muñcātassa mānavassa pamokkho
 so kena kāraṇena aho si ti a.

Mahāsatto āha: 25

300. Yaṁ māṇavo ty-ābhivādī janinda
 na so manusso naraviriyasettha,
 yadi te suto Puṇṇako nāma yakkho
 rañño Kuverassa hi so sājivo. 1438.
 301. Bhūmīndharo Varuṇo nāma nāgo
 brahā sucivannabalūpapanno⁸,
 tassānujaṁ dhītaraṁ kāmayaṇo
 lrandati¹⁰ nāma sa¹¹ nāgakaṇṇam¹². 1439.

¹ Bā so. ² Cks katta-. ³ so Cks for -yī? Bā -yivā. ⁴ Bā punanetāsi. ⁵
 Bā naṭham. ⁶ Cks kurayo. ⁷ Bā -yāya. ⁸ Ck tampa-, Bā tavapa-. ⁹ Cks
 sucinna-. ¹⁰ Bā -ti. ¹¹ Cs Bā sā. ¹² Bā -ā.

302. Tassā sumajjhāya piyāya hetu
patārayitthā¹ maraṇāya mayham,
so c' eva bhariyāya samaṅgibhūto
ahañ c' anuññāto² iyaṇi ca laddho ti. 1440.

5 Ta. yaṃ mā - - ti janinda yaṃ tvam māpavo³ ti abhivadasi, bhūmindharo
ti bhūmindharabhavanavāsī, yā⁴ nāgakaññā⁵ ti yaṃ so kāmayaṃāno mama
maraṇāya patārayi⁶ - sā n-kaññā, Irandatināmapiyāya⁷ hetu⁸ 'ti.

„Mahārāja, so hi n-rājā catuposathikapañhavissajjane⁹ pa-
sanno maṃ maṇinā pūjetvā n-lokaṃ gato Vimalāya nāma de-
10 viyā 'kahaṃ te maṇi' pucchito mama dhammakathikabhāvaṃ¹⁰
vannesi, sā dhammakathaṃ sotukāmā hutvā mama hadaye do-
halaṃ uppādesi, n-rājā duggahitena dhītara¹¹ Irandati¹² aha:
'mātā te Vidhurassa hadayamaṃse¹³ cchaṇinī, tassa hadaya-
maṃsaṃ āharitum samattham sāmikaṃ pariyesa¹⁴ 'ti, sā pari-
15 yesanti Vessavaṇassa bhāgineyyaṃ Punnakaṃ nāma¹⁵ yakkhaṃ
disvā taṃ attani paṭibaddhacittaṃ natvā pitu sakkikaṃ nesi,
atha naṃ so 'Vi-paṇḍitassa hadayamaṃsaṃ āharitum sakkonto
Irandatiṃ labhissasīti¹⁶ ā., so Vepullapabbata¹⁷ sakkavattipari-
bhogaṃ maṇiṃ āharitvā tumhehi saddhiṃ jūtaṃ kilivā maṃ
20 labhitvā tihaṃ mama nivesane vasitvā maṃ assassa vāladhiṃ
gāhāpetvā Himavante rukkhesu ca pabbatesu ca poṣetvā māre-
tum asakkonto sattame yātakkhandhe verambamukhe pakkhanditvā
satthiyojanobbedhe Kāḍḍagirimatthake thāpetvā sīhavesādivasena
idaṃ c' idaṃ ca¹⁸ katvā māretum¹⁹ asakkonto mayā attano mā-
25 ranakāraṇaṃ²⁰ puttṭho sabbaṃ pavattiṃ²¹ ācikkhi, ath' assāhaṃ
sādhunaradhamme kathesiṃ, taṃ sutvā pasannacitto maṃ²²
idha utukāmo ahoṣi, athāhaṃ taṃ ādāya n-bhavaṇaṃ gantvā
n-rañño ca Vimalāya ca dhammaṃ kathesiṃ, sabbā ca n-parisa
pasādi, n-rājā tathā mayā chāhaṃ vutthakāle²³ Irandatiṃ

¹ C² -ttha; B² makārayittha. ² C² manumñāto. ³ B² sā. ⁴ B² adds cittaṃ
pavāttesi. ⁵ so all three MSS. ⁶ B² -nena. ⁷ B² -kathita-. ⁸ C² -saṃ, C²
-sa. ⁹ B² adds rūpaṃ. ¹⁰ C² ma-. ¹¹ C² omit sabbaṃ pavattiṃ. ¹² C²
imaṃ. ¹³ all three MSS. vutta-.

Punnakassa adāsi, so taṃ lābhivā pasannacitto maṃ maṇi-
 ratanena pūjetvā nāgarājenānatto maṃ manomayasindhavaṃ
 āropetvā sayāṃ majjhimāsane nīṣiditvā Irandatim pacchimāsane
 nisīdāpetvā idhānetvā maṃ parisamajjhe otāretvā Irandatim
 ādāya attanō nagaraṃ eva gato, evaṃ mahārāja so Pu- tassā⁵
 sumajjhāya piyāya¹ hetu patārayi² maraṇāya mayhaṃ, ath'
 evaṃ maṃ nissāya so c' eva bhariyāya samaṅgibhūto, mama
 dhammadēsaṇaṃ sutvā pasannena n-rājena ahaṇ ca anuññāto,
 tassa³ Punnakassa santikā ayaṃ sabbakāmadado cakkavatti-
 paribhogamaṇi ca⁴ laddho, gaṇhatha deva maṇi⁶ ti maṇiṃ¹⁰
 rañño adāsi. Tato rājā paccūsakāle attanā ditthasupinaṃ
 nagaravāsinaṃ kathetukāmo⁵ „bho⁶ nagaravāsi⁷ ajja mayā dit-
 thasupinaṃ suñātha⁸“ ti vatvā āha:

803. Rukkho hi mayhaṃ padvāresu⁹ jāto,
 paññā khandho silamay¹⁰ assa sakhā;
 atthe ca dhamme ca tthito nipāko
 gavapphalo⁹ hatthigavāssachanno. 1441. 15
804. Naccagītaturiyābhinādite¹⁰
 ucchijjam enaṃ¹¹ puriso ahāsi¹²,
 so no ayaṃ āgato sanniketam,
 rukkhass' imassāpacitīm¹³ karotha. 1442. 20
805. Ye keci vittaṃ mama paccayena
 sabbe va¹⁴ te pātukarontu ajja,
 tibbāni katvāna¹⁵ upāyanāni
 rukkhass' imassāpacitīm¹³ karotha. 1443. 25
806. Ye keci baddhā mama atthi ratthe
 sabbe va te bandhanā mocayantu,
 yath' ev' ayaṃ bandhanasmāpi¹⁶ mutto
 ime ca te muñcare bandhanasmā. 1444.

¹ Cks pariāya. ² Bd pakārayi. Cks patārayitvā for -yittha. ³ Bd adds me. ⁴ Cks maṇiñca. ⁵ Cks kathetvā. ⁶ Bd bhonto. ⁷ Bd -yāsiṇo. ⁸ Cks -re, Bd dvāresu. ⁹ Bd gavi-. ¹⁰ Ck -nadito, C -nādito; read: atha nacca-? ¹¹ Bd ucchijja haṃ senaṃ, Ck ucchijjametaṃ. ¹² Cks abhāsi, Bd ahoṣi. ¹³ all three MSS. imassa ap-. ¹⁴ Cks ca. ¹⁵ Cks katvā. ¹⁶ Bd -pa.

307. Unnaṅgalā māsaṃ imaṃ karontu,
 mamsodanaṃ brāhmaṇā bhakkhayaṃtu,
 amajjapā majjarahā¹ pipantu
 punnāhi thālahi² palissutāhi. 1445.
308. Mahāpathaṃ nicca samavhayaṃtu,
 tibbaṃ ca rakkaṃ vidahaṃtu³ ratthe
 yath' aññaṃaññaṃ na vihettheyyūṃ,
 rukkhass' imassāpacitīm⁴ karothā⁵ 'ti. 1446.

Ta. sīlamayassa¹ 'ti etassa rukkhassa sīlamaya sākha, atthe ca -- ti
 10 vaddhiyaṃ ca sabbhāve ea thito, nipāko ti, so paññāmayarukkho patitthito,
 gavapphala² ti. pañcavidhagorasaphalo, 'hatthi' -- ti alamkatehi hatthiga-
 vāsēhi sañchanno, naccagītaturiyābhinādite³ 'ti ahi' assa rukkhassa pū-
 jaṃ karontena mahājanena tasmiṃ rukkhe etehi naccādīhi abhinādite⁴ eko
 kaṇhapuriso āgantvā taṃ rukkaṃ ucchiṇḍitvā parivāretvā thitaṃ seṇaṃ palā-
 15 petvā ahāsi⁵, so⁶ puna rukkho āgantvā ambhakaṃ nivesanadvāre yeva thito, so
 ayam mahārukkaśādiso paṇḍito sanuiketam āgatō, idāni sabbe va tumhe rukkhass'
 imassa apacitīm karotha mahāsakkāraṃ pavattetha, mama paccayenā⁷ 'ti
 ambho amacca ye keci maṃ nissāya laddhena yaṣeṇa vitta⁸ tutthacittā te sabbe
 attano vittiṃ pātukarontu, tibbāniti⁹ bahalāni mahantāni, upāyanāniti
 20 paṇṇākāre, ye kecīti antamaso kilatthāya¹⁰ baddhe mīgapakkhi upādāya, muñ-
 care ti muñcantu, unnaṅgalā -- ti imaṃ māsaṃ kasananaṅgalāni ussāpetvā
 ekamante thāpetvā nagare bheriṃ carāpetvā sabbe manussā mahācāraṃ ka-
 rontu, bhakkhayaṃtu¹¹ 'ti bhujjayaṃtu, amajjapā ti akāro nipātamattaṃ,
 majjapā purisā majjarahā¹² ti āttano āttano āpanatthāne nisinnā pivatū¹³ 'ti
 25 a., punnāhi -- ti punnehi thālehi, palissutāhi¹⁴ atipunnattā paṇḍaramānāhi,
 mahāpathaṃ -- ti alamkatamahārathaṃ rājamaggaṃ nissāya thitā vesiya
 niccakilesavaseṇa killesatthikāṃ janaṃ avhayaṃtu¹⁵ 'ti a., tibbaṃ ti gālhaṃ,
 yathā ti yathā ārakkhāya¹⁶ 'susamvhitattā' unnaṅgalā hutvā rukkhass' imassa
 apacitīm karontā aññaṃaññaṃ na vihettheyyūṃ evaṃ rakkaṃ samvidahaṃtu¹⁷ 'ti a.

30 Evaṃ¹⁸ vutte

309. Orodhā ca kumārā ca vesiyaṇā ca brāhmaṇā
 bahum annaṃ ca pānaṃ ca paṇḍitassābhīhārayum. 1447.
310. Hatthāruhaṃ anīkatthā rathikā pattikārikā
 bahum annaṃ ca pānaṃ ca paṇḍitassābhīhārayum. 1448.

¹ so B^d for majjarahā? C^ks majjarahā. ² C^ks -entu. ³ all three MSS. -ssa
 apa-. ⁴ B^d gavi-. ⁵ B^d adds ucchiṇḍa 'naṃ seṇaṃ purisā ahoṣiṭi. ⁶ C^ks
 abhā, B^d gahetvā gato ahoṣi in the place of abhā. ⁷ C^ks omit so. ⁸ B^d
 kilanattāya. ⁹ C^ks majjarahā. ¹⁰ C^ks rukkhāya. ¹¹ B^d adds rañña.

31. Samāgatā jānapadā negamā ca samāgatā bahum etc. 1449.

319. Bahujjano pasanno 'si disvā paṇḍitam āgate,
paṇḍitamhi anuppatte celukkhepo avattathā' ti. 1450.

Abhihārayun ti evaṃ rañño ājatte mahācānam paṭiyādetvā sabba-
bandhanāni mocetvā ete orodhādayo nāmappakāraṃ paṇṇākāraṃ sajjetvā tena 5
saddhū annaṃ ca pānaṃ ca paṇḍitassa pesesun, paṇḍitamāgate ti paṇḍite
āgate taṃ paṇḍitaṃ disvā bahujjano pasanno ahosi.

Chāno māsenā osānaṃ agamāsi, M. Buddhakiccā sādheṇto
viya mahājanassa dh. desento rājānaṃ anusāsanto yāvātāyukaṃ
thatvā saggapārāyano ahosi, tassa ovāde thatvā rājānaṃ ādim 10
katvā sabbe pi Kūrunatthavāsino dānādini puññāni karitvā²
āyupariyosāne saggapadam eva³ pūrayimsu.

S. i. dhammadesanaṃ āharitvā „na bhī. idān' eva pubbe pi T. paññāya
sampanno upāyakusalo yevā" ti vatvā j. s.: „Tadā paṇḍitassa mātā-
pitaro mahārājakulāni ahesun, jetthabbariyā Rāhulamātā, jetthaputto 15
Rāhulo, Varuṇo nāgarājā Sāriputto, supannarājā Moggallāno, Sakko
Anuruddho, Dhanañjayaarājā Anando⁴, Vidhuraṇḍito pana aham evā"
ti⁵. Vidhuraṇḍitajātakaṃ.

9. Mahāummaggajātaka.

Pañcālo sabbasenāyā' ti. Idam S. J. v. paññāpāraṇṇi ā. k. 20
Ekadivasam hi bhikkhū dhammasabbhāyam T-assa paññāpāraṇṇim vaṇ-
pentā „mahāpañño āvuso T. puthupañño hāsupañño javanapañño tik-
khaṇaṇño paravādappamaddano attano paññānubhāven' eva Kūṭadanta-
dayo brāhṃṇaṇe Sabhiyādayo⁶ paribbājake Aṅgulimālādayo core Alava-
kādayo yakke Sakkādayo deve Bakādayo brahṃṇo⁷ ca dametvā 25
nibbisevane akāsi, bahū c' aṇena jānatā⁸ pabbajjam datvā magga-
phalesu patitthāpitā, evaṃ mahāpañño āvuso S. ti Satthu guṇa-
katham pakāsentā' nisīdimsu. S. āgantvā „k. n. bh. e. k. s." ti „i. n."

¹ Bā pav. ² Bā katvā. ³ Bā saggapūram. ⁴ Bā adds punnako chaṇḍo ahosi
pariā buddhapariā ahesun. ⁵ Bā eva sammāsambuddho loke udapadīti. 9.
B Mahosadhajātaka. P. = paṇḍito. ⁶ Ck sabhīdayo, Bā sabhiyādayo. ⁷ Bā
mahābrahṃṇo. ⁸ Ck janatā, Cā janana, Bā bahujanakāya tena damitā, Bā
bahujanakāye ca.

pācīnayavauājjhake Sirivaddhako¹ nāma setthi ahosi Sumanā-
 devī nām' āssa bhariyā, atha² M. tam divasaṃ raññā supina-
 ditthavelāyam eva Tāvatisabhanato cavitvā tassā kucchimhi
 paṭisandhiṃ gaṇhi, aparam pi devaputtasahassaṃ Tāvatisa-
 bhanato cavitvā tasmīṃ yeva gāme setthānusetthīnaṃ kulesu 5.
 paṭisandhiṃ gaṇhimsu, Sumanādevī dasamāsaccayena suvaṇṇa-
 vannaṃ puttaṃ vijāyi. Tasmīṃ khaṇe Sakko manussalokaṃ
 olokento M-assa mātu kucchito nikkhamanabhāvaṃ nātvā³, idam
 Buddhāṃkuram sadevake loke pākataṃ kātum vaṭṭatīti⁴ M-assa
 mātu kucchito nikkhantakkhaṇe adissamānakāyo āgantvā tassa 10
 hatthe ekam osadhighaṭikam thapetvā sakatthānam eva gato.
 M. tam mutthīkatvā⁵ gaṇhi, tasmīṃ pana mātukucchito nik-
 khante mātu appamattakam pi dukkhaṃ nāhosi, dhammakara-
 kato udakam iva sukhena nikkhami, mātā tassa hatthe osa-
 dhighaṭikam disvā „tāta kin te laddhan“ ti āha, „osadham 15
 amma“ ti dibbosadham mātuhatthe thapesi, „amma imam
 osadham gahetvā yena kenaci ābādhena ābādhikānam detha“
 ti ā., sā tutthapahatthā Sirivaddhakasetthino ārocesi, tassa
 pana sattavassiko sisābādho atthi, so tutthapahattho hutvā
 „ayaṃ mātukucchito jāyamāno osadham gahetvā āgato jātak- 20
 khaṇe yeva mātara saddhiṃ kathesi, evarūpena⁶ puññavatā
 dinnam osadham mahānubhāvaṃ bhāvissatīti“ tam osadham
 gahetvā nisadāya ghaṃsitvā thokaṃ nalātante⁷ makkhesi, satta-
 vassiko sisābādho padumapattato udakam iva vinivaṭṭetvā gato,
 so „mahānubhāvaṃ osadham“ ti somanassappatto ahosi, M-assa 25
 osadham gahetvā āgatabhāvo sabbattha pākato ahosi, ye keci
 ābādhikā sabbe setthissa gehaṃ āgantvā osadham yācanti,
 sabbesaṃ nisadāya ghaṃsitvā thokaṃ gahetvā udakena āloletvā
 denti⁸, dibbosadhena sarīre makkhitamatte yeva sabbābādhā
 vūpasammanti, te sukhitā manussā „Sirivaddhasetthino gehe 30
 osadhassa mahanto ānubhāvo“ ti vaṇṇentā pakkamanti, M-assa

¹ Bā -no. ² Cks omit atha. ³ Cks mutthīr-, Bds -ikatvā. ⁴ Bā so eva- ⁵
 Bā -te. ⁶ Bā deti.

nāmagahanadivase mahāsetthi „mama puttassa ayyakādīnaṃ
 nāmeṃ' attho n' atthi, oṣadhanāmako va hotū“ 'ti' vatvā Osa-
 dhakumāro t' ev' assa nāmaṃ akāsi, idaṃ c' assa ahoṣi. „mama
 putto mahāpuṇṇo¹, na ekako vā nibbattissati, iminā saddhim
 5 jātadārakehi bhavitabban“ ti so olokāpentō dārakasahassānaṃ²
 ditṭhabbhāvaṃ sutvā³ sabbesaṃ pi kumārakānaṃ⁴ pilandhanāni
 datvā dhātiyo pesesi, „puttassa me upatṭhākā bhavissantīti“
 Bodhiṣattena saddhim yeva tesāṃ māṅgalaṃ kāresi, dārake
 alamkaritvā divase divase M-assa upatṭhānaṃ⁵ ānenti. B. tehi
 10 saddhim kilanto vaddhitvā sattavassikakāle suvaṇṇapaṭimā viya-
 abhirūpo ahoṣi, ath' assa gāmaṃajjhe tehi saddhim kilantassa
 batthiādisu āgacchantesu kilamaṇḍalaṃ bhijjati, vātātapakāle
 dārakā kilamānti, ekadivasāṃ tesāṃ kilantānaṃ⁶ akālamegho
 utthahi, taṃ disvā nāgabalo M. dhāvitvā ekaṃ sālāṃ pāvīsi,
 15 itare dārakā pacchato dhāvanta aññaṃaññassa pādesū pakkha-
 litvā patitvā janṇukabhedādīni pāpunṇesu, B. „imasmim ṭhāne
 kilasālāṃ kātuṃ vattati, evaṃ na kilamiṣṣāma“ 'ti cintetvā te
 dārake āha: „imasmim ṭhāne vāte vā ātapē vā vasse vā ṭhā-
 nānisajjanasayanakkhainaṃ ekaṃ sālāṃ kareyyāma“, ekekaṃ
 20 kahāpaṇaṃ āharathā“ 'ti ā., te sahassadārakā tathā akāmsu,
 M. mahāvaddhakim pakkosāpetvā „imasmim ṭhāne sālāṃ karo-
 hīti“ sahassaṃ adāsi, sa „sādhū“ 'ti sahassaṃ gahetvā bhūmim
 samaṃ kārāpetvā khānuke koṭṭetvā suttāṃ pasāresi; taṃ Mahā-
 sattacittāṃ⁷ na ganhi⁸, M. tassa suttapasāraṇavidhānaṃ ācik-
 25 khanto¹⁰ „evaṃ pasāretvā¹¹ sādhukaṃ pasārehīti“ ā., „sāmi
 ahaṃ¹² attano sippānurūpena pasāresim, ito aññathā na jānā-
 mīti“, „tvaṃ ettakam pi ajānanto ambhākaṃ dhanāṃ¹³ gahetvā
 sālāṃ kathāṃ karissāsi, āhara suttāṃ pasāretvā te dassāmi¹⁴
 suttāṃ āharāpetvā sayāṃ pasāresi, Vissakammena pasāritāṃ

¹ Cks - puṇṇo. ² Cks - saṃ. ³ Bā natvā. ⁴ Cks kumāra. ⁵ Bā upatṭhānaṃ.
⁶ Cks kilamantānaṃ. ⁷ Cs - kareṣāma, Bā karissāma. ⁸ Ck mahāsattāṃ.
 Bā omiṣṣe taṃ - ganhi. ¹⁰ Bā āraento. ¹¹ Bā apasā. ¹² Bā adda suttāṃ.
¹³ Cks manāṃ.

viya ahosi, tato vaddhakim āha: „evam suttam pasāretum
 sakkhissasīti“, „na sakkhissāmi sāmīti“, „mama vicāranāya
 pana kātūm sakkhissasīti“, „sakkhissāmi sāmīti“ ā, M. tassā
 sālāya yathā ekasmim sesaḡgantukamanussānam ekasmim
 padese anāthānam vasanatthānam hoti ekasmim padese anā-
 thānam¹ itthīnam vijāyanatthānam ekasmim ḡgantukasama-
 brāhmaṇānam vasanatthānam ekasmim sesaḡgantukamanussānam
 ekasmim ḡgantukavāṇijānam bhaṇakatthapanatthānam² hoti,
 tathā sabbāni tāni thānāni bahimukhāni katvā sālām vicāresi, 10
 tatth³ eva kiḡamaṇḡalam tatth³ eva vinicchayaṃ³ tatth³ eva
 dhammasabham kāresi, katipāhen⁴ eva nitthitāya sālāya citta-
 kāre pakkosāpetvā sayam vicāretvā ramaṇīyam cittakammaṃ
 kāresi, sālā Sudhammadevasabhāpaṭibhāḡā ahosi, tato „na
 ettāvatā sālā sobhati, pokkharāṇim pana kāretum vattatīti“ 15
 pokkharāṇim khaṇāpetvā itthakavaddhakim pakkosāpetvā sayam
 vicāretvā mūlam datvā saḡassavaṃkāṃ satatittham pokkharā-
 ṇim kāresi, sā paṇcaviḡḡapadumasaṇchannā Nandanavanapok-
 kharāṇi viya sobhati, tassā tīre pupphaphalaḡhare. nānārukkhe
 ropāpetvā Nandanāvanāsadisam uyyānam kāresi, tam eva ca 20
 sālām nissāya dhammikasamaṇabrāhmaṇānaṃ c⁵ eva ḡgantuka-
 gamikādīpaṇ ca dānavattam⁴ paṭṭhapesi, sā tassa kiriyā sab-
 battha pākātā ahosi, bahumanussā osaranti, M. sālāyam nissī-
 ditvā sampattasāmpattānam kāraṇākāraṇam yuttāyuttam kathesi,
 vinicchayaṃ paṭṭhapesi, Buddhupāḡakālo viya ahosi. Tasmiṃ 25
 kāle Vedeḡarājā sattavassaccayena⁵ „cattāro p. amhe abhi-
 bhavitvā paṇcamo p. uppajjissatīti“ ime kathayimsu, kattha so
 etarahīti“ saritvā „tassa vasanatthānam jānāthā“⁶ ti catūhi
 dvārehi cattāro amacce pesesi, sesadvārehi nikkhantā M-am
 na passimsu, pācīnavārena nikkhanto sālādīni disvā „paṇḡitena 30
 nāma imissā sālāya kārakena vā kārāpakena vā bhavitabban“

¹ Cks vica-. ² Cks anāthā. ³ Bā omits tattheva vi-. ⁴ Bā -vattam. ⁵ Bā
 adds cintesi.

ti cintetvā manusse pucchi: „ayam sālā kataravaddhakinā katā“
 ti, manussā „nāyam vaddhakinā attano balena katā, Sirivaddhakissetthissa pana puttassa Mahosadhapāṇitassa vicāraṇāya
 esā sālā katā“ ti vadimsu, „kativasso pana p.“ ti, „pari-
 5 punnasattavasso“ ti amacco rañña dīṭṭhasupinadivasato paṭ-
 ṭhāya gaṇetvā „rañño supinadassanaṃ sameti, ayam eva so
 p.“ ti rañño dūtaṃ pāhesi: „deva pācīnayavamajjhakagāme
 Sirivaddhasetthiputto Ma-pāṇḍito nāma sattavassiko va samāno
 evarūpan nāma sālāṃ kāresi, pokkharāṇim pi uyyānam pi kāresi,
 10 imaṃ p-aṃ gaṇetvā ānemi mā¹ ānemīti“ rañño sāsanaṃ pesesi,
 rājā taṃ sutvā va tuṭṭhacitto Senakaṃ pakkosāpetvā taṃ
 atthaṃ ārocetvā „kiṃ Senaka ānema p-an“ ti pucchi, so vaṇṇaṃ
 maccharāyanto² „mahārāja sālādīnaṃ kārāpitaṃ mattaken³ eva p.
 nāma na hoti, yo koci etāni kāreti, appakaṃ etan“ ti ā:, so
 15 tassā kathāṃ sutvā „bhavitabbam ettha kāraṇenā“⁴ ti tuṇhi
 hutvā „tatth⁵ eva vasanto tāva⁶ p-aṃ vimaṃsatū“⁷ ti amaccassa
 dūtaṃ paṭipesesi, taṃ sutvā amaccō tatth⁸ eva vasanto p-aṃ
 vimaṃsi, tatr⁹ idaṃ vimaṃsanuddānaṃ:

1. Maṃsaṃ goṇo gaṇṭhi suttaṃ putto¹⁰ goḷarathena ca
 20 daṇḍo sisaṃ ahi¹¹ c¹² eva kukkuṭo maṇi vijāyanaṃ¹³
 odanaṃ vāluka¹⁴ cāpi talākuyyānaṃ gadrabho maṇṭi¹⁵.

Ta. maṃsaṃ ti ekadivasāṃ Bodhisatte¹⁶ kilamaṇḍalaṃ gacchante¹⁷ eko
 seno sūnāphalakato¹⁸ maṃsapesin gaṇetvā ākāsaṃ pakkhandi, taṃ disvā dārakā
 maṃsapesin chaḍḍāpessāmā¹⁹ ti senaṃ anubandhimsu, seno ito c²⁰ ito ca dhā-
 25 vati, te uddhaṃ oloketvā tassa pacchato pacchato gacchantā pāsāpādisu upak-
 khalitvā kilamanti, atha tesāṃ p. āha: chaḍḍāpemi nan²¹ ti, chaḍḍāpehi sāmīti,
 tena hi passathā²² ti so uddhaṃ anoloketvā va vātavegena dhāvitvā senassa
 chāyaṃ akkamitvā paṇiṃ paharitvā mahāravaṃ ravi, tassa tejena so saddo se-
 nassa kucchayaṃ vinivijjhītvā²³ nicchārito²⁴ viya aho si, so bhito maṃsaṃ
 30 chaḍḍesi, M. maṃsassa²⁵ chaḍḍitabhāvaṃ ūtvā chāyaṃ olokeṇo bhūmiyaṃ

¹ Bā udāhuna. ² Ck^s vaṇṇama-, Bā lābhamach-. ³ Ck^s tava, Bā omits tāva.
⁴ all three MSS. puttana. ⁵ Ck^s paṇijāyanaṃ, C^s manivijāyanaṃ, Bā maṇijāya-
 naṃ. ⁶ all three MSS. -kaṇ. ⁷ Ck^s atha g. m. ⁸ all three MSS. -tto. ⁹
 Bā -to, adding tadā. ¹⁰ Bā suna-. ¹¹ Ck^s san, Bā -passatha nan. ¹² Bā
 nisiditvā. ¹³ Bā niccharanto. ¹⁴ Ck^s maṃsaṃ.

petitum adatvā ākāse yeva sampaticchi, tam acchariyam disvā mahājano madanto
 appothento mahāsaddam akāsi, amacco tam pavattim natvā rañño sāsanam pes-
 sesi: p. iminā nāma upāyena mānsapesim chaddāpesi idam devo jānātū 'ti, rājā
 tam sutvā Senakam pucchi: kim Senaka ānema p-an ti, so cintesi: tassa idhā-
 gatakālato patthāya mayam nippabbhā. bhayissāma atthibhāvam pi no¹ rājā na
 jānissati na tam ānetum dātum vattatīti so vappamaccharatāya² na mahārāja
 ettakena p. nāma hoti appamattakam kiñci etan ti ā., rājā majjhatto hutvā
 tatth' eva nam vīmanisatū 'ti puna sāsanam pesesi; goṇo ti eko yavamajjhaka-
 gāmvāsipuriso³ vasse patite kasissāmīti gāmantarato goṇe kiñitvā ānetvā gehe
 vasāpetvā punadvase gocarapatthāya tiṇabhūmim netvā⁴ gonapiṭṭhe nisiṇno⁵ kilan-
 tarūpo otaritvā nisiṇno niddam okkami, tasmiṃ khane eko coro goṇe gahetvā
 palāyi, so pabujjhivā goṇe adisvā ito c' ito ca oloketvā palāyantam coram disvā
 vegena pakkhanditvā kuhiṃ me goṇe nesīti ā., mama goṇe attano icchitattāhanam
 nemīti, tesam vivadam sutvā mahājano sannipati, p. tesam sālādvārena gacchan-
 tānam saddam sutvā ubho pi te pakkosāpetvā va tesam kiriyaṃ disvā va ayaṃ
 coro ayaṃ sāmiko ti jānāti, jānanto pi pana kasmā vivadatthā 'ti pucchi, goṇa-
 sāmiko āha: ime āham asukagāmatō asukassa nāma hattharo kiñitvā ānetvā gehe
 vasāpetvā tiṇabhūmim nesim, tattha me pamādam disvā ayaṃ goṇe gahetvā
 palāyi, sv-āham ito c' ito ca olokeno imam disvā anubandhitvā gaṇhim, asu-
 kagāmvāsino mayā etesam kiñitvā gahitabhāvam jānantīti ā., coro mam' ete
 ghare jātā ayaṃ musā bhapatīti ā., aha te p.: aham vo attāṃ dhammena vi-
 nicchinissāmi, thassatha me vinicchaye ti pucchitvā thassāma 'ti vutte mahā-
 janassa hadayaṃ gaṇhitum vattatīti paṭhamam coram pucchi: tayā ime goṇā⁴
 kiṃ khādāpitā⁵ kiṃ pāyitā ti, yāguṃ pāyitā⁶ tilapiṭṭhiṃ ca māse ca⁷ khādāpitā
 ti, tato goṇasānikam pucchi, so āha: kuto me sāmi duggatassa yāguādini.
 25 tiṇam khādāpitā ti, p. tesam katham parisam gahāpetvā piyaṅgupattāni āharāpetvā
 udukkhale koṭṭhāpetvā uḍake maddāpetvā goṇe pāyesi, goṇā tiṇam eva chadda-
 yimsu, p. passath' idam ti mahājanassa dassetvā coram pucchi: coro si tvam
 na coro sīti, coro 'mhi ti ā., tena hi ito patthāya mā evarūpam akāsīti, B-assa
 purisā pana tam apanetvā hatthapādehi koṭṭhetvā dubbalam akaṃisu, aha p.
 30 āmantetvā ovaḍitvā diṭṭhadhamme yeva tāva te idam dukkham samparāye pana
 nirayādīsu mahādukkham anubhavissasi, ito patthāya pajahe tam kamman ti
 pañcasīlāni adāsi, amacco tam pavattim yathābhūtam rañño ārocāpesi, rājā
 Senakam pucchitvā gonattam nāma mahārāja yena kenaci⁸ vinicchitan ti āga-
 mehi tāvā 'ti vutte rājā majjhatto hutvā puna tath' eva sāsanam pesesi, evam
 35 sabbavādesu pi veditabbam, itoparam pana uddānamattam eva vibhajitvā das-
 sessāma; gaṇṭhitvā ekā duggatitthi⁹ nānāvāṇehi suttehi gaṇṭhike bandhitvā
 katasuttagaṇṭhikapilāndhanam giyato mocetvā sātakaṣa upari thāpetvā paṇḍitena
 kāritapokkharanīṃ nahāyitum otari, aparā tarunīti tam disvā lobham uppādetvā
 ukkhipitvā amma ativiya sobhanam idam kittakena katham aham pi attano eva-
 40

¹ Ck te. C ne. ² Bā balavalābhamacch-. ³ Bā pācinayava-. ⁴ Cks goṇe.

⁵ Cks -dāpetvā. ⁶ Cks pāyitvā. ⁷ Bā -piṭṭhiṃ māsaṃ. ⁸ Cks ye keci.

rūpaṃ karissāmīti gīvāya pīlāndhitvā pamāṇaṃ tāv' assa upadhāremīti pucchitvā
 tāya uccittatāya upadhāreḥīti vuttā gīvāya pīlāndhitvā pakkāmi, itarā disvā
 siḅhaṃ uttaritvā sātaḁaṃ nivāsetvā upadhāvitvā kataṃ me pīlāndhanaṃ gaheṭvā
 palāyāsīti sātaḁe gaṇhi, itarā nāhaṃ 'tava saptakaṃ gaṇhāmi, mama gīvāyaṃ
 5 eva! pīlāndhanaṃ ti ā., tam sutvā mahājano sannipati, p. dārakehi saddhimi
 kiḷanto tāsaṃ kalahaṃ katvā sālādvārena gacchanānaṃ saddaṃ sutvā kiṃsaddo
 eso ti pucchitvā ubhinnaṃ kalahakāraṇaṃ sutvā pakkosāpetvā ākāraṃ¹ eva ayaṃ
 coriṃti nātvā tam atthaṃ pucchitvā mama vinicchaye, thassathā 'ti vatvā āma
 sāmīti vutte paṭhamāṃ coriṃ pucchi: tvaṃ imaṃ pīlāndhanaṃ kataragandhaṃ
 10 vilimpasīti, ahaṃ niccaṃ sabbasamhāraḁaṃ² vhimpāmīti, sabbasamhāraḁo³ nāma
 sabbagandhehi yojetvā kataragandho, tato itaraṃ pucchi, sā āha: 'kuto mayhaṃ
 duggatāya sabbasamhāraḁo⁴, ahaṃ niccaṃ piyaṅgupupphagandhaṃ eva⁵ vhimpā-
 mīti ā, p. udakapāṭim āharāpetvā⁶ naṃ pīlāndhanaṃ tattha pakkhipāpetvā⁷ gaṇ-
 dhikaṃ pakkosāpetvā etaṃ pāṭim⁸ upasiṃghitvā asukagandhabhāvaṃ nāma jāna-
 15 hīti ā, so upasiṃghanto piyaṅgupupphabhāvaṃ nātvā imaṃ Ekanipātaṃ g. ā:

2. Sabbasamhāraḁo n' atthi guddhaṃ kaṅgu pavāyati (vol. I p. 134)

alikaṃ bhāsaṃ⁹ yam¹⁰ dhuttī saccam āhu mahallikā ti.

Ta. dhuttīti dhuttikā, āhū 'ti āha katheti, ayaṃ eva vāpātho.

M. tam kāraṇaṃ mahājanaṃ jānāpetvā cori si tvaṃ na¹ cori² pucchitvā
 20 coribhāvaṃ paṭijāṇesi, tato paṭṭhāya M-assa paṇḍitabbāyo mahājanassa pākaḁo
 jāto; suttaṃ ti ekā kappāsakkhetṭarakkhikā itthi kiḷattaṃ rakkhanti tatth' eva
 parisuddhaṃ kappāsaṃ gaheṭvā sukhumaṣuttāṃ kantiṃ gulāṃ katvā ucchaṅge
 thāpetvā gāmaṃ āgacchanti paṇḍitassa pokkharāṇiyaṃ nahāyissāmīti sātaḁassa
 upari³ suttagulaṃ thāpetvā nahāyitum otari, aparā itthi tam disvā luddhacittā
 25 tam gaheṭvā aho māṇapaṃ suttaṃ tayā ammaṃ katan ti accharaṃ paḥaritvā olo-
 kenti viya ucchaṅge katvā pakkāmi, tam purimaṇayaṃ⁴ eva vitthāretabbāṃ, p.
 coriṃ pucchitvā tvaṃ gulāṃ karonti kiṃ anto pakkhipitvā akāsīti kappāsapha-
 latṭhiṃ⁵ sāmīti, itaraṃ pucchi sā timbaruṇṭṭhiṃ⁶ ti ā., so ubbiṇṇaṃ kathaṃ
 parisam gaḥāpetvā suttagulaṃ nibbethāpetvā timbaruṇṭṭhiṃ⁶ disvā tam cori-
 30 bhāvaṃ sampatichāpesi, mahājano haṭṭhatutṭho suvinicchito aṭṭo ti sādhu kāra-
 saḥassāni pavattesi; putto⁷ ti ekā itthi puttaṃ ādāya mukhadhovanatthāya paṇ-
 ditassa pokkharāṇiyaṃ gantvā puttaṃ nahāpetvā āttano sātaḁe nisidāpetvā mukhaṃ
 dhovitvā nahāyitum otari, tasmiṃ khaṇe ekā yakkhinī naṃ dāraḁaṃ disvā
 kbādītukamā hutvā futhivesaṃ gaheṭvā saḥāyike sobhati vatāyaṃ dāraḁo tav' eso
 35 putto ti pucchitvā āma ammaṃ ti vutte pāyemi⁸ naṃ ti vatvā pāyehīti vuttā
 tam gaheṭvā thokaṃ kiḷāpetvā tam ādāya palāyitum ārabhi, itarā tam disvā
 dhāvitvā kuhiṃ me puttaṃ nesīti gaṇhi, yakkhinī kuto tayā putto laddho maṃ
 eso putto ti ā., tā kalahaṃ karontiyo sālādvārena gacchanti, p. kalahasaddaṃ
 sutvā tā⁹ pakkosītva kiṃ etaṃ ti pucchitvā aṭṭaṃ sutvā akkhināṃ animisatāya¹⁰

¹ Ck. gīvāyame. ² Bā-sāhār. ³ Bā-gandhaṃ. ⁴ Ck. bhāsaṃ yā, C. bhāsaṃ
 yā. ⁵ Bā-labijam. ⁶ Bā-rusaṭṭhiṃ. ⁷ Bā-puttaṃ. ⁸ Ck. pesemi. ⁹ Ck.

tam, Bā omīti tā. ¹⁰ Ck. animmī-, Bā animmīsa-.

c^oeva rattatāya ca yakkhinim yakkhinīti ñatvāpi mama vinicchaye ñassathā 'ti
 vatvā āma ñassamā 'ti vutte lekhaṃ kaḍḍhitvā lekhamajjhe dārakaṃ nīpajjāpetvā
 yakkhiniyā hatthesu mātara padesu gāhāpetvā dve pi ākaḍḍhitvā gaṇhatha, kaḍ-
 ḍhituṃ sakkontiyā eva putto ti ā, tā ubho pi kaḍḍhimsu, dārako kaḍḍhiya-
 māno¹ dukkhappatto hutvā viravi, mātā hadayena phalitena viya puttān mocetvā 5
 rodamanā aṭṭhāsi, p. mahājanān pucchī: dārake² mātu hadayaṃ mudukaṃ hoti
 udāhu amātu hadayan ti, mātu hadayaṃ paṇḍitā 'ti, idāni kim etaṃ dārakaṃ ga-
 hetvā ñhitā mātā hoti vissajjetvā ñhitā ti, vissajjetvā ñhitā paṇḍitā 'ti, imaṃ pana
 dārakacorim tumhe jānāthā 'ti, na jānāma paṇḍitā 'ti, yakkhinī esā, dārakaṃ
 khādituṃ gaṇhīti, kathaṃ jānāsi paṇḍitā 'ti, akkhinaṃ animisatāya c^o eva rat- 10
 tāya ca chāyāya abhāvena ca nirāsainkatāya ca nikkaruṇatāya cā 'ti, atha naṃ
 pucchī: kāsi tvaṃ ti, yakkhini-mhi sāmīti. kasmā imaṃ dārakaṃ gaṇhīti, khā-
 diṭṭuṃ sāmīti, andhabāle pubbe pi pāpakaṃ katvā yakkhinī jātāsi, idāni puna
 pi pāpaṃ karosī aho andhabālāsīti ovaḍitvā jaṇcasu silesu paṭiṭṭhāpetvā uyyo-
 jesi, dārakamātā ciraṃ jīva sāmīti p-am thometvā puttān ādāya pakkāmi; 15
 goḷarathena cā 'ti goḷena ca rathena ca, eko kira lakuṇṭakattā goḷo kālā-
 vaṇṇattā ca kālō ti Goḷakālō nāma puriso satta saṃvaccharāṇi ghare kammaṃ
 katvā bhariyaṃ labhi, sā nāmena Dīghatālā nāma, so ekadivasān taṃ āman-
 tetvā bhadde pūvakhādaniyaṃ paca mātāpitara³ datṭhuṃ gacchissamā 'ti vatvā
 kin te mātāpitūhīti tāya paṭikkhitte⁴ pi yāvatatiyaṃ vatvā pūvaṃ pacāpetvā 20
 pātheyyaṃ ca paṇṇākāraṃ ca ādāya tāya saddhiṃ maggaṃ paṭipanno autarāmagge
 uttānavāhinim nadim addasa, te pana dve pi udakabhīrukā va, tasmā taṃ
 nadim uttaritūṃ avisabantaṃ nadītīre aṭṭhamsu, tadā Dīghapitṭhi nāma eko
 duggatamanusso taṃ nadim anuvicaranto taṃ ñānaṃ pāpuṇi, atha naṃ te diṣvā
 pucchimsu: sammā ayaṃ nadī gambhīrā uttānā ti, so tesān udakabhīruka- 25
 bhūvaṃ ñatvā atigambhīrā caṇḍamacchā ti ā, samma tvaṃ kathaṃ gamissasīti,
 idha suṃsumāramakarāṇaṃ ambehi saddhiṃ paricayo atthi, tena amhe na vihe-
 ñentīti, tena amhe nehitī āhamsu, sūdhū 'ti sampatīcehi, ath' assa khajja-
 bhojjaṃ adamsu, so katabhattakico samma paṭhamaṃ kaṃ nemīti pucchī, tava⁵
 sahāyikaṃ paṭhamaṃ nehi, maṃ pacchā nessesīti vutte so sūdhū 'ti taṃ khandhe 30
 katvā pātheyyaṃ ca paṇṇākāraṃ ca sabbaṃ gahetvā nadim otaritvā thokaṃ gantvā
 ukkuṭiko nisīditvā pakkāmi, Goḷakālō tīre ñhito va yāva gambhīrā vatāyaṃ nadī
 evaṃ dīghapitṭhisāpi⁶ nāma evarūpā mayhaṃ pana asayhā bhavissatīti cintesi,
 itaro pi taṃ nadīmajjhaṃ netvā bhadde abhiṃ taṃ possessāmi sampannavatthā-
 lamkāradāsādāsi parivutā vicarissasi, kin te ayaṃ lakuṇṭakavāmanako karissati, 35
 mama vacanaṃ karohīti ā, sā tassa vacanaṃ sutvā attano sāmike⁷ sinehaṃ
 bhinditvā taṃ khaṇaṃ yeva tasmiṃ paṭibaddhacittā hutvā sāmi sace maṃ na
 chaḍḍessasi karissāmi te vacanaṃ ti sampatīcehi, te paratīraṃ gantvā ubho pi
 sammodamanā Goḷakālāṃ pahāya tiṭṭha tvaṃ ti vatvā tassa passantass' eva
 khādaniyaṃ khādantaṃ pakkāmisu, so diṣvā ime ekato hutvā maṃ chaḍḍetvā 40

¹ C^o vaḍḍhiya-, C^k vaḍḍhimsuyamāno. ² B^d -kesu. ³ C^ks -ram. ⁴ B^d -ttā.

⁵ so all three MSS. for mama? ⁶ C^ks dīghassāpi. ⁷ C^ks -kā.

- palāyanti maññe ti aparāparam dhāvanto thokaṃ oṭarivā bhayena nivattitvā pua-
tesu kopena jīvāmi vā marāmi vā ti laṃghitvā¹ nadiyaṃ patito² uttānabhāvaṃ
ñātvā nadīm uttaritvā vegena anubandhitvā³ taṃ pāpūnitvā are dutthaḥora kuhiṃ
me bhariyaṃ nesīti⁴ āha⁵, itaro pi taṃ are dutthavāmanaka kuto tava bhariyā
5 mam' esā bhariyā ti vatvā gīvāya gahetvā parivattetvā khiṇi, so Dīghatālaṃ hatthe
gahetvā tiṭṭha kuhiṃ gacchasi sattasaṃvaccharāṇi ghare⁶ katvā laddhabhāriyā me
siti⁷ vatvā tena saddhīm kalahaṃ karonto sālāya santikaṃ pāpūni, mahājano
saṇṇipati, M. kiṃsaddo nāma⁸ eso ti pucchitvā ubho pi te pakkosāpetvā va-
canaṇapativacanaṃ sutvā mama vinicchaye ṭhassathā⁹ ti vatvā ṭhassāma¹⁰ ti vutte
10 paṭhamāṃ Dīghapitthīm pakkosāpetvā tvaṃ konāmo sīti pucchī, ahaṃ Dīgha-
pitthiko nāma sāmīti, bhariyā te kāmāma ti, so tassā nāmaṃ ajānanto aññaṃ
nāmaṃ kathesi, mātāpitāro te kiṃnāmā ti, asukanāmā¹¹ ti, bhariyāya te mātā-
pitāro kiṃnāmā ti, so ajānitvā aññaṃ nāmaṃ kathesi, ath' assa kathaṃ pari-
saṃgāhāpetvā apanetvā itaraṃ pakkosāpetvā purimanāyena¹² eva sabbesaṃ nāmaṃ
15 pucchī, so yathābhūtaṃ jānanto avirajjhivā kathesi, tam pi apanetvā Dīghatālaṃ
pakkosāpetvā tvaṃ kāmāma ti pucchī, ahaṃ Dīghatāla nāma sāmīti, sāmiko te
konāmo ti, ajānanti aññaṃ kathesi, mātāpitāro pi te konāmā ti, sā yathābhūtaṃ
kathesi, sāmikassa te mātāpitāro konāmā ti, sā vippalapanāti aññaṃ kathesi, p.
itare dve pakkosāpetvā mahājanaṃ pucchī: imissā kathā Dīghapitthissa vacanena
30 sameti¹³ Golakālassā¹⁴ ti, Golassa paṇḍitā¹⁵ ti, ayaṃ imissā sāmiko itaro coro ti
vatvā aha nāmi pucchitvā corabhāvaṃ sampaticchāpesi; rathe¹⁶ ti eko pana
puriso rathe nisīditvā mukhadhovanatthāya nikkhami, tasmaṃ khane Sakko
āvajjanto p-aṃ disvā Mahosadhabuddhaṃkurassa paññānubhāvaṃ pākataṃ ka-
rissāmaṃti cintetvā manussavesenāgantvā rathassa pacchābhāgaṃ gahetvā pāyāsi,
25 rathe nisinnapuriso tāta ken' atthena āgato sīti pucchitvā tumhe upaṭṭhātun ti
vutte sādhū¹⁷ ti sampaticchitvā yānā oruyha sarīrakiccathāya gato, tasmaṃ khane
Sakko ratham abhīrūhitvā vegena pājesi, rathasāmiko sarīrakiccaṃ katvā nik-
khamanto Sakkaṃ ratham gahetvā palāyantaṃ disvā vegena¹⁸ gantvā tiṭṭha
tiṭṭha kuhiṃ me ratham nesīti vatvā tava ratho añño bhaviṣṣati ayaṃ pana
30 mama ratho ti vutte tena saddhīm kalahaṃ karonto sālādvāraṃ pāpūni, p. kiṃ
etan ti taṃ pakkosāpetvā āgacchantam disvā va nibbhayātāya¹⁹ c'eva akkhīnaṃ ca
animisatāya²⁰ ca ayaṃ Sakko ayaṃ rathasāmīti aññāsi, evaṃ sante pi vivāda-
kāraṇaṃ pucchitvā mama vinicchaye ṭhassathā²¹ ti vatvā āma ṭhassāma²² ti vutte
ahaṃ ratham pājessāmi tumhe dve pi ratham pacchato gahetvā gacchatha ratha-
35 sāmiko na vissajjeti itaro vissajjessati vatvā purisaṃ āpāpesi: ratham pāja-
pehīti, so tathā akāsi, itare pacchato gahetvā gacchanti, rathasāmiko thokaṃ
gantvā dhāvituṃ asayhamāno vissajjettvā²³ thito, Sakko rathena saddhīm dhāvat'
eva, p. ratham nivattāpetvā manussānaṃ ācikkhi: ayaṃ puriso thokaṃ gantvā

¹ B² ullaṅgh-. ² C² panito, C³ panino? ³ C² omiṭṭ anu-. ⁴ C² nehiṭi, B² nemīti. ⁵ B² ganhi. ⁶ C² B² add kamman. ⁷ B² ahaṃ s. s. gh. k. k. laddhā bh. me ti. ⁸ B² adds udāhu. ⁹ so C²; B² ratho. ¹⁰ all three MSS. animmi-.

rathan' vissajjetvā t̥hito, ayam pana rathena saddhīm dhāvitvā rathen' eva sad-
 dhīm nivatti, n' ev' assa sarire pi sedabindumattam pi atthi, na assāsapassāso,
 abhito animisanetto eso Sakko devarājā ti, aha nam devarājāsīti pucchitvā āmā
 'ti vutte kasmā āgato s̥tī, tav' eva paññāpakāsanattham paṇḍitā 'ti, tena hi mā
 puna evarūpam akāsīti ovadi, Sakko Sakkānubhāvam dassento ākāse t̥hatvā 5
 suvnicchito aṭṭo ti p-assa thutūh katvā sakat̥ṭhānam eva gato, tadā so amarro
 sayam eva rañño santikam gantvā mahārāja p-ena evam rathaṭṭo vinicchito¹,
 Sakko pi tena parājito, kasmā purisavisesam na jānāsī devā 'ti ā., rājā Sena-
 kam pucchi: Senaka ānema p-an ti, so mahārāja na ettakena paṇḍitā nāma
 honti āgametha tava vīmaṁsītvā jānissāmīti. Sattadārakapañño n̥t̥ṭhito: 10
 Daṇḍo ti ath' ekadivasam p-am vīmaṁsissamā 'ti khadradanḍakam āharāpetvā
 tato vidatthimattam gahetvā cundakārena sut̥thu likhāpetvā pācīnayavamajjhaka-
 gāmaṁ pesayīmsu, yavamajjhakagāmavāsīno kira paṇḍitā, imassa khadradanḍa-
 kassa idam aggaṁ idam mūlan ti jānantu, sace na jānanti sahasam² daṇḍo ti,
 gāmavāsīno sannipattitvā jānitum asakkontā seṭṭhino kathayīmsu: kadāci Maho- 15
 sadhap. jāneyya pakkosāpetvā tam pucchathā 'ti, seṭṭhi nam p-am kīlamanḍalā³
 pakkosāpetvā tam attham ārocetvā tāta mayam jānitum na sakkoma api nu tvam,
 sakkhissasi tāta 'ti pucchi, tam sutvā p. rañño imassa aggena vā mūlena vā
 payojanam⁴ atthi mama vīmaṁsanatthāya pesitam bhavissatīti cintetvā āha-
 ratha tāta jānissāmīti hatthena gahetvā idam aggaṁ idam mūlan ti natvāpi 20
 mahājānassa hadayam gaṇhanattham⁵ udakapātim āharāpetvā khadradanḍakam
 majjhe suttana bandhitvā suttakoṭṭiyam gahetvā kh-kam udakapit̥ṭhe t̥hapesi,
 mūlam bhārikatāya paṭhamam udake nimujji, tato mahājānam pucchi: rūkkhassa
 nāma mūlam bhāriyam hoti udāhu aggaṁ ti mūlam paṇḍitā 'ti tena hi imassa
 paṭhamam nimuggaṁ passath' etam mūlan ti imāya saññāya aggaṁ ca mūlaṁ ca 25
 ācikkhi, gāmavāsīno pi idam aggaṁ idam mūlan ti rañño paṇḍīmsu, rājā tus-
 sitvā ko imam jānāti⁶ pucchitvā Sirivaddhiseṭṭhiputto Mahosadhap. ti sutvā
 kim Senaka ānema nan ti pucchi, adhivāsehi deva aññena pi upāyena nam
 vīmaṁsissamā⁷ t'c; sisan ti ath' ekadivasam itthiyā ca purisassa cā 'ti dve
 sīsāni āharāpetvā idam itthiyā sīsam idam purisassa sisan ti jānantu⁸ ajānan- 30
 tānam sahasam⁹ daṇḍo ti paṇḍīmsu, gāmavāsīno ajānantā M-am pucchīmsu,
 so disvā va aññāsī purisāsīse kira sībāni ujukāni honti itthīsīse vaṁkāni honti
 parivattetvā gacchanti, so iminā abhiññāpēna idam sīsam itthiyā idam sīsam
 purisassā 'ti, gāmavāsīno rañño paṇḍīmsu, sesam purimasadisam eva; ahīti
 ath' ekadivasam sappāni ca sappinīni ca āharāpetvā ayam sappo ayam sappinū¹ 35
 jānantū 'ti pesesun, gāmavāsīno p-am pucchīmsu, so disvā va jāni: sappassa
 hi naingut̥ṭham thūlam hoti sappiniyā tanukam sappassa sīsam thūlam hoti
 sappiniyā digham sappassa akkhīni mahautāni sappiniyā khuddakāni sappassa
 sovattiko paribbando⁹ hoti sappiniyā vicchinnako¹⁰, so imehi abhiññāpēhi¹¹

¹ Bā suvī. ² Bā -ssi. ³ Cks -lain. ⁴ Bā gahakattam. ⁵ Bā jānātīti. ⁶ Bā
 adda sādhu senakā ti. ⁷ Ck -ti. ⁸ Bā -ssa. ⁹ Cē paribaddho? Bā paṭibaddho.
¹⁰ so Cks; Bā vicchindikā. ¹¹ Cks -nena.

- ayaṃ sappo ayaṃ sappinṭi ācikkhi, sesaṃ vuttanayam eva; kukkuṭo ti ath¹
 ekadivasāṃ pācīnayavamajjhagāmaṃvāsino amhākaṃ sabbasetāṃ pādavisāṇaṃ sīsa-
 kakudhaṃ² taṇḍo ti paḥiṇiṃsu, ajānanta p-aṃ pucchiṃsu, so āha: rājā vo
 5 sabbasetāṃ kukkuṭaṃ āharāpeti³, so āhi pādanakhatāya⁴ pādavisāṇo nāma sīse
 cūlāya⁵ sisakakudho⁶ nāma tikkhattum vassanto taṇḍo a. nadati nāma,
 tasmā evarūpaṃ kukkuṭaṃ pesethā⁷ 'ti ā., te pesayīṃsu; manīti Sakkena
 Kusaraṇṇo dinno maṇikkhandho aṭṭhasu thānesu variko ahoṣi, tassa suttāṃ
 chinnāṃ, koci purāṇasuttaṃ nīharitvā navasuttaṃ pavesetum na sakkoti, eka-
 10 divasaṃ imambā maṇikkhandhā purāṇas. nīharitvā navāṃ pavesentū⁸ 'ti⁹ pesa-
 yīṃsu, gāmaṃvāsino n' eva purāṇaṃ nīharitum na navāṃ pavesetum sakkhiṃsu,
 asakkontā p-assa ācikkhiṃsu, so mā cintayitthā¹⁰ 'ti madhubindum āharāpetthā¹¹ 'ti
 āharāpetvā maṇino dvīsu passesu chiddaṃ madhunā¹² makkhetvā kambalasuttaṃ
 vaṭṭetvā koṭṭiyāṃ madhunā makkhetvā thokaṃ chidde pavesetvā kipillikāṇaṃ
 15 nikkhamaṇaṭṭhāne thapesi, kipillikā madhugandhena bilā¹³ nikkhamitvā maṇi
 purāṇasuttaṃ khādamānā gantvā¹⁴ kambalasuttakoṭṭiyāṃ gaḥetvā dāsivā¹⁵ kad-
 dhanta ekena passena nīharīṃsu, p. pavesitabhāvaṃ nātva raṇṇo dethā¹⁶ 'ti
 gāmaṃvāsinaṃ adāsi, te raṇṇo pesayīṃsu, so pavesitaupeyāṃ sutvā tussī; vijā-
 yanaṃ¹⁷ ti ekadivasāṃ kira raṇṇo maṇigalausabhaṃ bahumāse khādāpetvā
 20 mahodaraṃ katvā visāṇāni dhovitvā telena makkhetvā haliddiyā ayaṃ ca raṇṇo
 pācīnayavamajjhagāmaṃvāsinaṃ paḥiṇiṃsu, tumhe kira paṇḍitā ayaṃ ca raṇṇo
 maṇigalausabho paṭiṭṭhitagabbho etaṃ vijāyāpetvā savaccham pesetha apesentānaṃ
 saḥassaṃ¹⁸ taṇḍo ti, gāmaṃvāsino na sakkā idaṃ kātum kin nu kho karissāma
 'ti p-aṃ pucchiṃsu, so iminā paṇḥapaṭibhāgena bhavitabban ti cintetvā sak-
 25 khissatha paṇ¹⁹ ekaṃ raṇṇā saddhiṃ kathanasamathaṃ visāradam purisaṃ laddhun
 ti pucchi²⁰, na garukaṃ etaṃ paṇḍitā²¹ 'ti, tena hi naṃ pakkosāpetthā²² 'ti, te
 pakkosāpayīṃsu, atha naṃ M. āha: ehi tvaṃ bho purisa tava kese piṭṭhiyaṃ²³
 vikiritvā nānappakāraṇaṃ balavaparidevanāṃ paridevanto rājadvāraṃ gaṇḍha
 aṇṇehi pucchito kiñci avatvā parideva raṇṇā pana pakkosāpetvā paridevakāraṇaṃ
 30 pucchito samāno piṭā me deva vijāyitum na sakkoti ajja sattamo divaso paṭi-
 saraṇaṃ, me hohi vijāyanūpeyāṃ assa kathehīti vatvā raṇṇo kin vippalapasi
 aṭṭhānaṃ etaṃ purisā nāma vijāyanta n' atthīti vutte sace deva evaṃ saccāṃ
 atha pācīnayavamajjhagāmaṃvāsino kathaṃ maṇigalausabhaṃ vijāyūpessantīti va-
 deyyāsīti, so sādhu²⁴ 'ti sampatiṇchitvā tathā akāsi, rājā ken' idaṃ paṇḥapaṭi-
 85 bhāgaṃ cintitaṃ ti pucchitvā Mahosadhapāṇḍitena²⁵ 'ti sutvā tussī; oḍanaṃ ti
 aparasmīm divase p-aṃ vimāṃsissamā²⁶ 'ti pācīnayavamajjhagāmaṃvāsino am-
 hākaṃ aṭṭhaṅgasamannāgataṃ ambilodanaṃ pacitvā pesentu tatr' imāni aṭṭhaṅ-

¹ so Cks; Bds -kukkuṭam. ² Bds -ssa. ³ Bds -si. ⁴ Bds -nakhasikhatāya. ⁵
 Bds sisacūlatāya. ⁶ Bds -kukkuṭo. ⁷ Bds adds apavesentānaṃ saḥassataṇḍo ti. ⁸
 Cks chijjamukhe madhubindum. ⁹ Cks bilāya, Bds omits bilā. ¹⁰ Bds āg- ¹¹
 Bds dāsi-. ¹² Cks vijāyan. ¹³ Bds -ssa. ¹⁴ Bds -itvā. ¹⁵ Bds viṭhi-.

gāni na taṇḍulehi na udakena na ukkhaliyā na uddhane na agginā¹ na dārūhi
 na itthiyā na purisena na maggenā apesentānaṃ sahaṣṣaṃ² daḍḍo ti, gāmaṇḍasino
 taṃ kāranaṃ ajānantā p-aṃ pucchimsu, so mā cintayitthā³ 'ti vatvā na taṇḍu-
 lehi⁴ nāmā⁵ 'ti kaṇṭhe⁶ gāhāpetvā na udakena⁷ nāmā⁸ 'ti himaṃ gāhāpetvā na
 ukkhaliyā⁹ nāmā¹⁰ 'ti aññaṃ mattikabhājānaṃ g. na uddhane¹¹ nāmā¹² 'ti khāṇuke
 koṭṭhāpetvā¹³ na agginā¹⁴ nāmā¹⁵ 'ti pakataggim pahāya araṇiaggim gāhāpetvā na
 dārūhi¹⁶ nāmā¹⁷ 'ti pattāni g. ambilodanaṃ pacāpetvā navabhājane pakkhipitvā
 lajetvā¹⁸ na itthiyā na purisenā 'ti paṇḍakena ukkhipāpetvā na maggenā 'ti
 mahāmaggaṃ pahāya jaṃghamaggena rañño pesethā 'ti āha, te tathā karimsu,
 rājā ken' esa paṇho nāto ti pucchitvā M-paṇḍitena¹⁹ 'ti sutvā tussi; vāluka²⁰
 ti aparādivase paṇḍitassa²¹ eva vīmaṃsanatthaṃ gāmaṇḍasinaṃ sāsanaṃ pahipiṃsu:
 rājā dolāya kīlītukāmo rājakule ca purāṇavālukayottaṃ chinnaṃ²² ekaṃ vāluka-
 yottaṃ vaṭṭetvā²³ pesentu apesentānaṃ sahaṣṣaṃ²⁴ daḍḍo ti, te ajānitvā p-aṃ
 pu-, p. pi iminā paṇhapaṭibhāgen' eva bhavitabban ti cintetvā gāmaṇḍasino assāsetvā
 vacanakusale dve tayo purise pakkosāpetvā gacchatha rājānaṃ vadetha: deva
 gāmaṇḍasino tassa yottassa tanuṃ vā thūlaṃ vā ti pamāṇaṃ na jānanti porāna-
 kavālukayottato vidatthimattaṃ vā²⁵ caturaṅgulamattaṃ vā²⁶ khaṇḍaṃ pesetha
 taṃ kira oloketvā tena pamāṇena vaṭṭessantīti sace vo rājā amhākaṃ ghare
 vālukayottaṃ nāma na kadāci bhūtapubban ti vadati atha naṃ sace mahārāja
 taṃ na sakkā kūtūṃ yavamajjhakavāsino kathaṃ vālukayottaṃ karissantīti va-
 deyyathā²⁷ 'ti pesesi, te tathā karimsu, rājā sutvā kena cintitaṃ idāṃ paṇhapaṭi-
 bhāgan ti pucchitvā paṇḍitena²⁸ 'ti sutvā tussi; taḷākan ti aparādivasaṃ rājā
 udakakīlaṃ kīlītukāmo pañcaviḍhapadumasañchannaṃ navaṃ pokkharapaṇi pesentu
 apesentānaṃ s. d. ti gāmaṇḍasinaṃ pahipiṃsu, te p-assa ārocesuṃ, so iminā
 paṇhapaṭibhāgen' eva bh. ti cintetvā vacanakusale katipayamanusse pakkosathā²⁹
 'ti pakkosāpetvā etha tumhe uduke kīlitvā akkhini rattāni katvā allakesa alla-
 vatthā kalalamakkhitasarirā yottadaṇḍaleḍḍuhatthā hutvā rājadvaraṃ gantvā
 dvāre ṭhitabhāvaṃ rañño ārocāpetvā katokāsā pavisitvā mahārāja tumhehi kira
 pācina -- vāsino pokkharapaṇi pesentū 'ti pahitattā³⁰ mayaṃ tumhākaṃ anuc-
 chavikaṃ mahantaṃ pokkharapaṇi ādāya āgutā, sū pana araṇṇavāsikattā³¹ na-
 garaṃ disvā pākāraparikkhaṭṭalākādīni oloketvā bhūtatasiṭṭa yottāni chūditvā
 palāyitvā araṇṇaṃ eva pavitthā mayam leḍḍudaṇḍadihi pothetvā³² nivattitūṃ
 nāsakkhimhā tumhākaṃ kira araṇṇā ānutaṃ purānapokkharapaṇi detha³³ taya³⁴
 saddhiṃ yojetvā āharissamā³⁵ 'ti vatvā rañña na kadāci mama araṇṇato pokkharapaṇi

¹ C^s na uddhanena agginā, B^d na uddhanena na agginā, C^k uddhane na agginā, omitting na before uddhane; this is, in spite of the Comment, perhaps the right reading. ² B^d -ssa. ³ C^k -lā. ⁴ C^k -kā. ⁵ C^k -kaṃ. ⁶ C^k -liya. ⁷ C^k -naṃ. ⁸ B^d koṭṭhā. ⁹ all three MSS. aggi. ¹⁰ B^d dārūhi, C^k dāru. ¹¹ B^d lañetvā, C^s lañjenti. ¹² B^d -kan. ¹³ C^k jinnā. ¹⁴ C^k vatte-, B^d paṭṭe-. ¹⁵ C^k vivadittha, omitting vā. ¹⁶ C^k omit vā. ¹⁷ C^s pabinnā, B^d pāṇipatha. ¹⁸ B^d -ññe vāsittā. ¹⁹ C^k poth-, B^d podhentāpi. ²⁰ B^d pesetha. ²¹ C^k add naṃ.

- nāma āgatapubbā¹ na ca mayā kassaci yojetvā āharaṇatthāya pokkharāṇi² pesita-
pubbā ti vutte sace evaṃ yavamajjhakavāsino kathaṃ pokkharāṇiṃ pesessanti
vadeyyāthā³ 'ti vatvā pesesi, te tathā, karīṃsu, rājā p-ena nātābhāvaṃ sutvā
tusgi: uyyānaṃ ti pun' ekadivasaṃ mayā uyyānakīlaṃ kilītukāma ambhakaṃ
6 ca uyyānaṃ purāṇaṃ yavamajjhavāsinaṃ supupphitarusañchanuṃ naṃ uyyā-
naṃ pesentū 'ti pahīṇīṃsu, p. iminā p-n' eva bh. ti te samassāsetvā manusse
pesetvā purīmanayen' eva kathāpesi, tadā rājā tussitvā Senakaṃ pucchi: kiṃ
Senaka ānema p-an ti, so lābhamaccharena na ettakena p. hoti āgamehīti ā.
tassa vacanaṃ sutvā rājā cintesi: Mahosadhap. dārakapaṇṇo⁸ pi mama manāṃ
10 gaṇhi evarūpesu pi ssa gūhaviṃsaṃsanesu c' eva pañhapatibhāgesu ca Bud-
dhassa vyākaraṇaṃ viya vissajjesi Senako evaṃvidhaṃ⁴ p-aṃ ānetuṃ na deti
kim me Senakena ānessāmi naṃ ti so mahantena parivārena gāmaṃ pāyāsi,
tassa maṅgalassaṃ abhirūhitvā gacchantassa assassa pādo phālitaṃ⁵ bhūmiyā
antaraṃ pavisitvā bhijji, rājā tato va nivattitvā nagaraṃ pāvisi, ahaṃ Senako
15 upasamkamitvā pucchi: mahārāja p-aṃ kira ānetuṃ yavamajjhakavāsinaṃ gaṇi'
atthā⁶ 'ti, āma p-tā 'ti, mahārāja tumhe maṃ anattakāmaṃ katvā passatha⁷
āgametha tāvā 'ti vutte pi atituriṭṭā nikkham'tha⁸ paṭhamagāmanen' eva maṃ-
galassassa pādo bhinnu ti, so tassa vacanaṃ sutvā tuṇhi hutvā pun' ekadivasaṃ
tena saddhiṃ mantesi: kiṃ Senaka Ma-paṇḍitaṃ ānema⁹ 'ti tena lādeva sayāṃ
20 agantvā dūtaṃ pesetha: p-a ambhakaṃ tava santikaṃ āgacchantānaṃ assassa
pādo bhinnu assatarāṃ⁹ no pesetu seṭṭhataraṃ cā¹⁰ 'ti yadi assatarāṃ pesessati
sayāṃ āgamissati seṭṭhataraṃ pesento pitaraṃ¹¹ pesessati ayam eko no pañho
bhavissati, rājā sādhu ti sampaticehitvā tathā vatvā¹² dūtaṃ pesesi, p. dūtava-
canaṃ sutvā rājā mamaṃ c' eva¹³ pitaraṃ ca me passitukāmo ti cintetvā pitu-
25 santikaṃ gantvā vanditvā tāta rājā tumhe ca mamaṃ¹⁴ ca dātṭhukāmo tumhe
paṭhamataraṃ seṭṭhisahassaparivutā gacchatha gacchantā ca tucchahatthā agantvā
navasappipūraṃ candanakarapḍakāṃ ādāya gacchatha rājā tumhehi saddhiṃ paṭi-
santhāraṃ katvā gahapati rūpaṃ āsanaṃ ṇatvā¹⁵ nisidatha¹⁶ 'ti vakkhati tumhe tathū-
rūpaṃ āsanaṃ ṇatvā¹⁵ nisideyyātha tumhākaṃ nisinnakāle ahaṃ āgamissāmi rājā
30 mayāpi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā p-a tavānurūpaṃ āsanaṃ ṇatvā nisidā¹⁷ 'ti
vakkhati athāhaṃ tumhe olokessāmi¹⁸ tumhe tāya saññāya āsanā vuttāya tāta
Ma-paṇḍita imasmiṃ āsane nisidā¹⁷ 'ti vadeyyātha aji' eko¹⁷ pañho matthakaṃ
pāpupissati, so sādhu 'ti sampaticehitvā vuttanayen' eva gantvā attano dvāre
thitābhāvaṃ rañño ārocāpetvā pavisaṭṭi¹⁹ 'ti pesite pavisitvā rājānaṃ vanditvā
35 ekamantaṃ atthāsi, rājā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā gahapati tava putto
Ma-to kuhī ti pucchi, pacchato āgacchati devā²⁰ 'ti, rājā āgacchati sutvā
tutthamānaso hutvā attano yuttāsanaṃ ṇatvā nisidā²¹ 'ti ā., so attano yuttāsanaṃ

¹ Bā bhūtap-. ² all three MSS. -ṇiṃ. ³ Ck dārakapaṇṇo, Bā saddadāraka-
paṇṇe. ⁴ Bā evarūpaṃ. ⁵ Bā phālita? ⁶ Ck āga-. ⁷ so Ck; Bā tumhe
mayā imāṃ anattakāmaṃ gantvā passathetaṃ. ⁸ Bā atituriṭṭo va nikkha-
mitvā passata. ⁹ Bā adde vā. ¹⁰ Bā vā. ¹¹ Ck naraṃ? ¹² Bā katvā. ¹³
Ck mamaṃ. ¹⁴ Ck maybaṇ. ¹⁵ Ck katvā, Ck omiṭ gahapati rūpaṃ. ¹⁶
Ck mīti. ¹⁷ Bā aṭheko.

natvā ekamantaṃ nisīdi, M. pi alaṃkatapaṭṭiyatto dārakasahassaparivuto alaṃ-
 katarathe nisīditvā nagaraṃ pavisanto parikhāpīṭṭhe ekaṃ gadrabhaṃ dīsvā
 thāmasampanne mānave ānāpesi: etaṃ gadrabhaṃ anubandhitvā gahetvā yathā
 eaddaṃ na karoti evaṃ assa mukhabandhānaṃ katvā ekasmiṃ attharake vaṭṭetvā
 aṃsenādāya gacchathā¹ 'ti, te tathā karimṃsu, Bo- pi mahantena parivārena na-
 garaṃ pāvīsi, mahājano esa kira Sirivaddhakaseṭṭhino putto Mahosadho p.
 nāma esa kira jāyamāno osadhaghaṭṭikaṃ hatthena gahetvā jāto iminā kira te
 ettakānaṃ vimaṃsanapañhānaṃ paṭibhāgā² nātā² ti M-aṃ abhittavanto olo-
 kento ca tittim na gacchati, so rājadvāraṃ gantvā attano āgatasāsanam paṭi-
 hāresi, rājā sutvā va tuṭṭhahattho mama putto Ma - - to khippaṃ āgacchatu³ 'ti ā.,
 so dārakasahassaparivuto pāsādaṃ abhirūhitvā rājānaṃ vanditvā ekamantaṃ
 atṭhāsi, rājā taṃ dīsvā va somanassappatto hutvā madhurapaṭṭisanthāraṃ katvā
 paṇḍita patirūpaṃ āsanam natvā nisīdā 'ti ā., so pitaraṃ olokesi, ath' assa
 pitā olokitasaññāya utṭhāya p-a imasmiṃ āsane nisīdā 'ti ā., so tasmiṃ nisīdi,
 taṃ tattha nisinnaṃ dīsvā va Senaka-Pukkusa-Kāvinda-Devindā c' eva aññe
 ca andhabālā ti pāpim paharitvā mahāhasitaṃ hasitvā imam andhabālam p. ti
 vadanti so pitaram āsanā utṭhāpetvā sayam nisīdati imaṃ p. ti vattuṃ ayuttan
 ti parihāsaṃ karimṃsu, rājāpi dummukho ahosi, atha naṃ M. puechi: 'kiṃ
 mahārāja dummukhi' atthā 'ti, āma p-a dummukho 'mhi savanaṃ eva te mānā-
 paṃ dassanaṃ amanāpaṃ jātan ti, kimkāraṇā ti, pitaraṃ āsanā utṭhāpetvā
 nisinnattā⁴ ti. kiṃ pana tvaṃ mahārāja sabbatṭhānesu puttehi pitā⁴ va uttamo
 ti maññasīti, āma paṇḍita 'ti, atha naṃ M. nanu mahārāja tumhehi ambhakaṃ
 assatarāṃ vā⁵ pesetu seṭṭhatarāṃ vā⁵ ti sāsanaṃ pahitaṃ 'ti vatvā āsanā utṭhāya
 te mānave oloketvā tumhehi gahitaḡadhabhaṃ ānethā 'ti ānāpetvā rañño pāda-
 mūle nippajjāpetvā mahārāja ayaṃ gadrabho kiṃ agghatīti puechi, sace upakā-
 rako atṭhakabhāpāne agghatīti, imaṃ pana gadrabhaṃ paṭicca ajānīyavalavāya
 kucchimhi vutthaassataro⁶ kiṃ agghatīti, anaggho p-a 'ti, deva kasmā evaṃ
 kathetha naṃ tumhehi idāṃ⁷ eva vuttaṃ sabbatṭhānesu puttehi pitā⁴ va uttamo
 ti sace taṃ saccāṃ tumhākaṃ vāde⁷ assatarato gadrabho uttamo hoti kiṃ
 mahārāja tumhākaṃ p-a ettakaṃ pi jānituṃ asakkontā pāpim paharitvā hasanti
 aho tumhākaṃ p-ānaṃ paññāsampatti kuto vo ere laddhā ti cattāro pi p-e
 paribhāsītva⁸ rājānaṃ imāya Ekanipāte gāthāya ajjhabhāsi:

3. Haṃsi⁹ tvaṃ evaṃ maññesi¹⁰ seyyo (Cfr. I, 424)

puttena pitā ti¹¹ rājaseṭṭha

haṇḍ' assatarassa te ayaṃ (add pi?)

assatarassa hi gadrabho pitā ti.

T. a.: yadi tvaṃ rājaseṭṭha sabbatṭhānesu seyyo puttena pitā¹¹ evaṃ
 maññasi, haṇḍ' assatarassa te ayaṃ ti tava assatarato pi ayaṃ seyyo hotū
 'ti ā., kimkāraṇā: assatarassa hi gadrabho pitā ti. Evaṃ ca pana vatvā āma

¹ Bā āga. ² Bā -o. ³ Bā sayamnis-. ⁴ Ck² pitaro. ⁵ so all three MSS.

⁶ Bā nippatto assataro. ⁷ Bā pāde. ⁸ Ck² Bā -hāsitvā. ⁹ so Ck²; Bā hasi-

¹⁰ Bā maññasi. ¹¹ Bā hi.

mahārāja sace puttato pitā seyyo mama pitaraṃ gaṇhatha sace pītito putto seyyo mañ gaṇhatha tumhākaṃ atthāyā¹ 'ti, rājā somanassappatto ahoṣi, sabba-rājaparisa sukathito p-ena pañho ti unnādādīni sādhu-kārasahassāni² adāsi³, aṅgulipoṭhā ca celukkhepasahassāni⁴ ca pavattiṃsu⁵, cattāro p-ā dummukhā ahesuṃ, mātāpitunnaṃ guṇaṃ jānanto Bodhisattena sadiso n' atthi, so kasmā evaṃ akāsi⁶ti na ca pītu avamānathāya rañṇā⁷ pana assataraṃ vā pesetu seṭṭhatarāṃ vā ti⁸ pesitaṃ tasmā tassa pañhassa āvibhāvanatthaṃ attano ca paṇḍitabhāvassa nāpanatthaṃ catunnaṃ p-tānaṃ nippabhūkaratthaṃ⁹ evaṃ akāsi⁶ti. Gadra bhapañho nittithito.

- 10 Rājā tussitvā gandhodakapunnāṃ suvaṇṇabhimkāraṃ ādāya „pācīna -- gāmaṃ rājabhogena bhuñjā“ 'ti seṭṭhissa hatthe udakaṃ pātetvā „sesaseṭṭhino etass' eva upatṭhākā hontū“ 'ti vatvā Bo-assa mātuyā sabbālaṃkāre pesetvā gadra bhapañhe pasanno B-aṃ puttaṃ katvā gaṇhituṃ seṭṭhiṃ voca: „gaha-
- 15 pati Ma-taṃ mama puttaṃ katvā dehīti“, „deva, taruṇo ayaṃ tāva, ajjāpi 'ssa mukhaṃ khīragandhaṃ vāyati, mañhallakakāle tumhākaṃ santike bhavissatīti“, „gahapati, tvaṃ ito patṭhāya etasmiṃ nirālayo hohi, ayaṃ ajjatagge mama putto, ahaṃ mama puttaṃ posetuṃ sakkhissāmi, gaccha tvaṃ“ ti taṃ uyyojesi, so
- 20 rājānaṃ vanditvā p-aṃ āliṅgitvā ure nipajjāpetvā sīse cumbitvā ovādam assa adāsi, so pi pitaraṃ vanditvā „tāta mā cintayitthā“ 'ti uyyojesi, rājā p-aṃ pucchi: „tāta antobhattiko bhavissasi udāhu bahibhattiko“ ti, so „mahā me parivāro, bahibhattikena mayā bhavituṃ vaṭṭatīti“ cintetvā „bahibhat-
- 25 tiko bhavissāmīti“ ā. 'ath' assa rājā anurūpagehaṃ dāpetvā dārakasahassaṃ ādiṃ katvā paribbayaṃ dāpetvā sabbapari-bhoge dāpesi, so tato patṭhāya rājānaṃ upatṭhahi, rājāpi naṃ vīmaṃsitukāmo va ahoṣi. Tadā ca nagarassa dakkhinādvārato avidūre pokkharāṇitīre ekasmiṃ tāle kākakulā-
- 30 vake mañiratanāṃ ahoṣi, tassa chāyā pokkharāṇiyaṃ pañṇāyi, „po-ṇiyaṃ maṇīti“ rañṇo ārocesuṃ, so Senakaṃ āmantetvā

¹ Bā mātthāya. ² Oka-kāraṃ. ³ Bā adamsu. ⁴ Bā -ttayimsu. ⁵ C's -o. ⁶ Bā adda sāsaṇaṃ.

„po-yam kira maṇiratanam paññāyati, katham tam gaṇhāpema“
 'ti pucchitvā „udakam harāpetvā¹ gaṇhitum vaṭṭatīti“ vutte
 „tena hi evam karohīti“ tass' eva bhāram akāsi, so bahu-
 manusse sannipātāpetvā udakam ca kaddamañ ca harāpetvā²
 bhūmiṃ³ bhinditvāpi mañim na addasa, puna punṇāyam pok- 5
 kharaniyā mañicchāyā paññāyi, so puna pi tathā katvā n' eva
 addasa, tato rājā p-am āmantetvā „po-yam eko maṇi paññā-
 yati, Senako udakakaddamam harāpetvā bhūmiṃ⁴ bhindāpetvāpi
 na addasa, punṇāya po-yā puna paññāyati, sakhissasi tam
 • mañim gaṇhāpetun“ ti, so „n' etaṃ mahārāja garu⁵, etha 10
 dassessamīti“, rājā tussitvā „passissāmi⁶ ajja p-assa nāṇa-
 balan“ ti mahājanaparivuto pokkharaniṭṭiram gato, M. tīre
 thatvā mañim olokento va „nāyam maṇi po-yam, tālarukkhe
 iminā bhavitabban“ ti natvā „n' atthi deva po-yam mañīti“
 vatvā „ñanu uduke paññāyatīti“ vutte udakapātiṃ āharāpetvā 15
 „passa⁷ deva, nāyam maṇi po-yam yeva paññāyati pātiyam pi
 paññāyatīti“ vatvā „p-a kattha pana mañinā bhavitabban“ ti
 vutte „deva po-yam pi pātiyam pi chāyā va paññāyati na
 maṇi, māni pana etasmiṃ tālarukkhe kākakulāvake, purisaṃ
 āropetvā otarāpehīti“ ā., rājā tathā mañim āharāpesi, p. tam 20
 gahetvā raṇṇo hatthe ṭhapesi, mahājano p-assa sādhu-kāram
 datvā Senakam paribhāsanto „maṇiratanam tālarukkhe kāka-
 kulāvake atthi⁸, Senako balavapurisehi pokkharaniṃ⁹ yeva
 bhindāpeti¹⁰, p-ena nāma Mahosadhasadisena (add na?) bhavi-
 tabban“ ti M-assa thutiṃ akāsi, rājāpi tassa tuṭṭho attano 25
 gīvāya piḷandhanam muttāhāram datvā dāra-kasahassassa muttā-
 valiyo dāpesi, Bo-assa ca parivārassa ca vinā¹¹ patihārena¹²
 upatṭhānam anujāni. Ekūnavīsati paṇho niṭṭhito.

Pun' ekadivasam rājā p-ena saddhiṃ uyyānam agamāsi,

¹ Bā niharitvā. ² Bā niha-. ³ Bā bhūmi, Cks -mīyam. ⁴ Cks -iyam, Bā bhūmam. ⁵ Bā garuṃ. ⁶ Cks -mīti. ⁷ Ck tassa, Bā passatha. ⁸ Cks ṭhapetvā in the place of kaka- atthi. ⁹ Cks -niyam. ¹⁰ Bā senaka bālo bahumanussehi po-nim yeva bhindāpesitī. ¹¹ so Cks; Bā iminā. ¹² so Ck Bā; Cs paṭihā-.

tadā eko kakaṇṭako toraṇagge vasati, so rājānaṃ āgacchantaṃ
 disvā otaritvā bhūmiyaṃ nipajji, rājā tassa kiriyaṃ disvā „p-a
 ayaṃ k. kiṃ karotīti“ pucchi, „mahārāja tumhe sevātīti“,
 „sace evaṃ mā amhākaṃ sevā nipphalā hotu, bhogaṃ assa
 6 dāpehīti“, „deva, nāssa bhogena kiccaṃ atthi, khādaniyamattaṃ
 alam etassā“ 'ti, „kiṃ pan' esa khādatīti“, „maṃsaṃ devā"
 'ti, „kittakaṃ laddhuṃ vaṭṭatīti“, „kākaṇikagghanaṃ devā"
 'ti, rājā ekaṃ purisaṃ āṇāpesi, „rājadāyo' nāma kākaṇikamatto
 na vaṭṭatīti imassa nibaddhaṃ aḍḍhamāsakassa maṃsaṃ āha-
 10 ritvā dehīti“, so „sādhū“ 'ti tato paṭṭhāya tathā akāsi, so
 ekadivasaṃ uposathamāghāte² maṃsaṃ alabhitvā tam eva
 aḍḍhamāsakam vijjhītvā suttakena āvunitvā tassa gīvāya pi-
 landhi, ath' assa taṃ nissāya māno uppajji, taṃ divasaṃ eva
 rājā puna ūyyānaṃ agamāsi, so rājānaṃ āgacchantaṃ disvā
 15 dhaṇaṃ nissāya uppannamānavasena „Vedeha, tvam nānu³ kho
 mahaddhano, ahan nu kho“ ti raññā saddhiṃ attānaṃ samaṃ
 karonto anotaritvā toraṇagge yeva sīsaṃ cāleno nipajji, rājā
 tassa kiriyaṃ oloketvā „p-a, esa pubbe viya ajja na otarati,
 kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

20 4. Nāyaṃ pure uṇṇamati⁴ toraṇagge kakaṇṭako,
 Mahosadha vijānāhi kena thaddho kakaṇṭako ti.

Ta. uṇṇamatīti⁵ yathā ajja anotaritvā toraṇagge yeva sīsaṃ cāleno
 uṇṇamati⁶ evaṃ pure (add na) uṇṇamati⁷, kena thaddho k. ti kena kā-
 raṇena thaddhabhāvaṃ āpanno.

25 Paṇḍito „uposathamāghāte⁸ maṃsaṃ alabhanta rāja-
 purisena gīvāya baddhaaḍḍhamāsakaṃ nissāya tassa mānena⁹
 bhavitabban“ ti nātvā imaṃ gātham āha:

5. Aladdhapubbaṃ laddhāna aḍḍhamāsam kakaṇṭako
 atimaññati rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahan ti.

¹ Bā rājādāyo. ² Bā -the māghāte. ³ Bā nu. ⁴ Ck unu-, Bā oṇa-, Bā oram-?
⁵ Bā oṇa-, Bā ora-? ⁶ Bā na oramati. ⁷ Ck omīti evaṃ - - ti. Bā has evaṃ
 pure oṇamati. ⁸ Bā -the mā-. ⁹ Ck add uppanno.

Rājā taṃ purisaṃ pakkosāpetvā pucchi, so yathābhūtaṃ ārocesi, rājā „kañci' apucchitvā va sabbaññūbuddhena viya paṇḍitena kakaṇṭakassa ajjhāsāyo nāto“ ti ativiya pasīditvā p-assa catūsū dvāresu sumkaṃ dāpesi, kakaṇṭakassa pana rājā kujjhivā vattaṃ haretuṃ¹ ārabhi, p. pana „ayuttan“ ti ni- 5
vāresi. Ka ka ṇṭa ka pa ṇ ho ni tti ho.

Ath' eko Mithilavāsī Piṅguttaro nāma māṇavo² Takkaṣilaṃ gantvā disāpāmokkhācariyassa santike sippaṃ sikkhanto³ khip-
pam eva sikkhi, so anuyogaṃ datvā „gacchāṃ' ahan“ ti āca-
riyaṃ apucchi, tasmim̐ pana kule sace pi vayappattā dhītā 10
hoti jetthantevāsikassa dātabbā ti vattaṃ ca⁴, tassācariyassa
ekā dhītā atthi abhirūpā devāccharapaṭibhāgā, atha naṃ „dhī-
taraṃ te tāta dassāmi, taṃ ādāya gamissasīti“ ā., so pana
māṇavo dubbhago kālakaṇṇi, kumārikā mahāpuṇṇā, tassa
taṃ disvā cittaṃ nāliyyati, so taṃ ārocento⁵ pi „ācariyassa 15
vacanaṃ na bhindissāmīti“ sampaṭicechi, brāhmaṇo dhītaraṃ
tassa adāsi, so rattibhāge alaṃkatasirisayane nipanno tāya
āgantvā sayanaṃ abhirūḷhamattāya tintināyamāno⁶ sayanā ota-
ritvā bhūmiyaṃ nipajji, sāpi otarivā tassa santikaṃ gatā,
so utthāya puna sayanaṃ abhirūhi, sāpi puna sayanaṃ abhi- 20
rūhi, so pana sayanā otari, kālakaṇṇi nāma siriya saddhiṃ na
sameti, kumārikā sayane yeva nipajji, so bhūmiyaṃ yeva sayi,
evaṃ sattāhaṃ vitināmetvā taṃ ādāya ācariyaṃ vanditvā nik-
khami, antarāmagge allāpasallāpamattam pi n' atthi, aniccha-
mānā va ubho pi Mithilaṃ pattā, Piṅguttaro nagarā avidūre 25
ekaṃ phalasampannaṃ udumbaraṃ disvā khudāya pīlito abhi-
rūhitvā udumbarāni khādi, sāpi chātajjhata⁷ rukkhamūlaṃ
gantvā „mayham pi phalāni pāthethā“ 'ti ā., „kiṃ tava hattha-
pādā n' atthi, sayam pi abhirūhitvā khādā“ 'ti, sā abhirūhitvā
khādi, so tassā abhirūḷhabhāvaṃ natvā sīghaṃ otarivā ruk- 30

¹ B⁴ kiñci. ² B⁴ vattaṃ hā-. ³ B⁴ vuttaṃ. Idam vuttaṃ in the place of vattañca. ⁴ so all three MSS. for arocento? ⁵ C⁴ tināyamāno, B⁴ attiyamāno harāyamāno. ⁶ B⁴ chātattāya.

- khaṃ kaṇṭakehi parikkhipitvā „mutto 'mhi kālakaṇṇiyā“ ti vatvā palāyi, sā otaritvā gantuṃ asakkonti tatth' nisīdi. Atha rājā uyyāne kīlitvā hatthikkhaṇḍhe nisinno sayaphasamaye nagaraṃ pavisanto taṃ tattha disvā paṭibaddhacitto hutvā „sa-
- 6 pariggahā apariggahā“ ti pucchāpesi, sā „atthi me sāmi kula-
- dattiko pati, so pana! māṃ idha nisīdāpetvā chaḍḍetvā palāto“ ti ā., amacco taṃ kāraṇaṃ rañño ārocesi, rājā „assāmikabhaṇ-
- ḍaṃ nāma rañño pāpuṇātīti“ taṃ otarāpetvā hatthiṃ āropetvā nivesanaṃ netvā abhiññāpetvā aggamaheṣiṭṭhāne ṭhapesi, sā
- 10 tassa piyā ahosi manāpā, udumbararukkhe dāṭṭhattā Udum-
- barādevit' eva nāmaṃ sañjānimsu, ath' ekādivasaṃ rañño uyyānagamanatthāya dvāragāmaṃ vāsikehi maggaṃ paṭijaggā-
- pesuṃ¹, Piṇḍuttaro pi bhaṭṭiṃ Faronto kacchaṃ bandhitvā kuddālena maggaṃ tacchati, magge anitṭhite deva rājā U-deviyā .
- 15 saddhiṃ rathe ṭhatvā nikkhami, U-devī pi taṃ kālakaṇṇiṃ maggaṃ tacchantam disvā evarūpaṃ sirim dhāretuṃ nāsakki,
- „ayaṃ kālakaṇṇitī“ taṃ elokentī hasi, rājā taṃ hasamānaṃ disvā kujjhivā „kasmā hasitī“ pucchi, „deva ayaṃ maggatacchako
- puriso mayhaṃ porāṇakasāmiko, esa maṃ udumbarukkhaṃ
- 20 āropetvā kaṇṭakehi parikkhipitvā gato, im' āhaṃ oloketvā evarū-
- pam sirim dhāretuṃ nāsakkiṃ², 'ayaṃ kālakaṇṇitī' cintetvā hasin“ ti, rājā „tvam musā kathesi, aññaṃ kañci³ disvā
- hasitaṃ tayā, māressāmi taṃ“ ti asin aggahesi, sā bhayappattā „deva paṇḍite tāva pucchā“ 'ti ā., rājā Senakaṃ pucchi:
- 25 „tvam imissā vacanaṃ saddahasitī“, „na saddahāmi deva, ko
- nāma evarūpaṃ itthiṃ pahāya gamissatīti“ ā., sā tassa kathaṃ sutvā atirekataraṃ⁴ bhītā ahosi, atha rājā „Senako kiṃ jānātī“,
- p-aṃ pucchissāmīti“ cintetvā taṃ pucchanto i. g. ā.:

ā. Itthī siyā rūpavatī sā ca silavatī siyā, (vol. II p. 115)

- 30 puriso taṃ na iccheyya saddahāsi Mahosadhā 'ti.

¹ Ck -pentesu, Cs paṭijaggantesu ² all three MSS. -i. ³ Bā ki-. ⁴ Cks nan.

⁵ Ck atirekakātā, Cs atirekatārā. ⁶ Cks jānāsītī.

Ta. sīlavatīti ācārasampannā.

Taṃ sutvā paṇḍito gātham āha:

7. Saddahāmi mahārāja: puriso dubbhago siyā,¹
sirī ca kālakaṇṇī ca na samenti kudācanam.

Ta, na samentīti samuddassa 'oratīrapārātīrāni viya nabhatalapaṭṭhavitālā 5
viya ca na samāgacchanti.

Rājā tassa vacanena taṃkāraṇā na kujjhi¹, hadayam assa
nibbāyi, so tassa tussitvā „p-a sace tvaṃ idha na bhavissasi
ajjāham bāla-Senakassa kathāya ṭhatvā evarūpaṃ itthiratanam
na labhissam, idāni taṃ nissāya mayā esā laddhā“ ti p-assa 10
satasahassena pūjam kāresi, tato devī pi rājānam vanditvā
„deva, p-am nissāya mayā jīvitam laddham, im' āham kaniṭṭha-
bhātikatṭhāne ṭhapetum varam varemīti“², „sādhū devī gaṇ-
hāsi³, dammi te varau“ ti, „devāham ajja⁴ paṭṭhāya mama
kaniṭṭham vinā na kiñci madhurarasaṃ khādissāmi, ito paṭṭhāya 15
velāya va avelāya vā dvāram vivarāpetvā imassa madhura-
rasaṃ pesetum labhanakavaram⁵ gaṇhāmīti“, „sādhū bhadde
imam varam gaṇhāhīti“. Sirikālakaṇṇipaṇho niṭṭhito.

Aparasmiṃ divase rājā katapātārāsabhatto dīghantare⁶
caṃkamanto dvārāpānantarena⁷ ekaṃ eḷakaṃ ca sunakhaṃ ca 20
mittasatthavaṃ karonte addasa, so kira eḷako hatthisālāya
hatthissa purato khittam anāmatṭhatinam⁸ khādi, atha naṃ
hatthigopakā poṭhetvā⁹ nīhariṃsu, viravitvā palāyamānaṃ ca
eko vegena gantvā piṭṭhiyaṃ daṇḍena pahari, so piṭṭhiṃ nā-
metvā vedanāmatto gantvā rājagehe mahābhittiṃ nissāya piṭhi- 25
kāya nipajji, taṃ divasam eva rañño mahānase atṭhicammā-
dini khāditvā vaddhitasunakho bhattakārake bhattiṃ sampādetvā
bahi ṭhatvā sarīre sedam nibbāpente macchamaṃsagandham
adhiyasetum asakkonto mahānasaṃ pavisitvā pidhānam pātetvā

¹ C^o taṃ kāraṇam bujji, B^d taṃ kāraṇam sutvā tassā akujjhivā. ² B^d yācā-
mīti. ³ B^d gaṇhāti. ⁴ B^d ajjato. ⁵ B^d labhikabbavaram. ⁶ B^d pāsādadigh-.

⁷ B^d vātavān-. ⁸ C^o anāmatta-, B^d anāmatha-. ⁹ B^d poth-.

- mamsaṃ khādi, bhattakārako bhājanasaddena pavisitvā taṃ
 sunakhaṃ disvā dvāraṃ pidahitvā taṃ leḍḍudaṇḍādīhi pothesi,
 so khāditamamsaṃ mukhen' eva chaddetvā viravitvā nikkhami,
 bhattakārako pi 'ssa nikkhantabhāvaṃ ñatvā anubandhitvā
 5 piṭṭhiyaṃ tiriyaṃ daṇḍena pahari, so piṭṭhiṃ nāmetvā ekaṃ
 pādaṃ ukkhipitvā eḷakassa nipannaṭṭhānam eva pāvisi, atha
 naṃ eḷako „samma kiṃ tvaṃ piṭṭhiṃ nāmetvā āgacchasi, kiṃ
 te vāto vijjhatīti“ pucchi, sunakho „tvam pi piṭṭhiṃ nāmetvā
 nipanno, kiṃ tava sarīre¹ vāto vijjhatīti“ pucchi, so attano
 10 pavattiṃ ārocesi, atha naṃ eḷako pucchi: „kiṃ pana tvaṃ puna'
 bhattagehaṃ gantvā sakkhissasīti“, „na sakkhissāmi, gatassa
 me jīvitāṃ n' atthīti“, „tvam pana hatthisālaṃ gantvā sak-
 khissasīti“, „mayāpi tattha gantvā na sakkā, gatassa me
 jīvitāṃ n' atthīti“, te „kathan nu kho mayaṃ idāpi jīvissāma“,
 15 'ti upāyaṃ cintesum, ath' eḷako āha: „sace mayaṃ 'samaggā'
 vāsaṃ vasitvā sakkoma atth' eso upāyo“ ti, „na hi kathe-
 hīti“, „samma tvaṃ ito paṭṭhāya hatthisālaṃ yāhi, 'nāyaṃ
 tiṇaṃ khādatīti' tayaṃ hatthigopakā āsaṃkaṃ na karissanti, tvaṃ
 mama tiṇaṃ āhareyyāsi, aham pi bhattagehaṃ pavisissāmi,
 20 'nāyaṃ mamsakhādako' ti bhattakārako mayi āsaṃkaṃ na
 karissati, aham pi te mamsaṃ āharissāmi“, te „atth' eso
 upāyo“ ti ubho sampaticchitvā sunakho hatthisālaṃ gantvā
 tiṇakalāpaṃ² dasitvā ānetvā mahābhittipitṭhikāyaṃ ṭhapesi,
 itaro pi bhattagehaṃ gantvā mamsakhaṇḍaṃ mukhapūraṃ
 25 dasitvā ānetvā tatth' eva ṭhapesi, sunakho mamsaṃ khādati
 eḷako tiṇaṃ khādati, te iminā upāyena samaggā sammodamānā
 mahābhittipitṭhikāya vasanti, rājā tesāṃ mittadhammaṃ disvā
 cintesi: „aditṭhapubbaṃ vata me kāraṇaṃ³ ditṭhaṃ, ime
 paccāmittā hutvāpi⁴ samaggavāsaṃ vasanti, idaṃ kāraṇaṃ
 30 gaṇetvā pañhaṃ katvā paṇḍite pucchissāmi, imaṃ ca pañhaṃ
 ajānante ratṭhā pabbājessāmi, taṃ jānantassa 'evārūpo paṇḍito

¹ Rd kinte. omitting sarīre. ² Rd -a. ³ C^o tiṇakaraṇaṃ, Ck tiṇakaraṇaṃ.
 Rd adds ajja. ⁴ Ck^o omit pi.

n' atthīti' sakkāraṃ karissāmi, ajja tāva avelā sve upatthāna-
kāle āgate pucchissāmīti" so punadivase paṇḍitesu upatthānaṃ
āgantvā nisinnesu pañhaṃ pucchanto i. g. ā.:

- a. Yesaṃ na kadāci bhūtapubbaṃ
sakkhiṃ sattapadam pi¹ imasmi loke
jātā amittā dve² sahāyā³
paṭisanthāya caranti kissa hetū 'ti.

† Ta. paṭisanthāyā 'ti saddahitvā ghaṭitā⁴ hutvā.

Idaṃ ca pana vatvā puna āha:

- u. Yadi me ajja pātarāsakāle
pañhaṃ na sakkuṇetha vattum etaṃ
pabbājayissāmi⁵ vo sabbe⁶,
na hi m' attho duppaññajātikehīti.

Senako aggāsane nisinno p. āsanapariyante, so taṃ pañ-
haṃ upadhārento atthaṃ adisvā cintesi: „ayaṃ rājā dandha- 15
dhātuko imaṃ pañhaṃ cintetvā samkaddhituṃ asamatto,
kiñci tena diṭṭhaṃ bhavissati, ekadivasaṃ okāsaṃ labhanto
imaṃ pañhaṃ nīharissāmi⁷“, Se- „kenaci upāyena ajja eka-
divasamattaṃ adhivāsāpetuṃ vaṭṭatīti⁸“, itare pi cattārō
andhakāragabbhaṃ pavitṭhā viya na kiñci passimsu, Se- „kin 20
nu kho Mahosadhassa pavattīti“ Bo-aṃ olokesi, so pi taṃ
olokesi, Se- Bodhisattassa olokitākāreṇ' eva⁹ tassādhīpāyaṃ
ñatvā tassa paṇḍitassāpi na upatthātīti sallakkheti ayaṃ ajja
etaṃ kathetuṃ asakkonto ten' ekadivasaṃ okāsaṃ icchati, pū-
ressāmi 'ssa manorathan ti raññā saddhiṃ vissāseṇa mahāhasitaṃ 25
hasitvā „kiṃ mahārāja sabbe va¹⁰ amhe pañhaṃ kathetuṃ asak-
konte pabbājessasīti“ ā, „āma paṇḍitā“ 'ti „etaṃ pi eko gaṇṭhi-
pañho ti tvaṃ sallakkhesi, na mayaṃ etaṃ pañhaṃ kathetuṃ
sakkoma, api ca thokaṃ adhivāsehi, gaṇṭhipañho ēsa na sakkā
mahājanamajjhe kathetuṃ, ekamante cintetvā pacchā tumhākaṃ 30

¹ read: -daṃ, omitting pi. ² read: duve. ³ Bā sahāyakā. ⁴ Bā ghaṭikā. ⁵
Bā rathā pabb-. ⁶ read: sabbe vo? or vo va sabbe? ⁷ read: -mitti? ⁸ Ck.
-setū ti. ⁹ Bā se- bodhisattassa olokitaśāññāya. ¹⁰ Bā saccameva.

yeva kathessāma, okāsan no dehīti“ M-am takketvā¹ imam
gāthadvayaṃ āha:

10. Mahājanasamāgamamhi ghore
janakolāhalasamāgamamhi jāte
5 vikkhittamanā anekacittā
pañham na sakkuṇoma vattum etaṃ.
11. Ekaggacittā (add pi?) ekamekā
rahasi gatā attham nicintayitvā
paviveke sammāsītvanā dhīrā
10 atha vakkhanti janinda attham an ti.

Ta. sammāsītvanā 'ti kāyacittaviveke tīhā ime dhīrā imam pañham
sammāsītva atha te etaṃ attham vakkhanti.*

- Rājā tassa katham sutvā arattamano hutvāpi „sādhū
cintetvā kathetha, akathente pabbājessāmīti“ tajjesi yeva, cat-
15 tāro pi p-ā pāsādā otarimsu, Se- itare „tātā, rājā sukhuma-
pañham pucchi, akathite mahantaṃ bhayaṃ bhaveyya, tumhe
sappāyabhojanaṃ bhuñjitvā sammā upadhārethā“ 'ti², p. pi
utthāya U-deviyā santikaṃ gantvā „devi ajja vā hiyyo vā rājā
kattha ciraṃ atthāsīti“ pucchi, „tāta dīghantare vātapānena
20 olokento caṃkamatīti“, tato B. cintesi: „rañña iminā passena
kiñci dīṭṭham bhavissatīti“, so tato gantvā bahi olokento
„elakasunakhānaṃ kiriyaṃ disvā rañño³ pañho abhisamkhato“
ti sannīṭṭhānaṃ katvā gehaṃ gato, itare tayo pi cintetvā
kiñci adisvā Senakassa santikaṃ agamiṃsu, so te pucchi:
25 „dīṭṭho⁴ vo⁵ pañho“ ti, „na dīṭṭho ācariyā“ ti, „yadi evaṃ
rājā vo pabbājessati⁶, kiṃ karissathā“ ti, „tumhehi pana
dīṭṭho“ ti, „aham pi na passāmīti“, „tumhesu apassantesu
mayam kiṃ passissāmā⁷ 'ti⁸ rañño pana santike cintetvā
kathessāmā 'ti sīhanādaṃ naditvā āgat' amha, akathite rājā
30 kujjhissati, kiṃ karomā“ ti⁹, „ayaṃ pañho na sakkā amhehi

¹ Bā oloketvā. ² Cks adds vatvā (Ck avatvā) attano attano gehaṃ gatā. ³ Bā -ā.

⁴ Cks te. ⁵ Cks -tīti. ⁶ Bā -ssāma hiyyo. ⁷ Bā karissāma, omitting ti.

daṭṭhum, p-ena satagunam katvā cintito bhavissatī¹“, „etha
tassa santikam gacchāmā“ 'ti te cattāro pi B-assa ghara-
dvāram gantvā thitabhāvam āroṇepetvā geham pavisitvā paṭi-
santhāram katvā ekamantaṃ thitā M-am pucchimsu: „kim
p-a cintito te paṇho“ ti, „mayi acintite añño ko cintessati, āma 5
cintito“ ti, „tena hi amhākam pi kathethā“ 'ti, p. „sac' āham
etesam na kathessāmi rājā te“ ratthā pabbājessati maṃ sattahi
ratanehi pūjessati, ime bālā mā nassantu kathessāmi tesaṃ“ ti
cintetvā te cattāro pi nīcāsane nisīdāpetvā añjalim paggaṇhā-
petvā rañño diṭṭhakaṃ ajānāpetvā „rañño pucchitakāle evaṃ 10
katheyyāthā“ 'ti catunnam pi catasso gāthā bandhitvā Pālim
eva uggaṇhāpetvā uyyojesi, te dutiyadivase rājūpaṭṭhānam
gantvā paññattāsane nisīdimsu, rājā Senakaṃ pucchi: „ñāto
te S-a paṇho“ ti, „mahārāja mayi ajānante añño ko jānissatī“,
„tena hi kathethī“, „suṇātha devā“ 'ti uggaḥitaniyāmen' eva 15
gātham āha:

- 12 Uggaṇṭṭarājaputtiyānam
urabbhamamsaṃ³ piyaṃ manāpaṃ,
na te sunakhassa⁴ adenti maṃsaṃ,
atha meṇḍassa suṇena sakhyam⁵ assā 'ti. 20

Ta. ugga - - ti uggaṇṭṭaṃ amaccaputtānaṃ c' eva rājaputtānaṃ ca.

Gātham vatvāpi S-o attham na jānāti, rājā pana attano
pākaṭatthatāya⁶ jānāti, tasmā „Senakena tāva ñāto“ ti „Pukku-
saṃ tāva pucchissāmīti“ P-am pucchi, so pi 'ssa „kim aham
eva apaṇḍito“ ti vatvā uggaḥitaniyāmen' eva g. ā.: 25

- 13 Cammaṃ vihananti eḷakassa
assapiṭṭhattharaṇassa⁷ hetu,
na te sunakhassa attharanti,
atha meṇḍassa suṇena sakhyam⁸ assā 'ti.

¹ Bā -ssati. ² Cks vo ³ read: urabbhassa maṃsaṃ? ⁴ read: -kass'. ⁵
Cks sakkham, Bā saṅkhyam. ⁶ Bā attano diṭṭhā pa. ⁷ Bā as-assapiṭṭha-
Cks assapiṭṭhattharaṇasukhassa. ⁸ Bā saṅkham.

Tassāpi attho apākaṭo yeva, rājā pana attano pākāṭattā
„imināpi nāto“ ti Kāvindaṃ pucchi, so pi gātham āha:

14. Āvelitasīṅgiko¹ hi meṇḍo,
na sunakhassa visāṇāni² atthi,
tiṇabhakkho maṃsabhojano ca,
atha meṇḍassa suṇena sakhyam³ assā⁴ ti.

Rājā „imināpi nāto“ ti Devindaṃ pucchi, so pi uggahita-
niyāmen⁵ eva gātham āha:

15. Tiṇamāsi palāsamāsi meṇḍo,
na sunakho tiṇamāsi no palāsam,
gaṇheyya suṇo sasam bilāraṃ,
atha meṇḍassa suṇena sakhyam³ assā⁴ ti.

Ta. tiṇamāsi -- ti tiṇakhādako c' eva paṇṇakhādako ca, no palāsan
ti tiṇam pi paṇṇam pi na khādati.

15. Atha rājā p-am pucchi: „tāta tvaṃ imaṃ pañhaṃ jānā-
sīti“, „mahārāja Avicito yāva Bhavaggā maṃ ṭhapetvā ko
aṇṇo etaṃ jānissatīti“, „tena hi kathehīti“, „suṇa mahārāja“
'ti tassa kiccassa⁴ attano pākāṭabhāvaṃ pakāsento imaṃ gātha-
dvayam āha:

20. Aḍḍhatṭhapādo⁵ catuppadassa
meṇḍo aṭṭhanakho adissamāno
chādiyaṃ āharatī⁶ ayaṃ imassa,
maṃsam āharatī⁶ yaṃ amussa.

25. Pāsādagato Videhasettṭho⁷
vītiḥāraṃ aññamaññabhojanānaṃ⁸
addakkhi kira sakkhi taṃ janindo
bhobhukkassa⁹ ca puṇṇamukhassa c' etan ti.

30. Ta. aḍḍhatṭhapādo⁵ ti vyañjanakusalatūya elakassa catuppadam sau-
dhāyāha, meṇḍo ti elako, aṭṭhanakho ti elakassa ekekasmim pāde dvinnam
dvinnam khurānam vassen⁶ etaṃ sandhāya vuttaṃ, adissamāno ti maṃsam
haranākāle appaññayamāno, chādiyaṃ ti gehacchādanatīṇaṃ ti a., ayaṃ imassa

¹ Cks āvelli-. ² read: visāṇāni sūnakhassa? ³ Bḍ saṅkham. ⁴ Cks kiccām. ⁵
Bḍ aṭṭhaḍḍha-. ⁶ all three MSS. -ti. ⁷ Bḍ ve-. ⁸ Cks -amḥo-. ⁹ Bḍ bhubbh-

'ti eḷako sunakhassa, vītiḥāraṇaṃ ti vītiḥaraṇaṃ, aññamaññabhojanānaṃ ti aññamaññassa bhojanānaṃ vītiḥaraṇaṃ, meṇḍo hi sunakhassa bhojanāṃ harati so tassa vītiharati, sunakho pi tassa harati itaro vītiharati. addakkhīti taṃ tesaṃ aññamaññaṃ bhojanānaṃ vītiḥaraṇaṃ, sakkhīti attapaccakkhaṃ katvā addasa, bhobhukkassā¹ 'ti bhūṃkaraṇasunakhassa² puṇṇamukhassa 5 meṇḍassa, etaṃ imeṣaṃ mittadhammaṃ rājā sayāṃ passīti.

Rājā itarehi B-aṃ nissāya ñātabhāvaṃ ajānanto „pañca p' ete attano attano paññābalen' eva jānimsū“ 'ti maññamāno somanassappatto hutvā imaṃ gātham āha:

18. Lābhā vata me anapparūpā

10

yassa me edisā³ paṇḍitā kulamhi,
gambhīragataṃ nipuṇaṃ⁴ atthaṃ
paṭivijjhanti subhāsitenā dhīrā ti.

Ta. paṭivijjhanṭīti subhāsitenā viditvā kathenti.

Atha nesaṃ „santutṭhena nāma tuṭṭhākāro kattabbo“ ti 15 taṃ karonto gātham āha:

19. Assatarīraṭhañ⁵ ca ekamekaṃ

phītaṃ⁶ gāṃavaraṃ ca ekamekaṃ
sabbesaṃ vo dammi paṇḍitānaṃ
parappatītamano⁷ subhāsitenā 'ti

20

vatvā sabbaṃ dāpesi. Dvādasanipāte Meṇḍakapañho niṭṭhito. (IV p. 186.)

Udumbaradevī pana itarehi p-aṃ nissāya pañhassa ñātabhāvaṃ ñatvā „raññā muggamāse nibbisese“ karontena viya pañcannaṃ samako va sakkāro kato, nanu mayhaṃ kaniṭṭhassa 25 viṣesaṃ sakkāraṃ kātuṃ vaṭṭatīti“ rañño santikaṃ gantvā pucchi: „deva kena te pañho kathito“ ti, „pañcāhi paṇḍitehi bhadde“ ti, „deva cattāro janā taṃ pañhaṃ kaṃ nissāya jānimsū“ 'ti⁸, „na jānāmi bhadde“ ti, „mahārāja te kiṃ jānanti, p. pana 'mā nassantu ime bālā' ti pañhaṃ uggaṇhāpesi, tumhe 30

¹ Bā bhubh-. ² Bā bhubhukasaddakaraṇassa su-. ³ Bā omits edisā. ⁴ read: nipū-? ⁵ Ck -ratañ. ⁶ Ck pītaṃ, Bā phītaṃ, C² omits this pāda. ⁷ Ck paramatīta-, C² paramatīta-, Bā paramappatīta-. ⁸ Bā -sesakaṃ. ⁹ Ck² add maññāsi.

sabbesaṃ samaṃ sakkāraṃ karoṭha, ayuttaṃ c' etaṃ, p-assa
 visesaṃ kātuṃ vaṭṭatīti¹, rājā „attānaṃ nissāya nātabhāvaṃ na
 kathesīti“ p-assa tussitvā atirekaṃ sakkāraṃ kātukāmo cintesi:
 „hotu mama puttaṃ ekaṃ pañhaṃ pucchitvā kathitakāle ma-
 5 hāsakkāraṃ karissāmīti“ so pañhaṃ cintento Sirimandapañhaṃ
 cintesi, cintetvā ekadivasaṃ pañcannaṃ paṇḍitānaṃ upaṭṭhānaṃ
 āganṭvā sukhaniṣṇakāle „Senaka pañhaṃ pucchissāmīti“,
 „puccha devā“ 'ti, rājā Sirimandapañhe paṭhamāṃ g. ā.:

20. Paññāy' upetaṃ siriyā vihīnaṃ
 10 yasassinaṃ vāpi apetaapaññaṃ
 pucchāmi taṃ Senaka etaṃ atthaṃ:
 kam ettha seyyo kusalā vadanti.

Ta. kam - - ti imesu dvīsu katarāṃ paṇḍitā seyyo ti vadanti.

Ayaṇ ca kira pañho Senakassa vaṃsānugato,² tena taṃ
 15 khippam eva kathesi:

21. Dhīrā ca bālā ca have janinda
 sippūpapannā¹ ca asippino ca
 sujātīmanto pi ajātīmassa
 yasassino pessakarā bhavanti,
 20 etaṃ pi disvāna ahaṃ vadāmi:
 pañño nihīno sirimā va seyyo ti.

Ta. pañño nihīno ti paññavā nihīno issaro uttamo ti attho.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā itare tayo apucchitvā nisinnaṃ
 Mahosadhapaṇḍitaṃ āha:

25 22. Tuvam pi pucchāmi anomapaññaṃ
 Mahosadha² kevaladhammadassi:
 bālāṃ yasassiṃ paṇḍitaṃ³ appabhogaṃ
 kam ettha seyyo kusalā vadantīti.

Ta. kevaladhammadassīti sabbadhammadassī^f.

¹ Bā sippasampanno. ² so all three MSS. for -dhā? ³ read: paṇḍit'.

Ath' assa Mahāsatto „suṇa mahārājā“ 'ti kathesi:

23. Pāpāni kammāni karoti bālo
idham eva seyyo itj maññamāno,
idhalokadassī paralokaṃ¹ adassi,
ubhayattha bālo kalim aggahesi,
evam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
pañño² va seyyo na yasassibālo ti.

5

Ta. idhamevā 'ti idhaloke idaṃ issariyam eva mayhaṃ seṭṭhan ti: mañña-
māno, kalimaggahesīti bālo issariyamadena pāpakammaṃ katvā nirayādisu
upapajanto paraloke, puna tato āgantvā nīcakule dukkhabhojano³ hutva nib- 10
battamāno idhaloke cā⁴ 'ti, ubhayattha parājāyam eva gaṇhāti, etam pi ahaṃ
kāraṇaṃ disvā paññasampañño va uttamo, issaro pi pana bālo na uttamo⁵
ti vadāmi.

Evam vutte rājā S-kaṃ oloketvā „nanu Mahosadho pañña-
vantam eva uttamo ti vadatīti“ ā., S-ko „mahārāja, M-dho 15
daharo, ajjāpi 'ssa mukhaṃ khīragandhaṃ vāyati, kiṃ esa
jānātīti“ vatvā imaṃ gātham āha:

24. Na sippam etaṃ vidadhāti bhogaṃ
na bandhuvā⁶ na sarirāvakaṃ⁷,
pass' eḷamūgaṃ sukham edhamānaṃ
sirihīnaṃ⁸ bhajate Gorimandaṃ,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
pañño nihīno sirimā va seyyo ti.

20

Ta. eḷamūgaṃ ti paggharitalālamukhaṃ, Gorimandaṃ⁹ ti so kira
tasmiṃ nēva nagare āsitikoṭivibhavo seṭṭhi virūpo, nāssa putto na dhītā, na 25
kiñci sippaṃ jānāti, kathentassāpi 'ssa hanukassa ubhoḥi passehi lālādharā
paggharanti, devaccharā viya dve itthiyo sabbālaṃkārehi vibhūsitā supupphita-
niluppalāni gahetvā ubhosu passesu thitā taṃ lālaṃ niluppalehi paṭicchitvā
uppalāni chaḍḍanti, surāsoṇḍā pānāgāraṃ pavisaṇṭā niluppalehi atthe sati tassa
gehadvāraṃ gantvā sāmi Gorimanda seṭṭhiti vadanti, so tesaṃ saddaṃ sutvā 30
vātaṇe thātvā kiṃ tātā 'ti vadati, ath' assa lālā paggharanti, tā itthiyo taṃ
niluppalehi paṭicchitvā niluppalāni antaravithiyaṃ khipanti, surādhuttā tāni¹⁰

¹ read: -lok'. ² Cks -ā. ³ Cks -bhā-. ⁴ Cks vā. ⁵ Cks vu-. ⁶ Cks
bandhavā. ⁷ Bd sariravaṇṇo. ⁸ Ck sirihīnaṃ. Cs sirihīna, Bd sirivihīnaṃ. ⁹
Bd goravindan. ¹⁰ Cks taṃ.

gahetvā udake vikkhāletvā pilandhitvā pānāgāraṃ pavisanti, evaṃ sirisampanno
ahosi, Senako taṃ udāharanaṃ āharitvā dassento evaṃ āha.

Taṃ sutvā rājā „kīdisaṃ t̐ata Mahosadhapaṇḍitā“ 'ti, p.
„deva kiṃ S-ko jānāti, odanasitthaṭṭhāne' kāko viya dadhiṃ'
5 pātuṃ āradddhasunakho viya ca sayam eva passati, sīse patana-
kam mahāmuggaraṃ na passati, suṇohi devā“ 'ti imaṃ g. ā.:

25. Laddhā sukhaṃ majjati appapaṇṇo⁸

• dukkhena puṭṭho pi pamoham eti,
āgantunā sukhadukkhena puṭṭho
10 pavedhati vāricaro va ghamme,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
paṇṇo va seyyo na yasassibālo ti.

Ta. suhan ti issariyasukhaṃ labhivā bālo majjati pamajjati, pamatto
pāpaṃ karoti, dukkheṇā 'ti kāyikacetasikadukkhena, āgantunā ti na ajjhat-
15 tikena, sattānaṃ hi sukhaṃ pi dukkhaṃ pi āgantukam eva na niccappavattaṃ,
ghamme ti udakā uddharitvā ātape khittamaccho viya vihaṇṇatīti a.

Taṃ sutvā rājā „kīdisaṃ ācariyā“ 'ti ā., S-ko „deva
kim esa jānāti, tiṭṭhantu tāva manussā' araṇṇe sañjātarukkhamaṃ
pi phalasampannam eva pakkhī bhajantīti“ imaṃ g. ā.:

20 26. Dumaṃ yathā sādupalamaṃ⁵ araṇṇe
samantato samabhicaranti⁶ pakkhī⁷
evam pi aḍḍhaṃ sadhanaṃ sabhogam
bahujjano bhajati atthahetu,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
25 paṇṇo nihīno sirimā va seyyo ti.

Ta. bahujjano ti bahujano.

Taṃ sutvā rājā „kīdisaṃ tātā“ 'ti āha, p. kim esa maho-
daro jānāti, suṇa devā“ 'ti imaṃ gātham āha:

27. Na sādhu baiavā bālo sāhasaṃ vindate dhanam,
30 kandantam eva dummedham kaḍḍhanti niraye bhusaṃ,

¹ Ck -satthā, Bđ -sīñcana-. ² Ck Bđ dadhi, Cs adhi. ³ Cks -puṇṇo. ⁴ Bđ -e.

⁵ Bđ sādhu-. ⁶ Bđ -bhajantī. ⁷ Bđ -ino. ⁸ Bđ bahuko jano.

etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
pañño va seyyo na yasassibālo ti.

Ta. sāhasan ti sāhasena sāhasikajñ kammañ katvā janāñ pīletvā dha-
nañ vindati, ātha nañ nirayapālā kandantam eva dummedham balavavedanañ
nirayañ kaḍḍhanti.

Puna S-ko raññā „kiñ Senakā“ 'ti vutte imaṃ g. ā.:

28. Yā kāci najjo Gaṅgam abhisavanti¹

sabbā va tā nāmagottañ jahanti,

Gaṅgā samuddaṃ paṭipajjamānā¹

na khāyate, iddhiparo hi loko,

etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:

pañño nihīno sirimā va seyyo ti.

Ta. najjo ti ninnā hutvā sandamānā antamaso kandariyo pi upādāya²,
jahantīti Gaṅgā t' eva³ saṃkhañ gacchanti attano nāmagottañ jahanti, na
khāyate ti sāpi puna Gaṅgā samuddaṃ paṭipajjamānā na paññāyati samuddo⁴
t' eva⁵ nāmañ labhati, evam evaṃ mahāpañño pi issarañ patvā⁶ na khāyati
na paññāyati samuddaṃ pavittā-Gaṅgā viya hotīti a.⁵

Puna rājā „kiñ paṇḍitā“ 'ti ā., so „suṇa mahārāja“ 'ti
vatvā imaṃ gāthādvayam āha:

29. Yam etam akkhā udadhiṃ mahantañ
savanti najjo sabbakālaṃ⁶ asaṃkhañ⁷,

so sāgaro niccam ulāravego
velaṃ na acceti mahāsamuddo.

30. Evam pi bālassa pajappitāni
paññañ na acceti sirī kadāci,

etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:

pañño va seyyo na yasassibālo ti.

Ta. yametamakkhā ti yam etañ tvaṃ akkhāsi vadesi, asaṃkhañ⁸ ti
agaṇanañ kālañ, velaṃ nāccetīti⁹ ulāravego pi hutvā ūmisahassaṃ ukkhi-
pitvāpi velaṃ atikkamituṃ na sakkoti velaṃ patvā avassaṃ¹⁰ sabbaūmiyo bhij-
janti, evampīti bālassa pajappitāni pi evam evaṃ paññāvantañ atikkamituṃ

¹ read: āsavanti? ² Jd -so kunnadiyo pi gaṅgam abhisavanti. ³ Bđ tveva. ⁴
Bđ issariyappatto. ⁵ Bđ hoti, Ck^s hobiti. ⁶ read: -kāl'. ⁷ Bđ -khyā. ⁸ Bđ
-khyā. ⁹ Bđ nacc-. ¹⁰ Ck^s vassa.

na sakkonti taṃ patvā va bhijjanti, paññānaṃ nāccekāsi paññavantaṃ siri
nāma nātikkaṃati, na hi koci atthānatthe uppannakaṃkho paññavantaṃ atikka-
mitvā bālassa issarassa pādamūlaṃ¹ gacchati², paññāvato yeva pādamūle vi-
niechayo nāma labbhatīti a.

5 Taṃ sutvā rājā „kiṃ Senakā“³ ti ā., so „suṇa devā“⁴ ti
imaṃ gātham āha:

31. Asaññato ce va⁵ paresam attham
bhaṇati saṇṭhānagato⁶ yasassī
tass' eva taṃ rūhati nātimajjhe
10 sirihīnaṃ⁷ kārayate na paññā⁸,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
pañño⁹ nihīno sirimā va seyyo ti.

Ta asaññato ce vā 'ti issaro hi sace pi 'kāyādīhi asaññato dussilo
saṇṭhānagato⁶ viniechaye (hito hutvā paresaṃ attham bhaṇati tasmiṃ viniecha-
15 yamaṇḍale mahāparivāraparivutassa musā vatvā sāmikam pi asāmikaṃ karontassa
tass' eva taṃ vacanaṃ rūhati sirihīnaṃ tathā⁹ kārayate¹⁰ na paññā¹¹, tasmā
pañño nihīno issaro¹² va seyyo ti vadati.

Puna raññā „kiṃ tātā“³ ti vutte p. „suṇa deva, kiṃ jānāti
lāla-Senako¹³“ ti vatvā imaṃ gātham āha:

20 32. Parassa vā attano vāpi hetu
bālo musā bhāsati appapañño,
so¹⁴ nindito hoti sabhāya majjhe
peccam pi¹⁵ so duggatigāmi hoti,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
25 pañño va seyyo na yasassibālo ti.

Tato Senako gātham āha:

33. Attham pi ce bhāsati bhūripañño
anālayo appadhano daliddo
na tassa taṃ rūhati nātimajjhe

¹ Cks add na. ² Cks -anti. ³ Bā pi. ⁴ Ck satthāna-, C² santhānā-. ⁵ Cks
-hīnaṃ, Bā sirivihīnaṃ. ⁶ Bā kāriyate na paññānaṃ. ⁷ Cks paññā-. ⁸ Cks
sandhāna-. ⁹ Bā tathānaṃ. ¹⁰ Bā kāriyate. ¹¹ Bā -o, ādāya apaññassa vaca-
naṃ. ¹² Bā sirimā. ¹³ Bā bālasenako idhalokamattameva oloketi na paralokaṃ.
¹⁴ Cks yo. ¹⁵ Bā pacchāpi.

sirī ca paññānavato na hoti,
 etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
 pañño¹ nihīno sirimā² va seyyo ti.

Ta. atthampīti kārāṇaṃ pi ce bhāsati, nātimaṃjhe ti parisamaṃjhe,
 paññānavato ti mahārāja nānavantassa ca sirisobhaggappattaṃ patvā pakā- 5
 tiyā vijjāmānāpi siri nāma na³ hoti, so hi tassa santike suriyuggamane khajjo-
 panako viya khāyati dasseti.

Puna raññā „kīdisaṃ tātā“⁴ 'ti vutte p. „kiṃ jānāti S-ko,
 idhalokamattam eva olokoti na paralokan“⁵ ti vatvā imaṃ g. ā.:

34. Parassa vā attano vāpi hetu 10
 na bhāsati⁶ alikaṃ bhūripañño,
 so pūjito hoti sabhāya majjhe
 peccaṃ va so suggatigāmi hoti,
 etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
 • pañño va seyyo na yasassibālo ti. 15

Ta. peccaṃ ti paralokaṃ gacchantassa kali⁵ na hotīti attho⁶.

Tato Senako gātham āha:

35. Hatthī gavāssā maṇikuṇḍalā ca
 nariyo ca iddhesu kulesu jātā
 sabbā va tā upabhogā bhavanti 20
 iddhassa posassa aniddhimanto,
 • etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
 pañño nihīno sirimā va seyyo ti.

Ta. iddhassā 'ti issarassa, aniddhimanto ti na kevalaṃ tā nariyo
 va atha kho sabbe aniddhimanto sattā tassa upabhogā bhavanti. 25

Tato p. „kiṃ esa jānātīti“ ekaṃ kārāṇaṃ āharitvā das-
 sento imaṃ gātham āha:

36. Asaṃvihitakammantaṃ bālaṃ dummantamantinaṃ
 sirī jahati dummedhaṃ jīṇaṃ va urago tacaṃ,
 etam pi disvāna ahaṃ vadāmi: 30
 pañño¹ va seyyo na yasassibālo ti.

¹ Ck -ā. ² Bā -ppattassa santikaṃ gantvā. ³ Cks omit na. ⁴ all three MSS.
 -ti. ⁵ C¹ kalin. ⁶ tattha -- attho wanting in Bā.

Ta. sirī jahatīti padassa Cetiyajātakena attho vaṇṇetabbo.

Atha S-ko rañṇā „kīdisan“ ti vutte „deva kiṃ esa taruṇo dārako jānāti, suṇāthā“ 'ti „paṇḍitaṃ appaṭṭibhānam karissā-mīti“ cintetvā imaṃ gātham āha:

- 5 37. Pañca paṇḍitā mayam bhadante
sabbe pañjalikā upaṭṭhitā,
tvaṃ no abhibhuyya issaro 'si'
Sakko bhūtapatīva devarājā,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
10 pañño nihīno sirimā va seyyo ti.

Idaṃ sutvā rājā „sādhurūpaṃ S-kena kāraṇaṃ āharitaṃ²,
sakkhissati nu kho me putto imassa vādaṃ bhinditvā aññaṃ
kāraṇaṃ āharitun“ ti cintetvā „kīdisaṃ paṇḍitā“ 'ti ā., S-kena
kira imasmiṃ kāraṇe āhate³ ṭhapetvā B-aṃ añño taṃ vādaṃ
15 bhinditum samattho n' atthi, tasmā M. attano ñāṇabalena
tassa vādaṃ bhindanto „mahārāja, kiṃ esa bālo jānāti, sayam
eva oloketi paññāya viśesaṃ na jānāti, suṇa mahārāja“ 'ti
vatvā imaṃ gātham āha:

- 20 38. Dāso va pañṇassa yasassibālo
atthesu jātesu tathāvidhesu,
yaṃ paṇḍito nipuṇaṃ saṃvidheti
sammoham āpajjati tattha bālo,
etam pi disvāna ahaṃ vadāmi:
pañño va seyyo na yasassibālo ti.

25 Ta. atthesū 'ti kiccesu, saṃvidhetīti saṃvidahati.

Sinerupādato suvaṇṇavālukaṃ uddharanto viya gaganatale
punnacandaṃ utṭhapento viya nayaṃ⁴ kāraṇaṃ dassesi, evaṃ
M-ena⁵ paññānubhāvaṃ dassetvā⁶ kathite⁷ rājā S-kaṃ āha:
„kīdisaṃ Senaka sakkonto uttariṃ kathehīti“, so koṭṭhe ṭha-
30 pitadhaṇaṃ viya uggahitaṃ⁸ khepetvā appaṭṭibhāno maṃkubhūto

¹ Cks. iriyasi. ² Bā ābhataṃ. ³ Bā ābhate. ⁴ Bā naya. ⁵ Ck -tto taṃ, C^s
-tto na. ⁶ Cks omit da-. ⁷ Cks -takāle, adding tato. ⁸ Bā -hitakam.

paṭṭhāyānto nisīdi, sace pi¹ so aññaṃ kārāṇaṃ āhareyya
gāthāsahassena² pi imaṃ jātakam³ niṭṭhapeyya⁴, tassa pana
appaṭibhānassa ṭhitakāle gambhīraṃ⁵ oghaṃ ānento viya M.
uttarim⁶ pi paññaṃ eva vaṇṇento imaṃ gātham āha :

80. Addhā hi pañña va sataṃ pasatthā,

5

kantā sirī bhogaratā manussā,

ñāṇaṃ ca buddhānam atulyarūpaṃ,

paññaṃ⁷ nācceti⁸ sirī kadācīti.

Ta. satan ti Buddhādīnaṃ sappurisaṇaṃ, bhogaratā ti mahārāja yasmā
anḍhabālā manussā bhogaratā va tasmā tesam siri kantā, yaso nām' eso p-ehi 10
garahito bālakanto pi, ayaṃ⁹ attho Bhisajātakena vaṇṇetabbo, buddhānaṃ¹⁰
ti ñāṇaṃ¹¹ vuddhānaṃ¹², kadācīti kismici kāle ñāṇavantaṃ¹³ siri nāma nā-
tikkamati devā 'ti.

Taṃ sutvā rājā M-assa paṇhavyākaraṇena tuṭṭho¹⁴ ghana-
vassaṃ vassanto viya M-am dhanena pūjento gātham ā.:

15

40. Yaṃ tam apucchimha akittayī¹⁵ no

Mahosadham¹⁶ kevaladhammadassi¹⁷.

gavaṃ sahasaṃ usabhaṃ ca nāgaṃ

ājāññayutte ca rathe dasā ime

paṇhassa veyyākaraṇena tuṭṭho

20

dadāmi te gāṃavarāni soḷasā 'ti.

Ta. usabhaṇca nāgaṃ ti tassa gavasahassassa¹⁸ usabhaṃ katvā alaṃ-
katapatiyattaṃ ārohanīyaṃ nāgaṃ dammīti ā. 16 Visatinipāte Sirimanda-
paṇho¹⁷ niṭṭhito.

Tato paṭṭhāya Bo-assa yaso mahā ahosi, taṃ sabbaṃ 25
U-devī yeva vicāreti¹⁹, sā tassa soḷasavassakāle cintesi: „mama
kaniṭṭho mahallako jāto, yaso pi 'ssa mahā, āvāham assa
kātuṃ vaṭṭatīti“, sā rañño tam atthaṃ ārocesi, rājā taṃ sutvā
somanassappatto hutvā „sādhu jānāpehi nan“ ti ā., sā taṃ

¹ Bā hi. ² Cks nitthāyetha. ³ Cks -ra. ⁴ Cks -ā. ⁵ Cs Bā na-. ⁶ Cks ti cāyam.

⁷ Cks vud-. ⁸ Cks ñāṇa. ⁹ Bā sabbaññu buddhānaṃ ca ñāṇaṃ. ¹⁰ Cks
ñāṇavataṃ. ¹¹ Bā adds mahāmegho. ¹² Cks atikkayī. ¹³ so Cks for edhā?

Bā -saṭha. ¹⁴ Cks -ī, cfr. supra v. 22. ¹⁵ Bā -hassam. ¹⁶ Cks add sabbaṃ
dāpesi. ¹⁷ Bā -meṇḍa-, cfr. IV p. 412. ¹⁸ Bā -si.

jānāpetvā tena sampaticchite „tena hi tāta kumārikam ānemā“
 'ti ā., M. „kadāci imehi ānītā mama na rucceyya, sayam eva
 tāva upadhāremīti“ cintetvā „evam āha: „devi, katipāham mā
 kiñci rañño vadetha, aham ekam dārikam sayam pariyesitvā
 5 mama cittarucitam tumbhākam ācikkhissāmīti“, „evam karohi
 tātā“ 'ti, so devim vanditvā attano gharam gantvā sahāyakā-
 nam saññam datvā aññataravesena tunnavāyaupakaraṇāni⁷ ga-
 hetvā ekako va uttaradvarena nikkhamitvā uttaradvārayava-
 majjhakam⁸ pāyāsi, tadā pana tattha purānasetthikulam pari-
 10 jinñam ahoṣi, tassa kulassa dhītā Amarādevī nāma abhirūpā
 sabbalakkhaṇasampannā puññavatī, sā tam divasam pāto va
 yāguṃ pacitvā ādāya „pitu kasaṇaṭṭhānam gamissāmīti“ nik-
 khamitvā tam eva maggam paṭipajji, M. tam āgacchantim⁹
 disvā „lakkhaṇasampannā itthi, sace apariggahā imāya me
 15 pādapari-cārikāya bhavitum vaṭṭatīti“ cintesi, sāpi tam disvā
 va „sace evarūpassa purisassa gehe bhaveyyam sakkā mayā⁵
 kuṭumbam saṇṭhapetun“ ti cintesi, atha M. „imissā apariggaha-
 apariggahabhāvam na⁶ jānāmi, hatthamuddāya nam⁷ pucchissāmi,
 sace paṇḍitā bhavissati jānissatīti“ cintetvā dūre thito va mutthim
 20 akāsi, sā „ayam me sassāmikabhāvam pucchati“ nātvā hat-
 tham vikāsesi⁸, so⁹ nātvā samīpam gantvā „bhadde kā nāma
 tvaṃ“ ti pucchi, „sāmi aham atītānāgate vā etarahi vā yaṃ
 n' atthi taṃnāmikā“ ti, „bhadde, loke amaran nāma n' atthi,
 tvaṃ Amarā nāma bhavissasīti“, „evam sāmīti“, „bhadde kassa
 25 yāguṃ harasīti¹⁰“, „sāmi pubbadevatāyā“ 'ti, „pubbadevatā¹¹
 nāma mātāpitāro, tava pitu harissasi maññe¹²“ ti, „evam bha-
 vissati¹³ sāmīti“, „tava pitā kiṃ karotīti“, „ekam dve¹⁴ karo-
 tīti“, ekassa dvidhākaraṇam nāma kasaṇam, „kasati bhadde“

¹ Bā ānessāmi. ² Cks tuntamāya-, Bā tunnavāya-. ³ Bā uttarayavamajjhaka-
 gāmaṇi. ⁴ Bā -tam. ⁵ Cks siyā. ⁶ Cks omit na. ⁷ 80 Cks; Bā -mutthavāyā-
 nam. ⁸ Bā pasāresi. ⁹ Bā adds apariggahabhāvam. ¹⁰ Cks haratīti, Bā ha-
 rissasīti. ¹¹ Bā bhadde pubba-. ¹² Bā adds vane. ¹³ Bā omits bha-. ¹⁴
 Bā dvidhā.

ti, „evam sāmīti“, „kasmim pana thāne te pitā kasatīti“, „yattha sakim¹ gatā² na entīti³“, „sakim gatānam napaccā-gamanatthānam⁴ nāma susānam, susānasantike kasati bhadde“ ti, „evam sāmīti“, „bhadde ajj⁵ eva essatīti⁶“, „sace essati na essāmi, noce essati essāmīti“, „bhadde pitā te maññe na-⁵ dītīre kasati⁶, udae ente na essasi anente essasīti“, „evam sāmīti“, ettakam allāpasallāpam katvā Amarādevī „yāgum pivissasi sāmīti“ nimantesi, M. „paṭikkhipanan nāma aṇṇa-galan⁷“ ti cintetvā „āma⁸ pivissāmīti“ ā., sā yāgughaṭam otāresi, M. „sace patiṇṇ adhovitvā hatthadhovanam adatvā va dassati¹⁰ etth⁹ eva nam pabāya gamissāmīti“ cintesi, sā pana patiṇṇ udakam āharitvā hatthadhovanam datvā tucchapāṇim hatthe aṭhapetvā bhūmīyam katvā ghaṭam āloketvā⁸ yāguyā pūresi, tattha pana sitthāni mandāni, atha nam M. ā.: „kim bhadde atibahalā yāgū“ ti, „udakam no⁹ laddham sāmīti“, „kedārehi¹⁵ udakam na laddham bhavissati maññe“ ti, sā „evam sāmīti“, sā pitu yāgum ṭhapetvā B-assa adāsi, so pivitvā mukham vik-khāletvā „bhadde mayam tumhākam geham gamissāma, mag-gam no ācikkhā“¹⁰ ti ā., sā „sādhū“ ti vatvā ācikkhantī Eka-nipāte gātham āha:

20

41. Yena sattū bilaṅgā ca¹⁰
 dviguṇapālāso ca pupphito
 yenādāmi¹¹ tena¹² vadāmi
 yena nādāmi¹³ na tena vadāmi¹⁴
 esa maggo Yavamajjhakassa
 etam channapatham vijānāhīti.

25

T. a.: sā ni antogāman pavisitvā ekam sattūāpanam passissasi tato kaṇḍiyya-
 āpanam, tesam parato dviguṇapano kovīlaro pupphito, tasmā tvaṃ yena sattū

¹ Bā patiṇṇ. ² Bā adds macchā. ³ Bā enti tasmim thāne sāmīti. ⁴ Cks na pacchā-, Bā panapaccā-. ⁵ Bā -sīti, Cks essathā ti. ⁶ Cks -tīti, Bā dipāre kasati. ⁷ Bā avam-. ⁸ so C; Ck āloketvā, Bā ālujetvā. ⁹ Bā na. ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ Bā yena dadāmi, ¹² read: tenā? ¹³ Bā yena nā dadāmi, Ck ye nā dāmi. ¹⁴ Bā tena na vadāmi, wanting in Ck.

bilaṅgā ca kovilāro ca pupphito tena gantvā kovilāramūle thatvādaḥ khīṇaṃ¹ gaṇha
vāmaṃ muñca esa maggo Yavamajjhakassa, Yavamajjhagāme paṭiṭṭhitassa ambhakaṃ
gehassa etam eva paṭicchāditaṃ mayā vuttaṃ channapathaṃ channapadaṃ vā
paṭicchannakāraṇaṃ vijānāhīti, ettha 'hi ye nādāmi'² yena hatthena ādāmi³
5 dakkhiṇahatthaṃ sandhāya vuttaṃ itaraṃ vāmahatthaṃ, evaṃ sā tassa maggaṃ
ācikkhitvā pitu yāguṃ gahetvā agamāsi. Channapathapaṇho niṭṭhito.

So tāya kathitamaggena taṃ gehaṃ gato, atha naṃ
Amarādeviyā mātā disvā va āsanaṃ datvā „yāguṃ vaḍḍhemi'
sānīti“ ā., „amma kaniṭṭhabhaginiyā me A-deviyā thoka⁴ yāgu
10 dinna“ ti, „dhītu me atthāya āgatenā bhavitabban“ ti aññāsi,
M. tesam duggatabhāvaṃ jānanto pi „amma ahaṃ tunnavāye,
atthi kiñci sibbitabban“ ti, „sāmi atthi, mūlaṃ pana n' atthīti“,
„amma mūlena kammaṃ n' atthi, ānetha sibbissāmi“, sā
jiṇṇakāni pilotikāni āharitvā adāsi, Bo. āhaṭṭhaṭṭaṃ niṭṭha-
15 pesi yeva, paññavantānaṃ kiriyaṃ nāma ijjhati, atha naṃ.
„amma vīṭhisabhāgānaṃ⁵ ārocehīti“ ā., sā sakalāgāme āro-
cesi, M. tunnakammaṃ katvā ekāhen' eva sahasaṃ⁶ up-
pādesi, mahallikāpi 'ssa pātārāsabhattaṃ pacitvā datvā sā-
yaṃ „tāta kittakaṃ pacāmi“ ā., „amma yattakā imas-
20 miṃ gehe bhujanti tesam pamāṇena“ 'ti, sā anekasūpa-
vyañjanaṃ bahubhattaṃ paci, A-devī pi sāyaṃ sīsena dāru-
kalāpaṃ ucchaṅgena paṇṇaṃ ādāya araṇṇato āgantvā pure-
dvāre⁷ dārūni nikkhipitvā pacchimadvārena gehaṃ pāvisi, pitā
pan' assā sāyataraṃ⁸ āgami, M. nānaggarasehi bluñji, itarā
25 mātāpitaro bhojetvā pacchā bhuñjitvā mātāpitunnaṃ pāde dho-
vitvā M-assa pāde dhovi, so taṃ parigaṇhanto katipāhaṃ tatth'
eva vasi, atha naṃ vīmaṃsanto ekadivasam ā.: „bhadde A-devi
addhanālikamattaṃ taṇḍulaṃ gahetvā tato mayhaṃ yāguṃ ca
pūvaṃ ca bhattaṃ ca pacāhīti“, sā „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā
30 te taṇḍule koṭṭetvā mūlatāṇḍulehi yāguṃ majjhimatāṇḍulehi
bhattaṃ kaṇikāhi pūvaṃ pacitvā tadanurūpaṃ vyañjanaṃ
sampādetvā M-assa savyañjanaṃ yāguṃ¹⁰ adāsi, yāgu mukhe

¹ Bā - namaggaṃ. ² Bā yana dadāmi. ³ Bā dadāmi. ⁴ Bā pivissasi. ⁵ Bā
-kaṃ. ⁶ Ck - gena. ⁷ Bā adda kahāpaṇaṃ. ⁸ Bā pūragehadvāre, Bā pubbaḡe-
⁹ so Ck; Bā sāyanhasamāye. ¹⁰ Ck savuyañj-, Bā sasūpavy-.

thapitamattā va rasaharaṇiyo¹ pharitvā atṭhāsi, so tassā vī-
 maṃsanattham eva² „bhadde pacitum ajānantī kimattham
 mama taṇḍule nāsesīti“ yāguṃ *saha khelena niṭṭhubhitvā bhū-
 miyaṃ pātesi, sā akujjhivā va „sace yāgu na sundarā pūvaṃ
 khāda sāmīti“ pūvaṃ adāsi, tam pi tatth' eva akāsi, bhatte 5
 pi tatth' eva paṭipajjitvā „tvaṃ pacitum ajānantī mama santa-
 kam kimattham nāsesīti“ kuddho viya tīpi pi ekato madditvā tassā
 sīsato paṭṭhāya sakālasarīraṃ vilimpitvā³ „dvāre nisīdā“⁴ 'ti ā.,
 sā akujjhivā va „sādhu sāmīti“ tathā akāsi, so tassā nihata-
 mānabbhāvaṃ natvā „bhadde ehīti“ ā., sā ekavacanen' eva 10
 āgatā, M. pana āgacchanto kahāpaṇasahassena saddhiṃ ekaṃ
 sāṭakaṃ tambulapasibbake ṭhapetvā āgato, atha so taṃ sāṭakaṃ
 niharitvā tassā hatthe ṭhapetvā „bhadde tava sahāyikāhi sad-
 dhiṃ nahāyitvā imaṃ sāṭakaṃ nivāsetvā ehīti“ ā., sā tathā
 akāsi, p.⁵ uppāditadhanaṃ ca āhaṭadhanaṃ⁶ ca sabbaṃ tassā⁷ 15
 mātāpītunnaṃ datvā te samassāsetvā taṃ⁸ ādāya nagaram eva
 gantvā vīmaṃsanatthāya taṃ dovārikassa gehe nisīdāpetvā
 dovārikabhariyāya ācikkhitvā attano nivesanaṃ gantvā purise
 āmantetvā „asukagehe itthiṃ ṭhapetvā āgato 'mhi, imaṃ sa-
 hassaṃ ādāya gantvā taṃ vīmaṃsathā“⁹ 'ti sahassaṃ datvā 20
 pesesi, te tathā kariṃsu, sā „imaṃ mama sāmikassa pāda-
 rajaṃ na agghatīti“ na icchi, te gantvā paṇḍitassa ārocesuṃ,
 puna pi yāvatiyaṃ pesetvā catutthe vāre „tena hi taṃ hatthe
 gahetvā kaḍḍhantā ānethā“¹⁰ 'ti ā., te tathā kariṃsu, sā M-aṃ
 mahāsampattiyaṃ ṭhitaṃ na sañjāni oloketvā ca pana hasi c'¹¹ 25
 eva rodi ca, so ubhinnaṃ pi kāraṇaṃ pucchi, atha naṃ sā
 evaṃ ā.: „sāmi ahaṃ hasamānā tava sampattiṃ oloketvā 'ayaṃ
 sampatti na akāraṇena¹² laddhā purimabhava pana kusalaṃ katvā
 laddhā bhavissati, aho puññānaṃ phalaṃ nāmā' 'ti hasiṃ¹³
 rodamānā pana 'idāni parassa rakkhitaḥ gopitavatthumhi apa- 30

¹ Bā saitarasaharaṇi yasahassāni. ² Ck -ttame, Cs -ttāmeva, Bā -ttāyameva.

³ Cks vilimpitvā, Bā limpitvā. ⁴ Bā ābhata. ⁵ Cks tassa. ⁶ Cks tā. ⁷ Cks an-. ⁸ Cks nakā-. ⁹ all three MSS. hasi.

tiṭṭhitena kim katabban“ ti, „dhanam uppādetabban“ ti,
 „dhanam uppādetvā k. k.“ ti, „manto' gahetabbo“ ti, „tam
 gahetvā k. k.“ ti, „attano rahaṣṣam parassa na kathetabban“
 ti ā., te „sādhū p-ā“ 'ti tuṭṭhamānasā hutvā „idāni g-puttassa
 piṭṭhim passissāmā“ 'ti rañño santikaṃ gantvā „mahārāja 5
 g-putto te paccatthiko jāto“ ti vadimsu, rājā „nāham tumhākaṃ
 saddahāmi, na so mayham paccatthiko bhavissatīti“ paṭikkhipi,
 „saccaṃ 2 mahārāja saddahatha asaddahanto 3 pana tam 4 eva
 pucchatha: 'p-a attano rahaṣṣam 4 kassa kathetabban' ti, sace
 .pana paccatthiko na bhavissati 'asukassa nāma kathetabban' ti 10
 vakkhati, sace bhavissati 'kassaci na kathetabban, manorathe
 pana paripuṇṇe kathetabban' ti vakkhati, tadā amhākaṃ sadda-
 hitvā nikkamkhā bhaveyyāthā“ 'ti, so „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā
 ekadivasam sabbesu samāgantvā nisennesu Visatinipāte Paṇḍita-
 pañhassa (IV p. 473) paṭhamam gātham āha:

15

62. Pañca paṇḍitā samāgatā,
 pañho me paṭibhāti, tam suṇātha:
 nindiyam attham pasaṃsiyam vā
 kass' evāvikareyya 6 guyham atthan ti.

Evam vutte Se- „rājānam pi amhākaṃ ñev' antare paṭik- 20
 khipissāmā“ 'ti cintetvā imam gātham āha:

63. Tvam pi' āvikarohi bhūmipāla,
 bhattā bhārasaho tuvaṃ vad' etaṃ 8,
 tava chandaṇ ca rūciṇ ca sammāsivā
 atha vakkhanti janinda pañca dhīrā ti.

25

Ta. bhattā ti tvaṃ amhākaṃ bhattā c' eva uppannassa ca bhārasa saho
 paṭhamam tāva tvam eva etaṃ vadehi, tava chandaṇa rūciṇā 'ti paccā
 tava chandaṇ c' eva rucanākāraṇāni ca sammāsivā ime paṇḍitā vakkhanti.

Atha rājā attano kilesavasikatāya imam gātham āha:

64. Yā silavatī anaññadheyyā
 bhattuṇchandavasānugā manāpā

30

¹ Ck mitto. ² so Bā; Ck sace. ³ Ck saddahante. ⁴ Bā adds na. ⁵ Bā
 adds dāni. ⁶ Bā kassavā-. ⁷ Ck tvanto. ⁸ Bā vadetha.

nindiyam atthaṃ pasaṃsiyaṃ vā
bhariyāyāvikareyya guyham atthan ti.

Ta. anañña- ti kilesavasena aññena agahetabbā ti a.

Tato Se- „pakkhitto dāni me attano antare rājā“ ti tus-
5 sitvā sayamkatakāraṇaṃ eva dīpento gātham āha:

65. Yo ¹ kicchagatassa āturassa
saraṇaṃ ² hoti gatī parāyanañ ca
nindiyam atthaṃ pasaṃsiyaṃ vā
sakhino vāvikareyya guyham atthan ti.

10 Atha rājā Pukkusaṃ pucchi: „kathaṃ Pu-a tvaṃ ³ pas-
sasi, kassa rahassaṃ kathetabban“ ti, so imaṃ g. ā.:

66. Jeṭṭho atha majjhimo kanitṭho
so ce ⁴ silasamāhito ṭhitatto --
nindiyam atthaṃ pasaṃsiyaṃ vā
15 bhātu vāvikareyya guyham atthan ti.

Ta. ṭhitatto ti patīṭṭhitasabbhāvo nibbisevano.

Tato rājā Kāvindaṃ pucchi, so imaṃ gātham āha:

67. Yo ve ⁵ hadayassa paddhagū
‘anujāto pitaraṃ anomapañño
nindiyam atthaṃ pasaṃsiyaṃ vā
20 puttassāvikaṛeyya ⁶ guyhaṃ atthan ti.

Ta. paddhagū ti pesanakāraṇaṃ, yo pitussa pesanaṃ karoti, pitu cittassa
vase vattati, ovādakkhama hotīti a., a nujāto ti tayo puttā, anuppannaṃ yasaṃ
uppadento atijāto nāma, kulāṅguro ⁷ kulapacchimako dhanavināsako avajāto nāma,
25 kulatantikulapaveṇirakkhako pana anujāto nāma, taṃ sandhāy’ evam āha.

Tato rājā Devindaṃ pucchi, so imaṃ gātham āha:

68. Mātā dipadājanindasetṭha
yo naṃ poseti chandasā piyena
nindiyam atthaṃ pasaṃsiyaṃ vā
30 mātu vāvikareyya ⁸ guyham atthan ti.

¹ Bā yo ce, B^s ye ve, C^s ye. ² Ck^s -ñā. ³ Ck^s omit tvaṃ. ⁴ Bā yo ce. ⁵ Bā^s
add pitu. ⁶ Ck^s puttassavi-, Bā puttassa vāvi-. ⁷ Ck^s -gāro. ⁸ Bā^s mātuḡavi-

ti v. „n. bh. T. idān' eva paññavā atīte pi aparipakkāṇāṇo¹ bodhinā-
 ṇāthāya cāriyam caranto pi paññavā yevā“ 'ti vatvā a. ā.

- A. Mithilāyaṃ Vedehe nāma raññe r. kārante tassa
 dhammānusāsakā cattāro paṇḍitā ahesuṃ: Senako Pukkuso
 5 Kāvindo Devindo ti. Tadā rājā Bodhisattassa paṭisandhigga-
 haṇadivase paccūsakāle evarūpaṃ supinaṃ addasa: rājāṅgaṇe
 catūsu kappesu cattāro aggikkhandhā mahāpākārapamāṇen'²
 utthāya jalanti, tesam majjhe khajjōpanakappamāṇo³ aggi
 utthahitvā tamkhaṇe yeva cattāro aggikkhandhe atikkamitvā
 10 Brahmālokkappamāṇen'⁴ utthāya sakalacakkavālaṃ obhāsetvā
 t̥hito, bhūmiyaṃ patitaṃ⁵ sāsapabījāṃ pi paññāyati, sadevako⁶
 loko mālāgandhādīhi pūjeti, mahājano jālantaren' eva carati,
 lomākūpamattam pi⁷ uṇhaṃ na gaṇhāti. Rājā imaṃ su-
 pinam disvā bhittatasito utthāya „kiṃ nu kho bhavissatīti“
 15 cinto nisinna⁸ va aruṇaṃ utthāpesi. Cattāro pi paṇḍitā
 pāto va āgantvā „kacci deva sukhaṃ asayitthā“ 'ti sukha-
 seyyaṃ pucchimsu. So „kuto me sukhaṃ, evarupo me supinaṃ
 diṭṭho“ ti kathesi: Atha naṃ S-paṇḍito „mā bhāyi mahārāja,
 maṅgalasupino esa, vaddhi te bhavissatīti“ vatvā „kimkāraṇā“
 20 ti vutte āha: „mahārāja, amhe cattāro p-te abhiḥbhavitvā nippabhe-
 katvā añño vo pañcamo p. uppajjissati, mayaṃ hi cattāro janā
 cattāro aggikkhandhā viya homa⁹, majjhe uppannaaggikkhandho
 viya pañcamo p. uppajjissati sadevake loke asamadhuro asa-
 diso“ ti, „idāni paṇ' esa kuhi“ ti, „mahārāja ajja tassa paṭi-
 25 sandhiggaḥṇena vā mātukucchito nikkhamānena vā bhavitabban'
 ti attano sippabala¹⁰ṇa dībacakkhunā disvā viya¹¹ vyākāsi,
 rājā tato paṭṭhāya taṃ vacanaṃ sari. Mithilāya pana catūsu
 dvāresu: pācīnayavamajjhako dakṣiṇayavamajjhako padchimāya-
 vamajjhako uttarayavamajjhako ti cattāro nigamā¹², tesu

¹ Bds -hāṇeṇa. ² Bā -māyā. ³ Ck² khajju-. ⁴ Bā yāva 'brahmāloka. ⁵ Bā
 -to. ⁶ Bā tam sadev-. ⁷ Bā adde aggl. ⁸ Ck² -ke. ⁹ Bā tesa. B² tam. ¹⁰
 Bds stikkhā-. ¹¹ Ck² diṭṭho, Bā disvā siya passanto. ¹² Bā mahāgāthā ahesuṃ.

Ta. dipadājanindaseṭṭhā 'ti dipadānaṃ seṭṭha janinda, chandasā piyenā 'ti chandena c' eva pemena ca.

Te pucchitvā rājā p-am pucchi: „kathaṃ passasi p-ā“ 'ti vutte so imaṃ gātham āha:

60. Guyhassa hi guyham eva sādhu,
na hi guyhassa pasattham āvikammaṃ,
anippādāya¹ saheyya dhīro
nippannattho² yathāsukhaṃ bhaṇeyyā 'ti.

5

Ta. anippādāyā³ 'ti mahārāja yāva attano icchitāṃ na nippajjissati
• tāva p-o adhivāseyya na kassaci katheyyā 'ti a.

10

Paṇḍitena evaṃ vutte rājā anattamaṇo ahoṣi, tato Se-
rājānaṃ rājāpi Se-assa mukhaṃ olokesi, Bo. tesam kiriyam
disvā va jāni: „ime cattāro paṭhamam eva maṃ rañño pari-
bhindimṣu, vīmaṇsanavasena pañho pucchito bhavissatīti“,
tesam pana kathentānaṃ ñeva suriyo atthaṃ gato dipā jalitā, 15
p-o „rājakammāni nāma bhāriyāni, na nāyatī“ kiṃ bhavissati,
khippam eva gantum vaṭṭatīti“ utthāyāsanaṃ rājānaṃ vanditvā
nikkhamanto cintesi: „imesu eko 'sahāyassa kathetum vaṭṭatīti'
ā., eko 'bhātu' eko 'puttassa' eko 'mātuyā k. vaṭṭatīti' ā.,
imehi katam etaṃ bhavissati, diṭṭhakam ev' etaṃ bhavissatīti 20
diṭṭhakaṃ c' eva kathentīti maññāmi, hotu ajj' ev' etaṃ jānissā-
mīti“ sannipittānaṃ akāsi, te pana cattāro pi aññesu divasesu
rājakulā nikkhamitvā rājanivesanadvāre ekassa bhattammaṇassa
piṭṭhe nisīditvā kiccakaraṇiyyāni mantetvā gharāni gacchanti,
tasam p. „ahaṃ ca tesam rahassaṃ⁴ ammaṇassa heṭṭhā ni- 25
pajjitvā jānitum sakkuṇeyyan“ ti cintetvā taṃ ammaṇaṃ ukkhi-
pāpetvā ta. attharakaṃ attharāpetvā a. heṭṭhā pavisitvā puri-
sānaṃ saññāma⁵ adāsi: „tumhe catūsu p-esu mantetvā gatesu
āgantvā maṃ nethā⁶“ ti, te „sādhū“ 'ti paṭikkamimṣu⁷, Se-
pi rājānaṃ ā.: „mahārāja tumhe amhākaṃ na saddahatha, 30

¹ B^d anippannatāya, B^s anippannāya. ² B^d nippannāvatthova. ³ B^d anippanna-
tāyā. ⁴ B^d paññāyanti ko jānāti. ⁵ C^s add jānanto. ⁶ B^d asa-. ⁷ B^s
āneyyāthā. ⁸ B^d pakka-.

idāni kīdisan¹“ ti, so bheda-kānaṃ vacanaṃ gahetvā anisāmetvā
 va bhīttasito „idāni kiṃ karoma Senaka p-ā“ ²ti pucchi, „ma-
 hārāja papañcaṃ akatvā kañc³ ajānāpetvā g-puttaṃ māretuṃ
 vaṭṭatīti“, „Senaka⁴ ṭhapetvā tumhe⁵ añño mama atthakāmo
 5 nāma n' atthi, tumhe va attano suhade gahetvā dvārantare
 ṭhatvā g-puttassa pāto vā upaṭṭhānaṃ āgacchantaṃ khaggena
 sīsaṃ chindathā“ ⁶ti attano khaggaratanaṃ adāsi, te „sādhu
 deva, mā bhāyi, mayaṃ naṃ māressāma“ ⁷ti vatvā nikkhamitvā
 „diṭṭhā no paccāmittassa piṭṭhīti“ gantvā bhattammaṇapiṭṭhe
 10 nisīdimsu, tato Se- ā.: „ambho ko g-puttaṃ paharissatīti“,
 itare „tumhe yeva ācariyā“ ⁸ti tass' eva bhāraṃ akaṃsu, atha
 te Se- pucchi: „tumhe rahassaṃ nāma asukassa ca asukassa
 ca kathetabban ti vadittha⁹, kiṃ vo etaṃ kataṃ udāhu diṭṭhaṃ
 ādu sutan“ ti, „tiṭṭhat' etaṃ ācariya, yaṃ tumhe rahassaṃ nāma
 15 sahāyakassa kathetabban ti vadittha etaṃ katan“ ti, „kiṃ vo
 etenā“ ¹⁰ti, „kathetha ācariyā“ ¹¹ti, „imasmim rahasse rañño
 ñāte mayaṃ jīvitāṃ n' atthīti“, „mā bhāyathācariya, idha
 tumhākaṃ rahassaṃ bheda-ko nāma n' atthi, kathethācariyā“
¹²ti. So nakhena ammaṇaṃ koṭṭetvā „n' atthi nu kho imassa“
 20 heṭṭhā g-putto“ ti ā., „ācariya g-putto attano issariyena eva-
 rūpaṃ ṭhānaṃ na pavisati, idāni yasena pamatto bhāvissati,
 kathetha tumhe“ ti. Se- attano rahassaṃ kathento ā.:
 „imasmim yeva nagare asukaṃ nāma vesiyaṃ jānāthā“ ti,
 „āma ācariyā“ ti, „idāni sā paññāyatīti“, „na paññāyati
 25 ācariyā“ ¹³ti, „ahaṃ sālavanuyyāne tāya saddhiṃ purisa-
 kiccaṃ katvā tassā pilandhanesu lobhena taṃ māretvā tassā
 yeva sātakena bhaṇḍikaṃ katvā āharitvā amhākaṃ ghare asu-
 kabhūmikāya asukagabbhe nāgadante olaṃbesim, valañjetum

¹ B⁴ kiṃ karissathā in the place of kīdisan. ² B⁴ -kaṃ. ³ B⁴ -ehi. ⁴ B⁴ vadatha. ⁵ B⁴ kathaṃ udāhu diṭṭhaṃ sutan ti kathaṃ e.ari. ācariyā ti udāhu diṭṭhaṃ atap ti diṭṭhaṃ eva no sutan ācariyā ti yaṃ tumhe rahassaṃ nāma sahāyakassa kathetabban ti vadatha kiṃ va etaṃ kataṃ udāhu diṭṭhaṃ sutan ti kataṃ etaṃ mayā ti. ⁶ C⁴ imasmim.

na visahāmi, purāṇabhāvaṃ assa olokemi, evarūpaṃ pi rājā-
 parādhakammaṃ katvā mayā ekassa sahāyakassa kathitaṃ,
 tena na kassaci kathitapubbaṃ, iminā kāraṇena 'sahāyakassa
 guyhaṃ kathetabban' ti mayā kathitaṃ¹ ti ā, p. tassa ra-
 hassaṃ sādhukaṃ vavatthāpetvā sallakkhesi. Pukkuso pi 5
 attano r. kathento „mama ūruyā kuṭṭhaṃ atthi, kaniṭṭho me
 pāto va kañci ajānāpetvā taṃ dhovivā bhessajjena makkhetvā
 upari pilotikaṃ datvā bandhati, rājā mayi muducitto 'ehi Iṭṭ-
 kusā' ti maṃ pakkositvā yebhuyyena mama ūruyaṃ yeva
 sayati, sace pana jāneyya² mārāpeyya, taṃ kammaṃ mama 10
 kaniṭṭhaṃ ṭhapetvā añño jānanto nāma n' atthi, tena kāraṇena
 'r. nāma bhātu³ kathetabban' ti mayā vuttan⁴ ti ā. Kāvindo
 pi attano r. kathento: „maṃ kālapakkhe uposathadivase Nara-
 devo nāma yakkho gaṇhati, ahaṃ ummattakasunakho viya
 viravāmi, sv-āhaṃ taṃ atthaṃ puttassa kathesiṃ, so mama 15
 yakkhena gahitabhāvaṃ ṇatvā maṃ antogehe bandhivā ni-
 pajjāpetvā dvāraṃ pidahivā nikkhamivā mama saddaṃ patic-
 chādanatthaṃ dvāre samajjaṃ kāreti, iminā kāraṇena 'r. nāma
 puttassa kathetabban' ti mayā vuttan⁵ ti ā. Tato tayo pi
 Devindaṃ pucchimsu, so pi attano r. kathento: „mayā maṇi- 20
 pabhaṃsanaṃ⁶ kammaṃ karontena rañño santakaṃ Sakkena
 Kusarājassa dinnam siripavesanaṃ maṅgalamaṇiratanam thenetvā
 mama mātuyā dinnam, sā kañci ajānāpetvā mama rājakulaṃ
 pavisanakāle taṃ mayhaṃ deti, ahaṃ tena maṇinā sirim pave-
 setvā rājanivesanaṃ gacchāmi, rājā tumhehi saddhiṃ akathetvā 25
 paṭhamataram mayā saddhiṃ katheti, devasikaṃ aṭṭhasoḷasa-
 dvattimsacatusaṭṭhiṃ⁷ kahāpaṇe paribbayatthāya mayhaṃ deti,
 sace tassa maṇiratanassa channabhāvaṃ⁸ rājā jāneyya mayhaṃ
 jīvitaṃ n' atthi, iminā kāraṇena 'r. nāma mātuyā kathetabban'
 ti mayā vuttan⁹ ti ā. M. sabbesam pi guyhaṃ paccakkham 30

¹ B^d sace pana etaṃ rājā na jāneyya maṃ. ² B^d kaniṭṭhabhātu. ³ B^d maṇira-
 tanapavisana. ⁴ C^{ks} add vā. ⁵ B^d ānubhāvaṃ.

akāsi, te pana attano udaram phāletvā¹ antam bāhiram karon-
tā² viya r. aññamaññaṃ kathetvā³ appamattā „pāto va āgac-
chatha, g-puttam māressāmā“ ti vatvā utthāyāsanaṃ pakka-
mimsu. Tesam gatakāle paṇḍitassa purisā āgantvā ammaṇaṃ
5 ukkhipitvā M-am ādāya gamimsu. So nahāyitvā alamkaritvā
subhojanaṃ bhuñjitvā „ajja me bhaginī Udumbarādevī rājage-
hato me sāsanaṃ pessessatīti“ nātvā dvāre paccāyikaṃ purisaṃ
thaṇesi: „rājagehato āgataṃ sīghaṃ pavesetvā mama das-
seyyāsīti“, evaṃ ca pana vatvā sayanapitṭhe nipajji, tasmim
10 khaṇe rājāpi sayanapitṭhe nipanno p-assa guṇaṃ saritvā „Ma-
hosadhapaṇḍito sattavassikakālato paṭṭhāya maṃ upaṭṭhalanto
na kiñci mayhaṃ anattam akāsi, devatāpucchāya⁴ paṇḍite asati
jīvitam pi me na siyā, veripaccāmittānaṃ vacanaṃ gahetvā
'asamadhuraṃ paṇḍitaṃ mārethā' ti khaggaṃ dentena⁵ ayuttaṃ
15 mayā kataṃ, sve dāni naṃ passitum na labhissāmi“ sokaṃ
uppādesi, sarīrato sedā muccimsu⁶, sokasamappito cittāssādaṃ
na labhi, U-devī tena saddhiṃ ekasayanagatā taṃ ākāraṃ disvā
„kin nu kho mayhaṃ koci aparādho atthi udāhu aññaṃ devassa
kiñci sokakāraṇaṃ uppanna“ ti pucchantī i. g. ā.:

80 70. Kin nu tvaṃ vimano⁷ si rāja,
dipadindavacanaṃ suṇoma n' etaṃ⁸,
kiṃ cintayamāno dummano si,
na hi deva aparādho atthi mayhan ti.

Atha rājā gātham āha:

25 71. Paṇño vajjho Mahosadho ti,
āṇatto me vadhāya bhūripaṇño,
taṃ cintayamāno dummano 'smi,
na hi devi aparādho atthi tuyhan ti.

Ta. āṇatto ti bhadde cattāro p-ā Ma-paṇḍitaṃ mama paccatthiko ti
30 kathayimsu, mayā tatvato avicinitvā vadhetha naṃ ti bhūripaṇño vadhāya āṇatto,
taṃ kāraṇaṃ cintayamāno varaṃ mama maraṇaṃ na paṇḍitassā 'ti dummano
'smīti ā.

¹ so Ck; C^o udaram phāletvā viya. B^d uraṃ dālaññate viya. ² Cks karontaṃ. ³ B^d
katvā tumhe in the place of antam -- kathetvā. ⁴ B^d devatāya pucchitapaṇhe pi.
⁵ Cks dinnena. ⁶ B^d muccimsu. ⁷ Cks dummano. ⁸ B^d metanī.

Tassā taṃ sutvā va Mahāsatte¹ pabbatamatto soko uppajji,
 sā cintesi: „eken' upāyena rājānaṃ assāsetvā rañño niddokka-
 manakāle mama kaniṭṭhassa sāsahaṃ pahinissāmīti“, atha naṃ
 sā āha: „mahārāja tayā v' etaṃ kataṃ gahapatiputtaṃ² ma-
 hante issariye patiṭṭhāpentena, tumhehi³ so senāpatiṭṭhāne ṭha- 5
 pito, idāni kira tumhākaṃ yeva paccatthiko jāto, na kho pana
 paccāmitto khuddako nāma atthi, hāretabbo⁴ va so, tumhe mā
 cintayitthā“⁵ 'ti rājānaṃ assāsesi, so tanubhūtasoko niddaṃ
 okkami, devī utthāya gabbhaṃ pavisitvā „Mahosadha, cattāro
 pā taṃ paribhindiṃsu, rājā kuddho sve dvārantare tava va- 10
 dhaṃ ānāpesi, sve rājakulaṃ na āgaccheyyāsi, āgacchanto⁶
 pana nagaraṃ hatthagataṃ katvā samattho hutvā āgaccheyyā-
 sīti“ paṇṇaṃ likhitvā modakassa anto pakkhipitvā modakaṃ
 suttakena vethetvā navabhājane katvā vāsetvā⁷ lañchetvā⁸
 atthacarikāya itthiyā adāsi: „imaṃ modakaṃ āharitvā mama 15
 kaniṭṭhassa dehīti“, sā tathā akāsi, „rattiṃ kathaṃ nikkhantā“
 ti na⁹ cintetabbam, raññā paṭhamam eva deviyā varo dinno,
 tena taṃ na koci vāresi, Bo. paṇṇākāraṃ gahetvā uyyojesi,
 sā gantvā dinnabhāvaṃ ārocesi, tasmiṃ khane devī gantvā
 raññā saddhiṃ nipajji, Bo. pi modakaṃ bhinditvā paṇṇaṃ vā- 20
 cetvā¹⁰ taṃ atthaṃ nātvā kātabbam kiccaṃ vicāretvā sayane
 nipajji. Itare cattāro janā pāto va khaggahatthā dvārantare
 ṭhatvā p-aṃ apassantā dummanā hutvā rañño santikaṃ gantvā
 „kiṃ paṇḍitā¹¹ hato vo g-putto“ ti vutte „na passāma devā“
 ti āhaṃsu. M. pi aruṇuggamane yeva nagaraṃ attano hattha- 25
 gataṃ nātvā¹² ta. ta. ārakkhaṃ datvā¹³ mahājanaparivuto rathaṃ
 āruyha mahantena parivārena rājadvāraṃ agamāsi, rājā sīha-
 pañjaraṃ ugghāṭetvā olokento atṭhāsi, atha naṃ M. rathā
 otaritvā vandi, rājā cintesi: „sac' āyaṃ mama paccatthiko

¹ Bā sā tassa vacanaṃ sutvā va mahāsattassa atthāya. ² so C^{ks}; Bā mahārāja tumhehi eso g-putto. ³ Bā puna tumhehi. ⁴ Bā māretabbo. ⁵ Bā -te. ⁶ Bā chādetvā. ⁷ C^k lañje-, Bā lañci-. ⁸ C^k naṃ. ⁹ C^{ks} -ta. ¹⁰ Bā katvā. ¹¹ Bā dhapetvā.

bhaveyya na mañ vandeyyā¹ "ti, atha nañ pakkosāpetvā rājā sayane nisīdi, M. pi gantvā ekamantañ nisīdi, cattāro pi pātath' eva nisīdiñsu, atha nañ rājā kiñci aṇānto viya „tāta tvañ hiyyo gato² idāni³ āgacchasi, kiñ mañ evañ paricca-
5 jasīti⁴“ vatvā imañ gātham āha:

72. Abhidosagato idāni esi⁵,
kiñ sutvā kiñ āsañkate mano te,
ko te kiñ avoca bhūripaṇṇa,
imgha tañ vacanañ suṇoma, brūhi me tañ ti.

10 Ta. abhi - - ti hiyyo paṭhamayāme gato, kiñ āsañkate ti kiñ āsañkate, kimavocā 'ti kiñ raṇṇo santikañ māgamīti tañ koci avoca.

Atha nañ M.: „mahārāja tayā me catunnañ p-tānañ vacanañ gahetvā vadho āṇatto, tenāhañ na emīti⁶“ codento i. g. ā.:

73. Paṇṇo vajjho Mahosadho ti
15 yadi te mantayitañ janinda dosañ
bhariyāya rahogato asaṃsi
guyhañ pātukatañ sutam mam' etan ti.

Ta. yadite ti yasmā tayā, mantayitan ti kathitañ, dosañ ti abhi-dosañ, rattibhāge ti a., kassa kathitañ ti bhariyāya, tvañ hi tassā imañ atthañ
20 rahogato asaṃsi, guyhañ - - ti yathā evarūpañ attano rahassañ pākaṭañ katañ, sutam mametan ti mayā pan' etam tasmiñ yeva khaṇe sutam devā 'ti vadati.

Rājā tañ sutvā va „imāya tañ khaṇaṃ yeva sāsaṇaṃ pahitañ⁷ bhavissatīti⁸“ kuddho devim olokesi, tañ ñatvā M. „kiñ deva deviyā kujjhatha, ahañ atitānāgatapaccuppannañ
25 sabbam jānāmi, deva tumhākañ rahassañ tava⁹ deviyā kathitañ hotu, ācariya-Senakassa Pukkusādinañ vā¹⁰ rahassañ mama kena¹¹ kathitañ, ahañ etesañ pi rahassañ jānāmi yevā¹² 'ti Senakassa tāva rahassañ kathento imañ gātham āha:

74. Yañ sālavanasmim¹³ Senako
30 pāpakammam akāsi¹⁴ asabbhirūpañ

¹ Bā gantvā. ² Cks repeat idāni. ³ Ck ekisi, Bā ehi. ⁴ Cks pahīnitañ. ⁵ Bā tumhākañ tāva rahassañ mama, Ck t. r. tava mama, Cs t. r. tava ma. ⁶ Cks omit vā. ⁷ Cks tena. ⁸ read: -smi. ⁹ read: akās'.

sakhino va rahogato asaṃsi,
guyhaṃ pātukataṃ sutam mam' etan ti.

Ta. asabbhi - - ti asādhujātikaṃ¹ lāmakam akusalakammaṃ akāsi, imas-
sīm yeva nagare asukam nāma vesim sālavanuyyāne māretvā alamkāraṃ gahetvā
tassā yeva sātakena bhaṇḍikaṃ katvā attano ghare asukaṭṭhāne ṭhapesi, sa-
khino vā 'ti atha naṃ mahārāja ekassa sahāyakassa rahogato hutvā akkhāsi,
tam pi mayā sutam, nāhaṃ devassa paccatthiko jāto Senako paccatthiko, yadi
te paccatthikena kammaṃ atthi² Senakam gahāpehīti.

Rājā Senakam oloketvā „saccan“ ti pucchitvā „saccam
devā“ 'ti vutte tassa bandhanāgāraṃ pavesanaṃ³ āṇāpesi. 10
Paṇḍito pi Pukkusassa rahassaṃ kathento i. g. ā.:

75. Pukkusa-purisassa te janinda
uppanno rogo arājayutto⁴,
bhātuc ca rahogato asaṃsi,
guyhaṃ pātukataṃ sutam mam' etan ti. 15

Ta. arājayutto⁵ ti mahārāja ekassa kuṭṭharogo uppanno, so rājūnaṃ
pattum⁶ ayutto, chupanānucchaviko na hoti, tumhe ca Pukkusassa ūru muduko
ti yebhuyyena tass' eva ūrumhi nipajjatha, so pan' esa vaṇabandhanapilotikāya
phasso⁷ devā 'ti.

Rājā nam pi oloketvā „saccan“ ti pucchitvā „āma devā“ 20
'ti vutte tam pi bandhanāgāraṃ pavesāpesi. Paṇḍito Kāvin-
dassa pi rahassaṃ kaṭhento āha:

76. Ābādho 'yam⁸ asabbhirūpo,
Kāvindo Naradevena⁹ puṭṭho
puttassa rahogato asaṃsi, 25
guyhaṃ pātukataṃ sutam mam' etan ti.

Ta. asabbhi - - ti yena so ābādhena puṭṭho ummattakasunakho viya
viravati so naradevayakkhābādho¹⁰ asabbhi-jātiko lāmakō, tena¹¹ puṭṭho rāja-
kulam pavisitum ayutto mahārāja 'ti.

¹ Cks -jānitaṃ. ² Cks sati. ³ Cks omī pa-. ⁴ Cks arājaputto. ⁵ Cs arā-
jappa, Ck arājapatto, ⁶ Bā omīts pattum. ⁷ -ppatto ti - - phasso wanting
in C. ⁸ so Bā; Ck ābādham naṃ, Cs ābādhanaṃ. ⁹ so all three MSS. for
-deven- eva? ¹⁰ Ck naradevayakkho bādho, Bā so naradevena yakkhena gahito
ābādho. ¹¹ Ck natena, Cs ntena.

Rājā tam pi „saccaṃ Kāvindā“ 'ti pucchitvā „saccaṃ“
ti vutte tam pi bandhanāgāraṃ pavesāpesi. P. Devindassa
rahassaṃ kathento i. g. ā.:

77. Atṭhavaṃkaṃ¹ maṇiratanam² uḷāraṃ
5 Sakko te addā pitāmahassa,
Devindassa gataṃ tad ajja hatthaṃ,
mātuc ca³ rahogato asaṃsi,
guyhaṃ pātukataṃ sutam mam' etan ti

Ta. pitāmahassā 'ti tava pitāmahassa Kusarājassa, tādajja- ti tam
10 maṇḍalasammataṃ maṇiratanam ajja Devindassa hatthagataṃ mahārājā 'ti.

- Rājā tam pi „saccaṃ kirā“ 'ti pucchitvā „saccaṃ“ ti
vutte tam pi bandhanāgāraṃ pavesāpesi. Evan te „Bodhi-
sattaṃ vadhessāma“ 'ti sabbe sambandhanam pavitṭhā. Bo.
pi „iminā kāraṇenāhaṃ 'attano guyhaṃ parassa na katha-
15 tabban' ti vadāmi, kathetuṃ vaṭṭatīti vadantā paṇā mahāvinā-
saṃ pattā“ ti vatvā uparidhammaṃ desento imā gāthā abhāsi:

78. Guyhassa hi guyham eva sādhu,
na hi⁴ guyhassa pasattham āvikammaṃ,
anippādāya⁵ saheyya dhīro,
20 nippannattho⁶ yathāsukhaṃ bhaṇeyya.
79. Na guyham atthaṃ vivareyya, rakkheyya naṃ yathā nidhiṃ,
na hi pātukato sādhu guyho attho pajānatā
80. Thiyā guyhaṃ na saṃseyya amittassa ca paṇḍito (V p. 81)
yo cāmisena saṃhīro hadayatthe⁷ no ca yo naro.
25 81. Guyham attham asambuddhaṃ sambodhayati yo naro
mantabhedabhayā tassa dāsabhūto titikkhati.
82. Yāvanto purisass' atthaṃ guyhaṃ jānanti mantinaṃ
tāvanto tassa ubbegā⁸, tasmā guyhaṃ na vissaje.
83. Vivicca bhāseyya⁹ divā rahassaṃ
30 rattim giram nātivelam pamuñce,

¹ Bāṭha-. ² so all three MSS. ³ Bā mātuva. ⁴ Cks omit hi. ⁵ so Ck;
Cs anippādāya, Bā anippannatāyēva. ⁶ Bā nippannattho, Ck nippattho, Cs
nippattattho? ⁷ Cks -ttho. ⁸ Bā ubbhiggā. ⁹ Cks bhāveyya.

upassutikā hi suṇanti mantam,
tasmā manto khippam upeti bhedan ti.

Ta. amittassa cā 'ti itthiyā ca paccatthikassa cā na katheyya, saṁ-
hīro ti yo ca yena kenaci āmisena saṁhīrati¹ upalāpanasaṅgahaṁ gacchati
tassa pi na saṁseyya, hadayatthe no ti yo amitto mittapaṭirūpako mukhena 5
aññaṁ katheti hadayena aññaṁ cinteti tassāpi na saṁseyya, asambuddhan ti
parehi aññātaṁ, asambodhanan ti pi pāḥo, pare sambodhetum ayuttan ti a.,
titikkhatīti tassa akkosam pi paharam pi dāso viya hutvā titikkhati adhū-
vāseti, mantinan ti mantīnaṁ vā antare, yāvanto ti mantino jānantīti a.,
tāvanto ti te guhajānānake paṭicca tattakā² tassa ubbegā santāsā uppaj- 10
jantīti, na vissaje ti na vissajjeyya paraṁ na jānapeyya, viviccā 'ti sace
divā rahassaṁ mantetukāmo hoti viviccaṁ³ okāsaṁ karetvā supaṭicchannaṭṭhāne⁴
manteyya, nātiavelan ti rattim rahassaṁ kathento pana ativelan mariyādā-
tikkamantaṁ mahāsaddaṁ karonto girāṁ na-ppamuñceyya, upassutikā ti
mantatṭhānaṁ upagantvā tirokuḍḍādisu ṭhatvā sotāro bhavanti, tasmā ti ma- 15
hārāja tena kāraṇena so manto khippam bhedaṁ upetīti ā.

Rājā M-assa katham sutvā: „ete sayam rājaverino hutvā
p-am mama verim karontīti“ kujjhitvā „gacchatha te nagarā
nikkhamāpetvā sūlesu tāva uttāsetha sīsāni vā chindathā“ 'ti
ānāpesi, tesu pacchābāhaṁ bandhitvā catukke ṭhatvā pahāra- 20
sataṁ datvā nīyamānesu p. „deva ime tumhākaṁ porāṇakā-
maccā, khamatha tesam aparādhān“ ti rañño katesi, rājā
„sādhū“ 'ti pakkosāpetvā tass' eva dāse katvā adāsi, so pana
te tatth' eva bhujiṣse akāsi, rājā „tena hi mama vijite mā
vasantū“ 'ti pabbājaniyakammaṁ ānāpesi, p. „khamatha deva 25
etesam andhabālānan“ ti khamāpetvā tesam ṭhānantarāni paṭi-
pākatikāni kārāpesi, rājā „paccāmittesu pi tāv' assa evarūpā
mettābhāvanā⁵, aññesu kathamrūpā bhavissatīti“ paṇḍitassa
ativiya pasanno. Tato paṭṭhāya cattāro p-ā uddhaṭadāṭhā viya
sappā nibbisā hutvā kiñci kathetum nāsakkhimsū 'ti. Pañca- 30
paṇḍitapañho niṭṭhito. Niṭṭhito ca Paribhīndanakathā⁶ ti.

Tato paṭṭhāya p. va rañño atthaṁ ca dhammaṁ ca anu-
sāsati, so cintesi: „rañño setacchattam eva, rajjam pana aham

¹ Cks saṅghāṭirati, Bđ saṁhīrati. ² Cks kaṁ, Bđ tatthake paṭicca. ³ Bđ vivittam.

⁴ Cks apaṭi-. ⁵ Bđ omits bhāvanā. ⁶ Cks paribhaṇḍakathā.

vicāremi, mayā appamattena bhavitum vattatīti¹ so nagare mahāpākāraṃ nāma kāresi, tathā anupākāradvārattālake antarattālake² udakaparikkhaṃ kaddamaparikkhaṃ sukkhaparikkhaṃ ti tisso parikkhā kāresi, antonagare pi jīṇṇagehāni paṭisaṃkhārā-
 5 pesi, mahāpokkharāṇiyo kārāpetvā tāsu udakanidhānaṃ³ kāresi, nagare sabbakoṭṭhāgārāni dhañṇassa pūrāpesi, Himavantapadesato kulūpagatāpasehi kaddamakumudabijāṃ⁴ āharāpesi, udakaniddhamanāni sodhāpetvā bahinagare pi jīṇṇapaṭisaṃkhārakammaṃ kārāpesi, kiṃkāraṇā: anāgatabhayaṃ paṭibāhanatthaṃ,
 10 tato tato āgataṇṇijake pi⁵ „kuto āgatā“ ti pucchitvā „asukaṭṭhānato nāmā“ ti „tumhākaṃ rañño kiṃ piyaṃ“ ti „asukaṃ nāmā“ ti sutvā tesāṃ sammānaṃ kāretvā uyyojetvā attano ekasatayodhe pakkosivā „sammā mayā dinnapaṇṇākāre gaḥetvā ekasatarājadhāniyo gantvā ime paṇṇākāre attano pi,
 15 yakāmatāya tesāṃ rājūnaṃ datvā te yeva upaṭṭhahantā tesāṃ kiriyaṃ vā mantāṃ vā ṇatvā mayhaṃ⁶ pesentā tatth’ eva vasatha, ahaṃ vo puttadāraṃ posessāmīti⁷ vatvā kesañci kuṇḍale kesañci suvaṇṇapādukāyo kesañci suvaṇṇamālā⁸ akkharāni chinditvā „yadā mama kiccaṃ hoti tadā paññāyatū“⁹ ti adhiṭ-
 20 ṭhahitvā tesāṃ hatthe datvā¹⁰ pesesi, te ta. ta. gantvā tesāṃ rājūnaṃ paṇṇākāraṃ datvā „tumhe upaṭṭhātūṃ¹¹ āgat’ amhā“ ti vatvā „kuto“ ti puṭṭhā āgataṭṭhānato aññāni ṭhānāni ācikkhitvā tehi¹² „sādhū“ ti sampaticchite upaṭṭhahantā tesāṃ abhantarikā ahesuṃ. Tadā Ekabalaratṭhe¹³ Saṃkhaṇḍapālo nāma
 25 rājā āvudhāni sajjāpeti senāṃ saṃkaḍḍhati, tassa santike upanikkhattapuriso p-assa sāsanaṃ pesesi: „ayaṃ idha pavatti, ‘idan nāma karissatīti’ na jānāmi, pesetvā sayāṃ tatvato jānāthā¹⁴“ ti. Atha M. suvapotaṃ āmantetvā: „samma gantvā Ekabalaratṭhe¹⁵ Saṃkhaṇḍapālarājā idan nāma karotīti ṇatvā

¹ Ck omits antara-, Bđ anupākāraṇa dvārattālakaṃ antarattālakaṃ. ² Bđ -iddhamanāni. ³ Bđ kudrusakumuda bijāni. ⁴ Cks -kelit. ⁵ Bđ adds sāsanaṃ. ⁶ Bđ -mālāyo ti so tattha tattha. ⁷ Bđ -yantu. ⁸ Cks omit datvā. ⁹ Ck -ṭṭhānāni. ¹⁰ Bđ tena hi. ¹¹ Cks ekabala- or ekakhala-, Bđ ekokampala. ¹² Ck -tā, C⁹ -ta, Bđ jānāsu.

sakala-Jambudīpaṃ āhiṇḍitvā mayhaṃ pavattiṃ āharathā“ 'ti
 vatvā madhulājaṃ khādāpetvā madhupānīyaṃ pāyevā sata-
 pākasahassapākehi telehi pakkharataraṃ makkhetvā pācīnasīha-
 pañjare thatvā vissajjesi, so ta. gantvā tassa purisassa santikā
 tassa rañño pavattiṃ tatvato ñatvā Jambudīpaṃ parigaṇhanto 5
 Kampillaraṭṭhe¹ Uttarapañcālanagaraṃ pāpuṇi. Tadā tattha
 Cūlani-Brahmadatto nāma rājā r. kāresi, tassa Kevaṭṭo nāma
 brāhmaṇo atthañ ca dhammañ ca anusāsati p. vyatto, so paccū-
 sakāle pabujjhivā dīpālokena alaṃkatasirigabhaṃ olokento²
 mahantaṃ yasaṃ disvā „ayaṃ mama yaso kassa santako“ ti 10
 cinto „na aññassa Cūlani-Brahmadattassa santako, evarū-
 passa pana yasassa dāyakaṃ rājānaṃ sakala-Jambudīpe ag-
 garājānaṃ kātuṃ vaṭṭati, ahañ ca aggapurohito bhavissāmīti“
 cintesi, so pāto va rañño santikaṃ gantvā sukhassayaṃ puc-
 chitvā „deva mantetabbaṃ atthīti“, „vada ācariyā“ 'ti, „deva 15
 antonagare raho nāma na sakkā laddhuṃ, uyyānaṃ gacchāma“
 'ti, so „sādhu ācariyā“ 'ti rājā tena saddhiṃ uyyānaṃ gantvā
 balakāyaṃ bahi ṭhapetvā ārakkhaṃ kārāpetvā brāhmaṇena
 saddhiṃ uyyānaṃ pavisitvā maṅgalasilāpaṭṭe nisīdi, suvapotako
 taṃ kiriyaṃ disvā „bhavitabbam ettha kāraṇena, ajja p-assa 20
 ācikkhitabbayuttakaṃ kiñci suñissāmīti“ uyyānaṃ pavisitvā
 maṅgalasālarukkhaṃ pattantare alliyitvā³ nisīdi, rājā „kathehi
 ācariyā“ 'ti ā., „mahārāja tava kaṇṇe ito karoḥi⁴, catukaṇṇo
 yeva manto bhavissati, sace mahārāja mama vacanaṃ karoḥi⁵
 sakala-Jambudīpe taṃ aggarājānaṃ karomīti“, so mahātaṇhāya 25
 tassa vacanaṃ sutvā somanassappatto hutvā „kathethācariya,
 karissāmīti“, „deva mayaṃ senaṃ saṃkadḍhitvā paṭhamam
 khuddakanagaraṃ rumhitvā⁶ gaṇhissāma, ahaṃ hi cūladvārena
 nagaraṃ pavisitvā rājānaṃ vakkhāmi: ‘mahārāja tava yuddhena
 kiccaṃ n’ atthi, kevalaṃ amhākaṃ santako hohi, tava r. tav’ 30
 eva bhavissati, yujjhanto pana amhākaṃ balavāhanassa ma-

¹ Bā kampala-. ² Bā adds attano. ³ Bā niliyitvā. ⁴ C^{ks} karehi. ⁵ Bā ka-
 reyyasi. ⁶ Bā yujhitvā.

- ambho sakala-Jambudīpe rājāno āgantvā tumhākaṃ nagaraṃ
 parikkhipitvā t̥hitā, tumhe pana atipamattā, kin nām' etan"
 ti, te evaṃ āhaṃsu: „amhākaṃ rañño kumārakāle eko mano-
 ratho ahosi: sakala-Jambudīpe¹ rājūhi nagare parivārite chaṇaṃ
 5 karissāmīti, tass' ajja manoratho matthakaṃ patto, tasmā
 chaṇabheriṃ carāpetvā sayam mahātale mahāpānaṃ pivatīti“,
 rājā tesam kathaṃ sutvā kujjhivā senaṅgaṃ ānāpesi: „khip-
 paṃ ito c' ito ca nagaraṃ avattharivā parikhaṃ bhinditvā
 pākāraṃ maddantā dvārattālake bhindantā nagaraṃ pavisitvā
 10 sakatehi kumbhaṇḍāni viya mahājanassa sīsāni gaṇhatha, Vide-
 harañño sīsaṃ ānethā“ 'ti, taṃ sutvā sūrayodhā nānāvidha-
 āvudhahatthā dvārasamīpaṃ gantvā paṇḍitassa purisehi pakka-
 mālakalalasiñcanapāsānapatanādī² upaddutā paṭikkamanti,
 „pākāraṃ bhindissāmā“ 'ti parikhaṃ otiṇṇe³ pi antarattālesu
 15 t̥hitā ususattitomarādīhi mahāvināsaṃ pāpenti, p-asā yodhā
 Brahmādattassa yodhe hatthavikārādīni dassetvā nānappakārehi
 akkosanti tajjenti: „tumhe pi alabhantā⁴ thokaṃ pivissatha
 khādissathā“ 'ti suravittakāni⁵ c' eva macchamaṃsasūlāni ca
 pasāretvā sayam eva pivanti khādanti anupākāre caṃkamanti,
 20 itare kiñci kātuṃ asakkontā C-Brahmadattassa santikaṃ gantvā:
 „deva t̥hapetvā iddhimante aññehi nittharituṃ na ṣakkā“ ti
 vadiṃsu, rājā catupañcāhaṃ⁶ vasitvā gahetabbagahaṇaṃ⁷ apas-
 santo Kevaṇṇaṃ pucchi: „ācariya nagaraṃ gaṇhituṃ na sakkā,
 eko pi upasaṃkamituṃ samattho nāma n' atthi, kiṃ kātābbaṃ“
 25 ti, „hotu mahārāja, nagaraṃ nāma bahiudakaṃ hoti, udakak-
 khayena gaṇhissāma, manussā udakena kilantā⁸ dvāraṃ vi-
 varissantīti“, so „atth' eso upāyo“ ti sampaticchi, tato paṭ-
 t̥hāya udakaṃ pavisituṃ na denti, p-assa upanikkhittakapurisā
 paṇṇaṃ likhitvā kaṇḍe bandhitvā taṃ pavattim pesesum,
 30 „tena pi paṭhamam eva āṇattaṃ yo yo kaṇḍe paṇṇaṃ passati

¹ B^d - pa. ² so Cks for -mala-? C^s pakkamākalala-, B^s sakkarakaddama-, B^d kaddamavālukakalala-. ³ all three MSS. -o. ⁴ B^d kilamantā atha. ⁵ so Cks; B^d sūrapittakāni. ⁶ B^d catuhapañcāhaṃ. ⁷ B^d -tabbayuttakaṃ. ⁸ B^d kilamantā.

so so āharatū¹ 'ti, ath' eko puriso taṃ disvā p-assa dassesi,
 so taṃ pavattiṃ ñatvā „na me Ma-paṇḍitabhāvaṃ jānantīti“
 saṭṭhihatthe velū dvidhā phāletvā² superisuddhaṃ sodhetvā puna
 ekato katvā cammena bandhityā upari kalalena makkhetvā
 Himavantato iddhimantatāpasehi ānītakaddamakumudabijaṃ³ 5
 pokkharanīṭire kalale ropetvā upari veluṃ ṭhapāpetvā⁴ udakassa
 pūrāpesi, ekaratten' eva vadḍhitvā pupphaṃ velumatthakato
 uggantvā ratanamattaṃ aṭṭhāsi, atha naṃ uppātetvā „imaṃ
 Brahmā dattassa dethā“ 'ti attano purisānaṃ dāpesi, te tassa
 daṇḍakaṃ valayaṃ katvā „ambho⁵ Brahmā dattassa pādamūlikā, 10
 chātena mā marittha, gaṇhatha⁶ taṃ uppalaṃ, pilandhitvā daṇ-
 ḍakaṃ kucchipūraṃ khādatha“ 'ti vatvā khipimsu, tam eko
 p-assa upanikkhittakapurisānaṃ upaṭṭhāko va gaṇhi, atha naṃ
 rañño santikaṃ haritvā⁷ „passatha deva imassa pupphassa
 daṇḍakaṃ, na no ito pubbe evaṃdīgho⁸ daṇḍako diṭṭhapubbo“ 15
 ti vatvā „minatha na“ ti vutte p-assa purisā saṭṭhihattha-
 daṇḍakaṃ asītihatthaṃ katvā minimsu, puna raññā⁹ „katth'
 etaṃ jātaṃ“ 'ti vutte eko musāvādaṃ katvā evaṃ āha: „ahaṃ
 deva ekadivasāṃ pipāsito hutvā 'suram pivissāmi' cūladvārena
 nagaraṃ pavitṭho nāgarānaṃ udakakīlanatthāya katā mahā- 20
 pokkharaniyo passim¹⁰, mahājano nāvāya nisīditvā pupphāni
 gaṇhati, tatth' idaṃ tīrappadese jātaṃ, gambhīratṭhāne jātassa
 pana daṇḍako satahattho bhavissatīti“, taṃ sutvā rājā Kevaṭṭaṃ
 ā.: „ācariya na sakkā idaṃ udakakkhayena gaṇhituṃ, harath'
 etaṃ¹¹ mantaṃ¹²“ ti, „tena hi deva dhaññakkhayena gaṇhissāma, 25
 nagaraṃ nāma bahidhaññaṃ hotīti“, „evaṃ hotu ācariyā“ 'ti,
 p. purimanāyena eva taṃ pavattiṃ ñatvā „na me Ke-brāhmaṇo
 paṇḍitabhāvaṃ jānantīti“ anupākāramatthake kalalaṃ katvā¹³
 vīluṃ ta. ropāpesi, Bodhisattānaṃ adhippāyā nāma ijjhanti,
 vīhi ekaratten' eva utṭhāya pākāramatthaken' eva paññāyi, tam 30

¹ Bā ānītakudrusakumudabijaṃ. ² Bā ropāpetvā. ³ Cks omit ambho. ⁴ Cks handa te. ⁵ Bā āh-. ⁶ Bā -dīgha. ⁷ Cks rañño. ⁸ Ck passitu, Bā passi.
⁹ Cks haretam. ¹⁰ Bā phatan. ¹¹ Bā katvā.

- pi disvā Brahmadatto „ambho kim etaṃ pākāramatthakena nīlaṃ
hutvā paññāyatīti“, p-assa upanikkhattakapurisā rañño vacanaṃ
mukhato luñcitvā gaṇhantā¹ viya „deva gahapatiputto kira Maho-
sadho anāgatabhayaṃ disvā raṭṭhato dhaññaṃ āharāpetvā koṭṭhā-
5 gārādīni pūrāpetvā sesaṃ dhaññaṃ pākārapasse nikkhipāpesi, te
kira² vihi ātape sukkhantā vasse tementā tatth³ eva sassaṃ jane-
sum⁴, aham pi ekadivasam ekena kammena cūḷadvarena pavisitvā
pākārapasse vihirāsito vihiṃ hatthena gaḥetvā vīthiyaṃ chaḍ-
desiṃ, atha maṃ paribhāsantā ‘cbāto ‘sīti maññe, vihiṃ dasante
10 bandhitvā tava gehaṃ haritvā pacāpetvā bhuñjāhīti⁵ vadimsu“,
rājā taṃ sutvā Ke-aṃ āha: „ācariya dhaññaṃ akkhayena p’ etaṃ
gaḥetum na sakkā, ayam pi anupāyo“ ti, „tena hi deva dā-
rukkhayena gaṇhissāma, nagaraṃ nāma bahidārukaṃ hotīti“,
„evaṃ hotu ācariya“⁶ ‘ti, purimanayen’ eva taṃ pavattim nātvā
15 pākāramatthakena vihiṃ atikkamitvā paññāyamānaṃ⁷ ‘dārurāsiṃ
kāresi, manussā Brahmadattassa purisehi saddhiṃ parihāsaṃ
karontā „chāt’ attha yāgubhattaṃ pacitvā bhuñjathā“ ‘ti
mahantamahantāni dārūni khipanti, rājāpi „pākāramatthakena
dārūni paññāyante“, kim etaṃ⁸ ti pucchitvā „g-putto kira anā-
20 gatabhayaṃ disvā dārūni āharāpetvā kulānaṃ pacchāgehesu⁹
ṭhapāpetvā atirekāni pākāraṃ nissāya ṭhapāpesīti“ upanikkhatta-
kānaṃ yeva santikā sutvā Ke-aṃ ā.: „ācariya dārukkhayenāpi
na sakkā gaṇhitum, haretha taṃ¹⁰ upāyan“ ti, „mā cintayi
mahārāja, añño upāyo atthīti“, „ācariya, kimupāyo nāma¹¹ esa,
25 nāhaṃ tava upāyassa antaṃ passāmi, na sakkā amhehi Videhaṃ
gaṇhitum, amhākaṃ nagaraṃ gamissāmā“ ‘ti, „deva ‘C-Brahma-
datto ekasatehi khattiyehi saddhiṃ Videhaṃ gaṇhitum na sak-
khīti¹² amhākaṃ lajjanakaṃ bhavissati, na Mahosadho yeva p.,
aham pi p. yeva, ekaṃ lesaṃ karissāmā“ ‘ti, „kim lesaṃ
30 nāma ācariya“ ‘ti, „dhammayuddhan nāma karissāmā“ ‘ti,

¹ Bā vacanaṃ sutvā mukhato vimhi luñcanto. ² Ck^a kira te. ³ Bā sassāni
sejjāyisu. ⁴ Ck^a paññāyanappamānaṃ. ⁵ Bā -tāni. ⁶ Bā pacchābhāgehesu. ⁷
Bā āharatthekaṃ.

„kim etaṃ dh-yuddhan nāma“ 'ti, „mahārāja na senā yuj-
 jhissati, dvinnam pi pana rājūnaṃ dve paṇḍitā ekaṭṭhāne bha-
 vissanti¹, tesu yo vandissati tassa parājayo bhavissati, Ma-dho
 pana imaṃ mantam na jānāti, ahaṃ mahallako so daharo, so
 a disvā vandissati, tadā Vedehe parājito nāma bhavissati, 5
 atha mayam Vedeham parājetvā attano nagaram gamissāma,
 evan no lajjanakam na bhavissati, idaṃ dh-yuddhan nāmā“ 'ti,
 p. tam pi rahassam purimanayen' eva nātvā „sace Kevattassa
 parajjhissāmi“ nāma na paṇḍito 'smīti“ cintesi, Brahmadatto pi
 „sobhano ācariya upāyo“ ti vatvā² „sve dh-yuddham bhavissati 10
 dvinnam paṇḍitānam, dhammena samena jayaparājayo bhavis-
 sati⁴, yo dh-yuddham na karissati so parājito va nāma bha-
 vissatīti“ paṇṇam likhāpetvā cūladvārena Vedehasa⁵ pesesi,
 * tam sutvā Vedehe p-am pakkosāpetvā tam attham ācikkhi, p.
 „sādhū deva, 'sve pāto va pacchīmadvāre dhammayuddha- 15
 maṇḍalam sajjessantu⁶ dh-yuddhamāṇḍalam āgacchantū' 'ti
 pesetha devā“ 'ti, tam sutvā āgatadūtass' eva paṇṇam dāpesi,
 p. punadivase „Kevattass' eva parājayo hotū“ 'ti pacchīma-
 dvāre dh-yuddhamāṇḍalam sajjāpesi, te pi kho ekasatapurisā
 „ko jānāti kim bhavissatīti“ p-assa ārakkhatthāya⁷ Ke-am pari- 20
 vārayimsu, te pi ekasatarājāno dh-yuddhamāṇḍalam gantvā
 pācīnadisaṃ oloketā atṭhamisu, tathā Ke-brāhmaṇo, Bo. pana
 pāto va gandhodakena nahāyivā satasahassagghanakam Kāsi-
 vattham nivāsetvā sabbālamkārapatimaṇḍito nānaggarasabho-
 janam bhuñjitvā mahantena parivārena rājadvāram gantvā 25
 „pavisatu me putto“ ti vutte pavisitvā rājānam vanditvā eka-
 mante thatvā „kim tāta Mahosadhā“ 'ti vutte „dh-yuddha-
 maṇḍalam gamissāmīti“ ā., „mayā kim kātum vaṭṭatīti“, „deva
 Ke-brāhmaṇam maṇinā vañcetukāmo 'mhi, atṭhavaṃkamaṇi-
 ratanam laddhum vaṭṭatīti“, „gaṇha tātā“ 'ti, so tam gahetvā 30
 rājānam vanditvā⁸ otiṇṇo sahaajātehi yodhasahashehi parivuto

¹ Bd vasissanti. ² Cks parajji-, Bd parajjhā, Bs parajjhāmi. ³ Cks omīti ti vatvā.

⁴ Cks -ssatīti. ⁵ Cks vi-. ⁶ Bd sajjissanti. ⁷ Cks -ttāya. ⁸ Bd adds rājagehato.

- navutikahāpanasahassagghanakam setasindhavayuttam rathavaram āruyha pātārāsavelāya dvārasamīpam pāpuṇi, Kevatto pi „idāni āgamissati idāni āgamissatīti“ tassāgamanamaggaṃ olokeno atthāsi, olokanen' eva dīghagīvatam patto viya suri-
- 5 yatejena sede muṇcante¹, M. pi mahāparivāratāya samuddo viya ajjhottharanto kesarasīho viya asambhīto vigatalomahaṃso dvāram vivarāpetvā nagarā nikkhamma rathā oruyha sīho viya vijambhanto² pāyāsi, ekasatarājāno tassa rūpasirīm disvā „esa kira Sirivaddhasetthiputto Mahosadhapaṇḍito paññāya sakala-
- 10 Jambudīpe adutiyo“ ti ukkuṭṭhisahassāni pavattayimso, so pi kho marugaṇaparivuto Sakko viya anopamena sirivibhavena tam maṇiratanam hatthena gahetvā Kevattābhīmukho ahosi, Ke- tam disvā va sakabhāvena saṃtthātum asakkonto paccugga-
- 15 manam katvā evam ā.: „p-a Ma-dha, mayam dve pi p-ā, am- hākam tumhe nissāya ettakam kalam vasantānam tumhehi paṇṇākāramattam pi na pesitapubbam, kasimā evam akatthā“³ 'ti, atha nam M.: „p-a, tumhākam anucchavikam paṇṇākāram olokeno ajja imam maṇiratanam labhimha, handa nam gaṇ-
- 20 hatha, evarūpam nāma aññam maṇira- n' atthīti“, so tassa hatthe jalamānam maṇira- disvā „dātukāmo me bhavissatīti“ cintetvā „tena hi dehīti“ hattham pasāresi, M. „gaṇhā“ 'ti khipitvā pasāritahatthassa aggaṅgulisu pātesi, brāhmaṇo garu-
- maṇiratanam aṅgulīhi dhāretum nāsakkhi, tam parigaḷitvā M-assa pādamūle pati, brāhmaṇo lobhena „gaṇhissāmi nan“ ti tassa
- 25 pādamūle onato ahosi, ath' assa M. utthātum adanto ekena hatthena khandhatthike ekena piṭṭhikacchāyam gahetvā „utthe- tha ācariya utthetha āc-, aham daharo tumhākam nattumatto⁴, mā main vandathā“ 'ti vadanto aparāparam katvā nalātam mukhena saddhim bhūniyam ghaṃsitvā lohitamakkhitaṃ⁵ katvā
- 30 „andhabāla tvaṃ mama santikā vandanaṃ paccāsimasatīti“

¹ Bā sedā muṇcanti. ² Bā -amāno. ³ Bā karitthā. ⁴ Bā natthu-, Ck nantu-. C^a nanamatto? ⁵ C^{ka} -kkhittam. ⁶ all three MSS. -satīti.

gīvāyaṃ gahetvā khipi, so usabhamattatṭhāne patitvā utṭhāya
 palāyi, maṇiratanam pana M-assa manussā va gaṇhimsu, Bo-
 assa pana „utṭhetha utṭhetha mā maṃ vandāthā“ 'ti vacīghoso
 sakalaparisam chādetvā atṭhāsi, „Ke-brāhmaṇena p-assa pādā
 vanditā“ ti parisāpi 'ssa ekappahāren' eva unnādādīni akāsi, 5
 Brahmadattam ādim katvā sabbe pi te rājāno K-am M-assa
 pādamūle onatam¹ addasaṃsu yeva, te „amhākam p-ena M-dho
 vandito, idāni parājīti' amha, na no jīvitaṃ dassatīti“ attano attāno
 asse āruya Uttarapañcālābhimukhā palāyituṃ ārabhimsu, te
 palāyante disvā Bo-assa parisā „C-Brahmadatto ekasatakhattiye 10
 gahetvā palāyatīti“ puna ukkuṭṭhim akāsi, tam sutvā te rājāno
 maraṇabhayaabhītā bhiyyosomattāya palāyantā senaṇṇam bhini-
 diṃsu, Bo-assa parisāpi nadantī vaggantī suṭṭhutam kolā-
 halam akāsi, M. senaṇṇaparivuto nagaram eva pāvisi, Brahma-
 dattassa 'senā tīni mattāni yojanāni pakkhandi, Ke- assam 15
 āruya nalāṭe lobitaṃ puñchamāno senam patvā assapiṭṭhiyam
 nisinnō „bho² mā palāyatha, nāham g-puttam vandāmi, tiṭṭhatha
 tiṭṭhathā“ 'ti ā., senā aṭṭatvā gacchat' eva Ke-am akkosantā
 paribhāsantā: „pāpadhamma duṭṭhabrāhmaṇa 'dhammayuddham
 nāma karissāmīti' gantvā nattumattam³ pi appahontam vandi⁴, 20
 n' atthi tava akattabban“ ti tassā katham asuṇantā va gac-
 chant' eva, so vegena gantvā senam sampāpūṇitvā „bho² va-
 canam saddahatha mayham, nāham nam vandāmi, maṇiratanena
 maṃ vañcesīti“, sabbe pi te rājāno nānākāraṇehi bodhetvā⁵
 attano katham gaṇhāpetvā tathā pabhinnaśenam paṇinivattesi, 25
 sā pana tāva mahatī senā sace paṃsumuṭṭhim vā ekekaṃ
 leḍḍum vā⁶ gahetvā⁷ khipeyya parikkham pūretvā pākārappa-
 māṇarāsi bhavēyya, Bodhisattānam pana adhippāyā ijjhantīti
 eko pi paṃsumuṭṭhim vā leḍḍum vā nagarābhimukham khipanto
 nāma nāhosi, sabbe nivattetvā⁸ attano khandhāvāraṭṭhānam eva 30

¹ all three MSS. oṇa-. ² Bđ bhonto. ³ Bđ natta-. ⁴ Bđ vandasi. ⁵ Bđ
 sabbodhetvā. ⁶ Cks omīti vā. ⁷ Bđ adds nagarābhimukho. ⁸ so all three MSS.
 for -ttitvā?

paccāgamiṃsu, rājā Ke-aṃ pucchi: „kiṃ karoma ācariyā“ ¹ti,
 „deva kassaci cūḍadvārena nikkhamitum adantā“ ²sañcāram
 chindāma, manussā nikkhamitum alabhantā ukkaṇṭhitvā dvāram
 vivarissanti, atha mayaṃ paccāmitte gaṇhissāmā“ ³ti, p. taṃ
 5 pavattim purimanayen' eva sutvā cintesi: „imesu ciraṃ idha
 vasantesu phāsukaṃ nāma n' atthīti upāyen' eva palāpetum
 vaṭṭatīti“ so „mantena te palāpessāmīti“ ekaṃ mantakusalaṃ
 amaccāṃ upadhārento Anukevattaṃ nāma disvā pakkosāpetvā
 „ācariya ambhakaṃ ekaṃ kammaṃ nittharitum vaṭṭatīti“ ā,
 10 „kiṃ karomi p-a, vadehīti“, „tumhe anupākāre tathā ambhā-
 kaṃ manussānaṃ pamādaṃ oloketvā antarantarā Brahmaddattassa
 manussānaṃ pūvamaccamaṃsādīni khipitvā 'ambho idaṃ c'
 idaṃ ca khādatha mā ukkaṇṭhatha, aññaṃ katipāhaṃ vasitum
 vāyamatha, nagaravāsino pañjare baddhakukkuṭā viya ukkaṇ-
 15 ṭhitā nacirass' eva vo dvāraṃ vivarissanti, atha tumhe Vedehaṃ
 ca duṭṭhagahapatiputtaṃ ca gaṇhathā“ ⁴ti vadeyyātha, ambhakaṃ
 manussā taṃ kathaṃ sutvā tumhe akkositvā tajjetvā Brahma-
 dattassa manussānaṃ passantānaṃ ũeva tumhe hatthapādesu'
 gahetvā⁵ velupesikādihi paharantā viya hutvā otāretvā pañca
 20 cūḷā gāhāpetvā iṭṭhakacunnāni⁶ okiritvā kaṇaveramālaṃ⁷ gahetvā⁸
 katipayapahāre datvā piṭṭhiyaṃ rājiyo⁹ dassetvā pākāraṃ āro-
 petvā sikkā¹⁰ pakkhipitvā yotten' otāretvā 'gaccha mantabhe-
 dakacorā' ¹¹ti Brahmaddattamanussānaṃ dassanti¹², te taṃ rañño
 santikaṃ nessanti, rājā 'ko te aparādhō' ti pucchissati, ath'
 25 assa evaṃ vadeyyāsi: 'mahārāja, mayhaṃ pubbe yaso mahanto,
 g-putto mantabhedo¹³ ti kujjhitvā rañño kathetvā sabbāni¹⁴
 acchindi. ahaṃ mama yasavilopakassa¹⁵ gahapatiputtassa sīsaṃ
 gaṇhāpessāmīti tumhākaṃ manussānaṃ ukkaṇṭhitasokena¹⁶

¹ Cks -to, Bā adavā. ² Cks naṃ. ³ Bā tumhākaṃ hatthapādesu, Cks tumhe
 hatthapāde. ⁴ Bā omits ga-. ⁵ Bā -cunnena. ⁶ Cks -veru-, Bā kaṇṇetthatta-
 mālāni, Bā kaṇṇavilamālāni. ⁷ Ck gahetvā, Bā katvā, Bā kaṇṇetvā? ⁸ Cks rāji-
 yaṃ. ⁹ Bā sikkāya. ¹⁰ Bā -enti. ¹¹ Bā maṃ na bhajati, Bā macchariyena
 maṃ gaṇhatīti. ¹² Bā adds me vibhavaṃ ¹³ Bā yasabhedakassa. ¹⁴ so Bā:
 Cks ukkaṇṭhāne-.

bhīto¹ etesaṃ khādanīyabhojanīyaṃ demi, ettakena maṃ porā-
 pakaveram hadaye katvā imaṃ vyasanam pāpesi tam sabbam
 tumhākaṃ manussā jānanti mahārāja² 'ti nānākāraṇehi³ tam
 saddahāpetvā viссāse uppanne 'mahārāja tumhe mama laddha-
 kālato paṭṭhāya mā cintayittha, dāni Vedehassa ca g-puttassa⁵
 ca jīvitaṃ n' atthi, ahaṃ imasmiṃ nagare pākārassa ca thi-
 raṭṭhānaṃ ca dubbalatṭhānaṃ ca parikhāyaṃ kumbhilādīnaṃ
 atthiṭṭhānaṃ ca natthiṭṭhānaṃ ca jānāmi, naciren' eva vo⁴ na-
 garanā gahetvā dassāmi¹ vadeyyātha, atha so rājā saddahitvā
 sakkāraṃ karissati senāvāhanam paṭicchāpessati, ath' assa¹⁰
 senam vāḷakumbhilatṭhānesu yeva otāreyyātha, tassa senā kum-
 bhilabhayena na otarissati, tadā tumhe 'senā te deva g-puttena
 bhinnā, sabbe rājāno ācariya-Kevattaṃ ca ādiṃ katvā (add:
 na) kenaci laṅco gahito n' atthi³, kevalam ete tumhe pari-
 vāretvā caranti, sabbe para g-puttass' eva santakā, aham ev'¹⁵
 eko tumhākaṃ puriso, sace me na saddahatha sabbe rājāno
 'alamkaritvā maṃ dassanāya āgacchantū' 'ti pesetha, atha tesam
 g-puttena attano nāmarūpaṃ likhitvā dinnesu vatthānamkāra-
 khaggādīsu akkharāni disvā niṭṭham gaccheyyāthā¹ 'ti vadey-
 yāthā 'ti vutte so tathā katvā tāni disvā niṭṭham gantvā²⁰
 bhītatasito te rājāno uyyojetvā 'idāni kiṃ karoma p-a' 'ti
 tumhe pucchissati, tam enam evam vadeyyātha: 'mahārāja
 g-putto bahumāyo, sace aññāni katipayadivasāni vasissatha
 sabbam vo senam attano hatthe katvā tumhe gaṇhissati, pa-
 pañcam akatvā ajj' eva majjhimayāmasamanantare assapiṭṭhi-²⁵
 yaṃ nisīditvā palāyissāma, mā no parahatthe maraṇam hotū'
 'ti, so tumhākaṃ vacanam sutvā tathā karissati, tumhe tassa
 palāyanavelāya nivattitvā ambhakaṃ manusse jānāpeyyāthā¹ 'ti,
 tam sutvā Anukevattābrāhmaṇo „sādhu p-a, karissāmi te va-
 canan“ ti ā., „tena hi katicī⁴ pahāre sahitum vattatīti“ vatvā³⁰

¹ Bā omitta bhī-. ² Bā nānappakārehi. ³ Bā na kenaci laṅco gahito nāma
 natthi. ⁴ Cks katthaci.

„p-a mama jīvitañ ca hatthapāde ca t̐apetvā sesam attano
 rucivasena karohīti“, so tassa gehe manussānañ sakkārañ
 kāretvā Anukevaṭṭaṃ vuttanayena vippakārañ pāpetvā yotten'
 otāretvā Brahmaḍattamanussānañ dāpesi, rājā tañ vīmañ-
 5 sitvā¹ saddahitvā sakkāraṃ assa katvā senaṃ paṭicchāpesi, so
 pi tañ vāḷakumbhilaṭṭhānesu yeva otāresi, manussā kumbhīlehi
 khajjamānā aṭṭālake² t̐ithehi ususattitomaṛehi³ vijjhiyamānā
 vināsaṃ pāpuṇanti, tato paṭṭhāya bhayena upagantuṃ na sak-
 konti, Anuke- rājānañ upasaṃkamitvā „mahārāja, tumhākaṃ
 10 atthāya yujjhanakā nāma n' atthi, sabbehi lañco gahito, sace
 mañ asaddahantā rājāno pakkosāpetvā nivatthavattahādīsu
 akkharāni olokethā“⁴ 'ti ā., rājā tathā katvā sabbesaṃ vatthā-
 dīsu akkharāni disvā „addhā imehi lañco gahito“⁵ ti niṭṭhaṃ
 gantvā „ācariya idāni kiṃ kātābbaṃ“⁶ ti pucchitvā „deva aññaṃ
 15 kātābbaṃ n' atthi, sace papañcaṃ karissatha g-putto⁷ vo gaṇ-
 his sati, mahārāja ācariya-Kevaṭṭo pi kevalaṃ naḷāte vaṇaṃ
 katvā vicarati, lañco pana etenāpi gahito va, ayaṃ manirata-
 nañ gahetvā tumhe tiyojanaṃ palāpetvā puna⁸ saddahāpetvā ni-
 vattesi, ayam pi paribhinda⁹ va, ekarattivāso pi mayaṃ
 20 na ruccati, ajj' eva majjhimayāmasamanantare palāyituṃ vaṭṭati,
 mañ t̐apetvā añño tava suhodayo nāma n' atthīti“¹⁰ vutṭe „tena
 hi ācariya tumhe yeva me assaṃ kappetvā yānaṃ sajjānaṃ ka-
 rotha“¹¹ 'ti ā., brāhmaṇo tassa nicchayena¹² palāyanabhāvaṃ
 ñatvā „mā bhāyi mārājā“¹³ 'ti assāsetvā bahi nikkhamitvā
 25 upanikkhittakapurisānaṃ „ajja rājā palāyissati, mā niddāyitthā“¹⁴
 ti ovādaṃ datvā rañño assaṃ yathā ākaḍḍhito suṭṭhutarāṃ
 palāyati¹⁵ evaṃ avakappanāya¹⁶ kappetvā majjhimayāmasama-
 nantare „kappito te deva asso, velaṃ jānāhīti“¹⁷ ā., rājā assaṃ
 abhirūhitvā palāyi, Anuke- pi assaṃ abhirūhitvā tena saddhiṃ
 30 gacchanto viya thokaṃ gantvā nivatto, avakappanāya¹⁸ kappita-

¹ Cks -setvā. ² Ck -ravassehi, Cs -ravasehi. ³ Bđ -kesu. ⁴ Cks palāyane pi.

⁵ Cks -bhinnaṃ. ⁶ Bđ viri-. ⁷ Bđ -yissati. ⁸ Bđ -kappannāya, Cks -kam-
 panāya. ⁹ Bđ -kappanāya.

asso ākaḍḍhiyamāno pi rājānaṃ gahetvā palāyi, Anukevaṭṭo
 senāya antaraṃ pavisitvā „C-Brahmadatto palāto“ ti ukkuṭṭhiṃ
 akāsi, upanikkhittakamanussāpi • attano manussehi saddhiṃ
 upakkosiṃsu, sesarājāno taṃ saddaṃ sutvā „Ma-paṇḍito dvāraṃ
 vivaritvā nikkhanto bhavissati, na idāni no jīvitaṃ dassatīti“ 5
 bhītatasitā upabhogaparibhogabhaṇḍāni pi anoloketvā tato palā-
 yiṃsu, manussā „rājāno palāyantīti“ suṭṭhutaṃ upakkosiṃsu,
 sesā taṃ saddaṃ sutvā dvārattālakādīsu ṭhitāpi unnadiṃsu
 appoṭṭhayiṃsu, iti tasmiṃ khaṇe paṭhavī viya bhijjamānā sa-
 muddo viya saṃkhubhito sakalanagaraṃ anto ca bahi ca eka- 10
 ninnādaṃ ahosi, aṭṭhārasaakkhohiṇīsaṃkhāmanussā „Maho-
 sadhapaṇḍitena kira Brahmadatto ca ekasatarājāno ca gahitā“
 ti maraṇabhayaabhītā attānā asaraṇā udare baddhasāṭakam pi
 chaḍḍetvā palāyiṃsu, khandhāvāraṭṭhānaṃ tucchāṃ ahosi,
 C-Brahmadatto ekasatakhattiye gahetvā attano nagaram eva 15
 gato, punadivase pāto va nagaradvārāni vivaritvā balakāyā
 nagarā nikkhamitvā mahāvilopaṃ disvā „kiṃ karoma p-a“ 'ti
 M-assa ārocayiṃsu, so āha: „etehi chaḍḍitadhanaṃ amhākaṃ
 pāpuṇāti, sabbesaṃ pi rājūnaṃ santakaṃ amhākaṃ rañño
 detha, seṭṭhīnaṃ ca Kevaṭṭabrāhmaṇassa ca santakaṃ amhākaṃ 20
 āharatha, avasesaṃ nagaravāsino gaṇhantū“ 'ti, tesāṃ ma-
 haggharatanabbhaṇḍam¹ eva āharantānaṃ addhamāso vītivatto,
 sesaṃ pana catūhi māsehi āhariṃsu, M. Anukevaṭṭassa ma-
 hantaṃ sakkāraṃ adāsi, tato paṭṭhāya ca kira Mithilavāsino
 sahiraññā jātā, Brahmadattassāpi tehi rājūhi saddhiṃ Uttara- 25
 pañcālanagare vasantassa ekaṃ vassaṃ atītaṃ. Ath' ekadi-
 vasaṃ Kevaṭṭo ādāsena mukhaṃ olokento nalāṭe vaṇaṃ disvā
 „idaṃ g-puttassa kammaṃ, ten' amhi ettakānaṃ rājūnaṃ antare
 lajjāpito“ ti cintetvā samuppannakodho hutvā „kadā ru kho
 tassa piṭṭhiṃ passituṃ samattho bhavissāmīti“ cinto „atth' 30
 eso upāyo“ ti, „amhākaṃ rañño dhītā Pañcālacaṇḍī nāma

¹ C^{ks} samaggha-

- uttamarūpadharā devaccharapaṭibhāgā, taṃ Vedeharaṇṇo das-
sāmā¹ 'ti vatvā „Vedeham kāmena palobhetvā gilitabalisam
viya macchaṃ saddhiṃ Mahāsadhena ānetvā ubho pi te mā-
retvā jayapānaṃ pivissāmā²“ ti sannitṭhānaṃ katvā rājānaṃ
5 upasaṃkamītvā ā.: „deva eko manto atthīti“, „ācariya tava
mantan nissāya uttarasātakassāpi sāmīno na jā't amha, idāni
kiṃ karissasi, tuṇhī hohīti“, „mahārāja iminā upāyeṇa sadiso añño
upāyo nāma n' atthīti“, „tena hi bhaṇāhīti“, „mahārāja amhehi
dvīhi yeva bhavitum vaṭṭatīti“, „evam hotū³“ 'ti, atha naṃ
10 brāhmaṇo uparipāsādatalaṃ āropetvā ā.: „mahārāja Vedeharā,
jānaṃ kilesena palobhetvā idhānetvā saddhiṃ g-puttena mā-
ressāmā⁴“ 'ti, „sundaro ācariya upāyo, kathaṃ pana naṃ palo-
bhetvā ānessāmā⁵“ 'ti, „mahārāja, dhītā vo Pañcālacaṇḍī uttama-
tassā rūpasampattīṃ ca cāturiyavilāse ca⁶ kavīhi gītābandhanena⁷
15 bandhāpetvā tāni kabbāni⁸ Mithilāyaṃ gāyāpetvā⁹ evarūpaṃ
itthiratanāṃ alabhantassa Videhanarindassa kiṃ rajjena¹⁰ 'ti
tassa savanasamsaggena baddhabhāvaṃ ṇatvā ahaṃ gantvā diva-
saṃ ṭhapessāmi, so mayi divasaṃ ṭhapetvā āgate gilitabalisā
viya maccho g-puttaṃ gahetvā āgamissati, atha te māressāmā¹¹
20 'ti, rājā tassa vacanaṃ sutvā tussitvā „sundaro upāyo ācariya,
evam karissāmā¹²“ 'ti sampatīcehi, taṃ pana mantaṃ C-Brahma-
dattassa sayanapālikā sālīkasakuṇikā sutvā paccakkham akāsi.
rājā nipuṇe kabbakāre pakkosāpetvā bahuṃ dhanāṃ datvā
dhītaraṃ tesāṃ dassetvā „nānā etissā rūpasampattīṃ nissāya
25 kabbāṃ karothā¹³“ 'ti ā., ne atimanoharāni gītāni bandhitvā
rājānaṃ sāvayimsu, rājā bahuṃ dhanāṃ adāsi, kavīnaṃ santikā
naṭā¹⁴ sikkhitvā¹⁵ samajjamaṇḍale gāyimsu¹⁶, iti tāni vitṭhāritāni
ahesuṃ, tesu manussānaṃ antare vitṭhāritattaṃ gatesu rājā
gāyake¹⁷ pakkosāpetvā ā.: „tātā tumhe mahāsakuṇe gahetvā
30 rattīṃ rukkhāṃ āruyha ta. nisinnā gāyitvā paccūsakāle tesāṃ

¹ 20 Cks; Bā cāturiṭṭhiyavilāse. ² Bā kavīhigitaṃ, omitting bandhanena. ³ Bā kabyāni. ⁴ Bā nātakitthiyo. ⁵ Bā sikkhāpetvā. ⁶ Bā gāyāpayimsu. ⁷ Cks - ne

gīvāsu kaṁsatāle bandhivā te utthāpetvā¹ otarathā² 'ti, so kira „Pañcālaraṇṇo dhītu sarīravannaṁ devatāpi gāyantīti“ pākatabhāvakaṇaṭṭhaṁ tathā kāresi, puna rājā te kavī pakko-sāpetvā „tātā iti tumhe 'evarūpā kumārikā Jambudīpatale aññassa raṇṇo nānucchavikā Mithilāyaṁ Videharaṇṇo anucchavikā' ti raṇṇo issariyaṇ ca imāya ca rūpaṁ vannaṭvā gītāni bandhathā“ ti ā., tathā katvā raṇṇo ārocayīṁsu, rājā tesāṁ dhaṇaṁ datvā „tātā Mithilāṁ gantvā ta. iminā va upāyēṇa gāyathā“ 'ti pesesi, te tāni gāyantā annapubbena Mithilāṁ gantvā samajjamaṇḍale gāyīṁsu, tāni sutvā mahājano ukkuṭṭhisahas- 10 sāni pavattetvā tesāṁ bahūṁ dhaṇaṁ adāsi, te rattisamaye rukkhesu pi gāyitvā paccūsakāle sakupānaṁ gīvāsu kaṁsatāle bandhivā otaranti, ākāse kaṁsatālasaddaṁ sutvā „Pañcālarājadhītu sarīravannaṁ devatāpi gāyantīti“ nagare ekakolāhalaṁ ahosi, rājā sutvā kabbakāre pakkosāpetvā attano nivesane 15 samajjāṁ karetvā „evarūpaṁ kira uttamarūpadharaṁ dhītaraṁ (Cūlanīrājā mayhaṁ dātukāmo“ ti tussitvā tesāṁ bahūṁ dhaṇaṁ adāsi, te pi āgantvā Brahmadaṭṭassa ārocayīṁsu, atha naṁ Ke- ā.: „idāṇ' āhaṁ mahārāja divasaṁ vavatthāpanāya gamissāmīti“, „sādhū ācariya, kiṁ laddhuṁ vaṭṭatīti“, „thokaṁ 20 paṇṇākāraṇ“ ti, „gaṇhathā“ 'ti dāpesi. so taṁ ādāya mahan- tēna parivārena Vedeharaṭṭhaṁ sampāpuṇi, tassāgamaṇaṁ sutvā nagare ekakolāhalaṁ jātāṁ: „Cūlanīrājā ca kira Vedeho ca mittasanthavaṁ karissanti, Cūlani attano dhītaraṁ raṇṇo dassati, Ke- kira divasaṁ vavatthāpetuṁ etīti“, Vedeharājāpi 25 taṁ suṇi, M. pi sutvā paṇ' assa etad ahosi: „tassāgamaṇaṁ mayhaṁ na ruccati, tatvato taṁ jānissāmīti“ so Cūlanisantike upanikkittapurisānaṁ sāsanaṁ pesesi, „imaṁ mantaṁ tatvato na jānāma, rājā ca Ke- ca sayanagabbhe nisīditvā mantayīṁsu, raṇṇo pana sayanapālīkā sālīkasakuṇikā² etaṁ mantaṁ jāneyyā“ 30 'ti paṭipesayīṁsu, taṁ sutvā M. cintesi: „yathā paccāmittānaṁ

¹ Itā upāletvā. ² Ck^o add atthi.

okāso na hoti evaṃ suvibhattaṃ katvā sajjitaṃ¹ nagaraṃ
 ahaṃ Kevaṭṭassa daṭṭhuṃ na dassāmi² so nagaradvārato
 yāva rājagehaṃ rājagehato yāva attano gehaṃ ubbosu passesu
 kilañjehi parikkhipāpetvā matthake pi kilañjehi³ paṭicchādāpetvā
 5 cittakammaṃ kāretvā bhūmiyaṃ pupphāni vikiritvā punnaghaṭe
 ṭhapetvā kadaliyo bandhāpetvā dhaje paggaṇhāpesi, Ke-
 tam nagaraṃ pavisitvā suvibhattaṃ nagaraṃ apassanto rañña⁴ me
 māggo alaṃkārapito⁵ ti cintesi, nagarassa adassanattaṃ kata-
 bhāvaṃ na jānāti, so gantvā rājānaṃ disvā paṇṇākāraṃ pa-
 10 ṭicchāpetvā paṭisanthāraṃ katvā ekamante nisīditvā rañño kata-
 sakkārasammāno attano āgatakāraṇaṃ ārocento dve g. abhāsi:

10. Rājā santhavakāmo te ratanāni pavecchati,
 āgacchantu tato⁶ dūtā mañjukā piyabhāpino, 1460.

11. Bhāsantu mudukā vācā yā vācā paṭinanditā

15 Pañcālā ca Videhā ca ubho ekā bhavantu te ti. 1461.

Ta, santhavakāmo ti mahārāja amhākaṃ rājā tayā saddhiṃ mitta-
 santhavakāmo, ratanānīti itthiratanāṃ attano dhītaraṃ ādīnkatvā tumbhākaṃ
 sabbaratanāni deti, āgacchantu⁷ ti ito paṭṭhāya kira Uttarapañcālanagarato
 paṇṇākāraṃ gahetvā madhuravacanā piyabhāpino dūtā idhāgacchantu ito ca ta.
 20 gacchantu, ekābhavantū⁸ ti Gaṇḍodakaṃ viya Yamunodakena saddhiṃ sam-
 sandantā ekasadisā va hontū⁹ ti.

Evaṃ ca pana naṃ vatvā „mahārāja amhākaṃ aṇṇaṃ
 mahāmaccaṃ pesetukāmo hutvāpi ‘aṇṇo’ manāpaṃ katvā sā-
 sanaṃ ārocetuṃ na sakkhissatīti’ maṃ pesesi“, „ācariya tumhe
 25 rājānaṃ sādhukaṃ bodhetvā ādāya āgacchathā“¹⁰ ti¹¹, „gaccha
 mahārāja¹² seṭṭhaṃ abhirūpaṃ ca kumārikaṃ labhissatha, am-
 hākaṃ ca rañña¹³ saddhiṃ mettī ca vo paṭiṭṭhahissatīti“, so
 tassa vacanaṃ sutvā va tuṭṭhamānaso „uttamarūpadharaṃ kira
 kumārikaṃ labhissāmi¹⁴“ savanasamsaggena bandhitvā¹⁵ „ācariya
 30 tumbhākaṃ ca kira Mahosadhapaṇḍitassa ca dhammayuddhe
 vivādo ahosi, gacchatha puttaṃ me passatha, ubho pi paṇḍitā

¹ Bā sūṣaj-. ² Ck^s -je. ³ Ck^s rañño. ⁴ Bā ito. ⁵ Bā rañño. ⁶ Ck^s gaccha-
 thā ti. ⁷ so Ck^s; Bā gacchatha rājā. ⁸ Ck^s rañño. ⁹ Bā bajhitvā.

aññaṃaṇṇāṃ khamāpetvā mantetvā ethā¹ 'ti ā., taṃ sutvā Ke-
 „passissāmi paṇḍitaṃ“ ti taṃ passituṃ agamāsi, M. pi taṃ
 divasaṃ „tena me pāpadhammeṇa saddhiṃ sallāpo mā hotū“
 'ti pāto va thokaṃ sappiṃ pivi, gehaṃ pi 'ssa bahalena alla-
 gomayena limpimsu², thambhe telena makkhesuṃ, tassa nipaj- 5
 janakaṃ ekaṃ paṭṭamañcanaṃ³ ṭhapetvā sesāni mañcapīṭhāni
 nīharimsu, so manussānaṃ saññaṃ adāsi: „brāhmaṇe kathetuṃ
 āradhe evaṃ vadeyyātha: 'brāhmaṇa paṇḍitena saddhiṃ mā
 kathaya, ajja tena⁴ sappi pītaṃ' ti mayi pi tena saddhiṃ katha-
 nākāraṃ karonte⁵ pi 'deva sappi vo pītaṃ, mā kathethā' ti 10
 vāreyyāthā“ ti, evaṃ vicāretvā M. rattapaṭṭaṃ nivāsetvā sat-
 tamesu dvārakoṭṭhakesu manusse ṭhapetvā⁶ paṭṭamañcake nipajji,
 Ke- pi 'ssa paṭṭhamadvārakoṭṭhake ṭhatvā „kahaṃ paṇḍito“ ti puc-
 chi, atha naṃ te manussā „brāhmaṇa mā mahāsaddaṃ kari, sace
 si⁷ āgantukāmo tuṇhī hutvā ehi, ajja paṇḍitena sappi⁸ pītaṃ, ma- 15
 hāsaddaṃ kātuṃ na labbhatīti“ āhaṃsu, sesadvārakoṭṭhakesu pi
 naṃ evaṃ evaṃ āhaṃsu, so sattamadvārakoṭṭhakaṃ atikkamivā
 p-assa santikaṃ agamāsi, p. kathanākāraṃ dassesi, atha naṃ
 „deva, mā kathayittha, tikhiṇasappi vo pītaṃ, kiṃ vo iminā duṭṭha-
 brāhmaṇena saddhiṃ kathitenā“ 'ti vatvā vārayimsu, iti so 20
 p-assa santikaṃ gantvā n' eva nisīdituṃ na āsanaṃ nissāya
 tiṭṭhanatṭhānaṃ labhi, allagomayaṃ atikkamivā⁹ atṭhāsi, atha
 taṃ oloketvā eko akkhīni khani⁹ leko bhamukaṃ ukkhipi, eko
 kapparaṃ kaṇḍūyi, so tesāṃ kiriyaṃ disvā maṅkubhūto
 „gacchāmi" ahaṃ p-ā“ 'ti vatvā aparena „are duṭṭhabrāhmaṇa 25
 mā saddaṃ karīti“ vutte „saddaṃ eva karosi, atṭhīni te bhin-
 dissāmīti“ vutte bhīttatasito hutvā nivattitvā olokesi, atha naṃ
 añño velupesikāya piṭṭhiyaṃ tālesi, añño gīvāya gahetvā khipi,
 añño piṭṭhiyaṃ hatthatalena pahari, so dīpimukhā muttamigo
 viya bhīttatasito nikkhamivā rājagehaṃ gato, rājāpi cintesi: 30

¹ Bā lepesuṃ. ² Bā tassa nippannamañcakaṃ. ³ Bā te. ⁴ Cks - to. ⁵ Cks
 - me - - ke, and omī manusse ṭhapetvā. ⁶ Bā pi. ⁷ Bā tikhiṇasappi. ⁸ Bā
 akkamivā. ⁹ Bā nimmili.

„ajja mama putto imam pavattiṃ sutvā tuṭṭho bhavissati, dvin-
nam p-ānam mahatiyā dhammasākacchāya bhavitabbam, ajja
ubho pi aññamaññaṃ khamāpessanti, lābhā vata me“ ti, so
Ke-am disvā p-ena saddhiṃ saṃsanditākāraṃ¹ pucchanto g. ā. :

- 5 13. Kathan nu Kevaṭṭa Mahosadhena
samāgamo āsi, tad imgha brūhi,
kacci te paṭinijjhatto kacci tuṭṭho Mahosadho ti. 1462.

Ta. paṭinijjhatto ti dhammayuddhamāṇḍale pavattaviggahavūpasama-
nattham kacci tvaṃ tena so ca tayā nijjhatto khamāpito, kacci tuṭṭho ti
10 kacci tumhākaṃ raṇṇā pesitapavattiṃ sutvā tuṭṭho ti.

Evam vutte Kevaṭṭo „mahārāja tumhe taṃ paṇḍito ti
gahetvā vicaratha, tato asappurisataro nāma n' atthīti“ g. ā. :

13. Anariyarūpo puriso janinda asamodako²
thaddho asabbhirūpo [yathā mūgo va badhiro va,³]
15 na kiñc' attham abhāsathā 'ti. 1463.

Ta. asabbhirūpo ti apaṇḍitajātiko, na kiñcattthaṃ ti mayā saha kiñci
attham na bhāsittā, ten' eva naṃ apaṇḍito ti maññamīti Bo-assa agunāṃ kathesi.

Rājā tassa vacanam anabhinanditvā apaṭikkositvā tassa
ca tena saddhiṃ āgatānaṃ ca paribbayaṃ c' eva nivāsagehaṃ
20 ca dāpetvā „gacchathācariya vissamathā“ 'ti taṃ uyyojetvā
„mama putto p-o paṭisanthārakusalo iminā kira saddhiṃ n' eva
paṭisanthāraṃ akāsi na tuṭṭhiṃ pavedesi, kiñci tena anāgata-
bhayaṃ diṭṭham bhavissatīti“ sayam eva g. samuṭṭhāpesi:

14. Addhā idam mantapadam sududdasam,
25 attho suddho naraviriyena diṭṭho,
tathā hi kāyo mama sampavedhati,
hitvā sayam ko parahattham essatīti. 1464.

Ta. idaṃ ti yaṃ yaṃ mama puttena diṭṭham addhā idam mantapadam
aṇṇena ittarapurisena⁴ sududdasam, nara- ti viriyavantena narena suddho attho
30 diṭṭho bhavissati, sayam ti sakarattham hitvā ko parahattham gamissati.

¹ Bā saṃsandanā-. ² so Bā; Ck; asammodako. ³ so Ck; Bā ca badhiro ca
read: -- rūpo ca yathā mūgo badhiro ca? ⁴ Bā itara-.

„Mama puttena brāhmaṇassa āgamane doso diṭṭho bhavissati, ayaṃ hi āgacchanto na mittasanthavattthāya āgamissati, maṃ paṇa kāmena palobhetvā nāgaram netvā gaṇhanattthāya āgatena bhavitabban“ ti, „taṃ anāgatabhayam diṭṭham bhavissati paṇḍitenā“ 'ti tassa taṃ attham āvajjetvā' bhītatassitassa 5
nisinnakāle cattāro paṇḍitā āgamiṃsu, rājā Senakam pucchi: Senaka ruccati te Uttarapañcālanagaram gantvā Cūlanirājassa dhītu ānayanam“ ti, „kiṃ kathetha mahārāja, na hi sirim āgacchantim paharitvā palāpetum vaṭṭati, sace tumhe ta. gantvā taṃ gaṇhissatha ṭhapetvā C-Brahmadattam añño tumhehi samo Jam- 10
budīpatale na bhavissati, kiṃkāraṇā: jeṭṭharājassa dhītāya gahitattā, so hi 'sesarājāno mama maussā, Vedehe eko² mayā sadiso' ti sakala-Jambudīpe uttamarūpadharam dhītarim tumhākam dātu-
kāmo jāto, karoth' assa vacanam, mayam pi tumhe nissāya vatthālanikāre labhissāmā“ 'ti, rājā sese pucchi, te pi tath' eva 15
kathesum, tassa tehi saddhim kathentass' eva Kevaṭṭabrāhmaṇo nivāsagehā nikkhamitvā „rājānam āmantetvā gamissāmīti“ āgantvā „mahārāja, na sakkā amhehi papañcam katum, gamissāma mayam narindā“ 'ti, rājā tassa sakkāram katvā taṃ uyyojesi,
M. tassa gatabhāvam³ nātvā nahāyitvā alaṃkaritvā rājupaṭṭhā- 20
nam āgantyā rājānam vanditvā ekamantam nisīdi, rājā cintesi: „putto me Ma-paṇḍito mahāmantī mantapāragato atītānāgata-
paccuppanne atthe jānāti, ambhākam ta. gantum yuttabhāvam vā ayuttabhāvam vā p. jānissatīti“ so attano⁴ paṭhamam cintite
aṭhatvā⁵ rāgaratto mohamūlho hutvā taṃ pucchanto g. ā.: 25

15. Channam hi ekā va matī sameti

ye paṇḍitā uttamabhūripattā,

yānam ayānam athavāpi ṭhānam⁶

Mahosadha tvam pi matim karohīti. 1465.

Ta. channam ti p-a Kevaṭṭabrāhmaṇassa ca mama ca imesam catunnam 30
ti channam ambhākam ekā va matī eko ajjhāsayo Gaṇḍodakam viya Yamunoda-

¹ so all three MSS. ² Cks ceko. ³ Bā gamanabh.. ⁴ Cks attānam. ⁵ Bā
cintitam avatvā. ⁶ Cks yānam.

kena saṃsandati sameti, ye mayaṃ cha pi janā p-a uttamabhūripattā tesam no channam pi C-rājadhītu ānayanāṃ ruccatīti, tñānan' ti idh' eva vāso, matim karohīti amhākaṃ ruccanakāṃ nāma appamāṇaṃ tvam pi cintehi kiṃ amhākaṃ āvāhatthāya ta. yānaṃ udāhu ayānani. ādu idh' eva vāso ruccatīti.

- 5 Tam sutvā p. „ayaṃ rājā ativiya kāmaggiddho, andhabāla-
bhāvena imesaṃ catunnaṃ vacanaṃ gaṇhāti, gamane dosaṃ
kathetvā nivattessāmi naṃ“ ti cintetvā catasso g. abhāsi:
16. Jānāsi kho rāja: mahānubhāvo
mahabbalo Cūḷānibrahmadatto
10 rājā ca taṃ icchatī kārāṇattham²
migaṃ yathā okacarena³ luddo: 1466.
17. Yathāpi maccho balisaṃ vaṃkaṃ maṃsena chāditaṃ
āmagiddho na jānāti maccho va⁴ maraṇam attano 1467.
18. Evam eva tuvaṃ rāja Cūlanīyassa⁵ dhītaraṃ
15 kāmaggiddho na jānāsi maccho va⁴ maraṇam attano. 1468.
19. Sace gacchasi Pañcālāṃ khippam attam jāhissasi
migaṃ pathānupannaṃ⁶ va mahantaṃ bhayaṃ essatīti. 1469.

Ta. rājā 'ti Videhaṃ ālapati, mahānubhāvo ti mahāyaso, mahabbalo
ti atthārasaakkhohiṇīsaṃkhātena balena samannōgato, kārāṇatthan' ti ma-
20 raṇakārāṇassa⁸ atthāya, okacarena⁸ 'ti okacarikāya¹⁰, luddo hi ekaṃ migiṃ
sikkhāpetvā rajjukena bandhitvā araṇṇaṃ netvā migānaṃ gocarattāne tha-
pessatī¹¹, sā bālamigaṃ attano santikaṃ ānetukāmā¹² sakasaññāya¹³ saṃrāgaṃ
janenti viravati¹⁴, tassā saddaṃ sutvā bālamigo migagāṇaparivut¹⁵ vanagumbe
nipanno sesamigisu saññaṃ katvā¹⁵ tassā savanasamsagge¹⁶ baddho vuttāya
25 nikkhamitvā gīvaṃ ukkhipitvā kilesavasena taṃ migiṃ upagantvā luddassa
mahāpassaṃ datvā tittṭhati, tam enaṃ so tikkhīyā sattiya vijjhītvā jīvitakkha-
yaṃ pāpeti, ta. luddo viya C-rājā okacarikā viya tassā dhītā luddassa hatthe
āvudhaṃ viya Kevattābrāhmaṇo, iti yathā okacarena luddo migaṃ kārāṇatthāya⁷
icchatī evaṃ so rājānaṃ icchatīti ā, āmagiddho ti vyāmasatagambhīre
30 uduke vasanto pi tasmim balise¹⁷ vaṃkatthānaṃ chādetvā tñite āmasaṃkhāte¹⁸
āmise giddho hutvā balisaṃ gīlati, attano maraṇam na jānāti, dhītaraṃ ti
Cūlanībālīkassa Ke-brāhmaṇabalisaṃ chādetvā tñitaṃ āmisasadisaiṃ tassā

¹ Cks yānani. ² Bā māraṇa-. ³ Bā okka-, Cks ona-. ⁴ Bā omits va. ⁵ Bā
-neyyassa. ⁶ Cks patth-, Bā mandhānubandhaṃ. ⁷ Bā mā-. ⁸ Bā maraṇassa.
⁹ Bā okka-. ¹⁰ Bā okka-, Cks -carināya. ¹¹ Bā thapesi. ¹² Bā -mo. ¹³
Bā -bhāsāya. ¹⁴ Bā vidha-. ¹⁵ Bā akatvā. ¹⁶ Bā -ena. ¹⁷ Cks -sassa. ¹⁸
Cks āmisagata.

rañño dhītarāṃ kāmaggiddho hutvā maccho¹ attano maraṇasaṃkhātāṃ āmisaṃ viya na jānāsi, Pañcālan ti Uttarapañcālanagaram, attan ti attānaṃ, pathānupannan² ti yathā gāmadvāramaggaṃ anuppattam³ migam mahantaṃ bhayaṃ essati tam migam maṃsatthāya⁴ āvudhāni gahetvā nikkhamantesu manussesu ye ye passanti te te mārenti evaṃ Uttara -- nagaram gacchantam tam pi maraṇabhayaṃ essati upagamiṣasīti catūhi gāthāhi rājānaṃ niggaṇhitvā kathesi. 5

So atiniggaṇhanto⁵ kujjhitvā „ayam maṃ attano dāsaṃ viya maññati, rājā ti saññam pi na karoti, aggarājena⁶ ‘dhī-taraṃ dassāmīti’ mama santikaṃ pesitaṃ ñatvā ekam pi maṅgalapaṭisaṃyuttaṃ⁷ na kathetvā maṃ ‘lālamigo⁸ viya gi- 10
ṭṭabālisamaccho viya pathānupannamigo⁹ viya ca maraṇaṃ pāpuṇissasīti¹⁰ vadatīti“ kujjhitvā anantaram g. ā.:

20. Mayam eva bāl’ amhase elamūgā
ye uttamattthāni tayī lapimha,
kim eva tvaṃ naṅgalakoṭivaddho
attthāni jānāsi yathāpi aññe ti. 1470. 13

Ta. bālamhase ti bālā amhe, elamūgā ti lālamukhā mayam eva, uttamattthāni ti uttamattthiratanapaṭilābhakāraṇāni¹¹, tayī lapimhā ‘ti tava santike kathayimha, kimevā ‘ti garahanto āha, naṅgala- ti gahapatiputtā daharakālate pathāya naṅgalakoṭiṃ gahetvā yeva vaḍḍhanti, tam attthāṃ sandhāya 20
tvaṃ gahapatikammam eva jānāsi na khattiyānaṃ maṅgalakamman ti iminā adhippāyen’ evam āha, aññe ti yathā Ke- vā Senakādayo vā aññe paṇḍitā imāni khattiyānaṃ maṅgalattthāni jānanti tāni kim tathā tvaṃ jānāsi, gahapati-kammajānanam eva tavānucchavikan ti.

Iti tam akkositvā paribhāsivā „g-putto mama maṅgalan- 25
tarāyaṃ karoti, niddhamath’ etān’ ti nīharāpetum g. ā.:

21. Imaṃ gale gahetvāna nāsetha vijitā mama
yo me ratanalābhassa antarāyāya bhāsati. 1471.

So rañño kuddhabhāvāṃ ñatvā „sace kho pana maṃ koci
rañño vacanaṃ gahetvā hatthe vā gīvāya vā parāmaseyya tam 30
me alaṃ assa yāvajīvaṃ lajjitum, tasmā sayam eva nikkha-

¹ Cks macche. ² Cks path-, Bḍ pathānubandhan. ³ Bḍ anubandham, C^s anupannam. ⁴ so Cks; Bḍ maraṇattthāya. ⁵ so all three MSS. for -te? ⁶ Cks -rājānaṃ. ⁷ Bḍ adds katham. ⁸ Bḍ bāla-. ⁹ Cks path-, Bḍ pathānubandha-. ¹⁰ Ck Bḍ -tīti. ¹¹ Cks uttamaratatanapaṭilābhe, omitting kāraṇāni.

missāmīti¹“ cintetvā rājānaṃ vanditvā attano gehaṃ gato, rājā kevalaṃ kodhavasena² eva vadati, Bodhisatte pana garucittatāya na kiñci tathā³ kātuṃ ānāpesi, atha M. cintesi: „ayaṃ rājā bālo, attano hitāhitaṃ na jānāti, kāmaggiddho hutvā ‘tassa dhi-
 5 taram labhissāmi yevā’ ‘ti anāgatabhayaṃ ajānitvā gacchanto mahāvināsaṃ pāpuṇissati, mayā nāssa kathaṃ hadaye kātuṃ vaṭṭati⁴, bahūpakāro me esa mahato yasassa dāyako, imassa mayā paccayena bhavitabbaṃ vaṭṭati, paṭhamam kho pana su-
 vapotakaṃ pesetvā tatvato ñatvā pacchā sayam gamissāmīti⁵“
 10 cintetvā suvapotaṃ pesesi.

Tam atthaṃ pakāsentvā Satthā āha:

22. Tato ca so apakkamma⁶ Vedehassa upantikā
 atha āmantayī dūtaṃ Māṭharaṃ⁷ suvapaṇḍitaṃ: 1472.
23. Ehi samma haripakkha, veyyāvaccaṃ karohi me,
 15 atthi Pañcālārājassa⁸ sālikā sayanapālīkā 1473.
24. Taṃ pattharena⁹ pucchassu, sā hi sabbassa kovidā,
 sā tesam sabbam jānāti¹⁰ rañño ca Kosiyassa ca. 1474.
25. Amoti¹¹ so paṭissutvā Maṭṭhara¹² suvapaṇḍito
 agamāsi haripakkho sālikāya upantikam. 1475.
- 20 26. Tato ca kho so gantvāna Māṭhara¹³ suvapaṇḍito
 atha āmantayī sugbaraṃ¹⁴ sālikam mañjubhāṇikam: 1476.
27. Kacci te sughare khamaniyam¹⁵, kacci vesse¹⁶ anāmayam,
 kacci te madhunā lājā¹⁷ labbhate sughare tava¹⁸. 1477.
28. Kusalaṃ c’ eva me samma atho samma anāmayam,
 25 atho me madhunā lājā¹⁹ labbhate suvapaṇḍita²⁰. 1478.
29. Kuto nu samma āgama²¹ kassa vā pahito tuvaṃ,
 na ca me si ito pubbe diṭṭho vā yadi vā suto ti. 1479.

Ta. haripakkho ti haritapattasamānapakkha, veyyāvaccā ti ehi
 sammā ‘ti vutte āgantvā anke nisinnam samma aññena manussabhūtena²²
 30 kātuṃ asakkuṇeyyam mam’ ekam kāyaveyyavāṭikam karohīti ā, kiṃ karomi

¹ Ck^s katiā. ² Ck^s -tūti. ³ Bā -kkama. ⁴ Bā māḍha-. ⁵ C^s paccharena, Bā bandhanena. ⁶ Ck^s sā ne sabbam pajānāti. ⁷ so Ck^s for āmā ti? Bā āhedi? ⁸ Ck^s omits su. ⁹ so Bā; Ck^s khamaniyam, read: khāmā or kusalaṃ? ¹⁰ Bā kiñci vese, Ck^s kacce vesse. ¹¹ Bā kiñci te m. lājām, Ck^s lāja. ¹² Bā tuvaṃ. ¹³ Bā lājām. ¹⁴ Ck^s -tam. ¹⁵ so all three MSS. for āgama? ¹⁶ C^s -tūtena, Ck^s -dūtena.

devā 'ti ca vutte samma Ke-brāhmaṇassa dūteyyenāgatakāraṇaṃ t̐apetvā rūjanaṃ
 ca Kevaṭṭaṇ ca añño na jānanti, ubho va rañño sayanagabbhe nisinnā manta-
 yinēu, tassa pana atthi Pañcālassa sālīkā sayanapālīkā sū kira taṃ rahassaṃ jānāti,
 tvaṃ ta. gantvā tāya saddhiṃ methunapaṭisaṃyuttaṃ viśāsāṃ katvā tesāṃ rahassaṃ
 taṃ patharena pucchassu, taṃ sālīkaṃ paṭicchanne padese yathā taṃ koci na
 jānāti evaṃ puccha, sace hi te koci saddaṃ suṇāti jīvitaṃ te n' atthi, tasmā
 paṭicchannaṭṭhāne saṅkaṃ pucchā 'ti, sā nesāṃ sabbaṃ ti sā nesāṃ rañño
 Kosiyagottassa ca Kevaṭṭassa 'ti dvinnam pi jānānaṃ sabbaṃ taṃ rahassaṃ
 jānāti, ā mā tīti¹ bhi, so suvapotako paṇḍitena purimanayen' eva sakkāraṃ
 katvā viśaṭṭho, ā mā ti² tassa vacanaṃ paṭissutvā M-aṃ vanditvā padakkhiṇaṃ
 katvā vivaṭṭasīhapaṇjarena nikkhamitvā vātagena Siviraṭṭhe Ariṭṭhapuraṃ tava³
 gantvā ta. pavattim sallakkhetvā Uttarapañcālāṃ sālīkāya santikaṃ gato, kathaṃ
 hi: so rājanivesanassa kañcanaṭṭhūpikāya nisiditvā rāganissitaṃ madhuraravaṃ ravi,
 kiṃkāraṇā: imaṃ saddaṃ sutvā sālīkā paṭiravaṃ ravissati, tāya saññāya assā
 santikaṃ gamissāmīti, sāpi tassa saddaṃ sutvā rājasayanassa santike suvaṇṇa-
 paṇjare nisinnā sārattacittā hutvā tikkhattuṃ viravi, so thokaṃ gantvā puna-
 puna saddaṃ katvā tāya katasaddānusāreṇa kameṇa sīhapaṇjarummāre t̐itvā
 pariśayābhāvaṃ oloketvā tassā santikaṃ gato, atha naṃ sū elhi samma suvaṇṇa-
 paṇjare nisīdā 'ti ā., so gantvā nisīdi, āmantayīti evaṃ so gantvā methuna-
 paṭisaṃyuttaṃ viśāsāṃ kattukāmo hutvā taṃ āmantesi, sugharāṇ ti kañcana-
 paṇjare vasantūya sundaragharāṇ, vesse ti vessike vessajātike iti, sālīkā kira
 sakunesu vessajātikā nāma, tena naṃ evaṃ ālapati, tavā⁴ 'ti sughare tava
 vadāmi⁵, kacci te madhunā saddhiṃ lājā⁶ labbhatīti pucchati, āgaminā 'ti
 samma kuto āgantvā tvaṃ⁷ idha pavit̐ho ti pucchati, kaṭṭha vā ti kena vā
 pesito tvaṃ idhāgato ti.

So tassā vacanaṃ sutvā „sac' āhaṃ 'Mithilāto āgato 'mhīti' 25
 vakkhāmi esā maramānūpi⁸ mayā saddhiṃ viśāsāṃ na⁹ karis-
 sati, Siviraṭṭhe kho pan' asmiṃ Ariṭṭhapuraṃ sallakkhetvā
 āgato, tasmā musāvādaṃ katvā Sivirājena pesito hutvā tato
 āgatabhāvaṃ kathessāmīti¹⁰ cintetvā ā.:

30. Ahoṣiṃ Sivirājassa pāsāde sayanapālako¹⁰, 30
 tato so dhammiko rājā baddhe mocesi bandhanā ti. 1480.

Ta. baddhe ti attano dhammikātāya sabbe baddhake bandhanā mocesi,
 evaṃ mocento maṃ pi saddahitvā muñcatha naṃ ti ā., so 'haṃ vivaṭṭasuvanna-
 paṇjarā nikkhamitvā bahiṭpāsāde yath' icchāmi ta. gocaraṃ gahetvā suvaṇṇa-
 paṇjare yeva vasāmi, yathā tvaṃ na evaṃ niccakālāṃ paṇjare yeva¹¹ accāhāmīti. 35

¹ Ck^s āmoti, Bđ āmāti. ² Ck^s āmoti. ³ Bđ nāmane. ⁴ Ck^s tavaṇ, Bđ tu-. ⁵
 Ck^s nava vadāmi, wanting in C^s; Bđ has taṃ pucchami. ⁶ Ck^s lā jāni. ⁷
 āmantesi - - tvaṃ wanting in C^s. ⁸ Bđ maramānāpannūpi, C^s maramānampi. ⁹
 Ck^s add kiñci. ¹⁰ read: sena-. ¹¹ Ck^s eva.

Ath' assa sā attano atthāya suvaṇṇataṭṭake ṭhapite madhulāje ca madhūdakañ' ca datvā „samma tvaṃ dūrato āgato, ken' atthena idhāgato sīti“ pucchi, so tassā vacanaṃ sutvā rahassaṃ sotukāmo musāvādaṃ katvā ā.:

- 5 31. Tassa mekā dutiyāsi sālikā mañjubhāṇikā
tam tattha avadhi seno pekkhato sughare' maman ti. 1481.

Ta. tassa mekā ti tassa mayham ekā, dutiyāsīti purāṇadutiyikā ahoṣi.

- Atha naṃ sā pucchi: „kathaṃ pana te bhariyaṃ seno vadhīti“, so tassā ācikkhanto „suṇa bhadde: ekadivasaṃ am-
10 hākaṃ rājā udakakīlaṃ gacchanto mam pi pakkosi, ahaṃ bhari-
yaṃ ādāya tena saddhiṃ gantvā kīlitvā sāyaṇhasamaye ten' eva
saddhiṃ paccāgantvā raññā saddhiṃ yeva pāsādam āruya sari-
raṃ sukkhāpanatthāya bhariyaṃ ādāya sihapañjarena nikkha-
mitvā kūṭāgārakucchiyaṃ nisīdiṃ, tasmīṃ khaṇe eko seno kūṭāgārā
15 nikkhamante¹ amhe gaṇhītuṃ pakkhandi, ahaṃ maraṇabhayaabhīto
vegena palāyīṃ, sā pana tadā garubhārā ahoṣi, tasmā sā vegena
palāyītuṃ nāsakkhi, atha so mayhaṃ passantass' eva tam mā-
retvā ādāya gato, atha maṃ tassā sokena rodamaṇaṃ disvā
amhākaṃ rājā 'kiṃ samma rodasīti' pucchitvā tam atthaṃ
20 sutvā 'alaṃ samma mā rodi, aññaṃ bhariyaṃ pariyesa' ti
vatvā 'kiṃ deva aññāya anācārāya dussīlāya ānītāya² pi, varam
ekaken' eva caritun' ti vutte 'samma ahaṃ ekaṃ sakuṇikaṃ
sīlācārasampannaṃ passāmi tava bhariyāya sadisaṃ eva, C-rā-
jassa hi sayanapālikā sālikā evarūpā, tvaṃ ta. gantvā tassā
25 manāṃ pucchitvā okāsaṃ kāretvā sace te ruccati āgantvā am-
hākaṃ ācikkha, atha ahaṃ vā devī vā gantvā mahantena pari-
vārena tam ānessāma' ti vatvā maṃ idha paṇiṃ, ten' amhi
kāraṇenāgato³ ti vatvā ā.:

32. Tassā kāmābhisammanto⁴ āgato 'smi tav' antike,
30 sace kareyyāsi⁵ me okāsaṃ ubhayo va vasāmasa'. 1482.

¹ B^d madhurodaṇaṃ. ² Ck sī-, C^s sī-. ³ Ck^s -to. ⁴ all three MSS. ānī-. ⁵
so Ck^s; B^d kāmehi samadḍo. ⁶ B^d kareyya. ⁷ B^d ubhayeva vase.

Sā tassa vacanaṃ sutvā somanassappattā ahoṣi, attano
pana bhāvaṃ ajānāpetvā aniccamānā¹ viya āha:

33. Suvo va² suviṃ kameyya sāliko pana sālikam,
suvassa sālikāya ca³ saṃvāso hoti kīdiso ti. 1483.

Ta. suvo vā⁴ ti samma suvapandita suvo va suviṃ kameyya, kīdiso ti 5
asamānājatikānaṃ saṃvāso nāma kīdiso hoti, suvo hi samānājatikāṃ suviṃ
disvā cirasanthutam⁵ pi sālikam jāhissati, so piyavippayogo mahato⁶ dukkhāya
bhavissatīti asamānājatikānaṃ saṃvāso nāma na sametīti.

Itaro taṃ sutvā „ayaṃ maṃ na paṭikkhipati, parihāram
eva karoti, addhā maṃ icchissati, nānāvidhāhi maṃ upamaḥi 10
saddahāpessāmīti“ cintetvā ā.:

34. Yaṃ yaṃ kāmī⁷ kāmayaṭi api caṇḍalikāṃ api
sabbehi⁸ sadiso hoti, n' atthi kāme asadiso ti. 1484.

Ta. caṇḍalikāmapīti⁹ caṇḍalikam pi, sadiso ti cittasadisatāya sabbe-
sain¹⁰ saṃvāso sadiso va hoti, kāme ti kāmasmīṃ hi cittam eva pamāṇaṃ 15
na pana jāti¹¹.

Evam pana vatvā manussesu nānājatipamāṇabhāvadassa-
natthaṃ atthaṃ¹² āharitvā dassento anantaraṃ g. ā.:

35. Atthi Jambāvati nāma mātā Sibbissa rājino
sā bhariyā Vāsudevassa Kaṇhassa mahesī piyā¹³ ti. 1485. 20

Ta. Jambāvatiṭi Sivirañño mātā J. nāma caṇḍalī ahoṣi, sā Kaṇhāyana-
gottassa dasabhūtikānaṃ jeṭṭhassa Vāsudevassa piyā mahesī ahoṣi, so kir'
ekadivasam Dvāravatito nikkhamitvā uyyānaṃ gacchanto Caṇḍalagāmato kepacid
eva karaṇiyena nagaraṃ pavasantīṃ ekaṃ ekamante ṭhitam abhirūpaṃ kumārī-
kaṃ diāvā va paṭibaddhacitto hutvā kinjātikā ti pucchāpetvā caṇḍalajātikā ti 25
sutvāpi paṭibaddhacittatāya vippaṭisārī hutvā sassāmikabhāvaṃ pucchāpetvā
assāmikā ti sutvā taṃ ādāya tato va nivattitva nivesanaṃ netvā ratanarāsīmhi
ṭhapāpetvā aggamaheṣiṃ akāsi, sā¹⁴ Siviṃ¹⁵ nāma puttam vijāyi, so pitu acca-
yena Dvāravatīyaṃ r. karesi, taṃ sandhāy¹⁶ etaṃ vuttaṃ.

¹ Bā aniccamā, Cks -ccchayamānā. ² Bā ca. ³ Bā -yeva, Cks -yāca. ⁴ Bā cā.

⁵ Cks -satthu-, Bā cirasandhavaṃ. ⁶ so Cks; Bā mahāto. ⁷ Bā yo yaṃ kāme.

⁸ Bā sabbohi. ⁹ Bā -kamapīti. ¹⁰ Bā sabbo. ¹¹ Cā jātiyāti, Bā na nānā-

jātikā ti. ¹² Bā atītaṃ. ¹³ Bā kaṇhassa ca mahesīyā. ¹⁴ Cks omit sā. ¹⁵

Cks sivaṃ, Bā sivi.

Iti so idaṃ udāharanaṃ āharitvā „evarūpo pi nāma khattiyo caṇḍaliyā saddhiṃ vāsaṃ kappesi, amhesu tiracchānagatesu kiṃ vattabbaṃ, aññamaññaṃ saṃvāsarocanaṃ ñeva' pamāṇaṃ“ ti vatvā aparam pi u. āharanto āha:

- 5 36. Rathavatī kimpurisā sāpi Vacchaṃ akāmayi
manusso² migiyā saddhiṃ, n' atthi kāme asādiso ti. 1486.

— Ta. Vacchan ti evannākaṃ tāpasāṃ, kāthaṃ pana sā taṃ kāmayīti, atītasmiṃ hi samaye eko brāhmaṇo kāme ādinavaṃ disvā mahantaṃ yasaṃ pahāya isipabbajjāṃ pabbajitvā Himavanta paṇṇasālaṃ māpetvā vasi, tassa
10 paṇṇasālato avidūre ekissā guhāya bahukinnarā vasantī, tatth' eko makkaṭako vasati, so jālaṃ vinetvā tesāṃ sīsaṃ bhinditvā lohitaṃ pivati, kinnarā nāma dubbalā honti bhīrujātikā, so pi makkaṭako mahā ativīsālo, te tassa kiñci kātuṃ asakkontā taṃ tāpasāṃ upasaṃkamitvā katapaṭisaṇhārā āgamanakāraṇaṃ puṭṭhā: deva eko no m. jīvitaṃ harati aññaṃ paṭisaranaṃ na passāma, taṃ nārāpetvā
15 amhākaṃ sotthibhāvaṃ karohīti, tāpaso p' ettha na mādisā pāpātipātāṃ karontīti apasādesi, tesu Rathavatī nāma kinnarī assāmikā ahoṣi, te taṃ alaṃkaritvā tāpasassa santikaṃ netvā deva ayan te pādapariacarikā hotu amhākaṃ paccāmittaṃ vadhehīti āhaṃsu, tāpaso taṃ disvā va paṭibaddhacitto hutvā tāya sad-
20 dhīṃ saṃvāsaṃ kappetvā guhādvāre thatvā gocarāya nikkhamantaṃ muggarena poṭhetvā jīvitaṃ kkhayaṃ pāpesi, so tāya saddhiṃ samaggavāsaṃ vasanto puttadhī-
tāhi vadḍhitvā tatth' eva kālam akāsi, evaṃ sā taṃ kāmesi, suvapotako idaṃ u. āharitvā Vacchatāpaso tāva manusso hutvā tiracchānagatāya kinnariyā saddhiṃ saṃvāsaṃ kappesi, kīmaṇa pana mayam hi ubho pakkhīno va tiracchānagatā
vā 'ti dīpeto manusso² migiyā saddhiṃ ti ā., evaṃ manussā tiracchānagatāya
25 saddhiṃ saṃvasantā saṃvijjanti, n' atthi kāme asādiso, cittaṃ ey' ettha pa-
māṇaṃ ti.

Sā tassa vacanaṃ sutvā „sāmi cittaṃ tāva sabbakāle ekasadisāna na hoti, piyavippayogaṃ bhāyāmīti“ ā., so paṇḍito³ itthimāyāsu kusalo tena vīmaṃsanto puna g. ā.:

- 30 37. Handa kho 'haṃ gamissāmi sāḷike mañjubhāṇike
paccakkhānupadaṃ h' etaṃ⁴, atimaññasi nūna⁵ man ti. 1487.

Ta. paccakkh -- hetan⁶ ti yaṃ tvaṃ vadasī sabbam etaṃ paccakkhā-
nassa anupadaṃ, paccakkhānakāraṇaṃ paccakkhānakotthāso pan' esa, ati-
maññasi nūna man ti maṃ⁷ icchatī ayan ti tvaṃ⁸ atikkamitvā maññasi, na

¹ Bā saṃvāsena cittamevettha. ² Cks -ā. ³ Bā suvapotako. ⁴ Bā adds taṃ.
⁵ Bā sotaṃ. ⁶ Bā nanu. ⁷ Bā atimaññasi nanu mantimaṃ, Cks atimaññasīti
nūna maṃ. ⁸ Bā adds maṃ atimaññasi nūna mama.

mayhañ sārañ jānāsi, ahañ rājapūjito, na mayhañ bhariyā dullabhā, aññañ
bhariyañ pariyesiissāmiti.

Sā tassa vacanañ sutvā va bhijjamānahadayā viya tassa
saha dassanen' eva uppannāya kāmaratiyā anuḍayhamānā viya
hutvā diyaddhagātham ā: 5

38. Na sirī taramānassa Māthara suvapaṇḍita,
idh' eva tāva acchassu yāva rājānañ dakkhisi,
sossi¹ saddaṃ mutiṅgānañ ānubhāvañ ca rājino ti. 1488.

Ta. na sirīti samma suvaṇṇapaṇḍita ataramānassa sirī hoti taramānena
katañ kammañ na sobhati, gharavāso nāma² esa garuko, cintetvā kattabbo, idh' 10
eva tāva accha yāva mahanteva yasena samannāgatañ ambhakañ rājānañ pas-
sissasi, sossīti sāyaṇhasamaye klunnarisaṃmānāliḥhāhi uttamarūpadharāhi nārihi
vajjamānānañ mutiṅgānañ aññesañ ca gītavāditānañ saddaṃ supissasi, rañño
ca ānubhāvañ mahantañ sirisobhaggañ passissasi, samma kiñ tvañ turito,
kilesaṃ pi na jānāsi, accha tāva pacchā jāniissāma³ 'ti. 15

Atha *te sāyaṇhasamanantare methunasainvāsāñ karimhsu,
samaggā sammodamānā piyasainvāsā ahesuñ, atha nañ suva-
potako „na dān' esā mayhañ rahassañ nigūhissati, idāni tañ
pucchitvā gantuñ vaṭṭatīti“ cintetvā „sāliye“ ti ā., „kiñ sā-
mīti“, „ahañ kiñci te vattukāmo 'mhi, vadāmi nañ“ ti, „vada 20
sāmīti“, „hotu, amhākañ ajja maṅgaladivaso, aññasmiñ divase
jāniissāmīti“, „sace maṅgalapaṭisaṃyuttañ² kathehi noce mā
kathehi sāmīti“, „maṅgalakathā tāv' esā“ ti, „tena hi kathe-
hīti“, „sace sotukāmā bhavissasi kathessāmi te“ ti vatvā tañ
rahassañ pucchanto diyaddhañ gātham āha: 25

39. Yo nu kho 'yañ tibbo³ saddo tiro⁴ janapadañ⁵ suto
dhītā Pañcālārājassa osadhī viya vaṇṇinī
tañ dassati Videhānañ so vivāho bhavissatīti. 1489.

T. a.: yo nu kho ayañ saddo tibbo mahā⁶ tirojanapade⁷ suto para-
ratthesu parajanapadesu vissuto paññāto patthaṇo kiñ nu dhītā P-rājassa osa- 30
dhītārakā va virocāmānā tāya⁸ eva samānavañṇinī atthi tañ so Videhānañ
dassati so vivāho bhavissati so evaṃ patthaṇo saddo, ahañ tañ sutvā cintesiṃ:

¹ Bā sosl. ² Bā adds kathā bhavissati. ³ Cks tiro. ⁴ Cks tibbo. ⁵ Cks -do.

⁶ Bā bahalo. ⁷ Bā -dām. ⁸ Bā -natāya.

ayaṃ kumārīkā uttamarūpadharā, Videharājā C-rañño paṭisattu¹, añño² bahu-
rājāno Brahmaddattassa vasavattino santi tesaṃ adattvā kiṃkārāṇā Vedehassa
dhītaraṃ detīti.

Sā tassa vacanaṃ sutvā evaṃ ā.: „sāmi kiṃkārāṇā mañ-
5 galadivase avamaṅgalaṃ kathesīti“, „aham maṅgalaṃ ti kathemi
tvaṃ avamaṅgalaṃ ti vadasi, kin nu kho etan“ ti, „sāmi amit-
tānaṃ pi tesaṃ³ evarūpā maṅgalakiriya mā hotū“ ti, „kathehi
tāva bhadde“ ti, „sāmi na sakkā kathetun“ ti, „bhadde tayā
viditarahassaṃ mama akathanakālato paṭṭhāya n' atthi nāma
10 amhākaṃ samaggavāso“ ti, sā tena nippīḷiyamānā „tena hi
sāmi suṇāhīti“ vatvā

40. Ediso mā⁴ amittānaṃ vivāho hotu Māṭhara

yathā⁵ Pañcālārājassa Vedehena bhavissatīti 1490.

imaṃ g. vatvā puna tena „bhadde kasmā evarūpaṃ kathaṃ
15 kathesīti“ vutte „tena hi suṇa⁶, ettha dosaṃ kaṭṭhessāmīti“
vatvā itaraṃ gātham āha:

41. Ānayatvāna Vedehaṃ Pañcālānaṃ rathesabho

tato taṃ ghātayissati nāssa sakhi⁷ bhavissatīti. 1491.

Ta. tato taṃ -- ti yadā so imaṃ nagaraṃ āgato bhavissati tadā tena
20 saddhiṃ sakhibhāvaṃ⁸ mittadhammaṃ na karissati, datṭhum pi 'ssa dhītaraṃ
na dassati, eko kir' assa pana atthadhammānūsāsako Ma-paṇḍito nāma atthi,
tena saddhiṃ ghāteṣṣati, te ubho pi jane ghātetvā jayapānaṃ pivissāma 'ti Ke-
raññā saddhiṃ mantetvā taṃ gaṇhitvā āgantuṃ⁹ gato ti.

Evaṃ sā gūyhamantaṃ nissesaṃ katvā suvapaṇḍitassa
25 kathesi, so taṃ sutvā suvapaṇḍito „ācariyo¹⁰ upāyakusalo, ac-
chariyaṃ tassa rañño evarūpena upāyena ghātanan“ ti Ke-aṃ
vaṇṇetvā „evarūpena avamaṅgalena amhākaṃ ko attho, tuṇhī-
bhūto seyyo¹¹“ ti¹² āgammakammassa nipphattiṃ ṇatvā taṃ
rattiṃ tāya saddhiṃ vasitvā „bhadde ahaṃ Siviraṭṭhaṃ gantvā
30 manāpāya bhariyāya laddhabhāvaṃ Sivirañño ārocessāmīti“
gamaṇaṃ anujānāpetuṃ¹³ āha:

¹ Bā adds ahoṣi. ² Cks -o. ³ Cks te. ⁴ Cks te. ⁵ Bā sakhi. ⁶ Bā puna. ⁷
Cks sakhi. ⁸ Cks sakhi-. ⁹ Bā adds Mithilāṃ. ¹⁰ Bā ācariyakevaṭṭo. ¹¹ so
Bā; Cks -tā sayā. ¹² Bā adds vatvā. ¹³ Cks anujānāhīti.

42. Handa [kho] mam anujānāhi rattiyo sattamattiyo
yāvāham Sivirājassa ārocemi mahesino
laddho ca¹ me āvasatho sālikāya upantikaṃ² ti. 1492.

Ta. mahesino ti mahesiyā³, āvasatho ti vasaṇaṭṭhānam, upantikaṃ⁴
ti atha ne etassa⁵ santikaṃ gacchāma⁶ ti vatvā aṭṭhame divase idhānetvā ma-
hantena parivārena taṃ gahetvā gamissāmi, yāva mamāgamanaṃ tāva mā uk-
kaṇṭhīti.

Taṃ sutvā sālikā tena saddhiṃ viyogaṃ anicchamānāpi
tassa vacanaṃ paṭikkhipituṃ asakkontī anantaram g. ā.:

43. Handa [kho] taṃ anujānāmi rattiyo sattamattiyo,
sace tvam sattarattena nāgacchasi mam' antike
maññe⁶ okkantasantam⁷ mam matāya āgamissatīti⁸. 1493.

Ta. maññe okkantasantam man ti evaṃ sante ahaṃ apagatajīvitam
mataṃ sallakkhemī, so tvam aṭṭhame divase anāgacchanto mayi matāya āga-
missasi, tasmā mā papañcam akāsīti.

Itaro pi „bhaddhe kiṃ vadesi, mayham pi aṭṭhame divase
taṃ apassantassa kuto jīvitam“ ti vācāya vatvā „hadayena“ na
pana jīvavāma¹⁰, kiṃ tayā mayham“ ti cintetvā utṭhāya tho-
kaṃ sivrattābhīmukhaṃ¹¹ gantvā nivattitvā Mithilaṃ gantvā
paṇḍitassa aṃsakūṭe otaritvā M-ena uparipāsādaṃ āropetvā²⁰
putṭho sabbaṃ taṃ pavattiṃ ārocesi, so pi 'ssa purimanayen'
eva sabbaṃ sakkāram akāsī.

Satthā tam atthaṃ pakāsento āha:

44. Tato ca kho so gantvāna Mātharo suvaṇḍito
Mahosadhassa akkhāsi: Sāliyā-vacanaṃ¹² idan ti. 1494.

Idaṃ Sāliyāvacanaṃ¹² ti sabbaṃ vītthārena akkhāsi¹³.

Tam sutvā M. cintesi: „rājā mama anicchāyāpi¹⁴ gamis-
sati, gantvā mahāvināsaṃ pāpuṇissati, atha mayham evarū-

¹ Cks omitt ca. ² Bā -kā. ³ so Cks; Bā mahesiyā cassa. ⁴ Bā -kān. ⁵ so
Cks; Bā atha ne etha tassā. ⁶ Cks aññe. ⁷ Cks -sattam. ⁸ so all three MSS.
for -sīti. ⁹ Bā -ye. ¹⁰ so Ck; Bā na pana jīvitam vā maraṇam vā, C^o na
pana jīvavāma marā vā, read: na pana jīvā vā marā vā? ¹¹ Bā -kho. ¹²
Bā sālika-. ¹³ Bā adda Suvakhaṇḍam nīhitam. ¹⁴ Bā anicchamānasava.

passa yasadāyakassa rañño vacanaṃ hadaye katvā tassa saṅ-
gahaṃ akarontassa¹ garahā uppajjissati, mādisse ca p-e vijja-
māne kiṃkāraṇā esa nassissati,² rañño puretaraṃ gantvā Cūla-
niṃ disvā suvibhattaṃ katvā Videharañño nivesananagaraṃ
5 māpetvā gāvutamattaṃ jaṃghamaggaṃ aḍḍhajojanikaṃ mahā-
ummaggaṃ kāretvā C-rañño dhītaraṃ abhisiñcitvā ambhakaṃ
rañño pādaparicārikaṃ katvā aṭṭhārasaakkhohiṇībalesu ekasa-
tarājūsu parivāretvā ṭhitesv-eva² ambhakaṃ rājānaṃ Rāhu-
mukhato Candaṃ viya mocetvā ādāya āgamanan nāma mama
10 bhāro³ "ti, tass' evaṃ cintentassa sarīre pīti uppajji, so pīti-
vegena udānaṃ udānento

45. Yass' eva ghare bhuñjeyya bhogaṃ

tass' eva atthaṃ puriso careyyā 'ti imaṃ upaḍḍhag. ā. 1495.

T. a.: yassa rañño santikā puriso mahantaṃ issariyaṃ labhītvā bhogaṃ
15 bhuñjeyya akkosantassāpi paribhāssantassāpi gale gahetvā nikkadḍhantaṃssāpi tass'
eva atthaṃ hitaṃ vaḍḍhiṃ p. kāyadvārādīhi tihi pi dvārehi careyya na hi
mittadūbhikammaṃ nāma p-ena kātābbaṃ ti.

So nahāyitvā alaṃkaritvā mahantena yasena rājakulaṃ
gantvā rājānaṃ vanditvā ekamantaṃ ṭhito ā.: „kiṃ deva
20 gacchissath' eva Uttarapañcālanagaraṃ" 'ti, „āma tāta Pañ-
cālacaṇḍiṃ alabhantassa mama kiṃ rajjena³, mā maṃ pariccaja
mayā saddhiṃ yeva ehi, ta. no gatakāraṇā dve atthā nippajjis-
santi: itthirātanaṃ ca lacchāmi raññā ca me saddhiṃ metti
patiṭṭhahissatīti⁴, atha naṃ p. „tena hi deva ahaṃ puretaraṃ
25 gantvā tumbhakaṃ nivesanāni māpemi, tumhe mayā pahita-
sāsanena āgaccheyyāthā⁵" 'ti vadanto dve gāthā abhāsi:

46. Handāhaṃ gacchāmi pure janinda

Pañcālārājassa puraṃ surammaṃ

nivesanāni māpetuṃ Vedehassa yasassino ti. 1496.

30 47. Nivesanāni māpetvā Vedehassa yasassino

yadā te pahīneyyāmi tadā eyyāsi khattiyā 'ti. 1497.

¹ Cks na kāsīti. ² Bḍ akkbohīṇisaṅkhehi ekasatarājūsu p. ṭhitesveva, Cks
ṭhitasseva. ³ Cks -nāti.

rajjhivā Nirayaṃ gamissatīti¹, tayi kāruṇṇena roḍiṃ² ti³, so
 taṃ vīmaṃsitvā suḍḍhabhāvaṃ ñatvā „gacchatha, naṃ tatthi⁴
 eva nethā“ ‘ti vatvā pesetvā puna tunnavāyavesaṃ gahetvā
 gantvā tāya saddhiṃ taṃrattiyāṃ sayitvā punadivase pāto
 5 va rājakulāṃ pavisitvā Udumbarādeviyā ārocesi, sā raṇṇo āro-
 cetvā A-deviṃ⁵ sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā mahāyogge nisīdā-
 petvā mahantena sakkārena M-assa gehaṃ ānetvā maṅgalaṃ
 kāreṣi, rājā B-assa saḥassamūlaṃ paṇṇākāraṃ pesesi, dovārike
 ādiṃkatvā sakalanagaravasino paṇṇākāre paḥiṃṃsu, A-devi
 10 raṇṇā pahitaṃ paṇṇākāraṃ dvidhā bhinditvā ekaṃ koṭṭhāsaṃ
 raṇṇo pesesi, eten’ upāyena sakalanagaravāsīnaṃ pi paṇṇā-
 kāraṃ pesetvā nagaraṃ saṃgaṇhi, tato paṭṭhāya M. tāya sad-
 dhiṃ samaggavāsaṃ vasanto raṇṇo atthaṃ ca dhammaṃ ca
 anusāsi, athi’ ekadivasaṃ Senako itare tayo attano santikaṃ
 15 āgāte āmantetvā „ambho mayaṃ gahapatiputtassa Mahosa-
 dhassa’ eva na-ppahoma, idāni pana tena attano vyattatarā
 bhariyā ānitā⁶ ti, kinti naṃ [raṇṇo] antare paribhindeyyāmā⁷
 ‘ti ā., „ācāriya, mayaṃ kiṃ jānāma, tvam eva jānāsīti“⁸, „hotu,
 mā cintayittha, atthi upāyo ti⁹, ahaṃ raṇṇo cūḷamaṇiṃ the-
 20 netvā āharissāmi, Pukkusa tvaṃ suvaṇṇamālaṃ āhara, Kāvinda
 tvaṃ kambalaṃ āhara, Devinda tvaṃ suvaṇṇapādūkaṃ“ ti, te
 cattāro pi upāyena tāni āharimṃsu, tato „ājānikaṃ¹ katvā gaha-
 patiputtassa gehaṃ pesessāmā“ ‘ti Se- tāva maṇiṃ takka-
 ghaṭe pakkhipitvā dāsiyā hatthe pesesi, „imaṃ takkaghaṭaṃ
 25 aṇṇesaṃ gaṇhantānaṃ adatvā sace Mahosadhassa gehe gaṇ-
 hanti² ghaṭen’ eva saddhiṃ dehīti“, sā p-assa gharadvāraṃ
 gantvā „takkāṃ gaṇhathā“ ‘ti aparāparaṃ sañcarati, A-devi
 dvāre ṭhitā tassā kiriyāṃ disvā „ayaṃ aṇṇattha na gacchati,
 bhavitabbaṃ ettha kāraṇenā“ ‘ti iṅgitasaṇṇāya³ dāsiyo paṭik-
 kamāpetvā sayam eva taṃ dāsiṃ „amma ehi, takkaṃ gaṇhis-

¹ Bḍ -sīti ² C^k rodanti, Bḍ rodāmiti. ³ C^k -vi, Bḍ -vīyā. ⁴ C^k anitā, C^s
 atitā, Bḍ ānitā. ⁵ Bḍ jānāhiti. ⁶ Bḍ omits ti. ⁷ so C^k; not in Bḍ. ⁸ Bḍ
 gaṇhanti. ⁹ Bḍ iṅghata-.

Ta. Vedehassā 'ti Videharājassa, eyyāsīti āgaccheyyāsi.

Tam sutvā rājā „na kira mañ p. pariccajatīti“¹ haṭṭha-
tutṭho hutvā ā.: „tāta tava purato gacchantassa kiñ laddhum
vaṭṭatīti“, „balavāhanam devā“ 'ti, „yattakam icchasi tattakam
ganha tātā“ 'ti, p. „cattāri bandhanāgārāni vivarāpetvā corā-
nam saṃkhalikabandhanāni bhindāpetvā te pi mayā saddhim
pesehi deva“ 'ti, „yathāruciñ karohi tātā“ 'ti, M. bandhanā-
gārāni vivarāpetvā sūre mahāyodhe gatagatatṭhāne kamman
nipphādetum samatthe nīharāpetvā „mañ upaṭṭhabathā“ 'ti
vatvā tesam sakkāram kāretvā vaḍḍhakikammāracammakāra-
cittakārādinānāsippakusalā² aṭṭhārassa seṇiyo ādāya vāsipharasu-
kuddālakhaṇittīādini bahūni upakaraṇāni gāhāpetvā mahābala-
parivuto nagarā nikkhami.

Tam aṭṭham pakāsento Satthā āha:

48. Tato ca pāyāsi pure Mahosadho

15

Pañcālārājassa puram surammañ

nivesanāni māpetum Vedehassa yasassino ti. 1498.

M. gacchanto yojanayojanantare ekekañ gāmañ nivesetvā³.
ekekañ amaccam „tumhe rañño Pañcālacaṇḍim gahetvā ni-
vattanakāle haṭṭhiassarathe kappetvā rājānam ādāya paccāmitte
paṭibāhantā khippam Mithilam pāpeyyāthā“ 'ti vatvā ṭhapesi,
Gaṅgātīram pana patvā Ānandakumāram nāma pakkosāpetvā
„Ānanda tvañ tiñi vaḍḍhakisatāni ādāya Uddhagaṅgam gantvā
sārādārūni gāhāpetvā tisatamattā nāvā māpetvā nagarass' atthāya
tatth' eva daṇḍasambhāre tacchāpetvā sallahukānam dārūnam
nāvāyo pūrāpetvā khippam gacchathā“ 'ti pesesi, sayam pana
nāvāya Pāragaṅgam gantvā⁴ otiṇṇaṭṭhānato paṭṭhāya pada-
saññāya eva gaṇetvā „idañ adḍhayaṇaṭṭhānam“, ettha mahā-
ummaggo bhavissati, imasmim ṭhāne amhākañ rañño nivesana-
nagaram bhavissati, ito paṭṭhāya yāva rājagehā gāvutamatte⁵

¹ Cks -jīti. ² Cks -kule. ³ Bā nivesanam māpetvā. ⁴ Bā nāvāya Gaṅgam ta-
ritvā. ⁵ Ck aṭṭha-.

sāmā“ ‘ti pakkositvā tassā āgatakāle dāsīnaṃ saddam¹ datvā
 anāgacchantīsu „gaccha dāsiyo pakkosā“ ‘ti tam eva pesetvā
 ghaṭe hatthaṃ otāretvā maṇiṃ² disvā taṃ āgataṃ pucchi:
 „amma tvaṃ kassa santakā“ ti, „Senakapaṇḍitassa dāsi-mhīti“,
 tato tassā ca mātu c’ assā nāmaṃ pucchitvā „tena hi takkaṃ 5
 dehīti“ vatvā „ayye tumhesu gaṇhantīsu mūlena me ko attho,
 ghaṭen’ eva saddhiṃ gaṇhathā“ ‘ti vutte „tena hi yāhīti“ taṃ
 uyyojetvā „asukamāse asukadivase Senakācariyo asukadāsīdhi-
 tāya asukāya nāma hatthe rañño cūlāmaṇiṃ pahenakatthāya’
 pahīṇīti“ paṇṇe likhitvā³ gaṇhi, Pukkuso suvaṇṇamālāṃ sumana- 10
 pupphacaṃgoṭake ṭhapetvā pesesi, Kāvindo kambalaṃ paṇṇa-
 pacchiyaṃ ṭhapetvā pesesi, Devindo svaṇṇapādukaṃ yavakalā-
 pantare bandhitvā pesesi, sā sabbāni pi tāni gahetvā paṇṇe
 nāmarūpaṃ āropetvā M-assa ācikkhitvā ṭhapesi, te pi cattāro
 janā rājakulaṃ gantvā „kiṃ deva tumhākaṃ cūlāmaṇiṃ na 15
 pilandhatthā“ ‘ti āhaṃsu, rājā „pilandhissāmi, āharissathā“ ‘ti
 ā, maṇiṃ na passiṃsu, itarāni⁴ pi na passiṃsu yeva, atha te
 cattāro pi „deva tumhākaṃ ābharaṇāni Mahosadhassa gehe,
 so tāni sayam valaṇṇeti, paṭisattu te mahārāja gahapatiputto“
 ti taṃ paribhindiṃsu, ath’ assa atthacarakā⁵ gantvā p-assa 20
 ārocīṃsu, so „rājānaṃ disvā jānissāmīti“ rājūpatṭhānaṃ aga-
 māsi, rājāpi kujjhitvā „na jānāmi idha āgantvā kiṃ karissatīti“
 attānaṃ passituṃ nādāsi, p. pana rañño kuddhabhāvaṃ jānitvā
 attano nivesanaṃ eva gato, rājā „gaṇhathā nan“ ti āṇāpesi,
 p. atthacarakanāṃ sutvā „apagantuṃ vaṭṭatīti“ A-deviyā saññāṃ 25
 datvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā dakkhiṇayavamaj-
 jhakaṃ gantvā kumbhakāragehe kumbhakārakammaṃ akāsi,
 nagare pi „p. palāto“ ti ekakoḷāhalaṃ jātāṃ, Senakādayo
 cattāro pi tassa palātabhāvaṃ ñatvā „mā cintetu⁷, mayam kiṃ
 apaṇḍitā“ ti aññamaññaṃ ajānāpetvā va A-deviya paṇṇākāraṃ 30

¹ Bā saññānaṃ. ² Bā gahapatthāya. ³ Bā adds takkaṃ. ⁴ Bā āharathā. ⁵ Bā
 itare. ⁶ Bā adds manussā. ⁷ Bā -tayittha.

thāne¹ jaṃghummaggo bhavissatīti² paricchinditvā nagaram pāvisi.
 C-rājā Bo-assa āgamanam sutvā „idāni me manoratho pūris-
 sati³, paccamittānam piṭṭhim⁴ ‘passissāmi⁵, imasmim pana āgate
 Vedeho pi nacirass’ eva āgamissati, atha ne ubho pi māretvā
 5 Jambudīpe ekarajjam karissāmīti⁶ paramatuṭṭhippatto ahosi,
 sakalanagaram saṃkhubhi, „esa kira Ma-paṇḍito, iminā kira
 ekasatarājāno leḍḍunā kāko viya palāpitā⁷ ti, M. nāgaressu
 attano rūpasampattim sampassantesu yeva rājadvāram gantvā
 rathā oruyha rājānam⁸ paṭivedetvā „etū⁹ ti vutte pavisitvā
 10 rājānam vanditvā ekamante aṭṭhāsi, atha nam rājā paṭisa-
 thāram katvā pucchi: „tāta rājā kadā āgamissatīti“, „mayā
 pesitakāle devā¹⁰ ‘ti, „tvaṃ pana kimatthāya āgato sīti“, am-
 hākam rañño nivesanam māpetum devā¹¹ ‘ti, „sādhū tāta¹² ‘ti,
 ath’ assa senāya paribbayaṃ dāpetvā M-assa mahantaṃ sak-
 15 kāram kārāpetvā nivāsageham dāpetvā: „tāta yāvā te rājā
 āgacchati¹³ tāva anukkaṇṭhamāno amhākam pi kattabbayuttakaṃ
 karonto va vasa tāta¹⁴ ‘ti ā., so ca kira rājanivesanam abhi-
 rūhanto va sopānapādamūle thatvā „idha jaṃghummaggadvāram
 bhavissatīti¹⁵ sallakkhesi, ath’ assa etad ahosi: „rājā ‘amhākam
 20 pi kattabbayuttakaṃ karohīti¹⁶ vadati, ummagge khaññamāne
 yathā imaṃ sopānaṃ na osakkati tathā kātum vaṭṭatīti¹⁷, cintetvā
 atha rājānam evam āha: „deva, ahaṃ pavisanto va sopāna-
 pādamūle thatvā navakammaṃ olovento mahāsopāne dosaṃ
 passim, sace vo ruccati ahaṃ dārūni labhanto manāpaṃ katvā
 25 atthareyyan¹⁸ ti, „sādhū tāta attharā¹⁹ ‘ti, so „idha mā²⁰ um-
 maggadvāram bhavissatīti²¹ sādhuṃ sallakkhetvā taṃ so-
 pānaṃ haritvā yattha ummaggadvāram bhavissati ta. paṃsuno
 apatanatthāya phalakasanthāram kāretvā yathā na okkamati²²
 evaṃ niccalaṃ katvā sopānaṃ atthari, rājā taṃ kāraṇam²³
 30 ajānanto „mama sinehena karotīti²⁴ maññi, evaṃ taṃ divasaṃ

¹ Ck^s oṇit thāne. ² B^d matthakam pāpupissatti. ³ Ck^s -mīti ⁴ B^d rañño. ⁵
 B^d pavisatū. ⁶ B^d nāga-. ⁷ so Ck^s for mahā? B^d omits mā. ⁸ B^d osakkati.
⁹ Ck^s antaram, C^s omits kā-.

pahiṇiṃsu, sā catūhi pi pesitaṃ gahetvā¹ „asukavelāya āgacchantū“ 'ti vatvā te āgate khuramuṇḍe kāretvā gūthakūpe khipāpetvā mahādukkhaṃ pāpetvā kilāṇjapacchīsu² nipajjāpetvā rañño ārocetvā tehi saddhiṃ cattāri pi ratanāni gāhāpetvā
 5 rājanivesanaṃ gantvā rañño vanditvā thitā: „deva Ma-paṇḍito na coro, ime corā, etesu hi Se- maṇicoro, Pu- svaṇṇamālac., De- suvaṇṇapādukac., asukamāse a-divase a-dāsīdhītāya nāma hatthe imeh' etāni paheṇakathaya pesitāni, imaṃ paṇṇaṃ passatha, attano santakaṃ gaṇhatha, core ca paṭicchatha'³
 10 devā“ ti cattāro pi jane mahāvippakāraṃ pāpetvā rājānaṃ van- ditvā gehaṃ eva gatā, rājā Bo-assa palātabhāvena tasmiṃ⁴ āsāmkāya aññesaṃ paṇḍitamantīnaṃ abhāvena tesāṃ kiñci avatvā „nahatvā attano gehāni gacchathā“ 'ti pesesi⁵. Ath' assa chatte adhivutthadevatā Bo-assa dhammadesanāya saddam
 15 asuṇanti „kin nu kho“ ti āvajjamānā taṃ kāraṇaṃ ñatvā „paṇḍitassa ānayanakāraṇaṃ karissāmīti“ rattibhāge chatta- piṇḍikavivare thātvā rājānaṃ Catukkanipāte Devatāpañhe (III p. 152) āgate hanti hatthehi pādehīti ādike cattāro pañhe pucchi, rājā ajānanto „ahaṃ na jānāmi, aññe p-e pucchissā-
 20 mīti“ ekadivasaṃ parihāraṃ⁶ yācitvā punadivase „āgacchantu kirā“ 'ti p-tānaṃ sāsanaṃ pesetvā tehi „mayaṃ khuramuṇḍā, vīthiṃ otarantā lajjāmā“ 'ti vutte cattāro nālīpatte⁷ pesesi „ime sīsesu katvā āgacchantū“ 'ti, tadā kira te paṭṭā⁸ up- panna, te āgantvā paññattāsāne nisīdiṃsu, atha rājā „Se-a
 25 ajja rattibhāge chatte adhivutthadevatā maṃ cattāro pañhe pucchi, ahaṃ ajānanto 'p-te pucchissāmīti' avacaṃ, kathehi me te pañhe“ ti paṭhamāṃ gāthā āha:

42. Hanti hatthehi pādehi mukhaṃ ca parisumbhati
 sa ve rājā⁹ piyo hoti, kaṃ tena-m-abhipassati.

30 Senako kiṃ hanti kaṃ hantīti taṃ taṃ vippalapitvā n' ev'

¹ Ck^o add asukañca. ² Ck^o -iṃsu, not in Bā. ³ Bā^o sampa-. ⁴ so Ck^o Bā; C^o kasmiṃ. ⁵ Bā add sabbatanathena nīṭhita. ⁶ Bā okāsaṃ. ⁷ Bā -patte
⁸ Bā pattā. ⁹ C^o rāja.

navakammen' eva vītināmetvā punadivase rājānaṃ ā.: „deva
 sace amhākaṃ rañño vasaṇatṭhānaṃ jāneyyāma manāpaṃ katvā
 paṭijaggeyyāma“ 'ti, „sādhū p-a ṭhapetvā mama nivesanaṃ
 sakalanagare yaṃ nivesanaṃ icchasi taṃ gaṇhā“ 'ti, „mahā-
 rāja, mayaṃ āgantukā tumhākaṃ bahuvalabbhā yodhā te attano
 gehesu gayhamānesu amhehi saddhiṃ kalahaṃ karissanti, ma-
 yaṃ kiṃ karissāma“ 'ti, „p-a tesāṃ vacanaṃ mā gaṇhatha,
 tava ruccanatṭhānaṃ eva gaṇhāhīti“, „deva, punappuna te
 āgantvā tumhākaṃ kathessanti, tena tumhākaṃ cittasukhaṃ na
 bhavissati, sace pana iccheyyātha yāva mayaṃ nivesanāni ga-
 hāma tāva amhākaṃ yeva manussā dovarikā assu, tato dvāraṃ
 alabhitvā gamissanti¹, evaṃ sante amhākaṃ pi tumhākaṃ pi
 cittasukhaṃ bhavissatīti“, rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi, M.
 sopānapādamūle sopānasise mahādvāre ti sabbattha attano
 manusse yeva ṭhapesi, „kassaci pavisitum mā adatthā“ 'ti,
 atha rañño mātu nivesanaṃ gantvā bhinnākāraṃ² dassethā 'ti
 manusse ānāpesi, te dvārakotṭhakālindato paṭṭhāya itṭhakā ca
 mattikā ca apanetum ārabhiṃsu, rājamātā taṃ pavattim sutvā
 āgantvā „kissa tāta mama gehaṃ bhindatha“ 'ti ā., „Ma-pa-
 ḍito bhindāpetvā attano rañño nivesanaṃ kāretukāmo“ ti,
 „yadi evaṃ idh' eva vasathā“ 'ti³, „amhākaṃ rañño mahantaṃ
 balavāhanaṃ, idaṃ na-ppahoti aññaṃ mahantaṃ gehaṃ kā-
 resāma“ 'ti, „tumhe maṃ na jānātha, ahaṃ rājamātā, idāni
 puttassa santikaṃ gantvā jānissāmīti“, „mayaṃ rañño vacanen'
 eva bhindāpema⁴, sakkonti nivārehīti⁵, sā kujjhivā „idāni vo
 kattabbaṃ jānissāmīti“ rājadvāraṃ agamāsi, atha naṃ „mā
 pavisīti“ vārayiṃsu, „ahaṃ rājamātā tātā“ ti, „mayaṃ taṃ
 jānāma, mayaṃ rañña⁶ 'kassaci pavesanaṃ mā daditthā" 'ti
 āṇattā, gaccha tvaṃ“ ti, sā gahetabbagahaṇaṃ apassanti ni-
 vattitvā attano nivesanaṃ oloketi atṭhāsi, atha naṃ eko „kiṃ

¹ Bā nāga-. ² Bā bhindanā-. ³ Ck^s vassasīti. ⁴ Bā bhindāma. ⁵ so B^s;

Ck^s sakkonti vārehīti, C^s sakkonivārehīti, Bā sace sakkonti gārehīti. ⁶ Ck^s -o.

⁷ Bā adatthā.

antaṃ na koṭiṃ passi, sesāpi appaṭibhānā va ahesuṃ, rājā
vippaṭisārī ahoṣi, puna rattibhāge devatāya „pañho te nāto“
ti puṭṭho „cattāro me p-ā puṭṭhā, te pi na jānimsū“ 'ti ā,
devatā „kin te jānissanti, ṭhapetvā M-paṇḍitaṃ aṇṇo ete ka-
thetum samattho nāma n' atthi, sace taṃ pakkosāpetvā ete 5
pañhe na kathāpessasi' iminā te jalitena ayakūṭena sīsaṃ
bhindissāmīti“ rājānaṃ tajjetvā „mahārāja agginā atthe ṣati
khajjopanakāṃ dhamitum khīrena vā atthe sati visāṇaṃ du-
hitum na vaṭṭatīti“ vatvā imaṃ Pañcanipāte Khajjopanaka-
pañhaṃ udāhari: 10

43. Ko nu santamhi pajjote aggipariyesanaṃ caraṃ (III p. 107)
addakkhi rattim khajjotaṃ jātavedaṃ amaññatha¹.

44. Sv-āssa gomayacupṇāni abhimatthaṃ tiṇāni ca
viparītāya saññāya nāsakkhi sañjaletave.

45. Evam pi anupāyena atthaṃ na labhate mago² 15
visāṇato gavaṃ dohaṃ³ yattha khīraṃ na vindati.

46. Vividhehi upāyehi atthaṃ papponti māṇavā
niggahena amittānaṃ mittānaṃ paggahena ca.

47. Seṇimokkhalābhena⁴ vallabhānaṃ nayena ca
jagatim jagatipālā āvasanti vasundharan ti. 20

Ta. pajjote ti aggimhi sante, caran ti caranto, add- ti passi, disvā ca
pana vaṇṇasāmaññatāya⁵ taṃ jātavedo ayaṃ bhavissatīti attha evaṃ amañ-
ñittha⁶, svāssā 'ti so etassa khajjopanakassa upari sukhumaṇi gomayacupṇāni
c' eva tiṇāni ca, abhimatthan ti hatthehi ghaṇṇitvā okiranto⁷ jaṇṇukehi
bhūmīyaṃ patitṭhāya mukhena dhamento jalissāmi⁸ nan ti viparītāya saññāya¹⁰ 25
dhamanto pi sañjaletum¹¹ nāsakkhi, ko nāma⁹ eso ti magasadiṣo andhabālo,
evaṃ anupāyena pariyesanto atthaṃ na labhati, yatthā 'ti yasmiṃ visāṇe
khīraṃ eva n' atthi tato gāviṃ¹² duhanto vīya ca atthaṃ na vindati, seṇi-
mokkhalābhena¹³ 'ti seṇipamukhānaṃ amaccānaṃ¹⁴, vallabhānaṃ ti

¹ Bā kathessasi. ² Bā -ittha. ³ Bā migo. ⁴ Bā du-, Bā dū-. ⁵ Cā seṇi-
mokkho-, Cā senimokkho-, Bā senimokkhalobhena. ⁶ Cā Bā add ca, Bā has
khajjopanakam in te place of taṃ. ⁷ Cā amaradevīm nissati, Cā amaññissati,
Bā amaññatthaṃ. ⁸ Bā āk-. ⁹ Bā jāle-. ¹⁰ Cā add vā. ¹¹ Bā -jā-. ¹²
Cā Bā gāvi. ¹³ Cā seṇimokkho-, Cā senimokkhopalo-, Bā senimokkhalo-.
¹⁴ Bā palobhena.

idha karosi, gacchasīti¹“ utthāya gīvāya gahetvā bhūmiyaṃ
 pātesi, sā cintesi: „addhā raññā ānatto bhavissati ita-
 rathā² evaṃ kātuṃ na [sakkhissanti, p-ass' eva santikaṃ ga-
 missāmīti“ gantvā „tāta Ma-dha kasmā nivesanaṃ bhindāpe-
 5 hīti“ ā., so tāya saddhiṃ na kathesi, santike ʘhitapuriso pan'
 assā „devī kiṃ kathesīti“ vatvā „tāta p. kasmā gehaṃ bhin-
 dāpetīti“, „Videharañño vasanaṭṭhānaṃ kātuṃ“ ti, „kiṃ tāta
 ʘevaṃ mahante nagare aññattha nivāsanaṭṭhānaṃ na labbha-
 tīti“ maññati, idaṃ sataśahassaṃ lañcaṃ gahetvā aññattha
 10 kāretū“ 'ti, „sādhū devi tumhākaṃ gehaṃ vissajjāpessāma, laṅ-
 cassa gahitabhāvaṃ pana mā kassaci kathayittha mā no aññe
 pi lañcaṃ datvā gehāni vissajjāpetukāma assun“ ti³, „tāta
 'rañño mātā lañcam adāsīti“ mayham pi lajjanakam eva“, „taṃ
 na kassaci kathessāmīti“, so „sādhū“ 'ti tassā santikā sataśa-
 15 hassaṃ gahetvā gehaṃ vissajjetvā Kevaṭṭassa gehaṃ agamāsi,
 so rājadvāraṃ gantvā velupesikāhi piṭṭhiyaṃ⁷ cammuppāṭanaṃ
 labhitvā gahetabbagahaṇaṃ apassanto sataśahassam eva adāsi,
 eten' upāyena sakalanagare gehaṭṭhānaṃ gaṇhantena lañcaṃ
 katvā⁸ laddhakahāpaṇānaṃ űeva navakoṭiyo jātā, M. sakala-
 20 nagaraṃ vicaritvā rājakulaṃ agamāsi, atha naṃ rājā pucchi:
 „kiṃ p-a laddhaṃ te vasanaṭṭhānaṃ“ ti, „mahārāja adentā⁹
 nāma n' atthi, api ca kho pana amhesu gayhamānesu¹⁰ kila-
 manti, tesam piyavippayogaṃ kātuṃ amhākaṃ pi ayuttaṃ,
 bahinagare ito¹¹ gāvutamattatṭhāne gaṅgāya ca nagarassa ca
 25 antare asukaṭṭhāne nāma amhākaṃ rañño vasananagaraṃ kā-
 resāma“ 'ti, rājā taṃ sutvā „antonagaresu yujjhitum pi duk-
 khaṃ, n' eva sakasenā na parasenā űātuṃ sakkā, bahinagare
 pana sukhaṃ yuddhaṃ kātuṃ, tasmā bahinagare yeva¹² te

¹ so Ck Bd; C^o gacchasi na gacchasīti. ² Bd addhā ime r. ānattā bhavissanti itarethā. ³ Bd -sīti. ⁴ Ck^o omit na, Bd has na labhissathāti. ⁵ Ck^o assanti, C^o assanti, Bd assuti. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bd -hi potito piṭhi. ⁸ so Ck^o; Bd gahetvā. ⁹ Bd -o. ¹⁰ so Ck^o for gaṇhamānesu? Bd gehesu gaṇhiyamānesu. ¹¹ C^o kato, Ck omits ito. ¹² Ck^o kātuṃ antonagare va.

piyamanāpānaṃ viśāsikaamaccānaṃ nayena ca, imaṃ ca susaṃkhātānaṃ ratanā-
naṃ dhāraṇato vasundharan ti laddhanāmaṃ jagatiṃ jagatīpālā rājāno āvasanti.

„Na tayā sadisā¹ hutvā² aggimhi vijjamāne³ yeva khajjo-
panakam dhamenti, tvaṃ pana aggimhi sati khajjopanakam
5 dhamento viya tulaṃ chaḍḍetvā hatthena tulento viya⁴ khīren'
atthe jāte viśāṇato duhanto viya Senakādayo gambhīrapaṇhaṃ
puṇḍhasi, ete kiṃ jānanti, khajjopanakasadisā ete, mahāaggik-
khandhasadisō Mahosadho paṇṇāya jalati, taṃ pakkosāpetvā
puccha, imaṃ hi te paṇhaṃ ajānantassa jivitaṃ n' attāḥiti"
10 rājānaṃ tajjetvā antaradhāyi. Khajjopanakapaṇho niṭṭhito.

Atha rājā maraṇabhayatajjito punadivase amacce pakko-
sāpetvā: „tātā cattāro pi tumhe catūsu rathesu ṭhatvā catūhi
nagaradvārehi nikkhamitvā yatth' eva me puttaṃ Ma-paṇḍitaṃ
passatha tatth' ev' assa sakkāraṃ katvā khippaṃ ānethā“⁴ 'ti,
15 pesesi, tesu tayo janā p-taṃ na passimsu, dakkhiṇadvārena
nikkhanto pana dakkhiṇayavamajjhagāmake M-aṃ mattikaṃ
āharitvā ācariyassa cakkam vaṭṭetvā mattikāmakkhitasarīraṃ⁵
palālapīṭhake nisīditvā muṭṭhiṃ muṭṭhiṃ katvā appasūpaṃ
yavabhattaṃ bhuñjamānaṃ passi. Kasmā pan' esa taṃ⁶ kam-
20 maṃ akāsi⁷ „rājā kira 'paṇḍito Ma-dho nissamsayaṃ rajjaṃ
gaṇhissatīti' āsaṃkito 'so kumbhakāraḥ kammaṇa jīyatīti' sutvā
nirāsaṃko bhavissatīti“ cintetvā evaṃ akāsi. So amaccaṃ disvā
attano santikaṃ āgatabhāvaṃ natvā „mayhaṃ yaso patipāka-
tiko bhavissati, Amarādeviyā sampāditaṃ nānaggarasabhattam
25 eva bhuñjissāmīti“⁸ gahitabhattapiṇḍaṃ chaḍḍetvā utṭhāya
mukhaṃ vikkhālesi. Tasmim khaṇe so amacco upasaṃkami, so
pana Senakapakkhiko. Tasmā taṃ ghaṭanto „paṇḍita ācariya
Senakass' eva vacanaṃ niyyānikaṃ, tava nāma yase parihīne⁹
tathārūpā paṇṇā patitṭhā hotuṃ⁷ nāsakkihi, idāni mattika-
30 makkhito palālapīṭhake nisīditvā evarūpaṃ bhattaṃ bhuñjasīti“
vatvā imaṃ Dasanipāte Bhūripaṇhe gātham āha:

¹ Ck² tayādisā. ² Ck² -nā. ³ Ck² omīti viya. ⁴ B² -re. ⁵ B² so kāsma eva-
rūpaṃ. ⁶ Ck² -no. ⁷ B² patitṭhāpetuṃ.

koṭṭetvā māressāmā“ 'ti tussitva „sādhū tāta tayā sallakkhi-
 tatṭhāne yeva kārehīti“ ā., „mahārāja ahaṃ kāressāmi, tum-
 hākaṃ pana manussehi dārupaṇṇādīnaṃ atthāya amhākaṃ nava-
 kammaṭṭhānaṃ na gantabbhaṃ, gacchantānaṃ¹ hi“ kalahaṃ
 karissanti, tena n' eva tumhākaṃ pi na amhākaṃ pi citta- 5
 sukhaṃ bhavissatīti“, „sādhū p-a tena passena nissañcāraṃ²
 karohīti“, „deva amhākaṃ hatthī udakābhiratā udae yeva
 kilanti, udae āvile jāte 'Ma-dhassa āgatakālato paṭṭhāya pa-
 sannodakaṃ pātuṃ na labhāma' ti sace nāgarā kujjhanti tam
 pi sahitabban“ ti, rājāpi 'ssa'⁴ „tumhākaṃ hatthī kilantū“ 'ti 10
 vatvā nagare bheriṃ carāpesi: „yo ito nikkhamitvā Ma-paṇḍi-
 tassa nagaramāpitatṭhānaṃ gacchati sahasaṃ daṇḍo“⁵ ti, M.
 rājānaṃ vanditvā attano parisam ādāya nāgarā nikkhamitvā
 yathāparicchinnaṭṭhāne nagaraṃ māpetuṃ ārabhi⁶, Pāragaṅgāya
 tāva⁷ Gaṅgaligāmaṃ⁸ nāma kāretvā hatthiassavāhanaṃ c' eva 15
 gobalivaddaṃ ca ta. ṭhapetvā nagarakaraṇaṃ vicārento „ettakā
 idaṃ ettakā idaṃ karontū“ 'ti sabbakammāni vibhajitvā ummagge
 kammaṃ paṭṭhapesi, mahāummaggadvāraṃ Gaṅgātitthe ahosi,
 saṭṭhimattāni yodhasatāni mahāummaggaṃ khaṇanti, mahatī-
 cammamālukādīhi⁹ paṃsuṃ haritvā Gaṅgāya pātenti, pātita- 20
 pātitaṃ paṃsuṃ hatthī maddanti, Gaṅgā āluḷā sandati, nagara-
 vāsino „Ma-dhassa āgatakālato paṭṭhāya pasannaṃ udakaṃ
 pātuṃ na labhāma, Gaṅgā āluḷā va vahati kin nu kho etan“
 ti vadanti, atha nesaṃ p-assa upanikkhittakapurisā ārocenti:
 „Ma-dhassa kira hatthī udakakilāṃ kilantā Gaṅgāya¹⁰ uddha- 25
 kaddamaṃ karonti, ten' esā āluḷitā sandatīti“, Bodhisattānaṃ
 adhippāyā nāma ijjhanti, tasmā ummagge mūlāni vā pāsāṇāni
 vā sabbe bhūmiyaṃ pavisiṃsu, jaṃghummaggassa dvāraṃ tas-
 miṃ nagare ahosi, sattamattāni purisasatāni jaṃghummaggaṃ

¹ Bā āgacchā. ² Bā aḍḍe amhākaṃ manussehi. ³ so Ck; C's tissadvāraṃ, Bā te manusse nissañcāraṃ. ⁴ Bā rājā vassathā. ⁵ Bā tassa sahasadaṇḍo. ⁶ Bā ārabhi, Ck's omit ārabhi. ⁷ Bā paragaṅgātīre. ⁸ Bā vaggali-. ⁹ so Ck's; Bā mahatīhi cammapasibbakāhi vālukādīhi. ¹⁰ Ck's gaṅgā.

48. Saccam kira tvaṃ api bhūripaṇṇo¹, (IV p. 72)
 yā tādisi sirī dhitī mutī ca
 na tāyate 'bhāvavas' ūpanītaṃ²
 yo yāvakaṃ bhuñjasi³ appasūpaṃ.

Ta. saccam kirā 'ti ācariya Se- yam āha' taṃ kira saccam eva, sirīti⁵
 issariyaṃ dhitīti abbhocchinnavīriyaṃ, na tāyate bhāvavasūpanītaṃ² ti
 abhāvassa avaḍḍhiyā vasaṃ upanītaṃ taṃ na rakkhati patitṭhā hotum⁴ na sak-
 koti, yāvakaṃ ti yavataṇḍulabhataṃ.

Atha naṃ M. „andhabāla ahaṃ attano paṇṇābalena puna
 taṃ yasaṃ pākatikaṃ kātukāmo evaṃ karomīti“ vatvā idaṃ¹⁰
 gāthadvayam āha:

49. Sukhaṃ dukkhena⁵ paripācayanto
 kālākālaṃ vicinaṃ chandachanno
 atthassa dvārāni avāpuranto
 tenāhaṃ tussāmi yavodanena.¹⁵
 50. Kālāṃ ca nītvā abhijīhanāya
 mantehi atthaṃ paripācayitvā
 vijambhissaṃ sīhaviijambhitāni
 tāy' iddhiyā dakkhasi maṃ punāpīti.

Ta. dukkheṇā 'ti iminā kāyikacetasikadukkhena attano porānakasukhaṃ²⁰
 paṭipākatikakāraṇena paripācento vaḍḍhento, kālākālaṃ ti ayaṃ paṭicchannassa
 hutvā caranākālo ayaṃ napaṭicchannassa³ 'ti evaṃ kālāṃ ca akālaṃ ca vicinanto
 raṇṇo kuddhakāle channena⁴ caritabbān ti nītvā chandena attano ruciyaṃ channo
 paṭicchanno hutvā kumbhakārakammena jīvanto attano atthassa kāraṇasaṃkhātāni
 dvārāni avāpuranto viharāmi, tena kāraṇenāhaṃ⁷ yavodanena tussāmiti a.,²⁵
 abhijīhanāyā 'ti viriyakaraṇassa mantehi atthaṃ paripācayitvā attano nāṇena
 mama yasaṃ vaḍḍhetvā manosiḷātale siho viya vijambhissaṃ tāya iddhiyā maṃ⁸
 puna pi tvaṃ passissasīti.

Atha naṃ amacco āha: „paṇḍita, chatte nibbattadevatā
 rājānaṃ paṇhaṃ pucchi, rājā cattāro p-e pucchi, eko pi paṇ-³⁰
 haṃ kathetuṃ nāsakkhi, tasmā rājā tava santikaṃ maṃ pahīṇīti“,

¹ C^o -paṇhe, B^d tavamapi bhūripaṇṇā, R^e tavamasi bhūripaṇṇā. ² C^k bhāva-
 casū-. ³ C^k -ti. ⁴ B^d patitṭhāpetum. ⁵ read: dukkhena. ⁶ B^d chandena. ⁷
 C^k -nāyaṃ. ⁸ C^k maṃ iddhiyā.

khaṇanti ca, cammamālukādīhi¹ paṃsum haritvā tasmiṃ nagare
 pātentī, pātitaṇṇa udakena sannetvā pākāraṃ cinanti,
 aññāni vā kammāni karonti, mahāummaggassa pavisanadvāraṃ
 nagare ahosi, atthārasahatthubbedhena yantayuttaāvārena² sa-
 5 mannāgataṃ hi ekāya āṇiyā akkantāya pithīyanti, mahāum-
 maggassa dvīsu passesu itthikāhi cinitvā sudhakkammaṃ³ kāresi,
 matthake padaracchannaṃ⁴ kāretvā ullokamattikāya lepetvā
 setakammaṃ kāresi, sabbāni p' etthā asītimahādvārāni catu-
 satthiṇṇadvārāni ahesuṃ, sabbāni yantayuttān' eva ekāya
 10 āṇiyā akkantāya pithīyanti, ekāya akkantāya vivariyyanti, dvīsu
 passesu anekasatadīpālayā⁵ ahesuṃ, te pi yantayuttā va ekas-
 miṃ vivariyyamāne sabbe vivariyyanti ekasmiṃ pithīyamāne
 sabbe pithīyanti, dvīsu passesu ekasatānaṃ khattiyānaṃ eka-
 satasayanagabbhā ahesuṃ, ekekasmiṃ nānāvāṇṇapaccatthara-
 15 ṇatthataṃ⁶, ekekaṃ mahāsayaṇaṃ⁷ samussitasetatthattaṃ,
 ekekaṃ sīhāsanaṃ mahāsayaṇaṃ nissāya tthitaṃ ekekaṃ mā-
 tugāmapotthakarūpakāṃ uttamarūpadharaṃ hatthena anāma-
 sitvā na manussarūpakāṃ ti na sakkā nātuṃ⁸, api ca um-
 maggassa gabbhe dvīsu passesu kusalā cittakārā nānappa-
 20 kāraccittakammaṃ karīṃsu: Sakkavilāsaṇeruparibhaṇḍasāgara-
 mahāsāgaracatumahādīpahimavantaanotattamanosilātaḷacanda-
 suriyacātummahārājikādichakāmasaggādivibhattiyo sabbā um-
 magge dassayīṃsu, bhūmiṃ rajatapattavaṇṇavālukaṃ okiritvā
 upari ullokapadumāni dassesuṃ, ubhosu passesu nānappakāre
 25 āpane pi dassayīṃsu, tesu tesu tthānesu gandhadāmapuppha-
 dāmāni olāmbetvā Sudhammadevasabhaṃ viya ummaggaṃ alaṃ-
 karīṃsu. Tāni pi kho tīṇi vaḍḍhakisatāni tīṇi nāvāsātāni
 bandhitvā niṭṭhitaparikkammānaṃ dabbasambhārānaṃ pūretvā
 Gaṅgāya āharitvā p-assa ārocesuṃ, tāni so nagare upayogaṃ⁹
 30 netvā „mayā ānattadivase āhareyyāthā“¹⁰ ti nāvāpaticchannaṭ-
 tthāne tthapāpesi, nagare udakaparikhā¹⁰ atthārasahattho pākāro

¹ Bā cammaṇasippakehi. ² Ck° yantavārena. ³ Bā suta-. ⁴ Bā phabalakena
 channaṃ. ⁵ Bā dipagabbhā. ⁶ Ck° -ṇatthamānaṃ? Bā -ṇam attharanti. ⁷ Bā
 ekekaṃ. ⁸ Ck° nā. ⁹ Bā upabhogaṃ. ¹⁰ Bā -kham.

„evaṃ sante paññāya ānubhāvaṃ¹ na passasi, evarūpe kāle na
issariyaṃ patitṭhā hoti, paññāsaṃpanno va patitṭhā hoti²“
M. paññānubhāvaṃ vaṇṇesi, aṭṭha amacco rañña³ „paṇḍitaṃ
ditṭhaṭṭhāne yeva nahāpetvā acchādetvā ānethā“⁴ 'ti vutto⁵
5 dinnasahassaṇi ca dussayugaṇi ca M-assa hatthe ṭhapesi, kum-
bhakāro „Ma-paṇḍito kira mayā pessaṃkammaṃ kārāpito“ ti
bhayaṃ āpajji, taṃ M. „mā bhāyi ācariya, bahūpakāro tvaṃ am-
hāken“ ti assāsetvā tassa saḥassaṃ datvā mattikamakkhiten'
eva sarīrena rathe nisīditvā nagaraṃ pāvīsi, amacco rañño
10 ārocetvā „kuhiṇi te tāta p. ditṭho“ ti vutte „deva dakkhiṇa-
yavamajjhake kumbhakārakammaṃ katvā jīvati, tumhehi 'pakko-
sathā' 'ti' vutte anahāyitvā va mattikamakkhiten' eva sarīrena
āgato“ ti āha, rājā „sace mayhaṃ paccatthiko assa issariyavidhinā
careyya, nāyaṃ mama paccatthiko“ ti cintetvā „mama puttassa
15 attano gharaṃ gantvā nahāyitvā alambkaritvā mayā dinnavi-
dhānen' eva āgantum vadathā“ 'ti ā., taṃ sutvā p. tathā katvā
āgantvā „pavisatū“ 'ti vutte pavisitvā rājānaṃ vanditvā eka-
mantāni aṭṭhāsi, rājā tena saha paṭisanthāraṃ katvā p-aṃ
vimaṃsanto imaṃ g. ā.:

20 51. Sukhī hi eke na karonti pāpāni
avaṇṇasaṃsaggabhayā paṇ' eke,
pahū⁶ samāno vipulattacintī
kimbhāraṇā me na karosī dukkhaṇi ti.

Ta. sukhīti p-a ekacce hi mayaṃ sukhīno sampattissariyā⁸ alaṇi no etta-
25 kenā 'ti uttarīṇi⁷ issariyakāraṇā pāpāni na karonti, ekacce evarūpassa no yasa-
dāyakaṃ sāmikassa aparajjhantānaṃ avanno bhavissatīti avannaṃsaṃsaggabhayā
na karonti, eko samattho hoti, eko mandapañño tvaṃ pana samattho ca vi-
pulattacintī ca⁹, icchanto sakala-Jambudīpe rajjaṃ pi kareyyāsi, kimhāraṇā
mama rajjaṃ gahetvā dukkhaṇi na karosīti.

30 Bodhisatto āha:

52. Na paṇḍitā attasukhassa hetu
pāpāni kammāni samācaranti, .

¹ B^d adds kasmā. ² B^d -o. ³ C^k omitt vutto. ⁴ C^k -satitī. ⁵ C^p pabu, B^d
bahu. ⁶ C^k -ya, C^p yaṇi. ⁷ B^d -ri. ⁸ B^d adds sace pana.

gopurattālako rājanivesanādīni nivesanāni hatthisālādayo pokkharāṇiyo ti sabbam eva niṭṭham agamāsi, iti mahāummaggo jaṃghummaggo nagaran ti sabbam etaṃ catūhi māsehi niṭṭhitam. Atha M. catumāsaccayena rañño āgamanatthāya dūtaṃ pāhesi.

5

Tam attham pakāsento Satthā āha:

49. Nivesanāni māpetvā Vedehassa yasassino
ath' assa pahīni dūtaṃ: [ehi dāni mahārāja],
māpitan te nivesanaṃ ti. 1499.

Ta. pahīṇi pesesi.

10

Rājā dūtassa vacanaṃ sutvā tuṭṭhacitto mahantena parivārena nikkhami.

Tam attham pakāsento Satthā itaraṃ gātham āha:

50. Tato ca rājā pāyāsi senāya' caturaṅgiyā
anantāvāhanaṃ daṭṭhuṃ phītaṃ Kampilliyam purā ti. 1500. 15

Ta. ananta -- ti aparimitaassādivāhanaṃ, Kampilliyam -- ti Kampillaratthe māpitaṃ nagaraṃ.

So anupubbena Gaṅgātīraṃ pāpuṇi, atha naṃ M. paccugantvā attanā katanagaraṃ pavesesi, so ta. pāsādaragato nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā thokaṃ vissamitvā sāyaṇhasa-
maye attano āgatabhāvaṃ nāpetuṃ¹ Cūlanīrañño dūtaṃ pesesi.

Tam attham āvikaronto Satthā āha:

51. Tato ca kho so gantvāna Brahmādattassa pāhiṇi:
āgato 'smi mahārāja tava pādāni vanditum. 1501.
52. Dadāhi dāni me bhariyam nāriyam sabbaṅgasobhaniṃ
suvaṇṇena paṭicchannaṃ dōsīgaṇapurakkhataṃ ti. 1502. 25

Ta. vanditun ti Vedeho mahallako C-rājā tassa puttamatto² pi na hoti³, kilesamuechito pana hutvā jāmātara⁴ nāma sasuro vandiyo ti cintetvā tassa cittaṃ anujānanto⁵ vandanaśāsaṇaṃ pahīni, dadāhi dāniti ahaṃ tayā dhītaṃ dassāmi⁶ pakkosāpito taṃ me dāni dehi⁷ pahīni, suvaṇṇena -- ti 30
suvaṇṇalaṃkārapatimaṇḍitaṃ.

¹ Cks omi nāpetuṃ. ² Bā puttannattamatto. ³ so Cks; Bā nappahiṇi. ⁴ Bā jāmātarena. ⁵ Bā ajānanto.

dukkhena puṭṭhā khalitāpi¹ santā
chandā ca dosā ca na jahanti dhammaṃ ti.

Ta. khalitattā² ti sampattito khalitvā vipattiyaṃ thītasabbhāvā hutvāpi,
dhammaṃ ti pavēḍidhammaṃ sucaritadhammaṃ na jahant' eva.

Puna rājā tassa vīmaṃsanatthaṃ khattiyamāyaṃ kathento 5
imaṃ gātham āha :

ss. Yena kenaci vaṇṇena mudunā dāruṇena vā
uddhare³ dīnam attānaṃ, pacchā dhammaṃ samācare ti.

Ta. dīnaṃ ti duggataṃ attānaṃ uddharitvā sampattiyaṃ yeva ṭhapeyya.

* Ath' assa M. rukkhūpamaṃ dassento imaṃ gātham āha : 10

ss. Yassa rukkhassa chāyāya nisīdeyya sayeyya vā (= $\frac{210}{20}$)

na tassa sākā bhāṇeyya, mittadūbhī hi pāpako ti
evaṃ ca pana vatvā „mahārāja yadi paribhuttarukkhassa sā-
khaṃ bhāṇjanto pi mittadūbhī hoti kimaṅga puna manussagha-
tako⁴, yehi tumhehi mama pitā ulāre issariye patitṭhāpito ahaṃ 15
ca mahantena anuggahena anuggahito tesu tumhesu aparajjhanto
ahaṃ kathaṃ nāma mittadūbhī bhaveyyan“ ti sabbathāpi⁵ at-
tano amittadūbbhihāvaṃ kathetvā rañño apacāraṃ⁶ codento :

ss. Yassā⁷ hi dhammaṃ manujo vijaññā

ye c' assa kaṃkhaṃ vinayanti santo

20

taṃ hi 'ssa dīpaṃ ca parāyanaṃ ca

na tena mittam jarayetha⁸ pañño ti.

T. a. : mahārāja yassa purisassa santikā puriso appamattakam pi dham-
maṃ kāraṇaṃ jāneyya ye c' assa uppannaṃ kaṃkhaṃ vinayanti taṃ tassa
patitṭhāṭṭhena⁹ dīpaṃ eva parāyanaṃ ca, tādīsena saddhiṃ p. mittabhāvaṃ nāma 25
na jīreyya¹⁰ na nāseyya¹¹ 'ti a.

Idāni naṃ ovaḍanto imaṃ gāthadvayaṃ āha :

ss. Alaso gihī kāmabhogī na sādhu, (= III $\frac{154}{23}$)

asaññato pabbajito na sādhu,

rājā na sādhu anisamnakārī,

30

yo paṇḍito kodhano so¹² na sādhu.

¹ so Bā; Cks -tattāpi. ² so all three MSS. ³ kimaṅga - - tako not in Cks.

⁴ Bā -tthāpi. ⁵ Bā citta-cāraṇaṃ. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bā Janayetda ⁸ Bā
patitṭhāṭṭhena. ⁹ Bā vinayetha, ¹⁰ Cks taṃ.

Cūḷani dūtassa kathaṃ sutvā somanassappatto „idāni me paccāmitto kuhiṃ gamissati, ubhinnaṃ pi tesāni sīsāni chin-ditvā jayapānaṃ pivissāma“ ¹ti kevalaṃ ² somanassaṃ dassento dūtassa sakkāraṃ katvā anantaraṃ gātham āha:

- 5 53. Svāgatan tena ³ Vedeha atho te adurāgataṃ,
nakkhattaṃ ñeva paripuccha. ahaṃ kaññaṃ dadāmi te
suvannaṃ paṭicchannaṃ dāsigaṇapurakkhataṃ ti. 1503.

Ta. Vedehā ⁴ti Vedehasa sāsanaṃ sutvā taṃ purato ʒhitaṃ viya ālapati,
athavā ⁵ evaṃ Brahmādatteṇa vuttan ti vadehīti ⁶ dūtaṃ āpāpento evam ā.

- 10 Taṃ sutvā dūto Vedehasa santikaṃ gantvā „deva mañ-
galakiriyaṃ anucchavikaṃ nakkhattaṃ kira jānāhi, te dhītaraṃ
demīti vuttan“ ⁷ti ⁸ ā., so „ajj“ eva nakkhattaṃ sobhanan“ ⁹ti puna
dūtaṃ paṇiṇi.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā ¹⁰ āha:

- 15 54. Tato ca rājā Vedeho nakkhattaṃ paripucchatha,
nakkhattaṃ paripucchitvā Brahmādatteṇa paṇiṇi: 1504.
55. Dadāhi dāni me bhariyaṃ nāriṃ sabbaṅgasobhanaṃ
suvannaṃ paṭicchannaṃ dāsigaṇapurakkhataṃ ti. 1505.
C-rājāpi:
20 56. Dadāmi dāni te bhariyaṃ nāriṃ sabbaṅgasobhanaṃ
suvannaṃ paṭicchannaṃ dāsigaṇapurakkhataṃ ti. 1506.

- Imaṃ g. vatvā „idāni pesemi, idāni pesemīti“ ¹¹ mūsāvādaṃ
katvā ekasatarājūnaṃ saññaṃ adāsi: „aṭṭhārasahi akkhohiṇi
saddhiṃ sabbe yuddhasajjā hutvā nikkhamantu, ubhinnaṃ pi
25 paccatthikānaṃ sīsāni chinditvā sve jayapānaṃ pivissāma“ ¹²ti,
te sabbe pi nikkhamiṃsu, sayāṃ nikkhamanto pana mātaraṃ
Talatādeviṃ ca ¹³aggamahesiṃ ¹⁴Nandadeviṃ ca puttāṃ ¹⁵Pañcāla-
caṇḍaṃ ca ¹⁶dhītaraṃ Pañcālacaṇḍiṃ ca ¹⁷ti cattāro jane orodhehi
saddhiṃ pāsāde nivāsāpetvā va ¹⁸nikkhami. Bo. Vedeheraṇṇo
30 c' eva tena saddhiṃ āgatasenāya ca mahantaṃ sakkāraṃ

¹ Cks koḍha. ² so Bā; Cks ti; read: suāgatan te? ³ Cks atha. ⁴ Cks dehīti.

⁵ Cks dehīti. ⁶ Cks -viri, Bā mātaraṇca calākadeviṇca. ⁷ Bā -siṇca. ⁸ Cks
nandavī puttāṃ. ⁹ Cks -dāni. ¹⁰ Bā -dāni. ¹¹ Cks gehe nivattitvā va.

47. Nisamma khattiyo kayirā nānisamma disampati,
nisammakārino rāja yaso kitti ca vaḍḍhatīti.

Ta. na sādḥū 'ti na laṭṭhako¹, anisammakārīti yaṃ kiñci sutvā
anupadhāretvā attano paccakkhaṃ aketvā kāraṇo, yaso kitti cā 'ti issariya"
5 parivāro ca guṇabhāvan ca ekanten' eva vaḍḍhatīti. Bhūripaṇḥo niṭṭhito.

Evam vutte rājā M-am samussitasetacchatte rājapallanke
nisīḍḍapetvā sayam nīcāsane nisīḍḍitvā ā.: „p-a setacchatte nib-
battadevatā mañ cattāro paṇhe pucchi, ten' evāhaṃ p-e puc-
'chīm, na cattāro p-ā jānimsu, kathehi me tāta paṇhe“ ti,
10 „mahārāja chatte nibbattadevatā vā hotu cātummahārājādayo
vā hontu yena kenaci puṭṭhapaṇhaṃ kathessāmi, vada ma-
hārāja devatāya pucchitapaṇhe“ ti ā., rājā devatāya pucchi-
taniyāmen' eva kathento paṭhamam gātham āha:

58. Hanti hatthehi pādehi mukhañ ca parisumbhati,
15 sa ve rājā² piyo hoti kan tena-m-abhipassasīti.

M-assa gātham sutvā va gaganatale cando viya attho pā-
kaṭo ahosi.

Atha M. supa mahārāja 'ti vatvā hantīti paharati parisumbhatīti
paharati yeva, sa ve ti so evam karonto piyo hoti, kantenamabhipassa-
20 sīti tena kāraṇena piyam³ hontam⁴ katarapuggalaṃ⁵ tvam rājā⁶ abhipassa-
sīti evam tam devatā paṇhaṃ pucchi, tassāyaṃ attho: yadā hi māṇu aṃke ni-
panno daharo haṭṭhatuṭṭho kiṇanto mātaram hatthapādehi paharati keso luṇcati
muṭṭhinā mukhaṃ paharati tadā nam sā coraputta katham no evam paharasīti
ādīni pemavasen' eva vatvā pemaṃ dhāretum asakkonti āllīgitvā thanantare
25 nīpajjāpetvā paricumbati⁷, iti so tassā everūpe kāle piyato hoti tathā pituno ti

Evam gaganamajjhe suriyam utthāpento viya pākaṭam katvā
paṇhaṃ kathesi, tam sutvā devatā chattapiṇḍikavivarato nikkha-
mitvā upaḍḍhasarīraṃ dāssenti „sukathito paṇho“ ti madhurassa-
rena sādḥukāraṃ datvā ratanacamaṅgotakam pūretvā dibbapuppha-
30 gandhavāsehi M-am pūjetvā antaradhāyi, rājā M-am pupphādīhi

¹ B² suṇḍaro. ² C² rāja. ³ C² piyā, B² pi. ⁴ B² hontī. ⁵ B² katamam-,
C² kara-. ⁶ C² rañjam, B² rājā, C² rājam. ⁷ B² sīsam paricumpati, C²
parisambhati.

kāresi, keci manussā suraṃ pivanti keci macechamamsādini
khādanti keci dūramaggā¹ āgatattā kilantā sayanti, Vedeharājā
pana Senakādayo paṇḍite gahetvā amaccagana-parivuto alam-
katamahātale nisīdi, C-rājāpi atthārasaakkhohiṇisaṃkhāya
senāya nagaraṃ tisandhicasaṃkhepaṃ parikkhipitvā aneka- 5
satasahassāhi ukkāhi dhāriyamānāhi aruṇe uggacchante yeva
gahana-sajjo hutvā atthāsi, taṃ natvā M. attano yodhānaṃ tīni
satāni pesesi: „tumhe jaṃghummagge gantvā rañño mātaraṃ
ca aggamahesiṃ ca puttaṃ ca dhītaraṃ ca jaṃghummaggena
• ānetvā mahāummaggena netvā ummagga-dvārato bahi akatvā 10
anto ummagge yeva yāva amhākaṃ āgamanā rakkhantā tathvā
amhākaṃ āgamanakale ummaggā niharitvā ummagga-dvāre ma-
hāvisālamālake tthāpethā“² ti, te tassa vacanaṃ sampaticchitvā
jaṃghummaggena gantvā sopānapādamūle padarattharaṃ³ ug-
ghāṭetvā⁴ sopānapādamūle sopānasīse mahātale ti ettake thāne 15
ārakkhamanusse ca khujjādiparivārādayo ca hatthapādesu
bandhitvā mukhaṃ thaketvā⁵ ta. ta. paticchanna-tthāne tthapetvā
rañño paṭiyattakhādaniye⁶ kiñci khādītva⁷ cunṇavicunṇaṃ katvā⁸
upari pāsādaṃ abhirūhiṃsu, tadā Talatādevī Nandādeviṃ ca
rājaputtaṃ ca rājadhītaraṃ ca „ko jānāti kiṃ bhavissatīti“ mañña- 20
mānā attanā saddhiṃ ekasayane sayāpesi, te yodhā gabbha-
dvāre tathvā pakkosiṃsu, sā nikkhamitvā „kiṃ tātā“ ti ā,
„devī amhākaṃ rājā Vedehaṃ ca Mahosadhaṃ ca jivitakkha-
yaṃ pāpetvā sakala-Jambudīpe ekarajjaṃ katvā ekasatarāja-
parivuto mahantena yasena mahāpānaṃ pivanto tumhe cattāro 25
pi gahetvā ānetuṃ amhe pahināti“, te pāsādā otaritvā sopāna-
pādamūlaṃ agamiṃsu, atha ne gahetvā jaṃghummaggaṃ pavi-
siṃsu, te āhaṃsu: „mayaṃ ettakaṃ kālāṃ idha vasantā imaṃ
vithiṃ na otiṇṇapubbā“ ti, „imaṃ vithiṃ na sabbadā otaranti,
maṅgalavithi nāṃ⁹ esā, ajja maṅgaladivasabhāvena rājā iminā 30

¹ Ck^s -gam. ² B^d phalakasandhāraṇa. ³ Ck^s kathetvā, B^d pidahitvā. ⁴ so Ck^s
for -yesu? B^d -daniyabhojaniyaṃ. ⁵ B^d adds kiñci bhinditvā. ⁶ B^d adds
apavibhogam katvā chaḍḍetvā.

pūjetvā itaraṃ pañhaṃ āyācitvā „vada mahārāja“ 'ti vutte
dutiyaṃ gātham āha:

eo. Akkosati yathākāmaṃ āgamaṃ c' assa icchati'
sa ve rājā' piyo hoti kaṇṇa-m-abhipassasīti.

Atha M. „mahārāja, mātā vacanapesanaṃ kātuṃ samat- 5
thaṃ sattavassikaṃ puttāṃ 'khettaṃ gaccha, antarāpaṇaṃ
gacchā“ 'ti ādīni vatvā 'sace me idaṃ c' idaṃ ca khādaniyaṃ
bhojaniyaṃ dassasi gamissāmīti' vatvā 'handā puttā' 'ti vatvā
datvā taṃ khādītva 'tvam sītāya gharacchāyāya nisīdasi, ahaṃ
tava bahippesakammaṃ karissāmīti' ādīni hatthavikāramukha- 10
vikāraṃ katvā³ agacchantaṃ kupitā daṇḍakaṃ gahetvā 'tvam
mama santakaṃ khādītva khetto kiñci kātuṃ na icchasi'
tājjeṇti naṃ vegena palāyantaṃ anubandhitvā gaṇhituṃ asak-
konti⁴ 'gaccha, corā taṃ khaṇḍākhāṇḍikaṃ chindantū' 'ti ādīni
vatvā yathākāmaṃ yathājjhāsayaṃ akkosati, yaṃ pana mukhena 15
bhaṇati⁵ tato⁶ appamattakaṃ⁷ sāpi na icchati⁸ āgamaṇaṃ c'
assa⁹ icchati, so divasabhāgaṃ kīlītva sāyaṃ gehe pavisitum
avisahanto nītakānaṃ santikaṃ gacchati, mātāpi tassa āga-
manamaggaṃ oloketi anāgacchantaṃ disvā 'pavisitum na visa-
hati, maññe' ti sokassa hadayaṃ pūretvā assapunnehi nettehi 20
nītiḥhare, upadhārenti puttāṃ disvā ālīṅgitvā cumbitvā ubhoḥi
hatthehi dāhaṃ gahetvā 'putta mama pi nāma vacanaṃ hadaye
ṭhapesīti' atirekataraṃ pemaṃ uppādeti¹⁰, evaṃ mahārāja mātu
putto kuddhakāle¹¹ piyataro nāma hoti¹² dutiyaṃ pi pañhaṃ
kathesi, devatā tath' eva pūjeti, rājāpi pūjetvā tatiyaṃ pañhaṃ 25
āyācitvā „vada mahārāja“ 'ti vutte itaraṃ gātham āha:

eo. Abbhakkhāti¹² abhūtena alikena-m-abhisārāye,
sa ve rājā' piyo hoti, kaṇṇa-m-abhipassasīti.

Ath' assa M. „mahārāja yadā jayampatikā rahogatā lo-

¹ Ck^s na icch-.. ² Ck^s rājā. ³ B^d adds gato. ⁴ Ck^s add dhanāṃ ⁵ Ck^s
bhāṇa. ⁶ Ck^s to ⁷ Ck^s -kassāti, C^s -kassāri. ⁸ B^d has yāpi-, Ck^s omit sāpi-..
⁹ B^d adds na. ¹⁰ B^d -desi ¹¹ B^d mātuyā kuddhakāle putto. ¹² B^d acchā
abbhikkhī.

maggena ānetum ānāpesīti¹, te tesam saddahiṃsu, ath' ekacce
 te cattāro pi gahetvā gacchiṃsu, ekacce nivattitvā rājanive-
 sane ratanagabbhaṃ vivaritvā² yāvadicchakaṃ dhanasāraṃ ga-
 hetvā āgamiṃsu, itare pi cattāro¹ purato mahāummaggaṃ gan-
 5 tvā² alaṃkatadevasabhaṃ viya ummaggaṃ disvā „rañño atthāya
 sajjitān“ ti saññaṃ kariṃsu, atha ne Mahāgaṇḍāya avidūratthā-
 naṃ netvā anto ummagge alaṃkatagabbhe nisīdāpetvā ekacce
 ārakkhaṃ gahetvā acchiṃsu, ekacce tesam ānītabhāvaṃ gantvā
 Bo-assa ārocesuṃ, so tesam kathaṃ sutvā „idāni me mano-
 10 ratho matthakaṃ pāpuṇissatīti“ somanassajāto rañño santikaṃ
 gantvā ekamantaṃ atthāsi, rājāpi kilesāturatāya „idāni me
 dhītaṃ pesessati, idāni me pesessatīti“ pallaṃkato vuṭṭhāya
 vātapānena olovento anekehi ukkāsatasaḥassehi ekobhāsaṃ
 jātāṃ nagaraṃ mahatiyā senāya parivutaṃ disvā āsaṃkitapari-
 15 saṃkito „kin nu kho etaṃ“ ti paṇḍitehi saddhiṃ mantento g. ā.:

57. Hatthī assā rathā patti senā titṭhati vammītā,
 ukkā padittā jhāyanti, kin nu maññanti paṇḍirā ti. 1507.

Ta. kin nu maññantīti C-rājā ambhakaṃ tuṭṭho udāhu tuṭṭho³ ti kin
 nu p-a maññantīti pucchī.

20 Taṃ sutvā Senako āha: „mā cintayī mahārāja, atibahū
 ukkā paññāyanti, rājā tumhākaṃ dātum dhītaṃ gahetvā eti,
 maññe“ ti, Pukkuso pi „tumhākaṃ āgantukasakkāraṃ kātum
 ārakkhaṃ gahetvā tṭhito bhavissatīti“ yaṃ yaṃ tesam ruccati
 taṃ taṃ kathayīṃsu, rājāpi „asukatṭhāne senā titthantu, asu-
 25 katṭhāne ārakkhaṃ gaṇhatha, appamattā hothā“ 'ti vadantānaṃ
 saddaṃ suṇanto sannaddhaṃ cā senaṃ passanto maraṇabhaya-
 tājito hutvā Mahāsattassa kathaṃ paccāsiṃsanto itaraṃ g. ā.:

58. Hatthī assā rathā patti senā titṭhanti vammītā,
 ukkā padittā jhāyanti, kin nu kāhanti paṇḍitā 'ti. 1508.

30 Ta. kin - - ti p-a kin cintesi imā senā⁴ ambhakaṃ kin karissantīti⁵.

¹ Bā adds khattiyā. ² Bā patvā ³ Bā kuddho. ⁴ Bā imāya senāya. ⁵ Bā
 karissatīti.

kassādaratiyā kiṇṭā 'tava mayi pemaṃ n' atthi, bahigataṃ kira te hadayan' ti evaṃ aṇṇamaṇṇaṃ abhūtena abbhācikkhanti alikena sārenti codenti tadā te atirekataraṃ aṇṇamaṇṇaṃ piyāyanti, evaṃ assa paṇhass' atthaṃ jānāhīti¹ kathesi, devatā²
 5 tath' eva pūjesi, rājāpi pūjetvā itaraṃ paṇhaṃ āyācitvā „vada mahārāja“ 'ti vutte catutthaṃ gātham āha:

61. Haraṃ annaṃ ca pānaṃ ca vatthasenāsanāni ca

[aṇṇadattu harā¹ santā]

te ve rājā piyā honti², kaṇṇa tena-m-abhipassasīti.

- 10 Ath' assa „mahārāja, ayaṃ paṇho dhammikasamaṇabrāhmaṇe sandhāya vutto, saddhādīni hi kulāni idhalokaparalokaṃ saddahitvā denti c' eva dātukāmāni ca honti, tāni tathārūpe³ samanaṇabrāhmaṇe yācānti pi laddhaṃ haritvā paribhuñjante pi disvā 'amhe yeva yācānti, amhākaṃ yeva santakāni annādīni
 15 paribhuñjantīti' tesu atirekataraṃ pemaṃ karonti,⁴ evaṃ te aṇṇadattu harā ekaṃsen' eva yācakam eva⁵ laddhaṃ harantā vasamānā piyā hontīti“, imasmiṃ pana paṇhe kathite devatā tath' eva pūjetvā sādhuṇṇaṃ datvā sattaratanaṇpūraṃ ratana-
 20 caṃgotakam „gaṇha paṇḍita“ 'ti M-assa pādamaṇle khipi, rājāpi paṇḍitvā senāpatiṇṇhānaṃ adāsi, tato paṇṇhāya M-assa yaso mahā ahoṇi. Devatāpucchiṇa paṇho niṇṇhito.

- Puna te cattāro jaṇā „gaṇapatiṇṇutto idāni mahantatara jāto, kiṃ karomā“ 'ti mantayimṇsu, atha ne Se- āha: „hotu, diṇṇho me upāyo, g-puttaṃ upasaṃkamitvā 'rahassaṃ nāma
 25 kassa kathetuṃ vaṇṇatīti' pucchiṇsāma, so 'na kassacīti' vakkhati, atha naṃ 'g-putto deva tuyhaṃ paccatthiko jāto' ti paribhindiṇsāmā“ 'ti vatvā te cattāro p-assa gharaṃ gantvā paṇisanthāraṃ katvā „p-a paṇhaṃ pucchiṇtukāṃ' amhā“ 'ti vatvā „pucchiṇhā“ 'ti vutte Se- pucchi: „p-a purisena
 30 nāma kattha paṇṇṇhātabban“ ti, „sacce“ ti, „sacce pa-

¹ Cā bhārā. ² Cā rāja --, Bā sa ve rājā piyo hoti. ³ Bā adda kāle. ⁴ Bā yācāntā ceva. ⁵ Cā -taṃ.

Taṃ sutvā M. „imaṃ andhabālaṃ thokaṃ santāsetvā
pacchā mama balaṃ¹ dassetvā assāsessāmīti“ cintetvā ā.:

59. Rakkhati taṃ mahārāja Cūḷāṇiyo mahabbalo,
paduṭṭho te Brahmadatto, pāto taṃ ghātayissatīti. 1509.

Taṃ sutvā sabbe maraṇabhayaṭṭajjitā, rañño kaṇṭho sussi, 5
mukhe kheḷo chijji², sarīre dāho uppajji, so maraṇabhayaḥhito
paridevanto dve gāthā abhāsi:

60. Ubbedhati me hadayaṃ mukhaṃ ca parisussati,
nibbutiṃ nādhigacchāmi aggidaḍḍho va ātape. 1510.

61. Kammārānaṃ yathā ukkā anto jhāyati no bahiṃ³ 10
evam pi hadayaṃ mayhaṃ anto jhāyati no bahīti. 1511.

Ta, ubbedhatīti tāta Ma-a hadayaṃ me mahāvāteritaṃ viya pallavaṃ
kampati, anto jhāyatīti so ukkā viya mayhaṃ hadayaṃmaṃsaṃ abbhantare
jhāyati bhi pana na paññāyatiṭi paridevati.

M. tassa paridevitaṃ sutvā „ayaṃ andhabālo aññesu di- 15
vasesu mama vacanaṃ na kareyya, bhiyyo naṃ niggaṇhissā-
mīti“ cintetvā āha:

62. Pamatto mantanāṭṭito bhinnamanto si khattiya,
idāni kho taṃ⁴ tāyantu paṇḍitā mantino janā. 1512.

63. Akatvāmaccassa vacanaṃ atthakāmahitesino 20
attaṭṭirato rājā migo kūṭe va obito. 1513.

64. Yathāpi maccho baḷisaṃ vaṃkamamaṃsena chāditaṃ
āmagijjho⁵ na jānāti maccho maraṇaṃ attano 1514.

65. Evam eva tuvaṃ rāja Cūḷaneyyassa dhītaraṃ
kāmagiddho na jānāsi maccho maraṇaṃ attano. 1515. 25

66. Sace gacchasi Pañcālaṃ khippaṃ attam jāhessasi
migaṃ pathānupannaṃ⁶ va mahantaṃ bhayaṃ essati. 1516.

67. Anariyarūpo puriso janinda
ahīva ucchaṇṇagato⁷ daseyya,
na tena mettiṃ kayirātha pañño⁸, 30
dukkho bhava⁹ kāpurisena saṅgamo. 1517.

¹ Bā paññābalaṃ. ² Bā paricchajji. ³ Cā Bā bhi. ⁴ Bā maṃtaṃ, Cā tā. ⁵
so Cā for -giddho? Bā kāmagiddho. ⁶ Cā patthānapattaṃ, Cā petthānapannaṃ,
Bā bandhānubandhaṃ. ⁷ Cā -hato. ⁸ Cā omit pañño. ⁹ Bā have.

68. Yan tv-eva¹ jaññā purisaṃ² janinda

['sīlavāyaṃ bahussuto']

ten' eva mettiṃ kayirātha³ pañño⁴,

sukho bhava⁵ sappurisaṇa saṅgamo ti. 1518.

- 5 Ta. pamatto ti mahārāja tvaṃ kāmena pamatto, mantanātīto ti mayā
anāgatabhayaṃ disvā paññāya paricchinditvā mantitamantaṇaṃ atikkanto, bhinnamanto ti
mantaṇātikkantattā yeva bhinnamanto⁶, Senakādīhi saddhiṃ manto⁶
gāṇito esa so⁷ bhinnno ti pi bhinnamanto si jāto, paṇḍitā ti ime Senakādayo
cattāro janā⁸ idāni taṃ rakkhantu passāma nesaṃ balaṃ ti dīpeti, akatvā--ti
10 mama uttamaamaccassa vacanaṃ akatvā, attapītirato ti attano kilesapītiyā
abhirato hutvā, kūṭe--ti yathā nāma nivāpalobhenāgato migo kūṭapāse baj-
jhati evaṃ mama vacanaṃ agahetvā Pañcālacaṇḍiṃ labhissāmīti lobhenāgantvā
idāni kūṭapāse baddho migo viya jāto si, yathā maccho ti gāthāya⁹ tadā
mayā yaṃ upamā āhaṭā¹⁰ ti dassetuṃ vuttaṃ, sace gacchasīti gāthāya pi
15 na¹¹ kevalaṃ etaṃ eva imaṃ pi te upamaṃ āharin ti dassetuṃ vuttaṃ¹², anari-
yarūpo ti Kevattābrāhmaṇasadiṣo asappurisa-jātiko nillajjapuriso, na tena
mettin ti tādīsena saddhiṃ mittadhammaṃ na kayirātha, tvaṃ pana Ke-ena
saddhiṃ katvā tassa vacanaṃ gaṇhi, dukkho ti evarūpena s. saṅgamo nāma
ekavāraṃ kato idhaloke pi paraloke pi mahādukkhāvahanato dukkho¹³ hoti,
20 yantvevā¹⁴ 'ti yaṃ c' eva¹⁵ ayam eva vā pāṭho, sukho ti idhaloke pi para-
loke pi sukho yeva.

Atha naṃ „puttaṃ evarūpaṃ na karissasīti“ suṭṭhutam
niggaṇhanto pubbe raññā kathitakathaṃ nīharitvā dassento

69. Bālo tvaṃ elamūgo si rāja
25 yo uttamattāhāni mayi lapittha¹⁶,
kim evāhaṃ naṅgalakoṭivaddho
attāhāni jānissāṃ¹⁷ yathāpi añño. 1519.
70. 'Imaṃ gale gahetvāna nāsetha vijitā mama
yo me ratanalābhassa antarāyāya bhāsati' ti 1520.

- 30 ime dve gāthā vatvā „mahārāja ahaṃ gahapatiputto yathā
tava aññe Senakādayo p-ā attāhāni jānanti tathā kim eva jā-
nissāṃ, agocarō esa mayhaṃ, gahapatissippam evāhaṃ jānāmi,
ayaṃ attho Senakādīnaṃ pākato, te p-ā bhontā¹⁸ ajja te

¹ Bā yadeva, Cks yatveva, B yanteva? ² Bā -so. ³ Cks omit pañño. ⁴ Bā
vahe. ⁵ Bā adds tayā. ⁶ Cks omit manto. ⁷ so Cks; Bā eso. ⁸ Cks omit
janā. ⁹ Bā gāthādvayaṃ. ¹⁰ Bā ābhatā. ¹¹ Cks omit na, Bā gāthāpi na.
¹² Cks -ā. ¹³ Cks -ā. ¹⁴ Cks yatvevā, Bā yadevā. ¹⁵ Bā yaṃ eva. ¹⁶ Cks
ye- ittho. ¹⁷ Bā jānanti. ¹⁸ Bā hotu, omitting te paṇḍitā.

aṭṭhārasahi akkhohiṇihi parivāritassa avassayā hontu, maṃ
 pana gīvāya gahetvā nikkadḍhituṃ ānāpehi, idāni maṃ kasmā
 pucchasīti¹ evaṃ suniggahitaṃ niggaḥi², taṃ sutvā rājā cin-
 tesi: „p-o mayā katadosam eva katheti, pubbe h' idaṃ anā-
 gatabhayaṃ jāni³, tena maṃ ativiya niggaṇḥati⁴, na kho pana
 ettakaṃ kālāṃ nikkammako⁵ acchissati, avassam iminā mayhaṃ
 sotthibhāvo⁶ kato bhavissatīti⁷, atha naṃ parigaṇḥanto dve
 gāthā abhāsi:

71. Mahosadha atitena nānuvijjhanti paṇḍitā,
 kiṃ maṃ assaṃ va sambandhaṃ⁸ patoden' eva vijjhasi. 1521. 10
 72. Sace ca⁹ passasi mokkhaṃ¹⁰ khemaṃ vā pana passasi
 ten' eva maṃ anusāsa, kiṃ atitena vijjhasīti. 1522.

Ta. nānuvijjhantīti atitadosaṃ gahetvā mukhasattīhi¹¹ na¹² vijjhanti,
 sambandhaṃ¹³ ti sattusenāya parivutattā sutṭhu bandhitvā ṭhapitaṃ assaṃ viya
 kiṃ maṃ vijjhasi, teneva maṃ ti evaṃ te mokkha bhavissati evaṃ khemaṃ
 ti tena sotthibhāven' eva maṃ anusāsa assāsehi, taṃ hi ṭhapetvā aññaṃ me
 paṭisarapaṃ n' atthi.

Atha M. „ayaṃ rājā ativiya andhabālo, purisavisesaṃ na
 jānāti, thokaṃ kilametvā pacchāssa avassayo bhavissāmīti¹⁴
 cintetvā āha: 20

73. Atītaṃ mānusaṃ¹⁵ kammaṃ dukkaraṃ durabbhisambhavaṃ,
 na taṃ sakkonhi mocetuṃ, tvam pi¹⁶ jānassu khattiya. 1523.
 74. Santi vehāsāyā nāgā iddhimanto yasassino,
 te pi ādāya gaccheyyūṃ yassa honti tathāvidhā. 1524.
 75. Santi vehāsāyā assā iddhimanto yasassino, 25
 te pi ādāya gaccheyyūṃ yassa honti tathāvidhā. 1525.
 76. Santi vehāsāyā pakkhī¹⁷ iddhimanto yasassino, te etc. 1526.
 77. Santi vehāsāyā yakkhā iddhimanto yasassino, te etc. 1527.
 78. Atītaṃ mānusaṃ¹⁸ kammaṃ dukkaraṃ durabbhisambhavaṃ,
 na taṃ sakkonhi mocetuṃ antalikkhena khattiyā 'ti. 1528. 30

¹ B^d miggaṇhi. ² B^d jānāti. ³ B^d -hāti. ⁴ C^{ks} nikkh-. ⁵ C^{ks} -vaṃ. ⁶ so
 all three MSS. for -baddhaṃ? ⁷ B^d omits ca. ⁸ B^d adds vā. ⁹ C^{ks} -sāntīhi.
¹⁰ C^{ks} omit na. ¹¹ C^{ks} mānusaṃ, B^d mānussaṃ. ¹² B^d pa. ¹³ all three
 MSS. -i.

Ta, kamman ti mahārāja idaṃ ito mocanaṃ nāma atītaṃ mānusehi kattaḃbaṃ kammaṃ atītaṃ dukkaraṃ durabhisambhavaṃ n' eva kātuṃ na sahituṃ sakkomīti¹ ahaṃ taṃ ito mocetuṃ na sakkomi, tvam pi² jānassu khattiyā 'ti mahārāja tvam ev' ettha kattaḃbaṃ jānassu, vehāsayā ti ākā-
 5 sena gamanasamatthā hatthino, yassā 'ti yassa rañño tathāvidhā chaddanta-
 kule vā uposathakule vā jātā nāgā honti taṃ rājanāṃ te ādāya gaccheyyūṃ,
 assā ti valāhakaṃ rājakule jātā assā, pakkhīti Garuḷaṃ sandhāyāha, yakkhā
 ti Sātāgīrādayo, antalikkhenā 'ti ahaṃ antalikkhena mocetuṃ na sakkomi,
 taṃ ādāya ākāsenā Mithilāṃ netuṃ na sakkomīti a.

10 Rājā taṃ sutvā appaṭibhāno nisīdi, atha Senako cintesi:
 „idāni rañño ca amhākaṃ ca ṭhapetvā p-aṃ aññaṃ paṭisa-
 raṇaṃ n' atthi, rājā pan' assa kathaṃ sutvā bhayatajjito kiñci
 vattuṃ na sakkoti, ahaṃ p-aṃ yācissāmīti“ yācanto dve
 gāthā abhāsi:

15 79. Atīradassī puriso mahante udakappaṇave
 yattha so labhate gādhaṃ⁴ tattha so vindate sukhaṃ. 1529.
 80. Evaṃ amhañ⁵ ca raññañ⁶ ca tvaṃ paṭiṭṭhā⁷ Mahosadha,
 tvaṃ no si mantinaṃ seṭṭho, amhe dukkhā pamocayā 'ti. 1530

20 Ta. atīradassīti samudde bhīnnaṇāvo tīraṃ apassanto, yatthā 'ti
 ūmivegabbhāhato vicaranto yasmiṃ padese paṭiṭṭhaṃ labhati, pamocayā 'ti
 pubbe pi Mithilāṃ parivāretvā ṭhitakāle tayā va mocit' amhā idāni pi tvam
 eva amhe dukkhā mocēhīti yāci.

Atha naṃ niggaṇhanto M. gāthāya ajjhabhāsi:

25 81. Atītaṃ mānusaṃ kammaṃ dukkaraṃ durabhisambhavaṃ,
 na naṃ sakkomi mocetuṃ, tvam pajānassu⁸ Senakā 'ti. 1531.

Ta. tvaṃ pajānassu -- ti Senaka ahaṃ na sakkomi tvaṃ imaṃ rājā-
 naṃ ākāsenā Mithilāṃ neḥīti.

Rājā gahetabbagahaṇaṃ apassanto maraṇabhayatajjito
 M-ena saddhiṃ kathetuṃ asakkonto „kadāci Senako pi kiñci
 30 upāyaṃ jāneyya, pucchāmi tāva naṃ“ ti pucchanto g. ā.:

82. Suṇhi mētaṃ vacanaṃ: passas' etaṃ mahabbhayaṃ,
 Senakaṃ dāni pucchāmi: kiṃ kiccaṃ idha maññasīti. 1532.

¹ Bā kātuṃ na sambhavitūṃ, sakkā na taṃ sakkomīti. ² Bā pa. ³ Cks add
 vā, Bā yakkhā. ⁴ Bā nāvaṃ. ⁵ Bā amhākaṃ. ⁶ Bā rañño. ⁷ Bā adds si
⁸ Cks pi jā-.

Ta. kiṃ kiccaṃ ti kiṃ kātābbayuttakaṃ idha maññasi Ma - - en' amhi pariccatto yadi tvaṃ jānāsi vadehīti.

Taṃ sutvā Se- „rājā upāyāṃ pucchati, sobhano vā hotu mā vā kathessāmi 'ssa etaṃ upāyan“ ti cintetvā g. ā.:

88. Aggim' dvārato² dema, gaṇhāmase vikattanāṃ³, 5
aññamaññaṃ vadhivāna khippaṃ hessāma⁴ jīvitāṃ,
mā no rājā Brahmaḍatto ciraṃ dukkhena mārayīti⁵. 1533.

Ta. dvārato ti dvāraṃ pidahitvā ta. aggim' dema, vikattanāṃ³ ti aññamaññaṃ vikattanāṃ⁶ satthaṃ gaṇhāma, hessāma⁴, ti jīvitāṃ khippaṃ jahissāma, alaṃkatapāsādo yeva no dāruccitako bhavissati. 10

Taṃ sutvā rājā anattamano ahosi, attano puttadārassa eva- rūpaṃ citakaṃ⁷ karohīti⁸ cintetvā Pukkusādayo pucchi, te pi attano anurūpaṃ bālakathaṃ kathayimāsu, tena vuttaṃ:

84. Suṇohi etaṃ vacanaṃ: passas' etaṃ mahabbhayaṃ,
Pukkusaṃ dāni pucchāmi: kiṃ kiccaṃ idha maññasi. 1534. 15
85. Viśaṃ khādītva miyyāma, khippaṃ hessāma⁴ jīvitāṃ,
mā no rājā Brahmaḍatto ciraṃ dukkhena mārayi. 1535.
86. Suṇohi etaṃ vacanaṃ: passas' etaṃ mahabbhayaṃ,
Kāvindaṃ dāni pucchāmi: kiṃ kiccaṃ idha maññasi. 1536.
87. Rajjuyā bajjha miyyāma, papātā⁹ papatemase, 20
mā po rājā Brahmaḍatto ciraṃ dukkhena mārayi. 1537.
88. Suṇohi etaṃ vacanaṃ: passas' etaṃ mahabbhayaṃ,
Devindaṃ dāni pucchāmi: kiṃ kiccaṃ idha maññasi. 1538.
89. Aggim' dvārato dema, gaṇhāmase vikattanāṃ¹⁰,
aññamaññaṃ vadhivāna khippaṃ hessāma⁴ jīvitāṃ, 25
na no sakkomi¹¹ mocetuṃ, sukken' eva Mahosadho ti. 1539.

Api ca tesu Devindo „ayaṃ rājā kiṃ karoti, aggimhi sante khajjopanakaṃ dhamati, tṭhapetvā Ma-am añño¹² idha sottibhāvaṃ kātuṃ samattho nāma n' atthi, ayaṃ¹³ taṃ

¹ Bā adds vā. ² read: dvārato. ³ Bā vikandanaṃ. ⁴ Bā hi-. ⁵ Bā hadayiti or mādayiti. ⁶ Bā vikaudana. ⁷ so Bā; C^k cittaṃ, B^s cittadukkhāṃ. ⁸ so C^k; B^s hotīti. ⁹ Bā pabbatā. ¹⁰ Bā vikandanaṃ. ¹¹ Bā sakkoti. ¹² C^k aññe. ¹³ Bā adds rājā.

apucchitvā amhe pucchati, mayam kim jānāmā¹ 'ti cintetvā
aññam upāyam apassanto Senakena kathitam eva kathetvā
M-am vānento dve pāde ā.:²

90. Tatrāyam adhippāyo mahārāja:

5 mayam sabbe pi paṇḍitam eva yācāma,
sace paṇa yāciyamāno³ pi
na no sakkoti mocetuṃ⁴ sukhen⁵ eva Mahosadho
atha Senakassa vacanam karissāmā⁶ 'ti. 1540.

Tam sutvā rājā pubbe Bo-assa kathitadosam⁷ saritvā tena
10 saddhim kathetuṃ asakkonto tassa supantassa paridevanto ā.:

91. Yathā kadalino sāram anvesam nādhigacchati
evam anvesamānā nam pañham⁸ nājthagamāmase⁹. 1541.

92. Yathā simbalino sāram anvesam nādhigacchati
evam anvesamānā nam pañham⁸ nājthagamāmase⁹. 1542.

15 93. Adese vata no vuttham kuñjarānam¹⁰ v' anodake¹¹
sakāse dummanussānam¹² bālānam¹³ avijānatam. 1543.

94. Ubbedhate me hadayam, mukhañ ca parisussati,
nibbutim nādhigacchāmi aggidaḍḍho va ātape. 1544.

95. Kammārānam¹⁴ yathā ukkā anto jhāyati no baḥi
20 evam pi hadayam mayham¹⁵ anto jhāyati no bahīti. 1545.

Ta. kadalino ti yathā kadalikkhandhassa nissārattā sārattā.iko puriso
anvesanto pi tato sāram nādhigacchati evam mayam imamhā dukkhā muccanu-
pāyam¹⁶ pañham pañca paṇḍite pucchitvā anvesamānāpi pañham nājthagamā-
mase, amhehi pucchitam upāyam asupantā mayam pañham¹⁷ nādhigacchāma,
25 duttiyagāthāya pi es¹⁸ eva nayo, kuñjarānam - - ti yathā kuñjarānam anūda-
kaṭṭhāne vuttham¹⁹ nāma hoti te hi tathārūpe nirūdake vanagahane dese vasantā
khippam eva paccāmittānam²⁰ vasam²¹ gacchanti evam amhehi pi imesam dumma-
nussānam²² bālānam²³ santike vasantehi adese vuttham²⁴, ettakesu hi paṇḍitesu
eko pi me idāni paṭisaranam²⁵ n' arhīti²⁶ nānāvidhena vilapati.

30 Tam sutvā p. „ayam rājā ativiya kilamati, sace tam na
assāsessāmi hadayena phalitena marissatīti“ cintetvā assāsesi.

¹ Bā yācāmāno. ² Bā adds ayam. ³ Cks katañ dosam. ⁴ Cks paññā. ⁵ so
Cks; Bā najhaga-. ⁶ Bā muñc-. ⁷ Cks paññam. ⁸ Bā vuttam. ⁹ Bā adds
cintetvā.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

96. Tato so paṇḍito dhīro atthadassī Mahosadho
Vedehaṃ dukkhitāṃ disvā idaṃ vacanaṃ abravī: 1546.
97. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahaṃ taṃ mocayissāmi Rāhu-gahitaṃ va Candimaṃ. 1547. 5
98. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahan taṃ mocayissāmi Rāhu-gahitaṃ va Sūriyaṃ. 1548.
99. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahan taṃ mocayissāmi paṃke sannaṃ¹ va kuṇjaraṃ. 1549.
100. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahan taṃ mocayissāmi peḷābaddhaṃ va pannagaṃ 1550. 10
101. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahan taṃ mocayissāmi macche jalagate-r-iva. 1551.
102. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
ahan taṃ mocayissāmi sayoggaṃ balavāhanaṃ. 1552. 15
103. Mā tvaṃ bhāyi mahārāja mā tvaṃ bhāyi rathesabha,
Pañcālaṃ vāhayissāmi kākasenaṃ va leḍḍunā. 1553.
104. Adu paṇḍā kimatthiyā² amacco vāpi tādiso
yo taṃ³ sambādhapakkhantaṃ⁴ dukkhā na parimocaye⁵ ti. 1554.

Ta. idan ti davadāhaddaḍḍhe araṇṇhe ghanavassāṃ vassāpento viya taṃ 20
assāseṇto imaṃ⁶ mā tvaṃ bhāyi mahārāja 'ti ādikaṃ vacanaṃ abravī, ta.
sannaṃ ti laggaṃ, peḷābaddhaṃ ti peḷaya abbhantaṃ agataṃ, Pañcālaṃ ti
etaṃ evaṃ mahantaṃ pi Pañcālaraṇṇo senaṃ, vāhayissamīti palāpessāmi,
ādū ti anāmatthe nipāto, paṇḍā nāma kimatthiyā ti attho, amacco vāpi
tādiso ti paṇḍāya samannāgato tādiso paṇḍāsampaṇno amacco vāpi kimatthiyo- 25
yo taṃ evaṃ maraṇasambādhappattaṃ dukkhā na mocaye, mahārāja ahaṃ pa-
ṭhamataṃ āgacchanto nāma kimatthaṃ āgato ti maññasi, mā bhāyi ahan taṃ
imamhā dukkhā mocessāmīti assāsesi.

So pi tassa vacanaṃ sutvā „idāni me jīvitaṃ laddhaṃ“ ti
assāsi⁷, Bodhisattena sīhanāde kate sabbe va tussimsu, atha 30
Se- pucchi: „paṇḍita tvaṃ sabbe amhe gahetvā gacchanto ken'
upāyena gamissasīti“, „alaṃkataummaggenā⁸ ti⁹, tumhesajjā hothā“
'ti vatvā ummaggaḍḍvāraṃ vivaraṇatthaṃ yodhe ānāpento g. ā.:

¹ Ck^o sannaṃ. ² so Bā; Ck^o timatthikā, C^o nimatthikā. ³ Ck^o tā, Bā tvaṃ.

⁴ Bā -pakkhaṇḍhaṃ. ⁵ C^o -yā, B^o -yī. ⁶ Bā idaṃ. ⁷ Bā assāsesi, B^o assā-
paṭilabhi. ⁸ Bā -na nessāmi.

105. Etha māṇavā¹ uṭṭhetha, mukhaṃ sodhetha sandhino,
Vedeho sah' amaccehi ummaggena gamissatīti. 1555.

Ta. māṇavā² ti taruṇādhivacanaṃ, mukhaṃ sodhethā 'ti ummagga-
dvāraṃ vivaratha, sandhino ti gharasandhino³ sodhetvā ekasatānaṃ sayana-
5 gabbhānaṃ dvāraṃ vivaratha anekasatānaṃ dīpālayānaṃ dvāraṃ vivarathā 'ti.

Te uṭṭhāya ummaggassa dvāraṃ vivariṃsu, sakalaum-
maggo ekobhāso alaṃkatadevasabhā viya viroci.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

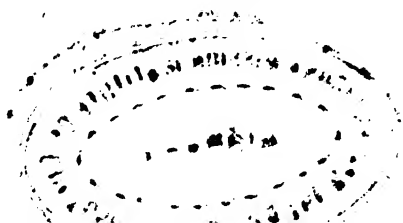
106. Tassa taṃ vacanaṃ sutvā paṇḍitassānusārino
10 ummaggaadvāraṃ vivariṃsu yantayutte ca aggale ti. 1556.

Ta. anusārino⁴ ti veyyāvaccakarā, yantayutte⁵ ca aggale ti sūcighaṭi-
kasampannāni dvārakavāṇi.

Te ummaggaadvāraṃ vivaritvā M-assa ārocesuṃ, so raṇṇo
saṇṇaṃ adāsi: „kālo deva, pāsādā otarathā“ 'ti, rājā otari,
15 Se- sīsato nālivattaṃ apaneti, sātakaṃ omuṇcati, atha naṃ
M. disvā „kiṃ karosīti“ pucchi, „p-a ummaggena gacchantehi
nāma veṭhanaṃ mocetvā kacchaṃ dalhaṃ bandhitvā gantabban“
ti, „Senaka 'ummaggaṃ pavisanto onamitvā onamitvā jaṇṇukehi
patitṭhāya pavississāmīti“ mā saṇṇaṃ akāsi, sace hatthinā
20 gantukāmo si hatthiṃ abhirūha, ucco ummaggo aṭṭhārasa-
batthubbedho visāadvāro, tvaṃ yathāruciya alaṃkatapaṭiyatto
raṇṇo purato gacchā“ 'ti ā., Bo- pana Senakassa gamanaṃ
purato vicāretvā rājānaṃ majjhe katvā sayāṃ pacchato ahosi,
kiṃkāraṇā⁷: „alaṃkataummaggaṃ olokento mā saṇṇikaṃ aga-
25 māsīti“, ummagge mahājanassa yāgubhattakhādaniyādini⁸ ap-
pamaṇāni ahesuṃ, te manussā khādantā pivantā ummaggaṃ
olokentā gacchanti, M. pi „yātha“ mahārājā“ 'ti codento pac-
chato yāti, rājā alaṃkatadevasabhaṃ viya ummaggaṃ olo-
kento yāti.

¹ Ck māṇava, Bđ māṇava. ² Ck māṇavā. ³ Bđ adds va dvāraṃ. ⁴ Bđ -cārino.

⁵ Ck -ttā. ⁶ Ck pavissā-, Bđ pavisā-. ⁷ Bđ adds rājā. ⁸ Ck -dinaṃ. ⁹
Ck yathā mahārāja yathā.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

107. Purato Senako yāti pacchato ca Mahosadho
majjhe ca rājā Vedeho amaccapurvārīto ti. 1557.

Raṇṇo āgatabhāvaṃ ṇatvā te māṇavā raṇṇo mātaraṃ ca
deviṃ ca puttaṃ ca dhītaraṃ ca ummaggā nīharitvā mahāvisāla-
mālake ṭhapesuṃ, rājāpi Bo-ena saddhiṃ ummaggā nikkhami,
te rājānaṃ ca p-aṇ ca disvā „nissamsayaṃ parahatthagat’ amha-
amhe gahetvā āgatehi p-assa purisehi bhavitabban“ ti maraṇa-
bhayatajjitā bhītaravaṃ ravimsu. Cūlanirājāpi kira Vedeha-
raṇṇo palāyanabhayena — yena Gaṅgā tena¹ gāvutamattatṭhāne
ahosi² so — sannisinnāya rattiyā tesam ravaṃ sutvā³ „Nandā-
deviyā viya saddo“ ti vattukāmo ahosi, „kuhiṃ N-deviṃ passa-
siti“⁴ paribhāsabhayena na kiñci ā., M. tasmīṃ ṭhāne Pañcāla-
caṇḍikumārīkaṃ⁵ ratanarāsīmhi ṭhapetvā abhisīñcitvā „mahārāja
tvam imissā kāraṇā āgato, ayan te aggamaheṣi hotū“⁶ ‘ti ā.,
tīpi nāvāsatāni utṭhāpesuṃ, rājā visālamālakā otaritvā alaṃ-
katanāvaṃ abhirūhi, te pi cattāro khattiyā nāvaṃ abhirūhimsu.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

108. Ummaggā nikkhamitvāna Vedeho nāvaṃ āruhi
abhirūḷhaṃ ca taṃ ṇatvā anusāsi Mahosadho: 1558. 20
109. Ayan te sasuro deva ayaṃ sassū janādhipa,
yathā mātu paṭipatti evan te hotu sassuyā. 1559.
110. Yathāpi niyako bhātā saudariyo ekaṃātuko
evaṃ Pañcālacaṇḍo te dayitabbo rathesabha. 1560.
111. Ayaṃ Pañcālacaṇḍī te rājaputtī abhijjhita,
kāmaṃ karohi te tāya, bhariyā te rathesabhā ‘ti. 1561. 25

Ta. anusāsīti evaṃ kir’ assa ahosi: kadāci tesam⁶ kujjhivā Cūlani-
raṇṇo mātaraṃ māreyya abhirūpāya Nandādeviyā saddhiṃ samvāsaṃ kappeyya
rājakumāraṃ ca māreyya, paṭiñṇaṃ assa gahesāmīti, tasmā ayan te ti ādini
vadanto anusāsi, ta. ayan te sasuro ti ayan tava sasurassa Cūlaniraṇṇo putto
Pañcālacaṇḍiyā kaniṭṭhabhātiko ayan te idāni sasuro, ayaṃ sassū ti ayaṃ
imissā mātā N-devi nāma tava sassū yathā mātu puttā vattapaṭivattam karonti

¹ Bā gaṅgāto in the place of yena-tena. ² Bā aṭṭasi. ³ Cks omit sutvā. ⁴
Bā passissasīti. ⁵ Cks -kā. ⁶ Bā eso.

evan te etissā hotu balavamātu saññaṃ upaṭṭhapetvā mā nam kadāci lobha-
cittena olokayī, niyako ti ajjhattiko ekapitaro¹, ekamātukoti, ekamātuyā
jāto, dayitabbo ti piyāyitabbo, bhāriyā ti ayan te bhāriyā mā etissā ava-
mānaṃ akāsi ti rañño paṭiññaṃ gaṇhi.

5 Rājā „sādhū“ 'ti sampaṭicchī. M.² rājamātaram pana
ārabbha na kinci kathesi, kimkāraṇā: tassā mahallikābhāven'
eva, idaṃ pana sabbaṃ Bo- tīre ṭhatvā kathesi. Atha naṃ
rājā mahādukkhato mutto nāvāya gantukāmo hutvā „tāta tvaṃ
tīre ṭhito va kathesi"ti" vatvā g. ā.:

10 112. Āruhya nāvaṃ taramāno kin nu tīramhi tiṭṭhasi,
kicchā mutt' amha dukkhāto⁴, yāma dāni Mahosadhā'ti. 1562.
M. „deva tumhehi saddhiṃ gamanaṃ nāma mayhaṃ ayuttan"
ti vatvā āha:

113. N' esa dhammo mahārāja yo 'haṃ senāya nāyako
15 senaṅgaṃ parihāpetvā attānaṃ parimocaye. 1563.
114. Nivesanaṃhi te deva senaṅgaṃ parihāpitaṃ
taṃ⁴ dinnāṃ Brahmā dattena ānāyissaṃ rathesabhā'ti. 1564.

Ta. dhammo ti sabhāvo, nivesanaṃhi te ti taṃ nagaraṃ sandhāyāha.
parimocaye ti parimocēyya, parihāpitaṃ ti chaḍḍitaṃ.

20 Tesu hi manussesu⁵ sudūramaggaṃ⁶ āgatattā keci kilantā
niddaṃ okkantā keci khādantā pivantā ambhakaṃ nikkhanta-
bhāvaṃ na jānanti keci gilānā mayā saddhiṃ cattāro māse
kammaṃ katvā mama upakāraṃ manussā c' ettha⁷ bahū, na
sakkā mayā ekamanussam pi chaḍḍetvā gantum, ahaṃ pana
25 nivattitvā sabbaṃ pi taṃ tava senaṃ Brahmā dattena dinnāṃ
appaṭividdhaṃ ānessāmi, tumhe mahārāja katthaci avilambantā
sīghaṃ gacchatha, mayā vo antarāmagge hatthivāhanādīni ṭha-
pitāni, kilantāni kilantāni pabāya samatthasamatthehi sīghaṃ
Mithilam eva pavisathā⁸ 'ti. Tato rājā gātham āha:

30 115. Appaseno mahāsenāṃ kathaṃ viggayha⁹ ṭhassasi,
dubbalo balavantena vihaññissasi paṇḍitā 'ti. 1565.

¹ Bā ekavasitthiko. ² Ck^s omīti M. ³ Bā -ato. ⁴ Ck^s omīti taṃ. ⁵ Ck^s -ehi

⁶ Bā -ggā. ⁷ Bā pettha. ⁸ Bā nigga-

Ta. viggayhā¹ 'ti paṭippharivā², vihaññissasīti haññissasi.

Tato Bodhisatto gātham āha:

110. Appaseno pi ce mantī mahāsenam amantinam
jināti rājā rājāno ādicco v' udayan³ taman ti. 1566.

Ta. mantīti mantāya samannāgato paññavā upāyakusalo, amantinam ti 5
anupāyakusalam jināti paññavā duppaññam jināti, rājā rājāno ti eko pi ca
evārūpo rājā bahū pi duppaññarājāno jināti yeva, yathā kin ti: ādicco--vu-³
ti ādicco udentō taman vidhamitvā ālokam dasseti evam jināti c' eva suriyo
viya viroceti.

Idam vatvā M. rājānam vanditvā „gacchatha tumhe“ ti 10
vatvā uyyojesi, so „mutto vat' amhi amittahatthato imissā ca
laddhattā manoratho pi me matthakam patto“ ti Bo-assa
guṇam āvajjitvā uppannapītipāmojjo p-assa guṇe Senakassa
kathento gātham āha:

117. Susukham vata saṁvāso paṇḍitehīti Senaka, 15
pakkhīva pañjare baddhe macche jālagate-r-iva
amittahatthathagate⁴ mocayi no Mahosadho ti. 1567.

Ta. susukham vatā 'ti atisukham vata idam, kataram: so⁵ saṁvāso
p-hi, itīti kāraṇatthe ti nipāto. i. v. h.: yasmā amittahatthagate mocayi no
Ma- tasmā Se-a vadāmi susukham vata idam so⁵ esa p-ehi saṁvāso ti. 20

Tam sutvā Se- pi p-assa guṇam kathento āha:

118. Evam⁶ etam⁷ mahārāja paṇḍitehi sukhāvaham⁷,
pakkhīva pañjare baddhe macche jālagate-r-iva
amittahatthathagate mocayi no Mahosadho ti. 1568.

Atha Videharājā nadim⁸ uttaritvā yojanantare M-ena 25
kāritagāmaṁ sampatto, tatr' assa Bo-ena ṭhapitamanussā
hatthivāhanādīni c' eva annapānādīni ca adamsu, so⁹ kilante
hatthiassarathe nivattetvā¹⁰ itare ādāya tehi saddhim aññam
gāmaṁ pāpuṇi, eten' upāyena yojanasatamaggaṁ atikkamitvā
punadivase pāto va Mithilam pāvisi, Bo- pi ummagadvāraṁ 30

¹ Bā nigg-. ² Bā niggahetvā. ³ Cks cu-. ⁴ Bā -hatthatta-, Bā amittassa
hatthagate. ⁵ Bā yo. ⁶ Bā eva. ⁷ Cks -ho, Bā -hā. ⁸ Ck dinam. ⁹ Bā
adda rājā. ¹⁰ Cks -ttitvā, Bā dhapetvā.

gantvā attanā sannaddhakhaggaṃ omuñcitvā ummagadvāre
vālukaṃ viyūhitvā ṭhapesi, ṭhapetvā ummaggaṃ pavisitvā
ummaggena gantvā taṃ nagaraṃ pavisitvā gandhodakena nahā-
yitvā nānaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā sayanavaragato, „mano-
5 ratho me matthakaṃ pattō“ ti āvajjanto nipajji, atha tassā
rattiyā accayena C-rājā senaṅgaṃ vicārayamāno taṃ nagaraṃ
upāgami.

Taṃ atthaṃ pakāsento Satthā āha:

119. Rakkhitvā kasiṇaṃ rattiṃ Cūlanīyo mahabbalo
10 udentaṃ aruṇuggamhi Upakāriṃ upāgami. 1569.
120. Aruyha pavaraṃ nāgaṃ balavantaṃ satṭhihāyanaṃ
rājā avoca Pañcālo Cūlanīyo mahabbalo 1570.
121. Sannaddho maṇivannemesu gharaṃ ādāya pāṇinaṃ
pessiye ajjhabhāsīttha puthugumbe samāgate ti. 1571.
15 Ta. kasiṇaṃ ti sakalaṃ, udentaṃ ti udente, Upakāriṃ ti Pañcāla-
nagaraṃ upādāya M-ena kārītattā Upakārīti laddhanāmaṃ taṃ nāgaṃ upā-
gami, avocā 'ti attano senaṃ avoca, pessiye ti attano pesanākārake¹, ajjha-
bhāsītthā ti adhiabhāsīttha puretaraṃ eva abhāsīttha, puthugumbe ti
bahūsu sippesu patiṭṭhite anekasippaṇṇū.
20 Idāni te sārūpato dassetuṃ
122. Hatthāruhe² anīkaṭṭhe rathike pattikārike
upāsanaṃhi katahatthe vālavedhe samāgate ti vuttaṃ. 1572.
Ta. upāsanaṃhīti dhanusippe, katahatthe ti avirujjhanavedhitāya
sampaṇṇahatthe.
25 Idāni rājā Vedehaṃ jīvagāhaṃ gaṇhāpetuṃ ānāpento ā.:
123. Pesetha kuṇjare danti balavante satṭhihāyane,
maddantu kuṇjarā nagaraṃ Vedehena sumāpitaṃ. 1573.
124. Vacchadantaṃ mukhā senā tikkhaggā³ atṭhivedhino
paṇunṇā⁴ dhanuvegena sampatantu 'taritaraṃ. 1574.
30 125. Māṇavā vammīno sūrā citradaṇḍayutāvudhā
pakkhandino mahānāgā hatthīnaṃ hontu sammukhā. 1575:
126. Sattiyo teladhotāyo accimantā⁵ pabhassarā
vijjotamānā tiṭṭhanti sataraṃsīva⁶ tāzakā. 1576.

¹ Cks pesaṇa-. ² Bđ -rohe. ³ Bđ tikkhaggā. ⁴ Ck paṇunnā, Bđ paṇunā. ⁵
Cks -nti. ⁶ Cks -sū viya.

197. Āvudhabalavantānaṃ guṇikāyūradhāriṇaṃ
etādisānaṃ yodhānaṃ saṅgāme apalāyinaṃ
Vedehe kuto muccissati sacce pakkhīva kāhati. 1577.
198. Timsā me purisā¹ nāvutyō² sabbe v' ekekanicchitā
yesaṃ samaṃ na passāmi kevalaṃ mahimaṃ caraṃ. 1578. 5
199. Nāgā ca kappitā dantī balavantā satṭhihāyānā
yesaṃ khandhesu sobhanti kumārā cārudassanā. 1579.
200. Pītālaṃkāṛā pītavaśanā pītuttaranivāśanā³
nāgakkhandhesu sobhanti devaputtā va Nandane. 1580.
201. Pāṭhīnavanṇā nettimsā teladhotā pabhassarā
niṭṭhitā naravīrehi samadhārā sunissitā 1581. 10
202. Vellāḷino⁴ vītamaḷā sikkāyasamayā⁵ dāḷhā
gahitā balavantehi suppahārapahārihi⁶. 1582.
203. Suvanṇacārusampannā lohitakacchūpavādītā⁷
vivattaṃmānā⁸ sobhanti vijju v' abbhagghanantare. 1583. 15
204. Patākāvaṃmino⁹ sūrā asicammassa kovidā
tharuggahā¹⁰ sikkhitāro nāgakkhandhātīpātino¹¹ 1584.
205. Edisehi parikkhitto n' atthi mokkho ito tava,
pabhāvan te na passāmi yena tvaṃ Mithilaṃ vaje ti 1585.

Ta. dantīti sampannadante, vaccha -- ti nikhādanasadisamukhā, pa- 20
punnā¹² ti vissatṭhā, sampatantū 'ti evarūpasarā itaritarāni¹³ sampatantu
samāgacchaytu, ghanameghavassaṃ viya saravassaṃ vassathā 'ti āṇāpeti, māṇavā
ti taruṇayodhā, vaṃmino ti vammabattā, citradanḍa -- ti citradanḍayuttehi
āvudhehi samannāgatū, pakkhandino ti 'saṅgāmapakkhandakā, mahānāgā ti
mahānāgesu koṇcanādaṃ katvā āgacchantesu niccalā thatvā tesāṃ dante gahetvā 25
luṇcituṃ samattayodhā viya, sataraṃsīva¹⁴ -- ti sataraṃsā osadhītārakā viya,
āvudha -- ti āvudhabalena yuttānaṃ, guṇi -- ti guṇi vuccati kavacaṃ, kava-
cāni c' eva kāyūrabharāṇāni ca dhārentānaṃ kavacasamkhātāni vā kāyūrāni
dhārentānaṃ, sace pakkh -- ti sace pakkhī viya ākāse pakkhandanaṃ kāhati
tathāpi kiṃ¹⁵ muccissatīti vadati, timsa me purisā¹⁶ nāvutyō ti puri- 30
sānaṃ timsasahassāni navutī ca satāni¹⁷ timsanāvutyō ti vuccati¹⁸, sabbe-

¹ Bā -sa; read: posa? ² so all three MSS. ³ Cks -ravāsasā. ⁴ Bā -lino. ⁵ so
Cks; Bā sikkāyasāṃ mayā. ⁶ Bā -ribhi, Ck yugārūghappahārihi, C^o suppahārihi.
⁷ so Cks for -pādītā? Bā -padhāritā. ⁸ Bā vivitta-. ⁹ C^o paṭakā, Bā pathakā.
¹⁰ Bā dhanuggahā. ¹¹ Bā -dhe nipātino. ¹² Bā panunā, Ck panunṇā, C^o pa-
nunṇā. ¹³ Bā -rā. ¹⁴ Cks -sā viya. ¹⁵ Cks kiñci. ¹⁶ Bā -sa. ¹⁷ Bā navuti-
sahassāni. ¹⁸ Bā vuccanti.

vekekanicchitā ti ettakā¹ mayham² paresam hatthato āvudham gahetvā
 paccamittānam³ sīsapātanasamatthā ekekaṃ vicinivā gahitā anivattino yodhā ti
 dasseti, kevalam mahimam caran ti sakalam pi imam mahimam caranto⁴
 yesaṃ⁵ sadisaṃ na passāmi te yeva me yodhā ettakā ti dasseti, cārudassanā
 5 ti cūru vuccati suvaṇṇam, suvaṇṇavannā ti a, pītālaṃkāṛā ti pītavaṇṇālaṃ-
 kāṛā, pītavaśanā ti suvaṇṇavannavattā, pītuttaranivāśanā ti pītuttarā-
 saṅgā, pāṭhina -- ti pāsāpamacchakasadiśā, nettimsā ti khaggā, nara -- ti
 viriyavantehi⁷ paṇḍitapurisehi, sunissitā ti sunisitā atitikkhīnā, vellālino⁸ ti
 tthitamajjhantike sūriyo viya vijjotamānā, sikkāyasaṃmayā⁹ ti sattavāre koṇesakuṇe
 10 bhādāpetvā gahitena sikkāyasena⁹ katā. supphāhāraṃ paṭṭhāpāhārihi ti daḥhappahārehi
 yodhehi, lohitakacchūpavāditā¹⁰ ti lohitavaṇṇāya kosiya samannāgatā,
 patākā¹¹ ti ākāse parivattanasamatthā, asicammassa -- ti etesaṃ gahaṇe
 kusālā, tharugahā¹² ti tharuggahakā¹², sikkhitāro ti tasmim tharugahaṇe¹²
 ativiya sikkhitā, nāgakkhandhātipātino¹³ ti hatthikkhandhe¹⁴ khaggena
 15 chinditvā pātanasamatthā, natthi makkho ti ambho Vedeha ceṭṭaka¹⁵ paṭṭha-
 mam gahapatiputtasānubhāvena mutto si dāni pana n' atthi tava makkho ti
 vadati, pabhāvante ti idāni rājānubhāvaṃ na¹⁶ passāma yena tvaṃ Mithilam
 gamissasi kūpe¹⁷ pavitṭhamaccho viya hi ajja jāto sīti.

Vedeham tajjento „idāni naṃ gaṇhissāmīti“ vajirāṃkusena
 20 nāgaṃ codento „gaṇhatha bhindatha vijjhatha“ ti senaṃ āṇā-
 pento Cūlanirājā Upakārinagaram avattharanto viya upāgami.
 Atha naṃ M-assa upanikkhittakapurisā „ko jānāti kiṃ bha-
 vissatīti“ attano upaṭṭhāke gahetvā parivārayiṃsu. Tasmim
 khaṇe Bo- sirisayanā vuṭṭhāya katasarirapaṭijaggano bhutta-
 25 pātarāso alaṃkatapaṭiyatto sataśahassaggaṇakam Kāsikam¹⁹
 nivāsetvā rattakambalam ekamsam katvā sattaratanacittam
 lañcadandaṇakam²⁰ ādāya suvaṇṇapādukā²¹ abhiruyha devaccharā
 viya alaṃkatakattitthiyo²² vālavijaniyā vijamāno alaṃkatapāsāde
 sīhapañjaram vivaritvā Cūlanirāñño attānam dassento Sakka-
 30 devarājālīhāya aparāparam caṃkami. C-rājā pan' assa rūpa-
 sirim oloketvā cittam pasādetum nāsakkhi, „idāni naṃ gaṇ-

¹ all three MSS. etthakā. ² Bā adds yodhā. ³ Cks -ttam. ⁴ so C; Bā ma-
 him ca-, Ck mahimadvāranto? ⁵ Bā adds mam. ⁶ Cks -ravāsasā ⁷ Cks omit
 viri-. ⁸ Bā -lino. ⁹ Bā sikkā-. ¹⁰ Bā -padhāritā. ¹¹ Cks patākā, Bā pathakā.
¹² Bā dhanu-. ¹³ Bā -dhe nipātino. ¹⁴ Cks -dha. ¹⁵ Bā tvaṃ. ¹⁶ Cks omit
 na. ¹⁷ Bā jāle. ¹⁸ Cks ti only, Bā adds cūlanirājā. ¹⁹ Bā kāsikavattham. ²⁰
 Bā alaṃkacandaṇakam, Bā alaṃjanaka-. ²¹ Bā -kam. ²² Bā -yo.

pana sampaticchitan¹ ti vutte ca „sampaticchitaṃ devā“ 'ti
 ā., p. tassa katabbayuttakaṃ sakkāraṃ kāretvā taṃ mudu-
 paccattharaṇe suvaṇṇapaṇjare • nipajjāpetvā „Kevaṭṭo mama
 Mahosadhabbhavaṃ na jānāti maññe, na idāni 'ssa mantiman-
 tassa matthakaṃ pāpunituṃ dassāmi²“ cintetvā nagarato dug- 5
 gatakulāni nīharāpetvā bahi vāsesi, raṭṭhajanapadadvāragāmesu
 samiddhāni issarakulāni ānetvā nagare vāsesi, bahuṃ dhana-
 dhaññaṃ sannicayaṃ kāresi. C-Brahmadatto pi Kevaṭṭassa
 vacanaṃ gahetvā senaṅgaparivuto gantvā ekaṃ nagaraṃ pa-
 rikhipi, Kevaṭṭo vuttanayena ta. pavisitvā taṃ rājānaṃ saññā- 10
 petvā attano santakaṃ katvā dve senā ekato katvā aññaṃ
 rājānaṃ ti evaṃ C-Brahmadatto Kevaṭṭassa ovāde t̥hito t̥ha-
 petvā Vedeharājānaṃ sese s-Jambudīpe rājāno attano santake
 akāsi. Bodhisattassa upanikkhittakapurisā „Brahmadattena
 ettakāni³ nagarāni gahitāni, appamatto hotū“ 'ti niccaṃ sāsaṇaṃ 15
 pesesun⁴ ti, so pi nesaṃ „ahaṃ idha appamatto, tumhe
 anukkaṇṭhantā appamattā hutvā vasathā“ 'ti pesesi. Brahma-
 datto sattadivasasattamāsādhikehi sattahi samvaccarehi Vede-
 harajjaṃ t̥hapetvā¹ sesa-Jambudīpe r. gahetvā Kevaṭṭaṃ āha:
 „ācariya Mithilāyaṃ Vedeharajjaṃ gaṇhāmā“ 'ti, „mahārāja 20
 Mahosadhapaṇḍitassa vasanaṇagare r. gaṇhituṃ ua sakkhis-
 sāma, so hi evaṃpaññāya sampanno upāyakusalo“ ti, iti so
 vitthāretvā candamaṇḍale pahārento² viya Ma-assa guṇaṃ ka-
 thesi, ayaṃ hi³ sayaṃ pi upāyakusalo va, tasmā „Mithila-
 rajjaṃ nāma deva appamattakaṃ, s-Jambudīpe r. amhākaṃ 25
 pahoti, kin no etenā“ 'ti upāyen⁴ eva rājānaṃ sallakkhāpesi,
 sesarājāno pi „mayaṃ Mithilāya r. gahetvā va jayapānaṃ pi-
 vissāmā“ 'ti vadanti, Kevaṭṭo te pi vāretvā „Videharajjaṃ
 gahetvā kiṃ karissāma, so rājā amhākaṃ santako va, nivatta-
 thā“ 'ti upāyen⁴ eva bodhesi, te tassa vacanaṃ sutvā nivat- 30
 tiṃsu, Mahāsattassa purisā sāsaṇaṃ pesayimsu: „Brahmadatto
 ekasatarājaparivāro Mithilāyaṃ āgacchanto va nivattitvā attano

¹ B^d vajjetvā.   ² B^d -laṃ uthapento.   ³ C^k: ahaṃhi, B^d ayaṃ hi brāhmaṇo.

hissāmīti¹“ turitāturito hatthim eva pesesi. P. cintesi: „ayam¹
 ‘Vedehe me laddho’ ti saññāya turito āgacchati², na jānāti
 attano dārake gahetvā ambhākam rañño gatabbhāvam³, suvaṇṇa-
 dāsasadisam mama mukham dassetvā kathessāmi tena saddhim⁴
 ti so vātapāne thito va madhurassaram nicchāretvā tena sad- 5
 dhim kathento āha:

136. Kin nu santaramāno va nāgam pesesi kuñjaram,
 pahattharūpo āpatasi⁴, laddhattho ‘smīti⁵ maññasi. 1586.
 137. Ohar’ etam dhanum cāpam, khurappam paṭisamhara,
 ohar’ etam subham vammaṃ⁶ veḷuriyamaṇisanthatan ti. 1587. 10

Ta. kuñjaran ti seṭṭham, āpatasīti āgacchasi, laddhatthosmīti nip-
 phannattho ‘smi manoratho me matthakam patto ti maññasi, oharetan ti imam
 nipasamkhātam dhanum hara chaḍḍehi ko nu eten’ attho, paṭisamharā ‘ti
 apanetvā aññassa vā dehi paṭicchanne vā thāne thapehi kin khurappena karis-
 sasi, vammaṃ⁶ ti etam vammaṃ⁶ pi apanehi idam tayā hiyyo paṭimukkam 15
 bhavissati⁷ chaḍḍehi nam mā te sarīram uppaṇḍukam ahoṣi akilametvā gato⁷ va
 tava nagaram pavisā ‘ti rañña saddhim kelim akāsi.

So tassa vacanam sutvā „gahapatiputto mayā saddhim
 kelim karoti, ajja te kattabham jānissāmīti“ tajjetvā g. ā.:

138. Pasannamukhavaṇṇo si, mihitapubbañ⁸ ca bhāsasi, 20
 hoti kho maraṇakāle⁹ tādīsī vaṇṇasampadā ti. 1588.

Ta. mihita⁷ - - ti paṭhamam sitam katvā pacchā bhāsanto mihitapubbam
 eva bhāsasi mam kismici¹⁰ na gānesi, hoti kho ti maraṇakāle nāma vaṇṇa-
 sampadā hoti yeva tasmā tvaṃ virocasi ajja te sīsam chinditvā jayapānam
 pivissāmā ‘ti. 25

Evam tassa tena saddhim kathanakāle mahābalakāyo
 M-assa rūpasiriṃ disvā „ambhākam rājā Ma-paṇḍitena saddhim
 manteti¹¹, kin nu kho kathenti¹², etesam katham suṇissāmā“ ‘ti rañño
 santikam eva agamāsi. P. pi tassa katham sutvā „na mam
 Ma-paṇḍito ti jānāsi¹³, nāham attānam māretum dassāmi, manto 30

¹ Cks aham. ² Cks -tōva for teva? ³ Bā adds maññeti. ⁴ Bā ātapasi. ⁵ Bā
 mīti. ⁶ Bā ca-. ⁷ Bā pāto. ⁸ Bā mita-. ⁹ Cks -ne-. ¹⁰ Cks repeat ki-,
 Bā has kismīci. ¹¹ Bā -si. ¹² Bā -si. ¹³ Bā -ti.

nagaram eva gato“ ti, so pi tesam „ito patṭhāya tassa kiriyaṃ
 jānantū“ ti paṭipeseṣi. Brahmaddatto pi Kevaṭṭena saddhiṃ
 „idāni kiṃ⁴ kiccaṃ karissāmā“ ti mantetvā „mayāṃ jaya-
 pānaṃ pivissāmā“ ti uyyānaṃ alaṃkaritvā „cāṭisahasseṣu
 5 suraṃ ṭhapetha, nānāvidhāni ca macchamaṃsādini upanethā“
 'ti sevakā ānāpesi, tam pi pavattiṃ p-assa upanikkhittapurisā
 pesayimsu, te pana „visaṃ yojetvā rājāno māretukāmo“ ti na
 jānanti, M. pana sukaṇṭakassa santikā sutattā jānāti, so „ne-
 saṃ surāpānadivasam tatvato jānitvā mama pesethā“ ti sā-
 10 sanam paṭipeseṣi, te tathā karimsu, tam sutvā p.: „na yuttam
 mādisa paṇḍite dharamāne ettakānaṃ rājūnaṃ maraṇaṃ, avassa-
 yo tesam bhavissāmi“ cintetvā sahaṇṇatam yodhasahassaṃ
 pakkosāpetvā „samma⁵ C-Brahmadatto kira uyyānaṃ alaṃ-
 karāpetvā ekasatarājaparivuto suraṃ pātukāmo, tumhe ta.
 15 gantvā rājūnaṃ āsanesu paññattesu kismiñci anisinno⁶ yeva
 'C-Brahmadattassa anantaraṃ mahārāhāsaṃ amhākaṃ rañño'
 ti gahetvā tesam purisehi 'tumhe kassa purisā' ti vutte 'Vide-
 harājassā' 'ti vadeyyātha, te⁷ 'tumhehi saddhiṃ mayāṃ satta-
 divasasattamāsādhikāni sattavassāni r. gaṇhantā ekadivasam pi
 20 Videharājānaṃ na passāma, kiṃrājā nāma⁸ esa, gacchath' assa⁹
 pariyaṇṭe āsanaṃ gaṇhathā' ti vadantā kalahaṃ karissanti,
 tumhe 'ṭhapetvā Brahmaddattaṃ añño amhākaṃ rañño¹⁰ uttari-
 taro va n' atthīti' kalahaṃ vadḍhetvā 'amhākaṃ rañño āsana-
 mattam pi alabhantā idāni vo (add: n' eva) suraṃ pātum na
 25 macchamaṃsaṃ khādītum dassāmā' ti nadantā vaggantā sadden'
 eva tesam tāsāṃ janetvā mahantehi laḷehi sabbacāṭiyo bhin-
 ditvā macchamaṃsaṃ vippakiritvā aparibhogam katvā javena
 senāya antaraṃ pavisitvā devanagaraṃ pavitṭhā asurā viya
 ulloḷaṃ utṭhāpetvā: „mayāṃ Mithilānagare Ma-paṇḍitassa purisā¹¹,
 30 sakkontā amhe gaṇhathā' ti tumhākaṃ gatabhāvaṃ¹² jānāpetvā
 āgacchathā“ ti vatvā pesesi, te „sādhū“ ti¹³ tassa vacanaṃ

² Ck^s tam. ³ so all three MSS. ⁴ Ck^s -o. ⁵ Ck^s omit te. ⁶ Ck^s gaccha-
 tassa, līd gacchatha? ⁷ B^d adds sace. ⁸ B^d āgata-.

te bhinno, Kevaṭṭena ca tayā ca hadayena cintitaṃ na jātaṃ mukhena kathitaṃ eva pana jātan¹ ti pakāsento ā.:

139. Moghan te gajjitaṃ rāja, bhinnamanto si khattiya,
duggaṇho hi¹ tayā rājā² khaḷumkenōva sindhavo. 1589.

5 140. Tiṇṇo hiyyo rājā Gaṅgaṃ sāmacco saparijano,
haṃsarājāṃ yathā dhamko³ anujavaṃ⁴ patissasīti⁵. 1590.

Ta. bhinna -- ti yo tayā Kevaṭṭena saddhiṃ sayanagabbhe manto gahito taṃ mama⁶ na jānātīti mā saññaṃ kari pag eva so mayā ñāto, bhinnamanto si jāto, duggaṇho hi¹ tayā ti mahārāja amhākaṃ rājā assakhaḷumkena sindhavo viya duggaṇho⁷, ghoṭakaṃ⁸ āruḷhena javasampannaṃ ājāṇīyaṃ āruya⁹ gacchanta viya gahetuṃ na sakkotīti a., khaḷumko viya hi Ke-, taṃ āruḷha-puriso viya tvaṃ, jātisampannasindhavo viya ahaṃ, taṃ āruḷhapuriso viya amhākaṃ rājā ti dasseti, tiṇṇo ti hiyyo va uttiṇṇo, so ca kho saparijano ekako va palāyitvā gato, anujavaṃ¹⁰ ti sacā pana tvaṃ¹¹ anujavissasi anubandhissasi¹² atha¹³ yathā suvaṇṇahaṃsarājāṃ anujavanto dhamko¹⁴ antarā papatati¹⁵ evaṃ papatissasi¹⁶ antarā va vināsaṃ pāpuṇissasīti vadati.

Idāni asambhītakesarī viya udāharaṇaṃ āharanto ā.:

141. Sigālā rattibhāgena phullaṃ disvāna kiṃsukaṃ
maṃsapesīti maññantā paribbūḷhā migādhamā 1591.

20 142. Vītivattāsu rattīsu uggaṭasmiṃ divākare
kiṃsukaṃ phullitaṃ disvā¹⁷ āsāchinā¹⁸ migādhamā 1592.

" 1 43. Evam eva tuvaṃ rāja Vedehaṃ parivāraya¹⁹
āsāchinno¹⁸ gamissasi sigālā kiṃsukaṃ yathā ti. 1593.

25 Ta. disvā²⁰ ti candālokena oloketvā, paribbūḷhā ti pāto va maṃsa-
pesiṃ khādītva gamissamā²¹ ti parivāretvā aṭṭhaṃsu, vītivattāsu²² ti te yāsu yāsu rattīsu evaṃ aṭṭhaṃsu tāsu tāsu atitāsu, disvā²⁰ ti suriyālokena kiṃsukaṃ disvā na idaṃ maṃsaṃ ti ñatvā chinnāsu hutvā palāyīṃsu, sigālā ti yathā sigālā kiṃsukaṃ parivāretvā āsāchinā¹⁸ gatā evaṃ tvaṃ pi idha Videha-raṇṇo natthibhāvaṃ ñatvā gamissasi senaṃ gahetvā palāyissasīti dipeti.

30 Rājā tassa taṃ asambhītavacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ
gahapatiputto atisāro hutvā katheti²³, nissamaṃsayam Vedeho
palāto²⁴ bhavissatīti²⁵“ ativiya kujjhivā „pubbe mayaṃ gaha-

¹ Bā si. ² all three MSS. rāja. ³ Cks vaṃko. ⁴ Cks anujja-. ⁵ so Bā; Cks papatissati. ⁶ Bā maṃ. ⁷ Bā adds si. ⁸ Bā khaḷuṃgaṃ. ⁹ Cks āruḷha. ¹⁰ Cks anujja-. ¹¹ Bā adds tām. ¹² Cks anujavissa. ¹³ Bā adds naṃ. ¹⁴ Cks vaṃko. ¹⁵ Bā antarā va sampatissati. ¹⁶ Bā saṃpa-. ¹⁷ Cks -āna. ¹⁸ Cks āsāchin-, Bā āsacch-. ¹⁹ so Cks; Bā -yi, read: -vāriya. ²⁰ Bā āsacch-. ²¹ Bā -si. ²² Bā palāpito.

sampaṭicchitvā vanditvā sannaddhapañcāvudhā nikkhamitvā ta.
gantvā Nandanavanam iva alaṃkatauyyānaṃ pavisitvā sa-
mussitasetacchatte ekasatarājapallaṃke ādiṃ katvā paṭiyattaṃ
taṃ siribhāvaṃ disvā M-ena vuttaniyāmen' eva sabbaṃ katvā
mahājanaṃ saṃkhobhetvā Mithilābhimukhā pakkamimsu, rāja- 5
purisāpi tesāṃ rājūnaṃ taṃ pavattiṃ ārocesuṃ, Brahmadatto
„evarūpassa nāma visayogassa antarāyo kato“ ti kujjhi, rājāno
pi „amhākaṃ jayapānaṃ pātuṃ nādāsīti“ kujjhiṃsu, balakāyo
pi „mayāṃ amūlakaṃ suraṃ pātuṃ na¹ labhimhā“ 'ti kuj-
jhiṃsu, Brahmadatto pi te rājāno āmantetvā „atha bho Mi- 10
thilāṃ gantvā Videharājassa sīsaṃ khaggena chinditvā pādehi
akkamitvā nisinnā jayapānaṃ pivissāmā“ 'ti, „senāṃ gamana-
sajjaṃ karoṭhā“ 'ti vatvā puna rahogato Kevaṭṭassāpi tam
atthaṃ kathetvā „ambho² evarūpassa vattassa³ antarāyakaraṃ
paccāmitaṃ gaṇhissāma, ekasatarājūnaṃ atṭhārasaakkhohiṇi- 15
saṃkhāya senāya parivutā taṃ nagaraṃ gacchāma, etha āca-
riyā“ ti ā, brāhmaṇo attano paṇḍitabhāvena cintesi: „Ma-paṇ-
ḍitaṃ jinituṃ nāma na sakkā, amhākaṃ yeva lajjitabbakaṃ⁴
bhavissati, nivattessāmi rājānaṃ“ ti, atha naṃ eva āha: „ma-
hārāja na esa Videharañño thāmo, Ma-paṇḍitassa saṃvidhānaṃ 20
etaṃ, mahānubhāvo paṇ' esa, tena rakkhitā Mithilā siharak-
khitā guhā viya na sakkā kenaci gaḥetuṃ, kevalaṃ amhākaṃ
lajjanakaṃ bhavissati, alaṃ ettha gamanenā“ 'ti, rājā pana
khattiyamānena issariyamadena ca matto hutvā „kiṃ so ka-
rissatīti“ vatvā ekasatarājaparivuto atṭhārasaakkhohiṇisaṃkhāya 25
senāya⁵ nikkhami, Kevaṭṭo pi attano kathaṃ gaṇhāpetuṃ
asakkonto „rañño paccanīkavutti nāma ayuttā“ ti tena saddhiṃ
yeva nikkhami. Te pi yodhā ekaratten' eva Mithilāṃ patvā
attanā kataṃ kiccaṃ p-assa kathayimsu, paṭhamāṃ pahita-
upanikkhittapurisāpi 'ssa sāsanaṃ paḥiṇimsu: „C-Brahmadatto 30
'Videharājānaṃ gaṇhissāmiti' ekasatarājaparivāro āgacchati,
paṇḍito⁶ appamatto hotū“ 'ti', „ajja asukaṭṭhānaṃ nama āgato,

¹ Bā a. ² Bā amhākaṃ. ³ Bā mantassa. ⁴ Bā -tabbaṃ. ⁵ Bā adds saddhiṃ.

⁶ Bā -to. ⁷ Bā hotu, omitting ti.

patiputtam nissāya uttarasātakassāpi assāmikā' jāta, idāni tena amhākaṃ hatthapathaṃ āgato paccāmitto palāyito, bahussa² vata no anathassa kāraḷo, ubbānnaṃ kattabbakāraṇaṃ imass' eva karissāmīti⁴ tassa kāraṇaṃ kātuṃ ānāpento ā.:

144. Imassa hatthe³ pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca chindatha
yo me amittam hatthagataṃ Vedeham parimocayi. 1594. 5
145. Imassa⁴ maṃsaṃ ca pātabbam sūle katvā pacantu naṃ
yo me amittam hatthagataṃ Vedeham parimocayi. 1595.
146. Yathāpi āsabham⁵ cammam pathavyā vitaniyyati⁶
sīhassa atho⁷ vyagghassa hoti saṃkusamāhataṃ⁸ 1596. 10
147. Evaṃ taṃ vitanitvāna⁶ vedhayissāmi sattiyaṃ
yo me amittam hatthagataṃ Vedeham parimocayīti. 1597.

Ta. pātabbān ti pacitabbayuttakaṃ migādīnaṃ maṃsaṃ viya imaṃ ga-
hapatiputtam sūlesu āvupitvā pacantu, sīhassa atho⁹ vyagghassa 'ti etesaṃ
ca yathā cammam saṃkusamāhataṃ⁸ hoti, vedhayissāmīti vijjhāpessāmi. 15

Tam sutvā M. sitam¹⁰ katvā „ayam rājā na jānāti attano deviyā ca bandhavānaṃ ca mayā Mithilam pahitabhāvaṃ, tena me idaṃ kammakāraṇaṃ vicāreti, kodhavasena pana maṃ usunā vijjheyya aññaṃ vā attano ruccanakam kareyya, sokā-
turaṃ vedanāmattaṃ katvā hatthipitthe yeva naṃ visaññaṃ²⁰
nipajjāpētum taṃ kāraṇaṃ ārocessāmīti“ cintetvā ā.:

148. Sace me hatthe [ca] pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca checchasi¹¹
evaṃ Pañcālacaṇḍassa Vedeho chedayissati. 1598.
149. Sace me hatthe [ca] pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca checchasi
evaṃ Pañcālacaṇḍiyā Vedeho chedayissati. 1599. 25
150. Sace me hatthe [ca] pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca checchasi
evaṃ Nandāya deviyā Vedeho chedayissati. 1600.
151. Sace me hatthe [ca] pāde ca kaṇṇanāsaṃ ca checchasi
evan te puttadārassa Vedeho chedayissati. 1601.

¹ Bā asāpitā. ² Bā bahu. ³ Cks hattha, Bā hatthe ca. ⁴ Cks imam. ⁵ Bā usabha. ⁶ Bā viha-. ⁷ Cks add pi. ⁸ Cks -gataṃ. ⁹ Cks yathā. ¹⁰ Bā hasitam. ¹¹ Bā chīndasi, Cks chejjasi, throughout.

ajja asukaṭṭhānaṃ, ajja nagaraṃ pāpuṇissatīti“ pi 'ssa nibaddhaṃ sāsanaṃ pesenti yeva, taṃ sutvā M. appamattataro ahosi, Videharājā pana „Brahmadatto kira imaṃ nagaraṃ ga-
 hetuṃ āgacchatīti“ paramparāghosena assosi, atha Brahmadatto
 5 aggapadose yeva ukkāsatasaḥassena dhāriyamānena¹ āgantvā sakalanagaraṃ parivāresi, atha naṃ hatthipākārathapākāra-
 assapākārehi parikkhipāpetvā tesu tesu ṭhānesu balagumbaṃ
 ṭhapēsi, manussā unnadantā appoṭhenta seḷentā naccantā gajjantā
 atṭhaṃsu, dīpobhāsena c' eva alaṃkārobhāsena ca sakalasatta-
 10 yojanikā Mithilā ekobhāsā ahosi, hatthiassarathapattituriyādi-
 saddehi paṭhaviyā bhijjanakālo viya ahosi, cattāro paṇḍitā ullola-
 saddaṃ sutvā ajānantā rañño santikaṃ gantvā „mahārāja
 mahā ullolasaddo², na kho pana jānāma kin nāṃ' etaṃ, vi-
 mamsituṃ vaṭṭati mahārājā“ 'ti, taṃ sutvā rājā „Brahma-
 15 datto nu kho āgato bhaveyyā“ 'ti sihapañjaraṃ vivaritvā
 olokento tassāgatabhāvaṃ ūtvā bhītasito „n' atth' amhākaṃ
 jīvitaṃ, sve dāni no sabbe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“ tehi
 saddhiṃ sallapanto nisīdi, M. paṇ' assāgatabhāvaṃ ūtvā siho
 viya asambhūto sakalanagare³ ārakkhaṃ saṃvidahitvā „rājānaṃ
 20 assāsessāmīti“ rājanivesanaṃ abhirūhitvā vanditvā ekamaṇṭṭaṃ
 atṭhāsi, rājā naṃ disvā paṭiladdhaassāso hutvā „ṭhapetvā
 mama puttāṃ Ma-paṇḍitaṃ aṇño maṃ imamhā dukkhā moce-
 tuṃ samattho nāma n' atthīti“ cintetvā tena saddhiṃ salla-
 panto āha:

- 25 1. Pañcālo sabbasenāya Brahmadatto samāgato,
 sāyaṃ Pañcāliya senā appameyyā Mahosadha 1451.
 2. Piṭṭhimatī pattīmatī sabbasaṃgāmakovidā
 ohāriṇī saddavatī bherisaṃkhappabodhanā 1452.
 3. Lohavijjāalamkāra⁴ dhajani vāmarohiṇī
 30 sippiyehi susampannā sūrehi suppatitṭhitā. 1453.
 4. Das' ettha paṇḍitā āhu bhūripaṇḍā rahogaṃ
 mātā ekādasī rañño Pañcāliyaṃ pasamsati. 1454.

¹ B⁴ dhārayamāno. ² B⁴ adda jāto. ³ C^{ks} -raṃ. ⁴ C^{ks} -vijjālamkārabhā.

152. Sace' maṁsaṁ ca pātabbaṁ sūle katvā pacissasi
evaṁ Pañcālacaṇḍassa Vedeho pācayissati. 1602.
153. Sace' maṁsaṁ ca pātabbaṁ sūle katvā pacissasi
evaṁ Pañcālacaṇḍiyā Vedeho pācayissati. 1603.
- 5 154. Sace' maṁsaṁ ca pātabbaṁ sūle katvā pacissasi
evaṁ Nandāya deviyā Vedeho pācayissati. 1604.
155. Sace' maṁsaṁ ca pātabbaṁ sūle katvā pacissasi
evaṁ te puttadārassa Vedeho pācayissati. 1605.
156. Sace maṁ vitanitvāna² vedhayissasi sattiyā
10 evaṁ Pañcālacaṇḍassa Vedeho vedhayissati. 1606.
157. Sace maṁ vitanitvāna vedhayissasi sattiyā
evaṁ Pañcālacaṇḍiyā Vedeho vedhayissati. 1607.
158. Sace maṁ vitanitvāna vedhayissasi sattiyā
evaṁ Nandāya deviyā Vedeho vedhayissati. 1608.
- 15 159. Sace maṁ vitanitvāna vedhayissasi sattiyā
evaṁ te puttadārassa Vedeho vedhayissati,
evaṁ no mantitaṁ raho, Vedehena mayā saha³. 1609.
160. Yathā phalasataṁ cammaṁ kontimantisunitṭhitaṁ⁴
upeti tanutāṇāya sarānaṁ paṭihantave 1610.
- 20 161. Sukhāvaho dukkhanudo⁵ Vedehassa yasassino
matim⁶ te paṭihaññāmi usuṁ phalasatena vā 'ti. 1611.

Ta. chedayissatīti paṇḍitassa kira Cūlaninā hatthapādā chinnā⁷ 'ti
sutvā va chedayissati puttadārassā 'ti mama ekassa chinnaṁ paccayā⁸ tava dvin-
naṁ puttānaṁ yeva aggamaṁ hesiyā cā 'ti tiṇṇaṁ pi janānaṁ ambhakaṁ rājā
25 chedayissati, evaṁ no mantitaṁ raho ti mahārāja mayā ca Videharājena ca
evaṁ rasiṁ mantitaṁ, yaṁ yaṁ idha mayhaṁ C-rājā karoti taṁ taṁ ta. tassa
puttadārānaṁ katabbaṁ ti, phalasataṁ ti phalasatappamāṇaṁ bahukhāre khā-
dāpetvā mudubbhāvaṁ upanītacaṁmaṁ, kontimantisunitṭhitaṁ⁹ ti konti-
mantā vuccati¹⁰ cammakārā, satthitāya kontāya likhattā¹¹ katattā¹² sutṭhu niṭ-
30 ṭhitaṁ, tanutāṇāyā 'ti yathā taṁ cammaṁ sarānaṁ paṭihantave sariratāṇaṁ
upeti sare paṭihanitvā sarīraṁ rakkhati, sukhāvaho ti mahārāja aham pi

¹ Bā adde me. ² Bā viha-. ³ vedehena m. s. wanting, in Cks. ⁴ Bā konti-
mantā-. ⁵ Bā dukkhā-. ⁶ Bā manti. ⁷ Cks -pāde chinnā, Bā -pādā chin-
dathā. ⁸ Bā chindana-. ⁹ Bā -mantā-. ¹⁰ so all three MSS. ¹¹ so Bā;
Cks -antā. ¹² Bā -kārā kāyakantanalekhikānaṁ vasena katattā.

5. Ath' etth' ekasataṃ khatyā anuyuttā¹ yasassino
acchinnarattḥā vyathitā² Pañcālīnaṃ vasaṃ gatā. 1455.
6. Yaṃvadā takkarā rañño akāmā piyabhāṇino
Pañcālam anuyāyanti akāmā³ vasino gatā. 1456.
7. Tāya senāya Mithilā tisandhiparivāritā
rājadhāni Videhānaṃ samantā parikhaññati. 1457.
8. Uddhaṃ tārakajātā⁴ va samantā parivāritā,
Mahosadha vijānāhi: kathāṃ mokkho bhavissatīti. 1458.

Ta, sabbasenāyā 'ti sabbāya ekasatarājadhāniyā⁵ aṭṭhārasaakkhoḥiṇisaṃ-
khāya saddhīm āgato kira tātā 'ti, Pañcālīyā ti Pañcālārañño santakā, piṭ- 10
thimattīti piṭṭhiyā ānīte dabbasambhāre gaheṭvā vicarantena vaḍḍhakibaleṇa
samanuāgatā, sabbasamgāmavidā ti sabbasamgāme⁶ kusalā, ohārinīti
antarāṃ pavīṭṭhā⁷ apaññāyanti⁸ eva haritūṃ samatthā⁹, saddavattīti dasaḥi sad-
dehi avittā, bheri--nā ti ettha yātha yujjhaṭṭhā mā pajjathā ti ādini ta.
vacibhedena jānāpetuṃ na sakkā tādīsāni paṇ¹⁰ ettha kiṇṇāni bherisaddasamikkha- 15
saddasaññānen¹¹ eva bodhentīti bherisaṃkhaṇṇapabodhanā, lohavijjā ti lohasip-
pūni, sattaratanaṇṇapimanditānaṃ kavacavammikajālākāsāsakanerikādīnaṃ¹² etaṃ
nāmaṃ, alaṃkāra ti rājarājanāhāmattādīnaṃ alaṃkāra, tasmā lohavijjāhi c'
eva alaṃkārehi ca bhāsati¹³ lohavijjālaṃkārabhā ti ayam ettha attho, dhaja-
nīti suvaṇṇādīpatimanāḍītehi nānāvattasamujjalehi ratthādisasamussiteh¹⁴ eva 20
dhajehi samanūgatā, vāmarohinīti hatthī ca asse ca ārohanā vāmapassena
ārohanīti vāmarohinīti vuccanti, tehi samanūgatā, aparimitahatthiassasamākinṇā
ti a., sippeyehīti hatthisippaassasippādisu aṭṭhārasasu sippeṣu nipphattīti
pattehi sutṭhusampannā susamākinṇā, sūrehi ti tāta esā kira senā sihasamāna-
parakkamāhi sūrayodhehi suppatiṭṭhitā, āhū ti dasa kira ettha senāya paṇḍitā¹⁵ 25
ti vadanti, rahogamā ti rahogamanasīlā raho nisīditvā mantanasīlā te kira
ekāhaṃ dvīhaṃ cintetūṃ labhantā paṭhavīni parivattetūṃ ākāse gaṇṭhiṃ kātūṃ
samatthā, ekādasīti tehi kira paṇḍitehi atṭhekatarapaññā¹⁶ rañño mātā, sā
tesaṃ ekādasī hutvā Pañcālīyaṃ senaṃ pamaṇṇasatī anusāsati; ekadivasaṃ kir'
eko puriso ekaṃ tanḍulanālīṇ ca putabhattā ca kahāpanasahassaṇ ca gaheṭvā 30
nadiṃ tarissamīti otinno nadīmajjhaṃ patvā taritūṃ asakkonto tīre thite ma-
nuse evaṃ ā: ambho mama hatthe ekatanḍulanālī putabhattāni kahāpanasahassaṇ
ca atthi, ito me yaṃ ruccati taṃ dassāmi, yo sakkoti so maṃ uttāretu¹⁷ 'ti,
ath' eko thāmasampanno puriso gāhaṃ¹⁸ nivāsetvā nadiṃ ogāheṭvā¹⁹ taṃ hatthe
gaheṭvā uttāretvā dehi me dātābbaṃ ti ā., tanḍulanālīṇ vā bhattaputaṃ vā 35

¹ Bā anuyantā. ² Bā byāthitā, Ck vyadhitā. ³ Ck -ma. ⁴ Ck -kāra. ⁵
Bā -rājānāyikā. ⁶ Ck -ma. ⁷ Ck -o. ⁸ Bā pavīṭṭhena apaññāyanti⁸ eva pa-
ressaṃ sihaṃ āharitūṃ samattho. ⁹ Bā tassā kireṭṭha senāya dasa p., Ck -rañ-
paññā, Bā -rāpañcāla. ¹⁰ Bā dāhaṃ. ¹¹ Ck ogāyitvā, Ck ogāhitvā.

amhākam rañño paccāmittam¹ vāraṇaṭṭhena tam saraparittāpacammam viya sukhāvaho, dukkhanudo² ti kāyikacetasikasukham āvahāmi dukkhan nudemi, matin³ te ti tasmā tava matin⁴ paññam usum tena phalasaṭṭacammam viya attano matiyā paṭibhassāmi.

Tam sutvā rājā cintesi: „g-putto kim katheti, yathā kira aham etassa evam Videharājā mama puttadārassa kammakāraṇam karissati⁵, na jānāti mama puttadārakānam ārakkhassa susamvihitabhāvam, idāni māressatīti⁶ maraṇabhayena vilapati⁷, nāssa vacanam saddahāmiti⁸“. Mahāsatto „ayam ‘mama bhayena⁹ kathetīti’ maññati, jānāpessāmi tan¹⁰ ti cintetvā ā: 10

^{162.} Imṅha passa¹⁰ mahārāja suññam antepuram tava orodhā ca kumārā ca tava mātā ca khattiya ummaggā nīharitvāna Vedeḥassa¹¹ upanāmitā ti. 1612.

Ta. ummaggā ti mayā attano māpave pesetvā pāsādā otarāpetvā ummaggen¹² eva¹³ āharāpetvā mahāummaggā nīharitvā bandhavā te Vedeḥassa¹⁵ upanāmitā.

Tam sutvā rājā cintesi: „p. ativiya dāham katvā katheti, mayā ca rattibhāge Gaṅgāya passe¹² Nandādeviyā saddo pi¹³ suto, mahāpañño p. kadāci saccam bhavēyyā¹⁴ ‘ti uppanna-balavasoko dhitim upaṭṭhāpetvā asocanto viya ekam amaccam²⁰ pakkosāpetvā jānanatthāya pesento itaram gātham āha:

^{163.} Imṅha antepuram mayham gantvāna vicinātha nam

yathā imassa vacanam saccam vā yadi vā musā ti. 1613. So saparivāro rājanivesanam gantvā dvāram vivaritvā anto pavisitvā hatthapāde bandhitvā mukham pidahitvā nāgadantesu²⁵ olambino¹⁵ antepurapālake ca khujjavāmanakādayo¹⁶ ca bhājanāni ca bhinditvā ta. ta. vippakiṇṇam¹⁷ khādanīyabhojanīyam ratanagharadvārāni vivaritvā kataratanavilopam¹⁸ vivaṭṭadvārām sirigabham yathāvivatṭeh¹⁹ eva vātapānehi pavisitvā caramānam

¹ Bā -tta. ² Bā dukkhā-. ³ Bā manti. ⁴ Bā mati. ⁵ Bā adds ti vadati. ⁶ Cks marissatīti. ⁷ Cks -tīti. ⁸ Bā -hāmiti, Cks -hi. ⁹ Bā mam maraṇabhayena. ¹⁰ Cks ssa. ¹¹ Bā jaṅgumaṅgena. ¹² Bā gaṅgāpassena. ¹³ Bā viya. ¹⁴ so all three MSS. for bhavēyyā? ¹⁵ Bā olaggite. ¹⁶ Cks khudda-. ¹⁷ Ck Bā -ṇṇa. ¹⁸ Ck kataṇṇa.

- ganhā 'ti, ahaṃ mama jīvitaṃ aganetvā taṃ uttāresim, na me etehi attho, kahāpāṇe me dehīti, ahaṃ ito mama yaṃ ruceati taṃ dassāmiti avacāmi, idāni me yaṃ ruceati taṃ dammi, icchanti¹ ganhāhīti, so samipe thitassa² ekassa kathesi, so pi taṃ esa attano ruccanakaṃ tava deti³ evaṃ ganhā 'ti ā, so
- 5 nāhaṃ ganhiṣṣāmiti taṃ ādāya vinicchayaṃ gantvā vinicchayāmaccānāṃ ārocesi, te pi sabbāṃ sutvā tath' evāhaṃsu, so tesaṃ vinicchayena asantuttuṃ rañño ārocesi, rājā vinicchayāmacce pakkosāpetvā tesaṃ santike ubbhinnam pi vacanāṃ sutvā tath' eva vatvā vinicchitum ajānanto attano jīvitaṃ pahāya nadin otiṇṇaṃ parajjhāpesi⁴, tasmim khane rañño mātā Talatādevī⁵ nāma avidūre nisinnā
- 10 rañño dubbhinichitabhāvaṃ ūtvā tāta imaṃ aṭṭhaṃ ūtvā vinicchitan⁶ ti ā, amma ahaṃ ettakaṃ jānāmi sace tume uttaritaraṃ jānātha vinicchintha⁷ 'ti, sā evaṃ karissāmiti vatvā taṃ purisaṃ pakkosāpetvā: ehi tāta tava hatthagatāni tīpi pi bhūmiyaṃ thapehīti paṭipātiyā⁸ thapetvā tvaṃ udake vuyhamāno⁹ imassa kiṃ¹⁰ kaṭheṣṭi pucchitvā idān nāma 'ti vutte tena hi idāni tava ruccanakaṃ ganhā
- 15 'ti ā, so sahasatthavikaṃ ganhi, aha naṃ sū thokaṃ gatakāle pakkosāpetvā tāta sahasaṃ tava ruceatīti pucchitvā āma ruceatīti vutte tāta tayā ito me yaṃ ruceati taṃ dassāmiti imassa vuttaṃ na vuttaṃ ti vuttaṃ devitī tena hi imaṃ sahasaṃ etassa dehīti, so rodanto paridevanto adāsi, tasmim khane rū-
- 20 jāpi amaccāpi tussitvā sādhuṃkaraṃ pavattayimāsu, tato paṭṭhāya tassā paṇḍita-bhāvo sabbattha pākaṇḍo jāto, taṃ sandhāya Videharājā¹¹ mātā ekādaśīti ā, kha-tyā ti khattiyā, acchinnaraṭṭhā ti Brāhmadattena acchinditvā gahitaraṭṭhā, vyādhitā¹² ti maranabhayabhītā aññaṃ gahetabbagahanāṃ apassantū, Pañcālīnaṃ vasaṃ gatā ti etassa Pañcālārañño vasaṃ gatā ti ā, sāmivacanatthe hi etaṃ upayogavacanāṃ, yaṃvadā takkarā ti yaṃ mukkena vadanti¹³ taṃ
- 25 rañño kātum sakkonto¹⁴ va, vasiṇo gatā ti pubbe sayāṃvasiṇo idāni paṇ' assa vasaṃ gatā ti ā, tisandhīti pathamaṃ hatthipākārena¹⁵ parikkhittā tato rathap. tato assap. tato yodhapattip. ti imehi catūhi saṃkhepeti, tisandhi-parivāritā ti hatthirathānaṃ antare eko sandhi, rathaassānaṃ antare eko sandhi assapattinaṃ ā. eko ti, parikkhaññatīti khaṇḍiyati¹⁶ imaṃ idāni up-
- 30 pāpetvā gaṇhītukāma viya samantato khaṇḍanti, uddhamātārakajātā cā 'ti tāta yāya senāya samantā parivāritā sā anekasatasahasasāhi daṇḍadipikāhi uddhamātārakajātā viya khāyati, vijānābhīti tāta Mahosadha Avicito yāva Bhavaggā aṇño tayā sadiso upāyakusalo p. nāma n' atthi paṇḍitabhāvo ca nāma eva-rūpesu thānesu paṇḍāyati tasmā tvaṃ eva jāna kathaṃ ito dukkhā makkho
- 30 bhāvissatīti ā.

Imaṃ rañño kathaṃ sutvā M. cintesi: „ayaṃ rājā ativiya maraṇabhayabhīto, gilānassa kho pana vejjo paṭisaraṇaṃ chā-

¹ C¹ -kaṃ va deti, C² ruccantaṃ ma deti. ² B¹ parāpesi. ³ B² jalāka-. ⁴ B² sūthu vinicchathā. ⁵ C¹ -nethā, B² vinicchathā. ⁶ B² tāta gaṇe tvaṃ udake vuyhamāne, C¹ miyyamāno, C² vyamāno? ⁷ B² pañcālārāja. ⁸ B² byādhitā; read: vyathitā. ⁹ B² vadati. ¹⁰ so all three MSS. for -tā? ¹¹ C¹ yodhaha-tthi-. ¹² C¹ khaṇḍiyāti, B² khaṇḍiyati.

kākagaṇaṃ cā 'ti chaḍḍitagāmasadisam susānabhūmiṃ viya nis-
sirikaṃ rājabhavanam disvā raṇṇo ārocento ā.:

164. Evam etaṃ mahārāja yathā āha Mahosadho

suñṇam antepuram¹ sabbam kākapaṭṭanakam yathā ti. 1614.

5 Ta. kākā - - ti macchānam gandhehi āgatehi kākehi samākiṇṇo samudda-
tīre chaḍḍitagāmakō viya.

Rājā catunnam janānam vippayogasambhavana sokena
kampamāno „idaṃ dukkham mama gahapatiputtam nissāya
uppannam“ ti daḍḍena ghaṭṭitāsiviso viya Bo-assa ativiya kujjhi.

10 M. tassākāram disvā „ayam rājā mahāyaso kadāci kodha-
vasena 'kiṃ me etehiti'² khattiyamānena maṃ viheṭṭheyya, yaṃ
nūnāham N-deviṃ iminā aditṭhapubbam viya karonto tassā
sarīravannaṃ vaṇṇeyyam, ath' esa³ taṃ anussaritvā 'sac' āham
Mahosadham māressāmi evarūpaṃ itthiratanam na labhiṣṣāmiti⁴“

15 attano bhariyāya sinehena⁵ na kiñci mayham karissatīti⁶ cin-
tetvā attarakkhanattham pāsāde ṭhito va rattakambalantarena
suvannaṇavannaḥam nīharitvā tassā gatamaggācikkhanavasena
vaṇṇam kathento ā.:

165. Ito gatā⁶ mahārāja nārī sabbaṅgasobhanā⁷

20 kosumbaphalakasussoṇi haṃsagaggarabhāṇinī. 1615.

166. Ito nītā⁸ mahārāja nārī sabbaṅgasobhanā⁷

koseyyavasanaṃ sāmā jātārūpasumekhalā 1616.

167. Surattapādā kalyāṇi suvaṇṇamanimekhalā

pārevatakkhi⁹ sutanū bimbottṭhā tanumajjhimā 1617.

25 168. Sujātā bhujalaṭṭhivā¹⁰ vellivā¹¹ tanumajjhimā¹²

dīghassakesā¹³ asitā¹⁴ īsakaggapavellitā¹⁵ 1618.

169. Sujātā migachāpā va¹⁶ hemantaggisikhā-r-iva.

nadīva giriduggesu sañchannā khuddaveḷuhi¹⁷ 1619.

¹ Cks anto-. ² Cks te-. ³ Bā atha so. ⁴ Bā adds asārento pana taṃ labhiṣ-
sāmiti. ⁵ Bā sinehana, Ck pitehete. ⁶ Ck -taṃ, Cc -ta. ⁷ Bā -nā. ⁸ Cks
mahārāja ēto nītā. ⁹ Bā -ta-. ¹⁰ Bā -laṭṭhivā, Cks bhujagalaṭṭhī ca. ¹¹ Bā
vedivā. ¹² Cks anu-. ¹³ Bā -assā-. ¹⁴ Ck asatā, Cc asītā. ¹⁵ Bā īsā-. ¹⁶
Cks migajājivā. ¹⁷ Bā -bhi.

tassa bhojanaṃ pipāsitaṃ pāṇīyaṃ, imassa pi ṭhapetvā mam
aññaṃ paṭisaṇaṃ n' atthi, assāsessāmi naṃ¹ ti, atha naṃ
M. manosilātale nadanto siho viya „mā bhāyi mahārāja rajja-
sukham anubhava, ahaṃ leḍḍuṃ gaheṭvā kāko viya dhanuṃ
gaheṭvā makkato viya ca imaṃ aṭṭhārasaakkhohinisaṇaṃ udare 5
baddhasāṭakānaṃ pi assāmikaṃ katvā² palāpessāmi³“ vatvā
imaṃ gātham āha:

9. Pāde deva pasārehi bhuñja kāme ramassu ca

hitvā Pañcāliyaṃ senaṃ Brahmadatto pamāyati⁴. 1459.

T. a.: tvaṃ deva yathāsukhaṃ attano rajasukhasaṃkhāte pāde pasārehi 10
pasārento ca saṃgāmacittāṃ akatvā bhuñja kāme ramassu ca, eso Brahmadatto
imaṃ senaṃ chaḍḍetvā palāyissati.

P. rājānaṃ samassāsetvā nikkhamitvā nagare chaṇabheriṃ
carāpetvā nāgare āha: „ambho tumhe mā cintayittha, sattāhaṃ
mālāgaṇḍhavigilepanaṃ pānabhojanādīni⁵ sampādetvā chaṇakilaṃ 15
paṭṭhapetvā⁶ ta. ta. manussa yathānurūpaṃ mahāpānaṃ pivantu
gandhabbaṃ karontu vādentu naccantu⁷ seḷentu nadantu⁸ ap-
poṭhentu, paribbayo vo mama⁹ santako hotu, ahaṃ Ma-paṇḍito
nāma, passatha¹⁰ me ānubhāvaṃ“ ti nāgare assāsesi, te tathā
karimsu, gītavādītādisaddaṃ bahinagare ṭhitā suṇanti, cūla- 20
dvārena manussa pavisaṇti, ṭhapetvā paṭisattum¹¹ diṭṭhadiṭṭhaṃ
na gaṇhanti, tasmā saṃcāro na chijjati, nagaraṃ pavitṭhā
chaṇakilānissitaṃ janaṃ¹² passanti, Cūlani-Brahmadatto pi na-
gare kolāhalaṃ sutvā amacce evaṃ āha: „ambho amhesu
aṭṭhārasaakkhohiṇiyā senāya nagaraṃ parivāretvā ṭhitesu na- 25
garavāsīnaṃ bhayaṃ vā sārājjaṃ vā n' atthi, ānanditā pīti-
somanassappattā appoṭhenti nandanti seḷenti gāyanti, kin nāma¹³
etan¹⁴ ti, atha naṃ upanikkhittakapurisā musāvādaṃ katvā
evaṃ āhaṃsu: „deva mayaṃ ekena kammena cūladvārena
nagaraṃ pavisitvā chaṇanissitaṃ mahājanaṃ disvā pucchimha: 30

¹ so Ck; Bā baddhasāṭakānaṃ pi sāmikaṃ akatvā. ² Bā palāyitit. ³ Ck
-naṃ. ⁴ Bā -tha. ⁵ Bā vaggantu. ⁶ Bā nadentu naccantu gāyantu. ⁷ Bā
mo pama. ⁸ Bā passissatha. ⁹ Ck -satthaṃ, C -santaṃ. ¹⁰ Ck chaṇaṃ.

170. Nāganāsūrukalyāṇī paṭhamā timbarutthani
nātidighā nātirassā nālomā nātilom' assā 'ti. 1620.

Ta. ito ti ummagam dasseti, kosumbaphalakasussonṭi visāla-
kañcanaphalakaṃ viya sundarasonī, haṃsa -- ti gocarattḥāya vicarantānaṃ 5
haṃsapotakēnaṃ viya gaggarena madhurena bhaññena¹ samannāgatā, ko seyya -- ti
kañcanakhacitakoseyyavattavasana², sāmā ti suvaṇṇasāmā³, pārevaṭakkhīti
pañcasu pāsādesu⁴ rattatṭhāne pārevaṭasakunāsadisakkhī, sutanū ti sobhana-
sarīrā, bimbottṭhā ti bimbaphalāni viya sumatṭhotṭhapiyosānā, tanumaj-
jhimā ti karamitamajjhā⁵, sujātā bhujalaṭṭhivā⁶ 'ti vijambhanakāle vāte- 10
ritarattapallavavilāsini sujātā bhujalaṅgalatā⁷ viya viroceti, vellivā⁸ ti kañcana-
vedi viya tanumajjhā⁹, īsakaggapavellitā ti īsakaṃ aggesu onatā¹⁰ īsa-
kaggapavellitā vā¹¹ rathiyā¹² aggaṃ viya vinatā, migachāpā vā¹³ 'ti
paṇḍatāpādamhi¹⁴ sujātā vyagghapotikā va¹⁵ vilāsakuttayuttā¹⁶, hemantag-
gi -- ti obhāsavantatāya hemantaggisikhā viya sobhati, khuddaveḷuhitī¹⁷ 15
yathā khuddakehi udakeḷuhi sañchannā sā nadi sobhati evaṃ tanulomāya
rājīyā sobhati, kalyāṇīti chavimāṇasakesanahāruatṭhinaṃ vasena pañcavidhena
kalyāṇena samannāgatā, paṭhama -- ti timbarutthanaṃ paṭhamā uttamā
suvaṇṇaphalake ṭhapitasuvaṇṇatimbarudvayam iv' assa¹⁸ sañṭhānasampannaṃ¹⁹
nirantaraṃ thānayuggalaṃ. 20

Evaṃ M-e tassā rūpasiriṃ vaṇṇente tassa sā pubbe adiṭṭha-
pubbā viya ahosi, balavasinehaṃ uppādesi, ath' assa sin-
ehupattim ṇatvā M. anantaraṃ g. ā.:

171. Nandāya nūna maraṇe²⁰ nandasi sirivāhana:
ahaṇ' ca nūna Nandā ca gacchāma Yamasādhanaṃ ti. 1621. 25

Ta. siri -- ti sirisampannavāhana mahārāja nūna tvaṃ evaṃ uttamarūpa-
dharāya Nandāya maraṇena nandasīti vadati, gacchāma 'ti sace hi tvaṃ maṃ
māressasi ekaṃsena amhākaṃ rājā Nandaṃ māressati, iti Nandā 'ca ahaṇ' ca
Yamassa santikaṃ gamissāma, Yamo amhe ubho disvā Nandaṃ mayham eva
dassati, tassa mayhaṃ māretvāpi²¹ tādisaṃ itthiratanāṃ labhantassa²² kiṃ 30
chijjati²³, nāhaṃ attano maraṇena hāniṃ passāmi devā 'ti evaṃ kira naṃ²⁴ āha.

¹ Bā madhurasarena. ² Bā - khapita-. ³ Bā suvaṇṇasarīrā. ⁴ Ck^s thānesu.
⁵ Bā hatthatalamigatanumajjhimā. ⁶ Ck^s bhujalaṭṭhivā. ⁷ Ck^s bhujalaṅgalatā.
⁸ Ck^s vellitāvā, Bā dedivā. ⁹ Ck^s anumajjhā, Bā tanumajjhimā ¹⁰ Ck^s tambanātā?
¹¹ Bā ti. ¹² Bā nettimsāya vā in the place of rathiyā. ¹³ Ck^s migajājivā. ¹⁴
Bā - sānamhi. ¹⁵ Bā viya. ¹⁶ Bā - kutti-. ¹⁷ Bā - bhi. ¹⁸ Bā assā. ¹⁹ Bā
susaṇ-. ²⁰ Ck^s - nena. ²¹ Ck^s māretvā. ²² Bā ala-. ²³ Bā rajjena. ²⁴ Bā
Bā kāraṇam in the place of kīraṇaṃ.

Iti M. ettakena ṭhānena Nandam eva vaṇṇesi na itare¹,
 kimkāraṇā: sattā hi piyabhariyāsu² viya sesesu ālayam na ka-
 ronti, mātaram vā saranto puttadhītaro pi sarissatīti tam eva
 vaṇṇesi, rājā³ mātaram pana mahallakabhāven⁴ eva⁵ vaṇṇesi,
 5 nāṇasampanne Mahāsatte madhurassarena vaṇṇente yeva
 Nandā devī āgantvā rañño purato ṭhitā viya ahosi, tato rājā
 cintesi: „ṭhapetvā Ma-am⁶ añño mama bhariyam ānetvā dātum
 samattho n' atthīti“, ath' assa tam sarantassa soko uppajji,
 atha nam M. „mā cintayi mahārāja, devī ca te putto ca mātā
 10 ca tayo pi āgacchissanti, mama gamanam ev' ettha pamāṇam,
 tvaṃ assāsam paṭilabha narindā“⁷ ti rājānam assāsesi, atha
 rājā cintesi: „aham attano nagaram surakkhitam sugopitam kā-
 retvā imam Upakārīnagaram ettakena balavāhanena parikkhi-
 pitvā ṭhito, ayam pana paṇḍito⁸ evam sugopitāpi mama nagarā
 15 deviṃ ca me puttaṃ ca mātaraṃ ca ānetvā Vedeḥassa dāpesi,
 amhesu ca evam parivāretvā ṭhitesv-eva ekassāpi ajānantassa
 Vedeḥam sasenāvāhanam yāpesi⁹, kin nu kho dibbamāyam
 jānāti udāhu cakkhumohanan“ ti, atha nam pucchanto ā:

172. Dibbam adhiyase māyam akāsi cakkhumohanam
 20 yo⁷ me amittam hatthagatam Vedeḥam parimocayīti. 1622.
 Tam sutvā M. „mahārāja, aham dibbamāyam jānāmi, paṇ-
 ḍitā hi dibbamāyam uggaṇhitvā bhaye sampatte attānam pi
 param pi dukkhato mocenti yevā“⁸ ti ā:

173. Adhiyanti⁸ mahārāja dibbamāy' idha paṇḍitā
 25 te mocayanti attānam paṇḍitā mantino janā. 1623.

174. Santi mānavaputtā me kusalā sandhichedakā
 yesam katena maggena Vedeḥo Mithilam gato ti. 1624.

Ta. dibbamāyidhā 'ti dibbamāyam idha⁹, mānavaputtā ti upatthā-
 katarupayodhā, yesam katenā 'ti yehi katena, maggenā 'ti alaṃkata-
 30 ummaggena.

¹ Bd add's tayo jane. ² Bd -yā. ³ C^s rājā. ⁴ Cks omit na. ⁵ Cks omit paṇ-
 ḍito. ⁶ Bd palāpesi. ⁷ Bd so. ⁸ C^s adds me, C^s ce. ⁹ Cks tattha māyidhā
 'ti mā idha.

Idaṃ pana sutvā „alaṃkataummaggena kira gato“ „kīdiso nu kho ummaggo“ ti rājā ummaggaṃ datṭhukāmo ahoṣi, ath' assa imḡitaṃ ṇatvā M. „rājā ummaggaṃ datṭhukāmo, dasses-sāmi 'ssa ummaggaṃ“ ti dassento ā.:

175. Imḡha passa mahārāja ummaggaṃ sādhu māpitaṃ, 5
hatthīnaṃ atha assānaṃ rathānaṃ atha pattinaṃ
ālokaḡhūtaṃ tiṭṭhantaṃ ummaggaṃ sādhu niṭṭhitaṃ ti. 1625.

Ta. hatthīnaṃ ti potṭhakammacittakamavasena² katānaṃ etesaṃ hatthi-
ādīnaṃ pattihi³ upasobhitaṃ alaṃkatadevasabhāsadisaiṃ ekobhāsaṃ hutvā
tiṭṭhantaṃ ummaggaṃ passa devā 'ti.

10

Evaṇ ca pana vatvā „mahārāja mama paṇṇāya māpīte
Candassa ca Suriyassa ca⁴ utṭhitatṭhāne viya pākāṭe⁵ alaṃ-
kataummagge asītimahādvārāni catusatṭhicūladvārāni ekasata-
sayanagabbhe anekasatadīpagabbhake⁶ ca passa, mayā saddhiṃ
samaggo sammodamāno hutvā attano balena saddhiṃ Upakāri- 15
nagaraṃ pavisa devā“ 'ti nagaradvāraṃ vivarāpesi, rājā eka-
satarājaparicāro nagaraṃ pāvisi, M. pāsādā oruḡha rājānaṃ
vanditvā saparivāraṃ ādāya ummaggaṃ pāvisi, rājā alaṃkata-
devanagaraṃ viya ummaggaṃ disvā Bo-assa guṇaṃ vaṇṇento ā.:

176. Lābhāvata Videhānaṃ yassa [me]edisā⁷ paṇḡitā (cfr. v. 18 p. 355) 20
ghare vasanti vijite⁸ yathā tvaṃ si Mahosadhā 'ti. 1626.

Ta. Videhānaṃ ti evarūpānaṃ paṇḡitānaṃ ākarassa utṭhānatṭhānabhū-
tassa⁹ Videhānaṃ janapadassa lābhā vata, yassa me edisā ti yassa [me] eva-
rūpā paṇḡitā upāyakusalā ekaghare vā ekajanapade vā ekaratṭhe vā vasanti
tassāpi lābhā, yathā tvaṃ sīti yathā tvaṃ si tādisena paṇḡitena saddhiṃ ye 25
vā ekaratṭhe ekajanapade ekanagare ekagehe vasitum labhanti¹⁰ tesāṃ Videha-
ratṭhavāsīnaṃ c' eva Mithilānagaravāsīnaṃ ca tayā saddhiṃ ekato vasitum
labhantānaṃ lābhā ti vadati.

¹ Bā icchitāṃ. ² C^o potta-, Bā po iṭṭhakakamma-. ³ Bā mantihi, B^o pantihi.
⁴ C^k paṇṇā ca nandassa āṇā suriyassa ca, C^o paṇṇā candassa ṇāna suriyassa
ca. ⁵ C^{ks} omīti viya pā-. ⁶ C^{ks} -tedīpa-, Bā -gabbhe. ⁷ Bā yassimedisā, read:
mēdisa? ⁸ C^{ks} add ratṭhe. ⁹ Bā -naṃ āraḡkḡhassa upaṭṭhānabhūtassa. ¹⁰
C^{ks} labhati.

Ath' assa M. ekasatasayanagabbhe dassesi: ekassa dvāre
 vivate sabbesaṃ¹ vivariyati² ekassa pihite sabbesaṃ³ pithiyyati⁴,
 rājā ummaggaṃ olokento pūrato gacchati p. pacchato, sabbā
 senā ummaggaṃ eva pāvīsi, rājā ummaggaṃ nikkhami, p. tassa
 5 nikkhantabhāvaṃ nātvā sayāṃ nikkhamitvā aññesaṃ nikkha-
 mituṃ adatvā ummaggadvāraṃ pidahanto añiṃ akkami, asīti-
 mahādvārāni catusatthiṇḍadvārāni ekasatasayanagabbhadvārāni
 anekasatadīpagabbhadvārāni ca ekappahārāni pidahiṃsu, sakalo
 ummaggo lokantariko⁵ viya andhakāro ahosi, mahājano bhīta-
 10 tasito ahosi, M. bhiyyo ummaggaṃ pavisanto yaṃ⁶ khaggaṃ⁷
 tḥapesi taṃ gahetvā bhūmito atthārasahatthattḥānaṃ⁸ ākāse
 laṃghitvā⁹ oruyha rājānaṃ¹⁰ ha¹¹the gahetvā asin¹² uggiritvā tasetvā
 „mahārāja sakala-Jambudīpe rajjaṃ kassa rajjan¹³“¹⁴ ti pucchi,
 so bhīto „tuyhaṃ p-tā“¹⁵ ti vatvā „abhayaṃ me dehīti“ ā.,
 15 „mā bhāyi mahārāja, nāhaṃ taṃ māretukāmatāya¹⁶ khaggaṃ
 parāmasin¹⁷, mama pana paññānubhāvaṃ dassetuṃ parāmasin¹⁸
 ti khaggaṃ rañño adāsi, atha naṃ khaggaṃ gahetvā tḥitaṃ¹⁹
 āha: „sace si mahārāja maṃ māretukāmo idān' eva maṃ iminā
 khaggena mārehi, atha abhayaṃ dātukāmo abhayaṃ me dehīti“
 20 ā., „paṇḍita mayā tuyhaṃ abhayaṃ dinnam eva, tvaṃ mā
 cintayīti“ asin²⁰ gahetvā ubho pi aññamaññaṃ adḍhāya sa-
 pathaṃ karin²¹su, atha rājā Bo-aṃ ā.: „p-a evarūpapaññābala-
 sampanno hutvā r. kasmā na gaṇhasīti“, „mahārāja, ahaṃ
 icchamāno ajja sakala-Jambudīpe rājāno māretvā r. gaṇheyyaṃ,
 25 paraṃ māretvā yasagahaṇaṃ pana paṇḍitehi na-ppasatthaṃ“
 ti²², „p-a mahājano dvāraṃ alabhamāno paridevati, ummagga-
 dvāraṃ vivaritvā mahājanassa jīvitadānaṃ dehīti“, so dvāraṃ
 vivari, sakalaummaggo ekobhāso ahosi, mahājano assāsaṃ paṭi-
 labhi, sabbe rājāno attano senāya saddhiṃ nikkhamitvā p-assa
 30 santikaṃ agamaṃsu²³, so rañña saddhiṃ visālamālake atthāsi,

¹ Bā adds dvārāni. ² Bā -yanti. ³ Ck² sabbe, Bā adds dvārāni. ⁴ Bā pida-
 hanti. ⁵ Ck² -kā, Bā lokantanirayo. ⁶ Bā sayāni. ⁷ Bā adds vālake. ⁸ Bā
 atthārahattubbedham. ⁹ Bā ākāsaṃ ullaṅghitvā. ¹⁰ so Bā; Ck² r. karissā. ¹¹
 Bā adds na so. ¹² so Bā; Ck² athābha, Ck² atha bha-. ¹³ Bā adds atha naṃ
 rājā āha. ¹⁴ Bā āgamin²⁴su.

atha nam te rājāno āhaṃsu: „p-a, taṃ nissāya no jīvitam
 laddham, sace muhuttaṃ ummagadvāraṃ na vivarittha sabbe-
 sam tatth' eva maraṇam abhavissā 'ti', „na mahārājāno' idān'
 eva pubbe pi tumhe maṃ ñeva nissāya jīvitam labhitthā“ 'ti,
 „kadā p-ā“ 'ti, „thapetvā amhākaṃ nagaraṃ sakala-Jambudīpe
 r. gahetvā Uttarapañcālanagaraṃ gantvā uyyāne jayapānaṃ
 pātuṃ surāya paṭiyattakālaṃ sarathā“ 'ti, „āma p-ā“ 'ti, „tadā
 esa rājā Kevatteṇa saddhiṃ dummantitena visayojitāya surāya
 c' eva macchamaṃsehi ca tumhe māretuṃ kiccamaṃ akāsi,
 athāhaṃ 'mā ime mayi passante anāthamarāṇaṃ marantū' 'ti
 attano purise pesetvā sabbabhājanāni bhindāpetvā etesaṃ man-
 taṃ bhinditvā tumhākaṃ jīvitadānaṃ adāsin“ 'ti, te sabbe pi
 ubbiggamānasā hutvā Cūḷaṇiṃ pucchimsu: „saccaṃ kira ma-
 hārājā“ 'ti, „āma mayā Ke-assa kathaṃ gahetvā kataṃ, saccam
 eva p-o kaṭhetīti“, te sabbe pi M-aṃ ālīngitvā „p-a, tvaṃ
 sabbesaṃ no paṭiṭṭhā jāto, taṃ nissāya mayam jīvitam labhimhā“
 'ti sabbe pāsādhanehi Bo-assa pūjaṃ karimsu, p. rājānaṃ āha:
 „mahārāja, tumhe mā ciutayittha, pāpamittasaṃsaggass' esa
 doso, ime rājāno khamāpethā“ 'ti, rājā „mayā duppurisaṃ
 nissāya tumhākaṃ evarūpaṃ kataṃ, esa mayham doso, kha-
 matha me, na puna evarūpaṃ karissāmi“ khamāpesi, te añña-
 maññaṃ accayaṃ⁴ desetvā samaggā ahesuṃ. Atha rājā ba-
 huṃ khādaniyabhojanīyagandhamālādīṃ āharāpetvā sabbehi tehi
 saddhiṃ sattāhaṃ ummagge yeva kiḷitvā nagaraṃ pavisitvā
 M-assa mahāsakkāraṃ kāretvā ekasatarājaparivuto mahātale
 nisīditvā p-aṃ attano santike vasāpetukāmatāya ā:

177. Vuttiṃ ca parihāraṇ ca diguṇaṃ bhattavetaṇaṃ
 dadāmi vipulē¹ bhoge², bhuñja kāme ramassu ca,
 mā Videhaṃ paccāgami, kiṃ Videho karissatīti. 1627.

Ta. vuttin ti yasanissitaṃ jīvitavuttiṃ, parihāraṇ ti gāmanigamadānaṃ, 30
 bhattaṇ ti nīvāpaṃ, vetaṇaṇ ti paribbayaṃ, bhoge ti añño pi te vipulē
 bhoge dadāmi.

¹ Bā bhavissatīti. ² Bā -rāja, ³ C° Bā bahu. ⁴ Bā ajjayaiṃ. ⁵ Cks -laṃ
 bhogaṃ.

Paṇḍito pana taṃ paṭikkhipanto āha:

178. Yo cajetha mahārāja bhattāraṃ dhanakāraṇā
ubhinnaṃ hoti gārayho āttano ca parassa ca,
yāva jīveyya Vedeho nāññassa¹ puriso² siyā³. 1628.
- 5 179. Yo cajetha mahārāja bhattāraṃ dhanakāraṇā
ubhinnaṃ hoti gārayho attano ca parassa ca,
yāva tiṭṭheyya Vedeho nāññassa vijite vase ti. 1629.

Ta. attano -- ti evarūpaṃ hi dhanakāraṇā tam eva⁴ attano bhattāraṃ
pariccejantena pāpaṃ katan ti attā⁵ garahati iminā dhanakāraṇā attano
10 bhattā pariccatto pāpadhammo ayan ti paro pi garahati, tasmā na sakkā tasmīṃ
dharante mayā aññassa vijite vasitun ti.

Atha naṃ rājā ā: „tena hi p-a tava rañño devattaṃ⁶
gatakāle idhāgantum paṭiññāṃ dehīti“, „jīvanto āgamissāmi
mahārājā“ 'ti, ath' assa rājā sattāhaṃ mahāsakkāraṃ katvā
15 sattāhaccayena puna āpucchanaḥkāle⁷ „ahan te p-a idaṃ c' idaṃ"
ca dammīti“ vadanto gātham āha:

180. Dammi nikkhasahassan te gāmasīti ca Kāsīsu
dāsīsatāni cattāri dammi bhariyāsataṃ ca te,
sabbasenaṅgam ādāya sotthiṃ gaccha Mahosadhā 'ti. 1630.

20 Ta. nikkha -- ti pañcasuvapannikkhena nikkhānaṃ saḥassāṃ, gāmā ti
ye gāmā samivaccharena⁸ sataśassuṭṭhānakā⁹ te dammi, Kāsīsu 'ti Kāsiraṭṭhe.
taṃ Vedeharattassa āsannaṃ, tasmā tatth' assa asīti gāme adāsī.¹⁰

So pi rājānaṃ āha: „mahārāja tumhe bandhavānaṃ mā cin-
tayittha, ahaṃ mama rañño gamanakāle yeva 'mahārāja Nandā-
25 devīṃ mātiṭṭhāne ṭhapeyyāsi Pañcālacaṇḍaṃ kaniṭṭhatṭhāne' ti
vatvā dhītāya vo abhisekaṃ dāpetvā rājānaṃ uyyojesiṃ, mātaraṇ
ca devīṃ ca vo puttaṃ ca siṅham eva pesessāmīti“, rājā „sādhū
p-a“ 'ti attano dhītu dātabbāni dāsīdāsavatthālamkārahiraññasu-
vapnaalamkatahatthiassarathādīni „imāni tassā dadeyyasīti“
30 M-aṃ¹⁰ paṭicchāpetvā senāvāhanassa kattabbakiccaṃ vicārento ā:

¹ Cks tra añ-. ² Bā purato. ³ so all three MSS. ⁴ Cks vatame in the place of
tam eva. ⁵ Bā attanā mi attānaṃ. ⁶ Bā devaṇ. ⁷ Cks apu-. ⁸ Bā samivac-
chare samivacchare. ⁹ Cks -kaṃ. ¹⁰ Bā -assa.

181. Yāvaṃ dadantu hatthīnaṃ assānaṃ dviguṇaṃvidhaṃ,
tappentu annapānena rathike pattikārike¹ ti. 1631.

Ta. yāvaṃ ti na kevaḷaṃ diguṇaṃ eva yāva pahoti tāva hatthīnaṃ ca assā-
naṃ ca yavagodhūmadividaṃ detha 'ti vadati, tappentū 'ti yattakena² antarā-
magge akilamantā gacchanti tattakam dadantā tappentu.

5

Evaṃ ca pana vatvā paṇḍitaṃ uyyojento āha:

182. Hatthī assā rathā pattī gacch' evādāya³ paṇḍita,
passatu taṃ mahārāja Vedehe Mithilaṃ gatan⁴ ti. 1632.

Ta. Mithilaṃ gatan⁴ ti sotthinā taṃ Mithilānagaraṃ sampattaṃ passatu.

• Iti so p-assa mahantaṃ sakkāraṃ katvā uyyojesi, te pi 10
ekasatarājāno Mahāsattassa sakkāraṃ⁵ katvā bahuṃ paṇṇākāraṃ
adaṃsu, tesam santike upanikkhattapurisā p-am-eva parivāra-
yimsu, so mahantena parivārena maggaṃ paṭipajjitvā antarā-
magge yeva Cūḷanīraṇṇā dinnagāmehi⁶ āyaṃ āharāpetuṃ purise
pesetvā Videharattham sampāpuni, Senako pi kira antarā- 15
magge⁷ purisaṃ ṭhapesi, „C-raṇṇo puna āgamaṇaṃ vā anā-
gamaṇaṃ vā jāna⁸, yassa kassaci āgamanakāle⁹ ca mayhaṃ
ārocehīti¹⁰“, so tiyojanamatthake yeva M-am disvā āgantvā
„p. mahantena parivārena āgacchatīti“ ārocesi, taṃ sutvā rāja-
kulaṃ agamāsi, rājāpi pāsāde¹¹ ṭhito vātapānena¹² olokeno 20
mahatiṃ Senaṃ disvā „Ma-assa senā mandā, āyaṃ ativiya
mahatī, kacci¹³ nu kho Cūḷanī āgato siyā“ ti bhīttasito tam
atthaṃ pucchanto ā:

183. Hatthī assā rathā pattī senā padissate¹⁴ mahā
caturaṅginī bhīmsarūpā, kin nu maññanti paṇḍitā ti. 1633. 25
Ath' assa Senako tam atthaṃ ārocento āha:

181. Ānando te mahārāja uttamo patidissati:
sabbasenaṅgaṃ ādāya sotthiṃ patto Mahosadho ti. 1634.
Tam sutvā rājā āha: „Se-a, paṇḍitassa mandā senā, āyaṃ

¹ Bā -rake. ² Bā adds ta ³ Bā gacchapādāya. ⁴ Bā midhilaggaham. ⁵ Cks
mahāsakkāraṃ. ⁶ Bā -mato. ⁷ Bā adds attano. ⁸ Bā jānitvā. ⁹ Bā āgama-
naṃ. ¹⁰ Bā āroceyyāsīti. ¹¹ Bā -datale. ¹² Bā adds bahi. ¹³ Bā kin. ¹⁴
Cks dissate, Bā padissante.

pana atimahaṭṭi¹, „mahārāja, C-rāja¹ tena pasādito bhavissati, ten' assa pasannena dinnā bhavissatī²“, rājā nagare bheriṇ carāpesi: „nagaraṃ alaṃkaritvā p-assa paccuggamanam karontū“³ 'ti, nāgarā tathā karimsu, p. nagaraṃ pavisitvā rāja-

- 5 kulaṃ gantvā rājānam vandi², atha naṃ rājā utthāya āliṃgitvā pallama-kavaragato paṭisanthāraṃ karonto ā.:
185. Yathā petam susānasmim chaḍḍetvā caturo janā evaṃ Kampilliyaratthe³ chaḍḍayitvā idhāgatā⁴. 1635.
186. Atha tvaṃ kena vaṇṇena kena vā pana hetunā
- 10 kena vā atthajātenā attānaṃ parimocayīti. 1636.

Ta, caturo janā ti p-a yathā nāma kālakaṭṭhaṃ caturo janā mañcakena susānaṃ netvā chaḍḍetvā anapekkhā gacchanti evaṃ Kampilliyaratthe⁵ tam chaḍḍetvā mayaṃ idhāgatā ti a., vaṇṇenā 'ti kāraṇena, hetunā ti paccayena, atthajātenā 'ti atthena jātena, a- parimocayīti amittahatthagato kena

15 paccayena ken' atthena tvaṃ attānaṃ mocayīti.

Tato Mahāsatto āha:

187. Attham atthena Vedeha mantam mantena khattiya parivarayissam⁶ rājānam Jambudīpaṃ va sāgaro ti. 1637.

T. a.: ahaṃ mahārāja tehi⁷ cintitaṃ attham attanā cintitena atthena tehi⁷ 20 mantitaṃ mantam attano mantena parivaresim, na kevalaṃ ca ettakaṃ ekasatara-japarivāraṃ pana tam pi rājānam Jambudīpaṃ sāgaro viya parivārayissam ti sabbaṃ attano katakammaṃ vitthāretvā kathesi.

Tam sutvā rājā tussi, ath' assa p. C-rañño attano dinnapaṇṇakāraṃ ācikkhanto ā.:

- 25 188. Dinnaṃ nikkhasahassam me gāmāsīti ca Kāsisu dāsīsatāni cattāri dinnaṃ bhariyāsataṃ ca me sabbaṃ⁸ senaṅgam ādāya sotthin' amhi idhāgato ti. 1638.
- Tato rājā atituttapapaṭṭho M-assa guṇaṃ vaṇṇento tam eva udānaṃ udānesi:

¹ Ck^o faja. ² Ck^o vanditvā, B^o vanditvā ekamantaṃ nisīdi. ³ Ck^o kampillayethambā, C^o kampilliyethambā, B^o kampillaye tyamhā, B^o kampillaye tumhā. ⁴ C^o -to. ⁵ B^o kampillasse ratthe. ⁶ B^o -yi. ⁷ B^o tena. ⁸ Ck^o sabbe.

189. Susukham vata samvāso paṇḍitehīti Senaka,
pakkhīva pañjare baddhe macche jālagate-r-iva
amittahatthathagata¹ mocayī no Mahosadho ti. 1639.
Senako pi 'ssa vacanam sampaticchanto tam eva g. ā.:

190. Evam eva mahārāja paṇḍitamhi² sukhāvahā,
pakkhīva pañjare baddhe macche jālagate-r-iva
amittahatthathagata¹ mocayī no Mahosadho ti. 1640.
Atha rājā nagare chaṇabheriñ³ carāpetvā „sattāham chaṇam
karontu, yesam mayi sineho atthi sabbe p-assa sakkārasammā-
nam karontu“ ti. 10

Imam attham pakāsento Satthā āha:

191. Āhaññantu sabbaviṇā bheriyo deṇḍimāni ca
nadantu⁴ māgadha saṁkhā, vaggu vadatu⁵ dundubhiti. 1641.

Ta. āhaññantū 'ti vādiyantu⁶, māgadha saṁkhā ti Magadharatthe
sañjātā saṁkhā, dundubhiti mahābheriyo. 15

Nāgarā ca jānapadā⁷ ca pakatiyā p-assa sakkāram kātu-
kāmā va bherim sutvā atirekam⁸ akaṁsu.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

192. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā (cfr. p. 21, 24)
bahum annaṇ ca pānaṇ ca paṇḍitassābhīhārayum. 1642. 20

193. Hatthāruhā anikatthā rathikā pattikārikā
bahum annaṇ ca pānaṇ ca paṇḍitassābhīhārayum. 1643.

194. Samāgatā jānapadā⁷ negamā ca samāgatā
bahum annaṇ ca pānaṇ ca paṇḍitassābhīhārayum. 1644.

195. Bahujjano pasanno 'si disvā paṇḍitamāgate⁹,
paṇḍitamhi anuppatte celukkhepo pavattathā¹⁰ ti. 1645. 25

Ta. orodhā ti Udumbarādevim ādim katvā antepurikā, abhīhārayun
ti abhīhārāpesum pahitimsū 'ti a., bahujjano ti bhikkhave nagaravāsino ca
catudvāragāmavāsino ca janapadavāsino ca bahujjano pasanno āsi, disvā
paṇḍitamāgate⁹ ti paṇḍite Mithilam āgate disvā, pavattathā¹¹ ti paṇḍi- 30
tamhi Mithilam anuppatte ayam no paṭhamam eva paccamittavasam gataṁ rājā-

¹ Bā amittassa hatthagata. ² so Cks for -tā hi? Bā -tehi. ³ Ck chano-, C^s
chano-. ⁴ Bā dhamantu. ⁵ Bā madentu. ⁶ Bā udiriyantu. ⁷ Bā ja-^s ⁸ Bā
-katarain. ⁹ Bā -tam. ¹⁰ Cks avatthā, Bā pavatthittā. ¹¹ Bā pavattittā,
Cks avatthāte.

dinne¹ asītigāme² aññaṃ bhogam adāsi, - so taṃ rājānaṃ
 upatthāsi. Tadā Bherī nāma paribbājikā niccaṃ rājagehe
 bhuñjati sā paṇḍitā vyattā, tāya M. na diṭṭhapubbo, „Maho-
 sadhapañḍito kira rājānaṃ upatthātīti“ saddam eva suṇāti, te-
 nāpi sā na diṭṭhapubbā, „Bherī nāma p-kā rājagehe bhuñjatīti“ 5
 saddam eva suṇāti, Nandādevī pana „piyavippayogaṃ katvā
 amhe kilamesīti“ Bodhisatte³ anattamanā ahoṣi, sā pañca⁴ valla-
 bhitthiyo ānāpesi: „Ma-assa ekam dosaṃ upadhāretvā rañño
 antare bhinditum⁵ vāyamathā“⁶ 'ti, „tā tassa antaraṃ olokentiyo
 yicaranti, ath' ekadivasam sā paribbājikā bhuñjitvā nikkha- 10
 mantī Bo-am rājupatthānaṃ āgacchantam rājāṅgaṇe passi, so
 vanditvā atthāsi, sā cintesi: „ayaṃ kira p., jānissāmi tāv'
 assa paṇḍitabhāvaṃ vā apaṇḍitabhāvaṃ vā“ ti hatthamuddāya⁷
 pañhaṃ pucchanti Bo-am oloketvā hattham vikāsesi⁸, sā kira
 „kidisaṃ⁹ p-am rājā paradesato ānetvā idāni paṭijaggati na 15
 paṭijaggatīti“ manasā pañhaṃ pucchi, Bo- „hatthamud-
 dāya¹⁰ pañhaṃ pucchati“ natvā pañhaṃ vissajjento muṭ-
 ṭhim akāsi, so kira „ayyo¹¹ mama paṭiññaṃ gahetvā pakkosā-
 petvā idāni rājā gāḷhamuṭṭhijāto na me pubbaṃ kiñci detīti“¹²
 manasā pañhaṃ vissajjesi, sā tassa kathaṃ natvā hattham 20
 ukkhipitvā attano sīsaṃ parāmāsi, ten' idaṃ dasseti: „p-a
 sace kilamasi mayam viya kasmā na pabbajasīti“, taṃ natvā
 M. attano kucchiṃ parāmāsi, ten' idaṃ dasseti „ayyo, mama
 posetabbayuttā bahū, tena na pabbajāmiti“, iti sā hatthamud-
 dāya¹³ pañhaṃ pucchitvā attano āvāsaṃ eva agamāsi, M. pi 25
 taṃ vanditvā rājupatthānaṃ gato, Nandadeviyā payuttā valla-
 bhitthiyo sīhapañjare ṭhitā taṃ kiriyaṃ disvā C-rañño santi-
 kaṃ gantvā „deva Ma-dhe Bheriparibbājikāya saddhiṃ ekato
 hutvā tumhākaṃ r. gaṇhitukāmo te paccatthiko hotīti“ pari-
 bhindimsu, rājā ā.: „kiṃ vo diṭṭhaṃ va sutam vā“ 'ti „mahā- 30

¹ Cks - nuna, Bā pathamaṃ dinne asītigāme? ² Cks - gāmena. ³ Bā - assa ⁴
 Bā pañcasata. ⁵ Bā paribhi-. ⁶ Bā - muṭhāya ⁷ Bā pasāresi. ⁸ Bā hatthamu-
 ṭhāya mam. ⁹ Bā ayyo. ¹⁰ Cks apubbaṃ, Bā dāḷhamuṭṭhiva jāto me kiñci din-
 naṃ pubbaṃ. ¹¹ Bā - muṭhāya.

- rāja paribbājikā bhuñjitvā otaranti Ma-am disvā rājānam hatthatalam viya khalamaṇḍalam viya ca samam katvā 'r. attano hatthagatam kātum na¹ sakkosīti' hattham vikāsesi, Ma-dho pi khaggagahaṇākāram dassento 'katipāhaccayen' assa
- 5 sīsam chinditvā r. attano hatthagatam karissāmīti' mutṭhim akāsi, sā 'sīsam chindāhīti' attano hattham ukkhipitvā sīsam parāmasi, Ma-o 'majjhe va nam chindissāmīti' udaram parāmasīti², appamatto mahārāja hotha, Ma-am ghātetum³ vattatīti⁴, so tāsā katham sutvā cintesi: „na sakkā paṇḍitena
- 10 mayi⁵ dussitum, paribbājikam pucchissāmīti“ so punadivasena, paribbājikāya bhuttakāle tam upasamkamitvā pucchi: „ayye kacci vo Ma-paṇḍito diṭṭho“ ti „āma mahārāja hiyyo me ito bhuñjitvā nikkhamantiyā diṭṭho“ ti, „koci pana vo kathāsallāpo ahosīti“, „sallāpo n' atthi, tam⁶ pana paṇḍito ti sutvā 'sace
- 15 p. idam jānissatīti' hatthamuddāya nam pañham pucchim 'p-a kacci te rājā pasāritahattho na samkucitahattho, kacci saṅgaṇhati na saṅgaṇhatīti' hattham vikāsesim⁷ pi, 'rājā mamaṃ⁸ paṭiññam gahetvā pakkositvā idāni na kiñci detīti' mutṭhim akāsi, athāham 'sace kilamasi mayam viya pabbajāhīti' sīsam parāma-
- 20 sim⁹, so 'mama posetabbā bahū, udarāni pūretabbāni, tena na pabbajāmiti' attano kucchim parāmasīti¹⁰, „p. ayye Mahosadho“ ti, „āma mahārāja paṭhavitale paññāya tena sadiso n' atthīti“, rājā tassā katham sutvā tam vanditvā uyyojesi, tassā gatakāle p. rājupatthānam pavittho, atha nam pucchi: „kacci te p-a
- 25 Bheriparibbājikā diṭṭhā“ ti, „āma mahārāja hiyyo ito nikkhamantiṃ¹⁰ passim, hatthamuddāya sā evam pañham pucchi, aham pi 'ssa⁶ tath' eva vissajjesiu“ ti tāya kathitaniyāmen' eva kathesi, rājā tam divasam pasīditvā p-assa senāpatitṭhānam adāsi, sabbakiccāni tam eva paṭicchāpesi, tassa yaso mahā
- 30 ahosi, rañño yasānantaro va¹¹. So cintesi: „raññā ekappahāren'

¹ Bā onfīs na. ² Ck -tīti. ³ Bā -masi. ⁴ Bā ghaṭetum. ⁵ Bā mayham. ⁶ Bā so. ⁷ Ck ma nugaṇh-. ⁸ all three MSS. -si. ⁹ Bā mama. ¹⁰ Ck -ti. Bā -tā. ¹¹ Bā rañño dinnayasānantarameva.

va mayhaṃ atimahantaṃ issariyaṃ dinnāṃ, rājāno kho pana māretukāmāpi evaṃ karonti yeva, yan nūnāhaṃ 'mama suhaddayo vā na vā' ti rājānaṃ vīmaṇṣeyyaṃ, na kho pana añño jānitum sakkhissati, Bheriparibbājikā nāṇasampannā, sā eken' upāyena jānissatīti¹ bahūni 'gandhamālādīni gahetvā paribbājikāya āvāsāṃ gantvā taṃ pūjetvā vanditvā „ayye tumhehi rañño mama guṇakathāya kathitadivasato paṭṭhāya rājā ajjhottharivā mayhaṃ mahantaṃ yasaṃ deti, taṃ' kho pana sabhāvena vā deti no vā ti na jānāmi, sādhu vat' assa sace eken' upāyena rañño mayi bhāvaṃ² jāneyyāthā³ 'ti ā., sā sādhu 'ti paṭisunitvā punadivase rājagehaṃ gacchamānā va Dakarakkhasapaññaṃ cintesi, evaṃ kir' assā ahosi: „carapuriso⁴ viya ahutvā upāyena rājānaṃ paññaṃ pucchitvā 'p-assa suhaddayo vā na vā' ti jānissāmīti⁵“ sā gantvā katabhattakiccā nisīdi, rājāpi naṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi, tassā etad ahosi: „sace rājā p-assa upari⁶ duhaddayo bhavissati paññaṃ puṭṭho attano duhadayaabhāvaṃ mahājanamajjhe yeva kathessati, taṃ ayuttaṃ ekamante naṃ paññaṃ pucchissāmīti⁷“ sā „raho paccāsiṃsāmi mahārāja⁸“ 'ti ā., rājā manusse paṭikkamāpesi, atha naṃ sā ā.: „mahārāja taṃ paññaṃ pucchissāmīti⁹“, „pucchha ayye, jānanto kathessāmīti¹⁰“, ath' assa sā Dakarakkhasapañhe paṭhamāṃ g. ā.: 196. Sace vo vuyhamānānaṃ sattanaṃ udakaṇṇave (V. p. 75) manussabalim esāno nāvaṃ gaṇheyya rakkhaso anupubbaṃ kathaṃ datvā muñcesi dakarakkhato¹¹ ti. 1646.

Ta. sattanaṃ ti tumhākaṃ mātā ca Nandādevī ca Tikhiṇamantikumāro 25 ca Dhanusekhasahāyo⁷ ca purohito ca Mahosadho ca tumhe cā 'ti imesaṃ sattanaṃ, udakaṇṇave ti gambhīre vitthate udake, manussa - - ti manussabalim gavesanto, gaṇheyyā 'ti thāmasampanno dakarakkhaso udakaṃ dvidhā katvā nikkhamitvā taṃ nāvaṃ gaṇheyya gahetvā ca pana mahārāja ime cha jane mama⁸ anupaṭipāṭiyā dehi taṃ vissajjessāmīti vadeyya atha tvaṃ anu- 30 pubbaṃ kathaṃ datvā muñcesi⁹ dakarakkhato¹⁰ ti¹⁰ kaṃ paṭhamāṃ datvā -pe- kaṃ¹¹ chaṭṭhaṃ datvā dakarakkhato muñceyyāsīti.

¹ Cks na. ² Bā sinehabhā-. ³ Bā ahaṃ atthacarapuriso. ⁴ Bā -ssaṃnīti. ⁵ Bā uttari. ⁶ Cks no? Bā -sā. ⁷ Cks -seka-. ⁸ Cks maṃ. ⁹ Cks -casi. ¹⁰ Cks omīti ti. ¹¹ Bā ka, Ck taṃ.

Taṃ sutvā rājā attano yathājjhāsayaṃ kathento i. g. ā.:

197. Mātaraṃ paṭhamam dajjam bhariyam datvāna bhātaram
tato sahāyam datvāna pañcamaṃ dajjam brāhmaṇam
chatth' āham dajjam attānam,
5 n' eva dajja Mahosadhan ti. 1647.

Ta. chaṭṭhāhan ti ayye pañcama khādite athāham bho dakkarakkhasa
mukham vivarā 'ti vatvā tena mukhe vivāṇe dajjam kaccham bandhivā imam
rajjasirīm aganetvā idāni mam khādā 'ti tassa mukhe pateyyam na tv-eva jīva-
māno Ma-paṇḍitam dadeyyan ti. ettakena ayaṃ pañho nitthito.

- 10 Nātam paribbājikāya rañño Mahāsatte suhadayattam, na
pana ettaken' eva p-assa guṇo pākaṇo hoti, ten' assā etad'
ahosi: „āham' mahājanamajjhe etesaṃ guṇam kathessāmi rājā
tesaṃ aguṇam kathetvā p-assa guṇam kathessati, evam p-assa
guṇo nabhe cando viya pākaṇo bhavissatīti“ sā sabbam' ante-
15 purāvacaṇam janam sannipātāpetvā ādito paṭṭhāya puṇa rājā-
nam tam eva pañham pucchitvā tena tath' eva vutte „mahā-
rāja tvaṃ 'paṭhamam mātaram dassāmiti' vadasi', mātā nāma
mahāguṇā tuyhaṃ ca mātā na aññesaṃ mātu sadisā, bahūpa-
kāra te esā“ ti tassā guṇam kathenti gāthadvayam ā.:

- 20 198. Posetā¹ te janettī ca digharattānukampikā
Chambhī² tayi paduṭṭhasmiṃ³ paṇḍitā atthadassini
aññaṃ upanisaṃ katvā vadhā tam parimocayī. 1648.

199. Tam tādisiṃ paṇadadiṃ orasaṃ gabbhadhāriṇam
mātaram kena dosena dajjāsi dakarakkhato⁷ ti. 1649.

- 25 Ta. posetā⁴ ti daharakāle dve tayo vāre nahāpetvā pāyevā posesi, di-
gha--ti cirakālam mudunā hitacittena anukampikā, Chambhī⁵ tayi pa-
duṭṭhasmiṃ ti yadā tayi Chambhī⁶ nāma brāhmaṇo padussi tadā tasmim tayi
paduṭṭhe sā paṇḍitā atthadassini aññaṃ tava patirūpakaṃ katvā tam vadhā¹⁰
parimocayī¹¹. Cūlanissa kira Mahācūlani nāma pitā ahoṣi, sā imassa daharakāle
30 purohitena saddhīm methunaṃ patisevitvā tam rājanaṃ visena māretvā brāh-
maṇassa chaṭṭam ussāpetvā tassa aggamahesi hutvā tena¹² ekadivasam¹³ amma

¹ Ck^s ayaṃ. ² Ck^s sabbe. ³ Bā -esi. ⁴ Bā postā. ⁵ Ck^s jambhī, Bā chabbhī.
⁶ Bā paṇḍassasi. ⁷ Bā -ino, Ck^s -ano. ⁸ Ck^s jambhī, Bā chambhī. ⁹ Ck^s jambhī,
Ck^s Bā chambhī. ¹⁰ Ck^s vadhāya. ¹¹ Ck^s parimocesi, Ck^s parimocesi. ¹² Ck^s
omit tena. ¹³ Ck^s add cūlanikumāraṃ.

chāto 'mhīti vutte puttassa phāṇitena¹ khajjakam dāpesi, atha nam makkhikā
 parivārayimso, so imam nimmakkhikam katvā khādisssāmīti thokam paṭikkamitvā
 bhūmīyam phāṇitabindūni pāṭetvā attano santike makkhikā poṭhetvā palāpesi,
 tā gantvā itaram phāṇitam parivārayimso, so nimmakkhikam katvā khajjakam
 khāditvā hatthe dhovitvā mukham vikkhāletvā pakkāmi, brāhmaṇo tassa kiriyaṃ 5
 disvā cintesi: ayaṃ idān' eva iminā upāyena nimmakkhikam phāṇitam khādati
 vuddhippatto mama r. na dassati idān' eva nam māremīti², so tam attham
 Talatādeviyā ārocesi, sā sādhu deva aham taya sinehena attano sāmikam pi
 māresim, iminā me ko attho, mahājanikaṃ pana akatvā³ rahassena nam mā-
 ressamā 'ti brāhmaṇam vañcetvā atth' eso upāyo ti paṇḍitā⁴ upāyakusalā⁵ 10
 bhattakāram pakkosāpetvā samma mama putto C-kumāro tava putto Dhanu-
 sekkakumāro⁶ ca ekadivasaṃ jātā ekato va kumārapihāren' eva vadḍhitā piya-
 sabhāyaka, Chambhibr. mama puttaṃ māretukāmo, tam tassa jīvitaḍḍhanam dehīti
 vatvā sādhu devi kiṃ karomīti vutte mama putto abhiñham tava gehe hotu
 tvaṃ ca so ca⁷ katipāham nīrasamkabhāvattāyā mahānase yeva supatha⁸ tato 15
 nīrasamkabhāvaṃ natvā tumhākaṃ sayanaṭṭhāne elakattḥīni ṭhapetvā manussā-
 nam nipajjanavelāya mahānase aggim datvā kañci⁹ ajānāpetvā mama ca tava ca
 puttaṃ gahetvā aggadvāren' eva nikkhamitvā tīroraṭṭham gantvā mama puttassa
 rājaputtabhāvaṃ anavikaritvā jīvitaṃ anurakkhā 'ti ā, so sādhu 'ti sampaṭicchi,
 ath' assa sā ratanasāram adāsi, so tathā katvā kumāram¹⁰ ādāya Maddaraṭṭhe 20
 Sāgalanagaraṃ gantvā rājānam upaṭṭhahi, so porāṇakabhattakāram apanetvā
 tassa tam ṭhānantaraṃ¹¹ adāsi, dve pi kumārā tena saddhim yeva rājanivesanaṃ
 gacchanti, rājā kass' ete¹² kumārā ti pucchi, bh-kārako mayham puttā ti ā
 nanu visadisā¹³ ti, dvinnam itthinaṃ puttā devā 'ti, te gacchante kāle vissasikā
 hutvā Maddaraṇño dhītāya saddhim rājanivesane yeva kilanti, atha C-kumāro ca 25
 rājadhītā ca abhiñhadassauena aññamaññaṃ paṭibaddhacittā ahesum, kilanaṭṭhān
 kumāro rājadhītaram bheṇḍukaṃ¹⁴ pi pāsakam pi āharāpeti, anāharantim¹⁵ sīse
 paharati, sā rodāti, ath' assā saddam sutvā rājā kena me dhītā pahaṭā ti
 vadati, dhātīyo āgantvā pucchanti, kumārikā sae' abam iminā pahaṭ' amhīti
 vakkhāmi pitā me etassa rājānam karissatīti tasmiṃ sinehena na katheti, nāham 30
 kenaci pahaṭā ti vadati, ath' ekadivasaṃ rājā paharantaṃ addasa, disvā tassa
 etad aho: ayaṃ kumāro na bhattakārakena sadiso abhirūpo pasādiko ativiya
 asambhito, na iminā tassa puttana bhavitabban ti so tato paṭṭhāya tam pari-
 gaṇhati, dhātīyo kilanaṭṭhāne khādanīyam āharitvā rājadhītāya denti, sā aññesaṃ
 pi dāraḍḍhanam deti, te jāṇunā patiṭṭhāya oṇamitvā gaṇhanti, C-kumāro ṭhitako 35
 va hatthato acchinditvā gaṇhati, rājā tam pi kiriyaṃ addasa, ath' ekasmiṃ
 divase C-kumārassa bheṇḍuko¹⁶ raṇño cūlasayanassa hetṭhā pāvisi, kumāro tam
 gaṇhanto attano issaramānena imassa paccantaraṇño na hetṭhāsāyane bha-

¹ Bā adds saddhim. ² Bā -essāmīti. ³ Bā mahārāja ekam pana ajānāpetvā. ⁴
 Bā -am. ⁵ Ck -khara. ⁶ Bā tañca pana teca. ⁷ Bā suppatha. ⁸ Bā ki-.
 Bā -rañca puttāñca. ¹⁰ C Bā ṭhānam. ¹¹ Ck ene. ¹² Bā nanu dve asadisā.
¹³ Bā geṇḍu-. ¹⁴ all three MSS. -ti. ¹⁵ Bā ge-.

vissāmīti¹ daṇḍakena nīharitvā gaṇhi, rājā tam pi kiriyam diṣvā nissamsayen²
 eva³ na bhattachārakassa putto ti tam pakkosāpetvā kassa⁴ ete puttā ti pucchi.
 mayham devā⁵ 'ti, aham tava puttañ ca aputtañ ca jānāmi, sabhāvam me kathehi,
 no ce kathesi jīvitān te n' atthitī khaggañ uggiri, so maraṇābhayabbhito kathemi
 5 deva raho pana paccāsiṃsāmīti vatvā rañña okāse kate abhayam yācivā yathā-
 bhūtañ ārocesi, rājā tatvato nātvā attano dhītarañ alamkaritvā tassa pādapari-
 cārikam katvā adāsi, iti tesam pana palātadivase bhattachārako C-kumāro ca
 bhattachārakaputto ca mahānase paditte yeva daḍḍhā ti sakalanagare bhāhalam
 ahoṣi, Talatādevī⁶ tam pavattiṃ sutvā brāhmaṇassa āroceṣi: deva ambhākam⁷
 10 manoratho matthakam patto, te kira tayo pi bhattagehe yeva daḍḍhā ti, so
 tuṭṭhahattho ahoṣi, Talatādevī⁸ C-kumārassa atthini⁹ elakattini āharāpetvā
 brāhmaṇassa dassetvā daḍḍhāpesi. Imam attham sandhāya paribbājikā aññaṃ
 upanisañ katvā vadhā tam parimocayitī ā., sā hi elakattini manussatthini
 dassetvā tam vadhā mocesi, orasan ti yāya tvam ure katvā vadḍhito orasam¹⁰
 15 piyam manāpam, gabbha - - ti yāya tvam kucchina dhārito evarūpam mātaram
 kena dosena dakarakkhassa dassasi.

Tam sutvā rājā „ayye bahū¹¹ mama mātu guṇā¹², ahañ c'
 assā mama upakārābhāvañ jānāmi, tato pi pana maṃ¹³ eva
 guṇā¹⁴ bahutarā¹⁵ ti mātu aguṇam kathamto gāthadvayam ā.'

20 200. Daharā viya alamkārañ dhāreti apilandhanam,
 dovarike anikatthe ativelam pajagghati, 1650.
 201. Tato pi paṭirājānañ sayam dūtāni sāsati,
 mātaram tena dosena dajj¹⁶ āhañ dakarakkhato¹⁷ ti. 1651.

Ta. daharā viyā 'ti mahallikāpi hutvā taruṇi viya, dhāretitī pilandhati,
 25 apilandhanan ti pilandhitum pi¹⁸ ayuttam, sā kira vajirapūritam kaṇcana-
 mekhalam pilandhitvā rañño amacehi saddhim mahātale nisinnakāme aparāparam
 caṃkamati, mekhalāsaddena rājanivesanañ ekaññam hoti, pajagghatitī ete
 dovarikaceṭṭake ca hatthiācariyādi ke anikatthe ca ye etissā ucchitthakam pi bhuñ-
 jituñ ayuttarūpā te pi āmantetvā tehi saddhim ativelam mahāhasitañ hasati¹⁹,
 30 paṭirājānañ ti paṭirājūnañ, sayam dūtāni sāsati mama vacanena
 sayam paṇṇam likhitvā dūte pesesi, mama mātā kāme paribhūjanavayasmim
 yeva thitā asukarājā kira āgantvā tam ānetū²⁰ 'ti, te mayam rañño upatthakā
 kasmā no evam vadesitī paṭipañṇāni pesenti, tesu parisamajhe vācīyamānesu
 mama sisam chindanakālo viya hoti, tena nañ dosena Dakarakkhassa dammitī.

¹ B^d bethā sayaham na pavisāmīti. ² C^{ks} nicchanesa. ³ C^s talātā-, B^d calāka-.

⁴ B^d tumbākam. ⁵ B^d adda ti saññeya. ⁶ C^{ks} bahum. ⁷ C^{ks} guṇam. ⁸ C^{ks}
 mamamevā aguṇā, B^d maneva aguṇā. ⁹ C^k -ano, B^d -ino. ¹⁰ C^{ks} omit pi. ¹¹
 C^{ks} hasitī. ¹² C^{ks} netū.

„Mahārāja¹ mātaraṃ tāva iminā dosena dehi, bhariyā pana te guṇavatīti²“ tassā guṇaṃ kathenti

202. Itthigumbassa pavarā accantapiyavādini³

anuggatā⁴ silavatī chāyā va anapāyini 1652.

203. Akkodhanā⁵ paññavatī paṇḍitā atthadassini⁶,

ubbariṃ kena dosena dajjāsi dakarakkhato⁷ ti āha. 1653.

Ta itthigumbassā⁸ ti itthigūṇassa, anuggatā⁹ ti daharakālato paṭṭhāya anugatā¹⁰, akkodhanā ti ādiko pan' assā guṇe kathenti¹¹ Maddaraṭṭhe Sāgalanagare vasanakāle pabaṭṭa¹² pi¹³ tava āṇākarapabbhayena¹⁴ tayi sinehena mātā-pitunnāṃ na kathesi, evaṃ esā akkodhanā paññavatī p-ā atthadassini¹⁵, idaṃ 10 daharakāle akkodhanādhivāsaṃ sandhāyāha, ubbariṃ ti orodham, evaṃ guṇa-sampannāṃ Nandādeviṃ kena dosena dakarakkhasassa dassasīti vadati.

So tassā agūṇe kathento

204. Khiddāratīsamāpannaṃ anattavasam āgataṃ

sā maṃ sakānaṃ puttānaṃ ayācaṃ¹⁶ yācate dhaṇaṃ. 1654. 15

205. So 'haṃ dadāmi sāratto bahūṃ uccāvacaṃ dhaṇaṃ,

suduccajaṃ cajitvāna pacchā socāmi dummāno,

ubbariṃ tena dosena dajjāmi dakarakkhato¹⁷ ti āha. 1655.

Ta anattavasamāgataṃ ti¹⁸ khiddaratīyā kāmakiḷaya anattakārakānaṃ kilesānaṃ vasaṃ āgataṃ maṃ viditvā, sā maṃ ti sā Nandādevi maṃ 20 sakānaṃ puttānaṃ ti yaṃ mayā attano puttānaṃ ca dhitānaṃ ca bhariyānaṃ ca dinnāni pīḷandhanaṃ taṃ ayācitapubbarūpaṃ¹⁹ mayhaṃ debhīti yācanti²⁰, pacchā socāmi²¹ ti sā dutiyadvase imāni pīḷandhanāni raññā mama dinnāni āharathā etāni²² tesāni rodantānaṃ omūcivā gaṇhati, athāhaṃ te rodamāne mama santikaṃ āgate disvā pacchā socāmi²³ ti evaṃ dosakārikā esā, iminā naṃ 25 dosena dakarakkhasassa dassasīti.

Atha naṃ paribbājikā „imaṃ tāva iminā dosena dehi, kaṇiṭṭho pana Tikhiṇamantikumāro upakārako, taṃ kena dosena dassasīti“ pucchanti

¹ Bā atha paribbājikā mahārāja. ² Bā bahupakārā. ³ Bā -bhāṇini. ⁴ Bā anubbatā. ⁵ Bā aññodhanā, C^k akkodhati, C^s akkodhetī. ⁶ C^k -ano, Bā ino. ⁷ Bā anubbatā. ⁸ so all three MSS. ⁹ Bā katheti. ¹⁰ C^k adds ti. ¹¹ Bā pibitā, B^s pititā. ¹² C^s āṇākarāṇā-, Bā ākāraṇa-. ¹³ C^k āy-. ¹⁴ C^s -ano, Bā -ino. ¹⁵ Bā adds tāya. ¹⁶ Bā āyācitabbarūpaṃ, C^k āyācitapubbarūpaṃ, C^s āyācitāṃ pubbaṃ rūpaṃ. ¹⁷ Bā -ati. ¹⁸ Bā āharāpesi.

206. Yen' ocitā jānapadā¹ ānitā ca paṭiggaham
ābhatam² pararajjehi³ abhiṭṭhāya⁴ bahum dhanam 1656.
207. Dhanuggahānam pavaram sūram Tikkhiṇamantinam
bhātaram kena dosena dajjāsi dakarakkhato⁵ ti āha. 1657.
- 5 Ta. ocitā ti vaddhitā, paṭiggahan ti yena ca tumhe paradese vasanta
puna geham ānitā, abhiṭṭhāya 'ti abhibhavitvā, Tikkhiṇamantinam ti tikhina-
paññam, so kira mātu brāhmaṇena saddhim⁶ vasauakāle jāto, ath' assa vud-
dhippattassa brāhmaṇo khaggaṃ batthe datvā imam gabetvā mam upaṭṭhahā 'ti
ā, so brāhmaṇam pitā me ti saññāya upaṭṭhāsi, aha nam eko amacco kumāra
10 na tvaṃ etassa putto tava kucchigatakāle Talatādevi⁷ rājānam maretvā etassa
chattam usāpesi tvaṃ Mahācūlanirāṇṇo putto ti ā, so kuffhitvā ekena nam
upāyena 'māressāmiti rājakulam pavisanto tam khaggaṃ ekassa pādamūlikassa
datvā aparām āha: tvaṃ rājadvāre mam' esa khaggo ti iminā saddhim vivādam
kareyyasīti vatvā pāvisi, te kalaham akāmsu, so kim esa kalaho ti ekam purisam
15 pesesi, so āgantvā khaggaṭṭhāya 'ti ā.⁸ brāhmaṇo sutvā kim etan ti pucchi, so
kira tumhehi mama dinnakhaggo aññassa santako ti. kim vadesi tāta 'ti⁹, tena
hi āharāpemi¹⁰ sañjānissatha tan ti āharāpesīti, so tam āharāpetvā¹¹ kosato
nikkaḍḍhitvā passathā 'ti¹² sañjānapento viya upagantvā ekappahāraṇ' ev' assa
sīsam chinditvā attano pādamūle pātesi, tato rājageham paṭijeggitvā nagaram
20 alamkaritvā tassa abhiseke upanīte mātā Cūlanikumārassa Maddaraṭṭhe vasana-
bhāvam ācikkhi, tam sutvā rājakumāro senaṅgaparivuto ta. gantvā bhātaram
ānetvā r. paṭicchāpesi, tato paṭṭhāya tam Tikkhiṇamantīti sañjāniṃsu, paribbājikā
tam evarūpaṃ bhātaram kena dosena dakarakkhasassa dassasīti pucchi.

Rājā tassa dosam kathento

- 25 208. Mayācitā¹³ jānapadā ānitā ca paṭiggaham
ābhatam pararajjehi abhiṭṭhāya⁴ bahum dhanam, 1658.
209. Dhanuggahānam pavaro sūro tikkhiṇamanti ca¹⁴
mayā so¹⁵ sukhito rājā atimaññati dārako, 1659.
210. Upaṭṭhānam pi me ayye na so eti yathā pure,
30 bhātaram tena dosena
dajj' āham dakarakkhato⁵ ti āha. 1660.

Ta. pararajjehiṃ imassa mayā pararajjato¹⁶ bahum dhanam ābhatam.
ayaṇ¹⁷ ca pararajje vasanto puna imam geham ānetvā esa mayā mahati yase

¹ Ck^s -daib. ² B^d āga-. ³ Ck^s B^d -ebhi. ⁴ B^d -tthāya. ⁵ Ck^s -ano, B^d -ino.
⁶ Ck^s -i. ⁷ Ck^s talāta-, B^d calāka-. ⁸ B^d tam attham ārocesi in the place of
āha. ⁹ B^d tāta, omitting ti. ¹⁰ B^d -pehi. ¹¹ B^d sañjānissāmi na āha so tam
āharāpetvā: ¹² B^d passate ti. ¹³ so C^s for may' ocitā? B^d payojitā, Ck^s māya-
citā. ¹⁴ so B^s; C^s B^d -mantino, Ck^s -mantagaṃ. ¹⁵ B^d yaṃ. ¹⁶ Ck^s uparaj-
jato. ¹⁷ C^s sayāṇ, B^d ahaṇ.

patitthāpito ti mañ vadati, yathā pure ti pure pāto va āgacchati idāni pana na tathā etl, imināhañ dosena dakarakkhasassa dassāmiti.

Paribbājikā „bhātu tāva dōso hotu, Dhanusekhakumāro pana tayi sinehagunayutto bahūpakāro“ ti tassa guṇaṃ kathenti

211. Ekarattena ubhayo tuvañ ca¹ Dhanusekhavā 5
ubhato jāt' ettha Pañcālā sahāyā susamāvayā², 1661.

212. Cariyā tañ anubandhittho ekadukkhasukho tava
ussukko te divārattim sabbakiccesu vyāvaṭo,
sahāyaṃ kena dosena dajjāsi dakarakkhato³ ti. 1662.

Ta. Dhanusekhavā ti dhanusekhatāya Dhanusekhakumāro cā 'ti a., 10
etthā 'ti idh' eva nagare, Pañcālā ti Uttarapañcālanagare jātattā evamivohārā,
susamāvayā⁴ ti suṭṭhu samāvayā⁵, cariyā tañ anubandhittho ti dahara-
kāle janapadacārikāya pakkantañ tañ anubandhi chāyā va na vijahi, ussukko
ti tava kiccesu rattindivañ ussukko chandajāto niccavyāvaṭo, tañ kena dosena
dakarakkhasassa dassasīti. 15

Ath'assa rājā dosaṃ kathento

213. Cariyāya⁶ ayañ ayye⁷ pajagghittho mayā saha,
ajjāpi tena vaṇṇena ativelāñ pajagghati. 1663.

214. Ubbariyāpi me ayye mantayāmi rahogato
anāmantā⁸ pavisati pubbe appaṭivedito. 1664. 20

215. Laddhavāro⁹ katokāso ahirikañ anādarañ
sahāyaṃ tena dosena dajj' āhañ dakarakkhato³ ti. 1665.

Ta. ajjāpi tena vaṇṇenā 'ti yathā cariyāya¹⁰ pubbe mañ¹¹ anu-
bandhanto mayā anāthena saddhiñ ekato bhuñjanto sayanto hatthañ paharivā
mahāhasitañ hasi ajjāpi tath' eva hasati duggatakāle¹² viya mañ passati¹⁴, 25
anāmantā ti raho¹³ N-deviyā saddhiñ mantente pi mayi ajānāpetvā sāhasā pa-
visati, iminā dosena tañ ahirikañ anādarañ dakarakkhasassa dassāmiti.

Paribbājikā „etassa tāv' esa doso hotu, purohito pana te bahūpakāro“ ti tassa guṇaṃ kathenti

216. Kusalo sabbanimittānañ rudaññū āgatāgamo 30
uppāde supine yutto niyyāne ca pavesane 1666.

¹ Cks tvañca, Bā tvañceya. ² so Bā; Ck -cayā, C -ācasā. ³ Cks -ano, Bā -ino.

⁴ Cks -āvasā. ⁵ Ck -avasā, C sammasā. ⁶ Bā cariyāmañ. ⁷ Cks ayyo, Bā

ayyañ ayye. ⁸ Cks -tāva, Bā -to. ⁹ Bā -dvāro. ¹⁰ Cks -tāya. ¹¹ Bā sañ.

¹² Cks dutta-. ¹³ Bā sarati.

217. Paddho¹ bhummantalikkhasmim nakkhattapadakovido,
brāhmaṇaṃ kena dosena dajjāsi dakarakkhato ti āha. 1667.

Ta, sabba -- ti iminā nimittenā idam bhavissati iminā idan ti sabbanti-
mittesu kusalo, rudaññū ti sabbarāvaṃ jānāti, uppāde ti candaggāhaṃ suri-
5 yaggāhaṃ ukkāpātadisaḍḍāhādike¹ uppāde, supīne yutto ti supīne ca tassa
nipphattiṃ jānauvasena yutto, niyyāne ca pavesane ti iminā nakkhattena
niyyāyitabbaṃ iminā pavisitabban ti jānāti, paddho¹ ti cheko paṭibalo bhū-
miyaṃ antalikkhe ca dosagune jānitum samatto, nakkhatta -- ti atthavīsatiyā
n-koṭṭhāsesu cheko, taṃ kena dosena dakarakkhasa dassasīti.

- 10 Rājā dosaṃ kathento

218. Parisāyam pi³ me ayye ummīletvā⁴ udikkhati,
tasmā ajja⁵ bhamuṃ luddaṃ
dajj' āhaṃ dakarakkhato⁶ ti āha. 1668.

T. a.: ayye esa maṃ parisamajjhe olokento pi akkhini ummīletvā kuddho
15 viya udikkhati. tasmā evaṃ atikkamitvā ṭhitabhamuṃ⁷ rosena⁸ ukkhittabha-
mukaṃ viya luddaṃ bhayānakaṃ āhaṃ taṃ dakarakkhasassa dassamīti.

Tato paribbājikā „mahārāja tvaṃ mātaraṃ ādim katvā
ime pañca dakarakkhasassa dammīti vadasi, evarūpaṃ ca siri-
vibhavaṃ aganetvā attano jivitaṃ pi⁹ Mahosadhapaṇḍitaṃ
20 atthāya¹⁰ dammīti vadasi, kā tassa guṇaṃ passīti“ pucchanti
imā gāthā ahhāsi:

219. Sasamuddapariyāyaṃ mahim sāgarakuṇḍalaṃ
vasundharaṃ āvasasi amaccaparivārīto. 1669.
220. Cāturanto mahārattṭho vijitāvī mahabbalo
25 pathavyā ekarājāsi, yaso te vipulaṃ gato¹¹. 1670.
221. Solasitthisahassāni āmuttamanikūṇḍalā
nānājanapadā nariyo¹² devakaññūpamā subhā. 1671.
222. Evaṃ sabbaṅgasampannaṃ sabbakāmasamiddhinaṃ
sukhitānaṃ piyaṃ dīghaṃ jivitaṃ āhu khattiya. 1672.
30 223. Atha tvaṃ kena vaṇṇena kena vā pana hetunā
paṇḍitaṃ anurakkhanto paṇaṃ cajasi duccajan ti. 1673.

¹ so Cks: Bd paṭho. ² Cks -pātasadisa-. ³ Cks parisānam pi. ⁴ Cks milayitvā,
Bd ummīlitvā. ⁵ Bd hīca. ⁶ Cks -ano, Bd -ino. ⁷ Bd ṭhitaṃ-. ⁸ Bd amānā-
pena. ⁹ Cks omit pi. ¹⁰ Cks omit atthāya. ¹¹ Cks -laggato. ¹² Bd nārīm.

Ta. sasamudda -- ti samuddaparikkhepena samannāgatañ, sāgara -- ti parikkhipitvā ʔhitassa sāgarassa kuṇḍalabhūtañ, vijitāvīti vijitasamgāmo, ekaṛājā ti aññassa attanā sadisassa rañño abhāvato eko va rājā, sabba-kāma -- ti sabbesam pi vatthukāmakilesakāmānañ samiddhiyā samannāgatūnañ, sukhitānañ ti evarūpānañ sukhitānañ sattānañ evaṃ sebbāṅgasam- 5 pannāñ jīvitāñ dīgham eva piyañ na te appaṃ jīvitam icchanīti paṇḍitā vadanti, pāṇaṃ ti evarūpañ attano jīvitāñ kasmā p-aṃ anurakkhanto cajasīti.

So tassā kathaṃasutvā p-assa guṇe kathento imā g. abhāsi:

224. Yato pi¹ āgato ayye mama hatthañ Mahosadho
nābhijānāmi dhīrassa aṇumattam pi dukkatañ. 1674. 10
225. Sace ca² kismici³ kāle maraṇaṃ me pure siyā
putte ca me paputte ca sukhāpeyya Mahosadho. 1675.
226. Anāgatañ paccuppannañ sabbam atthañ vipassati
anāparādhakammañ taṃ na dajjañ dakarakkhato⁴ ti. 1676.

Ta. kismicīti³ kismiñci⁵, sukhāpeyyā⁶ 'ti sukhasmim yeva patitthā- 15 peyya, sabbam atthañ ti etañ anāgatañ paccuppannañ c' eva atitañ ca sabbam atthañ sabbaññū Buddho viya jānāti, anāparādha -- ti kāyikakam-mādīsū aparādharahitañ, na dajjañ ti ayye evaṃ asamadhurañ p-aṃ nāhañ dakarakkhasassa dassamīti Mahāsattassa guṇe candamaṇḍale paharanto⁶ viya ukkhipitvā kathehi. 20

Iti imañ jātakam yathānusandhippattam⁷. Atha paribbā-jikā cintesi: „ettakenāpi na paṇḍitassa guṇā pākātā honti, sakalanagaravāsīnañ majjhe sāgarapitthe vāsitatelañ⁸ vipa-kirantī viya te⁹ pākāte karissāmīti“ rājānañ¹⁰ gahetvā pāsādā oruyha rājaṅgaṇe āsanañ paññāpetvā ta. nisīdāpetvā¹¹ nāgare 25 sannipātāpetvā puna rājānañ ādito patthāya Dakarakkhasa-paṇham pucchitvā tena hetthā kathitanayen' eva kathitakāle nāgare āmantetvā

227. Idaṃ suṇoṭha Pañcālā Cūḷaniyassa bhāsitañ
paṇḍitañ anurakkhanto pāṇaṃ cajiati duccajam. 1677. 30

¹ Ck^o yathāpi. ² Bā va. ³ Bā kimhica. ⁴ Ck^o -ano, Bā -ino. ⁵ Ck^o kismici, C^o kismiñci. ⁶ Bā evaṃ so mahāsattassa g. candamaṇḍalañ uddharanto. ⁷ Bā -dhiṇā matthakam patta boti. ⁸ Bā āsittatelañ. ⁹ Bā -kirantañ tassa guṇe. ¹⁰ Ck^o rājānañ. ¹¹ Ck^o nisīditvā.

228. Mātu bhariyā ca bhātuc ca sakhino brāhmaṇassa ca
attano cāpi Pañcālo channaṃ cajati jīvitaṃ. 1678.

229. Evaṃ mahiddhikā paññā¹ nipuṇā sādhu-cittanī
ditṭhadhamme hitatthāya samparāye sukhāya cā² 'ti. 1679.

5 Ta mahiddhikā ti mahantaṃ atthaṃ gahe tvā³ hitā, ditṭhadhamme -- ti
imasmiṃ yeva ca attabhāve hitatthāya paralokasukhatthāya ca hoti.

Iti ratanagharassa maṇikkhandhena kūṭaṃ gaṇhanti viya
Mahāsattassa guṇehi desanākūṭaṃ gaṇhi. Dakara⁴ khaṣa-
pañho niṭṭhito. Niṭṭhitā va⁵ sabbaso Mahāummaṃgassa
10 vaṇṇanā. Jātakasamodhān⁶ c'ettha⁷:

230. Bheri Uppalavaṇṇāsi, pitā Suddhodano ahu,
mātā āsi Mahāmāyā, Amarā Bimbisundarī. 1680.

231. Suvo ahosi Ānando, Sāriputto 'si¹ Cūlanī,
Mahosadho lokanātho, evaṃ dhāretha jātakaṃ 'ti². 1681.

15 232. Kevaṭṭo Devadatto 'si⁴ Talatā³ Cullanaudikā⁵,
Pañcālacaṇḍī sundarī⁶, devī cāsi yasassikā. 1682.

233. Ambaṭṭho āsi Kāvindo, Poṭṭhapādo ca Pukkuso,
pilotiko ca Devindo, Senako cāpi saccako. 1683.

234. Devī 'dumbarā ditṭhamaṅgalikā Sālikā cāpi kuṇḍalī
20 Videho Lāludāyitī⁸. 1684.

¹ Bā ca. ² Bā vaṇṇanā satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āhāritvā evaṃ na bhik-
khare tathāgato idāneva paññavā pubbe pi paññavā yevā ti vatvā jātakāṃ sa-
modhānento osānagāthaṃ āha. ³ Bā cūlanī brahmadatto anukevaṭṭo moggalāno.
⁴ Bā āsi devadatto. ⁵ Bā calākā. ⁶ Bā tūlanandā va nandadevī ca ampikā. ⁷
Ck⁸ -ra. ⁸ Bā ends thus: sundarī sālikā mallikā ahu|| udumparadevī gotamī,
ampattho āsi kāvindo| poṭṭhapādo ca pukkuso| anuruddho ca pañcālacaṇḍo||
devindo soṇadāntako, senako kassapa| abhū, vedeḥo lāludāyiko|| mahosadho loka-
nātho| evaṃ dhāretha jātakanti|| mahosadha-jātakāṃ niṭṭhitanti|| C⁸ after lāludāyitī
adds: paññāvaraṃ gatā mayhaṃ sañjātā maṇamandire tosayanti janaṃ sabbāṃ
vuddhiṃ gacchatu sabbadā|| paṭisandhimānusi bhogā vāsanāpiṭakattaye dānaṃ
sīlamayā paññā mama hotu bhavē bhavē||.

10. Vessantarajātaka.

Phusati varavaṇṇabhe ti. Idam S. Kapilavatthum
 upanissāya Nigrodhārāme v. pokkharavassam ā. kathesi. Yadā hi S.
 pavattavaradhammacakko anukkamena Rājagaham gantvā ta. hemantaṁ
 vītināmetvā Udāyittherena maggadesikena vīsatikhīṇāsavasahassapari-
 vuto paṭhamagamanena K-vatthum agamāsi tadā Sakyarājāno „am-
 hākam nātisettham passissāmā“¹ ti sannipatitvā Bhagavato vasanattā-
 nam vimamsamānā „Nigrodhasakkassārāmo ramaṇiyo“ ti sallakkhetvā
 ta. sabbam paṭijagganavidhiṁ katvā gandhapupphādihatthā paccugga-
 manam karontā sabbālāmākārapatimaṇḍite daharadahare nāgaradārake
 ca nāgaradārikāyo ca paṭhamam pabhiṁsu tato rājakumāre ca r-ku-
 māriyo ca, tesam antarā sāmam gandhapupphacunṇādīhi S-ram pūjaya-
 mānā Bhagavantaṁ gahetvā N-ārāmanam eva agamaṁsu, ta. Bh. vīsati-
 sahassakhīṇāsavaparivuto paṇṇattavarabuddhāsane nisīdi. Sākiyā mā-
 najātiyā¹ mānatthaddhā, te „Siddhatthakumāro amhehi daharataro
 amhākam kaniṭṭho bhāgineyyo putto nattā“² ti cintetvā te dahara-
 dahare rājakumāre āhaṁsu: „vandatha, mayam tumhākam piṭṭhito
 nisīdissāmā“³ ti, tesu avanditvā nisinnesu Bh. tesam ajjhāsayaṁ olo-
 ketvā „na mam nātayo vandanti, handa dāni vandāpessāmīti“ abhiññā-
 pādakam jhānam samāpajjitvā vuṭṭhāya ākāsam abhuggantvā tesam
 sise pādapaṁsum ekiramāno viya gaṇḍambarukkhāmūle³ yamakapāṭi-
 hāriyasadisam pāṭihāriyam akāsi. Rājā nam acchariyam disvā āha:
 „bhante tumhākam jātadivase Kāladevalassa vandanattham“⁴ upanītā-
 nam vo pāde parivattetvā brāhmaṇassa matthake ṭhite disvā aham
 tumhe vandim, ayam me paṭhamavandanā, vappamaṅgaladivase jam-
 buccchāyāya sirisayane nisinnānam vo jambucchāyāya aparivattanam
 disvāpi tumhākam pāde vandim, ayam me dutiyavandanā, idāni mayā⁵
 aditṭhapubbapāṭihāriyam disvāpi tumhākam pāde vandāmi, ayam me
 tatiyavandanā“ ti, raṇṇā⁶ pana vandite avanditvā ṭhātum samattho
 nāma eka-Sākiyo pi nāhosi, sabbe vandimsu yeva. Iti Bh. nātayo
 vandāpetvā ākāsatō otaritvā paṇṇattāsane nisīdi, nisinne ca.⁷ Bhagavati
 sikkhāpatto⁸ nātisamāgamo ahosi, sabbe ekaggacittā hutvā nisīdimsu,
 tato mahāmegho vuṭṭhahitvā pokkharavassam vassi, tambavaṇṇam⁹
 udakam heṭṭhā viravantaṁ gacchati, ye temetukāmā¹⁰ te tementi, atemetu-

10. Cfr. Bv. & Cp. p. 78. Bigandet, Gaudama p. 36 Beal, Catena p. 5.
 J. R. A. Soc. 1870 p. 170. Ralston, Tibetan Tales p. 257. ¹ Bā -tikā. ² Bā -o.
³ Bā ka-. ⁴ Bā vandāpahattham. ⁵ Bā imam. ⁶ Cks -o. ⁷ Cks va. ⁸ Ck
 sikkhāpatto, C sīvāpatto. ⁹ Cks -paṇṇam. ¹⁰ Bā temi.

kāmassa sarīre bindumattam pi na patati, tam disvā sabbe acchari-
yabbhutacittā¹ jātā ahesum, „aho acchariyam aho abbhutam aho
Buddhānam ānubhāvātā² yesam, nātisamāgame evarūpam pokkhara-
vassam vassīti“ katham samuṭṭhāpesum. Tam sutvā S. „na bhi. i.
5 p. pi mama nātisamāgame mahāmegho p-vassam vassi yevā“ 'ti vatvā
tehi³ yācito a. ā.:

Atīte Siviratthe Jetuttaranagare Sivimahārājā
nāma r. karonto⁴ Sañjayaṃ⁵ nāma puttam paṭilabhi. So tassa
vayappattassa Maddarājadhītarāṃ Phusatim nāma rājakaññaṃ
10 ānetvā r. niyyādetvā Phusatim aggamaheśim akāsi. Tassāyaṃ
pubbayogo. Ito hi ekanavutikappe Vipassī nāma Satthā lokē
udapādi, tasmim Bandhumatīnagaraṃ upanissāya Kheme migadāye
vihārante eko rājā rañño Bandhumassa anagghena can-
danasārena saddhim satasahassagghanikaṃ suvaṇṇamālāṃ pe-
15 sesī, rañño pana dve dhītarō ahesum, so tam paṇṇākāraṃ⁶
tāsaṃ dātukāmo hutvā c-sāraṃ jeṭṭhikāya adāsi su-mālāṃ
kaniṭṭhāya adāsi, tā ubho pi „na mayaṃ idaṃ attano sarīre
upanessāma“, Satthāraṃ eva pūjessāmā⁷ 'ti cintetvā rājānaṃ
āhaṃsu: „tāta c-sārena ca su-mālāya ca Dasabalaṃ pūjessāmā“
20 'ti, tam sutvā rājā „sādhū“ 'ti sampaticchi, jeṭṭhā candana-
cunṇaṃ kāretvā⁸ suvaṇṇasamuggaṃ pūretvā⁹ gaṇhāpesi, kaniṭṭha-
bhaginī pana su-mālāṃ uracchadamālāṃ kāretvā¹⁰ suvaṇṇa-
samuggena gaṇhāpesi, tā ubho pi migadāye vihārāṃ gantvā
jeṭṭhā candanacunṇena Dasabalassa suvaṇṇavaṇṇaṃ sarīraṃ
25 pūjetvā sesacunṇāni gandhakuṭiyaṃ vikiritvā „bhante anāgate
tumbhādisassa Buddhassa mātā bhaveyyaṃ“ 'ti patthanāṃ akāsi,
kaniṭṭhā Tathāgatassa suvaṇṇavaṇṇaṃ sarīraṃ su-mālāya ka-
tena¹¹ uracchadana¹² pūjetvā¹³ „bhante yāva arahattappatti tāva
idaṃ pasādhanāṃ mama sarīrā mā vigataṃ hotū“ 'ti pattha-
30 naṃ akāsi, S. tāsaṃ anumodanaṃ akāsi. Tā ubho pi yāvātā-

¹ Ck -bbhūta-, Bđ -yabhūta. ² so Ck; C* -nā, Bđ mahānubhāvo. ³ Ck tena.

⁴ Ck* karente. ⁵ Bđ siñcayam. ⁶ Bđ pīlandhissāma. ⁷ Bđ adds dāsiyā. ⁸

Ck* omit katena. ⁹ Ck -echādane, C* -echadane. ¹⁰ Bđ adds bhagavantāṃ
vanditvā.

yukam̐ thatvā devaloke nibbattiṃsu, tāsu jetṭhabhagini deva-
lokato manussalokam̐ m-lokato d-lokam̐ saṃsarantī ekana-
vutikappavasāne Buddhamātā Māyā devī ahosi, kaniṭṭhabha-
gini tath' eva saṃsarantī Kassapadasabalassa kāle Kikissa
rañño dhītā hutvā nibbatti, cittakammena¹ katāya viya uraccha- 5
damālāya alamkatena urena jātattā Uracchadā nāma kumārikā
hutvā soḷasavassakāle Satthu bhattānumodanam̐ sutvā sotā-
pattiphale patiṭṭhāya aparabhāge bhattānumodanam̐ suṇanten'
eva pitarā sotāpattiphalam̐ pattadivase yeva arahattam̐ patvā
pabbajitvā parinibbāyi, Kikirājāpi aññā satta dhītaro labhi, 10
tāsam̐ nāmāni:

Samaṇī Samaṇā² Guttā ca bhikkhunī Bhikkhudāsikā³

Dhammā c' eva Sudhammā ca Saṃghadāsī⁴ ca sattamā ti.

Tā imasmiṃ Buddhuppāde

Kheṇā Uppalavaṇṇā ca Paṭācārā ca Gotamā

15

Dhammadinnā Mahāmāyā Visākhā cā 'ti sattamā ti,
tāsu Phusatī Sudhammā nāma hutvā dānādīni puñṇāni katvā
Vipassināmabuddhassa katāya candacunṇapūjāya phalena ratta-
candanarasasamupphositenā⁵ viya sarīrena devesu ca manussesu
saṃsarantī aparabhāge Sakkassa devarañño aggamahesī hutvā 20
nibbatti, ath' assā yāvatāyukam̐ thatvā pañcasu pubbanimittesu
uppannesu Sakko devar. tassā parikkhīṇāyukataṃ⁶ nātvā ma-
hantena yasena taṃ ādāya Nandanavanuyyānam̐ gantvā ta. taṃ
alamkatasayanapitṭhe nipannam̐ sayam̐ sayanapasse nisīditvā
etad avoca: „bhadde Phusati dasa te vare demi, gaṇḥasū⁷“ 25
'ti vadanto imasmiṃ gāthāsahassapatimaṇḍite Mahāvessantara-
jātaka paṭhamam̐ gātham āha:

1. Phusati⁸ varavaṇṇābhe varassu dasadhā vare

pathavyā cārupubbaṅgi yaṃ tuyham̐ manaso piyan ti. 1685.

¹ Bđ -kamma. ² Bđ sama. ³ Bđ -dāyikā. ⁴ Bđ saṃghadāyī. ⁵ Bđ Candana-
sāraparippositena. ⁶ Bđ -yukam̐. ⁷ so C° Bđ for -assū? C° gaṇḥasū. ⁸ all
three MSS. -ti.

Evam esā Mahāveśāntaradhammadeśanā deva-loke paṭiṭṭhāpitā nāma hoti.

Ta. Phusaṭīti tan nāmenālapati, vara -- ti varāya vaṇṇābhāya samannāgate, dasadhā ti dasavidhe koṭṭhāse, pathavyā ti pathaviyaṃ, gahe-
 5 tabbe katvā varassu gaṇhassū¹ 'ti vadati, cārupubbaṅgīti cārupubbaṅgena samannāgate, yaṃ tuyhaṃ -- ti yaṃ yaṃ tava manaso piyaṃ taṃ taṃ dasahi koṭṭhāsehi gaṇhāhīti vadati.

Sā attano cavanadhammataṃ ajānantī pamattā hutvā du-
 tiyaṃ gātham āha:

10 1. Devarāja namo ty-atthu, kim pāpaṃ pakataṃ mayā,
 rammā cāvesi maṃ ṭhānā vāto va dharaṇīruhan ti. 1686.²

Ta. namo -- ti namo te atthu, kimpāpaṃ ti kim mayā tav' antare³
 pāpaṃ katan ti pucchati, dharaṇī -- ti rukkhāṃ viya⁴.

Ath' assā pamattabhāvaṃ nātvā Sakko dve gāthā abhāsi:
 15 2. Na c' eva te kataṃ pāpaṃ, na ca me tvaṃ asi appiyā,
 puññaṃ ca te parikkhīnaṃ yena t' evaṃ vadāmi⁵ alhaṃ. 1687.

3. Santike maraṇaṃ tuyhaṃ, vinābhāvo bhavissati,
 paṭigaṇhāhi me ete vare dasa paveccchato⁶ ti. 1688.

Ta. yena tevaṃ ti yena taṃ evaṃ vadāmi, tuyhaṃ vinābhāvo ti
 20 tava anhehi saddhīṃ viyogo bhavissati, paveccchato⁵ ti dadamānassa.

Sā Sakkassa vacanaṃ sutvā nicchayena attano maraṇaṃ
 nātvā varaṃ gaṇhantī āha:

4. Varaṇ ce me ado Sakka sabbabhūtānaṃ issara
 Sivarājassa bhaddan te tattha assaṃ nivesane. 1689.

25 5. Nīlanettā nīlabhamu nīlakkhī ca⁶ yathā migī
 Phusaṭī nāma nāmena tattha p' assaṃ Purindada. 1690.

6. Puttaṃ labhetha⁷ varaṃ yaṇḍayogaṃ amacccharam⁸
 pūjitaṃ paṭirāje⁹ kittimantaṃ yasassinaṃ. 1691.

30 7. Gabbhaṃ me dhārayantiyā majjhimaṅgaṃ anunnataṃ
 kucchi anunnato assa cāpaṃ va likhitaṃ samaṃ. 1692.

¹ Ck^s omit ga-. ² B^d tava santike. ³ B^d omit viya. ⁴ B^d papacchato. ⁵
 B^d pavacchato. ⁶ B^d va. ⁷ so all three MSS. for labhethaṃ? ⁸ Ck^s rīn.
⁹ B^d paṭirājuhi.

9. Thanā me na-ppapateyyum, palitā nassantu' Vāsava,
kāye rāgo² na lippetha, vajjhañ cāpi pamocaye. 1693.
10. Mayūraakoñcābhirude nārivāraṇāyute
khujjatecalākkhakākiṇṇe³ sūdamāghatavannite⁴ 1694.
11. Citraggalerughusite surāmaṃsappabodhane
Sivirājassa bhaddan te tattha assaṃ mahesiya⁵ ti. 1695.

Ta. Sivirājassā 'ti Jambudīpatalani. olokonti attano anucchavikaṃ Sivi-
rañño nivesanaṃ disvā ta. aggamaheṣibhāvaṃ patthenti evaṃ āha, yathā
migīti ekavassikā ti migapotikā nimmalanīlanettā⁵ hoti, ten' evaṃ ā, ta.
assaṃ ti tattha pi iminā va nāmena assaṃ, labheyyaṃ puttāṃ varadaṃ 10
• ti⁶ alaṃkatasāsaakkhiyugalahadayamaṃsasetarchattadāresu yācitayācitassa vara-
bhaṇḍassa dāyakam, kucchīti majjhimaṅgaṇa ti vuttaṃ sarūpato dasseti, likhi-
tan ti yathā chekena dhanukārena sammā likhitadhaṇu anunnatamajjhaṃ guḷa-
vattaṃ⁷ samaṃ hoti evarūpo me kucchi bhavēyya, nappapateyyuṃ ti patitvā
lambā na bhavēyyuṃ, palitā -- ti Vāsava devaseṭṭha palitāni pi me siraṃmāṃ 15
nassantu mā paññāyimsu, palitāni siroruhā ti pi pātho, vajjhañcāpīti kib-
bisakārakaṃ rājāparādhiṃ vajjhappattaṃ coraṃ attano balena pamocetuṃ sa-
matthā assaṃ, iminā attano issariyabhāvaṃ dīpeti, sūdamāghatavannite⁸
ti bhojanakālādisu thutivasena⁹ kālaṃ ārocentehi¹⁰ sūdehi¹¹ c' eva māghata-
kehi¹² ca vannite, citraggalerughusite ti pañcaṅgikaturiyasaddasādisaṃ ma- 20
noramaṃ ravaṃ ravantehi sattaratanacittehi dvārakavātehi ugghosite, surāmaṃ-
sappabodhane¹³ ti pivatha khādathā 'ti surāmaṃsehi¹⁴ pabodhiyamāṇajane
evarūpe Sivirājassa nivesane tassa aggamaheṣiṭṭhāne bhavēyyaṃ ti, ime dasa
vare gaṇhi, tattha S-rājassa aggamaheṣibhāvo paṭhamo varo, nīlanettatā dutiyo,
nīlabhamukatā tatiyo, Phusaṭṭi nāmaṃ catuttho, puttapaṭilābho pañcamaṃ, anu- 25
natakucchitā chaṭṭho, alambatthanatā sattamaṃ, apalītabhāvo aṭṭhamaṃ, sukhuma-
chavibhāvo navamaṃ, vajjhapaṃmocanasamatthatā dasamaṃ ti.

Sakko āha:

12. Ye te dasa varā dinnā mayā sabbaṅgasobhane
Sivirājassa vijjite sabbe te lacchasi¹⁴ vare¹⁴. 1696.

30

¹ Bā na santa. ² Ck^o raje, Bā raje corr. to rajo. ³ so Ck^o; Bā khujjādicelāpa-
kāṭiṇṇe; read: khujjādicelakāṭiṇṇe? ⁴ so Ck^o; Bā sūdamāghatavannite, B^o
suṇḍa- or suddha-; read: sūtamāgadhavannite? ⁵ Bā omits nī. ⁶ C^o labhetthā
ti labheyya puttāṃ varadanti, Bā labhetthā ti labheyyaṃ varadanti. ⁷ Bā tulā-
⁸ Ck^o sutvā-, C^o suta-, Bā sūdamāghatā-. ⁹ Ck^o pūti-, Bā suti-. ¹⁰ Bā -cītehi.
¹¹ Ck^o su-, Bā sūdehi. ¹² Bā māgavīkehi. ¹³ Bā sūra-. ¹⁴ Bā addo: athassa
sakko d. r. passatiyā dasa vare adāsi| datvā ca pana evamāha| bhadda phussati
tava sabbete| samijhatū ti vatvā anuṃodi| tamatthaṃ pakāsanto satthā āha||

13. Idam vatvāna Maghavā devarājā Sujampati

Phusatiyā varam datvā anumodittha Vāsavo ti. 1697.

Ta. anumoditthā 'ti sabbe te lacchasi vare ti evam vare datvā pamu-
dito tuṭṭhamānaso ahoṣṭi. Dasavaragāthā¹ niṭṭhitā.

5 Iti sā vare gahetvā tato cutā Maddarañño aggamaheṣiyā
kucchimhi nibbatti, jāyamānāya ca candanacunṇaparikiṇṇena
viya sarirena jātattā tassā nāmagahaṇadivase Phusatī tv-eva
nāmaṁ karimsu, sā mahantena parivārena vaḍḍhitvā soḷasa-
vassakāle uttamarūpadharā ahoṣi, atha naṁ Sivimāhārājā put-
10 tassa Sañjayakumārass' atthāya ānetvā tassa chattaṁ ussā-
petvā taṁ soḷasannaṁ itthisahassānaṁ jeṭṭhakaṁ katvā aggama-
heṣiṭṭhāne ṭhapesi, tena vuttaṁ:

14. Tato cutā sā Phusatī khattiye upapajjatha,

Jetuttaramhi nagare Sañjayena samāgamīti. 1698.

15 Sā Sañjayassa piyā manāpā ahoṣi, atha Sakko āvājjamāno
„mayā Phusatiyā dinnavaresu nava varā samiddhā“ ti disvā
„eko pana puttavaro tāva na samijjhati, tam pi 'ssā samijjhā-
pessāmīti“ cintesi. Tadā M. Tāvatiṁsadevaloke vasati āyūṇ
c' assa parikkhīṇaṁ ahoṣi, taṁ ñatvā Sakko tassa santikaṁ
20 gantvā „mārisa tayā manussalokaṁ gantuṁ vaṭṭati, tatth' eva
S-rañño aggamaheṣiyā Phusatiyā kucchimhi paṭisandhiṁ gaṇ-
hitaṁ vaṭṭatīti“ tassa c' eva aññesaṁ ca cavanadhammānaṁ
saṭṭhisahassānaṁ devaputtānaṁ paṭiññaṁ gahetvā sakaṭṭhānaṁ
eva gato. M. pi tato cavitvā tatth' upapanno, sesadevaputtāpi
25 saṭṭhisahassānaṁ amaccānaṁ geheṣu nibbattiṁsu, M-e kucchi-
gate Phusatī dohaḷaṇī hutvā catūsu nagaradvāresu nagaramajjhe
nivesanadvāre ti cha dānasālāyo kārāpetvā devasikaṁ cha
satasahassāni vissajjetvā dānaṁ dātukāmā ahoṣi, rājā tassā
dohaḷaṇā sutvā nemittake pucchitvā „mahārāja, deviyā kuc-
30 chimhi dānābhīrato satto uppanno' dānena tittim na gamissa-
tīti“ sṭvā tuṭṭhamānaso vuttappakāraṁ 'dānaṁ paṭṭhapesi,

¹ Bā -kathā. ² Bā upapanno.

Bodhisatassa paṭisandhigahaṇakālato paṭṭhāya rañño āyassa pamāṇaṃ nāma nāhosi, tassa puññānubhāvena sakala-Jambudīpe rājāno paṇṇākāraṃ paḥiṇanti, devī mahantena parivārena gab-bhaṃ dhārentī¹ dasamāse paripuṇṇe nagaraṃ daṭṭhukāmā hutvā rañño ārocesi, rājā nagaraṃ devanagaraṃ viya alaṃ-
kārāpetvā devīṃ rathavaraṃ āropetvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ
kāresi, tassā vessānaṃ vithiyā vemajjhaṃ pattakāle kammaja-
vātā calīṃsu, rañño ārocayīṃsu, so vessavithiyā² yeva tassā
sūtigharaṃ katvā gaṇhāpesi, sā ta. puttāṃ vijāyi, tena vuttāṃ:

15. Dasamāse dhārayitvāna karonti purāṃ padakkhiṇaṃ
vessānaṃ vithiyā majjhe janesi Phusatī maman ti. 1699.

M. mātu kucchito nikkhamanto³ visado⁴ hutvā akkhīni ummiletvā nikkhami, nikkhamanto yeva mātu hatthaṃ pasāretvā „amma dānaṃ dassāmi, atthi kiñcīti“ ā., ath' assa⁵ „tāta yathājjhāsayaena dānaṃ dehīti“ pasāritahatthe saḥassatthavikaṃ
ṭhapesi. M.⁶ Ummaggajātake imasmiṃ jātake pacchimattabhāve
ti tīsu ṭhānesu jātamatte yeva⁷ kathesi. Ath' assa nāmagā-
haṇadivase vessavithiyaṃ jātattā Vessantaro ti nāmaṃ
karīṃsu, tena vuttāṃ:

16. Na mayhaṃ mattikaṃ⁸ nāmaṃ, na pi pettikasambhavaṃ⁹, 20
jāto 'mhi vessavithiyaṃ, tasmā Vessantaro ahun ti. 1700.

Jātadivase yeva paṇ' assa ekā ākāsacārīni kaṇerukā abhi-
maṅgalasammataṃ sabbasetāṃ hatthipotakaṃ ānetvā maṅgala-
hatthiṭṭhāne ṭhapetvā pakkāmi, tassa M-assa¹⁰ paccayaṃ katvā
uppannattā Paccayo tv-eva nāmaṃ karīṃsu. Rājā M-assa
atidīghādīdase vajjetvā madhurakhīrā catusaṭṭhīdhātiyo upaṭṭha-
pesi, tena saddhīṃ jātānaṃ saṭṭhiyā¹¹ dārakasahassānaṃ pi¹²
dhātiyo dāpsei, so saṭṭhisahasseehi dārakehi saddhīṃ mahan-
tena parivārena vadḍhati, ath' assa rājā satasahassagghanikaṃ
kumārapiḷandhanaṃ kārāpetvā adāsi, so catupañcavassikakāle 30

¹ Ck^s add sā. ² B^d -yaṃ. ³ Ck^s nikkhanto. ⁴ B^d visuddho, B^s visayo. ⁵ B^d adds mātā. ⁶ B^d adds ti. ⁷ B^d adds mātaraṃ saddhīṃ. ⁸ Ck^s -kā. ⁹ B^d nāpi pītaka. ¹⁰ B^d mahāsattaṃ. ¹¹ B^d saṭṭhi. ¹² B^d adds ekekā.

taṃ muñcitvā¹ dhātīnaṃ datvā puna tahi diyyamānaṃ na
ganhi, tā naṃ pavattiṃ raṇṇo ārocayim̐su, rājā „mama puttena
dinnaṃ sudinnaṃ Brahmaḍeyyaṃ eva hotū“² ti aparaṃ pila-
dhanāṃ kārāpesi, kumāro taṃ pi dāraakakāle yeva dhātīnaṃ
5 navavāre pīlandhanāṃ adāsi, aṭṭhavassikakāle pana sayanapitṭhe
nisinno cintesi: „ahaṃ bāhiradānaṃ eva demi, taṃ maṃ na
paritoseṭi, aṭṭhattikadānaṃ dātukāmo³ 'mhi, sace maṃ koci
hadayaṃ yāceyya uraṃ bhinditvā hadayaṃ nīharitvā daḍeyyaṃ,
sace akkhīni yāceyya akkhīni uppāṭetvā daḍeyyaṃ, sace sarī-
10 ramaṃsaṃ yāceyya sakalasārīrato maṃsaṃ chetvā daḍeyyaṃ“
ti. Tass' evaṃ sabhāvaṃ sarasacittaṃ⁴ cintentassa catunāhu-
tādhikadviyojanasatasahassabahalā ayaṃ paṭhavi mattavara-
vāraṇo viya gajjamānā pakampi, Sineru pabbatarājā susedita-
vettam̐kuro viya oṇamitvā naccamāno⁵ viya ca Jetuttarana-
15 garābhimukho aṭṭhāsi, paṭhavisaddena devo gajjanto khaṇika-
vassaṃ⁶ vassi, vijjullatā niccharim̐su, sāgaro ubbattī⁷, Sakko
devarājā appoṭhesi⁸, Mahābrahmā sādhuakāraṃ adāsi, yāva
Brahmalokā ekakolāhalam̐ abosi, vuttam̐ pi c' etaṃ:

17. Yadāhaṃ dārako homi jātiyā aṭṭhavassiko
20 tadā nisajja pāsāde dānaṃ dātum̐ vicintayim̐: 1701.
18. Hadayaṃ daḍeyyaṃ cakkhum̐ pi maṃsaṃ pi rudhiraṃ pi ca
daḍeyyaṃ kāyaṃ sāvetvā⁹ yadi koci yācaye mamaṃ¹⁰. 1702.
19. Sabhāvaṃ cintayantassa akampitam̐ asaṇṭhitam̐
akampi tattha paṭhavi Sineru-vanavaṭaṃsakā ti. 1703.
- 25 Bo. soḷasavassakāle yeva sabbasippe nipphattiṃ pāpuṇi,
atha pitā r. dātukāmo mātaraṃ saddhim̐ mantetvā Maddarāja-
kulato mātuladhītaṃ Māddim̐ nāma ānetvā soḷasannaṃ itthi-
sahassānaṃ jeṭṭhikaṃ aggamaheṣim̐ katvā M-aṃ rajje abhisin̐ci,
M. rajje paṭiṭṭhitakālato paṭṭhāya devasikaṃ cha satasahassāni
30 vissajjento mahādānaṃ pavattesi. Aparabhāge Maddi devī

¹ Bā omu-. ² Bā omits sara-. ³ Bā ghanika-. ⁴ Bā saṅkhubbhi. ⁵ Bā -ṭesi.

⁶ Ck^o kāyasāvadhitvāna. ⁷ Ck^o yācako mamaṃ, Bā yācase maṃ.

puttaṃ vijāyi taṃ kañcanaajālena paṭicchimsu, ten' assa Jāli-
 kumāro tv-eva nāmaṃ kariṃsu, tassa padasā gamanakāle
 dhītaraṃ vijāyi, taṃ kaṇhājinena paṭicchimsu, ten' assā Kaṇ-
 hājina tv-eva¹ n. k., M. ekamāsassa² chakkhattuṃ alaṃkata-
 hatthikkhandhavaragato chadānasālā oloketi. Tadā Kālīṅga- 5
 raṭṭhe dubbuṭṭhikā ahosi, sassāni na sampajjimsu, mahantaṃ
 chātakaṃ pavatti, manussā jīvituṃ asakkontā corakammaṃ
 karonti, dubbhikkhapīlita jānapadā rājaṅgaṇe sannipatitvā upak-
 kosimsu, taṃ sutvā raññā „kiṃ tātā“ 'ti vutte taṃ atthaṃ
 ārocayimsu, rājā „sādhu tātā, devaṃ vassāpessāmīti“ te uyyo- 10
 jetvā samādinnaṣilo uposathavāsaṃ vasanto devaṃ vassāpetuṃ
 nāsakkhi, so nāgare sannipātāpetvā „ahaṃ samādinnaṣilo
 sattāhaṃ upavasitvāpi devaṃ vassāpetuṃ nāsakkhiṃ, kin nu
 kho kātappaṇa“ ti pucchitvā „sace deva devaṃ v. na sakkosi
 esa Jetuttaranagare Sañjayaṛājaputto Vessantaro dānābhirato, 15
 tassa sabbaṣeto maṅgalahatthi atthi, tassa gatagataṭṭhāne devo
 vassati³, brāhmaṇe pesetvā taṃ hatthiṃ yācāpetvā ānethā“ 'ti,
 so „sādhū“ 'ti sampācchitvā brāhmaṇe sannipātetvā tesu
 atṭha jane vicinitvā tesāṃ paribbayaṃ datvā „gacchatha, Ves-
 santaraṃ⁴ hatthiṃ yācitvā ānethā“ 'ti pesesi, brāhmaṇā anu- 20
 pubbena Jetuttaranagaraṃ gantvā dānagge dānaṃ⁵ bhuñjitvā
 attano sarīraṃ rajaparikiṇṇaṃ paṇsumakkhitaṃ katvā puṇṇa-
 madivase rājānaṃ hatthiṃ yācitukāmā hutvā rañño dānaggaṃ
 āgamanakāle pācīnadvāraṃ agamaṃsu, rājāpi „dānaggaṃ olo-
 kessāmīti“ pāto va soḷasagandhodakaghaṭehi nahātvā⁶ bhuñjitvā 25
 alaṃkaritvā alaṃkatahatthikkhandhavaragato pācīnadvāraṃ
 agamāsi, brāhmaṇā tatth' okāsaṃ alabhivā dakkhiṇadvāraṃ
 gantvā unnatappadese ṭhatvā rañño pācīnadvāre dānaṃ⁷ olo-
 ketvā d-dvāraṃ āgamanakāle hatthe pasāretvā „jayatu bhavaṃ
 Vessantaro“ ti āhaṃsu, M. brāhmaṇe disvā hatthiṃ tesāṃ 30
 ṭhitatṭhānaṃ pesetvā hatthikkhandhe nisinno va paṭhamaṃ g. ā.:

¹ Ck^o teva. ² Bā omits eka. ³ Ck^o vassitī, C^o vassī. ⁴ Bā -rassa. ⁵ Bā bhat-
 taṃ. ⁶ C^o nahatvā, Bā nhatvā. ⁷ Bā dānaggaṃ.

20. Parūḥakacchanakhalomā¹ paṃkadantā rajassirā
paggayha dakkhiṇabāhuṃ kiṃ maṃ yācanti brāhmaṇā ti. 1704.
Taṃ sutvā brāhmaṇā āhaṃsu:

21. Ratanāṃ deva yācāma Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhana²,
5 dadāhi pavaraṃ nāgaṃ īsādantaṃ urūḥhavan ti. 1705.
Ta. urūḥhavan ti ubbāhanasamatthaṃ.

Taṃ sutvā M. „ahaṃ sīsaṃ ādiṃ katvā ajjhattikadānaṃ
dātukāmo, ime bāhiram eva yācanti, pūressāmi tesaṃ mano-
rathan“ ti cintetvā hatthikkhandhavaragato ā.:

10 22. Dadāmi na vikampāmi yaṃ maṃ yācanti brāhmaṇā
pabbinnaṃ kuṇjaraṃ dantiṃ opavuyhaṃ³ gajuttamaṃ, 1706.
paṭijānitvā ca

23. Hatthikkhandhato oruḥhā rājā cāgādbhimānaso
brāhmaṇānaṃ adā dānaṃ Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhana ti. 1707.

15 Ta. opavuyhaṃ⁴ ti opavuyhaṃ rājavāhanaṃ, cāgā - - ti cāgena adhi-
kamānaso, adā ti vāraṇassa alaṃkāratatthānaṃ olokanatthaṃ tikḥhattuṃ pa-
dakkhiṇaṃ katvā alaṃkāratatthānaṃ adisvā kusumamissakaṃ⁵ gandhodaka-
bharitaṃ suvaṇṇabhimkāraṃ gahetvā ito ethā⁶ ti alaṃkāratarajatadāmasadisaṃ
hatthisoṇḍaṃ tesaṃ hatthe ṭhapetvā udakaṃ pātetvā alaṃkātavāraṇaṃ adāsi.

20 Tassa catūsu pādesu alaṃkāro cattāri satasahassāni ag-
ghati, ubhosu passesu dve satasahassāni agghati, heṭṭhā udare
kambalaṃ satasahassaṃ, piṭṭhiyaṃ muttājālaṃ kañcanaajālaṃ
maṇijālan ti tiṇi jālāni tiṇi satasahassāni, ubhosu kaṇṇesu⁶ dve
satasahassāni⁶, piṭṭhiyaṃ attharaṇakambalaṃ satasahassaṃ,
25 kumbhālaṃkāro satasahassaṃ, tayo vaṭaṃsakā⁷ tiṇi satasa-
hassāni, kaṇṇacūlālaṃkāro dve satasahassāni, dvinnāṃ dantā-
naṃ alaṃkāro dve satasahassāni, soṇḍāya sovattikālaṃkāro
satasahassaṃ, naṅgutṭhālālaṃkāro satasahassaṃ, ṭhapetvā anag-
ghaṃ bhaṇḍaṃ kāyārūḥhapasādhanaṃ dvāvisatisatasahassāni,
30 ārohaṇanisseṇi satasahassaṃ, bhuñjanakāṭhaṃ satasahassan

¹ B^d -kacchā-. ² B^d -naṃ. ³ B^d opagu-. ⁴ B^d opagu-. ⁵ B^d kisumbhamissaṃ.

⁶ C^s ghaṇṭā. ⁷ C^k omīti u. k. dve s. ⁸ C^k -kāni.

ti, idaṃ tāva ettakaṃ¹ catuvisatisatasahassāni agghati, chatta-
 piṭṭhiyaṃ² pana maṇi cūlāmaṇi³ muttāhāre maṇi amkuse maṇi
 hatthino kaṇṭhavethanamuttāhāre maṇi hatthikumbhe maṇi
 imāni cha anagghāni, hatthi anaggho yevā⁴ ti hatthinā saddhiṃ
 satta anagghāni, tāni sabbāni brāhmaṇānaṃ adāsi, tathā hat- 5
 thino paricārakāni pañcakulasatāni hatthiṃṇḍahatthigopakehi⁴
 saha, dānen⁵ eva paṇ⁶ assa heṭṭhāvuttanayen⁷ eva paṭhavikam-
 pādayo ahesuṃ.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

24. Tadāsi yaṃ bhiṃsanakaṃ tadāsi lomahaṃsanam 10
 hatthināge padinnamhi medinī samakampatha⁵. 1708.
 25. Tadāsi yaṃ bhiṃsanakaṃ tadāsi lomahaṃsanam
 hatthināge padinnamhi khubbhittha nagaran tadā. 1709.
 26. Samākulaṃ puram āsi ghoso ca vipulo mahā
 hatthināge padinnamhi Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane⁶ ti. 1710. 15

Ta. tadāsīti tadā āsi⁷, hatthi - - ti hatthisamkhāte nāge, khubbhit-
 tha - - ti Jetuttaranagaraṃ samkhubbhitam ahoṣi⁸, brāhmaṇā kira dakkhiṇa-
 dvārena hatthiṃ labhivā hatthipiṭṭhe nisīditvā mahājanaparivārā nagaramajjhena
 payimsu, mahājano disvā ambho brāhmaṇā amhākaṃ hatthiṃ abhirūḍhā kuto
 netha no hatthin ti āha, brāhmaṇā Vessantaramahārājena no hatthi dinno ke 20
 tumhe ti mahājanam hatthavikārādīhi ghaṭṭetvā nagaramajjhena gantvā uttara-
 dvārena nikkhamimsu, nāgarā devatāvattanena Bodhisattassa kuḍḍhā rājadvāre
 sannipatitvā mahantaṃ upakkosam akāmsu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

27. Ath⁹ ettha vattati saddo tumulo bheravo mahā 25
 hatthināge padinnamhi medinī samakampatha. 1711.
 28. Ath⁹ ettha vattati saddo tumulo bheravo mahā
 hatthināge padinnamhi⁹ khubbhittha nagaran tadā. 1712.
 29. Ath⁹ ettha vattati saddo tumulo bheravo mahā
 hatthināge padinnamhi Sivīnam raṭṭhavaḍḍhane ti. 1713. 30

Ta. khubbhittha nagaram tadā ti evam khubbhittha nagaram tadā,
 ghoso ti upakkosasaddo patthaṭṭā tumulo uddhamgatattā mahā, Sivīnam
 raṭṭhavaḍḍhane ti Siviraṭṭhassa vuddhikāre.

¹ Bā adds dhanam. ² Bā - piṇḍiyaṃ. ³ Ck - cūlāni, C* - cūlāni-. ⁴ Bā adds
 saddhiṃ adāsi. ⁵ Bā sampa-. ⁶ so Ck Bā; B* - no. ⁷ Bā add yaṃti yadā.

⁸ Ck omit Jetuttaranagaraṃ samkhubbhitam ahoṣi. ⁹ Ck omit medinī - - pa-
 dinnamhi.

Ath' assa dānena saṁkhubhitacittā hutvā nagaravāsino rañño ārocesum, tena vuttam¹:

30. Uggā ca rājaputtā ca vesiyānā² ca brāhmaṇā
hatthārūhā anīkaṭṭhā rathikā pattikārikā 1714.
- 5 31. Kevalo cāpi nigamo Sivayo³ cāpi samāgatā
disvā nāgam niyyamānaṁ te rañño paṭivedayum: 1715.
32. Vidhamāṁ deva te raṭṭham, putto Vessantaro tava
kathan no hatthināṁ dajjā nāgam raṭṭhassa pūjitaṁ. 1716.
33. Kathan no kuñjaraṁ dajjā isādantaṁ urūlhavaṁ
10 khettaññum sabbayuddhānaṁ sabbasetam gajuttaṁam 1717.
34. Paṇḍukambalasañchannaṁ pabhinnaṁ sattumaddanaṁ
dantiṁ savālavijaniṁ setam Kelāsa-sādisaṁ 1718.
35. Sasetacchattaṁ saupatheyyaṁ⁴ sāthabbaṇaṁ⁵ sahatthipaṁ
aggayānaṁ rājavāhiṁ brāhmaṇānaṁ adā dhanan⁶ ti. 1719.
- 15 Ta. uggā ti uggatā paññātā, nigamo ti negamakuṭumbikajā, 10, vidha-
maṁ -- ti deva tava raṭṭham vidhamāṁ⁶, katham no -- ti 'kena kāraṇena
amhākaṁ hatthināṁ abhimaṅgalasammataṁ Kalīngaraṭṭhavāsīnaṁ brāhmaṇānaṁ
dadeyya⁷, khettaññum sabbayuddhānaṁ ti sabbayuddhānaṁ khettabhū-
miṣsaṁ jānanaśamatthaṁ, dantiṁ ti manoramadantayuttaṁ, savāla -- ti sa-
20 vālavijaniṁ⁸, saupatheyyaṁ⁹ ti sabattharaṇapabbhaṇḍaṁ⁹, sāthabbaṇaṁ⁴ ti
sahatthivejjaṁ, sahatthipaṁ ti paricārakānaṁ¹⁰ pañcannaṁ kulasatānaṁ hatthi-
meṇḍahatthigopakānaṁ ca vasena sahatthipaṁ.

Evaṁ ca pana vatvā puna āhaṁsu:

36. Annapānaṁ ca yo¹¹ dajjā vatthasenāsanāni ca
25 etaṁ kho dānapatirūpaṁ etaṁ kho brāhmaṇārahaṁ 1720.
37. Ayaṁ te vaṁsarājā no Sivinaṁ raṭṭhavaḍḍhana¹²,
katham Vessantaro putto gajaṁ bhājeti Sañjaya. 1721.
38. Sace tvaṁ na karissasi Sivinaṁ vacanaṁ idaṁ
mañne taṁ saha puttena Sivi hatthe karissare ti. 1722.
- 30 Ta. vaṁsa -- ti paveniyā āgato mahārājā, bhājetīti deti, Sivi -- ti
Siviraṭṭhavasino saha puttena taṁ attano hatthe karissanti.

¹ nagara -- not in Ck. ² Bā siviyo. ³ Bā surupādheyyaṁ. ⁴ Bā sādhaṇḍa-
naṁ. ⁵ Bā dānaṁ. ⁶ Bā vidhamānaṁ. ⁷ adā dhananti -- dadeyya wanting
in Ck. ⁸ Bā saḥavā-. ⁹ Bā sa attharaṇaṁ. ¹⁰ Bā hatthipari-. ¹¹ Bā so.
¹² Ck -naṁ, Bā -no.

Taṃ sutvā rājā „ete Ve-raṃ māretuṃ icchantīti“ saññāya ā.:

39. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhañ cāpi vinassatu,
nāhaṃ Sivinaṃ vacanā rājaṇṇaṃ adūsakaṃ
pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama oraso. 1723.
40. Kāmaṃ janapado māsi, raṭṭhañ cāpi vinassatu, 5
nāhaṃ Sivinaṃ vacanā rājaṇṇaṃ adūsakaṃ
pabbājeyyaṃ sakā raṭṭhā, putto hi mama atraṇṇo. 1724.
41. Na cāhaṃ tassa dubbhayaṃ, ariyasīlavato hi so,
asiloko pi me assa, pāpaṃ ca pasave bahuṃ,
kathaṃ Vessantaraṃ puttāṃ satthena ghātayāmaṃ ti. 1725. 10

Ta. māsiṃ mā āsi², mā hotū 'ti a., ariyasīlavato ti ariyena sīlavatena
ariyāya ca ācārasampattiyaṃ samannāgato, ghātayāmaṃ ti ghāteṣṣāmi².

Sivayo avocaṃ:

42. Mā naṃ daṇḍena satthena, na hi so bandhanāraho,
pabbājeṇi ca naṃ raṭṭhā, Vamke vasatu pabbate ti. 1726. 15

Ta. mā naṃ - - ti deva tumhe taṃ daṇḍena vā satthena vā mā ghāta-
yittha, na hi so - - ti raṭṭhā pabbājeṇi naṃ ti³.

Rājā āha:

43. Eso ce Sivinaṃ chando chandaṃ na panudāmaṃ,
imaṃ so vasatu rattim kāme ca paribhuñjatu. 1727. 20
44. Tato ratyā vivasane⁴ suriyass' uggamanam pati
samaggā Sivayo hutvā raṭṭhā pabbājayantu taṃ ti. 1728.

Ta. vasatū 'ti puttadārassa ovādaṃ dadamāno vasatu ekarattim c' assa
okāsaṃ dethā 'ti vadati.

Te „ekarattimattaṃ vasatū“ ti rañño vacanaṃ sampati- 25
chiṃsu. Atha ne uyyojetvā puttassa sāsaṇaṃ pesento kattā-
raṃ āmantetvā tassa santikaṃ pesesi, so „sādhū“ 'ti sampa-
tiṇṇhitvā Vessantarānivesanaṃ gantvā taṃ pavattim ārocesi.

¹ Cks ahoṣi. ² Cks -mi, Bā ghātayissāma. ³ Bā so bandhanāraho pi na hoti
yeva, Bā so bandhanaṃ na araḥ yeva in the place of raṭṭhā - -. ⁴ Bā -sāne.

Tam atthaṃ pakāsetuṃ imā gāthā vuttā:

45. Uṭṭhehi katte, taramāno gantvā Vessantaram vada:
Sivayo deva te kuddhā pegamā ca samāgatā 1729.
46. Uggā ca rājaputtā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
5 hatthārūhā¹ anikaṭṭhā rathikā pattikārikā
kevalo cāpi nigamo Sivayo² cāpi samāgatā, 1730.
47. Asmā ratyā vivasane suriyass³ uggamanam pati
samaggā Sivayo hutvā raṭṭhā pabbājayanti³ taṃ. 1731.
48. Su kattā taramāno va Sivirājena pesito
10 āmuttahaṭṭhābharapo suvattho candanabhūsito 2732.
49. Sīsam nabāto uduke so āmuttamaṇikuṇḍalo
upāgami purāṇi rammaṇi Vessantarānivesanaṃ. 1733.
50. Tattha⁴ addasa kumāraṃ so ramamānaṃ sake pure
parikīṇṇaṃ amaccehi tidaśānaṃ va Vāsavaṃ. 1734.
51. So tattha gantvā taramāno⁴ kattā Vessantaraṃ bravi:
15 dukkhaṃ te vedayissāmi, mā me kujjhi rathesabha. 1735.
52. Vanditvā rodamaṇo so kattā rājānaṃ abravi:
bhaddā me si mahārāja sabbakāmarasāhara,
dukkhaṃ te vedayissāmi, tattha assāsayantu maṃ. 1736.
53. Sivayo deva te kuddhā negamā ca samāgatā
20 uggā ca rājaputtā ca vesiyānā ca brāhmaṇā 1737.
54. Hatthārūhā anikaṭṭhā rathikā pattikārikā
kevalo cāpi nigamo Sivayo⁴ cāpi samāgatā, 1738.
55. Asmā ratyā vivasane suriyass³ uggamanam pati
25 samaggā Sivayo hutvā raṭṭhā pabbājayanti taṃ ti.⁴ 1739.

Ta. kumāraṇ ti mātāpitunnaṃ atthitāya kumāro t¹ eva⁵ saṃkhaṇi gataṃ
rājānaṃ. ramamānaṃ ti attanā dinnadānassa vaṇṇaṃ kathayamānaṃ soma-
nassappattaṃ⁶ hutvā nisinnaṃ, amaccehīti attanā⁷ sahaṇātehi saddhiṃ sa-
hassehi amaccehi parivutaṃ samussitasatthacchatte rājāsane nisinnaṃ, ved -- ti
30 kathayissāmi, ta. ass -- man ti tasmīṃ dukkhasāsanārocane kilantaṃ maṃ deva-
pādā assāsentu⁸ viśattho katthehīti maṃ vadethā⁹ 'ti adhippāyen' evaṃ āha.

Mahāsatto āha:

56. Kismīṃ me Sivayo kuddhā, nāhaṃ¹⁰ passāmi dukkaṭaṃ,
taṃ me katte viyācikkha kasmā pabbājayanti maṃ ti. 1740.

¹ B^d - ṭhā. ² so all three MSS. for sivi. ³ B^d - tu. ⁴ C^k s rammānaṃ ⁵ B^d tveva. ⁶ B^d - tto. ⁷ C^k s omitt attanā. ⁸ B^d - rocite katthetvāṃ avisahantena kilamantaṃ maṃ devo assāsayantu. ⁹ B^d vadathā. ¹⁰ B^d yo na.

Ta. kismin ti katarasmiṃ karaṇe¹, viyā -- ti vitthārato kathehi.

Kattā āha:

57. Uggā ca rājaputtā ca vesiyāñā ca brāhmaṇā
hatthārūhā anīkaṭṭhā rathikā pattikārikā
nāgadānena khīyanti, tasmā pabbājayanti tan ti. 1741. 5
Ta. khīyantiti kujjhanti².

Taṃ sutvā Mahāsatto somanassappatto āha:

58. Hadayaṃ cakkhuṃ p' ahaṃ³ dajjāṃ,
kim me bāhirakaṃ dhanāṃ:
• hiraññāṃ vā suvaṇṇāṃ vā muttā veluriyā maṇi. 1742. 10
59. Adakkhiṇāṃ vāp' ahaṃ⁴ bāhuṃ disvā yācakaṃ āgate
dadeyyāṃ na vikampeyyāṃ, dāne me ramatī mano. 1743.
60. Kāmaṃ maṃ Sivayo sabbe pabbājentu hanantu vā,
• n' eva dānā viraṃissaṃ, kāmaṃ chindantu sattadhā ti. 1744.

Ta. yācā -- ti yācaka āgate yācakaṃ disvā, neva -- ti neva dānā vira- 15
missāṃti.

Taṃ sutvā kattā⁵ n' eva raññā dinnāṃ na nāgarehi din-
naṃ attano matiyā evaṃ aparaṃ sāsanaṃ kāthento āha:

61. Evaṃ taṃ Sivayo āhu negamā ca samāgatā:
Kontimārāya tīrena giriṃ Ārañjaraṃ pati 20
yena pabbājitaṃ yanti tena gacchatu subbato ti. 1745.

Ta. Konti -- ti Kontimārāya nāma nadiyā tīre, giri -- ti Ārañjaraṃ
nāma giriṃ abhimukho hutvā, yena 'ti yena maggena raṭṭhā pabbājitaṃ rājāno
gacchanti tena subbato Vessantaro pi gacchatu 'ti evaṃ Sivayo kathentiti āha.

Idaṃ kira so devatāya niggahito⁶ hutvā kathesi. Taṃ 25
suttvā Bo. „sādhū dosakārakānaṃ gamanamaggena gamissāmi,
maṃ kho pana nāgarā na aññena dosena pabbājenti, mayā
hatthidānassa dinnattā pabbājenti, evaṃ sante ahaṃ satta-
sata-
kaṃ mahādānaṃ dassāmi, nāgarā me ekadivasaṃ dānaṃ dātuṃ
okāsaṃ dentu, sve⁷ dānaṃ datvā tatiyadivase gamissāmi ā.: 30

¹ Ck -bena, Bā karaṇe. ² C^o omits kujjhanti, B^o has khīyakujjhanti. ³ Bā cak-
khumahāṃ. ⁴ so C^o; Bā dakkhiṇāṃ vāmaṃ. ⁵ Bā adds devatāviggahitena.

⁶ Bā devatāviggahito. ⁷ C^o so.

62. So 'haṃ tena gamissāmi yena gacchanti dūsakā,
rattimdivaṃ me khamatha yāva dānaṃ dadāmi' aban ti. 1746.
Kattā „sādhū deva nāgarānaṃ vakkhāmīti“ vatvā pakkāmi.
M. taṃ uyyojetvā senaguttaṃ pakkosāpetvā „ahaṃ sve satta-
5 satakaṃ nāma dānaṃ dassāmi, satta hatthisatāni satta assa-
satta ratha- satta itthi- satta dhenu- satta dāsi- satta dāsa-
satāni ca paṭiyādehi', nānappakārāni ca annapānādini anta-
maso suram pi sabbaṃ dātabbayuttakaṃ upaṭṭhāpehīti“ satta-
satakaṃ mahādānaṃ vicāretvā “amacce uyyojetvā ekako va
10 Maddiyā vasanaṭṭhānaṃ gantvā sirisayanapiṭṭhe nisīditvā tāya
saddhiṃ kathaṃ pavattesi.

Tam atthaṃ pakāsento Sa'thā āha:

63. Amantayittha rājā naṃ Maddiṃ sabbaṅgasobhanaṃ
15 yaṇ te kiñci mayā dinnāṃ dhanam' dhaññaṃ ca vijjati 1747.
64. Hiraññaṃ vā suvaṇṇaṃ vā muttā veḷuriyā babū “
sabban taṃ nidaheyyāsi yaṇ ca te pettikaṃ dhanāṃ ti. 1748.

Ta. nidaheyyāsīti niddhiṃ katvā ṭhapeyyāsi, pettikaṃ ti pītito³
ābhatam⁴.

- 20 65. Tam abravī rājaputtī Maddi sabbaṅgasobhanā:
kuhiṃ deva nidaheyyāmi⁵ tam me akkhāhi pucchito ti. 1749.

Ta. tamabravīti mayhaṃ sāmīnā Ve-ena ettakaṃ kālaṃ dhanāṃ niddhe-
hīti⁶ na vuttapubbaṃ idān' evaṃ vadati kuhiṃ nu kho niddhetabbaṃ pucchis-
sāmi naṃ ti cintetvā taṃ abravī.

- 25 Vessantaro āha:

66. Sīlavantesu dajjāsi dānaṃ Maddi yathārahaṃ,
na hi dānā⁷ paraṃ atthi paṭiṭṭhā sabbapāṇinan ti. 1750.

- Ta. dajjāsīti bhadde Maddi⁸ koṭṭhāgārādisu⁹ anidāhitvā anugāmika-
niddhiṃ nidāhamānā sīlavantesu dadeyyāsi, dānā paraṃ ti dānato uttaritaraṃ
30 paṭiṭṭhā nāma na hi atthi, n' atthi saṃsaya¹⁰.

¹ Cks -pīti. ² Ck -na. ³ Ck patino, C^o pītito. ⁴ B d āga-. ⁵ B d -hāmi. ⁶
B d niddhehīti, C^o naṭṭhehīti. ⁷ Cks dānaṃ. ⁸ Cks bhaddi. ⁹ B d koṭṭhādisu,
B^o koṭṭhāgārādisu, Cks koṭṭhāsādisu. ¹⁰ natthisaṃsaya not in B d.

Sā „sādhū“ 'ti tassa vacanam sampaticchi, atha nam
uttarim ovaḍanto ā.:

67. Puttesu Maddi dayyāsi¹ sassuyā sasuramhi ca,
yo ca taṃbhattā maññeyya sakkaccaṃ tam upatṭhahe. 1751.
68. No ce taṃbhattā maññeyya mayā vippavasena te
aññaṃ bhattāraṃ pariyesa, mā kisittha² mayā vinā ti. 1752. 5

Ta. dayyāsi¹ dayam³ mettam kareyyāsi, yo ca tam - - ti bhaddhe yo
ca mayi gate aham assā bhattā bhavissāmīti maññissati tam pi sakkaccaṃ
upatṭhaheyyāsi, mayā vippavasena te ti mayā saddhiṃ tava vippavasena
sace koci ahan te bhavissāmīti tam na maññeyya atha sayam eva⁴ aññaṃ bhat- 10
tāraṃ pariyesa, mā kisitthā 'ti mayā vinā bhūtā⁵ mā kiśā bhava, mā
kilamīti⁶ a.

Atha nam: Maddi „kin nu kho esa V-ro evarūpaṃ vaca-
nam bhaṇatīti“ cintetvā „kasmā deva imaṃ ayuttakathaṃ ka-
thesīti“ pucchi, M. „bhaddhe mayā hatthissa dinnattā Sivayo 15
kuddhā maṃ ratṭhā pabbājenti, sve 'haṃ' sattasatakamahā-
dānaṃ datvā tatiyadivase nagarā nikkhamissāmīti“ vatvā ā.:

69. Ahaṃ hi vanaṃ gacchāmi ghoram vālamigāyutam,
saṃsayo jivitaṃ mayhaṃ ekakassa brahāvane ti. 1753.

Ta. saṃsayo ti na ekantikam⁸ sukhumālassa mama vane vasato kuto 20
jivitaṃ nicchayena marissāmīti adhippāyen' evam āha.

70. Tam⁹ abravī rājaputti Maddi sabbaṅgasobhanā:
abhumme⁹ katham¹⁰ bhaṇasi, pāpakam vata bhāsasi. 1754.
71. N' esa dhammo mahārāja yaṃ tvaṃ gaccheyya ekako,
aham pi tena gacchāmi yena gacchasi khattiya. 1755. 25
72. Maraṇam vā tayā saddhiṃ jivitaṃ vā tayā vinā,
tad eva maraṇam seyyo yaṃ ce jīve tayā vinā. 1756.
73. Aggim nijjālayitvāna¹¹ ekajālasamāhitam,
tattha me maraṇam seyyo yaṃ ce jīve tayā vinā. 1757.

¹ B^d dayesi. ² C^s sikisittha, C^k sakittha. ³ C^k dayim, C^s dayi. ⁴ C^k athas-
saneva. ⁵ B^d hutvā. ⁶ B^d bhavi mā kilamasīti, C^k omit the latter mā. ⁷
B^d sohaṃ syeham. ⁸ B^d anekapaccatthike ekikassa. ⁹ B^d abhume. ¹⁰ C^k
kathannu. ¹¹ B^d ujja-.

74. Yathā āraññakam nāgam dantiṃ¹ anveti hatthini² (Cfr. V. 259²¹)
jessantam³ giriduggesu samesu visamesu ca 1758.

75. Evan tam anugacchāmi putte ādāya pacchato,
subharā te gamissāmi⁴, na te hessāmi dubbharā ti. 1759.

5 Ta, abhumme⁵ ti abhūtam⁶ vata me katheyyāsi⁷ tvaṃ, nesa dhammo
ti na esa sabbāvo n' etam kāraṇam, tadevā 'ti yaṃ tayā saddhiṃ maraṇam
tad eva seyyo, tatthā 'ti tasmiṃ ekajālabbhūte dārucitake, jessantan⁸ ti
vicarantam⁹.

Evaṃ vatvā puna sā diṭṭhapubbam viya Himavantappa-
10 desam vaṇṇenti ā.:

76. Ime kumāre passanto mañjuka piyabhāpino
āsīne vanagumbasmiṃ na rajjassa sarissasi. 1760.

77. Ime kumāre passanto mañjuka piyabhāpina⁹
kilante vanagumbasmiṃ na rajassa sarissasi. 1761.

15 78. Ime kumāre passanto mañjuka piyabhāpina⁹
assame ramaṇīyamhi na rajjassa sarissasi. 1762.

79. Ime kumāre passanto mañjuka piyabhāpina⁹
kilante assame ramme na rajjassa sarissasi. 1763.

80. Ime kumāre passanto mālādhārī alaṃkate
20 assame ramaṇīyamhi na rajjassa sarissasi. 1764.

81. Ime kumāre passanto mālādhārī alaṃkate
kilante assame ramme na rajjassa sarissasi. 1765.

82. Yadā dakkhisi¹⁰ naccante kumāre mālādhārīne⁹
assame ramaṇīyamhi na rajjassa sarissasi. 1766.

25 83. Yadā dakkhisi naccante kumāre mālādhārīne⁹
kilante assame ramme na rajjassa sarissasi, 1767.

84. Yadā dakkhisi mātāṅgam kuñjaram satṭhihāyanam
ekam araṇṇe vicarantam na rajjassa sarissasi. 1768.

85. Yadā dakkhisi mātāṅgam kuñjaram satṭhihāyanam
30 sāyaṃ¹¹ pāto vicarantam na rajjassa sarissasi. 1769.

¹ all three MSS. -ti. ² Bđ -ni, Cks atthini. ³ Bđ jayantam. ⁴ Bđ bhavi-.
Bđ abhume. ⁵ Bđ abbhūtam. ⁷ Cks gaccheyyāsi. ⁸ Cks viva-. ⁹ Bđ -no. ¹⁰
Bđ dakkhasi throughout. ¹¹ Cks sāyi.

80. Yadā kaṇerusaṃghassa yūthassa¹ purato vajam
koṇcam² kāhiti³ mātaṅgo kuñjaro saṭṭhihāyano
tassa taṃ nadato sutvā na rajjassa sarissasi. 1770.
87. Dubhato vanavikāse yadā dakkhisi kāmadaṃ⁴
vane⁵ vālamigākiṇṇe na rajjassa sarissasi. 1771. 5
88. Migam disvāna sāyaṇham⁶ pañcamālinam⁷ āgataṃ
kimpurise ca naccante na rajjassa sarissasi. 1772.
89. Yadā sossasi⁸ nigghosaṃ sandamānāya sindhuyā
gītaṃ kimpurisānaṃ ca na rajjassa sarissasi. 1773.
90. Yadā sossasi nigghosaṃ girigabbharacārino
vassamānassa⁹ lūkassa¹⁰ na rajjassa sarissasi. 1774. 10
91. Yadā sihassa vyagghassa khaggassa gavayassa ca
vane sossasi vālānaṃ na rajjassa sarissasi. 1775.
92. Yadā morihi parikiṇṇam barihinam¹¹ matthakāsinaṃ
moraṃ dakkhisi naccantaṃ na rajjassa sarissasi. 1776. 15
93. Yadā morihi parikiṇṇam aṇḍajaṃ citrapekkhunaṃ¹²
moraṃ dakkhisi naccantaṃ na rajjassa sarissasi. 1777.
94. Yadā morihi parikiṇṇam nilagīvaṃ sikhandaṇḍinaṃ
moraṃ dakkhisi naccantaṃ na rajjassa sarissasi. 1778.
95. Yadā dakkhisi hemante pupphite dharaṇīruhe
surabhisampavāyante na rajjassa sarissasi. 1779. 20
96. Yadā hemantike māse haritaṃ dakkhisi mediniṃ
indagopakasañchannaṃ na rajjassa sarissasi. 1780.
97. Yadā dakkhisi hemante pupphite dharaṇīruhe
kuṭajaṃ bimbajālaṃ ca pupphitaṃ lomapadmakaṃ¹³
surabhisampavāyante na rajjassa sarissasi. 1781. 25
98. Yadā hemantike māse vanaṃ dakkhisi pupphitaṃ
opupphāni ca padmāni na rajjassa sarissasīti. 1782.

¹ Ck yutassa, C^s sutassa, B^d yudhassa. ² B^d kuñjam. ³ B^d kāhati, Ck gāhini, C^s gāhiti. ⁴ B^d -do. ⁵ Ck^s mano. ⁶ Ck^s sāyantaṃ, B^s sāyaṇhe. ⁷ Ck^s -niri.
⁸ B^d sossasi throughout. ⁹ B^d vasa-. ¹⁰ Ck B^d -lūkassa, B^s -luṅgassa. ¹¹
Ck^s barihinam, B^d parihinam. ¹² B^d -pakkhu-. ¹³ B^d loddapaddakam.

Ta. mañjuka ti madhurakatho, kaṇeru -- ti hatthiṇighaṭṭāya, yūthassa¹ 'ti hatthiyūthassa purato gacchanto, dubhato ti ubhato, vanavikāse ti vana-ghaṭṭāyo, kāmadañ² ti mayhañ sabbakāmadadañ³, sindhuyā ti nadiyā, vassamānassa⁴ lūkassā⁵ 'ti ulūkasakupassa vāsamānassa⁶, vālānañ ti
5 vālamigānañ tesañ hi sāyaṇhasamayo so saddo pañcaṅgikaturiyasaddo viya bhavisseati, tasmā na rajja-sa sarissasīti vadati, barihinañ⁷ ti kalāpasañ-chaṇṇaṃ, matthakāsinañ ti pabbatamatthake nisinnañ, mattakāsinañ⁸ ti pi pātho, kāmamadamatthañ hutvā āsinañ⁹ ti a., bimbañjālañ ti rattanikura-rukkañ¹⁰, opupphāñti¹¹.

10 Evañ Maddī Himavantavāsini viya ettakāhi gāthāhi Himavantaṇṇaṇaṃ vañnesi. Himavantaṇṇaṇā nitaṭṭā.

Phusati pi kho devī¹⁰ „puttassa me kaṭukasāsanañ gatañ¹¹, kin nu kho karoti, gantvā jānissāmīti“ sā paṭicchannayogena¹² gantvā sirigabbhadvāre ṭhitā tesañ tañ sallāpañ sutvā karu-
15 ṇaṃ paridevañ paridevi.

Ta. atthañ pakāsento Satthā āha:

90. Tesañ lālappitañ sutvā puttassa suñisāya ca karuṇaṃ paridevesi rājaputtī yasassini: 1783.
100. Seyyo visañ me khāyitañ papātā papateyy¹³ ahañ
20 [rajjuyā bajjha miyyāhañ], kasmā Vessantarañ puttāñ pabbājenti adūsakañ. 1784.
101. Ajjhāyakañ dānapatiñ yācayogañ amacchariñ pūjitañ patirājeñ¹⁴ kittimantañ yasassinañ kasmā Vessantarañ puttāñ pabbājenti adūsakañ. 1785.
- 25 102. Mātāpettibharañ jantañ kule jeṭṭhāpacāyikañ kasmā Vessantarañ puttāñ pabbājenti adūsakañ. 1786.
103. Rañño hitañ devihitañ¹⁵ nātinañ sakhinañ hitañ [hitañ sabbassa raṭṭhassa], kasmā V. p. pabbājenti adūsakañ ti. 1787.

Ta. rājaputtīti Phusati Maddarājadhītā, - papateyyāhañ ti papa-
30 teyyaṃ ahañ, rajjuyā bajjha miyyāhañ ti rajjuyā gīvañ bandhitaṃ ma-reyyaṃ ahañ, kasmā ti evaṃ amatāyaṃ eva mayi kena nāma kāraṇa-mama puttāñ adūsakañ pabbājenti, ajjhāyakañ ti tippañ vedānañ pāragatañ nānā-sippesu ca nipphattiñ pattañ.

¹ Ck - dā, B - do. ² C - dada, B - kāmado. ³ B - vassamānassuluka-, Ck - ssa-lukassā. ⁴ so C; Ck va-, B - vasato. ⁵ C - parihiṇa, Ck - barihinañ. ⁶ Ck - mattasinañ, B - matthakāsinañ. ⁷ all three MSS. āsi-. ⁸ Ck - kuravakañ, C - ratta-kuravakañ, B - rattaṅgurarukkhañ. ⁹ Ck - paññāni, C - pattāni. ¹⁰ Ck - devī B - deva. ¹¹ B - katañ. ¹² B - nnañyogena. ¹³ B - paṭirājeñ. ¹⁴ Ck - deva-.

Iti sā karuṇaṃ paridevitaṃ puttaṃ ca suṇisaṃ ca assāsetvā
rañño santikaṃ gantvā ā.:

104. Madhūni va palātāni¹ ambā ca patitā chamā².
evaṃ hessati te raṭṭhaṃ, pabbājenti adūsakaṃ. 1788.
106. Haṃso nikhīnapatto³ va pallalasmaṃ anūdaḥ
apaviddho⁴ amaccehi eko rāja vihiyasi. 1789.
106. Taṃ taṃ brūmi mahārāja attho te mā upaccagā,
mā naṃ Sivinaṃ vacanā pabbājesi⁵ adūsakaṃ ti. 1790.

Ta. palātānīti⁶ palātamakkhikāni madhūni viya, patitā chamā ti
bhūmiyaṃ patitāni ambapakkāni viya ca evaṃ mama putte pabbājite deva⁷ 10
raṭṭhaṃ sabbasādhāraṇaṃ bhavissatīti dasseti, nikhīnapatto⁸ ti paggharita-
patto⁹, amaccehīti mama puttena sahaajātehi saṭṭhisahashehi amaccehi chaḍ-
ḍito hutvā, vihiyasīti kilamissasi, Sivinaṃ -- ti Sivinaṃ vacanena mā naṃ
adūsakaṃ puttaṃ pabbājesīti.

Taṃ sutvā rāja āha:

107. Dhammass¹⁰ apacitīṃ kummi Sivinaṃ vinayaṃ dhajam
pabbājemi sakaṃ puttaṃ, pāṇa piyataro hi me ti. 1791.

T. a.: bhadde ahaṃ Sivinaṃ dhajam Vessantarakumāraṃ vinayanto
pabbājento Siviraṭṭhe porāṇakarājūnaṃ paveniyadhammassa¹¹ apacitīṃ kummi
karonī, tasmā sace pi me pāṇehi piyataro hi me so tathāpi naṃ pabbājemīti. 20

Taṃ sutvā devī paridevamānā āha:

108. Yassa pubbe dhajaggāni kaṇikārā va¹² pupphitā
yāyantam¹³ anuyāyanti sv-ājji¹⁴ eko¹⁵ va gamissati¹⁵. 1792.
109. Yassa pubbe dhajaggāni kaṇikāraṇāni va
yāyantam¹³ anuyāyanti sv-ājji¹⁴ eko va gamissati. 1793. 25
110. Yassa pubbe anikāni kaṇikārā va pupphitā
yāyantam¹³ anuyāyanti sv-ājji¹⁴ eko va gamissati. 1794.
111. Yassa pubbe anikāni kaṇikāraṇāni va
yāyantam anuyāyanti sv-ājji¹⁴ eko va gamissati. 1795.

¹ C^s ca phalitāni, C^k ca palitāni. ² C^k -maṃ. ³ C^s tikbhīna-, C^k tikbhīna-. ⁴
Bd pavitho. ⁵ C^k -jehi. ⁶ C^k palitānīti, C^s phalitānīti. ⁷ Bd tava. ⁸ C^k Bd
nikhīna-. ⁹ Bd adda viya. ¹⁰ all three MSS. -ssa. ¹¹ C^k pameniyā-. ¹²
C^k ca. ¹³ C^k -tiṃ. ¹⁴ Bd svajjeko. ¹⁵ C^k repeat this verse.

112. Indagopakavannābhā Gandhārā paṇḍukambalā
yāyantam anuyāyanti, sv-ājj' eko va gamissati. 1796.
113. Yo pubbe hatthinā yāti siviḱāya rathena ca
sv-ājja Vessantaro rājā katham gacchati pattiko. 1797.
- 5 114. Katham candanalittanāgo naccagī tappabodhano
kharājīnam¹ pharasuṇ ca² khārikājam va hāhiti³. 1798.
115. Kasmā nābbhihariyanti⁴ kāsāvā ajināni vā,
pavisantaṁ brahāraññaṁ kasmā cīraṁ na bajjhare. 1799.
116. Kathan nu cīraṁ dhārenti rājabhajitā janā,
10 katham kusamayaṁ cīraṁ Maddī paridahessati. 1800.
117. Kāsiyāni ca dhāretvā khomakodumbarāni ca
kusacīrāni dhārenti⁵ katham Maddī⁶ karissati. 1801.
118. Vayhāhi pariyāyitvā siviḱāya rathena ca
sā kath' ajja anuccaṅgī patham gacchati pattikā. 1802.
- 15 119. Yassā mudutalā hatthā caraṇā ca sukhe tthitā
sā kath' ajja anuccaṅgī vanaṁ gacchati⁷ bhīrukā. 1803.
120. Yassā mudutalā pādā caraṇā ca sukhe tthitā
pādukāhi suvaṇṇāhi pīlamānā⁸ va gacchati⁹
sā kath' ajja anuccaṅgī patham gacchati pattikā. 1804.
- 20 121. Yāssu¹⁰ itthisahassassa¹¹ purato gacchati mālinī
sā kath' ajja anuccaṅgī vanaṁ gacchati ekikā. 1805.
122. Yāssu¹² sīvāya¹³ sutvāna muhum uttasate pure
sā kath' ajja anuccaṅgī vanaṁ gacchati bhīrukā. 1806.
123. Yāssu¹⁴ Indassa gottassa ulūkassa pavassato
25 sutvāna nadato bhītā Vāruṇīva pavedhati
sā kath' ajja anuccaṅgī vanaṁ gacchati bhīrukā. 1807.
124. Sakuṇī hataputtā va suññaṁ disvā kulāvakaṁ
ciraṁ dukkhena jhāyissaṁ suññaṁ āgam'imaṁ puram. 1808.

¹ Ck^o -nā. ² Ck^o parasuva, B^d pharusasāca. ³ Ck^o gāhiti, B^d -kājañña na hārisi.
⁴ B^d -nobbiharissanti. ⁵ all three MSS. -i. ⁶ B^d pīli-. ⁷ Ck^o ca acchati. ⁸
Ck^o B^d yassu, B^o yassa. ⁹ B^d -ssānam. ¹⁰ Ck^o yāssu¹⁰ ¹¹ B^d sīvāya. ¹² Ck^o
yassā, Ck^o yassā, B^d yassu.

125. Sakuṇī hataputtā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
kisā paṇḍu bhavissāmi piye putte apassatī'. 1809.
126. Sakuṇī hataputtā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
tena tena padhāvissam piye putte apassatī'. 1810.
127. Kurarī² hatachāpā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
ciraṃ dukkhena jhāyissam suññaṃ āgam'³ imaṃ puram. 1811. 5
128. Kurarī³ hatachāpā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
kisā paṇḍu bhavissāmi piye putte apassatī'. 1812.
129. Kurarī² hatachāpā va suññaṃ disvā kulāvakaṃ
tena tena padhāvissam piye putte apassatī'. 1813. 10
130. Sā nūna cakkavākīva pallalasmim anūtake
ciraṃ dukkhena jhāyissam suññaṃ āgam' imaṃ puram. 1814.
131. Sā nūna cakkavākīva pallalasmim anūtake
kisā paṇḍu bhavissāmi piye putte apassatī'. 1815.
132. Sā nūpa cakkavākīva pallalasmim anūtake
tena tena padhāvissam piye putte apassatī'. 1816. 15
133. Evaṃ ce⁴ me vilapantiyā rājaputtam adūsakaṃ
pabbājesi' vanam⁵ ratṭhā maññe hessāmi' jīvitam ti. 1817.

Ta, kaṇikārā vā 'ti suvaṇṇābharāṇasuvapaṇṇavathapatimanditattā supup-
phitā kaṇikārā viya, yāyantaṃ -- ti uyyānavanakiḷādinaṃ atthāya gacchanṭam 20
anugacchanṭi⁶, svājjeko ti so ajja eko hutvā gamissati, anikānīti hatthānī-
kādinī, Gandhārā -- ti Gandhāraraṭṭhe uppannā sataśaḥassagghanikā senāya
pārutā rattakambalā, hāhitīti⁹ khandhe katvā harissanti, pavisantaṃ ti
pavisantassa, kasmā -- ti kasmā bandhitum jānanta vācaciṇam na bandhanti,
rājapabbajitā ti rājāno hutvā pabbajitā, 'khoma -- ti¹⁰ Kodumbararaṭṭhe 25
uppannāni¹¹, sā kathajjā 'ti sā katham ajja, anuccaṅgīti anuditaṅgara-
hitaṅgī, pīḷamānā¹² vā¹³ 'ti kampitvā kampitvā tiṭṭhanti¹⁴ viya¹⁵ gacchati,
yāssu itthi -- ti ādisu padesu assu 'ti nipāto, yā ti attho, yā sā ti vā pāṭho,
sivāyā 'ti aigāḷḷiyā, pure ti pubbe¹⁶ nagare vasanti¹⁷, Indassa gottassa
'ti Kosiyagottassa, Vāruṇivā 'ti devatābhūtaditṭhā¹⁸ yakkhadāsi viya gahitā¹⁹, 30
dukkhenā 'ti puttaviyogasokadukkhena, āgamimaṃ paran ti imaṃ putte

¹ all three MSS. -i. ² so all three MSS. for āgamam? ³ C^o -vi, B^d kururī.

⁴ B^d omits ce. ⁵ C^{ks} ajeḥi. ⁶ C^k ca na, C^o ca nam. ⁷ B^d hi-. ⁸ C^{ks} add
dhajaggānūti vatthā. ⁹ B^d hārieti, B^e hāritīti. ¹⁰ B^d adds khomarattā. ¹¹ B^d
-nam sātakāni. ¹² C^{ks} pīḷaya-, B^d pīḷimānā. ¹³ C^{ks} cā. ¹⁴ all three MSS. -i.

¹⁵ C^{ks} add sāva. ¹⁶ C^{ks} omit pubbe. ¹⁷ B^d devatāpaviṭṭhā. ¹⁸ B^d omits ga-.

gate puttassa nivesanaṃ āgantvā¹, piye putte ti Vessantaraṃ ca Maddhā ca sandhāyāha, hatacchāpā vā 'ti hatapotakā², pabbājesi³ vanam ti yadidaṃ Ve-raṃ raṭṭhā pabbājesīti.

Tam attham pakāśento Satthā āha:

- 5 134. Tassā lālappitaṃ sutvā sabbā antepure bahu⁴
bāhā paggayha pakkandūṃ Sivikaṇṇā samāgatā. 1818.
135. Sālā va sampamathitā mālutena pamadditā
senti puttā ca dārā ca Vessantarānivesane. 1819.
136. Tato ratyā vivasane suriyass' uggamanam pati
10 atha Vessantaro rājā dānaṃ dātum upāgami: 1820.
137. Vatthāni vatthakāmānaṃ soṇḍānaṃ detha vāruṇiṃ
bhojanaṃ bhojanatthinaṃ sammā detha pavecchatha⁵. 1821.
138. Mā ca kañci⁶ vanibbake heṭṭhāyittha idhāgate,
tappetha annapānena, gacchantu patipūjita. 1822.
- 15 139. Te su mattā kilantā ca⁷ sampatanti vanibbakā
nikkhamante mahārāje Sivinaṃ raṭṭhavadḍhane. 1823.
140. Accecchuṃ⁸ vata bho rukkhāṃ nānāphaladharaṃ dūmaṃ
yathā Vessantaraṃ raṭṭhā pabbājenti adūsakāṃ. 1824.
141. Accecchuṃ vata bho rukkhāṃ sabbakāmadadaṃ dūmaṃ
20 yathā Vessantaraṃ raṭṭhā pabbājenti adūsakāṃ. 1825.
142. Accecchuṃ vata bho rukkhāṃ sabbakāmarasāharaṃ
yathā Vessantaraṃ raṭṭhā pabbājenti adūsakāṃ. 1826.
143. Ye vuddhā ye ca daharā ye ca majjhima porisā
bāhā paggayha pakkandūṃ nikkhamante mahārāje⁹
25 Sivinaṃ raṭṭhavadḍhane. 1827.
144. Atiyakkhā vassavarā¹⁰ itthāgāraṃ ca rājino
bāhā paggayha pakkandūṃ nikkhamante mahārāje⁹
Sivinaṃ raṭṭhavadḍhane. 1828.
145. Thiyo pi tattha pakkandūṃ yā tamhi nagare abhū
30 nikkhamante mahārāje Sivinaṃ raṭṭhavadḍhane. 1829.
146. Ye brāhmaṇā ye ca samaṇā aṇṇe cāpi vanibbakā
bāhā paggayha pakkandūṃ: adhammo kira bho iti. 1830.
147. Yathā Vessantaro rājā yajamāno sake pure
Sivinaṃ vacanatthena samhā raṭṭhā nirajjati¹¹. 1831.

¹ Pā gantvā. ² C^{ks} hatacchāpā hi hatacchāpā. ³ C^{ks} -jehi. ⁴ Bā abhū. ⁵ Pā sammadeva pavecchatha. ⁶ so C^s; C^k kanti, Pā kiñci. ⁷ Bā va. ⁸ Bā accejjam. ⁹ so all three MSS. ¹⁰ Pā vassavarā. ¹¹ Bā nirajjati, C^s tirajjati.

148. Satta hatthisate datvā sabbālaṃkārabhūsite
suvaṇṇakacche mātāṅge hemakappanavāsase¹ (cfr. supra⁴⁷). 1832.
149. Arūḷhe gāmaṇīyehi tomaramkāsapāṇihi (V²⁵⁸)
esa Vessantaro rājā samhā raṭṭhā nirajjati². 1833.
150. Satta assasate datvā sabbālaṃkārabhūsite
ajāniye ca jātiyā³ sindhave sīghavāhine 1834. 5
151. Arūḷhe gāmaṇīyehi illiyācāpadhārihi⁴
esa Vessantaro rājā samhā raṭṭhā nirajjati². 1835.
152. Satta rathasate datvā sannaddhe ussittaddhaje
dipe atho pi veyyagge sabbālaṃkārabhūsite 1836. 10
153. Arūḷhe gāmaṇīyehi cāpahatthehi vammīhi esa etc. 1837.
154. Satta itthisate datvā ekamekā rathe ṭhitā
sannaddhā nikkharajjūhi suvaṇṇena⁵ alaṃkatā 1838.
155. Pītālaṃkāra pītavasana pītābharaṇabhūsitā
ālārapamukhā⁶ hasulā susaṇṇā⁷ tanumajjhimā 15
esa Vessantaro rājā samhā raṭṭhā nirajjati². 1839.
156. Satta dhenusate datvā sabbā kamsupadhāraṇā esa etc. 1840.
157. Satta dāsīsate datvā satta dāsasatāni ca esa etc. 1841.
158. Hatthiassarathe datvā nāriyo ca alaṃkatā esa etc. 1842.
159. Tadāsi yaṃ bhīmsanakam tadāsi lomahaṃsanam 20
mahādāne padinnamhi medinī samakampatha. 1843.
160. Tadāsi yaṃ bhīmsanakam tadāsi lomahaṃsanam
yaṃ pañjalikato rājā samhā raṭṭhā nirajjati². 1844.

Te⁸ Sivikaṇṇā ti bhī- Phusatīyā paridevitasādaṃ sutvā sabbāpi Saṇ-
jayassa Siviraṇṇo itthiyo samāgatā hutvā pakkandun rodimsu, Vessantara- 25
nivesane ti ta. itthinaṃ pakkanditasaddam sutvā Ve-assa nivesane tath' eva
pakkanditvā dvisu pi rājakulesu keci sakabhāvena saṇṭhātum asakkontā vāta-
vegena sampamathitā sālā viya patitvā parivattamāna paridevimsu, tato ratyā
ti bhī- tato tassā rattiyā accayena suriye uggate dānaveyyāvaṭiko⁹ dānam paṭi-
yāditan ti raṇṇo ārocesi¹⁰, atha Ve-rājā pāto va nahātvā sabbālaṃkārapati- 30
maṇḍito sādhuṇasabhojanam bhuñjitvā mahājanaparivuto sattasatakamahādānam
dātum dānaggaṃ upāgami, dethā ti ta. gantvā saṇṭhisahassaamacce āpāpento
evam āha. vāruṇin ti majjādānam nāma nipphalan ti jānāti, evam sante pi
surāsoṇḍā dānaggaṃ patvā Ve-assa dānagge suram na labhimhā¹¹ ti vattum mā
labhantū¹² ti dāpesi, vanibbake ti vanibbakajanesu kañci ekam pi yācakam 35
mā vihetthayittha, patipūjitā ti mayā pūjitā hutvā yathā maṃ thomayamāna

¹ Ck - navāsase, C° - tivāsase, B° - nivāsane. ² B° nirajjati. ³ B° ja jātiye. ⁴
B° indriyā-, Ck illiyo-, C° illiyecāpi. ⁵ B° -ehi. ⁶ Ck ālāramukha, C° -rapa-
mukhe. ⁷ so all three MSS. for susaṇṇa? ⁸ Ck dhāriṇā. ⁹ B° -kānam.
¹⁰ B° -cayimsu.

gacchanti tathā karoṭhā 'ti vadati, iti so suvaṇṇālaṃkāraṇaṃ suvaṇṇapadhajānaṃ
hemajālapaṭicchannaṇaṃ haṭṭhīnaṃ sattasatāni tathārūpānaṃ ñeva assānaṃ satta-
satāni sihacammādīhi parikkhittānaṃ nāṇāratanaṭṭhānaṃ suvaṇṇapadhajānaṃ rathā-
naṃ sattasatāni sabbālaṃkārapatimaṇḍitānaṃ uttamarūpadharānaṃ khattiya-
5 kaṇṇādīnaṃ itthīnaṃ sattasatāni suvinītānaṃ suekkhittānaṃ dāsīnaṃ sattasatāni
tathā dāsānaṃ sattasatāni varaṇasabbe tthitānaṃ kuṇḍipadohānaṃ¹ dhenūnaṃ
sattasatāni aparimāṇāni pānabhojanāni² ti sattasatakamahādānaṃ adāsi, tasmīn
evaṃ dānaṃ dadamāne Jetuttaranagaravāsīno khattiyabrāhmaṇavassasuddā: sāmi
Vessantara Siviraṭṭhavasīno taṃ dānaṃ deṭṭi³ pabbājenti, tvaṃ puna dānaṃ
10 eva deṭṭi paridevīṃsu, tena vuttaṃ:

Ath' ettha vattati saddo tumulo bheravo mahā,

dānena taṃ niharanti, puna dānaṃ adā⁴ tuvaṃ

dānapaṭiggābhakā pana dānaṃ gaheṭvā: idāni kira Ve- rājā amhe anāthe katvā⁵

araññe⁶ pavisisasi, ito paṭṭhāya kassa santikaṃ gamissāmā 'ti chinṇapādā viya

15 patantā āvaṭṭantā parivaṭṭantā mahāsaddena paridevīṃsu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

Te su mattā kilantā ca⁷ sampatanti vanibbakā

nikkhamante mahārāje Sivīnaṃ raṭṭhavadḍhane ti ādi vuttaṃ.

Ta. tesumattā ti ettha sukāro nipātamatto, te vanibbakā ti a., mattā
20 kilantā cā 'ti mattā viya ca kilantā viya ca hutvā, sampatantīti parivattitvā
bhūmīyaṃ patanti, accheccuṃ vatā 'ti chinḍiṃsu vata. yathā ti yena
kāraṇena, atiyakkhā ti bhūtavijjā ikkhaṇikāpi, vassavarā ti uddhaṭṭabījā
orodhapalākā, vacanatthenā 'ti vacanakāraṇena, samhā raṭṭhā niraṭṭha-
tīti attano raṭṭhā nigacchati⁸, gāmaṇīyehīti haṭṭhācariyehi, ajāniye⁹ ti jāti-
25 sampanne, gāmaṇīyehīti assācariyehi, illiyācāpadhārihīti¹⁰ illiyo ca
cāpe ca dhārentehi, dīpe atho pi veyyagghe ti dīpacammavyaggacamma-
parikkhitte, ekamekā rathe tthitā ti so kira ekekaṃ itthiratanāṃ rathe tha-
petvā aṭṭhaṭṭhavaṇṇadāsīhi parivutaṃ adāsi, nikkharajjūhīti suvaṇṇanikkha-
suttamayehi pāmaṇgehi, alārapamukhā ti visālakkhigaṇḍā, hasulā¹¹ ti
30 mihītapubbaṅgamaṃkathā, susaṇṇā ti sussoṇḍiyo, kamsupadhāraṇā¹² ti idha
kamsaṃ ti rajatassa nāmaṃ, rajatamayena khirapaṭicchannabhājanena¹³ saddhīm
ñeva adāsīti a., padinnambhīti diyyamāne, samakampathā 'ti dānavarena¹⁴
kampittha, yaṃ pañjalikato ti yaṃ Ve- rājā mahādānaṃ datvā añjaliṃ
paggayha attano dānaṃ namassamāno sabbāññūtaṇṇassa me idaṃ paccayo hotū
35 'ti pañjalikato ahoṣi tadāpi¹⁵ bhīṃsanakam eva ahoṣi, tasmīn khaṇe paṭhavi
kampitthā 'ti a., niraṭṭhatīti evaṃ katvāpi nigacchati yeva, na naṃ koci nivā-
reyyā¹⁶ ti a.

¹ Bd -varaṇasabhaṭṭhakānaṃ kuṇḍopadohānaṃ. ² Cks -gānaṃ, Bd -nānaṃ. ³ Bd -rassāya in the place of deṭṭi. ⁴ Cks dadā. ⁵ Bd -am. ⁶ Bd va. ⁷ so all three MSS. ⁸ Cks jātiye, Bd avajātiye. ⁹ Cks illiyocā-, Bd indriyācā-. ¹⁰ Cks hasulā, Cc bhasulā. ¹¹ Cks -rinā. ¹² so Cks; Bd khirapaṭicchadabhājanena. ¹³ Bd -tejena. ¹⁴ Cks tasmīṃpi. ¹⁵ Cks -yyāsi, Bd nivāreti.

Api ca kho devatā sakala-Jambudipe rājūnaṃ „Ve- khat-
tiyakaññādīnaṃ mahādānaṃ detitī“ ārocayim̐su, tasmā khattiyā
devatānubhāvena rathenāgantvā khattiyakaññādāyo tassa dānaṃ
gahetvā pakkamim̐su, evaṃ khattiyabrāhmaṇavessasuddādayo
tassa dānaṃ gahetvā pakkamim̐su¹, tassa dānaṃ dentassa
eva sāyaṃ ahosi, so attano nivesanam eva gantvā „mātā-
pitaro vanditvā suve gamissāmitī“ alaṃkatarathena mātāpitun-
naṃ vasanaṭṭhānaṃ gato, Maddidevī „aham pi iminā saddhim
gantvā mātāpitaro anujānāpeyyan“² ti tena saddhim gatā, M.
pitaraṃ vanditvā attano gamanabhāvaṃ kathesi.

10

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

161. Āmantayittha rājānaṃ Sañjayaṃ dhammināṃ³ varam:
avaruddhasi maṃ deva, Vaṃkaṃ gacchāmi pabbataṃ. 1845.
162. Ye hi keci mahārāja bhūtā ye ca bhavissare
atittā⁴ yeva kāmehi gacchanti Yamasādanaṃ⁵. 1846.
163. So 'haṃ sake abhisasim̐ yajamāno sake pure,
Sivīnaṃ vacanathena samhā raṭṭhā nirajj' ahaṃ⁶. 1847.
164. Aghaṃ taṃ patisevissam̐ vane [vālamigākīṇe⁶ khagga]dīpinisevite
ahaṃ puññāni karomi⁶,
tumhe paṃkamhi sīdathā 'ti. 1848.

15

20

Ta. dhammināṃ³ - ti dhammikaṛājūnaṃ antare varam̐ uttamam, ava-
ruddhasi⁴ raṭṭhā nīharasi, bhūtā ti atītā bhavissare ti ye ca anāgate bhavis-
santi paccuppanne ca nibbattā, so haṃ sake abhisasim̐ ti so ahaṃ attano
nagaravāsino yeva pīḷesim̐⁴ kim̐ karonto yajamāno sake pure ti Pāḷiyam
pana so han ti likhitam̐, nirajjahan⁵ ti nikkhanto ahaṃ, aghantaṃ ti
yam araṇiṇe vasantena patisevitabbam̐ dukkhaṃ taṃ patisevissāmitī, paṃkamhī
ti tumhe pana kāmapaṃke sīdathā 'ti.

25

Iti M. imāhi catūhi gāthāhi pitarā saddhim kathetvā mātu
santikaṃ gantvā pabbajjaṃ anujānāpento āha:

165. Anujānāhi maṃ amma, pabbajjā mama ruccati,
so 'haṃ sake abhisasim̐ yajamāno sake pure,
Sivīnaṃ vacanathena samhā raṭṭhā nirajj' ahaṃ⁷. 1849.

30

¹ Bā api ca kho pana devatānubhāvena brāhmaṇavessasuddādayo tassa dānaṃ
gahetvā pakkamim̐su. ² Bā -pessāmi. ³ Bā -kam. ⁴ all three MSS. -sāda-
⁵ Bā nirajjaham. ⁶ so all those Mss. ⁷ all those Mss. -si. ⁸ Bā nirajjaham.

186. Aghaṃ taṃ patisevissaṃ
vane [valamigākiṇṇe khagga] dīpinisevite,
ahaṃ puññāni karomi,
tumhe paṃkamhi sīdathā' 'ti. 1850.

5 Tam sutvā Phusatī āha:

187. Anujānāmi taṃ putta, pabbajjā te samijjhatu,
ayaṃ ca Maddī kalyāṇi susaññā tanumajjhimā
acchataṃ saha puttehi, kiṃ araṇṇe karissatīti. 1851.

Ta. samijjhatū 'ti jhānena samijjhatu samiddhā hotu, acchataṃ ti
10 acchatu, idh' eva hotū 'ti vadati.

Vessantaro āha:

188. Nāhaṃ akāmā dāsim pi' araṇṇaṃ netum ussahe,
sace icchati anvetu, sace n' icchati acchatū 'ti. 1852.

Ta. akāmā ti amma kin nām' etaṃ kathetha ahaṃ anicchāva dāsim pi'
15 netum na ussahāmi.

Tato puttassa kathaṃ sutvā rājā taṃ yācitum' paṭipajji.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

189. Tato suṇhaṃ mahārājā yācitum' paṭipajjatha:
mā candanasamācāre rajojallaṃ adhārayi, 1853.

20 170. Mā kāsiyāni dhāretvā kusacīram adhārayi',
dukkho vāso araṇṇasmiṃ, mā hi tvaṃ lakkhaṇe gaṇīti'. 1854.

Ta. paṭipajjathā 'ti bhi- puttassa kathaṃ sutvā rājā suṇhaṃ yācitum'
paṭipajji, aha mā candana -- ti lohita candaneṇa parikiṇṇasarīre, mā hi tvaṃ
lakkhaṇeṇa samannāgate mā hi⁵ tvaṃ araṇṇaṃ gamissasīti.

25 171. Tam abravī rājaputti Maddī sabbaṅgasobhanā:
nāhaṃ taṃ sukhaṃ iccheyyaṃ yaṃ me Vessantaraṃ vinā ti. 1855.

Ta. tamābravīti sasuraṃ abravī.

172. Tam abravī mahārājā Sivinaṃ ratṭhavaḍḍhano:
imgha Maddi nisāmehi vane ye hontī dussahā 1856.

30 173. Bahū kiṭṭa paṭaṃgā ca makasā madhumakkhikā
te pi taṃ tattha himseyyum, tan te dukkhataraṃ siyā. 1857.

¹ Rā vaṇkaṃ gacchāmi pabbataṃ in the place of tumhe -- . ² Cks. - rāparādhayī.

³ Cks. bhamīti. ⁴ Cks. ca.

174. Apare passa santāpe nadīn' ūpa nisevite¹:
sappā ajagarā nāma avisā te mahabbalā 1858.
175. Te manussam² migam vāpi apī-m-āsannam³ āgataṃ
parikkhipitvā bhogehi vasam ānenī attano. 1859.
176. Aññe pi kaṇhajaṭiṇo⁴ acchā nāma aghammigā
na tehi puriso diṭṭho rukkhā āruya muccati. 1860.
177. Saṃghaṭṭayantā siṅgāni tikkhaggā tippahārino
mahisā vicarant' ettha nadīm Sotumbaram⁵ pati. 1861.
178. Disvā migānam yūthāni⁶ gavām sañcaratam⁷ vane
dhenu va vacchagiddhā va katham Maddi karissasi. 1862.
179. Disvā sampatite ghore dumagge suplavaṃgame⁸
akhettaññāya te Maddi bhaviran te⁹ mahabbhayaṃ. 1863.
180. Ya¹⁰ tvaṃ sivāya¹¹ sutvāna muhum uttasayi¹² pure
sā tvaṃ Vamkam anuppattā katham Maddi karissasi. 1864.
181. Thite majjhantike kāle sannisinnesu pakkhisu
sanate va brahāraññam¹³, tattha kim gantum icchasīti. 1865.

Ta. tam abravīti taṃ suṇham abravī, apare passa santāpe ti aññe
santāpe pekkhā¹⁴, nadīnūpanisevite¹ ti nadīnam¹⁵ ūpa nisevite¹⁶ āsan-
naṭṭhāne nadīkūle vasantē ti a., avisā ti nibbisā, apimāsannam¹⁷ ti āsannam
attano sarirasampassam āgatan ti¹⁸ a., aghammigā ti aghakarā migā¹⁹, duk-
khāvahā ti a., nadīm Sotumbaram⁵ patīti Sotumbarāya²⁰ nāma nadiyā
tīre, yūthānam ti yūthāni, ayam eva vā pūtho, dhenu va vacchagiddhā
vā ti tava dārake apassanti va²¹ vacchagiddhā dhenu viya katham karissasi,
vakāro pan' ettha nipātamatto va, sampatite ti sampatante, ghore ti virūpe,
suplavaṃgame²² ti makkate, akhettaññāya²³ ti araññe abhūmikusalāya²⁴,
bhavitante²⁵ ti bhavissati te, sutvānā ti sivāya²⁶ saddam sutvā, muhum
ti nagare vasanti pi punappuna uttasasi, sanate vā ti sannatantam²⁷ viya
bhavissati.

182. Tam abravī rājaputti Maddi sabbaṅgasobhanā:
yāni etāni akkhāsi vane paṭibhayāni me.
sabbāni abhisambhossam, gaccham ūeva rathesabha. 1866.

¹ Cks nadīnūpatīse-, Bd nadīnūpasevite: ² Cks -a. ³ Ck apipāsannam, C^o api-
pāsantam. ⁴ Bd kaṇhajaṭiṇā. ⁵ Bd sodu-. ⁶ Bd -nam. ⁷ Ck -caritam, C^o
-cavitam. ⁸ Bd dupla-. ⁹ Bd bhavissate. ¹⁰ Cks yam. ¹¹ Bd siṅgāya. ¹²
Bd -sate. ¹³ Cks -ññā. ¹⁴ Bd -pe bhayajanake pekkhasi. ¹⁵ Cks nadiyam. ¹⁶
Cks upasevite. ¹⁷ Cks apipāsannam. ¹⁸ Ck āganti, C^o āghante. ¹⁹ C^o aghammigā,
C^o omits aghakarā migā. ²⁰ Cks -ram. ²¹ Bd yā. ²² Bd dupla-. ²³ Cks
-ññātāya. ²⁴ Cks -kusalāya, Bd araññābhūmi akusalātāya. ²⁵ Bd bhavissate.
²⁶ Bd siṅgāya. ²⁷ so Bd; Cks nadati

183. Kāsaṃ kusaṃ poṭakilaṃ¹ usīraṃ muñjapabbajam
urasā padahessāmi², nāssa hessāmi dunnayā. 1867.
184. Bahūhi vata cariyāhi kumārī vindate patim
udarass' uparodhena³ gohanubbeṭhanena ca. 1868.
- 5 185. Aggiṣsa paricariyāya udakummajjanena ca
vedhabbam⁴ kaṭukam loka gacchaṃ⁵ nēva rathesabha. 1869.
186. Api 'ssā hoti appatto ucchiṭṭham api bhuñjitum
yo⁶ naṃ hatthe gahetvāna akāmaṃ⁷ parikaḍḍhati,
vedhabbam⁴ kaṭukam loka gacchaṃ⁵ nēva rathesabha. 1870.
- 10 187. Kesaggahaṇamukkhepā bhūmyā ca parisumbhaṇā
datvā ca nopakkamati bahum dukkham anappakam.
vedhabbam etc. 1871.
188. Sukkacchavivedhaverā⁸ datvā subhagamānino
akāmaṃ⁷ parikaḍḍhanti ulūkam nēva⁹ vāyasā, ve- etc. 1872.
- 15 189. Api nātikule phīte¹⁰ kamsapajjotane vasaṃ
n' evātivākyam na labhe bhātūhi sakkhikāhi ca, ve- etc. 1873.
190. Naggā nadī anodakā¹⁰ naggam raṭṭham arājikam
itthi pi vidhavā naggā yassāpi dasa bhātaro, ve- etc. 1874.
191. Dhajo rathassa paññānam¹¹, dhūmo paññānam¹² aggiṇo,
20 rājā raṭṭhassa paññānam¹³, bhattā paññānam¹⁴ itthiyā ve-etc. 1875.
192. Yā daliddi daliddassa aḍḍhā aḍḍhassa kittimā
taṃ ve devā pasamsanti dukkaram hi karoti sā. 1876.
193. Sāmikam anubandhissam¹⁵ sadā kāsāyavāsini,
pathavyāpi abhejjanti¹⁶ n' icche Vessantaram vinā, ve- etc. 1877.
- 25 194. Api sāgarapariyantam bahum vittadharam mahim
nānāratana-paripūram n' icche Vessantaram vinā. 1878.
195. Kathaṃ nu tāsam hadayaṃ, sukharā vata itthiyo
yā sāmike dukkhitamhi sukham icchanti attano. 1879.
196. Nikkhamante mahārāje Sivinaṃ raṭṭhavaḍḍhane,
30 tam aham anubandhissam, sabbakāmadado hi me ti. 1880.

Ta. tamabravīti bhī- Maddi rañño vaḍḍanam sūtvā tam rājānam abravī,
abhisambhossan ti sahissāmi adhiṇvāsessāmi, poṭakilaṃ¹ ti poṭakilati-
nam¹ nāma padahessāmi²ti dvedhā¹⁴ katvā purato gamissāmi, udaraṃ su -- ti
upavāsena¹⁵, gohanubbe -- ti viśālekaṣṇānatauttarapassāvaitthiyo¹⁶ sāmikam

¹ Cks pota-. ² all three MSS. panuda. ³ Cks uradassupa-. ⁴ Bā vedhavyam.
⁵ Cks so. ⁶ Bā -mā. ⁷ Cks sukha-, Bā suka-. ⁸ so all three MSS. ⁹ Bā
phīte? Cks pīte. ¹⁰ Bā anu-. ¹¹ Cks paññāno, Bā -nam. ¹² Bā -nam. ¹³ Bā
abhi-. ¹⁴ Cks vidhā. ¹⁵ Bā adde khuddādhivāsena. ¹⁶ Cks -kaṭṭho uttarapassāva

labhantīti katvā gobhanunā kaṭṭhālakaṃ koṭṭhāpetvā¹ veṭhanena² passāni upanā-
metvā kumārīkā patim paṭilabhanti, kaṭukan ti asādhukaṃ³, gacchaṃ ñeva
'ti gamissāmi yeva, appatto ti tassā vidhavāya ucchiṭṭhakaṃ paribhuñjītuṃ
ananucchaviko yeva, yo nan ti yo nīcajācco tam vidhavaṃ anicchamānaṃ ñeva
hatthe gahetvā kaḍḍhati, kesaggahaṇaṃ mukkhapā bhūmyā ca parisum-
bhanā ti assāmiṃ itthim pādena kesaggahaṇaṃ ukkhapā⁴ bhūmiyaṃ pāteni,
etā avamaññā nātikkamanti⁵, datvā cā 'ti assāmiṃ itthiyā evarūpaṃ bahum
anappakaṃ dukkhaṃ paro⁶ puriso datvā na ca pakkamati⁷ nirāsāṃko⁸ olo-
kento va tiṭṭhati, sukkacchavīti⁹ nahāniyacuppena¹⁰ upaṭṭhāpitachavivanna,
vedhaverā ti vidhavittakā¹¹, datvā 'ti kiñcid eva appamattakaṃ dhanam
datvā, subhagamāṇi¹² no ti mayam subhagā ti maññamānā, akāmaṃ¹³ ti tam
vidhavaṃ assāmiṃ akāmaṃ¹⁴ ulūkaṃ vāyasā viya parikaḍḍhanti, kaṃsa
pajjotane ti suvaṇṇabhāya jotante¹⁵ vasantī evarūpe pi nātikule vasamānā,
nevātivākyam na labhe ti syam nissāmiṃ yāvajjivam ambakaṃ ñeva bhārā
jātā¹⁶ ti ādīni vacanāni vadantehi bhātūhi pi saḥkikāhi pi ativākyam garahā-
vacanaṃ n'eva na labhati¹⁷, labhati yeva, paññānaṃ ti pakaṭṭhāvakaṇaṃ, yā
daliddīti devakittisampennā yā itthi attano sāmikassa daliddassa dukkhappat-
tassa kāle sayam pi daliddī samānā dukkhā va hoti tassa aḍḍhassa kāle ten'
eva saddhim aḍḍhā sukhappattā hoti tam pi devatā pasamsanti, abhejjantiyā
ti abhejjantiyā, sace pi hi itthiyā sakalapathavi na bhijjati sakalāya pathaviyā
sā va¹⁸ issarā hoti tāthāpi vedhabbaṃ kaṭukam evā 'ti a, sukhārā vata
itthiyo ti itthiyā hadayā, suṭṭhu kharā vata¹⁹ itthiyo.

197. Tam abravī mahārājā Maddim sabbaṅgasobhanaṃ:
ime te daharā puttā Jālī Kaṇhājinā vubho¹⁹
nikkhippa lakkhaṇe gaccha, mayan te posiyāmasa²⁰ ti. 1881. 25.

Ta. Jālī -- vubho¹⁹ ti Jālī ca Kaṇhājinā cā 'ti ubho nikkhīpitvā ṭhapetvā
gacchā 'ti.

198. Tam abravī rājaputtī Maddī sabbaṅgasobhanā:
piyā me puttakā deva Jālī Kaṇhājinā vubho¹⁹,
ty-amhaṃ tattha ramesanti araṇṇe jīvasokinan²¹ ti. 1882. 30.

Ta. tyamhan ti te dārakā ambakaṃ ta. araṇṇe, jīvasokinan²¹ ti avi-
gatasokānaṃ hadayaṃ ramesanti²¹ a.

¹ Bā -thalakaṃ koṭṭā-. ² Bā veṭhakenā. ³ Bā asātaṃ, Ck asādhukaṃ. ⁴ Bā
-po. ⁵ so C; Ck etā avamaññānātikkamanti, Bā etāni avamaññamāni ati-. ⁶
Bā para. ⁷ Bā datvā ca pana no pakkamati. ⁸ Ck -ke. ⁹ Bā suka-, Ck
sukha-. ¹⁰ Ck -ena. ¹¹ C -vitthikā, Bā vidhavittikā purisā. ¹² all three
MSS. -mā. ¹³ Ck omīti ak-. ¹⁴ Bā suvaṇṇabhājanābhāya pajjotante. ¹⁵ Bā
-o -o. ¹⁶ Ck labhanti, C adds na. ¹⁷ Ck yā va. ¹⁸ Ck vantā, C vanna.
¹⁹ Bā vubho. ²⁰ Bā posissāmasa. ²¹ Bā jīvi-.

190. Tam abravi mahārājā Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhano:
sālinam odanam bhutvā suciṃ māmsūpasecanam
rukkhaphalāni bhuñjantā katham kāhanti dārakā. 1883.
200. Bhutvā sataphale kaṃse sovaṇṇe satarājike
5 rukkhapattesu bhuñjantā katham kāhanti dārakā. 1884.
201. Kāsiyāni ca dhāretvā khomakodumbarāni ca
kusacīrāni dhārentā katham kāhanti dārakā. 1885.
202. Vayhāhi pariyāyitvā sivikāya rathena ca
pattikā paridhāvanta katham kāhanti dārakā. 1886.
- 10 203. Kūṭāgāre sayitvāna nivāse phussitaggaḷe
sayantā rukkhamaḷasmiṃ katham kāhanti dārakā. 1887.
204. Pallamaṃkesu sayitvāna gonake cittasanthate
sayantā tiṇasanthāre katham kāhanti dārakā. 1888.
205. Gandhikena¹ vilimpitvā agarucandanepa² ca
15 rajojallāni dhārentā katham kāhanti dārakā. 1889.
206. Cāmaramorahatthehi³ vijitaṅgā⁴ sukhe ṭhitā
daṭṭhā⁵ ḍaṃsehi makasehi katham kāhanti dārakā ti. 1890.

Ta. kaṃse ti phalasatena katāya kaṇcanapāṭiyā, gonake cittasanthate
ti mahāpiṭṭhiyaṃ kākajave⁶ c' eva vicittake santhare ca⁷, cāmara--⁸ ti
20 cāmarehi c' eva morahatthehi ca vijitaṅgā⁴.

Evam pi tesam sallapantānaṃ nēva atha ratti vibhāyi,
vibhātāya rattiya suriyo uggañchi. Mahāsattassa catusindhava-
yuttaṃ alaṃkataratham ānetvā rājadvāre ṭhapyimsu. Maddi
sassusasare vanditvā sesitthiyo āpucchitvā apaloketvā dve putte
25 ādāya Vessantarato paṭhamataram gantvā rathe aṭṭhāsi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

207. Tam abravī rājaputtī Maddī sabbaṅgasobhanā:
mā deva paridevesi mā ca tvam vimano ahu,
yathā mayam bhavissāma tathā hessanti dārakā. 1891.
- 30 208. Idam vatvāna pakkāmi Maddī sabbaṅgasobhanā,
Sivimaggena anvesi putte ādāya lakkhaṇā ti. 1892.

Ta. Sivi-- ti Siviraṇṇo gantabbamaggen⁹ eva, anvesiti, tam¹⁰ agamāsi,
pāsādā otaritvā ratham abhiruyha ṭhitā ti a.

¹ Bā gādha-. ² Bā aggaḷu-. ³ Bā cāmari-. ⁴ so Cks for vi-, Bā bjjit-. ⁵ Bā
phuthā. ⁶ Cks gonakojjava. ⁷ Bā adde santhate. ⁸ Bā omite tam.

ñatvā padavaḷaṇḍānusārena p-tīraṃ gantvā udake otiṇṇapadaṃ
disvā „udakaṃ oruyha ṭhitā bhavissantīti“ ñatvā „tāta¹ Jālīti“
pakkositvā gāthādvayam āha:*

460. Ehi tāta piyaputta², pūretha mama pāramiṃ,
5 hadayaṃ me 'bhisiṇcetha, karotha vacanaṃ mama. 2143.
461. Yānanāvā³ ca me hotha acalā bhavasāgare,
jātipāraṃ tarissāmi santāressaṃ sadevakan ti⁴. 2144.

Tāta Jālīti pakkosi⁵, kumāro pitu saddaṃ sutvā evaṃ
cintesi: „brāhmaṇo maṃ yathāruciṃ karotu pitarā saddhiṃ
10 dve kathā na kathessāmīti“ sīsaṃ nīharitvā pokkharapattāṇi
viyūhanto udakā uttaritvā M-assa dakkhiṇapāde patitvā gop-
phakasandhiṃ daḷhaṃ gahetvā parodi, atha naṃ M. āha: „tāta
bhaginī te kuhin“ ti, „tāta ime sattā nāma bhaye uppanne attā-
nam eva rakkhantīti“, atha M. „puttehi me katikā kathā bha-
15 vissantīti“ ñatvā „ehi amma Kaṇhe“ ti pakkositvā gāthādvayam ā.:

462. Ehi amma piyadhīti⁶, pūretha mama pāramiṃ⁶,
hadayaṃ me 'bhisiṇcetha, karotha vacanaṃ mama. 2145.
463. Yānanāvā⁷ ca me hotha acalā bhavasāgare,
jātipāraṃ tarissāmi uddharissaṃ⁸ sadevakan ti. 2146.

20 Sāpi „pitarā saddhiṃ dve kathā na kathessāmīti“ tath'
eva uttaritvā M-assa vāmapāde patitvā gopphakasandhiṃ⁹ daḷ-
haṃ gahetvā parodi, tesaṃ assūni M-assa phullapadumavaṇṇe
pādapiṭṭhe patanti, tassa assūni tesaṃ suvaṇṇaphalakasadisāya
piṭṭhiyā patanti, atha M. kumāre utṭhāpetvā assāsetvā „tāta
25 Jālī, kiṃ tvaṃ mama dānavittabhāvaṃ na jānāsi, ajjhāsayaṃ
me tāta matthakaṃ pāpehīti“ vatvā goṇe agghāpento viya
tatth' eva ṭhito kumāre agghāpesi, so kira puttaṃ āmantetvā
āha: „tāta Jālī, tvaṃ bhujisso hotukāmo brāhmaṇassa nikkha-

¹ Cks ammatāta. ² Bđ piyāputtā. ³ Bđ adds tattha hadayaṃ me bhisiṇcethā
ti brāhmaṇa akkosaṇena uṇhaṃ mama hadayaṃ vugasaṃetha bhavasāgare ti
sāgarasādisa bhava acalā yānā ca nāvā ca me hotha saraṃ sadevakaṃ lokaṃ jāti-
pāraṃ tāressāmīti. ⁴ Bđ omīte tāta - -. ⁵ Bđ piyā dhītā. ⁶ Cks piyā me dāna-
pārami. ⁷ Cks yānā-. ⁸ Cks -rissāmi. ⁹ all three MSS. goppa-.

sahassam datvā bhujisso bhaveyyāsi, bhaginī pi kho pana te
uttamarūpadharā, koci. nīcajātiko brāhmaṇassa kiñcid eva
dhanam datvā tava bhaginiṃ bhujissam katvā jātisambhedam
kareyya, aññatra raññā sabbasatadāyako nāma n' atthi, tasmā
bhaginī te bhujissā hotukāmā brāhmaṇassa dāsasatam dāsi- 5
satam hatthis. assas. usabhas. nikkhasatan ti sabbasatam¹ datvā
bhujissā hotū² "ti evam kumāre agghāpetvā samassāsetvā
assamapadam netvā kamaṇḍalunā udakam gahetvā „ehi vata
bho brāhmaṇa³“ "ti⁴ sabbaññutaññaṇassa⁵ patthanam katvā uda-
kam pātetvā „puttena me sataguṇena sahasaguṇena satasa- 10
haguṇena sabbaññutaññaṇam eva piyataran⁶“ ti paṭhavim unnā-
dento brāhmaṇassa piyaputtadānam adāsi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

464. Tato kumāre ādāya Jālim Kaṇhājinaṃ ubho¹
brāhmaṇassa adā dānam Sivinaṃ raṭṭhavaḍḍhano. 2147. 15
465. Tato kumāre ādāya Jālim Kaṇhājinaṃ ubho¹
brāhmaṇassa adā vitto² puttake dānam uttamanī. 2148.
466. Tadāsi yaṃ bhimsanakam tadāsi lomahamsanam,
yaṃ kumāre padinnamhi medinī samakampatha. 2149.
467. Tadāsi yaṃ bhimsanakam tadāsi lomahamsanam. 20
yaṃ pañjalikato rājā kumāre sukhavacchite³
brāhmaṇassa adā dānam Sivinaṃ raṭṭhavaḍḍhano ti. 2150.

Ta. vitto⁴ ti pītisomanasajāto hutvā, tadāsi yaṃ bhimsanakaṃ ti
tadā dānatejasa unnadanti⁵ mahāpaṭhavi kampi, Sinerupabbatarājā onami, sabbe
devā sādhubhūkaram adāsi. yāva Brahmaloḷā ekakolāhalam ahoṣi, khaṇikavassam 25
vassī⁶, akālaviḍḍulātā nicchariṃsu, Himavantavāsīno sīhādayo sakala-Himavantam
ekaninnādāni karīṃsu, evarūpaṃ bhimsanakam ahoṣi, Pāliyaṃ pana medinī
samakampathā⁷ "ti ettakam eva vuttam, yaṃ ti yadā, sukhavacchite ti su-
khasamvaḍḍhite sukhavasite sukhaparipālīte adāsīti, bho brāhmaṇa puttena me
sataguṇena sahasag. satasahasag. sabbaññutaññaṇam eva piyataran ti tass' 30
atthāya adāsīti.

¹ Bā - tñni. ² Bā adda⁸ amantetvā. ³ Bā adda paccayo hotuti. ⁴ Cs - jinā ubho,
Bā - jinaṃ cubho, C* jālikāṇhājinaṃ ubho. ⁵ Cks citto. ⁶ Cks - vajjite. ⁷ Cks
- ti, Bā unnadenti. ⁸ Bā ghaṇika-, Cks vasi. ⁹ Bā sampakampathā.

M. dānaṃ datvā „aho sudinnaṃ me dānaṃ“ ti pītiṃ up-
pādetvā kumāre olovento atthāsi. Jūjako pi vanagumbaṃ pavi-
sitvā vallim dantehi bhinditvā ādāya kumārassa dakkhiṇa-
hatthaṃ kumārikāya vāmahatthena saddhiṃ ekato bandhitvā
5 tam eva vallikoṭṭhi poṭṭhayamāno gahetvā pāyāsi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

468. Tato so brāhmaṇo luddo lataṃ dantehi chindiya
latāya hatthe bandhitvā latāya anumajjatha. 2151.
469. Tato so rajjum ādāya daṇḍam ādāya¹ brāhmaṇo
10 ākoṭayanto te² neti³ Sivirājassa pekkhato ti. 2152.

Ta. tesam pahaṭṭhāne chavi chijjati lohitaṃ paggharati,
paharaṇakāle aṇṇamaṇṇaṇ piṭṭhiṃ dadanti⁴, ath⁵ ekasmiṃ
visamaṭṭhāne brāhmaṇo pakkhalitvā pati, kumārānaṃ mudu-
hatthehi thaddhavalli gaḷitvā gatā, te rodamānā palāyitvā
15 M-assa santikaṃ āgamimṣu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

470. Tato kumārā pakkāmuṃ brāhmaṇassa pamuñciya,
assupunṇehi nettehi pitaraṃ so udikkhati. 2153.
471. Vedham assatthapattāṃ va pitu pād⁶ abhivandati,
20 pitu pādāni vanditvā idaṃ vacanam abravī: 2154.
472. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi,
yāva ammaṃ pi passemu atha no tāta dassasi. 2155.
473. Ammā ca tāta nikkhantā, tvaṃ ca no tāta dassasi,
mā no tvaṃ tāta adadā yāva ammaṃ pi eti⁷ no,
25 tadāyaṃ brāhmaṇo kāmaṃ vikkiṇātu hanātu vā: 2156.
474. Balaṃkapādo addhanakho⁸ atha ovaḍḍhapinḍiko⁹
dighuttarotṭho capalo kaḷāro bhaggaṇāsako 2157.
475. Kumbhūdaro bhaggaṇapīṭṭhi atho visamacakkhulo¹⁰
lohamassu¹¹ haritakeso valīnaṃ¹² tilakāhato 2158.
30 476. Piṅgalo ca vinato ca vikato¹³ ca brahā kharo¹⁴
ajināni ca sannaddho amanusso bhayānako 2159.

¹ Bḍ daṇḍācādāya. ² Cks so. ³ Cks nete. ⁴ Bḍ pīṭhiyo namanti. ⁵ Bḍ etu.
⁶ so Cks; Bḍ andha-. ⁷ Bḍ obandha-. ⁸ Bḍ -uko. ⁹ Cks lomahassu. ¹⁰ Bḍ
valīnaṃ. ¹¹ Bḍ -to. ¹² Cks karo.

477. Manusso udāhu yakkho maṃsalohitabhojano
gāmā araṇṇaṃ āgamma dhaṇaṃ taṃ tāta¹ yāceti,
nīyamāne piṣācena kin nu tāta udikkhasi, 2160.
478. Asmā² nūna te hadayaṃ āyaṃsaṃ dāḥabandhanāṃ
yo no baddhe na jānāsi brāhmaṇena dhaṇesinā
accāyikena luddena yo no gāvo va sumbhati. 2161.
479. Idh³ eva acchataṃ Kaṇhā na sā jānāti kismici
migīva khīrasammattā⁴ yūthā hīnā pakandatīti. 2162.

Ta. udikkhatīti pitu santikaṃ gantvā pakampamāno oloketi, vedhan
ti vedhamāno, tvaṇca no tāta dassasīti tāta tvaṇ ca amhe tāya anāgatāya 10
eva brāhmaṇassa adāsi, mā evaṃ kari, adhivāsehi tvaṃ kalam tāta yāva ammam
pi passemu, atha no tāta ammāya dīṭṭhakāle tvaṃ pi dassasi, vikkīṇātu ha-
nātu vā ti tāta ammāya āgatakalē esa amhe vikkīṇātu vā hanātu vā yaṃ vā
icchatī taṃ vā karotu, api ca kho paṇ⁵ esa kakkhaḷo pharusso aṭṭhārasahi purisa-
dosehi samannāgato ti aṭṭhārasapurisadose kathesi: tattha balaṃkapādo pat- 15
tharitapādo⁶, addhanakho⁷ ti pūṭinakho ti a., atho ovaḍḍhapinḍiko⁸ ti
heṭṭhā galitapinḍikatamaṃ⁹, dīghuttaroṭṭho ti mukham pidahitvā ṭhitena¹⁰
uttaroṭṭhena samannāgato, capalo ti paggharitalālo, kaḷāro ti sūkaradāṭṭhehi
samannāgato, bhaggaṇāsako ti bhaggāya nāsāya s., lohamassū¹¹ ti tamba-
vaṇṇamassu, haritakeso ti suvaṇṇavannakeso virūḷhakeso, valinān ti sarīra-
cammassa valinagahito¹², tilakāhato ti kālatilakehi parikkhitto¹³, piṇḍalo ti
bilālakkhisidisehi akkhihi s., vinato ti kaṭṭiyaṇ ca piṭṭhiyaṇ ca khandhe cā¹⁴ ti
tisu ṭhānesu vaṃko, vikato ti vikatapādo¹⁵ abaddhasandhīti pi vuttam, kaṭakato¹⁶
ti vivarantehi aṭṭhisandhīhi samannāgato, brahā ti dīgho, amanusso ti na
manusso manussavesena vicaranto pi yakkho esa, bhayānako ti ativiya bhīm- 25
sanako, manusso vā udāhu yakkho ti tāta sace evaṃ koci puccheyya atha maṃ-
salohitabhojano ti vattum yuttaṃ, dhanan taṃ tāta yācatīti tāta esa am-
bākaṃ maṃsaṃ khādītukāmo tumhe puttadhanāṃ yāceti, udikkhasīti maj-
jhataṃ¹⁷ pekkhasi, asmā¹⁸ nūna te hadayan ti tāta mātāpitunnāṃ hadayan
nāma puttesu mudukaṃ hoti puttānaṃ dukkaṃ na sahati¹⁹, tava pana pāsāṇo²⁰ 30
viya maṇṇe hadayaṃ athavā²¹ āyaṃsaṃ dāḥabandhanāṃ, tena ambākaṃ evarūpe
dukkhe uppanne²² na jānāsīti ajānanto viya acchasi, accāyikena luddena
ti ativiya luddena pamāṇāṭikkantena, yo no ti brāhmaṇena no amhe kaṇittha-
bhātike baddhe bandhīte yo tvaṃ na jānāsi²³, sumbhatīti poṭheti²⁴, idheva

¹ Cks dhanāṃ tātāva. ² Cks add ha. ³ Bā khīrasampattā, Cks sara-. ⁴ Bā patthaṭa-
⁵ Bā anta-, Bā andha-. ⁶ Cks ovaḍḍhi, Bā obandha-. ⁷ so Ck; Cā -piṇḍita-
maṃ, Bā -piṇḍitmaso. ⁸ Bā add dīghena. ⁹ Cks lomahansū. ¹⁰ so Cks;
Bā valigahitaṃ. ¹¹ Bā -kinno. ¹² Ck vinata-, Bā vikoṭo ti vikaṭa-¹³ Bā
kaṭakāṭa. ¹⁴ Bā ajhu. ¹⁵ Cks amma. ¹⁶ Bā -anti. ¹⁷ Bā -ṇa. ¹⁸ Cks ti. ¹⁹
Bā adda na rujjati. ²⁰ Cks omit yo no ti ---. ²¹ Bā poth-.

Ta. yassā 'ti yassa tavāhaṃ kumāriyā bhariyā so tvaṃ ñeva mama sāmī tvaṃ pana lessaro ca nāma, dāsiṃ yassa' icchati tassa vā dadeyya dhanena vā atthe sati vikkipeyya mamsena vā atthe sati haneyya, tasmā yaṃ vo ruccati taṃ karotha, nāhaṃ kuḍḍhamīti.

Atha Sakko tesam paṇitajjhāsayaṃ veditvā thutim akāsi. 5

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

680. Tesam saṃkappam aññāya devindo etad abravī:
sabbe jitā te paccūhā¹ ye dibbā ye ca mānusa. 2313.
681. Ninnādita te paṭhavi, saddo te tidivaṃ gato,
samantā vijjutā āgum² girīnaṃ va patissutā. 2314. 10
682. Tassa te anumodanti ubho Nārada-Pabbatā (cfr. v. 613)
[Indo ca Brahmā ca Pajāpatī ca
Somo Yamo Vessavaṇo ca rājā].
sabbe devā anumodanti dukkaram hi karoti so, 2315.
683. Duddadam dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma kubbataṃ (IV ⁶³/₇) 15
asanto nānukubbanti,
sātaṃ dhammo durannayo. (Saṃyutta I ¹⁰/₃ etc.) 2316.
684. Tasmā sataṃ ca asataṃ ca nānā hoti ito gati:
asanto nirayaṃ yanti santo saggaparāyanā. 2317.
685. Yam etaṃ kumāre adadā bhariyaṃ adadā vane vasaṃ 20
brahmayānaṃ anokkamma sagge te taṃ vipaccatū³ 'ti. 2318.

Ta. paccūhā⁴ ti paccatthikā, dibbā ti dibbassa paṭibāhaka⁵, mānusa ti mānussayassapaṭibāhaka, ke pana te ti macchariyadhammā te sabbe putta-dāraṃ dadantena M-ena jitā, tenāha sabbe jitā te paccūhā⁶ ti, dukkaraṃ hi karoti so ti V-ro rājā ekako va araṇṇe vasanto bhariyaṃ brāhmaṇassa 25 dento dukkaraṃ karotīti evaṃ⁷ sabbe devā anumodantīti vadati, yametan ti gāthaṃ anumodanaṃ karonto āha, vane vasaṃ ti vane vasanto, brahmayānaṃ ti seṭṭhayānaṃ tividho hi⁸ sucaritadhammo evarūpo dānadhammo ariyamaggassa paccayo hotīti brahmayānaṃ ti vuccati yasmā⁹ yantaṃ idaṃ ajja dānaṃ dadato nippannaṃ brahmayānaṃ apāyabhūmiṃ anokkamitvā sagge te 30 etaṃ vipaccatu vipākappariyosāne ca sabbaññūtanānādayakāṃ hotū 'ti.

Evam assa Sakko anumodanaṃ katvā „idāni mayā idha papāṇaṃ akatvā imaṃ imass' eva datvā gantum vaṭṭatīti“ cintetvā āha:

¹ Bā - ubh, Cks - ubhā. ² Cks - igu. ³ Cks - tan. ⁴ Cks - ubhā, Bā - ubhā. ⁵ Bā dibbasampatti-paṭi-. ⁶ Cks add sabbante. ⁷ Cks ti. ⁸ Bā tasmā.

686. Dadāmi bhoto bhariyam Maddim sabbañgasobhanam
tvam ñeva Maddiyā channo¹ Maddi ca patinā saha. 2319.
687. Yathā payo ca samkho ca ubho samānavanṇino
evam tuvañ ca Maddi ca samānamanacetasā: 2320.
688. Avaruddh' ettha araṇṇasmim ubho sammataassame²
khattiyā gottasampannā sajātā mātupettito
yathā puñṇāni kayirātha dadantā aparāparan ti. 2321.

Ta, channo³ ti anurūpo, samānavanṇino ti samānavanṇā ubhō pi
parisuddhā yeva, samānamana -- ti ācārādīhi kammehi⁴, samānena mana-
samkhātena⁵ cetasā samannāgatā, avaruddhetthā⁶ 'ti ratthato pabbājita hutvā
ettha araṇṇe vasatha, yathā puñṇānīti Jetuttaranagare vo bahūni puñṇāni
katāni hiyyo puttānam ajja bhariyāya dānavasena pi katānīti ettaken⁷ eva
paritosam skatvā ito uttarim pi aparāparam dadantā yathānurūpāni puñṇāni
kareyyātha yevā⁸ 'ti.

15 Evam vatvā varam dātum attānam ācikkhanto āha:

689. Sakko 'ham asmi devindo, āgato 'smi tav' antike,
varam varassu rājisi, vare attha dadāmi te ti. 2322.

Kathento yeva ca dibbabhāveṇa jalanto tarunasuriyo viya
ākāse atthāsi. Tato Bo. varam gaṇhanto āha:

- 20 640. Varañ ce me ado Sakka sabbabhūtānam issara
pitā mañ anumodeyya ito pattam sakam gharam,
āsanena nimanteyya, paṭhamam tam varam vare. 2323.
641. Purisassa vadham na roceyyam, api kibbisakārikam⁹
vajjam vadhamhā moceyyam, dutiy' etam varam vare. 2324.
- 25 642. Ye ca vuddhā ye ca daharā ye ca majjhamaporisā
mam eva upajiveyyum, tatiy' etam varam vare. 2325.
643. Paradāram na gaccheyyam, sadārapasuto siyam,
thīnam vasam na gaccheyyam, catutth' etam varam vare. 2326.
644. Putto me Sakka jāyetha yo ca dighāyuko siyā,
dhammena jine paṭhavim, pañcam' etam varam vare. 2327.
- 30 645. Tato ratyā vivasane suriyass' uggamanam pati
dibbā bhakkhā pātubhaveyyum, chaṭṭham etam varam vare. 2328.
646. Dadato me na khīyetha, datvā nānutappeyy' aham,
dadam cittam pasādeyyam, sattam' etam varam vare. 2329.

¹ C^h jatto, C^e canto, līd chando. ² B^d samatha-, read: sammatha? ³ C^h janto,
C^e janno, B^d chando. ⁴ C^h omī ka-. ⁵ C^h samitena.

647. Ito vimuccamān' āham saggaṅgāmī visesagū
anibbattī tato assam, attham' etam varām vare ti. 2330.

Ta. anumodeyyā 'ti sampāṭiccheyya na kujjheyya, ito pattan ti
imambā sraññā sakam gharam anuppattam, āsanenā 'ti rājāsana, rajjam me
detū 'ti vadati, api kibbisa -- ti rājā hutvā rājāparādhikam¹ pi vajjam va- 5
dhambhā² moceyyam, evarūpassa pi me vadho nāma mā ruccatu³, mameva
upajiveyyun ti sabbe te mañ ñeva nissāya⁴ upajiveyyun, dhammena jine
ti dh. jīnātu, samma rajjam karetu 'ti a., visesagū ti visesagamano hutvā
Tusitapure nibbatti hotū 'ti⁵ vadati, anibbattī tato assan ti tato Tusita-
bhavanato cavitvā manussattam āgato va punabbhave anibbattī assam, sabbaññū- 10
tam pāpuṇeyyan ti vadati.

648. Tassa tam vacanam sutvā devindo etad abravī:
aciram vata te tāto pitā tam datthum essatīti. 2331.

Ta. datthum -- li mahārāja tava tāto tava pitā aṇiren' eva tam passitu-
kāmo hutvā idhāgamissati āgantvā ca pana setacchattam datvā Jetuttaranagaram 15
eva nessati, sabbe te manorathā matthakam pāpuṇissanti, mā cintayi, appa-
matto hohi mahārāja 'ti.

Evam Mahāsattass' ovadam datvā Sakko sakatthānam
eva gato.

Tam attham pakāsento Satthā imam gātham āha: 20

649. Idam vatvāna Maghavā devarājā Sujāmpati
Vessantare varam datvā saggakāyam apakkamīti. 2332.

Ta. Ve-re ti Ve-rassa, apakkamīti gato anuppatto vā ti. Sakka-
pabbam niṭṭhitam.

Bo. ca Maddi ca sammodamānā Sakka-dattiye assame 25
vasimsu. Jūjako pi kumāre gahetvā satthiyojanam paṭipajji,
devatā kumārānam ārakkham akamsu, Jūjako pi suriye attha-
mite kumāre gacche⁶ bandhitvā bhūmiyam nipajjāpetvā sayam
caṇḍavālamigabhayena rukkham āruhya viṭapantare sayati, tas-
sīm khane eko devaputto Vessantaravāṇṇena ekā devadhītā 30
Maddivāṇṇenāgantvā kumāre mocetvā hatthapāde sambāhetvā
nahāpetvā maṇḍetvā bhojanam bhojetvā dibbasayane sayāpetvā

¹ all three MSS. rājapa. ² Cks vadha ³ Cks mā na rācci. ⁴ Cks omit ni.

⁵ Bā homiti. ⁶ Bā kacche.

- arunuggamanakāle baddhākāren¹ eva sayāpetvā antaradhāyanti,
 evaṃ te devatāsaṃgahena arogā hutvā gacchanti, Jūjako pi
 devatādhiggaḥito hutvā „Kaliṅgaratṭhaṃ gacchāmiti“ addha-
 māsenā Jetuttaranagaraṃ patto. Taṃ divasaṃ paccūsakāle
 5 Sañjāyo pi Sivirājā supinaṃ passi, evarūpo supino ahoṣi:
 rañño mahāvinicchaye nisinnassa eko puriso dve padumāni
 āharitvā rañño hatthe ṭhapesi, rājā dvīsu kaṇṇesu pilandhi,
 tesam reṇu bhassitvā rañño udare patati, so pabujjhitvā pāto
 va brāhmaṇe pucchi, te „ciraṃ pavutthā te deva bandhavā
 10 āgamissantīti“ vyākariṃsu, so pāto va nānaggarasabhojanam
 bhuñjitvā vinicchaye nisīdi, devatā brāhmaṇaṃ ānetvā rājā-
 gaṇe ṭhapayiṃsu, tasmīṃ khane rājā olokeno kumāre disvā āha:

650. Kass' etaṃ mukhaṃ ābhāti hemaṃ vuttattam agginā¹
 nikkhaṃ va jātarūpassa ukkāṃ mukhapahamsitaṃ². 2333.
 15 651. Ubho sadisapaccaṅgā ubho sadisalakkhaṇā,
 Jālissa sadiso eko, ekā Kaṇhājīnā yathā. 2334.
 652. Sihā bilā va nikkhantā ubho sampatirūpakā,
 jātarūpamayā yeva ime dissanti dārakā ti. 2335.

Ta vuttattam agginā³ ti vuttattam agginā, bilā -- ti guhato nik-
 20 khaṇṭasīhā vīya.

Evaṃ rājā tīhi⁴ gāthāhi kumāre vāṇnetvā ekaṃ amaccaṃ
 āṇāpesi: „gacch' etaṃ brāhmaṇaṃ dārakehi saddhiṃ ānehīti“,
 so vegena gantvā ānesi, atha brāhmaṇaṃ rājā āha:

653. Kuto nu bhavaṃ Bhāradvāja ime ānesi dārake⁵ ti. 2336.
 25 Jūjako āha:

654. Mayhan te dārakā deva dinnā vittena Sañjaya⁶,
 ajja pannaṇasā rattī yato dinnā⁷ me dārakā ti. 2337.

Ta vittena⁸ ti tuṭṭhena paṇṇena, ajja -- ti mayā imesaṃ laddhadiva-
 sato ajja pannaṇasa rattīti vadati.

¹ Bā bandhanākāreneta. ² Bā -ttamagginā. ³ Cks. -gaccham-. ⁴ Cks. vuttatta ag-
⁵ Cks. add. kāraṇehi. ⁶ Bā. add. ajja jātāṃ anuppatto kuto gacchasi brāhmaṇa.
⁷ Bā. siṅcaya. ⁸ Bā. laddhā.

Rājā āha:

655. Kena vā vācāpeyyena sammāñāyena saddahe,
ko te taṃ dānam adadā puttake dānam uttaman ti. 2338.

Ta. kena vā -- ti brāhmaṇa kena piyavacanena te tayā laddhā, sammā
ñāyena -- ti musāvādaṃ akatvā sammāñāyena amhe saddahāpeyya, puttake 5
ti attano puttake uttamadānaṃ katvā ko te etaṃ adadā.

Jūjako āha:

656. Yo yācataṃ patiṭṭhāsi bhūtānaṃ dharanī-r-iva
so me Vessantaro rājā putte dāsi¹ vane vasam. 2339.
657. Yo yācataṃ gatī āsi savantīnaṃ va sāgaro
so me Vessantaro rājā putte dāsi¹ vane vasaṃ ti. 2340. 10

Ta. patiṭṭhāsīti patiṭṭhā āsi.

Taṃ sutvā amaccā Ve-raṃ garahamānā āhaṃsu:

658. Dukkataṃ vata bho raññā saddhena gharamesinā,
kathaṃ nu puttake dajjā araññe avaruddhake². 2341. 15
659. Idam bhonto nisāmetha yāvant' ettha samāgatā,
kathaṃ Vessantaro rājā putte dāsi¹ vane vasam. 2342.
660. Dāsaṃ dāsiṃ ca so³ dajjā assaṇ c' assatari⁴ ratham,
hatthiṃ ca kuñjaraṃ dajjā, kathaṃ so dajjā dārake ti. 2343.

Ta. saddhenā 'ti saddhāsaṃpannenāpi satā gharam āvasantena raññā 20
idam dukkataṃ vata ayuttaṃ vata kataṃ, avaruddhake² ti ratthā pabbājite⁵
araññe vasante⁶, idam bhonto ti bho nagaravāsino yāvanto ettha samāgatā
sabbe imaṃ nisāmetha upadhāretha kathaṃ nāma so putte dāse katvā adāsi,
kena nāma⁷ evarūpaṃ katapubban ti adhippāyena⁸ evam āhaṃsu, dajjā ti dāsīdā-
sādisu kiñci detu⁹, kathaṃ dajjā dārake ti ime pana dārake kena kā- 25
raṇena adāsīti.

Taṃ sutvā kumāro pitu garaham āsahanto vātābhihatassa
Sineruno bāhunā¹ chaḍḍento² viya imaṃ gātham āha:

661. Yassa n' atthi ghare dāso asso c' assatari⁴ ratho
hatthi ca kuñjaro nāgo kiṃ so dajjā pitāmahā³ 'ti. 2344. 30

Rājā āha:

¹ Cks adāsi. ² Bā - o. ³ Cks yo. ⁴ so Cks for -riṃ? Bā - ri. ⁵ Cks pabba-
jite. Bā pabbājito. ⁶ Bā dāsādisu yaṃ kiñci dhanam detu. ⁷ Cks sineru
bāham. ⁸ Bā ḍḍento.

663. Dānam assa pasamsāma nāvanindāma¹ puttakā,
kathan nu hadayaṃ āsi tumhe datvā vanibbake². 2345.

Ta. dāna massā³ ti puttaka mayāṃ tava pītu dānaṃ pasamsāma⁴ na nindāmāti.

Kumāro āha:

- 5 663. Dukkha⁵ assa hadayaṃ āsi atho uṇham pi passasi
Rohiṇi h⁶ eva⁷ tambakkhī pitā assūni vattayīti. 2346.

Ta. dukkha⁸ assā⁹ ti pitāmahā¹⁰ Kaṇhājīnāya vuttaṃ etaṃ¹¹ vacanaṃ sutvā
tassa hadayaṃ dukkhaṃ¹² āsi, Rohiṇi heva¹³ -- ti tambavaṇṇā ti Rohiṇi viya
tambakkhīhi mama pitā, tasmīṃ khaṇe assūni vattayī.

- 10 Idāni taṃ vacanaṃ dassento āha:

664. Yan taṃ¹⁴ Kaṇhājīnā voca: ayaṃ maṃ tāta brāhmaṇo
laṭṭhiyā patikoṭeti ghare jātaṃ va dāsiyaṃ 2347.

665. Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta, — dhammikā honti brāhmaṇā —
15 yakkho brāhmaṇavaṇṇena khādituṃ tāta neti no,
niyyamāne pisācena kin nu tāta udikkhasīti. 2348.

Atha ne kumāre brāhmaṇaṃ amuñcantaṃ disvā¹⁵ rājā g. ā.:

666. Rājaputtī ca vo mātā rājaputto ca vo pitā,
pubbe me aṃkam āruya kin nu tiṭṭhatha ārakā ti. 2349.

20 Ta. pubbe me ti tumhe ito pubbe maṃ disvā¹⁶ vegaṇa āgantvā mama
aṃkam āruya idāni kin nu ārakā tiṭṭhatha.

Kumāro āha:

667. Rājaputtī ca no mātā rājaputto ca no pitā,
dāsā mayāṃ brāhmaṇassa, tasmā tiṭṭhāma¹⁷ ārakā ti. 2350.

Ta. dāsā mayāṃ ti idāni paṇa¹⁸ mayāṃ brāhmaṇassa dāsā bhavāmā¹⁹ ti.

- 25 Rājā āha:

668. Mā samm²⁰ evaṃ avacuttha, dayhate²¹ hadayaṃ mama,
citakā viya me kāyo, āsane na sukhaṃ labhe. 2351.

669. Mā samm²² evaṃ avacuttha, bhiyyo sokaṃ janetha maṃ,
nikkhiṇissāma dāḍḍena²³, na vo dāsā bhavissatha. 2352.

¹ Bā naci, B² raca-. ² Bā balabbake. ³ so aluṇṇee MSS. ⁴ so Cks; Bā
sitāmasā. ⁵ Cks ekam. ⁶ Cks omīti du-. ⁷ Bā sova. ⁸ so Cks; Bā tantam.
⁹ Bā ḍa-. ¹⁰ so Cks; Bā appena.

670. Kimagghiyam hi vo tāta brāhmaṇassa pitā adā,
yathābhūtam me akkhātha, paṭipādentu brāhmaṇan ti. 2353.

Ta. sammā 'ti piyavacanāṃ, citakā -- ti idāni mama kāyo aṅgārācitā-
kāya āropito viya, janetha man ti janetha me, ayam eva vā pāṭho, nikki-
nissāma daḍḍenā¹ 'ti dhanam datvā mocessāmi, kimagghiyam ti kīm 5
aggham katvā, paṭipādentū 'ti dhanam paticchādentu.

Kumāro āha:

671. Sahassaggham hi maṃ tāta brāhmaṇassa pitā adā
atha² Kaṇhājinaṃ kaṇṇam hatthinā ca³ satena cā⁴ 'ti. 2354.

Ta. saḥassaggham hīti deva maṃ tāto nikkhasaḥassaṃ agghāpetvā adāsi 10
kaniṭṭham⁵ pana Kaṇhājinaṃ hatthinā satena assena ca rathena cā 'ti sabbesaṃ
tesaṃ satena antamaso maṃ ca⁶ paṭipādake⁷ upādāya sabbasatena⁸ agghāpesīti.

Rājā kumārānaṃ nikkayaṃ dāpento āha:

672. Uṭṭhehi katte taramāno, brāhmaṇassa avākara,
dāsisaṭaṃ dāsaṭaṃ gavaṃ batthūsaḥhaṃ sataṃ 15
jātarūpasahassaṃ ca puttānaṃ dehi nikkayan ti. 2355.

Ta. avākara⁹ 'ti dehi.

673. Tato kattā taramāno brāhmaṇassa avākari
dāsisaṭaṃ dāsaṭaṃ gavaṃ batthūsaḥhaṃ sataṃ
jātarūpasahassaṃ ca puttānaṃ dāsi nikkayan ti. 2356. 20

Ta. avākari¹⁰ti adāsi, nikkayan ti brāhmaṇassa sabbasataṃ ca nikkha-
saḥassaṃ ca kumārānaṃ nikkayaṃ adāsi.

Tathā sattabhūmakāṃ ca pāsādaṃ adāsi, brāhmaṇassa
parivāro mahā ahosi, so dhanam paṭisaṃmetvā pāsādaṃ abhi-
ruya sādhubhojanaṃ bhuñjitvā mahāsayaṇe nipajji, kumāre 25
pi nahāpetvā bhojetvā alaṃkāretvā¹¹ ekaṃ ayyako ekaṃ ayyakā
ti dve pi ucchaṅge upavesayum.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

674. Nikkinitvā nahāpetvā bhojayitvāna dārake
samalaṃkaritvā bhaṇḍe¹² ucchaṅge upavesayum. 2357. 30

¹ so Cks; Bā dabbenā. ² Bā acchaṃ. ³ Bā di. ⁴ Cks vā. ⁵ Bā acchādikī-
nītham. ⁶ C paṇa. ⁷ Bā piṭṭapādake. ⁸ Cks sabbassatena. ⁹ Cks -karitvā.
¹⁰ Bā -ḍe, Cks bhaṇḍena.

675. Sisaṃnahāte sucivatthe sabbābharanabhūsite
rājā aṃke karitvāna ayyako paripucchatha. 2358.
676. Kuṇḍale ghusite māle sabbālaṃkārabhūsite
rājā aṃke karitvāna idaṃ vacanam abravī: 2359.
677. Kacci ubho ārogā te Jāli mātāpitā tava,
kacci uñchena yāpenti, kacci mūlaphalā bahū. (V $\frac{923}{17}$). 2360.
678. Kacci daṃsā ca makasā ca appam eva sirimsapā,
vane vālamigākiṇṇe himsā tesam na vijjatīti. 2361.

Ta, kuṇḍale ti kuṇḍalāni pilandhāpetvā, ghusite ti ugghosite mano-
10 ramam ravam ravante, māle ti pupphāni pilandhāpetvā. aṃke -- ti Jālikumā-
ram aṃke nisīdāpetvā.

Kumāro āha:

679. Ato ubho arogā me Jeva mātāpitā mama,
atho uñchena yāpenti, atho mūlaphalā bahū. 2362.
- 15 680. Ato daṃsā ca makasā ca appam eva sirimsapā,
vane vālamigākiṇṇe himsā tesam na vijjati. 2363.
681. Khaṇant' ālukalambāni bilālitaṅkalāni ca (IV $\frac{371}{25}$)
kolaṃ bhallāṭakaṃ bellaṃ sā no āhatva posati. 2364.
682. Yaṇ c' eva sā āharati vanamūlaphalāhārikā
20 taṃ no sabbe samāgantvā rattiṃ bhuñjāma no divā. 2365.
683. Ammā va no kisā paṇḍu āharanti dumapphalam
vātātapena sukhumālapadumaṃ hatthagatāṃ iva. 2366.
684. Ammāya patanūkesā vicarantiyā brahāvane
vane vālamigākiṇṇe khaggadīpinisevite. 2367.
- 25 685. Kesesu jātaṃ bandhitvā kacche jallam adhārayi,
caminavāsī chaṃā seti jātavedaṃ namassatīti, 2368.

Ta, khaṇantā -- ti khaṇanti ālūni ca kaḷambāni ca, iminā mātāpitunnāni
kicchajīvikaṃ vanṇeti, ettha no ti nipātamattaṃ, padumaṃ -- ti hatthena
madditaṃ padumaṃ viya jāta, patanūkesā ti deva ammāya me brahāvane
30 vicarantiyā te bhamaravaṇṇā kāḷakesā rukkasākhādīhi viluttā patanūkesā jāta,
jallamadhārayīti ubho hi kacchehi jallikaṃ dhāreti kilīṭṭhavesena¹ vicarati.

Evam mātu dukkhitabhāvaṃ kathetvā ayyakaṃ codento
imaṃ gātham āha:

686. Puttā piyā manussānaṃ lokasmiṃ udapajjisum,
35 nāha² nūn' ambhakaṃ ayyassa putte³ siṃha⁴ ajāyathā 'ti. 2369.

¹ Ck - vassena. ² Bā hi. ³ Ck - ā, C - a. ⁴ Ck - haṃ.

Ta. udapajjisun ti uppajjanti¹.

Tato rājā attano dosam āvikaronto āha:

687. Dukkatañ ca hi no putta bhūnahaccañ katam mayā
yo 'ham Sivinañ vacanā pabbājesiñ adosakam. 2370.

688. Yam me kiñci idha atthi dhanadhaññāñ ca vijjati
etu Vessantaro rājā Siviraṭṭhe pasāsatu² 'ti. 2371.

Ta. puttā 'ti putta Jālī etañ ambhakañ dukkatañ, bhūna- ti vaḍḍhi-
ghātakammam, yamme- ti tāta yañ kiñci idha atthi sabbā te pitu demī,
Siviraṭṭhe ti imasmiñ nagare so rājā hutvā pasāsatu.

Kumāro āha:

689. Na deva mayham vacanā ehi ti Sivis' uttamo,
sayam eva devo gantvā[na] siñca bhogehi atrajan ti. 2372.

Ta. Sivisuttamo ti Siviseṭṭho, siñcā 'ti mahāmegho viya vuṭṭhiyā
bhogehi abhisīca.

690. Tato senāpatiñ rājā Sañjāyo ajjhabhāsatha:
hattm assā rathā patti senā sannāhayantu nañ,
negamā, ca mañ anventu brāhmaṇā ca purohitā. 2373.

691. Tato saṭṭhisahassāni yudhino cārudassanā
khippam āyantu sannaddhā nānāvāṇṇeh' alaṃkatā³. 2374.

692. Nīlavaṇṇadharā⁴ neke pītā neke nivāsītā
aṇṇe lohitatuṇṇhīsā suddhā neke nivāsītā
khippam āyantu sannaddhā nānāvatttheh' alaṃkatā⁵. 2375.

693. Hīlavā yathā Gandharo pabbato Gandhamādanā
nānārukkhehi sañchanno mahābhūtagaṇālayo 2376.

694. Osadhehi ca dibbehi disā bhāti pavāti ca⁶
khippam āyantu sannaddhā disā bhāti pavāti ca, 2377.

695. Tato nāgasahassāni yojayantu catuddasa
suvāṇṇakacchā mātāṅgā hemakappanavāsasā. 2378.

696. Arūlhā gāmaṇīyehi tomaramkusapāṇi
khippam āyantu sannaddhā hatthikkhandhehi dassitā. 2379.

697. Tato assasahassāni yojayantu catuddasa
ājāniyā va jātiyā sindhavā sīghavāhanā. 2380.

698. Arūlhā gāmaṇīyehi illiyācāpadhārihi⁷ (V ²³⁹/₄)
khippam āyantu sannaddhā assapiṭṭheh' alaṃkatā⁸. 2381.

¹ Bā - itesu. ² Ck - ehlām. ³ Bā nīlavatta-. ⁴ all three MSS. - ehlām. ⁵
Bā disvā bhantu pavantu ca. ⁶ Ck - illiyo-, Bā indivā-. ⁷ Ck - ehlām-, Bā
- the alaṇ-.

690. Tato rathasahassāni yojayantu catuddasa
ayosukatanemiyo suvaṇṇacitapakkhare¹. 2382.
700. Aropentu dhaje tattha cammāni kavacāni ca
vipphālentū ca cāpāni dāḥhadhammā pahārino
khippam āyantu sannaddhā rathesu rathajīvino ti. 2383.
- 5 Ta. sannāhayantu nan ti sannayhantu², saṭṭhi--ti mama puttana
sahajātā saṭṭhisabassā amaccā, nīlavanna--ti eke nīlavannadharā nīlavatthāni
nīvāsītā hutvā, mahābhūta--ti yakkhaganānāni ālayo, bhātī pavāti cā 'ti³
vuttappakāro H⁴maṇvā viya ābharavilepanādīhi obhāsāyantu c' eva pavāyantu
ca, hatthikkhandhehīti te hatthigāmaṇiyo⁵ hatthikkhandhehi khippam
10 āyantu, dassitā ti dassitavibhūsanā, ayo--ti ayena suṭṭhuparikkhitanemiyo⁶,
suvaṇṇa--⁷ti suvaṇṇena khacitapakkhare evarūpe catuddasasahasas rathe yo-
jentū 'ti vadati, vipphālentū 'ti aropentu.

Evam rājā senaṅgam vicāretvā „puttassa me Jettutarana-
garato yāva Vaṁkapabbatā atṭhūsabhavitthāram āgamanamag-
15 gam samatalam katvā maggālamkāratthāya idaṁ c' idaṁ ca
karothā“ 'ti ānāpento āha:

701. I.ājā olopiyā⁷ pupphā mālagandhavilepanā
agghiyāni ca tiṭṭhantu yena maggena ehi. 2384.
702. Gāme gāme sataṁ kumbhā⁸ merayassa surāya ca
20 maggamhi patitiṭṭhantu yena maggena ehi. 2385.
703. Mamsā pūvā saṁkuliyo kummāsā macchasaṁyutā
maggamhi patitiṭṭhantu yena maggena ehi. 2386.
704. Sappi telam dadhim khīram kaṅgu vihi bahū surā
maggamhi patitiṭṭhantu yena maggena ehi 2387.
- 25 705. Alārikā ca sūdā ca naṭanattakagāyanā
pāṇissarā kumbhathūniyo mandakā⁹ sokajjhāyikā¹⁰. 2388.
706. Ahaṇṇantu sabbaviṇā bheriyo deṇḍimāni ca,
kharamukhāni dhamantu¹¹ vadatam¹² ekapokkharā. 2389.
707. Mutiṅgā paṇavā saṁkhā godhā parivadantikā¹³
30 dindimāni¹⁴ ca haṇṇantu kuṭumbā tindimāni¹⁵ cā 'ti. 2390.

Ta. olopiyā ti lājeḥi saddhim lājapaṇcamakāni pupphāni okirantānam
okiranaupupphāni paṭipādeyyāsīti ānāpeti, mālagandhavilepanāni maggavitāne ola-

1 Ck -pekkhare, B -cattirapekkhare. 2 B -sannipātyantu. 3 B -bhanṭu pa-
vantu ecā. 4 B -nīno. 5 B -kkhitta-. 6 B -cittirapakkhare. 7 B -okirayā.
8 Ck -am, 9 B -mundakā? Ck -maddakā. 10 B -ecchāyikā. 11 B -entu. 12
B -nadantu. 13 B -dantikā. 14 C -da-, B -nindi-. 15 C -niddhimāni, C
tidhi-? B -kudumba dindi-.

bamālā c' eva gandhaviḷepanāni ca, agghiyāni cā 'ti pupphaagghiyaratanaag-
ghiyāni cā 'ti, yena maggena mama putto ehiṭi tattha tattha tiṭṭhantu, gāme
gāme ti gāmadvāre gāmadvāre patitiṭṭhantū 'ti pipāsītānaṃ pivanatthāya paṭi-
yāditā hutvā surāmerayakumbhā tiṭṭhantu, maccehasāññutā ti macchehi yuttā,
kaṇḍuvihīti kaṇḍupitṭhamayā ca vihiṭipitṭhamayā 'ca, mandakā' ti mundagā- 5
yino² sokajjhāyikā³ ti māyākārā aññe pi vā ye keci uppannasokaṃ haraṇa-
samatthā, kharamukhānīti sāmuddikamahāsāṃkhā mutṭhisāṃkhā nāḷisaṃkhā,
godhāparivadantikā dindimāni kuṭumbadindimānīti imāni cattāri turīyān' eva.

Evam rājā maggalaṃkāram vicāresi. Jūjako pi pamāṇā-
tikkantaṃ bhuñjitvā jīrāpetum asakkonto tatth' eva kālam akāsi, 10
rājā tassa sarīrakiccaṃ kārāpetvā nagare bheriṃ carāpetvā
kañci 'ssa nātakaṃ na passi, dhanam puna rañño yeva ahoṣi.
Atha sattame divase sabbā senā sanipati, rājā mahantena
parivārena Jāliṃ magganāyakaṃ katvā nikkhami.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

708. Sā senā mahatī āsi uyyuttā Sivivāhinī, 15
Jālinā magganāyena Vamkaṃ payāsi pabbataṃ. 2391.
709. Kuñcam nadati mātāṅgo kuñjaro satṭhihāyano
kacchāya baddhamānāya kuñcam nadati vāraṇo. 2392.
710. Ajāniyā hasissimsu, nemiḃhoso ajāyatha, 20
abbhaṃ rajo acchādesi uyyuttā Sivivāhinī. 2393.
711. Sā senā mahatī āsi uyyuttā hārahārinī,
Jālinā magganāyena Vamkaṃ pāyāsi pabbataṃ. 2394.
712. Te pāvisum brahāraññaṃ bahusākhāṃ bahūdijā
puppharukkhehi saṃchannaṃ phalarukkhehi c' ūbhayaṃ. 2395. 25
713. Tattha bindussarā vaggū nānāvāṇṇā bahūdijā
kujjantam upakujjanti utusampupphite dume. 2396.
714. Te gantvā digham addhānaṃ ahorattānaṃ accaye
padesan taṃ upāgañchum yattha Vessantaro ahū 'ti. 2397.

Ta. mahatīti dvādasa akkbohini saṃkhātā, uyyuttā ti payatā, kuñ- 30
cam nadatīti Kalīṅgaratṭhavāsino brāhmaṇā attano ratṭhe deve vuṭṭhe⁹ taṃ
nāgaṃ āhuritvā Sañjayassa adāmisu, so hatthi sāmikaṃ vata passitum labhissāmīti
tutṭho kuñcanādam akāsi, taṃ sandhāy' etaṃ vuttaṃ, kacchāyā 'ti suvaṇṇa-
kacchāya baddhamānāya pi tussitvā kuñcam nadī, hasissimsū¹⁰ 'ti hasimsu

¹ B^d mundakā? C^k modrakā. ² C^k maddakagāyana. ³ B^d -jāyikā, B^d -va-
dantikā. ⁴ B^d kuñcam. ⁵ B^d bajha-. ⁶ C^k hasissimsu. B^d hasissanti, ⁷ C^k
-saṃkhāṃ, C^s -sākhā, B^d -sukhāṃ. ⁸ B^d mahodakāni. ⁹ C^k ratṭhe, B^d vuṭṭhe.

¹⁰ C^k bahissimsūti, B^d hasissanti.

saddam akāṃsu, hārabārīnīti haritabbaharaṇasamattā, pāvisun si pavī-
simsu, bahusākhān ti bahurukkhāsākhān, dīgham- ti saṭṭhiyojanamaggān,
upāgacchu- ti yathā Ve- ahoṣi tam padesaṃ upagatā ti. Mahārāja-
pabbaṃ nīṭṭhitān.

- 5 Jālikumāro Sumucalindasaratīre khandhāvāraṃ nivāsāpetvā
catuddasarathasahassāni āgatamaggābhīmukhān' eva ṭhapāpetvā
tasmiṃ tasmiṃ padese sīhavyagghakhaggādisu' ārakkhān
saṃvidahi, hatthiādīnaṃ saddo mahā ahoṣi. M. tam sutvā
„kin nu kho me paccāmittā pitaraṃ ghātetvā mam' atthāya
10 āgatā“ ti maraṇabhayena bhīto Maddiṃ ādāya pabbataṃ
āruya senaṃ olokesi.

Tam atthaṃ pakāseṇo Satthā āha:

716. Tesāṃ sutvāna nigghosaṃ bhīto Vessantaro ahu,
pabbataṃ abhirūhitvā bhīto senaṃ udikkhati. 2398.
15 716. Imgha Maddi nisāmehi nigghoso yādiso vane
ājāniyyā hasissanti¹ dhajaggāni ca dissare. 2399.
717. Ime ca² nūna araṇṇasmiṃ migasaṃghāni luddakā
vāgurāhi³ parikkhippa sobbhaṃ pātetvā tāvade⁴
vikkosamānā tippāhi hanti nesaṃ varaṃvaraṃ⁵. 2400.
20 718. Yathā mayaṃ adūsakā araṇṇe avaruddhakā
amittahatthathagatā⁷, passa dubbalaghātakan ti. 2401.

- Ta. imghā 'ti codanathe nipāto, nisāmehi¹ sakaseṇā vā paras. vā ti
upadhārehi, ime ce² nūna -- ti ādīnaṃ adḍhatiyagāthānaṃ evaṃ atthasam-
bandho vedītabbo: Maddi yathā araṇṇasmiṃ migasaṃghān luddakā vāgurāhi
25 parikkhippa athavā pana sobbhe pātetvā tāvad eva hanatha are dutthamige ti
vikkosamānā tippāhi migamāraṇasattīhi nesaṃ migānaṃ varaṃvaraṃ⁵ hanti⁶
ime ce nūna tath' eva amhe asabbhāhi vācāhi vikkosamānā tippāhi sattīhi ha-
nissanti mayaṃ ca¹⁰ adūsakā araṇṇe avaruddhakā raṭṭhā pabbajitā vasāma, evaṃ
sante pi amittahatthathagatā ti amittānaṃ hatthatham¹¹ gatā, passa imaṃ
30 dubbalaghātakan ti maraṇabhayena paridevi.

Sā tassa vacanaṃ sutvā senaṃ oloketvā „sakasenāya bha-
vitabban“ ti M-aṃ assāseṇti imaṃ gātham āha:

¹ Bā adds maggādisu. ² Ck^s hasissanti. ³ Ck^s ce, Bā omits ca. ⁴ Bā vāku-
⁵ Ck^s pātetvā tāvade, Bā pātiratāvade. ⁶ Bā vācāhi. ⁷ Bā -ttham-. ⁸ Bā
adds thūlamthūlam, B^s mūlamthūlam. ⁹ Bā add hananti. ¹⁰ Ck^s yamañca.
¹¹ Ck^s atthatham, Bā pattha, B^s hattha.

719. Amittā na-ppasaheyyum aggīva udakaṇṇave
tad eva tvaṃ vicintehi api sotthi ito siyā ti. 2402.

Ta. aggīva -- ti yathā tiṇukkādivasena upanīto aggī anṇavasaniḥkhātāni
puthulagambhīrāni udakāni na-ppasahati tāpetum na sakkoti tathā taṃ amittā
na saheyyum nābhībhavissanti, tadevā 'ti yaṃ Sakkena tuyhaṃ varaṃ datvā 5
mahārāja na cirassa' eva te pitā ehi¹ vuttaṃ tad eva tvaṃ vicintehi, api ca²
nāma ito balakāyato ambhakaṃ sotthi siyā ti.

Atha M. sokaṃ apanuditvā tāya saddhiṃ pabbatā oruyha
paṇṇasāladvāre nisīdi.

Tam atthaṃ pakāsentō Satthā āha:

10

720. Tato Vessantaro rājā orohitvāna pabbatā
nisīdi paṇṇasālāyaṃ daḥhaṃ katvāna mānasan ti. 2403.

Ta. daḥhaṃ -- ti mayhaṃ pabbajitā nāma ambhakaṃ ko³ kiṃ karissatthi⁴
thiraṃ daḥhaṃ katvā nisīdimasu.

Tasmiṃ khāṇe Sañjayo devīṃ āmantetvā „bhadde Phusati, 15
amhesu ṣabbesu ekato gatesu soko mahā bhavissati, paṭhamam
tāva ahaṃ gacchāmi, tato 'idāni sokaṃ vinodetvā nisinnā bha-
vissantīti' sallakkhetvā tvaṃ mahantena parivārena gaccheyyā-
sīti" atha⁵ thokaṃ kālaṃ vītināmetvā Jālīṇ ca Kaṇhājinaṃ ca
„āgacchantū" ti vatvā rathaṃ nivattetvā āgatamaggābhimu- 20
khaṃ katvā tattha tattha ārakkhaṃ saṃvidahitvā alaṃkata-
hatthikkhandhagato⁶ puttassa santikaṃ agamāsi.

Tam atthaṃ pakāsentō Satthā āha:

721. Vinivattayitvā rathaṃ votthāpetvāna seniyo
ekaṃ araṇṇe viharantaṃ pitā puttaṃ upāgami. 2404. 25
722. Hatthikkhandhato oruyha ekaṃso pañjalikato
parikkhitto amaccehi puttaṃ siñcituṃ āgami. 2405.
723. Tatth' addasa kumāraṃ so rammarūpaṃ samāhitaṃ
nisinnaṃ paṇṇasālāyaṃ jhāyantaṃ akutobhayan ti. 2406.

Ta. votthāpetvāna -- ti ārakkhanatthāya balakāye ca vavatthāpetvā, 30
ekaṃso ti ekaṃsakatauttarāsaṅgo, siñcituṃ -- ti rajje⁷ abhiśiñcituṃ upā-
gami, rammarūpaṃ ti anañjitaṃ amanāḍitaṃ.

¹ so Bā for ehi¹ti? C^k ehi¹ti, C^s ehi¹ti. ² Bā omits ca. ³ Bā omits ko. ⁴
C^s --saṃmiti. ⁵ Bā jāli ca k-jīnā ca pacchato āgacchatū. ⁶ Bā hatthikkhandato
oruyha. ⁷ Bā --ena.

724. Tañ ca disvāna āyantañ pitarañ puttāgiddhināñ
Vessantaro ca Maddī ca paccuggantvā avandisum. 2407.
725. Maddī ca sirasā pāde sasurassābhivādayi,
Maddī ahañ hi te deva pāde vandāmi te husā¹,
5 te su tattha palissajja pāṇinā parimajjathā 'ti. 2408.

Ta. pāde - - ti ahañ te husā pāde vandāmīti evaṃ vatvā vandi, tesu
tatthā 'ti te ubho jane² tasmim Sakkadattiye assame palissajjivā hadaye ni-
pajjāpetvā paricumbitvā mudukena pāṇinā parimajjatha piṭṭhiyo tesam parimajji.

- Tato roditvā paridevitvā rājā soke nibbuta tehi saddhim
10 paṭisanthārañ karonto āha:

726. Kacci vo kusalañ putta, kacci putta anāmayam,
kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū. 2409.
727. Kacci ḍamsā ca makasā ca appam eva sirimsapā,
vane vāḷamigākiṇṇe kacci himsā na vijjatīti. 2410.

- 15 Pitu vacanañ sutvā Mahāsatto āha:

728. Atthi no jīvikā deva yā ca yādisi kīdisā,
kasirā hi³ jīvikā homa, uñchācariyena jīvitam⁴. 2411.
729. Aniddhinā mahārāja damet⁵ assam va sārathi
ty-amhā aniddhikā dantā, asamiddhi dameti no. 2412.
20 730. Api no kisāni māmsāni pitu mātu adassanā
avaruddhānañ mahārāja araṇṇe jīvisokīnan⁶ ti. 2413.

Ta. yādisikīdisā ti yā vā sā vā, lāmakā ti a., kasirā hi yīvikā
homā 'ti tāta amhākañ uñchācariyāya jīvitam nāma kīdisaṃ, dukkhā no jīvikā
ahosi, aniddhinā ti mahārāja aniddhim asamiddhim daliddapurisañ nāma
25 dameti sā va⁶ aniddhi cheko⁷ sārathi assam viya, dametīti nibbisevanañ karoti,
te mayam idhā vasantā aniddhikā dantā nibbisevanā katā, asamiddhi yeva no
dametīti, dametha no ti pi pāṭho dameyittha no ti a., jīvisokīnan⁸ ti avigata-
sokānañ kiñ nāma amhākañ sukhañ ti vadati.

- Evañ ca pana vatvā puna puttānañ pavattim pucchanto āha:
30 731. Ye pi te Sivisettṭhassa dāyādappattamānasā
Jāli Kaṇhājina c' ubho⁹ brāhmaṇassa vasānugā
accāyikassa luddassa yo ne gāvo va sumbhati 2414.

¹ Bā tusā. ² Cks janā. ³ Cks kayirā hi, Bā kasirā, omitting hi, read: kasira-?

⁴ Cks -kañ. ⁵ Cks jīvasokatan. ⁶ Bā ca. ⁷ Cks ko. ⁸ Cks jīva-. ⁹ Cks
vubho throughout.

792. Te rājaputtiyā putte yadi jānātha saṁsatha,
pariyāpuṇātha¹ no khippaṁ sappadaṭṭhaṁ² va māṇavan ti. 2415.

Ta. dāyādappattamānasā ti mahārāja ye te tava Sivisetthassa dāyāda
appattamānasā asampunṇamanorathā hutvā brāhmaṇassa vasānugā-jātā te dve
kumārā yo so³ brāhmaṇo gāvo va sumbhati⁴ te rājaputtiyā putte yadi diṭṭha- 5
vasena vā sutavasena vā jānātha saṁsatha, sappadaṭṭhaṁ vā 'ti viṣaṁ
nimmadanattāyā sappadaṭṭhaṁ māṇavan tikicchantā⁵ viya khippaṁ no pariyā-
puṇātha kathetā 'ti vadati.

Rājā āha:

793. Ubho kumārā nikkita⁶ Jāli Kaṇhājina c' ubho 10
brāhmaṇassa dhanam datvā putta mā bhāyi assasā 'ti. 2416.

Ta. nikkita ti nikkayam datvā gahita.

Tam sutvā M. paṭiladdhassāso pitarā saddhim paṭisan-
thāram akāsi:

794. Kaccin nu tāta kusalam kacci tāta anāmayam, 15
kacci nu tāta me mātu cakkhum na parihāyatiti. 2417.

Ta. cakkhum ti puttasaṅgā rodantiyā cakkhum na parihāyati.

Rājā āha'

795. Kusalaṁ c' eva me putta, atho putta anāmayam
atho pi putta te mātu cakkhum na parihāyatiti. 2418. 20

Mahāsatto āha:

796. Kacci ārogaṁ yoggaṁ te, kacci vahati vāhanam,
kacci phitā janapadā, kacci vuṭṭhi na chijjatiti⁷. 2419.

Tattha vuṭṭhīti vuṭṭhidhārā⁸.

Rājā āha:

25

797. Atho ārogaṁ yoggaṁ me, atho vahati vāhanam,
atho phitā janapadā, atho vuṭṭhi na chijjatiti⁹. 2420.

Evam sallapantānam¹⁰ ñeva Phusati pi kho devī „idāni
sokaṁ tanuṁ katvā nisinnā bhavissantīti“ sallakkhetvā¹⁰ mahā-
parivārena saddhim puttassa santikaṁ agamāsi. 30

¹ C^s -yāya; C^k pariyāyā. ² C^s -daṭṭhu, B^d sabbadaḍḍham. ³ C^k yena yo. ⁴
B^d adda harati. ⁵ B^d -to. ⁶ so all three MSS. for nikkita? ⁷ C^k vi-. ⁸
C^k omit dhārā. ⁹ C^k vijjatīti. ¹⁰ C^k add sā.

Tam atthaṃ pakāseṇto Satthā āha:

738. Icc-eva mantayantānaṃ mātā tesāṃ adissatha
rājaputtī giridvāre pattiya¹ anupāhanā. 2421.
739. Tañ ca disvāna āyantim² mātaraṃ puttāgiddhimim
5 Vessantaro ca Maddi ca paccuggantvā avandayum³. 2422.
740. Maddi ca sirasā pāde sassuyā abhivādayi:
Maddi aham pi te ayye pāde vandāmi te husā. 2423.
741. Maddiñ ca puttakā disvā dūrato sotthim āgatā
kandantā abhidhāvimsu vacchā bālā va mātaraṃ. 2424.
10 742. Maddi ca puttake disvā dūrato sotthim āgate
vāruṇīva pavedhentī thanadhārābhisiñcathā⁴ 'ti. 2425.

Ta. Maddi cā 'ti tesāṃ hi Phusatideviṃ vanditvā tñitakāle puttā kumārakumārīkāhi parivutā ggamimsu, Maddi tesāṃ āgamanamaggāṃ oloketi yeva atthāsi, sā te sotthim āgacchante disvā sakabhāvena sandhāretum asakkonti
15 taruṇamacchā viya bhāvaṃ pavedhamānā tato pāyāsi, te pi tañ disvā paridevanta tadabhimukhā va pāyimsu, kandantā abhidhāvimsu 'ti kandantā abhidhāvimsu, vāruṇīva 'ti yakkhavittā ikkhanikā viya pavedhamānā, thanadhārā abhisiñcathā 'ti sā kira mahantena saddena paridevitvā kampamānā visaññi⁵ hutvā
20 mātu upari yeva patitā, tasmim khane tassā dvīhi thanehi dve khiradhārā nikhamitvā tesāṃ mukhe yeva pavisimsu, sace kira ettako assāso 'nābhavissa dve kumārā sukkahadaya hutvā anassimsu, Ve- pi piyaputte disvā sokaṃ sandhāretum asakkonto visaññi hutvā tatth⁶ eva papatī, mātāpitāro pi visaññi hutvā tatth⁶ eva papatimsu, tathā sahajātā satthisahassā amaccā, tañ kārūṇāṃ passanto⁷ tesu eko pi sandhāretum nāsakkhi, sakalaassamapadaṃ yugantavāta-mathitaṃ viya sālavanāṃ ahoṣi.

Tasmim khane pabbatā nadimsu paṭhavi kampi mahāsamuddo saṃkhubhi Sineru girirājā onami, chakāmāvacaradevalokā ekakolāhalā ahesum, Sakko devarājā „cha khattiyā sapa-
30 risā visaññā jātā, tesu eko pi utthāya kassaci sarīre udakaṃ siñcituṃ samattho n' atthi, pokkharavassaṃ vassāpessāmīti“ cintetvā chakhattiyasamāgame p-vassaṃ vassāpesi, ye ta. temitukāmā⁶ te⁷ tementi atemitukāmānam upari ekabindum pi na saññhāti, padumapattato udakaṃ viya vinivattetvā gacchati, iti
35 pokkharavane patitaṃ vassaṃ viya tañ vassaṃ ahoṣi, cha

¹ Bd -kā. ² Bd -tañ. ³ Bd -disuñ. ⁴ Bd -lno. ⁵ Ck -tā, Bd -tesu. ⁶ so Bd; Ck² temitukāmā tementi in the place of tattha ---. ⁷ Ck² omit te.

khattiyā assāsam paṭilabhiṃsu, mahājano „nāṭisamāgame pok-kharavassam vassi, mahāpaṭhavī kampīti“ acchariyam pavadesi¹.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

743. Samāgatānaṃ nāṭīnaṃ mahāghoso ajāyatha,
pabbatā samanādīṃsu, mahī ākampitā ahu. 2426. 5
744. Vuṭṭhidhāraṃ pavecchanto² devo pāvassi tāvade,
atha Vessantaro rājā nāṭihi samapajjatha³. 2427.
745. Nattāro suṇisā putto rājā devī ca ekato
yadā samāgatā āsūṃ tadāsi lomahaṃsanam,
pañjalikā tassa yācanti rodantā bheravā vane. 2428. 10
746. Vessantaraṃ ca Maddiṇ ca sabbe raṭṭhā samāgatā:
tvaṃ no si issaro rājā, rājāṃ kāretha no ubho ti. 2429.

Ta ghoso ti kāruṇṇaghoso, pañjalikā ti sabbe nāgarā c' eva nega-majānapadā ca paggalitañjali hutvā, tassayācatīti tassa pādesu patitvā roditvā kanditvā deva tvaṃ no sāmi issaro pitā te idh' eva abhiśiñcitvā nagaraṃ netu- 15
kāmo kulasantakam setacchattam paṭicchathā 'ti yācanti. Chakhattiya-khattiāṃ nīṭṭhitam⁴.

Tam sutvā M. pitarā saddhiṃ sallapanto imam g. ā.:

747. Dhammena rājāṃ⁵ kārentam raṭṭhā pabbājayittha maṃ
tvāṃ ca jānapadā c' eva negamā ca samāgatā ti. 2430. 20

Tato rājā puttam khamāpento

748. Dukkataṃ ca hi no putta bhūnahaccaṃ katam mayā
yo 'haṃ Sivīnaṃ vacanā pabbājesiṃ adūsakaṃ ti 2431.

imam gātham vatvā attano dukkhaharaṇattham yācanto imam⁶,
gātham āha: 25

749. Yena kenaci vaṇṇena pitu dukkham udabbahe
mātu bhaginiyā cāpi api pāṇehi attano ti. 2432.

Ta. udabbahe ti hareyya, api pāṇehīti tāta puttenā nāma jīvitam pariccajittvā mātāpitunnaṃ sokadukkhāṃ haritabbaṃ, tasmā mama vacanaṃ karohi: imam isiliṅgaṃ haritvā rājavesaṃ gaṇha tāta 'ti iminā kira naṃ⁷ adhippāyen' 30
evam āha.

¹ B^d pavattesi. ² B^d pavattento. ³ B^d samāgacchatha. ⁴ C^k omit chakhatt-.

⁵ C^k khomaṃ. ⁶ B^d itaraṃ. C^k nainnaṃ, B^d omits naṃ.

Bo- rajjam kāretukāmo va¹ ettake pana akathite „garu-
kam nāma na hotīti“ tattha rājānam² kathesi, M. „sādhū“ ‘ti
sampaṭicchi, ath’ adhivāsanaṃ viditvā sahaajātā saṭṭhisahassā
amaccā

5 750^a. Nahānakāle³ mahārāja rajojallam pavāhayā ‘ti

vadiṃsu, atha ne M. „thokaṃ adhivāsethā“ ‘ti vatvā paṇṇa-
sālam pavisitvā isibhaṇḍaṃ omuñcitvā paṭisāmetvā p-sālato
nikkhamitvā „idam mayā navamāse addhamāsaṃ ca samaṇa-
dhammassa kataṭṭhānaṃ, pāramikūtaṃ gaṇhantena dānaṃ datvā
10 pathaviyā kampitatṭhānaṃ“ ti p-sālam tikkhattuṃ padakkhiṇaṃ
katvā pañcapaṭiṭṭhitena vanditvā atṭhāsi⁴, ath’ assa kappakā-
dayo massukammādiṇi karimṃsu, tam enaṃ sabbābharanabhūsitāṃ
devarājam iva virājamānaṃ rajje abhisiñciṃsu, tena vuttaṃ:

750^b. tato Vessantaro rājā rajojallam pavāhayīti⁵. 2433.

15 Ta. pavāhayīti hāresi, hāretvā ca pana rājavesaṃ gaṇhatīti a.

Ath’ assa yaso mahā ahoṣi, olokitolokitatṭhānaṃ kampati,
mukhamaṅgalikā maṅgalāni nigghosayimṃsu, sabbaturiyāni pag-
gaṇhimṃsu, mahāsamuddakucchiyaṃ meghatthanitanigghoso viya
ahoṣi, hatthiratanam alaṃkaritvā upanayimṃsu, so khaggaratanam
20 bandhitvā hatthiratanam abhiruyhi⁷, tāvad eva naṃ sahaajātā
saṭṭhisahassā amaccā sabbālaṃkārapatimaṇḍitā parivārayimṃsu⁸,
Maddim pi devim nahāpetvā alaṃkaritvā abhisiñcitvā sīse pan’
assā abhisekaudakam āsiñcamānā „Vessantaro taṃ pāletū“ ‘ti
ādīni maṅgalāni vadiṃsu.

25 Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

751. Sisaṃ nahāto sucivattho sabbābharanabhūsito

paccayaṃ nāgam āruya khaggaṃ bandhi parantapaṃ. 2434.

752. Tato saṭṭhisahassāni yudhino cārudassanā

sahaajātā parikarimṃsu⁹ nandayantā¹⁰ rathesabhaṃ. 2435.

¹ Bā pi. ² so Bā; Ck^o rajā. ³ Bā -lo. ⁴ Ck^o -sāti, Bā pavāpahayāti. ⁵ Ck^o
omit atṭhāsi. ⁶ Ck^o -hasīti. ⁷ Bā -rūhi. ⁸ Ck^o -bhārayimṃsu, C^o -hara-. ⁹ Bā
parimkarimṃsu. ¹⁰ Bā nandā-.

753. Tato Maddim pi nahāpesuṃ Sivikaññā samāgatā:

Vessantaro taṃ pāletu Jāli-Kaṇhājina c' ubho,

atho pi taṃ mahārājā Saṇjāyo abhirakkhatu 'ti. 2436.

Ta. paccayam -- ti taṃ attanno jātadvase uppannaṃ haṭṭhināgaṃ, para-
tapan ti amittatāpanaṃ, parikarimsū² 'ti parivārayimsū, nandayantā³ ti 5
tosentā, Sivi -- ti Sivirañño pajāpatiyo sannipatitvā gandhodakena nahāpesuṃ,
Jālikaṇhājina cubho ti ime te⁴ puttā pitaram rakkhantū 'ti.

754. Idaṃ ca paccayam laddhā pubbe ca⁵ kilesam attano
ānandiyam ācarimsu ramaṇīye Giribbaje. 2437.

755. Idaṃ ca paccayam laddhā pubbe ca⁵ kilesam attano 10
ānandi vittaṃ sumanā putte saṃgama lakkhaṇā. 2438.

756. Idaṃ ca paccayam laddhā pubbe ca⁵ kilesam attano
ānandi vittaṃ patitā saha puttehi lakkhaṇā ti. 2439.

Ta. idaṃca -- ti bhi. Ve- ca Maddi ca idam paccayam imam patittham
labhitvā rajje patitthahitvā ti a, pubbe⁶ ti ito pubbe attano vanavāsakilesam 15
anussaritvā, ānandiyam ācarimsu ramaṇīye -- ti ramaṇīye Vāṃkagiri-
kuṇḍimhi Vessantarassa rañño āpā ti kañcanalatāvinaddham⁷ ānandabheriṃ
carāpetvā ānandachanaṃ ācarimsu, ānandi vittaṃ -- ti lakkhaṇasampannā Maddi
putte saṃgama sampāpunitvā vittaṃ sumanā hutvā ativiya ānandi nandittha
'ti a, patitā ti pavattapītisomanassā hutvā. 20

Evam patitā hutvā ca pana putte āha:

757. Ekabhattā pure āsīm niccaṃ thaṇḍilasāyini,
iti me taṃ vataṃ āsi tumhaṃ⁸ kāmāhi puttakā. 2440.

758. Tam me taṃ vataṃ samiddh' ajja tumhe saṃgama puttakā,
mātujām pi taṃ pāletu pitujam pi ca puttakā, 25
atho pi taṃ mahārājā Saṇjāyo abhirakkhatu. 2441.

759. Yaṃ kiñc' atthi kataṃ puññaṃ mayhaṃ c' eva pitu ca te
saccena tena kusalena ajaro tvaṃ amaro bhavā 'ti. 2442.

Ta. tumhaṃ⁸ kāmāhi -- ti puttakā tumhakaṃ kāmā tumhe patthaya-
mānā pure tumhesu brāhmaṇena nītesu ekabhattam bhuñjitvā bhūmiyaṃ sayiṃ, 30
iti me⁹ tumhakaṃ kāmā¹⁰ etaṃ vataṃ āsīti¹¹ vadati, samiddhājā 'ti tam
me vataṃ ajja samiddham, mātujam pi taṃ pāletu pitujam pi ca puttakā
ti puttakā¹² mātu jātasomanassam pitu jātasomanassam pi pāletu mātnpitunnam
santakaṃ puññaṃ taṃ pāletu 'ti a. yeva, ten' evāha: yaṃ kiñc' atthi kataṃ
puññaṃ ti. 35

¹ Cks maṃ. ² B² parikarimsu. ³ B² nandā-. ⁴ B² dve. ⁵ B² omits ca. ⁶ Cks
add vā. ⁷ B² vinandam. ⁸ Cks -hā. ⁹ Cks ime. ¹⁰ Cks kāmāya. ¹¹ Cks
adāsīti. ¹² B² puttajālikam.

Phusāti pi devī „ito paṭṭhāya mama suṇhā imān' eva
vatthāni nivāsetu, imāni ābharāṇāni dhāretu“ 'ti samugge pū-
retvā pahīni.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

- 5 760. Kappāsikaṃ ca koseyyaṃ khomakodumbarāni ca
sassū suṇhāya pahesi yehi Maddī asobhatha. 2443.
761. Tato khomaṇ ca¹ kāyūraṃ aṃgadam² maṇimekhalam
sassū suṇhāya pahesi yehi Maddī asobhatha. 2444.
762. Tato khomaṇ ca kāyūraṃ gīveyyaṃ ratanāmayam³ sassū- etc. 2445.
10 763. Uṇṇataṃ mukhaphullaṇ ca⁴ nānāratte ca⁵ maṇiye⁶ sassū- etc. 2446.
764. Uggatthanaṃ giṃgamakaṃ⁷ mekhalam⁸ palīpādakaṃ⁹
sassū suṇhāya pahesi yehi Maddī asobhatha. 2447.
765. Suttaṇ ca suttavajjaṇ ca upanijjhāya seyyasī
asobhatha rājaputtī devakaṇṇā va Nandane. 2448.
15 766. Sīsam nahātvā sucivatthā sabbābharāṇabhūsitā
asobhatha rājaputtī tāvatimsā va accharā. 2449.
767. Kadaliva vātacchupitā jātā cittalatāvane
dantāvaraṇasampannā rājaputtī asobhatha. 2450.
768. Sakuṇī mānusiṇīva jātā cittapattā¹⁰ pati¹¹
20 nigrodhapattabimboṭṭhī rājaputtī asobhatha. 2451.

Ta. khomaṇca¹⁰ -- ti suvaṇṇamayaṃ gīvapasādhanaṃ, aṃgadam -- ti
aṃgadābharāṇaṃ ca maṇimayamekhalāṇ ca, duttiyagāthāya khomaṇ ca kāyūraṇ ti
suvaṇṇamayaṃ vanakhajjūriphalasaṃbhānaṃ gīvapasādhanaṃ eva, ratana mayan
ti aparaṃ pi ratanamayaḡiveyyaṃ, uṇṇataṇ ti ekaṃ pasādhanaṃ, mukha-
25 phullaṇ ti naḷāṭaute tilakamālābharāṇaṃ, nānāratte ti nānāvaṇṇe, maṇiye
ti maṇimaye¹¹, uggatthanaṃ giṃgamakaṇ¹² ti etaṇi pi dve ābharāṇāni,
mekhalam ti suvaṇṇarajataṃmayam mekhalam, palīpādakaṇ¹³ ti pādapasā-
dhanaṃ, suttaṇca -- ti suttārūḷhaṇ ca pasādhanaṃ, Pāliyaṇ ca pana suppaṇ
ca suppvajjaṇ ca ti likhitaṃ, upanijjhāya seyyasīti etaṃ suttārūḷhaṇ ca
30 asuttārūḷhaṇ ca ābharāṇaṃ taṃ taṃ ūnaṭṭhūnaṃ oloketvā alaṃkaritvā ṭhitā sey-
yasī uttamarūpadharā Maddī devakaṇṇā va Nandane asobhatha, vātacchupitā
ti cittalatāvane jātā vātaśampuṭṭhā¹⁴ suvaṇṇakadalī viya taṃ divasaṃ¹⁵ sā
vijambhamānā asobhathā, dantāvaraṇasampannā ti bimbaphalasādīsehi
d-varaṇehi samannagatā, sakuṇī mānusiṇī va jātā cittakata¹⁶ patiti yathā

¹ Bā hemaṇca. ² Bā aṃgāraṃ. ³ Ck^o -llaṃ va. ⁴ Ck^o na. ⁵ Bā -ke. ⁶ Bā
kiṃka-. ⁷ so Ck^o; Bā pati-. ⁸ Ck^o cittapattā, Bā -latā. ⁹ Bā patti. ¹⁰ Bā
hemaṇca. ¹¹ Ck^o maṇivade. ¹² Bā kiṃkamakaṇ. ¹³ Bā paṭipā-, Ck^o phālī-. ¹⁴
Bā -saṃpuṭṭhā. ¹⁵ Bā divaṇ, Ck^o omīte di-. ¹⁶ so Bā; Ck^o cittalatā.

manussasarīre jātā mānusiṇī nāma sakunī cittapattā ākāse patamānā pakkhe pasāretvā gacchantī sobhati evaṃ sārattatāya nigrodhapakkabimbapakkasadisū-
oṭṭhi¹ asobhatha.

769. Tassā ca nāgum ānesum nātivaddhañ ca kuñjaram
sattikkhamam sarakkhamam isādantañ urūlhavam². 2452. 5

770. Sā Maddī nāgam āruyhi³ nātivaddhañ ca kuñjaram
sattikkhamam sarakkhamam isādantañ⁴ urūlhavan ti. 2453.

Ta. tassā cā 'ti bhī. tassāpi Maddiyā sabbālaṃkārapatimaṇḍitaṃ katvā
nātivaddham sattisarapahārakkhamam⁵ 'ekam taruṇahatthim upaneṣum, nāga-
māruyhi⁶ ti gandhahatthipi⁷ (him) abhiruyhi.

10

Iti te ubho pi mahantena yasena khandhāvāram agamaṃsu⁸.
Sañjayaarājā dvādasahi akkhohiṇiṇi saddhim māsamattaṃ pab-
batakiḷam vanakiḷam kiḷi. M-assa tejena tāva mahante araṇṇe
koci vālamigo vā pakkhi vā kañci na heṭhesi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

15

771. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant⁹ ettha migā ahū
Vessantarassa tejena nāṇṇamaṇṇam¹⁰ aheṭhayum¹¹. 2454.

772. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant¹² ettha dijā ahū
Vessantarassa tejena nāṇṇamaṇṇam¹³ aheṭhayum¹⁴. 2455.

773. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant¹⁵ ettha migā ahū
ekajjham sannipatiṃsu Vessantare payātamhi
Sivinaṃ ratṭhavaḍḍhane. 2456.

20

774. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant¹⁶ ettha dijā ahū
ekajjham sannipatiṃsu Vessantare payātamhi
Sivinaṃ ratṭhavaḍḍhane. 2457.

25

775. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant¹⁷ ettha migā ahū
nāssu¹⁸ mañjūni kujjimsu Vessantare payātamhi Si- etc. 2458.

776. Sabbamhi tamhi araṇṇamhi yāvant¹⁹ ettha dijā ahū
nāssu²⁰ mañjūni kujjimsu Vessantare payātamhi etc. 2459.

Ta. yāvant -- ti yāvanto ettha, ekajjham -- ti ekasmim thāne sanni- 30
patiṃsu sannipatitvā ca pana ito paṭṭhāya idāni amhākam aṇṇamaṇṇam lajjā
vā samvaro vā na bhavissatīti domanassapattā ahesum, nāssu mañjūni
kujjimsū²¹ ti M-assa viyogadukkhita²² madhuraravam na raviṃsu.

¹ B^d -patta-patta. ² B^d urūlhavam, C^s urūlhava, C^k uparūlhavam. ³ B^d ārūhi.

⁴ C^k -danti. ⁵ B^d āg-. ⁶ so B^d; C^k aṇṇ-. ⁷ B^d vihe-, ⁸ C^k nāssa. ⁹

C^k nāssa. ¹⁰ B^d -itāya.

Sañjayanarindo māsamattaṃ kīlitvā senāpatiṃ pakkosāpetvā „tāta ciraṃ nā araṇṇe vutthaṃ, kiṃ te mama puttassa gamanamaggo alaṃkato“ ti pucchitvā „āma deva kālo vo gamanāyā“ ti vutte Ve-rassa ārocāpetvā senaṃ ādāya nikkhami,
 5 Vamkagirikucchito yāva Jetuttaranagarā saṭṭhiyojanaṃ alaṃkatamaggaṃ M. mahantena parivārena paṭipajji.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

777. Paṭiyatto rājamaggo vicitto pupphasanthato¹
 vasi Vessantaro yattha yāvata va Jetuttarā. 2460.
 10 778. Tato saṭṭhisahassāni yudhino cārudassanā
 samantā parikarimsu² Vessantare payātamhi Si- etc. 2461.
 779. Orodhā ca kumārā ca vesiyānā ca brāhmaṇā
 samantā parikarimsu Vessantare payātamhi Si- etc. 2462.
 780. Hatthārohaṇā anikāṭṭhā rathikā pattikārikā
 15 samantā parikarimsu Vessantare payātamhi Si- etc. 2463.
 781. Karoṭṭiyā³ cammadharā khaggahatthā⁴ suvammino
 purato paṭipajjimsu Vessantare payātamhi Si- etc. 2464.

Ta. paṭiyatto ti visākhapūjakāle⁵ viya alaṃkato, vicitto ti kaḍalipunnaghaṭṭhahajapaṭākādīhi vicitto, pupphasanthato ti lājapaṇcamakehi pupphehi
 20 santhato, yatthā 'ti yattha Vamkapabbate Ve- vasi tato paṭṭhāya yāvata⁶ Jetuttarā nīrantaraṃ alaṃkato ca, karoṭṭiyā³ ti sisakarotiko³ ti laddhanāmā sīse paṭimukkakarotino yodhā, cammadharā ti kaṇḍavāraṇacammadharā, suvammino ti citrāhi jālikāki suṭṭhu vammikā, purato paṭi--ti evarūpā matta-
 hatthīsu pi āgacchatesu anivattino sūragodhā raṇṇo Ve-rassa purato paṭipajjimsu.

25 Rājā saṭṭhiyojanaṃ maggaṃ dvīhi māsehi atikkamma Jetuttaranagaraṃ patto alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ pavisitvā pāsādaṃ abhiruyhi.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

782. Te pāvisum⁷ puram rammaṃ bahupākāratoraṇam
 30 upetaṃ annapāṇehi naccagītehi c' ūbhayaṃ. 2465.
 783. Mittā jānapadā āsum negamā ca samāgatā
 anuppatte kumāramhi Sivinaṃ raṭṭhavaḍḍhane. 2466.
 784. Celukkhepo avattittha⁸ āgate dhanadāyake
 nandi-ppavesi nagare bandhanamokkho⁹ aghosaṭṭhā 'ti. 2467.

¹ Bā sandhito. ² Bā -kirimsu. ³ Cā karoṭṭiyā-. ⁴ Bā indihatthā. ⁵ Bā visākhapunnagamapūjanakālo. ⁶ Bā yāva. ⁷ Cā pāvisimsu. ⁸ Bā pavattittha. ⁹ Bā bandhanā-.

Ta. bahupākāra -- ti bahukehi pākārehi toraṇehi ca samannāgataṃ, naccagītehi -- ti naccagītehi ca ubhayehi s-gataṃ, vittā ti tuṭṭhā somanassappattā, āgate dhana -- ti mahājanassa dhanadāyake Mahāsatte āgate nandippavesitī Vessantarassa mahārājassa ānā ti nagare bheriṇ carī, bandhanā -- ti sabbasattānaṃ bandhanamokkho ghoṣito.

Antamaso bilāle upādāya Vessantaramahārājā sabbasatte² vissajjāpesi, so nagaraṃ pavitṭhadvase yeva paccūsakāle cintesi: „sve vibhātāya rattiyaṃ mamāgatabhāvaṃ sutvā yācakā āgamissanti, tes' āhaṃ kiṃ dassāmīti“. Tasmiṃ khaṇe Sak-kassa āsanaṃ uṇhākāraṃ dassesi, so āvajjanto taṃ kāraṇaṃ 10 nātvā rājanivesanassa pacchimavattuṇ ca purimavattuṇ ca kaṭṭipamāṇaṃ pūrento ghanamegho viya sattaratanavassaṃ vassāpesi, sakalanagare jaṇṇupamāṇaṃ vassāpesi. Puvadvase M. tesāṃ tesāṃ kulānaṃ purimapacchimavattusū „vattadha- nam³ tesāṃ yeva hotū“⁴ ti dāpetvā avasesaṃ āharāpetvā attano 15 gehavattusmiṃ dhanena saddhiṃ koṭṭhāgāresu okirāpetvā dānaṃ paṭṭhapesi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

785. Jātarūpamayaṃ vassaṃ devo pāvassi tāvade

Vessantare pavitṭhamhi Sivinaṃ ratṭhavaḍḍhane. 2468.

786. Tato Vessantaro rājā dānaṃ datvāna khattiyo

kāyassa bhedā sappanño⁵ saggāṃ so upapajjathā 'ti. 2469.

Ta. saggāṃ so -- ti tato cuto dutiyacittena Tusitapure upapajjati⁶.

Satthā imaṃ gāthāsahassapatimaṇḍitaṃ Vessantaradhammadesa- nam⁷ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „tadā Jūjako Devadatto ahoṣi, 25 Amittatāpanā Cīncamānavikā, Cetaputto Channo, Accutatāpaso Sāri- putto, Sakko Anuruddho, Sañjayanarindo Suddhodanamahārājā, Phusati devī Mahāmāyā, Maddī devī Rāhulamātā, Jālikumāro Rāhulo, Kaṇhā- jinā Uppalavaṇṇā, sesaparisa Buddhaparisa. Vessantararājā aham evā“⁸ 'ti. Vessantaravaṇṇanā samattā.

¹ Bā bandhanā-. ² Bā adds bandhanā. ³ Bā ruthitaṃ. ⁴ Cks -ā. ⁵ Ck up- pajjati, Bā upapajjiti. ⁶ Bā mahāvess-. ⁷ Bā ahaveva Sammasambuddho loke udapādinti. Mahāvessantarajātakaṃ nīṭhitaṃ

*Jātidukkhātivattassa sujātassa mahesino
jātiyo dīpayantassa Jātakass' Atthavaṇṇanā
Āraddhā (add: va) mayā loke dhammālokassa bhūriṇo
paṇṇācakkhupakārassa icchantena ciraṭṭhitiṃ |

- 5 Yā esā vīsati dvādasa bhāṇavārā santantiyā
vihāre suvihārānaṃ bhikkhūnaṃ rativaddhanaṃ | (?)
Iminā puṇṇakammena ito 'haṃ dutiye bhava
uppañjivā' surāvāse sundare Tusite pure |
Metteyyalokanāthassa suṇanto dhammadesanaṃ
10 tena saddhiṃ ciraṃ kālāṃ vindanto mahutiṃ siriṃ
Buddhe jāte Mahāsatte ramme Ketumatīpure
vipparāṃse janitvāna iḥetupaṭisandhiko |
Cīvaraṃ piṇḍapātaṃ ca anagghaṃ vipulaṃ varaṃ
senāsanaṃ ca bhesajjaṃ datvā tassa mahesino |
15 Sāsane pabbajitvāna jotento tam anuttaraṃ
iddhiṃ satimā sammā dhārento Piṭakattayaṃ |
Vyākato tena 'Buddho 'yaṃ hessatī' anāgate
uppannuppannabuddhānaṃ dānaṃ datvāna tehi pi |
Samsāre samsaranto va kapparukkho va paṇinaṃ
20 icchiticchitam annādiṃ' dadaṃ cīttasamāhito |
Sīlanekkhammapaṇṇādiṃ pūretvā sabbapāraṇiṃ
pāramīsikharaṃ patvā Buddho hutvā anuttaro |
Desetvā madhuraṃ dhammaṃ jantūnaṃ sivaṃ āvahaṃ,
sabbāṃ sadevakaṃ lokaṃ brahā samsārabandhanā
25 mocayitvā varaṃ khemaṃ pāpuṇeyyaṃ sivaṃ padaṃ ||
Puṇṇenānena pappomi nibbutiṃ yāvata v' ahaṃ
uppañjeyyaṃ kule suddhe saddhe aḍḍhe mahaddhane |
Asesadesabbhāsasu kalāsu sakalāsu ca
kusalo lokapaṇḍico caṇḍanimaddanesu³ ca |
30 Piṭakesu ca Vedesu nekavyākaraṇesu ca
takkādisu paṇ' aṇṇesu satthesu ca visārado |
Kavicāgamakovādo paravādappamaddano (?)
ekasutidharo nekasahassānaṃ pi ganthato⁴ |

* The following verses are not to be found in B^d. The first one seems
be due to the author of the Nidānakathā, the others are copyists' verses.
read: uppañjeyyaṃ? ² C^k - tamattādiṃ. ³ C^s - niccadda-. ⁴ C^s - santhato.

Ganthasatasahassam pi sutamattena dhāraye
 atthavyañjanato cāpi sahasanayato pi ca |
 Vasāsīhassa pakkhittam yathā kañcanapātiyā
 silālekhe va me niccam sabbam sutam na nāsaye | (?)
 Mahiddhiko mahātejo kataññū kusalo bali
 dhitimā jātisampanno bhavyeyam jātijātiyam | 5
 Paro pi mam na himseyya¹ na himseyyam param pi ca
 adaṇḍena asatthena dameyyam sabbapāṇinam |
 Kuditthim pāpamittaṃ ca na seveyyam kudācanam
 hitacittena sattānam bhaṇeyyam madhuraṃ giraṃ | 10
 Nipunam duddasaṃ paṇhaṃ yena kenaci pucchito
 muhuttana pakāseyyam tosentō sakalam pajam |
 Atekicchāpi ye rogā te mayā pekkhitakkhaṇe
 nissesā byapagacchantu udabindu va pokkharā |
 Dasikasumattam pi² yaṃ kiñci mama santakam (?) 15
 rājacorāppiyā³ sattā agginā udakena vā
 na vinassantu me bhogā mā gayha-dayha-vuyhatu |
 Rogavyādhi⁴ antarāyantu⁵ na pappontu kadāci mam
 dēva manuṣṣā asurā gandhabbā yakkharakkhasā |
 te⁶ pi mam anurakkhantu bhava saṃsarato mama 20
 Adinnaṃ paradāraṃ ca surāpānam vihiṃsanam
 asaccaṃ supinenāpi na bhaṇeyyam kudācanam |
 Pañcānantariyam kammaṃ pañca duccharitam pi ca
 manasāpi na cinteyyam sabbakālam itoparam |
 Na kareyyam na kareyyam na cinteyyam kudācanam 25
 pāpakaṃ aṇumattam pi tathā dukkhaṃ ca pāṇinam |
 Niraye ca Tiracchāne Petē Aṣurayoniyam
 yaṃ hi dukkhaṃ taṃ sabbam na phuseyya mam⁷ kudācanam |
 Yāni sippāni lokasmiṃ aṇumthūlāni vijjare
 tāni sabbāni sippāni sayam siddhā bhavantu me | 30
 Pūretvā bodhisambhāre Buddho hessaṃ anāgate
 desetvā jantunam dhammam pūrayissam sivaṃ padam ||
 Paṭisandhi mānusi bhogā vāsanā Piṭakattaye
 dāmasilamayā paṇṇā mama hotu bhavābhava |
 Anena me sabbabhavā bhavyeyum 35
 jātissaro sabbaguṇūpapanno

¹ both MSS. -yyam. ² so C²; C² dasikasuttampi. ³ C² corapiyā. ⁴ so both MSS. for antaradhāyantu? ⁵ both MSS. phuseyyam, omitting mam.

dhanena rūpena kulena cāyo
 Buddho bhavissāmi anāgatesu ||
 Imaṃ likhitapuññaena Metteyyaṃ upasāṃkama
 patitṭhahitvā saraṇe suppatitṭhāmi sāsane¹ ||

- 5 Saddhāsīlādīpaññā-
 siridhitisatimā cāgamettādayālu
 santo danto sucitto
 sakalavigamako dassaneyyābhirūpo
 tejāniddhī ca jāti-
 10 ssaramati suvaco sussaro 'nantabhogo
 saddhammo yeva tāṇo
 bhavatu bhavabhava pāpuṇeyyā va bodhiṃ ||
 Iminā puññakammena yāva Buddho bhavāṃ' ahaṃ
 Vessantarō va dānena Jotiseṭṭhiva bhoginā
 15 Mahosadho va nāṇena hotu mayhaṃ bhavābhave |¹
 Icchitaṃ patthitaṃ mayhaṃ khippaṃ eva samijjhatu
 pūrentu cittaśāṃkappā Cando pannarasī yathā |¹
 Sarvārthasiddhir astu.

22 June 1895.

V. Fausbøll.

- 20 Idha nandati pecca nandati
 katapuñño ubhayattha nandati,
 'puññaṃ me katan' ti nandati,
 bhiyyo nandati suggatiṃ gato.

Dhammapada v. 18.

- 25 Lykken gækker Store, Smaa,
 leger med Guldterning,
 lykkeligst at hvile paa
 er fuldendte Gærning.

B. S. Ingemann.

30

¹ this verse is not in C.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

Page 1 line 21 add Schiefner, Tib. Tales by Ralston p. 247. Alwis, Attanag.
p. 47.

- 2 l. 6 read paccitvā.
- 4 l. 14 — muñcitukāmo. 4,16 hohi.
- 5 l. 11 — na for an.
- 6 l. 7 — nānābho-.
- 12 l. 27 — acetaso.
- 14 l. 23 — dūbhatī.
- 16 l. 31 — asitivassasahassāni.
- 20 l. 28 — pāpayissāmi.
- 22 l. 26 dele the period.
- 26 l. 13 read abbhāhato.
- 27 l. 5 — ukkaṇṭhito.
- 27 l. 14 — kusalā.
- 30 l. 20 Cfr. S. B. E. 1₈₀₀, Bigandet 412, Bastian 2₂₃₈.
- 30 l. 23 read aparabhāge.
- 31 l. 13 — nāma na sakkā nātuṃ.
- 32 l. 8 — bhavissatīti.
- 32 l. 17 — dakkhiṇa-.
- 33 l. 11 — vijāyi.
- 35 l. 2 — lonodakena with Bā?
- 35 l. 4 — upadhārehitī.
- 36 l. 13 — apāraṇeyyaṃ.
- 39 l. 10 dele the sign of quotation before suvaṇṇa- and put it before yassa in the next line.
- 39 l. 14 read cintayimāsu.
- 41 l. 1 — gahetvā.
- 41 l. 6 — dhanuṃ.
- 41 l. 27 — ājāniyye¹⁰.
- 49 l. 5 — dhārīṇe.
- 50 l. 17 — hatthārūhā.
- 50 l. 20 — āgārūhā.

Page	50	l.	27	read	mañ.
—	55	l.	14	—	tañ.
—	56	l.	25	—	abbisato.
—	57	l.	27	—	bhattapariāho.
—	60	l.	16	—	anupaviṭṭhapubbo smi.
—	61	l.	20	—	datvā.
—	62	l.	7	—	anueāsāmi.
—	62	l.	19	—	atthaṅgato.
—	69	l.	6	—	sutvā.
—	72	l.	27	—	-bhavanam.
—	73	l.	6	—	-parikkhāre.
—	76	l.	5	—	nahātvā.
—	76	l.	23	—	-kūṭe.
—	82	l.	12	—	visaṇṇitam.
—	82	l.	14	—	kalyāṇa.
—	82	l.	22	—	kho" and in the next line „niruddho
—	86	l.	10	—	-yuttakānam.
—	86	l.	30	—	paṇṇasālā.
—	88	l.	14	—	pharusa.
—	88	l.	23	—	-koṭṭiyam.
—	92	l.	29	—	ābādho.
—	93	l.	7	—	adurāgatañ.
—	93	l.	12	—	abbikañkhasiṭi.
—	94	l.	16	—	dasadhamma.
—	94	l.	28	—	mahārāja, dhammo cinnō.
—	95	l.	18	—	sitakāraṇam.
—	96	l.	15	—	ūnāni.
—	97	l.	4	all three MSS.	samādayi for samādiyi?
—	101	l.	2	all three MSS.	mañ dasseyyāsīti for me attānam dasseyyāsīti?
—	101	l.	10	read	aparabhāge.
—	102	l.	28	—	Nimirājā.
—	103	l.	18	—	cando.
—	103	l.	20	—	añṇassa.
—	109	l.	7	—	devasārathi.
—	109	l.	14—15	read	janatañ -- pasavetvā.
—	111	l.	18	read	nānāvudhehi.
—	113	l.	9	—	saṇṭhāna-
—	114	l.	1	—	sūta.
—	115	l.	21	—	antaradhāpetvā.
—	115	l.	31	—	Mātali.
—	119	l.	4	—	-kūṭāgāra.
—	119	l.	11	—	c' ūbhayañ instead of c' ūbhayañ ¹ .
—	119	l.	27	—	puñṇāni.
—	121	l.	28	—	atirekāya.

Page 122 l. 24 read sampattirñ.

- 123 l. 2 — vimāne.
  - 125 l. 14 — giri brahā.
  - 126 l. 22 — pana vatvā.
  - 128 l. 23 — mahājano.
  - 131 l. 21 — bhāyīti.
  - 132 l. 2 — -pokkharāṇi-.
  - 139 l. 16 — andhabbhūto.
  - 142 l. 21 — tātañ ca.
  - 143 l. 14 — yācītvā.
  - 144 l. 13 — yaññāvāṇa-.
  - 313 l. 22 — -setṭham.
  - 560 l. 34 — ayyaputta.
-

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice editis, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

The Sutta-Nipāta, being a collection of some of Gotama Buddha's dialogues and discourses. Edited by V. Fausbøll. Published for the Pāli Text Society. Part I. Text. London 1885. Part II. A Complete Phraseological Glossary to Suttanipāta. London 1894.

Nogle Bemærkninger om enkelte vanskelige Pāli-Ord i Jātaka-Bogen. (Fra det danske Videnskabs-Selskabs Oversigter). 1888.

The Jātaka together with its Commentary. Vol. 1-6. 1877-96.

Smaahistorier fra Østerland. Efter det Persiske ved V. Fausbøll. Kbh. 1852. 50 Ører.

Vægter-Versene i deres ældre og yngre Skikkelse. Udgivne af V. Fausbøll. Med Afbildninger af Vægtene fra forskellige Tider. Kbh. 1862. 2det Oplag. ibidem, eodem. 20 Ører. (Med Melodier). 3dje forøgede Oplag ibidem 1894.

Beretning om de vidtbekjendte Molboers visse Gjæringer og tapre Bedrifter. Ved V. Fausbøll. Kbh. 1862. 3dje forbedrede Udgave. Kbh. 1887. (Iustreret.)

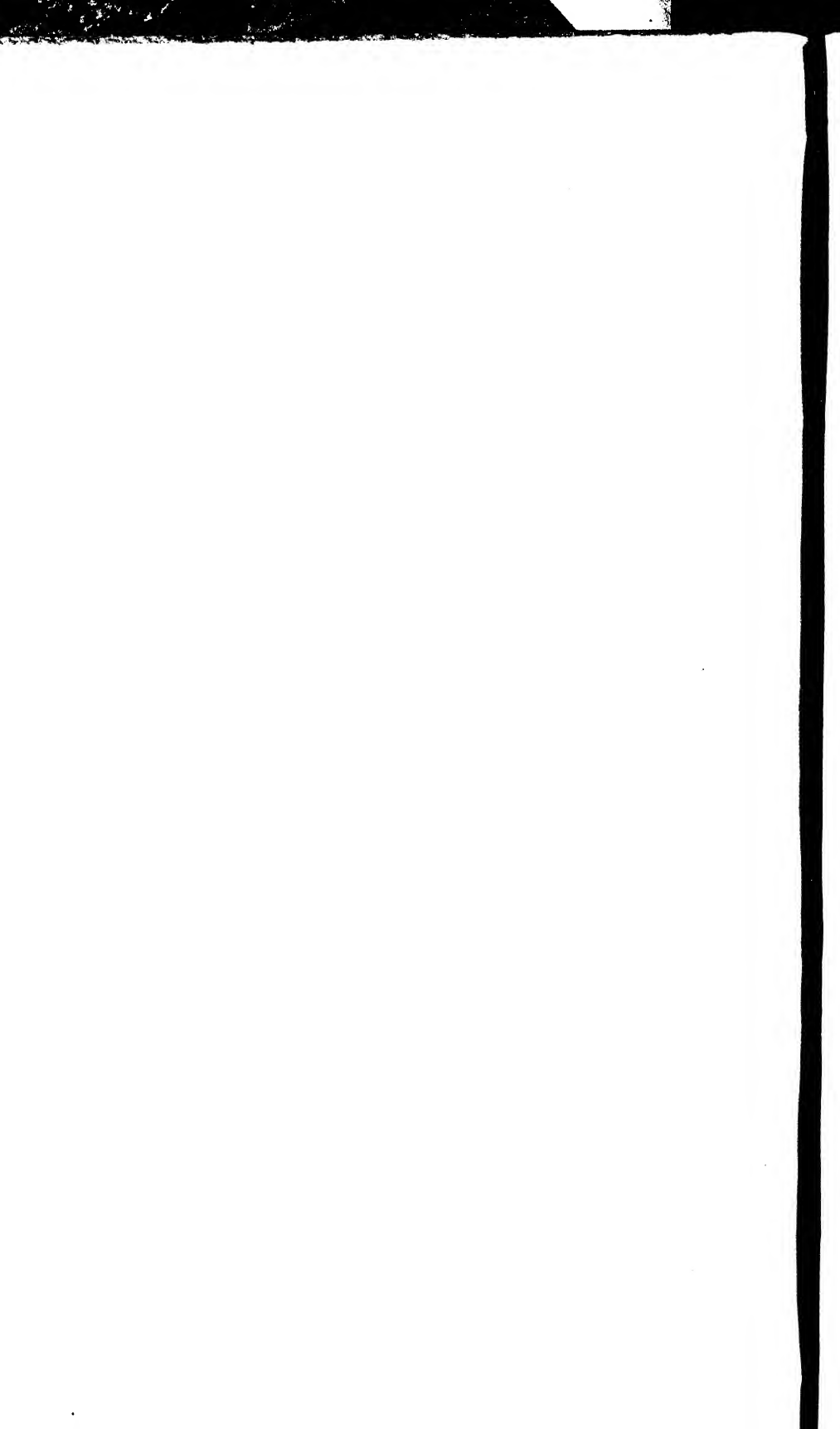
Bidrag til en Ordbog over Gadesproget og saakaldt Daglig Tale, oplyst med over 5000 Exempler, hentede fra trykte Kilder, og med Henviisning til beslægtede Ord og Talemaader i andre Sprog. Ved V. Kristiansen. Kbh. 1856. 2 Kroner.

Om 3 Lyde i almindelig, Jannet Dansk, der hidtil ikke have været anerkjendte og opførte som selvstændige Selvlyde. (I Universitets-Jubilæets Danske Samfunds Blandinger) 1882.

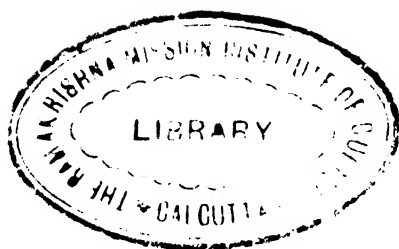
Recd. on 3. 6. 2
R. B. 12 782
G. H. No. 30512

NATIONAL SUPPLY
ON 10/10/1944

209. Tato Vessantaro rājā dānaṃ datvāna khattiyo
pitu mātuc ca¹ vanditvā katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ 1893.

210. Catuvāhiṃ rathaṃ yuttaṃ sīghaṃ āruya sandanaṃ
ādāya puttadāraṃ ca Vaṅkaṃ pāyāsi pabbataṃ ti. 1894

Ta. tato ti bhi- tassā Maddiyā rathaṃ abhirūhitvā tthitakāle, datvā ti 5
bhilyo² dānaṃ datvā, katvā ca - - ti padakkhiṇaṃ ca katvā, naṃ ti nipāta-
mattaṃ.

211. Tato Vessantaro rājā yenāsi bahuko jano
āmanā kho taṃ gacchāma ārogā hontu nātayo ti. 1895.

T. a.: bhi- kato Ve- rājā yamhi thāne rājānaṃ passissāmā 'ti bahuko 10
jano tthito āsi ta. rathaṃ pesetvā mahājanaṃ āpucchanto āmanā kho taṃ gac-
chāma ārogā hontu nātayo ti ā. ta. taṃ ti nipātamattaṃ, bhi- tato Ve- nātako
ā.: tumhe āmantetvā mayaṃ gacchāma, tumhe sukhitā hotha niddukkhā ti.

Evam Mahāsatte mahājane āmantetvā „appamattā dāna-
dīni puññāni karoṭhā“ 'ti tesaṃ ovādaṃ ca datvā gacchante 15
pana Boḍhisattassa mātā³ „putto me dānavittako dānaṃ detū“
'ti ābharaṇehi saddhiṃ sattaratanapūrāni sakaṭāni ubhosu
passesu pesesi, so pi attano kāyārūlham eva ābharaṇabhaṇḍaṃ
omuñcitvā sampattayācakānaṃ aṭṭhārasa vāre datvā avasesaṃ
sabbam adāsi, so nagarā nikkhamitvā ca parivattitvā⁵ oloketu- 20
kāmo ahosi, ath' assa manāṃ paṭicca⁶ rathappamāṇe thāne
paṭhavi bhijjitvā⁷ parivattitvā rathaṃ nagarābhimukhaṃ akāsi,
so mātāpitunnaṃ vasanaṭṭhānaṃ olokesi tena kāraṇena⁸ paṭha-
vikampādayo ahesuṃ, tena vuttaṃ:

212. Nikkhamitvāna nagarā nivattitvā vilokite 25
tadāpi paṭhavi kampi Sineruvanavaṭṭasakā ti 1896.

sayam pana oloketvā Maddim pi olokāpetuṃ gātham āha:

213. Imha Maddi nisāmehi rammarūpaṃ va dissati
āvāso Sivisettassa pettikaṃ bhayanaṃ mamaṃ ti. 1897.

Ta nisāmehitū olokehi. 30

¹ Ck^s pitumātucca, B^s pitumātum ca. ² B^s hi-. ³ B^s adds cintesi. ⁴ B^s
vattetvā, Ck^s omīti parivattitvā. ⁵ Ck^s paṭicca. ⁶ B^s adds kulāla cakkaṃ viya.

⁷ Ck^s kāruṇṇena.

Atha M. sahaajāte saṭṭhisahassee amacce ca sesajanañ ca
 oloketvā nivattāpetvā ratham pājento Maddim ā: „bhadde
 sace pacchato yācakā āgacchanti upadhāreyyāsīti“, sāpi olo-
 kentī nisīdi, ath' assa sattasatakamahādānaṃ sampāpūṇitum
 5 asakkontā cattāro brāhmaṇā nagaraṃ āgantvā „kuhiṃ rājā“
 ti pucchitvā „dānaṃ datvā gato“ ti vutte „kiñci gahetvā gato“
 ti vatvā „rathena gato“ ti sutvā „asse naṃ yācissāmā“ 'ti
 anubandhiṃsu, atha Maddi te āgacchante disvā „yācakā devā“
 'ti ārocesi, M. ratham ṭhapesi, te āgantvā asse yāciṃsu, M.
 10 caturo haye tesaṃ adāsi.

Tam atthaṃ pakāseṇto Satthā āha:

211. Tam brāhmaṇā anvagamuṃ, te taṃ asse yāciṃsu,
 yācito paṭipādesi catunnaṃ caturo haye ti. 1898.

Assesu pana dinnesu rathadhuraṃ ākāse yeva atṭhāsi,
 15 atha brāhmaṇesu gatamattesu yeva cattāro devaputtā, rohitami-
 gāvaṇṇena āgantvā sampācchitvā āgamimsu', M. tesaṃ deva-
 puttabhāvaṃ ūtvā imaṃ gāthaṃ āha:

212. Imha Maddi nisāmehi: cittarūpaṃ va dīssati,
 migarohiccavaṇṇena' dakkhiṇassā vāhanti maṃ ti, 1899.

20 Ta. dakkhiṇ -- ti susikkhitassā vīya maṃ vāhanti.

Atha naṃ evaṃ gacchantāṃ aparo brāhmaṇo āgantvā
 ratham yāci, M. puttadāraṃ otāretvā ratham tassa adāsi,
 rathe' pana dinne' devaputtā antaradhāyimsu.

Rathassa pana dinnabhāvaṃ pakāseṇto Satthā āha:

25 213. Ath' ettha pañcama āgā, so taṃ ratham yācatha',
 tassa taṃ yācito dāsi, na c' assu' pahato mano. 1900.
 217. Tato Vessantaro rājā oropetvā' sakaṃ janaṃ
 assāsayi assa ratham brāhmaṇassa dhanesino ti. 1901.

Ta. atthetthā 'ti ath' etasmim ṭhāne, na c' assu -- ti na c' assu oḷino',
 30 assāsayi' paritoṇento' nīyyādesi.

¹ Ck. sḡ. ² Ck. mīgā-. ³ Ck. -ssu. ⁴ B^d āyācītha. ⁵ so all three MSS. for cassa? ⁶ B^d orohitvā. ⁷ B^d na cassa mano oḷino. ⁸ Ck. parivatoṇento.

Tato paṭṭhāya pana sabb' ete pattikā va ahesuṃ, atha
M. Maddiṃ avoca:

218. Tvaṃ Maddi Kanhājinaṃ gaṇha, lahukā esā kaniṭṭhikā,
ahaṃ Jāliṃ gaṇhissāmi, garuko bhātiko hi so ti. 1902.

Evañ ca pana vatvā ubho pi dve dārake amkenādāya
pakkamiṃsu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

219. Rājā kumāram ādāya rājaputtī ca dārikaṃ
sammodamānā pakkāmuṃ aṇṇamaṇṇaṃ piyaṃvadā ti. 1903.
Dāṇakhaṇḍaṃ niṭṭhitaṃ.

10

Te paṭipathe gacchante manusse disvā „kuhiṃ Vaṃkapab-
bato“ ti puechanti, manussā „dūre“ ti vadanti, tena vuttaṃ:

220. Yadi keci manuṇā enti¹ anumagge paṭipathe²
maggan te paṭipucchāma: kuhiṃ Vaṃkatapabbato. 1904.

221. Te taṭṭha ambe passitvā karuṇaṃ paridevayūṃ,
dukkhaṃ te paṭivedenti: dūre Vaṃkatapabbato ti. 1905.

15

Maggassa ubhatō passe³ vividhaphaladhārino rukkhe disvā
dārakā kandaṃti, M-assānubhāvena phaladhārino rukkhaṃ ona-
mitvā hatthasamphassaṃ⁴ āgacchanti, tato supakkaphalāni ucci-
nitvā tesaṃ deti, taṃ disvā Maddi⁵ acchariyaṃ pavedesi,
tena vuttaṃ:

222. Yadi passanti pavane dārakā phalite dume
tesaṃ phalānaṃ hetūhi⁶ uparodanti dārakā. 1906.

223. Rodante dārake disvā ubbiggā vipulā⁷ dumā
sayam ev' onamitvāna upagacchanti dārake. 1907.

35

224. Idam accherakaṃ disvā abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ
sādhukāraṃ pavattesi Maddi sabbaṅgasobhanā: 1908.

225. Accheran vata lokasmiṃ abbhutaṃ lomahaṃsanaṃ
Vessantarassa tejena sayam ev' onatā dumā ti. 1909.

*

¹ Bā keci manuṇā etc. ² all three MSS. paṭi-. ³ Bā ubhoṃ passesu. ⁴ C²
-passaṃ, C³ passaṃ. ⁵ C² -i, Bā -im. ⁶ C² -uhi, Bā -umhi, B³ -ubbhi. ⁷
Bā ubbidhā vipulā, C² ubbiggā vipphalā.

Jetuttaranagarato Suvannagiritālo nāma pabbato pañcayo-
janāni, tato Kontimārā nāma nadī pañcayojanāni, tato c'
Arañjaragiri¹ nāma pabbato pañca-, tato Dunniviṭṭha-brāhmaṇa-
gāmo² nāma pañca-, tato mātulanagaraṃ dasayojanāni, iti taṃ
5 maggaṃ Jetuttaranagarato tiṃsayojanaṃ hoti³, devatā maggaṃ
saṃkhipiṃsu, ekadivaseṇ⁴ eva te mātulanagaram sampāpu-
niṃsu, tena vuttaṃ:

220. Saṃkhipiṃsu pathaṃ yakkhā anukampāya dārake,
nikkhaṇṭadivaseṇ⁵ eva Cetaraṭṭhaṃ⁶ upāgamun ti. 1910.

10 Upagacchantā pana Jetuttaranagarato pātaraśasamaye nik-
khamitvā sāyaṇhasamaye Cetaraṭṭhe⁷ mātulanagaraṃ sampattā.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

227. Te gantvā dighaṃ addhānaṃ Cetaraṭṭhaṃ⁸ upāgamun,
iddhaṃ phitaṃ janapadaṃ bahumaṃsasurodananti⁹. 1911.

15 Tadā mātulanagare saṭṭhikhattiyasahassāni vacanti, M.
antonagaraṃ apavisitvā nagaradvāre sālāya nisīdi, ath' assa
Maddi M-assa pādesu rajaṃ puñjitvā pāde sambāhetvā¹⁰, „Ve-assa
āgatabhāvaṃ jānāpessāmīti“ sā sālato nikkhamitvā tassa cak-
khupathesu¹¹ atthāsi, tena nagaraṃ pavisantiyo ca nikkha-
20 mantiyo ca itthiyo naṃ disvā parivāresuṃ.

Tam atthaṃ pakāseto Satthā āha:

228. Cetiyo¹² parikirimū¹³ disvā lakkhaṇaṃ āgataṃ:
sukhumāli vata ayyā¹⁴ pattikā paridhāvati. 1912.

229. Vayhāhi pariāyitvā sivikāya ca khattiyā¹⁵

25 sājja¹⁶ Maddi araṇṇasmiṃ pattikā paridhāvati. 1913.

Ta lakkhaṇaṃ t' lakkhasampannaṃ Maddiṃ āgataṃ, paridhāva-
tīti evaṃ sukhumāli hutvā pattikā ya vicarati, pariāyitvā ti Jetuttaranagare
vicaritvā, sivikāya¹⁷ t' suvaṇṇasivikāya.

¹ C¹ marañjana-, B¹ arañjara-. ² C² -ṭṭhi-, B² tuppaviniṭṭhaṇḍabha-. ³ B³
-nāni honti. ⁴ B⁴ jeta-. ⁵ C⁵ māsasurodanti, C⁵ bahumamāsasurodananti. ⁶
B⁶ -the. ⁷ B⁷ je-. ⁸ B⁸ -vārāsu-. ⁹ C⁹ vanāyaṃ ayyā, C⁹ vāyaṃ ayya. ¹⁰
C¹⁰ vattiyā, B¹⁰ rathena ca. ¹¹ B¹¹ svaṇṇa.

Mahājano tam Maddiñ ca Ve-rañ ca putte c' assa anātha-gamane¹ āgate disvā gantvā rājānañ ārocesi, satṭhisahassarājāno rodantā paridevantā tassa santikañ āgamiṃsu².

Tam attham pakāsento Satthā āha:

290. Tam disvā Cetapāmokkhā rodamānā upāgamum: 5
kaccin nu deva kusalam, kacci deva anāmayam,
kacci pitā³ ārogo⁴ te Sivinañ ca anāmayam. 1914.
291. Ko te balañ mahārāja, ko nu te rathamaṇḍalam,
anassako arathako digham addhānam āgato,
kacc' āmittehi pakato⁵ anuppatto s' imañ disan ti. 1915. 10

Ta. disvā ti dūrato va passitvā, Cetapā -- ti Cetarājāno, upāgamun ti upagamiṃsu, kusalan ti ārogyam, anāmayan ti niddukkhabhāvan, ko te balañ ti kuhiṃ tava balakāyo, ratha -- ti yenaśi alaṃkatarathena āgato so kuhiṃ ti pucchanti, anassako ti na assako⁶ ti yeva, arathako ti ayānako, digham -- ti dighamaggañ āgato, pakato ti abhibhūto. 15

Atthā nesam rājūnañ M. attano āgamanakāraṇaṃ kathento ā.:

292. Kusalañ c' eva me samma, atho samma anāmayam,
atho pitā arogo⁷ me Sivinañ ca anāmayam! 1916.
293. Ahañ hi kuñjarañ dajjañ iśādantañ urūlhavañ (cfr. supra v. 33)
khettaññum sabbayuddhānañ sabbasetam gajuttamañ 1917. 20
294. Paṇḍukambalasāñchannañ pabhinnañ sattumaddanañ
dantiñ savālavijaniñ setaṃ Kelāsa-sādisaṃ 1918.
295. Sasetacchattañ saupatheyyaṃ⁸ sāthabbanañ⁹ sahatthipaṃ
aggayānañ rājavāhiṃ brāhmaṇānañ adās' ahañ. 1919.
296. Tasmiñ me Sivayo kuddhā, pitā c'¹⁰ upahato¹¹ mano, 25
avaruddhati¹² mañ rājā, Vamkañ gacchāmi pabbatañ,
okāsañ sammā jānātha vane yattha vasāmase¹³ ti. 1920.

Ta. tasmiñ me ti tasmiñ kāraṇe mayhañ Sivayo kuddhā, upahato -- ti upahatañitto kuddho va hutvā mañ raṭṭhā pabbājesi, yatthā 'ti yasmiñ vane mayam vaseyyāma ta, no vasanokāsañ jānāthā 'ti ā. 20

Te rājāno āhaṃsu:

¹ so Cks; Bā anāthāgamanena. ² Cā ag-; Bā āgamaṃsu. ³ Cks pitā. ⁴ Cks āroga, Cā aroga, Bā arogo. ⁵ Cks kaccē tāmittehi kato. ⁶ Cks anassako. ⁷ Cks -gā. ⁸ Bā saupāṇeyyañ, Bā saupāṇeyyañ. ⁹ Cks sāpabbanañ, Bā sādhappanañ. ¹⁰ Cks ca. ¹¹ so all three MSS. ¹² Bā -ddhāsi, Cks -ruddhāsi. ¹³ Bā vase-.

297. Svāgatan te mahārāja atho te adurāgataṃ,
issaro si¹ anuppatto yaṃ idh' atthi pavedaya. 1921.

298. Sākaṃ bhisam madhum māmevaṃ suddham sālinam odanaṃ
paribhuñja mahārāja, pāhuno² no si āgato ti. 1922.

5 Ta. pavedayā 'ti kathehi, sabbaṃ paṭiyādetvā daṣṣāma, bhisam ti bhi-
samūlaṃ yaṃ kiñci kandaḍḍaṃ vā.

Vessantaro āha:

299. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam sabbassa agghiyaṃ kataṃ,
avaruddhati³ maṃ rājā, Vaṃkaṃ gacchāmi pabbataṃ,
10 okāsaṃ samma jānātha vane yattha vasāmasa ti, 1923.

Ta. paṭiggahitaṃ ti sabbam etaṃ tumhehi dinnam mayā ca paṭigga-
hitaṃ eva hotu sabbassa tumhehi mayhaṃ agghiyaṃ ti agghiyaṃ nivediyaṃ
kataṃ, rājā paṇa maṃ avaruddhacīti⁴ rāṭṭhā pabbajeti⁵, tasmā Vaṃkem eva
gamissāmi, tasmīṃ me araṇṇe vasanāṭṭhānaṃ jānāthā 'ti.

15 Te rājāno āhaṃsu:

300. Idh' eva tāva acchassu Cetarāṭṭhe rathesabha
yāva Cetā gamissanti raṇṇo santikaṃ yācitum
nījjhāpetum mahārājaṃ⁶ Sivinaṃ rāṭṭhavaḍḍhanam. 1924.

301. Taṃ taṃ Cetā purakkhatvā patitā laddhapaccayā
20 parivāretvāna gacchanti, evaṃ jānāhi khattiya 'ti. 1925.

Ta. raṇṇo -- ti raṇṇo santikaṃ yācanatthāya gamissanti⁷, nījjhā-
petum ti tumhākaṃ niddosabhāvaṃ jānāpetum, laddha -- ti laddhapattitṭhā,
gacchanti ti gamissantīti.

Mahāsatto āha:

25 302. Mā vo ruccittha gamaṇaṃ raṇṇo santika⁸ yācitum
nījjhāpetum mahārājaṃ, rājā tattha na issaro⁹. 1926.

303. Accuggatā hi Sivayo balatthā¹⁰ negamā ca ye
te padhamsetum icchanti rājānaṃ mama kāraṇā ti. 1927.

30 Ta. tatthā 'ti tasmīṃ mama niddosabhāvaṃ nījjhāpane, rājāpi anissaro,
accuggatā ti atikuddhā, balatthā¹¹ ti balakūyā¹², padhamsetum te rā-
jato nīharitum, rājānaṃ ti rājānaṃ pi.

¹ Cks ti. ² so all three MSS. ³ B^d -asi. ⁴ B^d -ruddhāsi. ⁵ B^d -si. ⁶ Cks -ja. ⁷ Cks gamaṇaṃ. ⁸ B^d -kaṃ. ⁹ B^d rājāpi tatthanissaro. ¹⁰ B^d baladaggā. ¹¹ B^d balaggā. ¹² Cks balakāyānāyānā.

Te rājāno āhaṃsu:

244. Sace esā pavatt' ettha raṭṭhasmiṃ raṭṭhavaddhana
idh' eva rajjaṃ kārehi Cetehi¹ parivārito. 1928.
245. Iddham phitaṃ c' idaṃ raṭṭhaṃ iddho janapado mahā,
matim karohi tvaṃ deva rajjassa-m-anusāsituṃ ti. 1929.

5

Ta. sace esā - - ti sace etasmim raṭṭhe esā pavatti, rajjassa - - ti
rajjaṃ anusāsituṃ, ayaṃ eva vā pāṭho.

Vessantaro āha:

246. Na me chando mati atthi rajjassa-m-anusāsituṃ
pabbājītassa raṭṭhasmā, Cetaputtā sunātha me. 1930. 10
247. Atuṭṭhā Sivayo assu¹ balatthā² negamā ca ye
pabbājītassa raṭṭhasmā, Cetā rajje hi secayum, 1931.
248. Asammodiyam pi vo assa accantaṃ mama kāraṇā
Sivīnaṃ bhaṇḍanaṃ cāpi, viggaho me na ruccati. 1932.
249. Ath' assa bhaṇḍanaṃ ghoram sampahāro anappako³, 15
ekassa kāraṇā mayhaṃ himseyyūṃ bahuke jane⁴. 1933.
250. Paṭiggahitaṃ yaṃ dinnam sabbassa agghiyaṃ kataṃ,
avaruddhati⁵ maṃ rājā, Vamkaṃ gacchāmi pabbataṃ,
okāsaṃ sammā jānātha vane yattha vasāmaṃ ti. 1934.

Ta. Cetā rajjehi - - ti Cetaraṭṭhavāsino kira Ve-ram rajje abhisiñcimū 20
ti tumbhakaṃ kupitā te atuṭṭhā assu¹, asammodiyan ti asāmaggiyaṃ, assā² ti
mayhaṃ ekassa kāraṇā tumbhakaṃ bhaṇḍanaṃ bhavissati.

Evam M. anekapariyāyena yācito pi r. na icchi, ath' assa
te pana rājāno mahantaṃ sakkāraṃ karimsu, so nagaraṃ
pavisituṃ na icchati, atha naṃ sālam eva alaṃkaritvā sāṇiyā²⁵
parikkhepaṃ katvā mahāsayaṇaṃ paññāpetvā sabbe ārakkhaṃ
katvā parivārayimsu, so ekadivasam⁷ ekarattim vasitvā tehi
gahitārakkho sālāyaṃ vasitvā punadivase pāto va nānaggarasa-
bhojanaṃ paribhuñjitvā tehi rājūhi parivuto sālāya nikkhami,
saṭṭhisahasā⁶ khattiyā tena saddhim pannarasayojanaṃ maggaṃ 30

¹ B² āsuth. ² B² balaggā. ³ C² -rena campako, C² -rena cappako. ⁴ C² bhīm-
seyyūṃ bahūṃ kopāṇa, C² himseyyūṃ bahuko jano, B² himseyya bahuko jano.
⁵ B² -st. ⁶ B² āsuth. ⁷ B² omits ekadi-.

gantvā vanadvāre tthatvā purato pannarasayojanaṃ maggaṃ
ācikkhantā āhaṃsu:

351. Taggha te mayam akkhāma yathāpi kusalā tathā
rājisi yattha sammanti ābutaggi samāhitā. 1935.
- 5 352. Esa selo mahārāja pabbato¹ Gandhamādana
yattha tvaṃ saha puttehi saha bhariyāya c'² acchasi³. 1936.
353. Taṃ Cetā⁴ anusāsimsu assunettā⁵ rudammukhā,
ito gaccha mahārāja uju yen' uttarāmukho. 1937.
354. Atha dakkhasi bhaddan te Vipulā⁶ nāma pabbataṃ
10 nānāduṃagaṇākiṇṇaṃ sītaccāyāṃ manoramāṃ. 1938.
355. Tam atikkamma bhaddan te atha dakkhasi āpakā⁷,
nadiṃ Ketumatīṃ nāma gambhīraṃ girigabbharaṃ 1939.
356. Pūthulomamacchākiṇṇaṃ supatīṭṭhaṃ mahodakāṃ,
tattha nahātvā pivitvā ca assāsetvā saputtake 1940.
- 15 357. Atha dakkhasi bhaddan te nigrodhaṃ maddhuvipphalaṃ
rammake sikhare jātaṃ sītaccāyāṃ manoramāṃ. 1941.
358. Atha dakkhasi bhaddan te Nālikāṃ nāma pabbataṃ
nānādiṃjagaṇākiṇṇaṃ selāṃ kimpurisaṃyutaṃ. 1942.
359. Tassa uttarapubbena Mucalinda nāmaso sare
20 puṇḍarīkehi sañchanno setasogandhiyehi ca. 1943.
360. So vanāṃ meghasaṃkāsāṃ dhūvaṃ haritaśāḍḍalāṃ
sīho vāmisapekkhīva vāsasaṇḍaṃ vigāhiya
puppharukkhehi sañchannaṃ phalarukkhehi c'⁸ ūbhayaṃ. 1944.
361. Tattha bindussarā vaggū nāpāvaṇṇā bahū diḍḍā
25 kujjantā⁹ upakujjanti utusampupphite dume. 1945.
362. Gantvā girividuggānaṃ nadīnaṃ pabhavāni¹⁰ ca
so¹⁰ dakkhasi¹¹ pokkharāṇiṃ karaññakakudhāyutaṃ 1946.
363. Puthulomamacchākiṇṇaṃ supatīṭṭhaṃ mahodakāṃ
samaṃ ca caturassaṃ ca¹² sādum appatīgandhiyaṃ. 1947.
- 30 364. Tassa¹³ uttarapubbena paṇṇasālāṃ amāpaya
paṇṇasālāṃ amāpetvā uñchacariyāya ihathā¹⁴ 'ti. 1948.

Ta. rājisi¹ti rājāno hutvā pebbajitā, samāhitā² ti ekaggacittā, esā³ 'ti
dakkhīṇattham ukkhipitvā iminā pabbatapādenagacchathā⁴ 'ti ācikkhantā⁵ vadanti.

¹ O^o sabbato. ² B^d vacchasi. O^o bhariyā ca acchasi. C^o gariyā ca a. B^o gariyo
ca a. ³ O^o cetā, B^d jetā. ⁴ C^o assa-. ⁵ B^d vepulā. ⁶ C^o āvakāṃ,
B^d āpakā. ⁷ C^o -rath. ⁸ C^o B^d -ti. ⁹ O^o pahaṇṇi. ¹⁰ O^o yo. ¹¹
B^d addasa. ¹² B^d caturāṇḍa. ¹³ B^d tasmā. ¹⁴ B^d āgacchantā.

acchasi¹ti¹ vassasi, āpaka²ti² nadim³ āpa⁴ti⁴, girigabbharan ti giri-
 kuccho pavatta⁵m, madhuvipphalan⁶ ti madhuraphala⁶m, rammake ti
 rama⁷niye, kimpurissyutan ti kimpurisehi syuta⁸m parikkha⁸m, setaso-
 gandhiyehi⁹ti⁹ nūnappakārehi setapupphēhi⁹ c' eva sogandhiyehi ca samannā- 5
 gata⁹m, siho vāmisapekkhi¹⁰ti¹⁰ āmisam patthento siho viya, bindussarā ti
 piṇḍitassare, vaggū ti madhurassarā, kujjantam - - ti¹¹ paṭhamam kujjamāna¹¹m
 pakkhi¹¹m pacchā upakujjanti, utu - - ti¹² utukālasamaye pupphite dume nisiditvā
 kujjantam anukujjanti, so ākka¹³hasi¹³ti¹³ so tva¹⁴m passasi¹⁴ti¹⁴ a., karaṇṇa - - ti¹⁵
 karaṇṇarukkhehi¹⁵ ca kakudharukkhehi¹⁵ ca samparikkha¹⁵m, appaṭigandhiya¹⁵ ti
 paṭikkūlagandharahita¹⁵m madhurodakassa sampuppha¹⁵m nānappakārapadumuppala- 10
 dhi¹⁵ sañchanna¹⁵m paṇṇasāla¹⁵m, amāpayā¹⁵ ti paṇṇasāla¹⁵m māpassasi¹⁵ti¹⁵, amā-
 petvā ti māpetvā, uñchacariyāya iha¹⁶thā¹⁶ ti aha tumhe deva uñchacariyāya
 yāpento appamattā¹⁶ iha¹⁶thā, āradhavi¹⁶riyā hutvā vīhareyyātha¹⁶ ti a.

Evan te rājāno tassa pannarasayojana¹⁷m magga¹⁷m ācik-
 khitvā ta¹⁷m uyyojetvā Vessantarassa antarāyabbhaya¹⁷ssa vinoda- 15
 nattha¹⁷m „mā kocid eva paccāmitto okāsa¹⁷m labheyyā“ ti cin-
 tetvā eka¹⁷m vyatta¹⁷m susikkhita¹⁷m Cetaputta¹⁷m „tva¹⁷m gacchante
 ca āga¹⁷echante ca parigaṇḥhā¹⁷hīti“ vanadvāre ārakkhatthāya¹⁷ ṭha-
 petvā sa¹⁷kalanagaram¹⁷ eva gami¹⁷msu, Ve-pi saputtadāro Gandha-
 mādana¹⁷m gantvā ta¹⁷m divasa¹⁷m ta. vasitvā tato uttarābhimukho 20
 Vipulapabbatapādena¹⁷ gantvā Ketumatiyā nāma nadiyā tīre
 nisiditvā vanacarakena dinnam madhumāmsam khādītva tassa
 suvaṇṇasūci¹⁷m datvā nabātvā pivitvā ca paṭippassaddhadaratho¹⁷
 nadim¹⁷ti¹⁷ uttaritvā sānupabbatasikkhare¹⁷ ṭhitassa nigrodhassa
 mūle thoka¹⁷m nisiditvā nigrodhaphalāni¹⁷ khādītva utthāyāsa¹⁷nā 25
 gacchanto Nālīka¹⁷m nāma pabbata¹⁷m patvā pariharanto Muca-
 lindasaratīrena pubbuttarakaṇṇam¹⁷ patvā ekapadikamaggena
 vanagha¹⁷ta¹⁷m pavasi tvāta¹⁷m atikkamma giridugganadipabbavāna¹⁷m¹⁸
 purato ta¹⁷m caturassapokkharāṇi¹⁷ sampāpuni, tasmim¹⁷ khaṇe
 Sakko devarājā¹⁷ āvajjanto ta¹⁷m kāraṇam¹⁷ ātāvā „M. Himavan- 30
 ta¹⁷m pavitṭho vasa¹⁷natthāna¹⁷m laddhum¹⁷ vaṭṭatīti“ cintetvā Vissa-

¹ B² vacch-. ² C² āvaka. ³ C² nadī. ⁴ B² ti udakavāhana²ti āvatta²m, B²
 āvapa²na²m in the place of nadim āpa²ti. ⁵ B² -vipphalan, B² madhuvipphalan.
⁶ B² -tim-. ⁷ B² āṇḍasā ti. ⁸ B² passissasi²ti. ⁹ B² māpeyyasi. ¹⁰ so all
 three MSS. for sa²kala-. ¹¹ B² vopulla-. ¹² C² -ā. ¹³ B² nadīto. ¹⁴ B²
 atikkama giridugga²na²m nadipabbavāna²m? ¹⁵ B² -raṇṇasapo-. ¹⁶ C² add na²m.

kammaṃ pakkosāpetvā „gaccha tāta tvaṃ Vaṃkapabbāta-
 kucchimhi ramaṇīye thāne assamapadaṃ māpetvā ehi“ Vīsa-
 kammaṃ pesesi, so ta. gantvā dve paṇṇasālāyo dve caṃkame
 rattitṭhānadivatṭhānāni ca māpetvā caṃkammakoṭiyaṃ tesu
 5 tesu thānesu nāpupphagacche kadalivanāni ca dassetvā sabbe
 pabbajitaparikkhāre ca paṭiyādetvā „ye keci pabbajitukāma
 gaṇhantū“ 'ti akkharāni likhitvā amanusse ca bheravasadde
 migapakkhino ca paṭikkamāpetvā sakatṭhānaṃ eva gato, M. pi
 ekapadikamaggaṃ disvā „pabbajitānaṃ vasaṇatṭhānaṃ bha-
 10 vissatīti“ Maddiṃ ca dve putte ca assamapadadvāre thapetvā
 sayāṃ assamapadaṃ pavisitvā akkharāni oloketvā „Sakkeṃ'
 amhi diṭṭho“ ti natvā paṇṇasāladvāraṃ vivaritvā pavisitvā
 khaggaṃ ca dhanuṃ ca apantvā sātāke omuñcitvā pavisivesāṃ
 gahetvā kattaradaṇḍaṃ ādāya paṇṇasālato nikkhamitvā caṃ-
 15 kamaṃ āruya aparāparaṃ caṃkamitvā paccekabuddheṇa sadi-
 sena upasamena² puttadārānaṃ santikaṃ agamaṃsi, Maddi
 M-assa pādesu patitvā roditvā ten' eva saddhiṃ assamapadaṃ
 pavisitvā attano paṇṇasālaṃ gantvā tāpasavésaṃ gaṇhi, pacchā
 putte pi tāpasakumārake karimsu, eattāro khattiyā Vaṃka-
 20 pabbatakucchimhi vasiṃsu, atha Maddi M-aṃ varaṃ yāci:
 „deva tumhe phalāphalaṭṭhāya agantvā putte gahetvā idh' eva
 hotha, ahaṃ phalāphalaṃ āharissāmi“¹, tato paṭṭhāya sā
 araṇṇato phalāphalāni āharitvā tayo jane paṭijaggati, Bo- pi
 taṃ varaṃ yāci: „Maddi mayaṃ ito paṭṭhāya pabbajitā nāma
 25 itthi ca nāma brahmacariyassa malaṃ, ito 'paṭṭhāya akāle
 mama santikaṃ mā āgacchāhi“¹, sā „sādhū“ 'ti sampajicchi,
 M-assa mettānubhāvena samantā tiyojane sabbe tiracchānāpi
 aññamaññaṃ mettaṃ paṭilabhiṃsu, Maddi devī pi pāto va
 utṭhāya pāṇiyaṃ paribhojanīyaṃ upaṭṭhāpetvā mukhodakaṃ
 30 āharitvā dantakattṭhaṃ datvā assamapadaṃ sammajjitvā dve
 putte ca pitu santike thapetvā pacchikhapittiaṃ kusahatthā

¹ Bā sakkena diṃno smiṃ. ² Cā upamena.

araññaṃ pavisitvā vanamūlaphalāphalāni ca ādāya pacchim
pūretvā sāyanhasamaye āgantvā paṇṇasāle phalāphalam t̥ha-
petvā nahātū 'ti' putte nahāpeti¹, atha cattāro pi khattiyā
paṇṇasāladvāre nisīditvā phalāphalam paribhuñjanti, tato Maddi
devaputte ādāya attano paṇṇasālam gacchati, iminā niyāmena 5
pabbatakucchimhi sattamāse vasiṃsū 'ti. Vanap̣pavesana-
khaṇḍaṃ niṭṭhitam.

Tadā Kālīngaratṭhe Dunniviṭṭhabrahmaṇagāmaṃvāsī Jūjako
nāma brāhmaṇo bhikkhācariyāya kahāpaṇasataṃ labhitvā ekas-
miṃ brāhmaṇakule t̥hapetvā puna dhanam pariyesanattāyā 10
gato, tasmim cirāyante brāhmaṇakulā kahāpaṇe² vaḷañjetvā
pacchā itarena āgantvā codiyamānā³ kahāpaṇe⁴ dātum asak-
kontā Amittatāpanam nāma dhītaraṃ tassa adamsu, so tam
ādāya Kālīngaratṭhe Dun--gāmaṃ gantvā vasi, Amittatāpanā
sammā brāhmaṇam paricarati, ath⁵ aṇṇe va taruṇabrahmaṇā 15
tassa⁶ ācārāsampattiṃ disvā „ayam mahallakabrahmaṇam paṭi-
jaggati. tumhe amhesu kiṃ pamajjathā“ 'ti attano bhariyāyo
tajjenti, tā „imam Amittatāpanam imamhā.gāmā palāpessāmā“
'ti nadittitthādīsu sannipatitvā tam paribhāsīmsu.

Tam attham pakāseto Satthā āha :

200. Aha gāsi¹ Kālīngesu Jūjako nāma brāhmaṇo
tassāpi² daharā bhariyā nāmen-Amittatāpanā. 1949.
200. Tā tam³ tattha gatā vocum nadiudakahārikā
thiyo tam paribhāsīmsu samāgantvā kutūhalā: 1950.
207. Amittā nūna te mātā Amittā⁴ nūna te pitā 25
ye tam jinnassa pādamsu evam dahariyam sati. 1951.
208. Ahitam vata te nāti mantayīmsu rahogatā
ye tam jinnassa pādamsu evam dahariyam sati. 1952.
209. Dukkaram vata te nāti mantayīmsu rahogatā ye etc. 1953.
270. Pāpakam vata te nāti mantayīmsu rahogatā ye etc. 1954. 30
271. Aṇṇāpaṇam vata te nāti mantayīmsu rahogatā ye etc. 1955.

¹ Bā natvā for nahāvā? ² Bā nahāpeti. ³ Bā -gam. ⁴ Ck² bhediya-, B² khodiya-.

⁵ Bā tassa. ⁶ B² vāsi, Ck² ahucāsi. ⁷ C² tassāsi. ⁸ C² tam nam, Ck² tā tam.

⁹ 80 all three MSS.

373. Amanāpavāsaṃ vasasi evaṃ dahariyaṃ sati
yā tvaṃ vasasi jīṇassa, mataṃ te jīvitaṃ varam. 1956.
373. Na hi nūna tuyhaṃ kalyāṇi pitā mātā ca sobhane
aṇṇaṃ bhattāraṃ vindimsu, [ye taṃ jīṇa pādamsu]
5 evaṃ dahariyaṃ sati. 1957.
374. Duiyittamaṃ¹ te navamiyaṃ² akataṃ agghittakaṃ ye etc. 1958.
375. Samaṇe brāhmaṇe nūna brahmacāriyaparāyaṇe
sā tvaṃ loke abhisasi silavante bahussute
yā tvaṃ vasasi jīṇassa evaṃ dahariyaṃ sati. 1959.
- 10 376. Na dukkhaṃ ahinā daddhaṃ na dukkhaṃ sattiyā hataṃ
tāṃ ca dukkhaṃ ca tippaṇaṃ ca³ yaṃ passe jīṇakaṃ patim. 1960.
377. N' atthi khippā n' atthi rati jīṇena patinā saba,
n' atthi allāpasallāpa, jagghitaṃ pi na sobhati. 1961.
378. Yadaḥ daharo daharā ca mantayanti rahogataṃ
15 sabbāsaṃ sokā nassanti⁴ ye keci hadayanissitā. 1962.
379. Daharā tvaṃ rūpavati purisānaṃ abhipatthitā⁵,
gaccha nātikule accha, kiṃ jīṇo ramayissatī. 1963.

Ta. ahū 'ti ahoṣi, vāsi Kālīṅgeṣū 'ti Kālīṅgaratthe Dānviṭṭhābrāh-
maṇagāmaṇāsi, tā naṃ tattha -- ti ta. gāme itthiyo pādudakahārikā hutvā
20 gatā naṃ avocum, thiyo naṃ -- ti tāyo itthiyo na aṇṇaṃ kiñci avocum aṭṭa
kho taṃ paribhāṇṇu, kutūhalā ti kuttūhalajātā viya hutvā, samāgaṇṇvā ti
samantato parikkhipivā, dahariyaṃ ti dahariṃ taruṇiṃ sobhaggappattaṃ sa-
mānaṃ, jīṇassa⁶ 'ti jarājīṇassa gehe, duiyittamaṃ⁷ te navamiyaṃ⁸ ti
tayā navamiyaṃ⁹ yāgaṃ¹⁰ duiyittamaṃ¹¹ bhavissati, so te yāgaṇḍo¹² paṭhamāṃ
25 mahallakakākena gahito bhavissati, duiyittamaṃ¹³ te navamiyā ti pi pāṭho nava-
miyā tayā duiyittamaṃ¹⁴ bhavissatīti a., akataṃ -- ti agghittakaṃ pi tayā aka-
taṃ bhavissati, abhisasīti akkoṣi, tassa te pāpasa idam phalaṃ ti adhippāyēti
evaṃ āhamsu, jagghitam pi -- ti khaṇḍadante vivaritvā hasantassa mahalla-
kassa hasitaṃ pi na sobhati, sabbāsaṃ sokā nassanti¹⁵ sabbe etesaṃ
30 sokā vinassanti¹⁶, kiṃ jīṇo ti yaṃ jīṇo taṃ pañcahi kāmagaṇehi kathaṃ
ramayissati.

Sā tesaṃ santikā parihāsaṃ¹⁷ labhitvā udakaghaṭaṃ ādāya
rodamaṇā gharaṃ gantvā „bhoti kiṃ rodasīti“ brāhmaṇena
putṭhā tassa ārocenti imaṃ gātham āha:

¹ C¹ duiyittamaṃ, C² duiyittamaṃ, B³ duiyittamaṃ. ² B⁴ navamiyā, C⁵ navamiyaṃ.
³ C⁶ nippāṇa. ⁴ so C⁷, B⁸ sabbā sokā vinassanti. ⁵ C⁹ - tthikā, B¹⁰ purisā
- tvaṃ abhipatthitā. ⁶ C¹¹ duiyittamaṃ, B¹² duiyittamaṃ. ⁷ B¹³ navamiyā. ⁸ C¹⁴ miyaṃ,
B¹⁵ navamiyā. ⁹ B¹⁶ yāga. ¹⁰ B¹⁷ yāga. ¹¹ C¹⁸ duiyittamaṃ, B¹⁹ duiyittamaṃ. ¹² C²⁰
duiyittamaṃ, B²¹ duiyittamaṃ. ¹³ C²² omīti sokā vi. ¹⁴ B²³ - bhāsaṃ.

980. Na te brāhmaṇa gacchāma nadim udakahāriyā,
thiyo mañ paribhāsanti tayā jippena brāhmaṇā 'ti. 1964.

T. a. : brāhmaṇa tayā jippena mañ 'ttihiyo paribhāsanti, tasmā ito paṭ-
thāya tava udakaharikhā hutvā nadim na gamissāmīti.

Jūjako āha:

981. Mā me tvañ akarā kammañ, mā me udakam āhari,
aḥaṃ udakañ āhissam, mā bhoti kupitā ahū 'ti. 1965.

Ta. udakamāhissam ti aḥaṃ udakañ āharissāmīti.

Brāhmaṇi āha:

982. Nāhañ tamhi kule jātā yañ tvañ udakam āhare,
evañ brāhmaṇa jānāhi na te vacchām' aḥaṃ ghare. 1966.

983. Sace me dāsañ dāsīm vā nānayissasi brāhmaṇa
evañ brāhmaṇa jānāhi na te vacchāmi santike ti. 1967.

Ta. pāhañ ti yañhi kule sāmikā kammañ karonti' nāhañ ta. jātā, yañ
tvañ ti yasmā' yañ udakam tvañ āharissasi na mayhañ ten' attho.

Jūjako āha:

984. N' atthi me sippatthānañ^a vā dhanadhaññāñ vā brāhmaṇi
kuto 'hañ dāsañ dāsīm vā ānayissāmi bhotiyā,
aḥaṃ bhotim upatthissam, mā bhoti kupitā ahū 'ti. 1968.

Brāhmaṇi āha:

985. Ehi te aḥaṃ akkhissam yathā me vacanam sutam:
esa Vessantaro rājā Vamhe vasati pabbate, 1969.
986. Tam tvañ gantvāna yācassu dāsañ dāsīñ ca⁴ brāhmaṇa,
so te dassati yācito dāsañ dāsīñ ca⁴ khattiyo ti. 1970.

Ta. ehi te -- ti ahañ te ākikkhissāmi idam sā devatādhiggaḥitā hutvā āha.

Jūjako āha:

987. Jippo 'ham asmi abalo, diḥho c' addhā suduggamo,
mā bhoti paridevesi, mā ca tvañ vimaṇā ahu,
aḥaṃ bhotim upatthissam, mā bhoti kupitā ahū ti. 1971.

Ta. jippo -- ti khaḍde aḥaṃ jippo kaṭham gamissāmīti.

^a Bā karenti. ^b Bā tasmā. ^c Bā sippatthānañ. ^d so all three MSS.

Brāhmaṇī āha:

389. Yathā āgantvā¹ saṃgāmaṃ² ayuddho va³ parājito
evam eva tuvaṃ brahme' āgantvā va parājito. 1972.
390. Sace me dāsaṃ dāsiṃ vā nānayissasi brāhmaṇa
5 evaṃ brāhmaṇa jānāhi, na te vacchāma⁴ ahaṃ ghare,
amanāpaṃ te karissāmi, taṃ te dukkhaṃ bhavissati. 1973.
391. Nakkhatte utupubbesu yadā maṃ dakkhasi 'laṃkataṃ'
aññehi⁵ saddhiṃ ramamānaṃ tan te dukkhaṃ bhavissati, 1974.
392. Adassanena mayhaṃ te jinṇassa paridevato
10 bhiyyo Vamkā ca palitā⁶ bahū hessanti brāhmaṇā ti. 1975.

Ta. amanāpante ti Vessantarassa santikaṃ gantvā dāsaṃ vā dāsiṃ vā
anāharantassa taṃ⁷ aruccanakaṃ⁸ kammaṃ karissāmi, na⁹ khatte -- ti nak-
khatteyogavasena vā channaṃ utūnaṃ tassa tassa pubbavasena vā pavattesu chaṇesu.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

- 15 393. Tato so brāhmaṇo bhito brāhmaṇiyā vasānugo .
aṭṭito kāmarāgena brāhmaṇiṃ etad abravī: 1976. "
394. Pātheyyaṃ me karoḥi tvaṃ saṃkulyā sagulāni¹ ca "
madhupindikā ca sukatāyo sattubhattaṃ² ca brāhmaṇi. 1977.
395. Anayissam³ methunake ubho dāsakumārake,
20 te taṃ paṇṇaṃ⁴ rattindivam atanditā ti. 1978.

Ta. aṭṭito ti upadduto upapilīto, sagulāni cā⁵ 'ti sagulapūve, sattu-
bhattan ti baddhasattuṃ c'⁶ eva abaddhasattu puvabhattaṃ ca, methunake
ti jātigottakulapadesaḥi sadise, dāsakumārake ti tava dāsathāya⁷ kumārake.

- Sā khippaṃ pātheyyaṃ paṭiyādetvā brāhmaṇassārocesi,
25 so gehe dubbalatṭhānaṃ thiraṃ katvā dvāraṃ paṭisaṃkharitvā
araññā dārūni āharitvā ghaṭena udakaṃ āharitvā sabbabhā-
janāni pūretvā tatth⁸ eva tāpasavesaṃ gahetvā „bhadde ito
paṭṭhāya vikāle mā nikkhami, yāva mamāgamaṇā appamattā
hohiti“ ovaḍitvā upāhānaṃ⁹ āruya¹⁰ pātheyyapasaṃbhaṇaṃ aṃse
30 laggetvā Amittatāpanaṃ¹¹ padakkhipaṃ¹² katvā assupunṇehi
netṭehi pakkāmi.

¹ C^o B^o ag-. ² C^o gāmaṃ, B^o sagā-. ³ C^o ayuddho, B^o sassa. ⁴ read: maṃ
dakkhasi alaṃ kataṃ, omitting yadā? ⁵ B^o vaṃkāsitaṃ ca. ⁶ B^o taṃ aṃ-
nucchavikāṃ. ⁷ B^o sakkālaṃ. ⁸ C^o tyaṃ. ⁹ C^o -nā. ¹⁰ C^o or.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

299. Idam katvā¹ brahmabandhu paṭimuñci upāhanam²,
tato so mantayitvāna³ bhariyam, katvā padakkhiṇam 1979.
300. Pakkāmi so ruṇṇamukho brāhmaṇo sahittabbato
Sivinaṃ nagaram phitaṃ⁴ dāsapariyesanam caran ti. 1980. 5

Ta. ruṇṇamukho ti rudammukho, sahittabbato ti samādinnavato,
gahitātāpasaveso ti a., caran ti dāsādāsi-pariyesanaṃ caranto Sivinaṃ nagaram
ārabbha pakkāmi.

So tam nagaram gantvā. sannipatitam janam „Ve- kuhin“
ti pucchi. 10

* Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

297. So tattha⁵ gantvā avaca ye tatthāsum samāgatā:
kuhiṃ Vessantaro rājā, kattha passemu khattiyaṃ. 1981.
298. So jano tam avacāsi ye tatthāsum samāgatā:
tumhehi brahme pakato atidānena khattiyo 15
pabbajito sakā ratthā, Vamke yasati pabbate. 1982.
299. Tumhehi brahme pakato atidānena khattiyo
ādāya* puttadāraṇ ca Vamke yasati pabbate ti. 1983.

Ta. pakato ti upadduto piḷito attano nagare vasitum alabhitvā idāni
V- pabbate yasati. 20

„Evaṃ amhākaṃ rājānaṃ nāsetvā puna pi āgato⁶, idha
tiṭṭhā⁷ 'ti te⁸ leḍḍudaṇḍādihattā brāhmaṇaṃ anubandhiṃsu,
so devatādhiggaḥito hutvā V-pabbatamaggam eva gaṇhi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

300. So codito brāmaṇiṇā brāhmaṇo kāmaggiddhimā 25
aghan tam patisevittha⁹ vane [vālamigākiṇṇe
khagga]dipinisevite. 1984.
301. Adāya beluvaṃ daṇḍam agghuttaṃ kamaṇḍalum
so pāvisi brahāraṇṇam yatthu assosi kāmadaṃ. 1985.
302. Tam pavittham brahāraṇṇam kokā naṃ parivārayum, 30
vikkandi so¹⁰ viṇṇapaṭṭho dūre pathā¹¹ apakkami. 1986.
303. Tato so brāhmaṇo gantvā bhogaluḍḍho¹² asaṇṇato
Vamkass' oharane paṭṭho¹³ imā gāthā abhāsathā 'ti. 1987¹⁴.

¹ Bā vatvā. ² Ck. -ak. ³ Bā im-. ⁴ Ck. pītam. ⁵ Ck. teca. ⁶ Ck. nece. ⁷ Ck. omit āgato. ⁸ Ck. tiṭṭhā. ⁹ Ck. omit te. ¹⁰ Bā -vissam. ¹¹ Ck. yo. ¹² so Bā; Ck. pathā. ¹³ Ck. -luddo. ¹⁴ Bā -orobasse nathe.

Ta. jayantan ti maccheracittam vījayantam¹, ko me -- ti ko mayham Vessantarā ācikkheyyā 'ti vadati, patitthāsīti patitthā āsi, santānan ti pariāntānam², kilantānan ti maggakilantānam, paṭiggahan ti paṭiggāhanam³ patitthābhūtam, aham jānanti yo vajjā⁴ ti aham Ve-raṁ jānāmiti yo vadeyya 'ti.

Tassa taṁ paridevasaddam sutvā⁵ ārakkhathāya ṭhapito Cetaputto migaluddako hutvā araṇṇe vicaranto cintesi⁶ „ayam brāhmaṇo Ve-rassa vasanaṭṭhānatthāya paridevati, na kho pan' esa dhamme sudhammatāya āgato, Maddim vā dārake vā yācissati, idh' eva naṁ māressāmiti“ tassa santikaṁ gantvā „brāhmaṇa na⁷ te jivitaṁ dassāmiti“ so dhanuṁ ākaḍḍhitvā tājjesi. 10

* Tam attham pakāsento Satthā āha:

310. Tassa Ceto paṭissosi araṇṇe luddako caram:
tumhehi brahme pakato atidānena khattiyo.
pabbājito sakā raṭṭhā Vaṁke vasati pabbate. 1999.
316. Tumhehi brahme pakato atidānena khattiyo
ādāya puttadāraṁ ca Vaṁke vasati pabbate. 2000. 15
317. Akiccakārī dummedho⁸ raṭṭhā vivanam āgato
rājaputtaṁ gavesanto bako maccham ivōdake. 2001.
318. Tassa ty-āham⁹ na dassāmi jivitaṁ idha brāhmaṇa,
ayam hi te mayā nunno¹⁰ saro pāssati¹¹ lohitaṁ. 2002. 20
319. Siro te vajjhayitvāna hadayaṁ chetvā sabandhanam
panthasakumaṁ¹² yajissāmi tuyham māmsena brāhmaṇa¹³. 2003.
320. Tuyham māmsena medena matthakena ca brāhmaṇa
ahutiṁ paggaheṣṣāmi chetvāna hadayaṁ tava. 2004.
321. Tam me suyittham suhutaṁ tuyham māmsena brāhmaṇa
na ca tvaṁ rājaputtassa bhariyaṁ putte ca nessesāsi. 2005. 25

Ta. akiccakārīti tvaṁ akiccakārīko, dummedho ti nippaṇṇo, raṭṭhā -- ti raṭṭhato mahāraṇṇam āgato, saro passatīti¹⁴ saro pivissati, vajjhayitvāna 'ti¹⁵ māretvā rukkhā patitassa te sīsam tālaphalaṁ viya luñcivā sabandhanam hadayamaṁsam chinditvā panthadevatāya¹⁶ panthasaku- 30 nam¹⁷ nāma yajissāmi, na ca tvaṁ ti evaṁ sante tvaṁ rājaputtassa bhariyaṁ vā putte vā na nessesāsi.

¹ so B; B² maccheravijāham, C² maccheravijitā. ² so C² for pariāntānam? B² pariāntāntānam. ³ C² -kam. ⁴ C² omīti sutvā. ⁵ C² sutvā for cintesi. ⁶ C² omīti na. ⁷ C² -dha. ⁸ C² nunno corr. to nunno, B² asāmiti mayā rūlho. ⁹ so C² = S. pāssati, C² passati, B² pīssati. ¹⁰ so C²; B² bandha-, C² pattha-, ¹¹ C² -nam. ¹² B² pīssati. ¹³ C² add mam. ¹⁴ B² bandha-, C² pattha-.

So tassa vacanam sutvā maraṇabhayaatajjito musā kathento ā:

322. Avajjho brāhmaṇo dūto, Cetaputta suṇohi me,
tasmā dūtaṃ na hananti, eṣa dhammo sanantano. 2006.
323. Nijjhataṃ Sivayo sabbe, pitā naṃ datṭhum icchati
5 mātā ca dubbalā tassa¹, acirā cakkhūni jiyare². 2007.
324. Tes³ āhaṃ pahito dūto, Cetaputta suṇohi me,
rājaputtaṃ nayissāmi, yadi jānāsi saṃsa me ti. 2008.

Ta. nijjhataṃ ti saṇḍatta³, acirā --² ti niccaṃ⁴ rodanena nacirassa⁵ eva
cakkhūni jiyessantīti.

- 10 Tadā Cetaputto „Ve-raṃ kira ānetuṃ gacchatīti“⁶ soma-
nassappatto sunakhe bandhitvā ṭhapetvā brāhmaṇaṃ⁷ otāretvā
sākhāyāntare nisīdāpetvā imaṃ gātham āha:

325. Piyassa me piyo dūto, puṇṇapattaṃ dadāmi te
imaṃ ca madhuno tumbaṃ migasatthiṃ ca brāhmaṇa,
15 taṃ ca te desam akkhissāṃ yattha sammati kāmado tū. 2009.⁸

Ta. piyassa me ti mama piyassa Vessantarassa tvam piyo dūto, tava
ajjhāsayepūraṇaṃ puṇṇapattaṃ dadāmi ti. Jūjakakhaṇḍaṃ⁹ niṭṭhitaṃ.

- Cetaputto brāhmaṇaṃ bhojetvā pātheyyatthāy¹⁰ assa madhu-
lābūṇ c¹¹ eva¹² pakkamigasatthiṃ ca¹³ datvā magge ṭhapetvā
20 dakkhiṇattham ukkhipitvā Mahāsattassa vasanokāsaṃ ācik-
khanto āha:

326. Esa selo mahābrahme pabbato Gandhamādana
yattha Vessantaro rājā saha putṭhehi sammati 2010.
327. Dhārento brāhmaṇaṃ¹⁰ vaṇṇaṃ āsadaṃ ca masaṃ jaṭaṃ,
25 cammavāsi chamā seti jātavedhaṃ namassati. 2011.
328. Ete nīlā padissanti nānāphaladharā dumā
uggatā abbhakūṭā va nīlā añjanapabbatā. 2012.
329. Dhavassakaṇṇā khadirā sālā phandanamālūvā
sampavedhenti vātena sakim pitā va māṇavā. 2013.
30 330. Upari dumapariyāyesu¹¹ saṃgītiyo va sūyare,
nājjuhā¹² kokilā¹³ saṃghā sampatanti dumā dumaṃ. 2014.

¹ Ck^o oassa. ² Ck^o jiyati. ³ B^d saṇḍattā. ⁴ Ck^o nicca. ⁵ B^d āgato ti. ⁶ B^d adda rukkhato. ⁷ Ck^o jūjapabbatā. ⁸ B^d madhuno tumbaṃ ceva. ⁹ B^d puṇṇamigasandhiṭṭha. ¹⁰ B^d brahmaṇa. ¹¹ Ck^o -pariyāesu. ¹² Ck^o -bhā. ¹³ so
all three MSS.

331. Avhayant' eva gacchantam sākḥāpattasameritā¹
 ramayant' eva āgantum modayanti nivāsinam
 yathā Vessantaro rājā saha puttēhi sammati. 2015.
332. Dhārento brāhmaṇam² vaṇṇam āsadañ ca masañjaṭam,
 cammavāsī chamā seti jātavedam namassaṭṭi. 2016.

5

Ta. Gandhamādano ti esa G-pabbato, etassa pādena uttarābhimukho
 gacchanto yathā Sakkadattīye assame Ve-ro rājā s. puttēhi vasati tam pa-
 sissasīti s., brāhmaṇam² vaṇṇam ti setṭham pabbajjavesam, āsadañca -- ti
 ākaḍḍhitvā pbalānaṃ gaṇhanattham aṅkusañ ca³ aggidhanañ ca⁴ jātañ ca
 dhārento, cammavāsīti ajinacammadharo⁵, chamā setīti pāṭhaviyam paṇṇa- 10
 santhare sayati, dhavassakappaṃ khadirā ti dhavā ca assakappaṃ ca khadirā
 ga, sakim -- ti ekavāram eva pītā majjapānasopā viya, uparidumapari-
 yāyesu⁶ ti rukkhāsākhāsu, saṃgītiyo -- ti nānāsakupaṇaṃ vasaṇṭīnaṃ
 dibbasamgītāni viya sūyanti, naḍḍuḥ⁷ ti naḍḍubasakupaṇa, sampatanti ti vikūjantā
 vicaranti, sākḥāpattasameritā ti sākḥānaṃ pattehi saṃghajjita hutvā vikū- 15
 jantā sakupaṇā⁸, vātena sameritā paṇṇasākhā yeva vā⁹, āgantun ti āgantukajanaṃ,
 yathā¹⁰ ti yasmiñ assamapade Ve- vasati ta. gantvā imaṃ assamapadesam-
 pattiṃ paṇḍesasi.

Tato Uttarim pi assamapadam vaṇṇento āha:

333. Ambā kapittā panasā sālā janibū vibhītakā¹⁰ 30
 harītakā āmalakā assatthā padarāni ca 2017.
334. Cārū timbarukkhā c' ettha nigrodhā ca kapittanā
 madhumadhukā¹¹ thevanti nice pakkā c' udumbarā 2018.
335. Pārevatā bhavēyyā ca muddikā ca madhutthikā¹²
 madhum anelakam tattha sakam ādāya bhuñjare. 2019. 35
336. Aññ' ettha pupphitā ambā aññe tiṭṭhanti dovilā¹³
 aññe āmā ca pakkā ca bhekavāṇṇā¹⁴ tadūbhayaṃ. 2020.
337. Ath' ettha heṭṭhā puriso ambapakkāni gaṇhati
 āmāni c' eva pakkāni vaṇṇagandharasuttame¹⁵. 2021.
338. Ath' eva me¹⁶ acchariyaṃ himkāro¹⁷ paṭibhāti maṃ 30
 devānam iva āvāso sobhati Nandanūpumo. 2022.
339. Vibhedikā nāḷikerā khajjurūnaṃ brahāvane
 mālā va ganthitā ṭhanti¹⁸ dhajaggān' eva dissare
 nānāvāṇṇehi pupphehi nabham tārācitāṃ iva 2023.

¹ Bā - iritā. ² Bā brahmaṇa. ³ Bā aṅkusañca. ⁴ Bā aggijuhanañca -
 saṅkhāritasāsañca. ⁵ Ck^o añjana-. ⁶ Ck^o - pariyaṃ. ⁷ Ck^o - bhā. ⁸ Bā - ṇānaṃ.
⁹ Bā samgītā pattaśākhāyo vā. ¹⁰ Bā vibhedakā. ¹¹ Ck^o madhummadhukā. ¹²
 so Ck^o; C^o Bā - tukā. ¹³ Ck^o domlā. ¹⁴ Bā bhiñja-. ¹⁵ Bā - mañ. ¹⁶ so
 Bā; Ck^o atemañ me. ¹⁷ Ck^o bhikkāro for bhikkāro? ¹⁸ Ck^o yanti.

340. Kuṭṭajāṇi kuṭṭhatagari pāṭaliyo ca pupphitā
punnāgā¹ giripunnāgā¹ kovijārā ca pupphitā 2024.
341. Uddhālakā somarukkhā agatubhalliyo² bahū
puttajivā³ ca kakudhā asunā c' ettha pupphitā 2025.
342. Kuṭṭajā salaḷā nīpā kosambalabujā dhavā⁴
sālā ca pupphitā tattha palālakkhalasannibhā. 2026.
343. Tassāvidūre pokkharanī bhūmibhāge manorame
padumuppalasañchannā devānaṃ iva Nandane. 2027.
344. Ath' ettha pūpparasamattā kokilā nuñjubhāṇikā
abhinādentī pavanaṃ utusāmpupphite dume. 2028.
345. Bhassanti makarandehi pokkhare pokkhare madhū,
ath' ettha vātā vāyanti dakkhiṇā atha pacchimā,
padumakiṇṇajakkhareṇuhi okiṇṇo hoti assamo. 2029.
346. Thūlā siṃhāṭakā c' ettha sāmādiyā⁴ pasādiyā⁵
macchakacchapavyāvidhā bahu c' ettha-m-upayānakā
madhum bhīmsehi savati khīraṃ sappi⁶ muḷālihi. 2030.
347. Surabhi taṃ vanaṃ vātī nānāgandhasameritaṃ,
sammaddat' eva⁷ gandhena pupphasākhāhi taṃ vanaṃ. 2031.
348. Bhamarā pupphagandhena samantā-m-abhināditā⁹
ath' ettha sakuṇā santi nānāvapaṇababū dijā,
modanti saha bhariyāhi ānāmaṇṇaṃ pakūjino 2032.
349. Nandikā jīvaputtā ca jīvaputtā piyā ca no¹⁰
piyā puttā piyā nandā dijā pokkharanīgharā. 2033.
350. Mālā va ganthitā ṭhanti¹¹ dhajaggān' eva dissare
nānāvapaṇehi pupphehi kusaleh' eva sugandhikā
yattha Vessantaro rājā saha puttehi sammati,
dhārento brāhmaṇaṃ vaṇṇaṃ āsadaṃ ca masaṇṇajataṃ
cammavāsī chamā seti jātavedaṃ namassatitī. 2034.

Ta. cārū timbarukkhā ti suvaṇṇatimbarukkhā¹², madhumadhubhū¹³
20 ti madhurasā madhubhū, thevantitī virocanti, madhutthikā te madhum eva
paggharantiyo madhuratāsavā¹⁴ madhuttheva sadisā, sakamādiyā¹⁵ 'ti taṃ
sayam eva gahetvā bhuñjanti, doṇḍā ti sañjāyamāṇaphalā, tedūbhayan ti
ubho pi, ānā ca pakkā ca maṇḍukapiṭṭhivaṇṇā yeva, athettha heṭṭhā puriso
ti ath' ettha assame tesāṃ ambānaṃ heṭṭhā ṭhitako va puriso ambāni ganbhū

¹ B⁴ punnāvā. ² B⁴ aggaluphalliyā. ³ B⁴ puttajivā. ⁴ B⁴ -sāriyā. ⁵ B⁴ -sāriyā. ⁶ so all three MSS. for sappin? ⁷ so C⁴; B⁴ -bhi. ⁸ so C⁴; B⁴ samoditeva. ⁹ B⁴ samantā abhi-. ¹⁰ C⁴ samantamabhi-. ¹¹ C⁴ ca yā ca te. ¹² C⁴ yanti. ¹³ C⁴ madhummadhubhū. ¹⁴ so C⁴; B⁴ -yavā.

ārohanakīceṣaṃ n' atthi, vanṇa -- me ti etehi vaṇṇādīhi uttamāni, ateva me
 acchariyaṃ ti ativiya me acchariyaṃ, hīṃkāro¹ ti hīṃ ti kāraṇaṃ², vi-
 bhedikā ti tālā, mālavaganthitā ti samphusitarukkhaṇaṃ upari ganthitā
 mālā viya pupphāni viya tiṭṭhanti, dhajaggānevā³ ti tāni alamkatadhajaggāni
 viya dissanti, kuṭajikuṭṭhatagarā ti kuṭajī nām' ekā rukkhajāti kuṭṭhā ca
 tagaragacchā ca, giripunnāgā⁴ ti mahāpunnāgā⁴, bhallīyo ti bhallirukkha
 nāma, palālakkhalasannibhā ti tesāṃ heṭṭhā paggharitaupphalakkhalasaddisā⁵
 ti vadati, pokkharanīti caturassapokkharanī, Nandane ti N-vane Nandā-
 pokkharanī viya, puppharasaṃmattā ti puppharasehi mattā calitā⁶, maka-
 randehīti kiṇṇakkharato⁷ bhassandarenūhi⁸, pokkhare pokkhare ti pa-
 dminipannesa, tesu tesu hi kiṇṇakkhato reṇu bhassitvā pokkharamadhun nāma
 hoti, atha pacchimā ti ettāvataṃ sabbā disā vidisāpi vātā dassitā honti,
 ṭhūlā sīmghātakā ti mahantā sīmghātakā ca, saṃsādiyā⁹ ti sayanijāta-
 khuddikasāli, yaṃsūkarasāli¹⁰ pi vuccati, pasādiyā¹¹ ti te yeva bhūmiyaṃ pa-
 titā, vyāviddhā ti pāsane udsake vyāviddhā paṭipātiyaṃ gacchantā dissanti,
 upayānakā ti kakkatākā, madhun ti bhinnasekotiyaṃ bhinnāya paggharanakarasā
 madhusaddiso hoti, khīraṃ sappin ti muḍḍalakehi paggharanakarasā khīramissa-
 kanavagorassasappi viya hoti, saṃmadayaṭevā¹² ti sampattajenaṃ madayaṭi¹³
 viya, samantā-m-abhināditā¹⁴ ti samantā abhinādatā¹⁵ vicaranti, nandikā
 ti ādini tesaṃ nāmāni, tesāṃ pathamā: samī Ve-ra jṃsamīṃ vane vasanto
 nandā ti vadanti dutiyā: tvaṃ ca sukhena jīvaputtā ca te ti vadanti tatiyā: tvaṃ
 ca jīvapiyaputtā ca te ti vadanti, catutthā ca: tvaṃ ca Nandapiyaputtā ca te ti
 vadanti, tena tesāṃ etāṃ' eva nāmāni ahesuṃ, pokkkharaṇigharā ti pok-
 kharanīvāsino.

Evaṃ Cetaputtena Ve-rassa vasanaṭṭhāne akkhāte Jūjako
 tussitvā paṭisanthāraṃ karonto imaṃ gātham āha:

331. Idaṃ ca me sattubhattaṃ madhunā paṭisaṃyutam
 madhupiṇḍikā ca sukatāyo sattubhattaṃ dadāmi te ti. 2035.

Ta sattubhattaṃ ti madhusannibhaṃ sattusannikhātaṃ bhataṃ, i v. b
 idaṃ mama atthi, taṃ te dammi, gaṇhāhi taṃ ti. 30

Taṃ sutvā Cetaputto āha:

332. Tūy' eva sambalaṃ hotu, nāhaṃ icchāmi sambalaṃ,
 ito hi¹⁴ brahme gaṇhāhi, gaccha brahme yathāsukhaṃ. 2036.

¹ Ck^o hikkāro ² Ck^o hīhākāraṃ. ³ Hd punṇavā ⁴ Hd mahāpunnāgā. ⁵ so
 Ck^o; Hd -pupphapunnāgālaḥkhalasannibhā. ⁶ Hd ballā. ⁷ so Ck^o; B^o kiṇ-
 cikkharehi ⁸ so Ck^o; wanting in Hd. ⁹ Hd saṃsāriyā. ¹⁰ so Ck^o; B^o suka-
 sāli. ¹¹ B^o pasāriyā. ¹² Ck^o sammo-, Hd samoditeva. ¹³ B^o madayaṭi. ¹⁴
 B^o samantā abbi-. ¹⁵ B^o abhinādatā. ¹⁶ Hd pi

353. Ayaṃ ekapadī eti, ujum gacchati assamaṃ,
isi pi Accuto tattha paṃkadanto rajassiro 2037.
354. Dhārento brāhmaṇaṃ vaṇṇaṃ āsadaṃ ca masañjaṭaṃ,
cammavāsī chamā seti, jātavedaṃ namassati,
5 taṃ tvaṃ gantvāna pucchassu, so te maggaṃ pavakkhatīti. 2038.
- Ta. sambalaṇ ti pātheyyaṃ, etitī yo ekapadikamaṃgo amhākaṃ abhi-
mukho etī esa assamaṃ ujum gacchati, A cuto ti evaṇṇāmaḥko isi ta. vasatīti.
355. Idam sutvā brahmapandhu Cetaṃ katvā padakkhiṇaṃ
udaggacitto pakkāmi yenāsi Accuto isīti. 2039.
- 10 Ta yenāsīti yasmiṃ ṭhāne¹ A. isi ahoṣi ta. gato ti. Cullavāṇa-
vaṇṇaṇā nīṭṭhitā.
356. Gacchanto Bhāradvājo so addasa Accutaṃ isin,
disvāna taṃ Bhāradvājo sammodī isinā saha. 2040.
357. Kacci nu bhoṭo kusalaṃ, kacci bhoṭo anāmayam, (cfr. V p. 323)
kacci uñchena yāpesi, kacci mūlaphalā bahū. 2041.
- 15 358. Kacci ḍamsā ca makasā ca appam eva sirimsapā,
vane vālamigākīṇe kacci himsā na vijjati. 2042.
- Ta. Bhāradvājo ti Jūjako, appamevā¹ 'ti appā¹ yeva, himsā ti tesam
vasena tuṃhākaṃ vihimā
- 20 Tāpaso āha:
359. Kusalaṃ c' eva me brahme atho brahme anāmayam,
atho uñchena yāpemi, atho mūlaphalā bahū. 2043.⁶
360. Atha ḍamsā ca makasā ca appam eva sirimsapā,
vane vālamigākīṇe himsā mayhaṃ na vijjati. 2044.
- 25 361. Bahūni vassapūgāni assame vasato mama,
nābhijānāmi uppannaṃ ābādham amanoramaṃ. 2045,
362. Svāgatan te mahābrahme atho te adurāgataṃ,
anto pavisa bhaddan te, pāde pakkhālayassu te. 2046.
363. Tiṇḍukāni piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni bhuñja brahme varaṃ varaṃ. 2047.
- 30 364. Idam pi pāṇiyam sītaṃ ābhaṭaṃ girigabbharā,
tato piva mahābrahme sace tvaṃ abhikaṃkhasi. 2048.

Jūjako āha:

¹ C⁶ appam, C⁶ appa.

365. Paṭṭiggaḥitaṃ yaṃ dinnāṃ sabbassa agghiyaṃ kataṃ,
Saṅjayassa sakaṃ puttāṃ Sivihi vippavāsitaṃ
taṃ ahaṃ dassanaṃ āgato, yadi jānāsi samsa me ti. 2049.

Ta. taṃ ahaṃ - - ti ahaṃ taṃ dassanāya āgato.

Tāpaso āha:

5

366. Na bhavaṃ eti puṇṇatthaṃ Sivirājassa dassanaṃ,
maññe bhavaṃ patthayati rañño bhariyaṃ patibbataṃ. 2050.
367. Maññe Kaṇhājinaṃ dāsiṃ Jāliṃ dāsaṃ ca icchasi,
athavā tayo mātāputte araṇṇā netum āgato,
na tassa bhogā vijjanti dhanadhaññaṃ ca brāhmaṇā 'ti. 2051. 10

Ta. na tassa bhogā ti bho brahme tassa Ve-rassa araṇṇe viharantassa
n' eva bhogā vijjanti, dhanadhaññaṃ ca na vijjati, duggāto hutvā vasati, tassa
santikāṃ gantvā kiṃ karissasīti.

Taṃ sutvā Jūjako āha:

368. Akuddharūp' āhaṃ bhotā', nāhaṃ yācitum āgato, 15
sādhū dassanaṃ ariyānaṃ, sannivāso saṭṭā sukho. 2052.
369. Adittḥapubbo Sivirājā Sivihi vippavāsito,
taṃ ahaṃ dassanaṃ āgato, yadi jānāsi samsa me ti. 2053.

I. v. h.: ahaṃ bho tāpaso akuddharūpo, alaṃ ettāvata, ahaṃ pana na
kiñci Ve-raṃ yācitum āgato, ariyānaṃ pana dassanaṃ sādhū, sannivāso pi 20
etehi saddhiṃ sukho, ahaṃ tassa ācariyabrāhmaṇo, mayā ca so yato² Sivihi
vippavāsito to paṭṭhāya adittḥapubbo, tenāhaṃ naṃ dassanāya āgato, yadi
tassa vasaṇatthānaṃ jānāsi samsa me ti

So tassa³ saddahitvā „hotu samsissāmi te, ajja tāva idh'
eva tāva vasā“ 'ti taṃ phalāphalehi santappetvā punadivase 25
maggāṃ dassento hatthaṃ pasāretvā ā.:

370. Esa selo mahābrahme pabbato Gandhamādana
yattha Vessantara rājā saha puttehi sammati 2054.
371. Dhārento brāhmaṇaṃ vaṇṇaṃ āsadaṃ ca masaṇjātaṃ,
oṇṇavāsī chaṃā seti, jātavedaṃ namassati. 2055. 30
372. Ete nīlā padissanti nānāphaladharā dumā
uggatā abbhakūtā va nīlā añjanapabbatā

¹ Bde bhoṭo. ² Ck no. ³ Bā adds vacanaṃ.

- dhavassakaṇṇā khadirā sālā phandanamālūvā
sāmpavedhenti vātena sakiṃ pītā va māpavā. 2056.
375. 374. 375. = 330. 331. 332. 2057—59.
376. Karerimālā vitatā bhūmibhāge manorame
5 saddalā haritā bhūmi, na tatth' uddhamsate rajo. 2060.
377. Mayūragivassamkāsā tūlaphassasamūpamā
tiṇāni nātivattanti samantā caturaṅgulā
ambā jambū kapitthā ca nīce pakkā c' udumbarā
paribhogehi rukkehi vanam tam rativaddhanam 2061.
- 10 378. Veḷuriyavaṇṇasannibham' macchagumbanisevitam'
suciṃ sugandham salilam āpo tattha pi sandati'. 2062.
379. Tassāvidūre pokkharanī bhūmibhāge manorame
padumuppalasānchennā devānam iva Nandane. 2063.
380. Tīṇi uppalajātāni tasmīṃ sarasi brāhmaṇa
15 vicitraṃ¹ nīlān' ekāni setā lohitakāni cā² 'ti. 2064.

Tass' attho heṭṭhāvattasadiṣo va, kareri -- ti kareripupphehi vitatā,
saddalā -- ti dhuvasaddaleṇa haritā, na tatthu -- ti tasmīṃ tiṇe appa-
matṭako pi rajo na uddhamsati, tūlaphassasamūpamā ti muduphassatīya
tūlaphassasadiṣā, tiṇāni -- ti tāni tassā bhūmiyā mayūragivavaṇṇāni tiṇāni
20 samantato caturaṅgulān' eva³ vattanti, tato pana uttari na vaddhanti, ambā
jambu -- ti ambā ca jambū ca kapitthā ca, paribhogehi nānāvidhehi
pupphupagaphalupagehi paribhogarukkehi, āpo tattha pi sandatīti⁴ tasmīṃ
vanasandhe Vamkapabbate kunnadīhi otarantaṃ udakam sandati pavattatīti a,
vicitraṃ nīlānekāni -- ti ekāni nīlāni ekāni setāni ekāni lohitāni itī mehi
25 tihi uppalajātikehi tam sarasi vicitraṃ sajjitapupphacamaṅgakaṇṇa viya so-
bhattīti dasseti.

Evam caturassapokkharaniṃ⁵ vaṇṇetvā puna M ucalind-
saram vaṇṇento āha:

381. Khomā va tattha padumā, setasogandhigehi ca
30 kalambakehi sañchanno Mucalindo nāma so saro. 2065.
382. Ath' ettha padumā phullā apariyantā va dissare
gimhā hemantikā phullā jannutagghā upaṭṭharā. 2066.
383. Surabhī sampavāyanti vicittā pupphasanthatā
bhamarā pupphagandhena samantā-m-abhiuḍḍitā ti. 2067.

¹ Ck' -vaṇṇūpaṇikam, C' -vaṇṇapaṇibham. ² B' -kumbha-. ³ Ck' si sandati.

⁴ Ck' -trā. ⁵ B' -gulappamāpāneva. ⁶ so B'd; Ck' si sandati in the place of
āpo --. ⁷ B' -rassapok-

Ta. khomā vā 'ti' khomamayā viya paṇḍarā, setasogandhiyehi cā 'ti setuppalehi ca sogandhiyehi ca kalambakehi ca so saro sañchanno, aparīyanta -- ti aparimāpā¹ viya dissanti, gimhā -- ti gimhehi ca hemantikehi ca pupphitapadumā, jannutagghā -- ti jannupamāne udae upattharā phullā honti santhatā viya kbāyanti, vicittā -- ti vicitrā hutvā pupphehi santhatā 5 sadā² surabhi sampavāyanti.

384. Ath' ettha udakantasmim rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa kadambā pātālī phullā kovilārā ca pupphitā 2068.
385. Amkolā kaccikārā ca pārījaṇṇā ca pupphitā vāraṇā sāyanā³ rukkhā Mucalindam abhito saram⁴. 2069. 10
386. Sirisā setavārisā⁵ sādhu vāyanti padmakā⁶ niggunḍī siriniggunḍī⁷ asanā c' ettha pupphitā 2070.
387. Paṇḍurā vakulā sālā sobhaṇjanākā ca pupphitā ketakā kaṇikārā ca mahānāmā ca pupphitā 2071.
388. Ajjunā ajjukannā ca mahānāmā ca pupphitā sampupphitagga tiṭṭhanti pajjalant' eva kimsukā. 2072. 15
389. Setapaṇṇi sattapaṇṇā kadaliyo kusumbharā dhānuttakkārī pupphehi sinisapā varaṇehi⁸ ca 2073.
390. Acchivā sibalā⁹ rukkhā sallakiyo ca pupphitā setagerū ca tagarā¹⁰ māmsikuṭṭhā kulāvarā 2074. 20
391. Daharā ca rukkhā vuddhā ca akuṭṭilā c' ettha pupphitā assamam ubhato ṭhanti¹¹ agyāgāraṁ samantato ti. 2075.

Ta. tiṭṭhantīti saram parikkhipitvā tiṭṭhanti kadambā ca kaccikārā ti evamānāmesukkhā, pārījaṇṇā ti katamālā¹², vāraṇā sāyanā¹³ ti nāgarukkhā¹⁴, mu calind -- ¹⁵ ti mucalindassa ubhayapassesu, setapārīsā ti 25 setaccharukkhā¹⁶, te kira setakkhandhā mahāpaṇṇā kanikārasadisapupphā honti, niggunḍī siriniggunḍīti¹⁷ pokatiniggunḍī c' eva kālaniggunḍī ca, paṇḍurā ti paṇḍurarukkhā, kusumbharā tieke gacchā, dhanuttakkārī pupphehi sobhitā¹⁸, acchivā ti ādayo rukkhā yeva, setagerutagarakā¹⁹ ti setagerū ca tagarakā ca²⁰, māmsikuṭṭhā²¹ kulāvarā ti māmsigacchā ca koṭṭhagacchā²² ca kulāvarā ca, akuṭṭilā ti ujukā, agyāgāraṁ -- ti agyāgāraṁ parikkhipitvā ṭhitā ti a.

¹ Cks. -pāni. ² Cks. sarā. ³ Bā sa-. ⁴ Bā usatosaram. ⁵ līp. -pārīsā. ⁶ Bā paddakā. ⁷ Bā saraṇigg-. ⁸ Bā -paṇi. ⁹ Cks. acci-. ¹⁰ Ck. setaṇḍaru narakā, Ck. setaheru, tagarakā, Bā setaggāru ca taggarā, Bā takeru ca garakā. ¹¹ Cks. yanti. ¹² Bā rattakamālā. ¹³ Cks. vāyanā, Bā vāyanā? ¹⁴ Bā vāraṇarukkhā cāvāyanā rukkhā ca. ¹⁵ Bā ubhatosaram. ¹⁶ Bā setagaccharukkhā ¹⁷ Bā saraṇigg-. ¹⁸ Cks. -tam. ¹⁹ Ck. -turakā, Cks. tatatarakā, Bā setaggāru ca taggarā. ²⁰ Bā setaggāru ca taggarā ca. ²¹ Cks. -koṭṭhā. ²² Bā kuṭhu-.

393. Ath' ettha udakantasmim bahujāto phaṇṇijjako
muggatiyo karatiyo sevālasimsakam bahu 2076.
399. Uddhā¹ pavattam ullulitam makkhikā hiṅgujālaka
dāsimañcako² c' ettha bahū nicekalambakā. 2077.
- 5 394. Elambarakasañchannā³ rukkhā tiṭṭhanti brāhmaṇa
sattāham dhārayamānānam gandho tesam na chijjati. 2078.
395. Ubhato saram mucalindam pupphā tiṭṭhanti sobhanā⁴,
indivarehi sañchannam vanan tam upasobhitam⁵,
addhamāsam dhārayamānānam gandho tesam na chijjati. 2079.
- 10 396. Nilapupphisekadhārī⁶ pupphitā girikaṇṇikā,
kaṭerukkhehi sañchannam vanan tam tulasīhi ca 2080.
397. Sammaddat⁷ eva⁸ gandhena pupphasākkhāhi tam vanam,
bhamarā pupphagandhena samantā-m-abhināditā. 2081.
398. Tīṇi kakkarujātāni tasmim sarasi brāhmaṇa
15 kumbhamattāni c' ekāni muraJamattāni tā⁹ ubho ti. 2082.

Ta phaṇṇijjako⁹ ti bhūtanako, muggatiyo ti ekā muggajāti, karatiyo ti rājamāso, sevālasimsakan ti ime pi¹⁰ gacchā yeva, api ca siṃhsakan ti rattacandanam vuttam, uddhā¹ pavattam -- ti tam upakam tīramariyā dabandhanam vātāhataṃ ullulitam hutvā tiṭṭhati, makkhikā -- ti hiṅgujālakaśamkhāto
20 pi vikaṣitapupphagacche pañcavaṇṇā madhumakkhikā madhurasareṇa-viravantiyo ta vicarantīti a., dāsimañcako¹¹ c' etthā¹² ti, imāpi dve rukkhajātiyo ettha, nicekalambakā ti nicekalambakā, elambarakasañchannā¹³ tevaṃ nāmīkāya valliya sañchannā, tesam ti tesam tassā valliya pupphānam sabbesam pi tesam dāsimakādinam pupphānam sattāham gandho na chijjati¹⁴ tam gandha-
25 sampannāni pupphāni rajatapattasadiṣa-ūlukāpupphabhūmibhāge, gāḍho tesam ti tesam indivarapupphādinam gandho addhamāsam na chijjati, nīla¹⁵ pupphiti ādikā pupphavalliyo, tulasīhi cā¹⁶ ti tulasigacchehi ca, kakkarujātānti valliphalāni, ta ekissā valliya phalāni mahāgāṣamattāni dvinnam mutiṅga-
mattāni, tena vuttam mutiṅgamattāni tā¹⁷ ubho ti.

- 30 399. Ath' ettha sāsapo bahuko nādiyo¹⁸ haritāyuto
asī tālā va tiṭṭhanti chejjā indivarā bahū. 2083.
400. Apphoṭṭā¹⁹ suriyavallī ca kāliya²⁰ madhugandhiyā
asokā mudayanti ca vallibho khuddapupphiyo 2084.
401. Koraudakā anojā ca pupphitā nāgavallikā²¹
25 rukkhā āruya tiṭṭhanti phullā kimsukavalliyo. 2085.

¹ Cks uddā. ² Cks -makacako. ³ B^d elampurukkhā-. ⁴ B^d bhāgaso. ⁵ B^d varam tamugasobhati. ⁶ B^d -setavāri. ⁷ B^d sammoditeva. ⁸ B^d vā. ⁹ Cks pa-. ¹⁰ Cks hi. ¹¹ Cks -makasako. ¹² B^d muraJamattāni te. ¹³ B^d nāriyo. ¹⁴ Cks appo-. ¹⁵ B^d ko-. ¹⁶ B^d mallikā.

403. Kaṭeruhā ca vāsanti¹ yūthikā madhugandhiyo
niliyā² sumanā bhaṇḍī sobhati padumuttaro. 2086.

403. Pāṭalisamuddakappāsī kaṇikārā ca pupphitā
hemajālā va dissanti rucirā aggisikhūpamā. 2087.

404. Yāni kāni ca pupphāni thalajān' udakāni ca
sabbāni tattha dissanti, evaṃ ramho mahodadhīti. 2088.

Ta. sāsapo ti siddhatthako, bahuko³ ti bahu, nādiyo⁴ haritāyuto
ti haritena āyuto⁵ nādiyo⁶, ime dve lasunajātīyo, so pi lasuno ta. bahuko⁷
a., asī -- ti asīti evannāmikā rukkhā siddhāya bhūmiyaṃ thitā tāla viya
tiṭṭhanti, chejjā -- ti udakapariyante bahū suvaṇṇaindivarā mutṭhinā chinditabbā
hutvā thitā apphoṭā⁸ ti apphoṭavallī⁹, vallibho -- ti vallibho ca khudda-
pupphiyo ca nāgavallikā¹⁰ ti vallināgā¹¹, kiṃsuka -- ti sugandhamattā valli-
jāti, kaṭeruhā ca vāsanti¹² ime ca dve pupphagacchā, madhugandhiyā
ti madhusamānagandhā, niliyā sumanā bhaṇḍīti vallisumanā ca¹³ bhaṇḍī
ca, padumuttaro ti eko rukkho, kaṇikārā ti vallikārāpi¹⁴ rukkhakanikā-
rāpi, hemajālā vā ti pasāritahemajālā viya dissanti, mahodadhīti mahato
udakassa ādhārabhūto Mucalīndasaro

405. Ath' assā pokkharaniyā pahūtā¹⁵ vārigocarā
rohitā naḷapī siṅgū kumbhilā makarā susū 2089.

406. Madhū ca madhulaṭṭhī ca tālisā ca piyaṅgukā
unnakā¹⁶ bhaddamuttā ca satapupphā¹⁷ ca lolupā 2090.

407. Surabhī ca rukkhā tagarā pahūtā¹⁸ tuṅgavaṇṭakā¹⁹
padmakā naradā kuṭṭhā jhāmakā ca hareṇukā 2091.

408. Haliddakā gandhasilā hiriverā²⁰ ca guggulā
vibhedikā corakā kuṭṭhā kappurā ca kaliṅgu cā²¹ ti. 2092.

Ta. Athassā po -- ti idha pokkharanīsadisatāya saram eva-pokkharanīti
yadati, rohitā ti ādīni tesam vārigocarānam nāmāni, madhū cā 'ti nimmak-
khikamaduḥ c' eva, madhulaṭṭhī cā 'ti laṭṭhimaduḥ ca, tālisā ti ādikā
sabbagandhajātīyo.

409. Ath' ettha sīhavyagghā ca purisālū ca hatthiyo
eṇeyyā pasadā c' eva rohiccasarabhā migā 2093.

410. Koṭṭhusunā sulopī²² ca tuliyaṃ naḷasannibhā
camarī calanī laṃghī jhāpitā makkaṭā picu²³. 2094.

¹ Bā vāsanti, C² vāsenti. ² Bā niliyā, C² niliyā, C³ niliyā. ³ C² pahūto. ⁴
Bā nādiyo. ⁵ Bā āyu-. ⁶ C² appo-. ⁷ Bā -mallikā. ⁸ Bā adda ca mallikā ca.
⁹ C² vāsenti, Bā vāsenti. ¹⁰ Bā adda pakatisumanā ca. ¹¹ so C² for valī-
kaṇikārāpi? Bā vaṇṭikaṇikārāpi. ¹² Bā bahukā. ¹³ Bā kutantajā. ¹⁴ Bā seta-
¹⁵ Bā suṅkavallikā. ¹⁶ Bā hari-. ¹⁷ Bā -gukā ¹⁸ Bā sunopi, C² saḷopi. ¹⁹
Bā picu, C² ca.

411. Kakkaṭṭā¹ katamāyā² ca ikkā goṇasirā bahū
khaggā varāhā nakulā kālak³ ettha bahūtasā⁴ 2095
412. Mahisā soṇā sigālā ca pampakā ca samantato
ākuccā pacalākā ca citrakā cāpi dīpiyo 2096.
- 5 413. Pelakā ca vighāsādā sīhā kokanisātakā⁵
atṭhapādā ca romā⁶ ca bhassarā⁷ ca kukutthakā⁸ 2097.
414. Camkorā kukkuṭṭā nāgā aññamaññaṃ pakūjino
bakā bulākā najjuhā dindibhā koṇcavādikā⁹ 2098.
415. Vyaghghinasā lohapitṭhā pampakā jīvajivakā
kapiñjarā¹⁰ tittirāyo kulāvā paṭikuttakā
- 10 416. Maddālākā cetakedu¹⁰ bhaṇḍutittiranāmakā
celāvakā piṅgulāyo godhakā āṇahetukā 2099.
417. Karaviyā ca saggā ca uhumkāra ca kukkuḥ
nānādi jaggaṇākiṇṇaṃ nānāsaranikujjitaṃ ti. 2100.
- 15 Ta. parisālū 'ti vajavā mukhāpekkihiyo¹¹, 'rohicea--ti rohitā c' eva
sarabhamigā ca, koṭṭhasunā 'ti sigālasunakhā, kattuhoṇā¹² ti pi pāṭho, suno-
picā¹³ 'ti esāpi ekā khuddakamigajātī, tuliyā ti pakkhabhāṭṭā¹⁴, nala-
sannibhā ti nalaṇḍupphavaṇṇā rukhasunakhā ca, camarī calaṇḍīlāṃ phit-
camarā migā ca calaṇḍī ca laṇḍhī ca calaṇḍī¹⁵ vātamigā ca¹⁶, jhāpitā--ti
20 dve pi makkatajātīyo, picū ti saraṇasīyante goraragābhikā ekā makkatajātī
kakkaṭṭā katamāyā¹⁷, ti dve mahāmigā, ikkā ti acchā, goṇasirā ti araṇṇa-
gonakā, kāḷakettā bahūtasā¹⁸ ti kālakamigā nām' ettha¹⁹, soṇā sigālā
ti rukhasunakhā ca sigālā ca, pampakā ti assamapadaṃ parikkhipivā 'thā
mahāveṇṇapampatikā²⁰, ākuccā²¹ ti godhā, pacalākā ti gajakumbhamigā,
25 citrakāpi dīpiyo ti citramigā ca dāpimigā ca, pelakā ca 'ti sasa²², vighā-
sādā ti ote sakunā, sīhā ti kesarasīhā, kokanisātakā²³ ti kokkūṃ gahetvā
khāḍanasiṭṭā dūṭṭhamigā, bhassarā²⁴ ti setahāsā, kukutthakā²⁵ ti kakuttha-
sakunā²⁶, camkorā ca vanakukkuṭṭā ca, dindibhā koṇcavādikā²⁷ ti
ime tayo pi sakunā yeva, vyaghghinasā ti senā, lohapitṭhā ti lohitavagga-
sakunā, pampukā ti pampatākā, kapiñjarā--ti kapiñjarā ca tittirā ca,
30 kulāvā--ti ime dve pi sakunā, maddālākā cetakedū 'ti maddālākā ca
celakedu ca²⁸, bhaṇḍutittiranāmakā ti bhaṇḍu ca tittirā ca nāmā ca,

¹ Bā kakuṭṭā, Cā kaṇṭakā, ² Bā kaṭa-, ³ so Bā; Cā -tayo. ⁴ Bā -nisadakā

⁵ Bā morā. ⁶ Cā ha-. ⁷ Cā kuka-, Bā kukutthakā. ⁸ Cā kuṇḍa-, Bā koṇca-

vājjikā. ⁹ Bā kampicānā, Cā -jatā. ¹⁰ so Cā; Bā celaketu. ¹¹ Bā -yakkhiṇiyo.

¹² Bā koṭṭhasoṇā. ¹³ Bā sunopīcā. ¹⁴ Bā pakkhīpīlārā. ¹⁵ Cā, caṇḍī, Bā omīta

calaṇḍī. ¹⁶ Cā omīta ca. ¹⁷ Bā kakuṭṭakāṭa-. ¹⁸ Cā tayo. ¹⁹ Bā ettha sara-

kaḷakā ca bahūtasā ca. ²⁰ Bā -vejjukā pampatākā. ²¹ Bā amattākuccā. ²²

Cā sasa. ²³ Bā -ṇisadakā ²⁴ Bā kukkuṭṭatā, ²⁵ Bā kukkuṭṭakā-. ²⁶ Bā

-vājjikā. ²⁷ Bā mandāḷakā ca celaketu ca.

celābakā piṇḍulāyo ti dve sakuṇajātiyo ca, tathā godhakā aṅgabetukā ti
saggā ti vānakasakuṇā¹, uhumkāra ti ulūkā.

418. Ath' ettha sakuṇā santi nīlakā² mañjubhāṇakā
modanti saha bhariyāhi aññamaññaṃ pakūjino. 2101.
419. Ath' ettha sakuṇā santi dijā mañjussarā sitā³ 5
setacchakūṭā bhadraṅkā aṇḍajā citrapekhunā⁴. 2102.
420. Ath' ettha sakuṇā santi dijā mañjussarā sitā
sikhandinīlagivāhi aññamaññaṃ pakūjino 2103.
421. Kukutthakā⁵ kuṭṭirakā koṭṭhapokkharasātakā⁶
kāḷāmeyyā baḷiyakkhā kadambā suvasālikā 2104. 10
422. Haliddā lohitā setā ath' ettha naḷakā bahū
vāraṇā bhīṇurājā⁷ ca kadambā suvakokilā 2105.
423. Kukkusā⁸ kurarā⁹ haṃsā āṭā¹⁰ parivadantikā¹¹
pākahaṃsā atibalā najjuhā jīvajīvaka 2106.
424. Pārepatā ravihaṃsā cakkavākā nadīcarā 15
vāraṇābhīrudā raṇṇā ubho kālūpakūjino. 2107.
425. Ath' ettha sakuṇā santi nānāvāṇṇā bahū dijā
modanti saha bhariyāhi aññamaññaṃ pakūjino. 2108.
426. Ath' ettha sakuṇā santi nānāvāṇṇā bahū dijā
sabbe mañjūni kūjanti¹² Mucalindam abhito¹³ saraṃ. 2109. 20
427. Ath' ettha sakuṇā santi karavī nāma te dijā
modanti saha bhariyāhi aññamaññaṃ pakūjino. 2110.
428. Ath' ettha sakuṇā santi karavī nāma te dijā
sabbe mañjūni kūjanti¹⁴ Mucalindam abhito saraṃ. 2111.
429. Eṇeyyapasadākiṇṇaṃ nāgasamsevitaṃ vanaṃ 25
nānālatāhi saṇḍhanuṃ kadālimiga-sevitaṃ. 2112.
430. Ath' ettha sāsapo bahuko¹⁵ nivāro varako lahu
sāli akatṭhapāko va uechu tattha anappako. 2113.
431. Ayaṃ ekapadī eti, ujum gacchati assamaṃ,
khudam pipāsam aratim tattha patto na vindati 30
yattha Vessantaro rājā saha puttehi sammati. 2114.
432. Dhārento brāhmaṇaṃ vaṇṇaṃ āsadaṃ ca masaṇḍaṇḍaṃ
cammavāsī chaṃḍā seti jātavedaṃ namassatīti. 2115.

¹ Bā jātasakuṇā, Bc citta. ² so Ck; Cc sīlakā, Bdc sīlikā ³ Cc thitā. ⁴ Cc
-pekkhanā, Bc -pakkhānā ⁵ Bā kukkuṭhakā. ⁶ Bā -ṭakā. ⁷ Bā bhīṇurā-. ⁸
Bā kukkusā. ⁹ Bā kururū ¹⁰ Cc āvā. ¹¹ Bā parivattantikā. ¹² Cc kūjanti.
¹³ Bā ubhato. ¹⁴ Cc kūjanti. ¹⁵ Bā sayā bahukā.

Ta. nīlakā¹ ti rājimattapattā², mañjussarā altā³ ti nibaddha-
madhurassarā, setacchakūṭā⁴ bhadrakkhā ti ubhappasesu setehi akkhi-
kūṭehi samannāgatā sundarakkhā, añḍajācittapekkhanā⁵ ti añḍena jāti,
cittrachattā⁶, kuṭirakā ti kakkatākā⁷, koṭṭhā ti ādayo sakunā va, vāraṇā ti
6 hatthiisakunā⁸, kadambā ti mahākadambā⁹ gahitā, suvakokilā ti kokilāhi¹⁰
saddhiṃ vicarānasukā¹¹ c'eva kokilā ca, kukkusā¹² ti kākakabarā¹³, kurarā¹⁴
ti setakururā¹⁵, āṭā¹⁶ ti dabbimukhasakunā, parivadentikā¹⁷ ti ekā sakuna-
jāti, vāraṇā -- ti rammābhīrudā vāraṇā. ubho -- ti sāyaṃ pāto¹⁸ pabbata-
pādaṃ ekaninnādaṃ karontā nikūjanti, epeyya -- ti ehiṃgihehi ca pasatamigehi
10 ca ākiṃṇaṃ, ta patto ti brāhmaṇa Vessantarassa assamaṃ patto puriso ta.
assame chātakaṃ vā pāṇiyam pipāsāṃ¹⁹ vā ukkaṇṭhitāṃ vā na paṭṭlabhatiti.

433. Idam sutvā brahmabandhu isim katvā padakkhinam
udaggacitto pakkāmi yattha Vessantaro ahū ti. 2116.

Ta. yattha -- ti yaṃiṃ thāne Ve- ahoṣi tam thānaṃ gato ti. Mahā-
15 vanavaṇṇanā nipphitā

Jūjako pi Accutatāpasena kathitamaggena gantvā catu-
rassarapokkharāṇiṃ patvā „ajja atisāyaṇho, idāni Maddi araṇ-
ṇato āgamissati, mātugāmo hi nāma¹ antarāyakaro hoti, eve
tassā araṇṇagatakāle assamapadaṃ gantvā Ve-ram dārake yā-
20 citvā tāya anāgatāya te gahetvā pakkamissāmi²“, ath' assa
avidūre ekasmiṃ sānupabbataṃ āruya phāsukatthānaṃ nipatti,
tam rattim paccūsakāle Maddi supinaṃ addasa, evarūpo su-
pino ahoṣi: eko puriso kaṇho dve kāsāyaṇi paridāhitvā dvīsu
kaṇhesu rattamālā³ pilandhitvā⁴ āvudhahattho tājanto⁵ āgan-
25 tvā paṇṇasālaṃ pavisitvā Maddiṃ jaṭṭasu gahetvā ākaddhitvā
bhūmiyaṃ uttānaṃ pādetvā viravantiyā tassā dve akkhini up-
pādetvā dve bāhāni chinditvā uraṃ bhinditvā paggharantaṃ
lohitabindum hadayamaṃsaṃ ādāya pakkāmi, sā pabujjhitvā
bhittatasitā „pāpako me supino diṭṭho, supinapāṭhako pana me
30 Vessantarena sadiso nāma n' atthi, pucchissāmi nan“ ti cin-

¹ Bā sālīkā. ² so Ck; Bā citrarājīssatpattā. ³ Bā jītā. ⁴ Bā seṭakkhi. ⁵
Bā citrapakkhino. ⁶ so Ck; C' -jantā, Bā -pattā. ⁷ Bā kukkūṭā. ⁸ Bā
hatthiṃsāsakunā. ⁹ Bā -basakunā. ¹⁰ Bā kolehi. ¹¹ Bā -pakanayakā. ¹²
Bā ukkoṣā. ¹³ Bā kākakururā. ¹⁴ Ck; Bā kururā. ¹⁵ Ck; āṭā. ¹⁶ Ck; -de-
vantikā. ¹⁷ Ck; pāto, C' pātaṃ. ¹⁸ so Ck; C' pāṇiyam pāṇiyam pipāsāṃ, Bā
vā pāṇiyapipāsāṃ. ¹⁹ Bā adda dānassa. ²⁰ Bā -lath. ²¹ Bā pināntitvā.
²² Bā tājanto.

tetvā paṇṇasālaṃ gantvā Mahāsattassa paṇṇasāladvāraṃ āko-
 ṭṭesi, M. „ko eso“ ti ā., „ahaṃ deva Maddhīti“, „bhadde am-
 hākaṃ katikavattaṃ bhinditvā¹ kasmā akāle āgatā“ ti, „deva
 na kilesavassenāgacchāmi, api ca kho me pāpako supino diṭṭho“
 ti², „tena hi³ kathehi Maddhīti“, sā attanā diṭṭhanīyāmen⁴ eva
 kathesi, M. supinaṃ parigaṇhitvā „mayhaṃ dānapārami⁵ pū-
 rissati, sve mayhaṃ yācako āgantvā putte yācissatīti, Maddhiṃ
 assāsetvā uyyojessāmīti“ cintetvā „Maddi tava dussayana-
 dubbhohanehi cittaṃ ālulitaṃ bhavissati, mā bhāyīti“ mohetvā
 assāsetvā uyyojesi, sā vibhātāya rattiyā sabbaṃ kattabbayutta- 10
 kaṃ kaṭvā dve putte āliṅgitvā sisāṃ cumbitvā „ajja me
 dussupino diṭṭho, appamattā tātā bhavēyyāthā“ ti ovaḍitvā
 „deva dārakesu appamattā hothā“⁶ 'ti Mahāsattaṃ⁷ putte pa-
 ṭicchāpetvā pacchiādīni ādāya assūni puñjantī mūlaphalathāya
 vanaṃ⁸ pāvisi, Jūjako pi „idāni gatā bhavissatīti“⁹ sānupabbatā 15
 oruyha ḍḍapadikamaggena assamābhimukko agamāsi. M. pi
 paṇṇasālato nikkhamitvā pāsāṇaphale¹⁰ suvaṇṇapaṭimā viya
 nisīditvā „idāni yācako āgamissatīti“ pipāsito viya surāsoṇḍo
 tassāgatamaggaṃ¹¹ olokento va nisīdi, puttāpi 'ssa pādāmūle
 kīḷanti, so maggaṃ olokento brāhmaṇaṃ āgacchantāṃ disvā 20
 sattamaṃ¹² nikkhattadānadhuraṃ ukkhipanto viya „ehi tvāṃ
 tāva brāhmaṇa“¹³ 'ti somanassappatto Jālikumāraṃ āmantento
 imaṃ gātham āha:

454. Uṭṭhehi¹⁴ Jāli patiṭṭha, porāṇaṃ viya dissati,

brāhmaṇaṃ viya passāmi, nandiyo¹⁵ m' ābhikīrare ti. 2117. 26

Ta. porāṇaṃ - - ti pubbe Jetuttaranagare nānādisāhi¹⁶ yācakānaṃ āgama-
 naṃ viya ajja yācakānaṃ āgamaṃ dissati, nandiyo¹⁷ mābhikīrare ti
 etassa brāhmaṇassa diṭṭhakālato paṭṭhāya maṃ somanassāni ābhikīranti ābhik-
 kamanti, ghammābhītattassa sīte sītūḍakassa ghaṭasatasahasseehi abhiśīṇanakaḷo
 viya jāto ti. 39

Taṃ sutvā kumāro āha:

¹ C^o al. ² C^o yaṃ devaṃ in the place of tena hi. ³ C^o -lm. ⁴ C^o -tta,
 B^o -tassa. ⁵ C^o -palake. ⁶ B^o tassāgamana-. ⁷ C^o nandiso. ⁸ B^o -sāni

435. Aham pi tāta passāmi, yo so brahmā va dissati,
atthiko¹ viya āyāti, atithi² no bhavissatīti 2118.

vatvā ca pana kumāro tassa³ apacitiṃ karonto utthāyāsana
brāhmaṇaṃ paccuggantvā parikkhāragahaṇatthaṃ āpucchi, brāh-
maṇo taṃ oloketvā „ayaṃ V-rassa putto Jālikumāro nāma
bhavissati, ādito paṭṭhāy⁴ eva ca pharusavacanaṃ kathessā-
mīti“ cintetvā „apehi apehīti“ accharam pahari, kumāro āgantvā
„ayaṃ brāhmaṇo ativiya pharusō kin nu kho“ ti tassa sarīraṃ
olokento atthārassa purisadose passi, brāhmaṇo pi Bo-aṃ upa-
saṃkamitvā paṭisanthāraṃ karonto āha:

436. Kacci nu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayaṃ, (V ³²³/₁₆, ³⁷⁷/₂₁)
kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū. 2119.

437. Kacci ḍaṃsā ca makasā ca⁵ appam eva sirīmsapā,
vane vāḷamigākiṇṇe kacci himsā na vijjati. 2120.

Bo. tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ karonto āha:

438. Kusulaṃ c⁶ eva no brahme atho brahme anāmayaṃ,
atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū. 2121.

439. Atho ḍaṃsā ca makasā ca⁷ appam eva sirīmsapā,
vane vāḷamigākiṇṇe himsā amhaṃ na vijjati. 2122.

440. Satta no māsē vasatāṃ araṇṇe jīvasokinaṃ⁸
imaṃ⁹ pi paṭhamam passāma brāhmaṇaṃ devavāsinaṃ
ādāya beluvaṃ daṇḍam aggihuttaṃ kamaṇḍalum. 2123.

441. Svāgatan te mahābrahme atho te adurāgataṃ,
anto pavisa bhaddan te, pāde pakkhālayassu te. 2124.

442. Tiṇḍukāni¹⁰ piyālāni madhuke kāsumāriyo
phalāni khuddakappāni, bhuñja brahme varaṃ varaṃ. 2125.

443. Idam pi pāniyaṃ sītaṃ ābhataṃ girigabbharā,
tato piva mahābrahme sace traṃ abhikaṃkhasīti 2126.

vatvā ca pana M. cintesi: „ayaṃ brāhmaṇo na akāraṇena imaṃ
brāhāraṇṇaṃ āgato, āgamanakāraṇaṃ ūtvā taṃ papañcaṃ
akatvā pucchi¹¹ sāmi naṃ“ ti cintetvā imaṃ gūtham āha:

¹ B⁴ addhiko. ² B⁴ omits ca. ³ B⁴ jivī-. ⁴ C⁶ B⁴ idam. ⁵ B⁴ tiṇḍu-.

444. Atha tvaṃ kena vaṇṇena kena vā pana hetunā
anuppatto brahārāṇṇaṃ, tam me akkhāhi pucchito ti. 2127.

Ta. kena vaṇṇenā 'ti kena kārāṇena, hetunā ti paccayena.

Jūjako āha:

445. Yathā vārivaho pūro sabbakāle¹ na khīyati
evan taṃ yācit' āgañchīm, putte me dehi yācito ti. 2128.

Ta. vārivaho ti pañcasu mahānadiṣu udavaho, na khīyatīti pīpāsītehi āgantvā hatthehi pi bhājanehi pi ussīñcitvā khīyamāno² pi na khīyati³ evam taṃ yācītum gacchanti⁴, tvaṃ pi saddhāya pūritatta⁵ evarūpo yevā 'ti maññamāno ahaṃ taṃ yācītum āgañchīm, putte me - ti mayā yācito tava putte mayhaṃ. 10
dāsatthāya dehitī.

Taṃ sutvā M. somanassajāto hutvā pasāritahatthe⁶ sa-
hasṣatthavikaṃ ṭhapento viya pabbatapadāṃ unnādentō i. g. ā.:

446. Dadāmi na viḥampāmi, issaro naya brāhmaṇa,
pāto gatā⁷ rājaputtī⁸ sāyaṃ uñchāto ehitī. 2129. 15
447. Ekarattīm vasitvāna pāto gacchasi brāhmaṇa
tassa nahāte upaghāte⁹ atha ne māladhārīne 2130.
448. Ekarattīm vasitvāna pāto gacchasi brāhmaṇa
nānūpupphehi sañchanne nānāgandhavibhūsīte
nānāmūlaphalākīṇe gacchissā¹⁰ brāhmaṇā 'ti. 2131. 30

Ta. issaro ti tvaṃ mama puttānaṃ issaro sāmiko hutvā etto¹¹ naya nayāhi, api ca kho paṇ' etaṃ¹² kārāṇaṃ atthī: etesaṃ mātā rājaputtī phalā-phalatthāya pāto gatā sāyaṃ araṇṇato āgamissati tāya ānītāni madhuraphalā-phalāni paribbuñjitvā idh' eva thāne¹³ aji' ekarattīm vasitvā pāto va dārake gahe tvā gamissasīti¹⁴, tassa nahāte ti tāya nahāpīte, upaghāte¹⁵ ti sī-samhi¹⁶ upasiṅghite¹⁷, atha te māladhārīne¹⁸ ti atha vicitrāya mālāya alamkate mālāṃ vahaṃāne, pālīpotthakesu pana atha te māladhārīno ti likhitaṃ, tass' attho na vicārīto, mūlaphalākīṇe ti maggapātheyyass' atthāya diṇnehi nānāphalāphalehi ākiṇṇe, gacchissā ti gamissasīti¹⁹.

Jūjako āha:

30

¹ Bds -lam. ² Cks -ne, Bds pivantāno. ³ Bds adds na sussesati. ⁴ Bds evam taṃ yācītāgañchīnti. ⁵ Cks add yeva. ⁶ Cks -tam hatthe. ⁷ Bds gato; gatā wanting in Cks. ⁸ all three MSS -i. ⁹ Bds upagghāte. ¹⁰ Bds gaccha ādāya. ¹¹ Bds eta. ¹² Cks ekam. ¹³ Bds vāno. ¹⁴ Cks omit ga-. ¹⁵ Bds upagghāte. ¹⁶ Cks sīsamhi. ¹⁷ Cks -siṅghāte. ¹⁸ Cks -no. ¹⁹ gacchissā - wanting in Bds.

449. Na vāsam abhirocāmi, gamanaṃ mayha ruccati,
antarāyo pi me assa, gacchaṇ ñeva rathesabha. 2132.
450. Na h' etā yācayogī naṃ, antarāyassa kāriyā,
itthiyo¹ mantam jānanti, sabbam gaṇhanti vāmato. 2133.
- 5 451. Saddhāya dānaṃ dadato māsaṃ addakkhi mātaram,
antarāyam pi sā kayirā, gacchaṇ ñeva rathesabha. 2134.
452. Amantayassu te putte, mā te mātaram addasum,
saddhāya dānaṃ dadato evaṃ puññaṃ pavaḍḍhati. 2135.
453. Amantayassu te putte, mā te mātaram addasum,
mādisassa dhanam datvā rāja saggaṃ gamissatīti. 2136.
- 10

Ta. na heṭṭhā yācayogī naṃ ti ettha naṃ ti nīpātamattarā, i. v. h. 3
mahārāja etā itthiyo nāma na hi yācayogī yācānāya² anucchavikā na honti
kevalaṃ antarāyassa kāriyā ti dāyakanāṃ puññaṃ antarāyaṃ yācākanāṃ ca lābhan-
tarāyaṃ karonti, mantan ti itthiyo³ māyaṃ nāma jānanti, vāmato ti sa-
15 bah⁴ vāmato gaṇhati na dakkhiṇato⁵, saddhāya -- ti kammaṃ ca phalaṃ ca
saddahitvā dānaṃ dadato, māsaṃ ti mā āsaṃ⁶ mātaram addakkhi, kayirā ti
kareyya, amantayassute ti jānāpehi mayā saddhiṃ pāsehi⁷ vadethi⁸, dadato
ti dadantassa.

Vessantaro āha:

- 20 454. Sace tvaṃ n' icchase dattṭhum mama bhariyaṃ patibbatam
ayyakass' api dasseti⁹ Jālīm Kaṇhājīvaṃ ubho¹⁰. 2137.
455. Ime kumāre disvāna mañjuka piyabhāṇine
patito sumano vitto¹¹ bahum dassati¹² te dhanan ti. 2138.

Ta. ayyakassā 'ti mayham pituno Saṅghaya-mahārājassa dvinnam ku-
25 mārānaṃ ayyakassa, dassatīti¹³ so rājā tuyham bahum dhanam dassati¹⁴.

Jūjako āha:

456. Acchedanassa bhāyāmi, rājaputta suṇohi me,
rājā¹⁵ daṇḍāya maṃ dajjā vikkipeyya haneyya vā
jino dhanā ca dāse¹⁶ ca gārayhassa brahmadandhuyā ti. 2139.
- 30 Ta. acchedanaasā 'ti acchinditvā gahapassa bhāyāmi, rājā¹⁷ -- ti ayaṃ
brāhmaṇo dāraḥacoro¹⁸ daṇḍam assa upanetvā¹⁹ ti evaṃ daṇḍatthāya maṃ

¹ Bā itthikā. ² Ck² yācamānāya. ³ Ck² itthi. ⁴ Ck² sabbā. ⁵ Ck² -to. ⁶ Ck²
etessam. ⁷ so Ck²; Bā ayyakassāmi me dehi; read: ayyakassāp' ime dehi? ⁸
Bā jālīkaṇhājīnācubho. ⁹ Bā etto. ¹⁰ Ck² dasseti. ¹¹ Ck² dassati no ti, Ck²
dassati to ti, Bā dassati no dhananti. ¹² Ck² dassatīti. ¹³ Ck² Bā rāja. ¹⁴ Bā
dāseṭṭi. ¹⁵ Bā rāja. ¹⁶ Ck² add ti. ¹⁷ Bā dethā.

rājānaṃ¹ dadeyya, gārayh' assa -- ti kevalaṃ brāhmaṇiṃ ca garahitabbā² bhavissāmīti.

Vessantaro āha :

457. Ime kumāre disvāna muñjūke piyabhāṇine
dhamme t̥hito mahārājā Sivīnaṃ raṭṭhavaḍḍhanaṃ
laddhā pītisomanassaṃ bahuṃ dassati te dhanan ti. 2140. 5

Jūjako āha :

458. Nāhan tam pi karissāmi yaṃ maṃ tvaṃ anusāsasi,
dārake ca ahaṃ nesaṃ brāhmaṇiṃ paricārake ti. 2141.

¹ Ta. dārake cā 'ti alaṃ mayhaṃ aññeṇa dhanena ahaṃ ime dārake' ca 10
attano brāhmaṇiṃ paricārike² nesaṃmīti.

Taṃ tassa pharusavacanaṃ sutvā dārakā piṭṭhipaṇṇasālaṃ
gantvā tato piṭṭhipaṇṇasālato pi palāyitvā gumbagahane nili-
yitvā⁴ tatrāpi Jūjakenāgantvā gahitaṃ⁵ viya attānaṃ sampassa-
mānā kampaṇtā katthaci t̥hātum⁶ asamattā ito c' ito ca dhā- 15
vitvā catūrassapokkharap̥t̥tiraṃ gantvā ḍaḥhaṃ vākaciraṃ nivā-
setvā udakaṃ oruyha pokkharapattaṃ sīse t̥hapetvā udakena
paṭicchannā hutvā aṭṭhamasu.

Taṃ atthaṃ pakāsento Satthā āha :

459. Tato kumārā vyadhitā⁷ sutvā luddassa bhāsitaṃ
tena⁸ tena padhāvim̐su Jāli Kaṇhājina ubho⁹ ti. 2142. 20

Jūjako pi kumāre adisvā Bo-aṃ apasādesi „bho Ve-ra
tvaṃ idān' eva mayhaṃ dārake datvā mayā 'nāhaṃ Jetuttara-
nagaraṃ gamissāmi dārake mama⁹ brāhmaṇiṃ paricārike
nessāmīti' vutte iṅgitasāññaṃ datvā putte palāpetvā ajānanto 25
viya nisinno, n' atthi maññe lokasmiṃ tayā sadiso musāvādo¹⁰
ti¹¹, taṃ sutvā M. kampaṇto hutvā „te palātā bhavissantīti¹²
cintetvā „brāhmaṇa mā cintayi, ānemi¹³ te kumāre¹⁴ ti utṭhāya
piṭṭhipaṇṇasālaṃ gantvā tesāṃ vanagahanāṃ¹⁵ pavitṭhabhāvāṃ

¹ so Cks; Bā amaccānaṃ. ² so all three MSS. for -o? ³ Cks -rikā ⁴ Bā
niliyim̐su. ⁵ Cks -tā. ⁶ Bā sandhāretum. ⁷ so Cks for vyathitā? Bā byādhitā.
⁸ Bā cubho. ⁹ Cks maṃ. ¹⁰ Bā -diti. ¹¹ Bā ānessāmi. ¹² Bā gumba-.

acchatan ti tāta ayaṃ Kaṇhājinaṃ na kiñci dukkhaṃ jānāti, yathā nāma khīra-sammattā¹ migaṇḍikā yūthaparibhā mātarāṃ apassanti khīratthāya pakandati evaṃ ammaṃ apassanti kaṇḍivā sussaṭṭvā marissaṭṭhi, tasmā maññeva brāhmaṇassa dehi, ahaṃ gamissāmi, ayaṃ Kaṇhājinaṃ idh' eva hotū² 'ti.

5 Evaṃ vutte³ M. na kiñci kathesi, tato kumāro mātāpi-tunnaṃ ārabha paridevanto āha:

480. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ labbhā hi pumunā idaṃ (supra p. 50)
yaṃ ca ammaṃ na passāmi⁴ tam me dukkhatarāṃ ito. 2163.
481. Na me idaṃ tathā dukkhaṃ labbhā hi pumunā idaṃ
10 yaṃ ca tātaṃ na passāmi⁵ tam me dukkhatarāṃ ito. 2164.
482. Sā nūna kapaṇā ammaṃ cirarattāya rucchiti⁶
Kaṇhājinaṃ apassanti kumāriṃ cārudassaniṃ. 2165.
483. So nūna kapaṇo tāto cirarattāya rucchiti⁶
Kaṇhājinaṃ apassanto kumāriṃ cārudassaniṃ. 2166.
- 15 484. Sā nūna kapaṇā ammaṃ ciraṃ rucchiti assame
Kaṇhājinaṃ apassanti kumāriṃ cārudassaniṃ. 2167.
485. So nūna kapaṇo tāto ciraṃ rucchiti assame
Kaṇhājinaṃ apassanto kumāriṃ cārudassaniṃ. 2168.
486. Sā nūna kapaṇā ammaṃ cirarattāya rucchiti⁶,
20 aḍḍharatte va⁷ ratte vā naḍḍha avasucchati⁸. 2169.
487. So nūna kapaṇo tāto cirarattāya rucchiti⁶,
aḍḍharatte va⁷ ratte vā naḍḍha avasucchati⁸. 2170.
488. Ime te jambukā rukkhā vedisā sindhuvārītā
vividhāni rukkhajātāni—tāni ajja jahāmase. 2171.
- 25 489. Assatthā panasā ceme⁹ nigrodhā ca kapitthanā
vividhāni phalajātāni—tāni ajja jahāmase. 2172.
490. Ime tiṭṭhanti ārāmā ayaṃ sītodakā nadi
yatth' assu pubbe kīlāma—tāni ajja jahāmase. 2173.
491. Vividhāni pupphajātāni asmiṃ upari pabbate
30 yān' assu pubbe dhārena—tāni ajja jahāmase. 2174.
492. Vividhāni phalajātāni asmiṃ upari pabbate
yān' assu pubbe bhuñjāma—tāni ajja jahāmase. 2175.
493. Ime no hatthikā assā balivaddā ca no ime
yehi-ssu pubbe kīlāma—tāni ajja jahāmase ti. 2176.

¹ Ck -sammatā, Bd -samattā. ² Ck -o. ³ Bd passissāmi. ⁴ Bd rucchati, B² rujjati. ⁵ Bd ciraṃ rucchiti assame. ⁶ Bd rucchati. ⁷ Cks ca. ⁸ Cks -sujjhati, Bd -sussati. ⁹ Bds cime.

Ta. pumunā ti bhavē vicarantena¹ pumunā purisena mādiseṇa, labbhā ti labhitabbam eva, tamme dukkhatarāṃ ito ti tam me ammaṃ passitum alabhanassa dukkhāṃ hoti ito² pothēna dukkhato sataguṇena dukkhatarāṃ, rucchititī rodissati, aḍḍharattevā rattevā ti sakalaratte vā amhe saritvā ciraṃ rodissati, avasucchatitī³ appodakā kunnadi viya avasucchissati⁴, yathā⁵ 5 khippam eva sussati evaṃ aruṇe uggacchaṇṭe yeva sussitvā marissatitī adhippāyē⁶ evam āha, vedisā ti olambanāsākhā, tānīti yesaṃ no mūlapupphaphalāni⁷ gaṇhantehi⁸ ciraṃ kiḷṭaṃ tāni ajja ubho pi mayāṃ jahāma, hatthikā ti ten⁹ eva smhākaṃ kiḷanattāya katahatthikā⁹.

Evam paridevamānam eva saddhiṃ bhaginiyā Jūjako pi 10 āgantvā pothento⁹ gahetvā pakkāmi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

- ^{494.} Niyamānā kumārā te pitaraṃ etad abruvuh:
ammaṃ ārogyaṃ vajjasi tvaṃ ca tāta sukhi bhava. 2177.
^{495.} Ime no hatthikā assā balivaddā ca no ime 15
tāni ammāya dajjasi sokaṃ tehi vinessati. 2178.
^{496.} Ime⁹ no hatthikā assā balivaddā ca no ime.
tāni ammā udikkhanti¹⁰ sokaṃ pativinessatitī. 2179.

Mahāsattassa putte arabbha balavasoko uppajji hadaya-
maṃsaṃ uḥhaṃ ahosi, so¹¹ kesarasihena gahitamattavāraṇo viya 20
Rāhumukhe pavitṭhacando viya kampamāno sakabhāvena san-
dhāretuṃ asakkonto assupunṇehi nettehi paṇṇasālaṃ pavisitvā
karuṇaṃ paridevi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

- ^{497.} Tato Vessantaro rājā dānaṃ datvāna khattiyo 25
paṇṇasālaṃ pavisitvā karuṇaṃ paridevayitī. 2180.
Tatoparam Mahāsattassa vilāpagāthā honti:
^{498.} Ka nv' ajja chātā tasitā uparucchanti dārakā,
sāyaṃ saṃvesanākāle ko ne dassati bhojanaṃ. 2181.
^{499.} Ka nv' ajja chātā tasitā uparucchanti dārakā, 30
sāyaṃ saṃvesanākāle amma chāt' amha detha no. 2182.

¹ Ck^s -to. ² Ck^s imenā. ³ Ck^s -sujjhati. B^d -sussati ⁴ Ck^s -sujjhissati, B^d -sussissati. ⁵ Ck^s tathā. ⁶ Ck^s mūle pupphaphalābhi. ⁷ B^d gaṇhitehi. ⁸ B^d hatthirūpakā. ⁹ B^d adds te. ¹⁰ Ck^s -ti, B^d udikkhati. ¹¹ Ck^s sokena.

500. Kathan nu pathaṃ gacchanti pattikā anupāhanā
santāsunehi¹ pādehi, ko ne hatthe gahessati. 2183.
501. Kathan nu so na lajjeyya sammukhā paharam mama
adūsakānaṃ puttānaṃ alajjī vata brāhmaṇo. 2184.
5 502. Yo hi me dāsīdās² assa añño vā pana pessiko
tassāpi suvihīnassa³ ko lajjī⁴ paharissati. 2185.
503. Vārijassēva me sato⁵ baddhassa kumināmukhe
akkosati paharati piye putte apassato ti. 2186.

Ta. Kanvajjā 'ti kathan nu ajja⁶, uparucchanti saṅghīyojanamaggāṃ
10 upagantvā rodissanti, saṅghavesanākāle ti mahājanassa paribhūñjanakāle⁷, ko
ne dassatīti ko nesaṃ bhojanaṃ dassati, kathan nu pathaṃ gacchanti
kathan nu saṅghīyojanamaggāṃ gamissanti, pattikā ti batthiyānādirahitā, anu-
pāhanā ti upāhanamattehi viyuttā sukhumālā vatapādā⁸, gahessatīti kilā-
mathavinodanattāya ko gahissati, dāsīdāsassa⁹ 'ti dāsīdāso assa, añño¹⁰
15 vā -- ti tassa pi dāso ti evaṃ paramparāyo mayhaṃ catuttho pesīyo pesana-
kāreko assa, tassa evaṃ suvihīnassa¹¹ 'ti ayaṃ Vessantarassa dāsapatīdāso ti
ñatvā ko lajjī paharissatīti lajjāsampanno ko pahareyya, yuttan nu kho
tassa nilajjassa mama putte¹² paharitun ti, vārijassevā¹³ 'ti kumināmukhe bad-
dhassa macchassēva sato mama, apassato ti akāro nipātamattarī passantāso¹⁴
20 eva piya¹⁵ putte¹⁶ akkosati¹⁷ c' eva garahati ca aho vata dāruṇo ti.

Atha M-assa kumāresu sinehena evaṃ parivattakko udapādi
„ayaṃ brāhmaṇo mama putte ativiya vihethetīti“, sokaṃ san-
dhāretum asakkonto „brāhmaṇaṃ anubandhitvā jīvitakkhayaṃ
pāpetvā ānessāmi te kumāre“ ti, tato „atthānaṃ etaṃ, kumā-
25 rānaṃ piḷanaṃ atidukkhaṃ iti dānaṃ datvā anutappaṇaṃ
nāma sataṃ dhammo na hotīti“ cintesi, tadaññajotanaṃ ime
dve parivattakkagāthā nāma honti:

504. Adu cāpaṃ gahetvāna khaggaṃ bandhitvā vāmato (III p. 340)
ānayaṃ sake putte, puttānaṃ hi vadho dukkho. 2187.
30 505. Addhā hi me¹⁸ taṃ dukkharūpaṃ yaṃ kumārā vihaṇṇare,
sataṃ ca dhammaṃ aññāya ko datvā anutappatīti. 2188.

Ta satan ti pubba-Bodhisattānaṃ paveniyāṃ dhammaṃ, so kira tasmiṃ
khaṇe Bodhisattapaveniṃ anussari, tato sabba-Bodhisattānaṃ dhanapariṇāmaṃ

¹ so C¹ B²; C² yan-. ² C² B² -, C² ajjī. ³ C² suphīnassa, C² suphīnassa,
B² suvihīnassa. ⁴ C² -, B² lajja. ⁵ B² pemāto. ⁶ B² haṃ nu ajja. ⁷ B²
parivasanā-. ⁸ so C²; C² vana-, B² sukhumālapādā, omittīyo vata. ⁹ C² su-
vihīnassa, B² suphīnassa. ¹⁰ C² add koci. ¹¹ B² añña me.

aṅgaparicecāgaṃ jīvitap. puttap. bhariyaparicecāgaṃ ti ime pañca mahāparicecāge
aparicecājitvā Buddha-bhūtapubbā nāma n' atthi, ahaṃ tesaṃ abbhantaro¹,
mayāpi puttadhitāro adatvā na sakkā Buddhena bhavitun ti cintetvā kiṃ tvaṃ
Ve-santara paresaṃ dāsathāya dinnaputtānaṃ dukkhabhāvaṃ na jānāsi yena²
brāhmaṇaṃ anubandhitvā jīvitakkhayaṃ pāpessāmi³ti saññaṃ uppadesi, dānaṃ⁴
datvā pacchā anutāpo⁵ nāma tava ananurūpo ti evaṃ attānaṃ paribhāsītva sace
pi so kumāre māressati⁶ dinnakālato patthāya mama na kiñci hotū⁷ ti evaṃ⁸
dalhasamādānaṃ adhiṭṭhāya paṇṇasālato nikkhamitvā paṇṇasāladvāre pāsāna-
phalake kañcanapaṭimā viya nīdī.

Jūjako pi⁹ kumāre poṭhetvā nesi. Tato kumāro vilapanto ā.: 10

506. Saccaṃ kir' evaṃ āhaṃsu narā ekacceiyā idha
yassa n' atthi sakāmatā yathā n' atthi¹ tath' eva so. 2189.
507. Ehi Kaṇhe marissāma n' atth' attho jīvitena no
dinn' amhā ti² janindena brāhmaṇassa dhanesino
accāyikassa luddaṃso yo no gāvo va sumbhati. 2190. 15
508. Ime te jambukā rukkhā vedisā sindhuvāritā (cfr. supra v. 488)
vividhāni rukkhajātāni tāni Kaṇhe jahāmase. 2191.
509. Aṣṣatthā panasā ceme³ nigrodhā ca kapitthanā
vividhāni phalajātāni tāni Kaṇhe⁴ jahāmase. 2192.
510. Ime tiṭṭhanti āramā ayaṃ sītodakā nadī
yath' assu pubbe kilāma tāni Kaṇhe⁵ jahāmase. 2193. 20
511. Vividhāni pupphajātāni asmiṃ upari pabbate
yān' assu pubbe dhārema tāni Kaṇhe⁶ jahāmase. 2194.
512. Vividhāni phalajātāni asmiṃ upari pabbate
yān' assu pubbe bhuñjāma tāni Kaṇhā⁷ jahāmase. 2195. 25
513. Ime no hatthikā assā balivaddā ca no ime
yehi-ssu pubbe kilāma tāni Kaṇhe⁸ jahāmase ti. 2196.

Ta. yassa⁹ 'ti yassa santike sakāmatā n' atthi

Puna brāhmaṇo ekasmiṃ visamaṭṭhāne pakkhalitvā patito,
tesaṃ haṭṭhato bandhanaṃ¹¹ muñcitvā gataṃ¹², te pahatakkukkuṭā¹³
viya kampamānā palāyitvā ekavegen' eva pitu santikaṃ gatā.

Tam atthaṃ pakāśento Satthā āha:

514. Niyyamānā kumārā te brāhmaṇassa pamuñciya
tena tena padhāviṃsu Jālī Kaṇhājīnā vubho¹¹ ti. 2197.

¹ Bā adds hoti. ² Bā kana. ³ Cks -tappo. ⁴ Bā marissati, Cks opit mā-. ⁵
Bā na kiñci kātānaṃ hoti so. ⁶ Bā adds bodhisattassa mukhe. ⁷ Bā pitā
aṭṭhi. ⁸ C Bā si. ⁹ Bā cime. ¹⁰ Cks -hā. ¹¹ Bā bandhunavallī. ¹² Bā
gallitaṃ. ¹³ Bā vubho.

Ta tena tenā 'ti tena muttakhaṇena¹ yena disābhāgena tesam pitā atthi tena padhāvitṃsu, padhāvitvā pitu santikam eva gamināsu 'ti a.

Jūjako vegen' uṭṭhāya vallidaṇḍahattho kappuṭṭhānaggi viya uggriranto' āgantvā „ativiya palāyitum chekā tumhe“ ti hatthe
5 bandhitvā puna nesi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

516. Tato so rajjum ādāya daṇḍam ādāya brāhmaṇo
ākoṭayanto te² neti Sivirājassa pekkhato ti. 2198.

Evam niyyamānesu Kaṇhājina nivatitvā oloketi pitarā
10 sallapi.

Tam attham pakāsento Satthā āha:

516. Tam tam Kaṇhājina voca ayaṃ maṃ tāta brāhmaṇo
latṭhiyā patikoṭeti ghare jātam va dāsiyaṃ. 2199.

517. Na cāyaṃ brāhmaṇo tāta, dhammikā honti brāhmaṇā.
15 yakkho brāhmaṇavappena khādītum tāta neti⁴ no,
niyyamāne pisācena kin nu tāta udikkhasi. 2200.

Ta. taṃ ti tam passamānaṃ nisīdamaṃ pitarāṃ Sivirājam, dāsiyaṃ ti dāsikam, khādītum ti khādanatthāya ayaṃ no giridvāraṃ asampatte yeva ubhoḥi cakkhūhi surattalohitabindū⁵ paggharantehi khādissāmiti neti, khādītum
20 paritum⁶ vā neti. kin amhe udikkhasi, sabbadā train sukhito lohiti⁷.

Daharakumārikāya vilapantiyā kampamānāya gacchantiyā
M-assa balavasoko uppajji hadayavatthum uṇham aṇosi, nāsi-
kāya appahontiyā mukhena uṇhe assāsapassāse vissajjasi, assūni
lohitaḥbindūni hutvā nettehi nikkhamimsu, so idaṃ evarūpaṃ
25 dukkhaṃ sinehadosen' eva jāyati⁸ na aññena kāraṇena, sineham
akatvā majjhatten' eva bhavitabban ti tathārūpaṃ sokasallam
attano nāṇabalena vinodetvā pakatinisinnākāren' eva⁹ nisīdi.
Giridvāraṃ asampatte yeva kumārī vilapanti agamāsi:

518. Ime no pādukaḥ dukkhā, digho c' addhā suduggamo,

30 nice c' olambate¹⁰ suriyo, brāhmaṇo ca taretī¹¹ no. 2201.

¹ Ck -kāraṇena, C^o vuttakāraṇena. ² B^d avattharanto. ³ C^o so. ⁴ C^o neti.
⁵ B^d rattalohitehi. ⁶ C^o paccī-. ⁷ C^o hoti. ⁸ B^d jātam. ⁹ C^o -kāraṇe-
neva. ¹⁰ C^o nicovo-, C^o nicovā-, B^d niceco. ¹¹ C^o va taroti, C^o va tarohi.

519. Okandāmasi¹ bhūtāni pabbatāni vanāni ca,
sarassa sirasā vandāma supatitthe ca āpake² 2202.
520. Tiṇalatā ca³ osadhyo pabbatāni vanāni ca
ammañ ārogyaṃ vajjātha: ayaṇ no neti brāhmaṇo. 2203.
521. Vajjantu bhonto ammañ ca Maddiṃ amhāka mātarāni: 5
sace anupatitukāmāsi khippam anupatiyāsi no, 2204.
522. Ayaṇi ekapadī eti ujum gacchati assamañ
tam eva anupatiyāsi⁴, api passesi no⁵ lahum. 2205.
523. Aho vata re jaṭṇi vanamūlaphalabhārike
suññam disvāna assamañ taṇ te dukkham bhavissati. 2206. 10
524. Ativelañ nūna ammaṃya uñchāladdho⁶ anappako
yā no baddhe na jānāti brāhmaṇena dhanesinā
accāyikena luddena yo no gāvo va sambhati. 2207.
525. Ah' ajja⁷ ammañ passemu sāyaṃ uñchāto āgatañ,
dajjā amma brāhmaṇassa phalañ khuddena missitañ. 2208. 15
526. Tadāyaṃ asito⁸ dhāto⁹ na bālhañ tarayeyya¹⁰ no.
sutā¹¹ ca vata no pādā, bālhañ tāreti¹² brāhmaṇo,
iti tattha vilapinsu kumārā mātugiddhino¹³ ti. 2209.

Ta pāduka ti khuddapādā, okandāmasi¹⁴ avaukandāma¹⁵, apacitīn
nīcavuttīn dassentā jānāpema, sarassā 'ti imassa padumasarassa pariggāhikān' 20
eva¹⁶ nāgakulāni sirasā vandāma, supatitthe¹⁷ va āpake¹⁸ ti sobhanatit-
thāya¹⁹ nadiyā adhiwatthadevatāpi vandāma, tiṇalatā eā 'ti²⁰ tināni ca olam-
banalatāyo ca, osadhyo ti osadhiyo sabbattha adhiwatthā ca devatā sandhāy
evam āhu, anupatitukāmā ti sace pi sā amhākaṃ padānupadañi āgantukāmā,
api passesi no²¹ lahum ti api nāma etāya ekapadiyā anupatamānā puttake 25
te²² lahum passeyyāsīti evaṃ tañ vadeyyāthā 'ti, jaṭṇiṇi baddhajātāni ārabha
āha, mātarāni pamukhañ²³ viya ālapanaṇa ālapanti āha, ativelaṇ ti pamānā-
tikkantañ katvā uñchācariyāya laddhañ vanamūlaphalāphalañ, khuddena
missitaṇ ti tañ ca khuddakamadhunā missitañ, asito ti asitāsano²⁴ pari-
bhuttaphalo, dhāto²⁵ ti suhito, na bālhañ tarayeyya²⁶ 'ti na thaddha- 30
vegena nayeyya²⁷, mātugiddhino ti matari giddhena samannāpatā balava-
sinehā evaṃ vilapinsū 'ti Kumārāpabbhañ nitthitañ.

¹ Cks okanda-, Bā okkantāmasi. ² Cks va āvake. ³ Bā tiṇalatāni. ⁴ Bā -pa-
theyyāsi. ⁵ Cks ne. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bā apijja. ⁸ Cks asino. ⁹ Ck dāto,
Ck dāto corr. to dhāto. ¹⁰ Cks taraseyya, Bā dhārayeyya. ¹¹ Bā punā. ¹² Bā
Ck dāto corr. to dhāto. ¹³ Cks taraseyya, Bā dhārayeyya. ¹⁴ Bā punā. ¹⁵ Bā
Ck dāto corr. to dhāto. ¹⁶ Bā gaddhino. ¹⁷ Bā okkantā-. ¹⁸ Bā -kantāma. ¹⁹ Cks parigga-
dhūreti. ²⁰ Bā -gaddhino. ²¹ Bā okkantā-. ²² Bā -tiṭhe. ²³ Cks āvake. ²⁴ Bā aupajjithāya. ²⁵
huteva, Bā -ggāhikadeva. ²⁶ Bā -tiṭhe. ²⁷ Cks āvake. ²⁸ Bā aupajjithāya. ²⁹
isito ti nisinnō. ³⁰ Bā tato. ³¹ Cks tareyyā, Bā dhārayeyya. ³² Bā dhārayeyya.

Yaṁ pana taṁ raññā paṭhavim unnādetvā brāhmaṇassa
 piyaputtesu dinnesu yāva Brahmālokaṁ ekakolāhalaṁ ahosi tena
 bhijjitahadayaṁ Himavantavāsīnīdevatāyo tesāṁ brāhmaṇena niy-
 yamānānaṁ vilāpaṁ sutvā mantayimāsu: „sace Maddi sakālassa’
 5 eva’ assamaṁ āgamissati tattha puttake adisvā Ve-ramaṁ puc-
 chitvā brāhmaṇassa dinnabhāvaṁ sutvā balavasinehena padānu-
 padaṁ dhāvitvā mahantaṁ dukkhaṁ anubhaveyyā“ ‘ti, atha
 te’ devaputte „tumhe sīhavyagghadīpivesena’ nimmitvā deviyā
 gamanamaggaṁ’ rumbhitvā’ yāciyamānāpi’ yāva suriyassa’
 10 atthaṁgamā maggaṁ adatvā yathā candālokena assamaṁ pa-
 visati evaṁ assā sīhādīhi aviheṭṭhanatthāya ārakkaṁ kareyyā-
 thā“ ‘ti āṇāpesuṁ.

Tam atthaṁ pakāseto Satthā āha:

227. Tesāṁ lālappitaṁ sutvā tayo vālā vane migā
 15 sīho vyaggho ca dīpi ca idaṁ vacanaṁ abravuṁ: 221Q.
 228. Mā h’ eva no rājaputtī sāyaṁ uñchāto āgamā
 mā h’ ev’ amhākaṁ nibbhoge heṭṭhayittha vane migā. 221l.
 229. Sīho ce’ naṁ viheṭṭheyya vyaggho dīpi ca lakkhaṇaṁ
 n’ eva Jātikumār’ assa kuto Kaṇhājīnā siyā,
 20 ubhayen’ eva jīyetha patiṁ putte ca lakkhaṇā ti. 2212.

Ta. idaṁ vacanamabravuṁ ti tumhe tayo janā sīho ca vyaggho ca
 dīpi cā ‘ti evaṁ tayo vālamigā hothā ‘ti idaṁ tāva devatā tayo devaputte abra-
 vūṁ, māheva no ti Maddi rājaputtī uñchāto sāyaṁ mā no āgamā candālokena
 sāyaṁ eva gacchatū ‘ti vadanti, mā hevaṁ amhākaṁ nibbhoge ti amhākaṁ
 25 bhoge vijjite amhākaṁ vanaghaṭṭaya mā naṁ koci migo heṭṭheti’, yathā na he-
 tṭheti’ evaṁ assa ārakkaṁ ganthathā ti vadanti, sīho ce’ naṁ ti sace hi naṁ
 anārakkaṁ sīhādīsu koci viheṭṭheyya ath’ assā jīvitaṁ lakkhaṇaṁ pattāya n’ eva
 Jati assa kuto Kaṇhājīnā siyā, evaṁ sā lakkhaṇasampannā, ubhayeneva -- ti
 dvīhi koṭṭhāsehi jīyeth’ eva, tasmā susaṁvibhitaṁ assā ārakkaṁ karotha ‘ti.

- 30 Atha te devaputtā „sādhū“ ‘ti tāsāṁ devatānaṁ vacanaṁ
 paṭisūnitvā sīhavyagghadīpino hutvā gantvā tassā āgamana-
 magge paṭipāṭiyā nipajjimsu. Maddi pi kho „ajja mayā dussu-

1 Bā kālassaeva. 2 Bā tayo. 3 Ck. -se. 4 Bā āga-. 5 Ck. rūhahitvā. 6 Ck.
 yācamānāpi. 7 Ck. vā. 8 Bā hedhayittha. 9 Bā vihedhesi.

pino dittho, sakālass' eva mūlaphalaṃ gabetvā assamaṃ ga-
missāmīti¹ kampamānā mūlaphalāni upadhāresi, ath' assa
hatthato khaṇṭṭi² patati, tathā amsato uggīvaṇ ca patati, dak-
khiṇakkhi ca phandati, phalino rukkhā aḥalā viya aḥalā ca
rukkhā phalino viya khāyimsu, dasa disā na paññāyimsu, sā
„kin nu kho idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ ajja hotti“ cintetvā āha :

550. Khaṇṭṭikam me patati dakkhiṇakkhi ca phandati
aḥalā phalino rukkhā sabbā mūyanti me disā'. 2213.
551. Tassā sāyaṇhakālamhi assamāgamanam pati
atthamitambhi suriyambhi vālā panthe upaṭṭhahum. 2214. 10
552. Nice c' olambute³ suriyo dūre ca vata assamo.
yaṇ ca tesam ito hassam⁴ tan te bhuñjeyyūm bhojanam. 2215
553. So nūna khattiyo eko paṇṇasālāya acchuti
tosento dārake chāte mamaṃ disvā anāyati. 2216.
554. Te nūna puttakā mayhaṃ kapaṇāya varākiyā 15
sāyaṃ saṃvesanākāle khīrapitā va acchare. 2217.
555. Te nūna puttakā mayhaṃ kapaṇāya varākiyā
sāyaṃ saṃvesanākāle vāripitā va acchare. 2218.
556. Te nūna puttakā mayhaṃ kapaṇāya varākiyā
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti vacchā bālā va mātaram. 2219. 20
557. Te nūna puttakā mayhaṃ kapaṇāya varākiyā
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti haṃsā va upari pallale. 2220.
558. Te nūna puttakā mayhaṃ kapaṇāya varākiyā
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti assamassāvidūrato. 2221.
559. Ekāyaṇo ekapatho sarā sobbhā ca passato 25
aṇṇam maggaṃ na passāmi yena gaccheyya assamam. 2222.
560. Mligā nam' atthu rājāno kānanasmiṃ mahābbalā,
dhammena bhātaro hotha, maggaṃ me detha yācitā, 2223.
561. Avaruddhass' aham bhariyā rājaputtassa sirimato
taṇ cāham nātimaṇṇāmi Rāmaṇi Sītā v' anubbatā. 2224. 30
562. Tumhe ca putte passatha⁵ sāyaṃ saṃvesanam pati
ahaṇ ca putte passeyyam Jāliṃ⁶ Kaṇhājinaṃ c' ubho⁷. 2225.
563. Bahuṇ c' idaṃ mūlaphalaṃ bhakkho cāyaṃ anappako
tato upaḍḍham dassāmi maggaṃ me detha yācitā. 2226.

¹ so all three MSS. ² B² adds: evaṃ sā paridevanti pakkāmi. ³ C² ol. ⁴
C² bhassam, B² hāyam for hāsam? ⁵ B² passatha. ⁶ C² B² jāli. ⁷ B² -nā-
vubho o: -nāv' ubho?

... Rājaputtī ca no mātā rājaputto ca no pitā
dhammena bhātaro hotha maggaṃ me detha yācitā ti. 2227.

Ta. tassā ti tassā mama, assamāgamanampatitī assamañ pañca
sandhāya āgacchanti, upaṭṭhahun ti upaṭṭhāya (hita, te kira paṭhamam
5 paṭipāṭiyā nīpajjitvā tāya āgamanakāle uṭṭhāya vjambhivā maggaṃ rumbhantā¹
paṭipāṭiyā tiriyañ aṭṭhamasu, yañca tesaṃ ti ahañ ca yañ ito mūlapahalañ
tesaṃ harissau tañ Ve-ro ca puttakā c' assā 'ti te tayo pi janā bhuñjeyyuh,
aññañ tesaṃ bhojanañ n' atthi, anāyatin ti anāgacchantiñ mañ ñatvā ekako
va nūna dārake tosentto nisinno ti, samvesanākāle ti aññesu divasesu attano
10 khādāpanapivāpanakāle, khīrapitā vā 'ti yathā khīrapākā² khīrase³ atthāya
kanditvā tañ alabhitvā kandantā va niddaṃ okkamanti evaṃ phalāphalatthāya
kanditvā alabhitvā kandamānā va niddaṃ upagatā bhavissanti vadati, vāripitā
vā 'ti pade yathā pipāsita pāṇiyatthāya kanditvā alabhitvā kandantā va niddaṃ
okkamanti iminā nayañ⁴ attho dāṭṭhabbo, accbare ti acchanti, paccug-
15 gatā - ti mañ paccuggatā hutvā tiṭṭhanti, paccuggantun ti pi pātho, paccug-
gantvā ti a, ekāyano ti ekassa⁵ eva⁶ ayano ti ekapadimaggo ekapatho ti so ca
eko va dutiyo n' atthi, okkamitvāpi gantun na sakkā, kasmā yasmā: sarā sabbhā
ca passato, nam' atthū 'ti sū aññañ maggaṃ adivā ete yācivā paṭikkamā-
passānūti phalapacchiñ sisato otāretvā añjalim paggayha namassamānā evam
20 āha, bhātaro ti mayañ hi manussarājaputtā tumhe migarājaputtā iti⁷ me
dhammena bhātaro hotha, avaruddhassā ti rājato pabbajitasas⁸, Rāmañ
Sītāvanubatā ti yathā Dasaratha-rājaputtam Rāmañ tassa kañṭhā bhaginī⁹
Sītā devī tass' eva aggamaheṣi hutvā tañ anubbatā patidevatā hutvā appamattā
upaṭṭhāsi tathā aham pi Vessantarañ upaṭṭhahāmi nātimaññamīti vadati,
25 tumhe cā 'ti tumhe ca mayañ maggaṃ datvā sayāñ gocaragahanakāle putte
passettha ahañ ca passeyyaṃ, detha me maggañ ti yāceti.

Atha te devaputtā velañ oloketvā „idāni 'ssa¹⁰ maggaṃ
dātuñ velā¹¹ ti ñatvā uṭṭhāya¹² apagacchimsu.

Tam atthañ pakāsento Sattā imañ gātham āha:

30 ... Tassā lālapamānāya bahukāruṇāsamhitam¹³
sutvā nelapatim¹⁴ vācam vālā patthā¹⁵ apakkamun ti. 2228.

Ta. nelapatin ti¹⁶ na elapatim¹⁷ elapātarabhitam¹⁸ vīsadāñ madhuravācam.

Sāpi kho vālesu apagatesu assamañ agamāsi, tadā ca
punṇamūposatho hoti, sā caṃkamanakoṭiyañ patvā yesu ṭhānesu
35 pubbe putte passati tesu apassanti āha:

¹ Ck rumgantā, C^o ruyhantā, B^o rumbhivā. ² B^o khīrapitā. ³ Ck^o ekappaṣeṣa.
⁴ B^o pabbā-. ⁵ Ck^o omīti bha-. ⁶ Ck^o velañ. ⁷ P^o adds magga. ⁸ Ck^o ba-
hum-. ⁹ Ck^o te-, C^o nelapanam. ¹⁰ so Ck^o for panthā? B^o panthā. ¹¹ Ck^o
telapittanti, C^o telapittanti. ¹² Ck^o B^o -ti. ¹³ Ck^o elā-, C^o elāpatā-.

546. Imamhi naṃ padesamhi puttakā paṃsukunṭhitā¹
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti vacchā bālā va mātarān. 2229.
547. Imamhi naṃ padesamhi puttakā paṃsukunṭhitā¹
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti haṃsā v' upari pallale. 2230.
548. Imamhi naṃ padesamhi puttakā paṃsukunṭhitā
paccuggatā maṃ tiṭṭhanti assamassāvidūrato. 2231. 5
549. Te² migā viya ukkaṇṇā³ samantā-m-abhidhāvino⁴
ānanditā⁵ pamuditā vaggamānā va⁶ kampare,
ty-ajja putte na passāmi Jālini⁷ Kaṇhājinaṃ c' ubho⁸. 2232.
550. Chakaliva⁹ migi chāpaṃ pakkhī muttā va¹⁰ pañjarā
ohāya putte nikkhamim¹¹ sīhi vāmi-āgiddhina¹²,
ty-ajja putte na passāmi Jālini¹³ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2233. 10
551. Idam tesam parakkantaṃ nāgānam iva pabbate,
citakā parikiṇṇāyo¹⁵ assamassāvidūrato,
ty-ajja putte na passāmi Jālini⁷ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2234. 15
552. Vālukāya pi okiṇṇā puttakā paṃsukunṭhitā
samantā-m-abhidhāvanti, te na passāmi dārake. 2235.
553. Ye¹⁶ maṃ pure paccudenti araṇṇā dūraṃ āyatim
ty-ajja putte na passāmi Jālini¹³ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2236.
554. Chakaliva migi¹⁶ chāpā paccuggantvāna assamā
dūre maṃ pavilokenti, te na passāmi dārake. 2237. 20
555. Idam ca tesam¹⁷ kīlanakam¹⁸ putitaṃ paṇḍubeluvān,
ty-ajja putte na passāmi Jālini¹³ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2238.
556. Thanā ca mayh' ime pūrā uro ca sampadālati²⁰,
ty-ajja putte na passāmi Jālini¹³ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2239. 25
557. Uccaṇṇe me vicinanti²¹ thanā ekā vilambati,
ty-ajja putte na passāmi Jālini¹³ Kaṇhājinaṃ c' ubho¹⁴. 2240.
558. Y' assu²² sāyaṇhasanayam puttakā paṃsukunṭhitā²³
uccaṇṇe me²⁵ vivattanti te na passāmi dārake. 2241.
559. Ayam so assamo pubbe samajjo paṭibhāti maṃ,
ty-ajja putte apassantya bhamate viya assamo. 2242. 30

¹ Bā -kunṭhitā. ² Bā dve. ³ Ck okiṇṇā. ⁴ Ck abhiyācino. ⁵ Bā ānandino.
⁶ Ck ca. ⁷ Ck jāli, Bā jāli. ⁸ Ck -jinavubho, C -jinavubho, = Jālī-Kaṇhā-
jināv ubho? Bā -jinā cubho ⁹ all three MSS. ca. ¹⁰ Bā ca. ¹¹ Bā nikkhami,
Ck nikkhami. ¹² Ck Bā cā-. ¹³ Ck jāli, C jāli. ¹⁴ Ck -jinavubho, Bā
-jinācubho. ¹⁵ Bā ugakaṇṇāyo. ¹⁶ read: chakalīn va nigim? ¹⁷ Bā ne-. ¹⁸
Bā kīlanakam. ¹⁹ Ck yam. ²⁰ C -jālati, Ck -jālati. ²¹ Bā vicinanti, C me
kovicinanti, C he kovicinanti. ²² all three MSS. jāli. ²³ Bā yassu, Ck yassa.
²⁴ Bā -kunṭhitā. ²⁵ Ck maṃ.

500. Kim idaṃ appasaddo va assamo paṭibhāti maṃ,
kākolāpi na vassanti, matā me nūna dāraḥ. 2243.
501. Kim idaṃ appasaddo va assamo paṭibhāti maṃ,
sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dāraḥ ti. 2244.
- 5 Ta. nan ti nīpātamattaṃ, paṃsu -- ti paṃsumakkhīta, paccuggatā-
man ti maṃ paccuggatā hutvā, paccuggantun ti pi pātho, paccuggantvān' eva
attho, ukkanṇā¹ ti yathā mīgapotikā mātarāṃ diṣvā kaṇṇe ukkhipltvā gīvaṃ
pasāretvā mātarāṃ upagantvā haṭṭhatuṭṭhā samantā abhidhāvino, vaggamānā -- ti
vaggamānā mātuhadayamaṃsaṃ kaṃpentī² viya evaṃ pubbe mama puttakā,
10 tyajjā 'ti te ajja na passāmi, chakalīva mīgī chāpan ti yathā chakalī
mīgī va³ pañjaraśaṃkhātā kulāvakā muttapakkhī va⁴ āmisagiddhīni sīhi va⁵
attano chāpaṃ ohāya gocharāya pakkamanti tathāhaṃ ohāya putte gocharāya nīk-
khamiṃ ti vadati, idaṃ tesaṃ parakkantaṃ⁶ ti vassāratte sānupabbite nā-
gānaṃ padavaḷaṇṇaṃ viya idaṃ tesaṃ⁷ kilānatthāne ādhāvanaparidhāvanaparak-
kantaṃ⁸ pañḍāyati, citakā ti saṇḍitaṇḍitā vālikapuñjā, parikīṇṇāyo ti vippe-
15 kiṇṇāyo, samantāmaḥbidhāvanti⁹ ti sūṇesu divaseṣu samantā abhidhāvanti,
paccudentīti paccuggacchanti, dūramāyatin ti dūrato āgacchantiṃ. cha-
kalīva mīgī chāpā ti attano mātarāṃ chakalī va⁷ mīgī viya⁸ ca chāpā, idaṃ
tesaṃ ti haṭṭhirūpakādīhi kilāntānaṃ idaṃ ca tesaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ kilāna-
20 beluvaṃ paṇḍitvā patitaṃ, mayhīme ti mayhaṃ ime thaṇā khīrassa pūrā,
uro ca sampadālatīti hadayaṃ ca phalaṭi, ucchaṇṇe me vivattanti¹⁰
mama ucchaṇṇe āvattanti vivattanti, samajjo⁹ -- ti samajjaṭṭhānaṃ⁹ viya
upaṭṭhāti, tyajjā 'ti te ajja, appassantiyā ti appassantiyā mama, bhamate
'viya' 'ti kulālacakkam viya bhamati, kākolā ti vanakākā, matā nūnā 'ti
25 addhā hatā vā¹⁰ kenaci nīṭā bhavissanti, sakuṇā ti avaseṣasakuṇā, matā nūnā
'ti addhā matā bhavissanti.

Iti sā vilāpanti M-assa santikaṃ gantvā phalapacchīm otā-
retvā M-aṃ tuṇhīm¹¹ āsīnaṃ diṣvā dāraḥ c' assa santike
appassanti āha:

- 30 502. Kim idaṃ tuṇhībhūto si, api ratte va me mano,
kākolāpi na vassanti, hatā¹² me nūna dāraḥ. 2245.
503. Kim idaṃ tuṇhībhūto si, api ratte va me mano,
sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dāraḥ. 2246.
504. Kacci nu me ayyaputtā mīgā khādīmsu dāraḥ,
33 araṇṇe īrine¹³ vivane kena nīṭā me dāraḥ. 2247.

¹ Ck^o okiṇṇā. ² Ck^o kaṃpentī. ³ B^d ca. ⁴ B^d paccakkantaṃ. ⁵ B^d ne-.
B^d -nupadakkantaṃ. ⁶ B^d -ji viya ca. ⁷ Ck^o vāya. ⁸ Ck^o samajjo. ⁹ B^d
addhā matā. ¹⁰ all three MSS. -im. ¹¹ B^d matā. ¹² B^d idāne, Ck^o īrine.

555. Ādu te pahitā dūtā ādu suttā piyamvadā
 ādu bahi nu¹ nikkhantā khiddāsū pasutā nu te. 2248.
 556. N' ev' assa kesā dissanti hatthapādā ca Jālino
 sakunānañ ca² opāto, kena nītā me dāraḥā ti. 2249.

Ta. apirattavame ti apl balavapaccūse supinaṃ passantiyā viya me 5
 mano, migā ti sīhādayo vālamigā, iriṇe³ ti niroje, vivane ti vivitta, dūtā
 ti sdu Jetuttaranagare Sivirañño santikaṃ tayā dūtā⁴ katvā peṣṭā, suttā ti
 pappasāḥam pavisitvā sayitā, ādu bahi no⁵ ti ādu te dāraḥā khiddāpasutā
 hutvā bahi nikkhantā ti pucchati, nevassakesā dissantitī sāmi Ve-ra n'
 eva tesam⁶ kālāñjanavannā kesā dissanti na jālino ti kañcanajālaviṇittā⁷ 10
 hatthapādā, sakunānañ ca⁸ opāto ti Himavantapadesa hatthillūgasakunā
 nāma atthi, te opatitvā ākāsē⁹ eva gacchanti, ten' etaṃ¹⁰ pucchāmi: kin tehi
 *sakuṇehi nītā, ito aññesam pi kesāñci tesam sakunānaṃ viya opāto jāto,
 akkhāhi me: kena nītā me dāraḥā ti.

Evam vutte pi M. na kiñci āha, atha nañ sā „deva kasmā 15
 mayā saddhiṃ na kathesi ko mama doṣo“ ti vatvā āha:

557. Idam tato dukkhataṃ sallavidhō yathā vaṇo,
 ty-ajja putte na passāmi Jālin Kaphājinañ c' ubho. 2250.
 558. Idam pi dutiyaṃ sallam kampeti hadayaṃ mama
 ty-ajja³ putte na passāmi tvañ ca mañ nābhībhasasi. 2251. 20
 559. Ajj' eva me imam rattin rājaputta na saṃsasi,
 maññe¹⁰ ukkantasattam¹¹ mañ pāto dakkhisi no matan ti. 2252.

Ta. idam tato -- ti sāmi Ve-ra yaṃ mama raṭṭhā pabbājītāya araṇṇe
 vasantiyā¹² putte ca passantiyā dukkham idam tava¹³ mayā saddhiṃ akathanam
 mayham tato dukkhataṃ, tvañ hi mañ ajja daḍḍham¹⁴ patidahaṇto viya 25
 tālā¹⁵ patitam daḍḍena poṭheṇto viya¹⁶ tūphibbāvena kilamesi, idam hi me
 hadayaṃ sallavidhō yathā vaṇo tath' eva kampati¹⁷ c' eva rujaṭi¹⁸ ca, saṃ-
 viddhō¹⁹ ti pi pātho, sampatividdhō ti attho, ukkantasattam²⁰ man ti
 apagatajivitaṃ, dakkhisi no, ti ettha nokāro nipātamatto, mañ kālāss' eva
 matam passasasati²¹ attho. 30

M. „kakkhaḥakathāya nañ puttasaḥaṃ jahāpessāmīti“
 cintetvā imam gātham āha:

¹ Bā no. ² Ck -nam va, Cs -nam ca. ³ Ck irine, Bā idine. ⁴ Bā dūto. ⁵
 Ck to. ⁶ so Bā; Ck na jālino vivittā. ⁷ Ck -nam va. ⁸ Ck teneta, Bā tena
 tam. ⁹ Ck yañca. ¹⁰ Bā aññe. ¹¹ Cs -santā? Ck -sattā, Bā okkantasattam.
¹² Ck tava idam. ¹³ Bā hi mayham aḥagaradaḍḍham. ¹⁴ Bā papātā. ¹⁵ Bā
 add sālāna vapam vijhanto viya. ¹⁶ Bā -peti. ¹⁷ Bā rujaṭi. ¹⁸ Bā sampa-
 viddhō. ¹⁹ Bā okkantasanta. ²⁰ Ck passatīti.

570. Nanu Maddi varārohā rājaputti yasassinī,
pāto gatāsi uñchāya, kim idaṃ sāyam āgatā ti. 2253.

Ta: kim -- ti Maddi tvaṃ abhirūpā pāsādikā, Himavante nāma bahuvana-
carakā tūpasavijjādhārādayo vicaranti, ko jānāti kiñci tayā kataṃ, tvaṃ pāto va
5 gantvā kim idaṃ sāyam āgacchāsi, dāharakumārake obāya araññiṇaṃ gatitthiyo
nāma aasāmitthiyo evarūpā na honti, ko nu kho me dārakānaṃ pavatti kim
vā me sāmi¹ cintessatthi ettakam pi nāhosi, pāto² va gantvā candālokena āgac-
chasi, mama duggatabhāva³ eva doso ti tājjetvā vañcetvā kathesi, sā tassa
kathaṃ sutvā āha:

10 571. Nanu tvaṃ saddam assosi ye saram² pātum āgatā
sihassa vinadantassa vyagghassa ca nikujjitam. 2254.
572. Ahu pubbanimittam me vicarantya brahāvane:
khanitto³ me hatthā patito uggiṇvā⁴ cāpi āmsato. 2255.
573. Tadāhaṃ vyādhitā bhītā puthum⁴ kaṭvāna añjaliṃ
15 sabbā disā namassisaṃ api sotthi ito siyā. 2256.
574. Mā h' eva no rājaputto hato sihena dipinā
dārakā vā parāmatthā acchakokataracchihi. 2257.
575. Siho vyaggho ca dīpi ca tayo vālā vane migā
te maṃ pariāvarum⁵ maggaṃ, tena sāyamhi āgatā⁶ ti. 2258.

20 Ta, ye¹ saram² pātum ti ye paṇiyam pātum imaṃ saram² āgatā, vyag-
ghassa cā 'ti vyagghassa aññesaṃ ca hatthādinna³ c' eva sakuppesāyagghassa
nikujjitam⁴ ekaninnādeṃ saddaṃ kiñ tvaṃ na assoṇi⁵ pucchati, so pana
M-ena puttānaṃ dinnavelāya saddo ahoṣi, ahu pubbanimittam⁶ ti deva
imassa me dukkhassa anubhavanatthāya pubbanimittam⁷ ahoṣi, vā⁸ van ti
25 āmsakūṭe pacchillegganakam, puthun ti vāṇa viṇuṃ sabbā disā vīdisā na-
massissaṃ, mā heva no ti ambhakaṃ rājaputto sīhādīhi hato mā heva dārakā
acchādīhi parāmatthā mā hontū 'ti patthayanti namassin, te maṃ pariāva-
rum⁹ maggaṃ ti sāmi ahaṃ hi imāni ca bhikkhukāni mahantāni dussupina ca
me dīṭṭho aṇṇa sakāla¹⁰ eva gamissāmitthi¹¹ phalitarukkhe pi aphale viya aphale
30 ca phalito viya passanti kicchena phalāphalāni gahetvā gīrivārāṇa sampāpuṇiṃ
atha te sihādayo maṃ disā maggaṃ paṭipāṭiya¹² rumhivā¹³ etthasau, tena sāyam
āgat¹⁴ amhi, khamāhi me sāmitthi.

M. tāya saddhiṃ ettakam eva kathaṃ¹⁵ vatvā yāva aru-
nuggamanā na kiñci kathesi, tato paṭṭhāya Maddi nānappa-
35 kārāṃ vilapanṭi āha:

¹ Bā kiñciṇṇo me sāmittho. ² Bā saram. Cā sāyam. ³ Bā khaṇṭiti. ⁴ Cā Bā u.
⁵ Cā Paṭṭiyāru. ⁶ Bā adda saram. ⁷ Cā nikkā. ⁸ Bā ig. ⁹ Bā rumpitvā.
¹⁰ Bā ettha. ¹¹ Cā ekameva gātham.

576. Ahañ patiñ ca putte ca āceram̐ iva māṇavo
anuṭṭhitā divārattim̐ jaṭiñi brahmacārini, 2259.
577. Ajināni paridahitvā vanamūlaphalabhāriyā
vicarāmi divārattim̐ tuyhañ¹ kāmāhi puttakā, 2260.
578. Ahañ² suvaṇṇpahālidim̐³ ābhatam̐ paṇḍubeluvam̐
rukkhapakkāni cāhāsīm̐, ime te⁴ puttā kilanā. 2261.
579. Imañ muḷālavaṭakam̐⁵ sālukam̐ piñjarodakam̐⁶
bhuñja khuddehi saṃyuttam̐ saha puttehi khattiya. 2262,
580. Padumañ Jālino dehi kumudam̐ pana kumāriyā,
ñāline passa naccante Sivi puttā ti c' avhaya⁷. 2263. 10
581. Tato Kaṇḍhājinañ⁸ api nisāmehi rathesabha
mañjussarāya vagguyā assamam̐ upayantiyā⁹. 2264.
582. Samānasukhadukkh¹⁰ amhā raṭṭhā pabbājita ubho,
api Siviputte¹¹ passesi Jālīm̐ Kaṇḍhājinañ c' ubho. 2265.
583. Samāne brāhmaṇe nūna brahmacariyaparāyane
ahañ loke abhisasim̐¹² silavante bahussute,
tṭ-aṇṇa putte na passāmi Jālīm̐ Kaṇḍhājinañ c' ubho ti. 2266. 15

Ta āceram -- ti vattasampanno antevāsī ācariyam̐ viya, anuṭṭhitā ti
paricariyānuṭṭhānena anuṭṭhitā apamettā hutvā paṭṭijaggāmi, tuyhañ¹ kāmā
ti tumbhākam̐ kāmēna tumbhe paṭṭhayanti, puttakā ti kumāre ālapanti paride- 20
vati, suvaṇṇa --¹¹ ti puttakā ahañ tumbhākam̐ nahāpanatthāya suvaṇṇapaṇṇam̐
hālidim̐ ghametvā¹² ādāya āgatā, beluvan ti kilanatthāya ca vo idam̐ su-
vaṇṇapaṇṇam̐ beluvapakkam̐ pi mayā āgatam̐, rukkhapakkāni ti kilanatthāya
aḍḍhāni p³ manāpēni rukkhaphālāni āhāsīm̐, ime te⁴ ti puttā ime vo kilanā
ti vadati, muḷālavaṭakan⁵ ti muḷālavatṭakam̐⁶, sālukan ti idam̐ uppālā- 25
disālukam̐ pi me bahum̐ ābhatam̐ piñjarodakan⁶ ti sirighāṭakam̐, bhuñja
'ti idam̐ sabbam̐ khuddakamadhunā saṃyuttam̐ puttehi saddhim̐ bhuñja 'ti pari-
devati, Siviputtā ti c' avhaya⁷ 'ti sāmī Sivirāja paṇṇasālāya sayāpitaṭṭhā-
nato sīgham̐ putte pakkosa, api Siviti¹¹ sāmī Sivirāja api putte passesi¹²
sace passasi dassēhi, kiñ māni atikilāmesi, abhisasin¹² ti tumbhākam̐ putta- 30
dhitāro mā passitthā 'ti eva nūna akkosi.

¹ B⁴ tumbhā. ² B⁴ imani. ³ B⁴ -ddham̐. ⁴ B⁴ vo. ⁵ so C⁴; B⁴ -livatṭakam̐.
⁶ B⁴ ciṭṭa-. ⁷ B⁴ nicāvaya, C⁴ nicāvaya, C⁴ nicāvayam̐. ⁸ B⁴ -gantiyā. ⁹
B⁴ siviputte pi. ¹⁰ C⁴ abhisim̐, B⁴ abhisasi. ¹¹ B⁴ -ddan. ¹² C⁴ ghasitvā,
B⁴ -ddan̐ nissedāyam̐ ghametvā. ¹³ B⁴ vo. ¹⁴ C⁴ -vatakan, B⁴ -livatṭakan.
¹⁵ B⁴ -kūṇḍalikam̐. ¹⁶ B⁴ ciṭṭa-. ¹⁷ B⁴ -puttānicāvaya. ¹⁸ B⁴ sivi putte pi
passesi. ¹⁹ C⁴ passasi. ²⁰ C⁴ abassin, B⁴ abhisasin.

Evam vilapamānāya M. na kiñci kathesi, sā tasmim aka-
thente kāmamānā candālokena putte vicinanti yesu yesu jam-
burukkhādisu ṭhānesu te¹ pubbe kiṇimsu tāni tāni patvā pari-
devanti āha:

- 5 584. Ime te jambukā rukkhā vedisā sindhuvāritā
vividhāni rukkhajātāni, te kumārā na dissare. 2267.
585. Assatthā panasā cēme nigrodhā ca kapitthanā
vividhāni phalajātāni, te kumārā na dissare. 2268.
586. Ime tiṭṭhanti āramā ayaṃ sītodakā nadī
10 yatth' assu pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare. 2269.
587. Vividhāni pupphajātāni asmiṃ upari pabbate
yān' assu pubbe dhāriṃsu, te kumārā na dissare. 2270.
588. Vividhāni phalajātāni asmiṃ upari pabbate
yān' assu pubbe bhuñjimsu, te kumārā na dissare. 2271.
15 589. Ime te hatthikā assā balivaddā ca te² ime
yehi-ssu³ pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare ti. 2272.

Ta. Ime te hatthikā ti pabbatūpari dārake adisvā paridevamānā tate
oruyha puna assamapadehi āgentvā ta. te upadhārenti kiṇanabbhānāni tesam
disvā evam āha:

- 20 590. Ime sāmā sasolūkā⁴ bahukā kadalimigā
yehi-ssu³ pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare. 2273.
591. Ime hamsā ca koṇḍā ca mayūrā cittapekkhanā⁵
yehi-ssu³ pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare. 2274.
Ta. sāmā ti khuddakā sāmā suvaṇṇamigā, sasolūkā⁴ ti assā ca ulūkā⁶ ca.
25 Sā assamapade piyaputte adisvā nikkhamitvā pupphitavāna-
ghaṭaṃ pavisitvā taṃ taṃ ṭhānaṃ oloketvā⁷ āha:
592. Imā tā vanagumbāyo pupphitā sabbakālikā⁸
yatth' assu pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare. 2275.
593. Imā [tā] pokkharaniyo raṃmā cakkavāḷakūpakūjitā⁹ (VI 4/10)
30 maṇḍālakehi¹⁰ sañchannā padumappalakehi ca
yatth' assu pubbe kiṇimsu, te kumārā na dissare. 2276.

¹ C¹ te. ² C¹ no. ³ C¹ yehiṃsu. ⁴ B¹ sasolūkā, C¹ sasolūkā, C² sasolūkā.

⁵ so C¹ for -pekkhanā, see Subhāṣī Abhidh. 677; B¹ cittapakkhina. ⁶ B¹ ulūkā.

⁷ B¹ -kanti. ⁸ C¹ -kālikā, C² -kālikā. ⁹ C¹ -kūjitā, C² -kuṇḍitā. ¹⁰

C¹ moddi.

Ta. vanagumbāyo ti vanagumbā.

Sā katthaci putte adisvā puna M-assa santikaṃ gantvāna
dummukhaṃ disvā āha:

594. Na te katthāni bhinnāni, na te udakam ābhataṃ,
aggī pi te na hāpito, kin nu mando va jhāyasi. 2277.

595. Piyo piyena saṅgama samo me¹ vyapahaññati,
ty-ajja putte na passāmi Jālim Kaphājinaṃ c' ubho ti. 2278.

Ta. na hāpito ti na jalito, i. v. h.: sāmi tvaṃ pubbe katthāni bhindasi
udakam āharitvā tṛapeṣi aṅgarakapalle aggim karosi ajja tesu ekaṃ pi akatvā
kin nu mando va jhāyasi tava kiriyam mayhaṃ na ruccatīti, piyo -- ti Ve-ro
mayhaṃ piyo ito me piyato nāma n' atthi tinnā piyena saṅgama samā-
gantvā pubbe samo me¹ vyapahaññati dukkhaṃ vigacchati ajja pana me imaṃ
passantiyāpi soko na vigacchati kin nu kho kāraṇaṃ ti, ty ajjā 'ti hotu dīṭṭham
me kāraṇaṃ: te ajja putte na passāmi tena me imaṃ passantiyāpi soko na
vigacchati.

Tāya evaṃ vutte M. tuṇḥibhūto va nisīdi, sā tasmim aka-
thente² sokasamappitā pahaṭakukkuṭi viya kampamānā pana
paṭhamam vicaritaṭṭhānāni vicaritvā paccāgantvā āha:

596. Na kho no deva passāmi yena te nihitā³ matā,
kākolāpi na vassanti, hatā⁴ me nūna dārakā. 2279.

597. Na kho no deva passāmi yena te nihitā³ matā,
sakunāpi na vassanti, matā me nūna dārakā ti. 2280.

Ta. na kho no ti deva na kho amhākaṃ putte passāmi, yena te ni-
hitā³ matā ti kenaci tesaṃ nihitabhāvam⁴ pi na jānāmi adhippāyena⁵ evam ā.

Evaṃ vutte pi M. na kiūci kathesi, sā puttasokena⁶ putte
upadhārentī tatiyaṃ pi tāni ṭhānāni vātavegena vicari, ekarattim
vicaritaṭṭhānaṃ parigaṇhantānaṃ⁷ pannarasayojanamattaṃ ahosi,
atha ratti vibhāyi⁸, aruṇodaye jāte sā punāgantvā M-assa san-
tike ṭhita paridevi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

598. Sā tattha paridevitvā pabbatāni vanāni ca
puna-d-ev⁹ assamaṃ gantvā sāmikass' anti rodati⁹. 2281.

¹ Bā samoham. ² Bā tesaṃ hatā. ³ Bā matā. ⁴ Bā nihta-. ⁵ Bā adda phutthā.
⁶ so C^o; C² - gāṇhāṇam, Bā uparigaṇhāṇam. ⁷ C² vibhāyi, Bā vibhāsi. ⁸
C² punadeva. ⁹ Bā antikerodī, C² antitoti.

599. Na kho no deva passāmi yena te nibhita¹ matā,
kākolāpi na vassanti, hatā² me nūna dārakā. 2282.
600. Na kho no deva passāmi yena te nibhita¹ matā,
sakuṇāpi na vassanti, matā me nūna dārakā. 2283.
5 601. Na kho no deva passāmi yena te nibhita¹ matā
vicaranti rukkhamaññesu³ pabbatesu gūhāsu ca. 2284.
602. Iti Maddi varārohā rājaputtī yasassinī
bāhā paggayha kanditvā tatth' eva patitā⁴ chamā ti. 2285.

Ta. sāmikassantirodattitī⁵ bhī, sū Maddi ta. Vamkapabbatakucchiyaṃ
10 sūnupabbatavanāni vicaranti paridevītvā punāgantvā sāmikam nissāya tass'
antike bhīti⁶ puttānaṃ atthāya rodattī⁷, na kho no ti ādini vadanti parideva-
tīti a., iti Madditī bhī. evaṃ sū uttamasarīrā varārohā Maddi rukkhamaññādisu
vicaranti dārake aditvā nissamaññam matā bhavissanti, bāhā paggayha kan-
dītvā tass' eva V-rassa pādamaññe chinnaśauvāṇṇakadali vīya chamāya pati.

- 15 M. „matā“ ti sāññāya kampamāno „atthāne videse“ matā
Maddi, sace hi-asā Jetuttaranagare kālakiriya abhaya ma-
hanto parihāro⁸ abhaviassa, dve ratthāni caleyyum, ahaṃ pana
araññe ekako, kin nu kho karissāmiti⁹ uppanna¹⁰ balavasoko
satiṃ paccupaṭṭhāpetvā „jānissāmi pi tass'“ ti utthāya tassā
20 hadaye hattham¹¹ ṭhapetvā santāpavattim¹² ṭatvā kamaṇḍaluma
udakam āharitvā sattamaññe kāyasamaññam¹³ anāpannapubbo pi
balavasokena pabbajitabhāvaṃ sallakkhetum asakkonto assu-
punnepi nettehi tassā sisam ukkhipitvā urusu ṭhapetvā ṭakena
paripphosetvā¹⁴ mukhaṃ ca hadayaṃ ca parimajjanto nisīdi,
25 Maddi pi kho thokam¹⁵ vītināmetvā satim¹⁶ paṭilabbhitvā utthāya
hīreṭṭappam paccupaṭṭhāpetvā M-am vanditvā „sāmi V-ra dārakā
te kuhiṃ gatā“ ti ā. „Devi ekasā me brāhmaṇassa dā-
satthāya dinnā“ ti.

Sam attham pakāseto Satthā āha:

- 30 603. Tam ajjhāpattam¹⁷ rājaputtim¹⁸ udakena abhiśiṇeatha,
assattham¹⁹ nam viditvāna aha nam etad abravīti. 2286.

¹ B¹ nibhita. ² B² matā. ³ C³ -le. ⁴ C⁴ -pattā. ⁵ C⁵ santirodattitī,
C⁶ santirodattitī. ⁶ B⁶ sāmikassantirodattitī. ⁷ B⁷ rodanti, B⁸ rodī. ⁸ B⁸ -vāro. ⁹
B⁹ santāpavattim. ¹⁰ B¹⁰ omīsa satim. ¹¹ C¹¹ paṭipposetvā. ¹² so all three MSS.

Ta. sjjhapattan ti attano santikaṃ pattam, pādamūle patitvā vīsaññi-bhūtan ti a, nam etadabravīti etaṃ ekassa me brāhmaṇassa dāsathāya dinnā ti vacanam abravī.

Tato tāya „deva putte brāhmaṇassa datvā mama sabbarattim paridevitvā vicarantiyā kin nācikkhīti“ vutte M. āha:

604. Ādiyen' eva te Maddi dukkham na kātum icchissam',
daḷiddo yācako vuddho brāhmaṇo gharam āgato
tassa dinnā¹ mayā puttā, Maddi mā bhāyi assasa. 2287.

605. Maṃ passa Maddi mā putte mā bālham paridevasi,
laccāhama putte jīvanta ārogā ca bhavāmasa. 2288. 10

606. Putte pasuṇ ca dhañṇā ca yaṇ ca-m-añṇam ghare dhanam
dajjā sappuriso dānam disvā yācakamāgate,
anumodāhi² me Maddi, puttake dānam uttaman ti. 2289.

Tā. ādiyenevā 'ti ādikena, i. v. h. sace te aham ādito va tam attham icchikkissam tava sokam dhāretum⁴ asakkantiyā hadayam phaleyya tasmā ādiyen' 15
eva te Maddi dukkham n' akkhātum icchissam ti, gharam āgato ti imam am-
hākam vasaṇatthānam āgato, arogā ca bhavāmasa ti yathā⁵ mayam arogā
homa jivantaṃ avassam putte passissāma, yañcamañṇam ti yaṇ ca añṇam⁶
ghare, dhañṇam ti saviñṇāpakāviñṇāpakam dhanam, dajjā - ti sappuriso hi
uttamattham patthento uram bhinditvā hadayamaṇsam pi dānam dadeyyā 'ti. 20

Maddi āha:

607. Anumodāmi te deva, puttake dānam uttaman,
datvā cittaṃ pasādehi, bhiyyo dānadado bhava⁷ 2290.

608. Yo tvaṃ maccherabbhūtesu manussesu janādhīpa
brāhmaṇassa adā dānam Sivinaṃ ratthavaddhano ti. 2291. 25

Ta. anumodāmi te ti dasa māse kucchiyam dhāretvā divasassa dvittik-
khattum nahāpetvā pāyetvā bhojetvā ure nīpajjāpetvā paṭijaggitaputtakesu Bo-ena
dinnesu sayam patim anumodanti evam ā, iminā kārapena jānitabbam⁸ pitā
va dāraṇam sāmiko ti, bhiyyo - ti mahārāja uttarim pi punappuna dāna-
dāyako hohi sudinnam te dānam ti cittaṃ pasādehi yo tvaṃ maccherabbhū- 30
tesu attesu piyaputte adāsīti.

Evam vutte M. „Maddi kin nām' etaṃ kathesi, sace hi
mayā putte datvā cittaṃ pasādetum nābhavissa⁹ imāni me
acchariyāni na pavatteyyun“ ti vatvā sabbāni paṭhavininnādā-

¹ Bā - issam. Ck^o - iyam. Ck^o diṇa. ² Ck^o - modanā. ³ B^o dha-, Bā sandhā-.

⁴ Ck^o adā. Bā. ⁵ Ck^o - a. ⁶ Ck^o bhavam. ⁷ Bā - ā. ⁸ Bā na bhavissam.

dñi kathesi, tato Maddi tāni acchariyāni kittetvā dānaṃ anumodanti' āha:

600. Ninnāditā te paṭhavi, saddo te tidiyaṃ gato
samantā vijjutā āgum girīnaṃ va paṭissutā ti. 2292.

5 Ta vijjutā -- ti akūlavijjutā Himavantappadeso samantā vicariṃsu, giri-
naṃ -- ti girīnaṃ paṭissutasaddo viya vīravā uṭṭhahīmaṃ².

610. Tassa te anumodanti ubho Nārada-Pabbatā,
[Indo ca Brahmā ca Pajāpati ca
Somo Yamo Vessavano ca rājā]

10 sabbe devā anumodanti Tāvatiṃsā sa-Indakā. 2293.

611. Iti Maddi varārohā rājaputti yasassinī
Vessantarassa anumodi: puttake dānaṃ uttaman ti. 2294.

Ta. Nārada -- ti ime pi te dve devanikāyā attano attano vimānadvāre
ṭhitā va sudinnaṃ te dānaṃ ti anumodanti, tāvatiṃsā -- ti Inda-Jeṭṭhakā

15 tāvatiṃsāpi te dānaṃ anumodanti.

Evam M-ena attano dāne vaṇṇite tam ev' atthaṃ parivattetvā „mahārāja Ve-ra sudinnaṃ nāma te dānaṃ“ ti Maddi pi tad eva³ dānaṃ vaṇṇayitvā anumodamānā nisīdi, tena Satthā iti Maddi gātham āhā 'ti. Maddipabbam niṭṭhitam.

20 Evam tesu aññamaññaṃ sammodantiyaṃ kathaṃ kathentesu Sakko cintesi: „Ve-rājā hiyyo Jūjakassa paṭhavim unādetvā dārake adāsi, idāni naṃ koci hīnapuriso upasamkamitvā sabba-lakkhaṇasampannaṃ sīlavatim Maddim yācitvā rājānaṃ ekakaṃ katvā Maddim gahetvā gaccheyya, tato so anātho nippaccayo
25 bhaveyya⁴, brāhmaṇavaṇṇena naṃ upasamkamitvā Maddim yācitvā pāramikūtaṃ gāhāpetvā kassaci avissajjiyaṃ katvā puna naṃ tass' eva⁵ datvā āgamissāmi“ so suriyuggamanavelāya tassa santikaṃ agamāsi.

Tam atthaṃ pakāsento Satthā āha:

30 612. Tato ratyā vivasane suriyassa⁶ uggamanāṃ pati
Sakko brāhmaṇavaṇṇena pāto tesam adissathā⁷ 'ti. 2295.

¹ C² - denti. ² B² upaṭṭha. ³ B² tathera. ⁴ B² adde nūṇānaṃ.

Ta. pāto -- ti pāto va tesam dvinnam janānam paññāyamānarūpo purato
aṭṭhāsi iṭṭivā ca pana paṭisanthārāṃ karonto ā.:

613. Kaccin nu bhoto kusalam, kacci bhoto anāmayam, (V $\frac{323}{23}$)
kacci uñchena yāpetha, kacci mūlaphalā bahū. 2296.

614. Kacci ḍamsā ca makasā ca appam eva sirimsapā, 5
vane vālamigākiṇṇe kacci himsā na vijjatīti. 2297.

Mahāsatto āha:

615. Kusalaṃ c' eva no brahme, atho brahme anāmayam,
atho uñchena yāpema, atho mūlaphalā bahū. 2298.

616. Atho ḍamsā ca makasā ca appam eva sirimsapā, 10
vane vālamigākiṇṇe himsā amhaṃ¹ na vijjati. 2299.

617. Satta no mase vasatam araṇṇe jīvisokinam
idam pi dutiyam passāma brāhmaṇam devavaṇṇanam
āḍāya beluvam daṇḍam dhārentam ajinakkhipam. 2300.

618. Svāgatan te mahābrahme² atho te adurāgataṃ ($\frac{84}{21}$) 15
anto pavisa bhaddan te pāde pakkhālayassu te. 2301.

619. Tindukāni³ piyālāni madhuke kāsūmāriyo
phalāni khuddakappāni⁴ bhuñja brahme varam varam. 2302.

620. Idam pi pāṇiyam sītam ābhataṃ girigabbharā,
tato piva mahābrahme sace tvaṃ abhikamkhasīti. 2303. 20

Evam tena saddhiṃ paṭisanthārāṃ katvā

621. Atha tvaṃ kena vaṇṇena kena vā pana hetunā
anuppatto brahāraṇṇam, tam me ukkhāhi pucchito ti 2304.

āgamanakāraṇam pucchi, atha naṃ Sakko: „mahārāja, ahaṃ
mahallako idhāgacchanto tava bhariyam Maddiṃ yācitum āgato, 25
tam me dehīti“ vatvā imaṃ gātham āha:

622. Yathā vārivaho pūro sabbakālam na khīyati
evam taṃ yācit' āgaṇchim bhariyam, me dehi yācito ti. 2305.

Evam vutte M. „hiyyo brāhmaṇassa dārakā dinnā, araṇṇe
ekako ya hutvā katham te Maddiṃ dassāmīti“ avatvā pasārīta- 30
hatthe saḥassatthavikam ṭhapento viya asajjetvā⁴ abajjhītvā
anolīnamānaso⁵ girim unnādento imaṃ gātham āha:

¹ Bē mayham. ² Bē tiṇḍu-. ³ Ckē . pakkāni. ⁴ Ckē -itvā. ⁵ Ckē anilīna-,
Bē anolīnamānaso hutvā.

323. Dadāmi na vikampāmi yaṁ maṁ yācasi brāhmaṇa,
santaṁ na-ppatigūhāmi¹, dāne me ramatī mano ti. 2306.

Ta. santaṁ -- ti vijjāmanāṁ na nigūhāmi¹.

Evaṁ ca pana vatvā sīgham eva kamaṇḍalunā udakaṁ
5 āharitvā udakaṁ hatthe pātetvā bhariyaṁ brāhmaṇassa adāsi,
taṁ khanaṁ nēva hetthāvuttappakārāni sabbāni paṭihāriyāni
pātur ahesuṁ.

Taṁ atthaṁ pakāseto Satthā āha:

324. Maddiṁ hatthe gahevrāna udakassa ca kamaṇḍaluṁ
10 brāhmaṇassa adā dānaṁ Siviṇaṁ ratthavaddhano. 2307.

325. Tadāsi yaṁ bhimsanakaṁ tadāsi lomahamaṇaṇāṁ
Maddiṁ pariccajantassa medinī samakampatha. 2308.

326. N' ev' assa Maddibhakuṭi², na sandhiyati na rodati,
pekkhat' ev' assa tuṇhī sā³, eso jānāti yaṁ varan ti. 2309.

15 Ta. adā dānaṁ ti ambho brāhmaṇa Maddito⁴ me satagūṇena sahasa-
gūṇena satasahasagūṇena sabbaññūtaññānaṁ eva piyatarāṁ, idaṁ me jānaṁ sab-
baññūtaññānapaṭivedhassa paccayo hotū 'ti vatvā dānaṁ adāsi. Vuttampi⁵ c' ~~gāṇi~~:

327. Jālīṁ Kaphājinaṁ dhitaṁ⁶ Maddideviṁ patibbataṁ
cajamāno na cintesiṁ bodhiyā yeva kāraṇā. 2310.

20 328. Na me dessā ubho puttā, Maddī devī na desaiyā,
sabbaññūtam piyaṁ mayhaṁ, tasmā piye adās' ahan ti. 2311.

Ta. samakampathā 'ti udakapariyantaṁ katvā kamplitthā, 'hevaṁ sa
Maddibhakuṭi⁷ ti bhi. tasmīṁ khaye Maddideviyā mahallakabrāhmaṇassa maṁ
rājā deti⁸ kodhavasena mukhe bhakuṭi⁹ nāhoṣi, na sandhiyati na rodati¹⁰
25 n' eva maṁku ahoṣi na ekkiṇi¹¹ pūretvā rodi, atha kho tuṇhiyā hutvā mādisiṁ
ittihīṁ dadamāno na nikkāraṇā dasseti, eso ca¹² yaṁ varan taṁ jānāti¹³ phulla-
padumavaggaṁ assa mukhaṁ pekkhat' eva olokayamānā va jhita¹⁴ ti a.

Ath' assā M. „kidisā¹⁵ Madditi¹⁶ pūcchitvā¹⁷ mukhaṁ olokesi,
sā „kiṁ maṁ deva olokesi¹⁸“ vatvā sīhanādaṁ nadanti i. g. ā.:

30 329. Komāri yassāhaṁ¹⁹ bhariyā sāmiko mama issaro,
yass' icche tassa maṁ dajjā vikkīṇeyya haneyya vā ti. 2312.

¹ Bā-gūṇhāmi. ² Oks.-ji, Bā-maddibhakuṭi. ³ Bā-yā. ⁴ Bā-iyā. ⁵ Bā-dhityaṁ. ⁶ Oks.-ma. ⁷ Bā-yaṁ varan jānāti taṁ samijjhatū 'ti. ⁸ Oks.-sam. ⁹ Bā-atha mahāsatto 'kidisā maddi taṁ tassa. ¹⁰ Bā-komāriyāhaṁ.